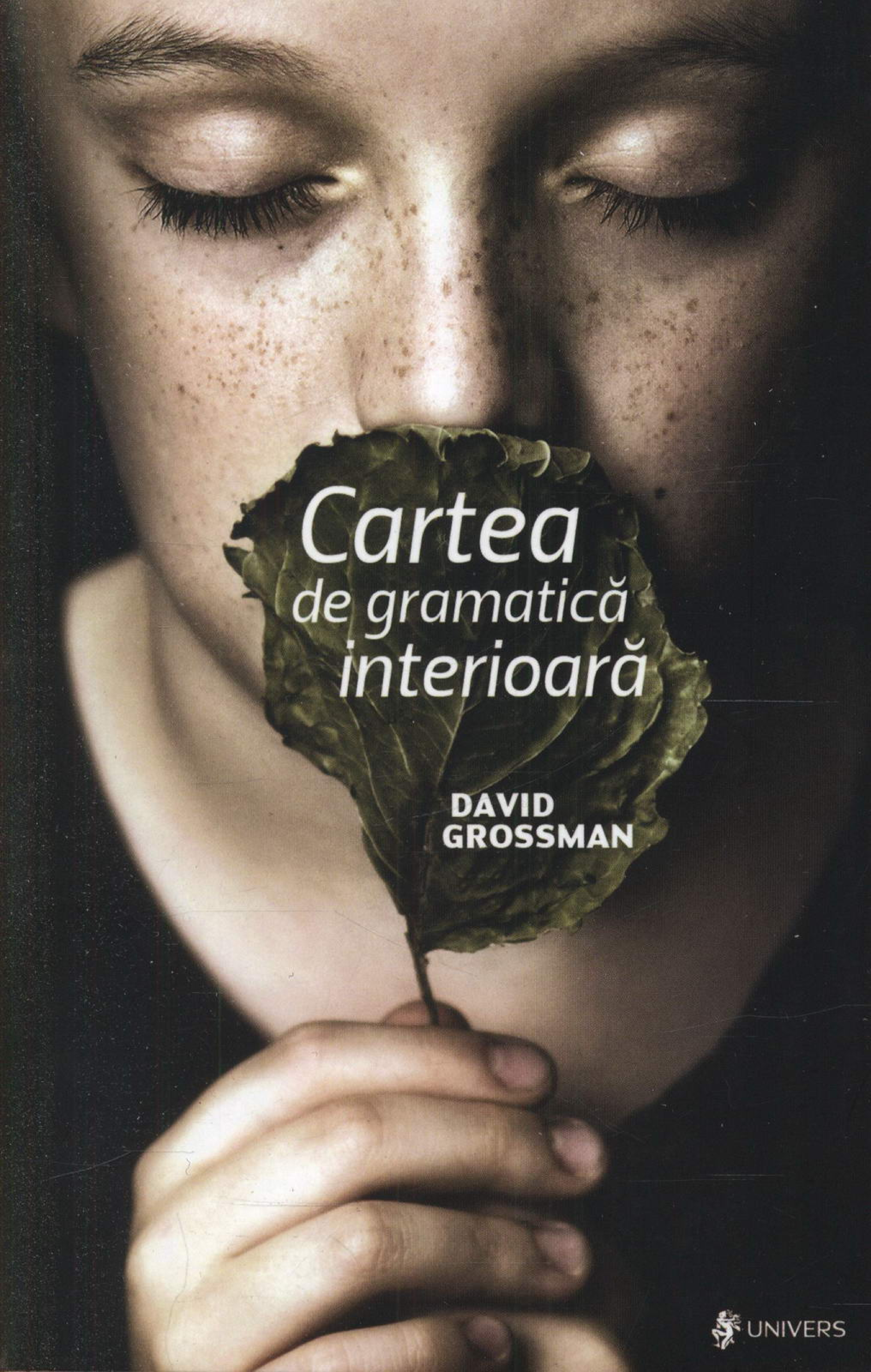

Cartea
de gramatică
interioară
DAVID
GROSSMAN
UNIVERS

Editura Univers mulțumește
Institutului pentru traducerea literaturii ebraice (NPO)
pentru sprijinirea traducerii acestei cărți.

DAVID GROSSMAN s-a născut în 25 ianuarie 1954, în Ierusalim. Tatăl lui a fost bibliotecar și i-a inspirat copilului David o pasiune atât de intensă pentru literatură, încât a început să citească încă din copilărie cu aviditate, devorând câte trei cărți sau mai mult pe săptămână.

În 1971 Grossman și-a efectuat stagiul militar lucrând în serviciul de informații al armatei, apoi a studiat filosofia și teatrul la Universitatea Evreiască din Ierusalim. După aceea s-a angajat la postul de radio național, unde colaborase ca actor-copil și de unde a fost dat afară în 1988 pentru că a refuzat să difuzeze o știre cu care nu era de acord din punct de vedere politic.

Opera lui David Grossman a fost tradusă în peste 30 de limbi străine, iar scriitorul a primit nenumărate premii literare și premii pentru activitatea sa ca jurnalist și activist politic. *Duelul*, *Zâmbetul mielului*, *Copiii in zig-zag* (Editura Univers, 2004), *Trupul ei știe*: două microromane, *Până la capătul pământului* (Editura Polirom, 2012), *Vezi mai jos: dragostea* (Editura Niculescu, 2007), sunt câteva dintre cărțile cele mai traduse ale lui David Grossman.

DAVID GROSSMAN

Cartea de gramatică interioară

Traducere de
GHEORGHE MILETINEANU

UNIVERS

1

Aaron se săltă în vârful picioarelor ca să vadă mai bine ce se petrece jos, pe tata și pe mama care ieșiseră să respire puțin aer proaspăt la sfârșitul unei zile de arșiță. De aici par atât de mici. Un gust iritant de praf pe buze și în nări. Ochii îi sticleau. Nu-i frumos să te uiți la ei așa. Cum „așa". Așa, de sus. De aici par mititei de tot. Ca două păpuși. Una mare și grasă și înceată, iar a doua mică și ascuțită toată. Nu-i frumos așa. Dar, pe de altă parte, e amuzant. Și ce e amuzant trezește și niţică teamă. Și ce e mai cu seamă sâcâitor e că și Tzahi, și Ghideon, de lângă el, îi văd așa. Dar nu e-n stare să se rupă de priveliștea asta. Haide, veniți odată, bodogănește Tzahi strivindu-și de jaluzea nasul lui cel gros, aia se întoarce într-o clipă și atunci s-a zis aici cu noi. Uitați-vă, șopti Aaron, ies afară și O-para-jumate. El o să moară în curând, spuse Ghideon, uitați-vă la el ce galben e, Kaminer, chiar și de-aici se vede c-o să moară.

Tata și mama s-au oprit să stea de vorbă cu Esther și Avigdor Kaminer de la scara unu. Să nu mă-ntrebați ce chin e ăsta, oftă Esther Kaminer. Smochinul uriaș de pe trotuar ba îi ascundea, ba îi descoperea, și conversația ajungea cu întreruperi la fereastra de la etajul trei. E o minune că mai trăiește, spuse ea și-și clătină capul care ajunge până la pieptul soțului ei – Avigdor e foarte înalt – și mama plescăi din limbă și spuse: numai să nu cazi pe mâna lor că ăștia au nevoie de noi numai ca să-nvețe pentru diploma lor și până una alta ne taie pe noi bucăți-bucățele; și lunganul de Avigdor Kaminer care-și ține capul mereu aplecat stătea la o parte și tăcea și cu fața neclintită se uita la guraliva lui

de nevastă, la picioarele groase ale tatii, pe care pantalonii scurți stau să plesnească, la un convoi de furnici târând un cărăbuș răsturnat cu burta-n sus – și cât de scump costă toate astea, se tângui Esther Kaminer, toate doctoriile și dietele astea și faptul că trebuie adus cu un taxi special după dializă; mi se pare că madam Kaminer nu mai are răbdare s-aștepte să-i moară bărbatul, îi spuse mama lui tata când își continuară drumul. Aaron îi văzu buzele mișcându-se și înțelese că asta era ce spunea ea, el o costă deja prea mult, și s-ar putea crede că, după ce s-o duce el, or să stea la coadă bărbații după mâna ei – pe lângă toate darurile ei dintotdeauna, acuma și părul i se duce cu totul și oricât și-ar trage ea câte-o șuviță dintr-o parte într-alta tot i se vede în mai multe locuri pielea de pe țeastă. Tata întotdeauna încuviințează din cap când vorbește mama și chiar și atunci când ea încetează să vorbească; acum se apleacă să ridice ceva de pe trotuar, un ziar vechi sau o coajă de fruct, e greu de văzut de aici, iar mama stă țeapănă, îl privește. Sigur că i-a spus: numai să nu mă atingi după ce-ai pus mâna pe murdăria aia, fiindcă și-a ferit spatele de mâna lui. Ei, ia te uită cine vine. Aaron văzu zâmbetul acru de pe buzele ei, ia să vedem dacă ne dă bună ziua snobul ăsta, bună ziua, domnu' Strashnov, ce mai face doamna?

Uite că vine taică-tu, spuse Aaron cu o voce albă. Haide, să plecăm de-aici, Ghideon nu se dezlipea de jaluzea: taică-su. Îmbrăcat elegant, după cum îi e felul. Pantaloni de terilenă și cravată chiar și pe arșiță. Cu mersul lui oleacă săltăreț a trecut pe lângă tata și mama, a dat din cap, gura lui mică și cărnoasă, strânsă pungă întotdeauna, s-a strâmbat o clipă într-o expresie de dezgust, ăsta e felul lui de a da bună-ziua, fără nici o plăcere, dar lui tata i-a venit deodată să-l oprească pentru un moment din drum, „Venim de la... zi-i pe nume, de la Universitate?" și tatăl lui Ghideon și-a strâmbat din nou buzele, eu mă duc, eu mă duc, își șopti Ghideon sie însuși, fără glas, expresia asta a feței preceda la taică-su orice vorbă ca un fel de horcăit al unui suflet cuprins de amărăciune; el mormăi ceva înspre tata și mama și se întoarse să plece; nici măcar ca să ia aer – ha! a! – dumnealui nu deschide gura, domnul doctor, telectualul ăsta care o para

chioară n-aduce în casă de trebuie nevastă-sa să-și rupă degetele bătând la mașină, bodogăni mama cu năduf, dar îl salută pe domnul Strashnov politicos și binevoitor, și se dădu puțin înapoi ca și când s-ar fi ferit de răceala care-l însoțea pe acesta mereu.

– Arik, ține minte, ți-am spus că trebuie s-o luăm din loc, spuse Ghideon și se depărtă de jaluzea.

– Dar n-am văzut încă nimic, șopti Aaron, ce v-ați speriat așa amândoi? Tzahi și Ghideon se uitară unul la altul.

– Ascultă, Arik, începu Ghideon furios, privindu-și vârfurile sandalelor, adevărul e că... voiam să-ți spun asta încă mai dinainte, încă înainte de a intra...

– Nu acum!, se înfierbântă Aaron și obrazul lui mic cu trăsături ascuțite se făcu roșu, acum o să facem totul exact așa cum ne-am pus în cap!

Și se răsuci și păși în odaia care acum părea fermecată mai mult ca oricând și Tzahi și Ghideon pășiră după el parcă împotriva voinței lor, dar cuceriți și ei din nou, într-o clipă, de răsuflarea surdă a odăii în care pătrunseseră fără să ceară voie și călcară în tăcere pe covoarele și covorașele moi care impestrițau podeaua, trecură, răsucindu-și privirea după ea, pe lângă balena neagră – pianul morocănos care domnea asupra întregului salon cu fălcile lui căscate; cine și-ar fi închipuit că în inima cartierului lor, printre locuințele înghesuite aburind ca o mâncare de legume, plutea mut un cub de gheață albăstrui ca ăsta. Aaron îi arătă cu un deget prudent pe cei trei negri subțirei din fildeș care erau pe un raft al etajerei cu cărți, iar apoi zăbovi în dreptul unui grup de sculpturi mici din lemn, așezate una lângă alta, ca un fel de comunitate de sine stătătoare, pe o comodă în colțul camerei: bărbați și femei, toți goi, ținându-se de mână și dansând, un adolescent șezând și proptindu-și bărbia in palmă, un tors tot numai rotunjimi feminine – și se gândi la chitara lui, care, crăpată și cu corzile rupte, zăcea de mai bine de jumătate de an în învelitoarea ei; el învăța de unul singur să cânte, cânta atât de frumos, Yohi, soră-sa, spunea că atunci când cântă are in ochi o lumină de aur. Acum ei nu vor să-i cumpere o chitară nouă și până la bar-mitzva mai are un an și

jumătate și chiar și atunci au ei alte planuri pentru el. Trecu supărat de-a lungul pereților și se opri cu mâinile în șolduri în fața unui tablou mare, un castel înălțat pe o stâncă prăbușindu-se în mare cu stâncă cu tot, ce tablouri mai are și asta, nimic nu se poate înțelege din tablouri ca astea, mormăi și se întărâtă singur, uitați-vă la ăsta, parcă i le-a pictat un nebun. Ghideon zise fără chef că taică-su numește asta, cum s-ar zice, artă modernă, iar lui Aaron i se păru că aude îmbinarea asta de cuvinte chiar din gura tatălui lui Ghideon, așa cum ies ele printre buzele acelea, aș lua un ciocan și aș face praf tablourile astea cu pereți cu tot, începu deodată să spumege, iar cei doi prieteni îl priviră, pur și simplu trag omul pe sfoară, înșelătorie curată! se zice că asta e artă și de fapt e numai o escrocherie! și când auzi în sinea lui un sunet sec, neacordat, izbi cu piciorul în perete ca să-și întărească vorbele și se dădu înapoi cuprins de panică: i se păruse că pianul mormăie ceva în chip de avertisment.

Atunci hai s-o întindem, ceru Tzahi smiorcăindu-se, am văzut destul; n-am văzut nimic și încă n-avem nici o dovadă, răspunse Aaron fără să-i acorde nici o atenție; ce spui tu sunt numai prostii, că n-are umbră, continuă Tzahi cu o voce monotonă; sigur că n-are umbră, spuse Aaron distrat, uitându-se la cărțile de pe rafturile bibliotecii, volume mari și groase, scrise în engleză. Ce e sigur e că n-am văzut-o niciodată fără umbrelă de soare vara și fără umbrelă de ploaie iarna, fapt e că prin cartier umblă numai în umbra caselor și pe lângă garduri sau pe sub copaci, așa se face că-i duce de nas pe toți; Tzahi fornăi supărat, bălăbănindu-se de pe un picior pe altul și frecându-și-le unul de altul ca un om care se simte la mare strâmtoare. Fața lui mare ca un cartof cojit în care erau înfipți, ca două mărgele, ochii negri vădea supărare și dușmănie față de Aaron. Tzahi păși către jaluzea și-și aținti privirea printre lamele, și se trase iute înapoi.

Aaron, care văzuse mișcarea, se grăbi să se uite și el. Jos, de sub frunzele smochinului, se ivi aplecându-se un bărbat grăsuliu cu o înfățișare bătrânicioasă și cercetă cu privirea primprejur. Ghideon se apropie și el de jaluzea. Individul se îndreptă către o mașină Fiat mică și verde și-și pipăi buzunarele în căutarea

cheilor. Deși era prima oara când îl vedea, Aaron știu numaidecât cine era și simți cum îi bate inima mai tare. Când avea șapte ani auzise pentru prima dată că mama lui Tzahi, Malka Smitanka, mai are ea pe cineva. Pe vremea aceea o urmărise în taină și o privise cu atenție de câte ori ieșea din casă, și nu văzuse să mai aibă ea pe cineva. Insul acela își potrivi cureaua pantalonilor, își trecu palma prin părul rărit și se sui în mașină. Buzele lui Tzahi murmuraseră ceva tot timpul, poate că înjura, poate că striga în sinea lui până în Africa după taică-su, să lase acolo imediat buldozerul pe care lucrează pentru firma la care e angajat și să se întoarcă acasă cu cea mai mare viteză. Cei trei nu se mișcară de lângă fereastră nici după ce mașina pornise... și Aaron simți un fior de părere de rău că și Ghideon îl văzuse pe individul acela, fiindcă știa ce rușinos și nobil era în treburile astea, niciodată nu vorbiseră între ei despre lucruri murdare, iar când Tzahi înjura sau își povestea anecdotele Aaron și Ghideon râdeau din politețe și nu se priveau unul pe celălalt. Trecu un minut și poate încă unul, și ei tot mai stăteau acolo, temându-se să nu facă vreo greșeală cu o mișcare sau cu un cuvânt nelalocul lor, până când mama lui Tzahi ieși pe balcon aranjându-și capotul, și-l chemă pe Tzahi să vină la masă. Vocea ei era puțin răgușită și suna amar; asta-i dă copilului să prânzească la cinci după-masă, spuse mama atunci când Fiat-ul verde trecu pe lângă ea, n-am s-o invit la bar-mitzva, asta-mi mai lipsea, să-mi strângă mâna după ce a fost cu ăla. Te cheamă, zise Aaron încet. Nu-i treaba ta, mârâi Tzahi, nu mi-e foame, hai să mai căutăm.

Mai rătăciră câteva clipe în tăcere prin salonul în semiîntuneric al Ednei Blum, șovăind dacă să se atingă de lucruri sau nu, iar după aceea, ca din întâmplare, ca trei peștișori pe cursul unui râu, se lăsară supți de coridorul strâmt din apartamentul ei, atrași de-a lungul lui până la dormitorul ei, depărtându-se acolo în tăcere unul de altul, atingând pe furiș patul înfățat cu pedanterie, oglinda rotundă, masa de toaletă cu zorzoane, chiuveta minusculă instalată acolo în odaie... Un ciorap lung de nailon zăcea moale pe un scăunel rotund. Tzahi se uită la Ghideon și Ghideon se uită la Tzahi și un fel de roșeață trecu

pete-pete peste fețele amândurora, dar Aaron nu văzu nimic din toate astea și nu se atinse de nimic, căci fu cucerit imediat și pe de-a-ntregul de un tablou imens care se întindea ca o narațiune încâlcită pe jumătate din perete. Tzahi îi făcu semn lui Ghideon: uită-te la el, și Ghideon aruncă o privire înspre tablou și apoi înspre Aaron, și se apropie repede de el și-l trase de mână, vino, Arik, o să dai de bucluc dacă rămâi aici, și Aaron se eliberă nepăsător de mâna lui Ghideon – stătea și se uita atent la calul care, în centrul tabloului, era prins, legat și tras îndărăt în frânghii. Simți cum, involuntar, și buzele lui îi dezvelesc dinții într-un efort de a respira ca și-al calului; chestia asta n-are nici un rost, chestia asta e artă modernă; dar ochii aproape că-i ieșiseră din orbite la fel ca ochii calului care se sufoca și, după cum înecatul poate că-și dă seama că toată marea se varsă înlăuntrul lui, înțelese tabloul cel uriaș. Uită-te la el, la Arik, cum a înțepenit acolo de parc-a prins rădăcini. Arik, Arik, dar privirea lui se lărgi încet, cu efort, și acum îl văzu și pe omul care zăcea mort lângă copitele calului, ținând încă spada în mână și cu gura larg deschisă într-un urlet; uită-te la figura taurului al cărui ochi nu sunt la locul lor și cu toate astea sunt mai adevărați decât ochii din natură; după aceea văzu casele și pe cei cu trupul schingiuit și la urmă o descoperi și pe femeie, simțise el că ea e acolo încă înainte s-o vadă, cum alerga, purtând o făclie. O clipă încă mai încercă să se apere, de ce anume să se apere, de un tablou oarecare, artă, cum s-ar zice, și nimic mai mult, păși greoi îndărăt, ieși din încăpere cu pași înghețați, unde sunt ăia doi, cum de-au fugit și m-au lăsat acolo singur, și se trezi din nou în fața tabloului, și se cufundă din nou înlăuntrul tabloului, nimic nu-i aici așa cum trebuie să fie într-un tablou. Până și eu știu să desenez chipuri și oameni și cai mai adevărați. Dar o priveliște nouă licări în el pentru o clipă – un ins înalt, cu brațele lăsate de-a lungul trupului, stă adus de spate, de parcă ar fi fost îndoit la un capăt ca foaia de ieri dintr-o agendă, privind dintr-o parte. Chiar și un bou pot să desenez mai bine după toate vacile pe care le-am copiat de pe ambalajul de ciocolată cu „vaca verde". Dar i se umplură ochii de lacrimi lente, care se adunaseră, poate, într-o glandă lacrimogenă separată și ascunsă. Ce

se întâmplă cu tine, prostule, ce plângi ca un copil. Eu nu plâng. Dacă tata te-ar vedea acum. Da, da, știu. Te-ar omorî și mai multe nu. N-are decât. El i-ar fi spus mamei, să-i spună, n-are decât, Aaron al nostru o să ajungă ar-tist! telectual!

Ghideon îl chema nerăbdător din pragul ușii. Nu mai poate suporta să stea în casa asta. Aaron nu răspunse. Privirea lui Ghideon rătăcea cu o expresie de neputință prin salonul cufundat în semiîntuneric, se opri o clipă pe o scoică mare, trandafirie, dintre cele buzate, pusă pe comodă, de unde cumpărase toate ororile astea, mormăi în sinea lui către Aaron să vină odată, o să ne prindă aici, aproape c-o luă la fugă, se opri, își îndreptă din nou privirea, uluit, asupra scoicii care i se păru deodată o ființă vie strângând tare buzele împrejurul a ceva cufundat în întuneric înlăuntrul lui, „m-am dus", strigă în sinea lui și ieși de-acolo repede sărind treptele câte trei, câte trei, Tzahi se grăbea după el, scuturându-se de apăsarea pe care i-o dăduse locuința acestei madam Zalman cea cuminte, cu tabloul ei și mobilele ei, care arătau ca făcute de o muscă, și amândoi știau că imediat o s-o încaseze de la Aaron pentru nerespectarea ordinelor.

Dar Aaron rămase locului, scutură ușor una dintre bilele ei de sticlă, zăpada pogorî în tăcere asupra unui alpinist singuratic și trist, și Aaron zăbovi alături de alpinist până când se domoli furtuna. Pe un raft lung lângă ușa de intrare erau așezate păpuși elegant îmbrăcate, în costume naționale, păpuși ca acelea au și Shimek și Itka – ei călătoresc mult în străinătate –, dar aici era o expoziție întreagă, soldați filfizoni din Grecia și din Scoția, și din garda reginei Angliei, și polițiști din Turcia și din Franța, o oaste internațională; și din când în când, ca din întâmplare, revenea la tablou, stătea în fața lui bălăbănindu-și brațele, cu ochii deschiși, cu ochii închiși, cu fața, cu spatele, dăruindu-se tabloului cu totul, și când simțea că asta începe să-i ardă ochii, se dădea înapoi cu mișcări anume, ca și când ar fi dansat și ar fi ieșit pentru o clipă de pe scena mare și puternic luminată să umble nițel prin celelalte odăi, rătăcind pe-acolo, muncitor, panteră, spion, izbindu-se de propria lui imagine în oglindă, scărpinându-se, avea de la tablou o mâncărime în tot trupul, aruncând câte o privire

peste umăr, deodată avea senzația că tabloul coborâse din perete și îl urmărea pas cu pas, și când te uiți aici, jos, vezi o floare răsărind din spada frântă aflată în mâna unuia dintre morți și mai vezi și că tabloul e, de fapt, plin de ochi, și te îndepărtezi repede, și iarăși simți că te furnică în tot trupul.

Casa Ednei Blum era curată. Uită-te la partea de jos a pereților, i se păru c-o aude pe maică-sa scuipând, uită-te ce praf e peste tot, în cartierul sărăntocilor și le-ar fi rușine să-și țină casa în felul asta. Dar praful de aici lui i se părea ca o pulbere fină de stele care se odihnește pe o casă vrăjită, o casă pradă somnului până o să vină un cavaler și-o să despice în două tăcerea asta, și atunci... Pe Aaron îl trecu un fior și se cuprinse în brațe pe sine însuși.

În dreptul frigiderului se opri o clipă. Șovăi. Doar frigiderul nu e dulap pe care să-l deschizi și să-l închizi de o sută de ori pe zi. Dacă ai nevoie de ceva de-acolo – cere-mi mie. Apucă mânerul cu putere și deschise, și rămase uluit. Un frigider flămând, îi vorbi din nou glasul ei ascuțit: frigider de vegetarieni. O bucătărie de femeie nemăritată. Cum se poate așa ceva. Și chiar: cum de se poate, simți el cu toate fibrele sufletului, cum așa, gol, alb, și unde sunt carnea și păsările și ouăle și sticlele cu lapte și unde sunt salamurile și legumele și fructele, și chiar și medicamentele și fecalele pentru analiză, și aici – nimic. Câțiva castraveți prăpădiți și niște roșii mititele. Un borcan cu smântână și o sticlă cu lapte. Și un măr învelit într-un șervețel. Și brânză fără grăsime. Și cu toate astea – e chiar frumos. Curat. Și el stătu fâstâcit în fața frigiderului, și vru să știe mai mult, mai mult: să învețe limba asta, de călugăr, care se mulțumește cu aluzii. Uiți de tine însuți. O se se-ntoarcă și-o să te prindă aici; n-o să-mi facă nimic. Cavalerul meu, în sfârșit ai sosit. Ceva înlăuntrul lui jubila. Ba chiar se repezi la closet și se pișă acolo simțind o mare ușurare, și deodată știu că în locul acela ar putea eventual să-și permită să se și cace fără teamă, cine știe, și ca să-ncerce senzația își dădu jos pantalonii și se așeză pentru o clipă, încercând o plăcere rafinată, mișcându-și cu voluptate picioarele încurcate în pantalonii scurți, și mai era un tablou mic, lipit acolo pe ușă, un taur îngenunchea în arenă

și o spectatoare îl mângâia, da, aici poate cu ușurință orice, aici o să-și dea drumul în voie, liber-liber. După aceea trase delicat apa, delectându-se cu spuma apei din closet fără să se teamă c-o să-i apară de acolo tot felul de lucruri scârboase.

Înainte de a ieși, se apropie de fereastră și privi din nou printre jaluzele, îi văzu pe tata și pe mama întorcându-se din plimbarea de seară, îndată o să dispară de sub el. Și iată, când stăteau deja sub smochin, ea veni către ei, ca dintre frunzele copacului, Edna Blum – fugi, fugi –, subțirică, tinerică, cu părul ei gălbior ca un puf, s-a zis cu tine, încă o clipă, ia sa vedem dacă ai nervi tari, bună seara, doamnă Blum, bună seara, doamnă Kleinfeld, domnu' Kleinfeld, pari obosită, doamnă Blum, muncești prea mult, asta e, trebuie să ne câștigăm pâinea, doamnă Kleinfeld, dar uite ce palidă ești, ai văzut cum a roșit când s-a uitat la tine; toate astea sunt numai în capul tău, Hindele, ce am eu cu ea, ce-are ea cu mine; trebuie să-ți faci o viață mai ușoară, doamnă Blum, ești încă tânără, ai toată viața înaintea dumitale, vezi să nu pierzi trenul; e încă tinerică, Hindele; chestiile astea lasă-mă pe mine să le știu mai bine, Moshe, poate că tu o vezi tinerică, dar eu știu s-o văd ca și cum aș fi căutat-o la dinți, și dinții nu mint, și ea are treizeci și opt cel puțin; poate că nu vrea deloc nuntă și bărbați; nu vrea? ea să nu vrea? ai văzut cum te privea, cum te mânca din ochi fără pic de rușine și încă se mai preface că e neștiutoare ca o mielușea, tot timpul arăta de parcă ar fi fost gata acuși-acuși să leșine, atunci bună seara, doamnă Blum, și, zău, ai nițel grijă de dumneata, e păcat așa; da, ai dreptate, așa e, și bună seara și dumneavoastră; și ea se despărți de ei, el o văzu de sus, departe, gingașă, acum are exact un sfert de minut ca să iasă și să încuie cu șperaclul, dar cum se poate el abține s-o privească până în ultima clipă și chiar și după aceea, uite că intră în casa scării, uite că urcă la etajul întâi, fugi.

Stai, așteaptă.

Ia te uită, după ce s-a despărțit de mama și de tata ea i-a păcălit, pur si simplu i-a păcălit: n-a urcat imediat acasă la ea, a așteptat probabil lângă scară până ce-au trecut pe lângă ea și s-au depărtat spre cealaltă intrare, și atunci s-a întors cu pași prudenți,

grăbiți, de pasăre; inima lui Aaron fu cuprinsă de veselie; și ea se joacă, vasăzică, și ea are secrete; a stat o clipă cu brațele moi lângă smochinul cel mare și rămuros, dându-se copacului, copila lui – mireasa lui, a tras în piept mireasma lui dulceagă, a închis ochii și a deschis ochii, și a pus pentru o clipă mâna pe trunchiul gros. Dar deodată a tresărit. Tata era lângă ea. S-a întors. Cum de-a simțit. S-a apropiat cu prudență și s-a oprit lângă ea. De două ori mai gras și mai înalt decât ea. Un taur și o barză. Și unde e mama. Frunzele late ale smochinului se mișcau și când ascundeau câte un pic, când dezveleau câte un pic. Moshe? O chemare se auzi de departe. Umerii tatei s-au pierdut printre frunze și gâtul i s-a retras tot acolo. După aceea și-a ridicat mâna și a atins delicat o creangă. Un nor de gâze mici și-a luat zborul și s-a legănat prin aer. Edna s-a tras înapoi. Tata n-o privea. Și un gând ciudat trecu prin mintea lui Aaron, că, dacă tata ar intra aici, în locuința asta, ea s-ar despica în jurul lui. Cu cheia în mână mama striga de pe scară Moshe, unde ai plecat? „Uită-te aici, doamnă Blum", spuse tata cu uimire și foșnetul frunzelor îi aduse vorbele până la fereastra de la etajul trei, „am avut adineaori senzația..." "Ce senzație, domnu' Kleinfeld?" Ea își apleca puțin capul, dar nu-l privea. Un văl subțire de roșeață păru să-i acopere dintr-o dată ceafa albă și numai Aaron văzu asta. „Copacul e bolnav", spuse tata cu simplitate. Încă nu se priviseră unul pe celălalt și vorbeau ca prin trunchiul copacului. „Smochinul meu e bolnav?", șopti Edna Blum mirându-se și cu părere de rău. Și doar copacul e al tuturor, e al cartierului.

Când mama se întoarse după câteva clipe îi văzu pe cei trei copii și pe Edna Blum stând lângă smochin. I-a fost de ajuns o privire. Ceva tulbure era în adâncul ochilor ei. Se uită încolo și încoace și nu-l văzu pe tata. Atunci își ridică privirea în sus și descoperi gleznele lui groase și roșii și șlapii lui negri ivindu-se dintre crengi. Cu mânie stăpânită îl chemă pe nume. Crengile și frunzele se mișcară și foșniră și capul lui, ca un soare, se ivi și el printre ele: „Să nu mă-ntrebi ce-i aici, mamă", îi spuse, „tot copacul e numai o rană, trebuie curățat". Ea își țuguie buzele și-și strânse pe gât gulerul bluzei. Cu o mișcare scurtă ca o închidere de briceag, se răsuci pe călcâie și urcă acasă.

2

A doua zi, după ce se întoarse de la lucru zăbovind nițel la farmacistul român, tata făcu duș, trase pe el un maiou curat și se așeză la masa schiloadă din debaraua de lângă bucătărie ca să pregătească acolo leacul pentru smochin. Amestecă mai multe prafuri și le adăugă puțină apă, stoarse niște pastă dintr-un tub subțire și îi mirosi parfumul amărui, își mișcă pe deasupra încoace și încolo nasul lui mare, și fața lui lată și roșie se crispă, atât era de concentrat. Din spatele lui mama aruncă o privire și pufni a dispreț, dacă smochinul e bolnav, zise ea, trebuie pur și simplu luat un cuțit și tăiate crengile bolnave, în doi timpi și trei mișcări, și fără milă, numai atunci o să poată răsări de dedesubt crengi sănătoase. Cine are măcar o fărâmă de creier și de instinct pricepe asta și singur. Tata încuviință încet din cap, cu limba între dinți de atâta efort, și turnă în sticluța din mâna lui câteva picături dintr-un flacon mititel.

După aceea se sui pe „Franțuzski" cel înalt și șubred și scotoci prin debaraua de sus. De sub brațul lui coborî în bucătărie un nor de praf. Mama se uită la el și deodată simți o împunsătură în inimă și se repezi afară din bucătărie, și într-adevăr o găsi pe bunica Lili în balcon, aplecată peste balustradă, cu jumătate de trup era de pe-acum pe lumea cealaltă, dumneaei vrea să mă omoare cu încetul, și o trase de braț înapoi în odăița ei de lângă salon; acum culcă-te aici, mamaie, încă nu s-a făcut de cină, ce te uiți așa la mine, eu sunt, Hinde, ce te-ai speriat de parcă am vrea să te spintecăm, ridică picioarele, culcă-te, și să nu-mi bocești, trebuie să stai culcată, e bine pentru dumneata

să stai culcată, iac-așa, uită-te ce frumusețe ai aici pe perete, ce culori frumoase, papagali și maimuțe și copaci, pe toate astea dumneata le-ai făcut, mamaie, e goblenul matale, acum uită-te la el bine-bine și odihnește-te, și mama o acoperi pe bunica Lili până la bărbie cu pledul ecosez în pătrățele roșii și negre, și îndesă marginile pledului bine de tot sub saltea. Se întoarse mânioasă în bucătărie. „Să ferească Dumnezeu să-ți intre ție drăcovenii în cap, Moshe", răbufni ea cu fața spre faianța pe care lipea la uscat pungi de nailon ude și niște hârtie de pergament în care mai înainte fusese o bucată de margarină, „maică-ta aproape c-a sărit de pe balcon și tu stai aici cu prostiile tale, încăpățânat ca un catâr, că și dacă te-ar tăia într-o mie de bucățele, fiecare bucățică tot ar mai țopăi și-ar mai țipa". „Uite asta", mormăi tata din adâncurile debaralei, și se ivi de acolo cu capul lui creț alb de praf ca făina, ținând în mână o scândurică în formă de fasole. „Am ținut minte c-am pus asta aici." Coborî cu grijă de pe „Franțuzski" cel șubred, curăță paleta cea veche a lui Yohi de praful și de vopseaua care se adunaseră pe ea: „Ai face bine s-o întrebi mai întâi pe Yohi dacă asta într-adevăr nu-i mai trebuie", șopti mama, „să nu-ți facă pe urmă scandal". „Luați, luați totul", strigă Yohi din camera ei, „că doar pictoriță n-am să mai fiu", și nici dansatoare, murmură, bătându-se furioasă pe coapse, păcat că m-am lăsat de pictură, că de pictat poți picta și dacă ai picioarele groase.

Tata ieși din casă, ținând în față cu grijă paleta în scobiturile căreia se afla doctoria pe care o preparase. Afară Aaron se juca de-a traficul rutier cu Tzahi Smitanka. Iute și ușor, înclinându-și spatele ca un matador, Aaron se ferea cu bicicleta lui de bicicleta cea mare a lui Tzahi; și era atât de concentrat asupra propriilor lui mișcări încât nu văzu fața îmbujorată a lui Tzahi, și se trezi deodată trântit cu putere pe caldarâm, cu roata bicicletei mari a lui Tzahi înțepenită între roțile bicicletei lui.

Imediat tata puse paleta pe gard și se repezi către el. Aaron urla, clocotea, s-a zis cu tine, împuțitule, nemernicule, răcnea el și îl sufocau lacrimile, bucățele te fac, și pumnii lui mici fluturară sălbatic din cușca brațelor lui taică-su, și dădu din

picioare prin aer, dă-mi drumul, lasă-mă, harcea-parcea-l fac; Tzahi stătea și-și flutura și el pumnii, prefăcându-se că amenință, dar era speriat de ce făcuse, și-l ocăra pe Aaron care-și bate joc de el în loc să joace cinstit. „Îți bați joc de mine? A? Da? Îți bați joc?", repeta într-una vorbele astea, se opri ca și când ar fi căutat în sinea lui și alte vorbe și, negăsindu-le, brațele îi fluturară o clipă încă mai tare. Mai sus. Deodată tata se aplecă și îl apucă pe Tzahi cu mâna stângă și-l ridică în aer, și astfel cei doi băieți se pomeniră puși prin forța brațelor lui față în față. Tata îi lăsă să se amenințe unul pe celălalt, râzând din toată inima și având grijă ca pumnii băieților să nu se întâlnească; Aaron se smucea cu tot trupul lui mic și musculos și revărsa ocări cu ghiotura asupra lui Tzahi, asupra părinților lui Tzahi, asupra bicicletei lui Tzahi, iar Tzahi din fața lui: „Îți bați joc? A? Râzi de mine?", și fața lui puțin ciudată, care arăta întotdeauna ca și când el, ca să vadă mai bine, și-ar fi strivit-o de un parbriz nevăzut, se încinsese de supărare. Tata strânse deodată cu putere trupurile celor doi băiețandri, și strânsoarea neașteptată îi făcu imediat să tacă. Râzând cu lacrimi, îi lăsă să aterizeze, dar avu grijă în continuare să-i țină departe unul de altul, numai că deja nu mai era nevoie de asta: durerea din oase spulberase spiritul lor războinic și ei stăteau legănându-se uluiți. Tzahi își reveni primul și începu din nou să se plângă tatei de Aaron care uite-așa-l înnebunește și râde de el; Aaron începu din nou să clocotească și să spună c-așa e jocul, te apropii de adversar și-l înnebunești și pe urmă te ferești de el, ce vină are el că Tzahi e așa de îngălat și încet și broască țestoasă și melc și încuiat și șleampăt; pentru o clipă rămase și tata zăpăcit, aproape că se simțea și el mustrat de potopul de cuvinte. „Haide, gata, ajunge, las-o baltă", mârâi el, „te-am auzit, mare gură mai ai și dumneata!" și, surprins și el de supărarea care i se auzea în glas, se grăbi să-i netezească lui Aaron părul galben și moale. Când văzu tristețea din ochii lui Tzahi Smitanka, îl strânse și pe Tzahi lângă el și-i scărpină cu plăcere scăfârlia tunsă scurt, care înțepa. Stătură așa câteva clipe și copiii se lăsară pătrunși de ceea ce le spuneau mâinile lui mari. Ba chiar Tzahi, simțind

cum îi gâdilă părul aspru, își mișcă pe ascuns piciorul ca să atingă ușurel piciorul gros al tatei.

„Acu duceți-vă să vă jucați împreună și vai de voi dacă v-aud iar." Aaron se rupse primul de atingerea tatei. Tata îl bătu pe Tzahi pe umăr cu drag: „Ia-o din loc, Itzhuk, ridică-ți bicicleta și – dă-i drumul. Eu am să mă uit de sus să fie totul în regulă".

Și-atunci se sui în copac, se cățără pe crengile smochinului și se așeză comod în locul de unde plecau crengile lui de jos. Aaron ținea între genunchi roata din față a bicicletei lui și încerca s-o îndrepte după izbitura pe care o încasase. Din frunziș tata îl chemă pe Tzahi și-l rugă să-i dea paleta de pe gard. Aaron strânse cu mânie roata până când simți că aripa de metal i se înfige în carne.

Îndată ce pătrunse între frunze tata simți că-i crește inima. Se rezemă de o ramură groasă și trase adânc aer în piept. Frunzele mari cât palma îi mângâiară fața, se lipiră de el ca niște capete de cai care se alintă. Mirosul smochinului îi umplu nările și el își petrecu degetele pe trunchiul vânjos. Fără să vrea îi scăpară din picioare șlapii de plastic. Tzahi, care se apropiase de copac, sări îndărăt ca un pisoi. Cumpănit și chibzuit, ca unul care vede înaintea lui toată munca pe care o are de făcut, tata își dezmorți degetele, încheietură cu încheietură. În cele din urmă se scutură, își îndreptă spinarea și se uită primprejur. Pe creanga din fața lui văzu cele dintâi răni în care mișunau viermi albicioși. Rănile se întindeau pe toate ramurile smochinului, și tata le urmări cu privirea înălțându-și capul până zări la etajul trei fereastra Ednei Blum. I se păru că acolo fremăta o fâșie de perdea. Își încrucișă brațele pe piept și căzu pe gânduri. Asta n-o să fie o treabă ușoară.

Din buzunarul pantalonilor scurți scoase un sul de flanelă pe care-l adusese dintr-o concentrare la armată și, făcând cu două degete o mișcare rapidă, rupse din el o bucată. Apoi atinse cu grijă rana de pe trupul smochinului și simți cât de adânc izbutise puroiul să strice lemnul. Își mișcă degetul înfășurat în flanelă prin scobitură, și lichidul gălbui, tulbure se lipi de flanelă.

Tata îl mirosi, clătină din cap uluit, dădu din umeri și azvârli cârpa pe jos.

Tzahi Smitanka se apropie prudent, privind cu teamă picioarele tatei care se ghiceau sus printre frunze, și ridică bucata de flanelă. Când o mirosi pentru prima oară i se făcu greață și fața i se schimonosi. Dar după aceea își apropie din nou nasul de țesătură și inspiră foarte concentrat și cu o teamă ciudată.

Tata își înfășură degetul în altă bucată de flanelă. Un fluierat ușor începu să se audă din gura lui, în căutarea unei melodii care cândva, în locul ei de baștină, fusese săltăreață, țigănească, dar la el suna întotdeauna lent și rătăcit: numaidecât mama își aruncă privirea pe fereastră, spionându-l printre frunze. Știa ea prea bine pe unde-l duc gândurile când fluieră așa. Tata își învârti degetul în adâncitura smochinului. Un vierme alb și umflat i se zvârcolea orb în palmă și el îl cercetă cu atenție, fluierând ca din nebăgare de seamă. Când tata era foarte tânăr, numai o haimana desculță și atât, un comunist în ilegalitate, Zioma Svatchniker, îl ispitise să fugă în Rusia și-acolo să intre în armată – oi, Zioma, Zioma, fir-ai tu blestemat să fii, ce frumos vorbeai. Mama închise supărată fereastra. Numai pentru ispășirea păcatelor avea ea nevoie acum de treaba asta cu smochinul. Cu degete țepene de mânie stătea și lustruia furculițele și cuțitele de mâncat carne. Numai o dată îi povestise tata despre copilăria lui în Polonia și despre fuga lui în Rusia, și despre cei trei ani la oaste, și despre lagărul de internare din Komi. Și când a auzit din gura lui povestea de groază a evadării lui din taiga, și povestea cu țăranca închisă în coliba cea mică, s-a ridicat și și-a pus mâna ei mică și puternică pe gura lui și i-a spus până aici, pentru numele lui Dumnezeu, mai mult eu nu vreau s-aud despre asta, Moshe, după ce-o să mor eu povestește totul cui o să vrei, aleargă pe străzi și strigă, scrie la ziare, dar aici în casă eu nu vreau să aud lucruri de-astea; și se-nțelege de la sine că atunci când s-au născut copiii i-a interzis să amintească vreodată de vremurile acelea, și l-a pus să jure, ei nu trebuie să știe ce fiară a fost tatăl lor, iar el i-a făgăduit încuviințând din cap după obiceiul lui, răbdător, încet, cu expresia împăciui-

toare pe care o avea întotdeauna pregătită pentru ea; dar ea îi descifrase fluieratul. Veni înapoi și deschise fereastra și șfichiui pervazul cu cârpa pe care-o ținea în mână. Un norișor de praf, cenușiu, se înălță în aer și se risipi. Fluieratul încetă pentru o clipă. Mama se întoarse și dispăru în interiorul casei. Tata suflă tare în palmă. Viermele alb căzu pe trunchiul copacului. Tata îl strivi cu călcâiul descult și apoi încet-încet fluieratul reveni și se prefăcu în tril.

În felul ăsta munci temeinic și serios două ceasuri încheiate. Din când în când se oprea să explice câte-unui vecin ce făcea în copac sau să răspundă la chemările din balcon ale lui Hinde. La șase și jumătate se auzi de prin case semnalul jurnalului de seară de la televiziune și tata se opri din îndeletnicirea lui și ascultă îngrijorat, dar nu se anunță nimic despre vreo devalorizare a banilor. Pe stradă Aaron se plimba cu bicicleta făcându-se că nu-i vede, nici pe el, nici pe Tzahi. Din când în când își întorcea înapoi capul blond și fluiera un fluierat lung către „Gumi", care-i urmărea, nevăzut, bicicleta. Tzahi nu ieșea de sub copac, și aduna sârguincios bucățile de flanelă care se scuturau de sus. Nu-i bine să lași un copil atât de mic și să pleci pentru bani în Africa, se gândi tata. După aceea se gândi la Malka Smitanka care-și trimite copilul pe străzi ca să se poată distra cu ăla. În general, ce-a găsit o femeie ca ea la așa un tip flegmatic. Cu siguranță că e funcționar, sau poate, cum îi zice, avocat. Cel mai important e că are mașină mică, gândi, și oftă cu părere de rău că atâtea și atâtea se irosesc de pomană. Îl chemă pe Tzahi de sus și îi dădu ordin să se ducă la Hinde și să-i ceară un irigator vechi din cauciuc, și când copilul plecă, tata se gândi la alunița care se vedea în decolteul Malkăi Smitanka, și la părul creț, obraznic, de la subsuoara ei. „Am adus!", îi strigă Tzahi de sub copac, ridicându-și spre el fața smeadă și întinzându-i irigatorul, și tatăl lui Aaron, care se speriase, îl trimise din nou, cu o dojană, să-i spună lui Hinde că încă puțin și vine și el acasă.

Până se întoarse Tzahi, tata se rezemă de creanga lată și-și aprinse o țigară și sorbi din ea cu voluptate. Din locul în care era nu se vedea deloc blocul cenușiu. Nu se vedea nici strada în-

gustă, hârtopită. Puteai să-ți închipui ca smochinul e sădit pe alte meleaguri; și dacă tata s-ar fi mișcat nițel ar fi putut vedea o fereastră și o aripă de perdea care câteodată părea că freamătă. El nu se mișca. Era iunie și smochine necoapte, tari, începuseră să se îngroașe pe crengile smochinului. Îl învăluia un miros dulceag. Respiră adânc.

Acum Tzahi se cățără agil printre crengi, ca să-i dea irigatorul roșu. Tata îi făcu cu ochiul, să-l împace că-l dojenise și iarăși scărpină încântat părul lui scurt care înțepa. „Șezi aici și uită-te bine-bine", îi porunci el.

Suflă prin irigator pe prima rană pe care o curățase până ce îndepărtă dinăuntru toată murdăria. Apoi scoase din buzunarul pantalonilor pensula cu care obișnuia să ungă balamalele ușilor din casă, și o înmuie în doctorie. Începu să ungă pedant marginile rănii. Copilul se uita la mâna mare care se mișca ușor încolo și încoace, și încetul cu încetul căscă gura într-o deplină uitare de sine. Jos Aaron se plimba cu bicicleta, întinzând-și brațele în lături, strigându-l pe „Gumi" să-l ajungă din urmă alergând. Tata termină de uns rana. El și cu Tzahi se uitară o clipă unul la celălalt. Tata îi întinse irigatorul: „Acum tu ai să sufli fu-fu, iar eu am să pun alifia". Tzahi apucă irigatorul cu putere și începu să sufle prin el cu seriozitate, mușcându-și limba de atâta efort. Astfel munciră împreună în tăcere până când răsări între ei capul auriu al lui Aaron, copleșit de amărăciune, „De ce numai el? Și eu vreau".

Tata și Tzahi se depărtară nițel unul de celălalt, și tata începu să vorbească și să-i explice cu voce tare lui Aaron ce anume face el acolo, și cum se desfășoară tot tratamentul. Tzahi se închise în sine, tăcu și începu să-și pocnească nervos degetele, unul după altul. Aaron îi privi degetele distrat. O strâmbătură ușoară, abia vizibilă, trecea peste fața lui de fiecare dată când auzea pocniturile uscate. Și deodată avu o idee. Se vedea pe fața lui că avea o idee. Nici măcar nu pierdu timp să le explice. Se lăsă să alunece în jos, scoase din cadrul bicicletei lui pompa și se întoarse cu ea radios. Pompa era într-adevăr o idee bună, o idee excelentă, cu ea puteau usca repede și cu spor rană după rană,

înainte lucraseră încet, explică Aaron, aspirând și suflând cu pompa, dar înainte era mai multă liniște, lăsă Tzahi să-i scape, în șoaptă.

Acum munceau harnic, fiecare curăța câte o rană, și Aaron vorbi ca să rupă tăcerea care se lăsase, ba chiar reuși să-i înveselească: el știa să imite animale și oameni, avea el talent la asta, și chiar dacă vocea lui încă mai era o voce de copil, mă rog, n-avea decât unsprezece ani și jumătate, știa să-i imite de minune pe premierul Eshkol și pe ministrul Sapir, ba chiar și pe actorul Shmuel Rodenski, cu stropul lui de accent idiș. Când începea să vorbească și să-i facă să râdă, era greu de oprit, dar încetul cu încetul tăcu, se liniști. Și se lăsă și el cuprins de farmecul tămăduirii smochinului.

Mama ieși în balcon și-l chemă pe Aaron. Tata le făcu semn copiilor să tacă, și tustrei se ascunseră după frunze. Mama strigă din nou, că doar știa că Aaron se cățărase și el în copac, îți arăt eu când te-ntorci acasă. Tata își puse palmele pâlnie în jurul gurii și scoase o chemare de cuc. Copiii izbucniră pe înfundate în râs, iar mama, întorcându-și capul în toate părțile și rotindu-și privirea vigilent ca să-i descopere, se răsuci din nou pe călcâie cu o mișcare bruscă și dispăru în casă. Tata râse încetișor, fără sunet, împreună cu copiii, nu-i frumos așa, nu-i frumos. Își ridică privirea spre cer. Cu coapsele mângâia copacul cald.

3

Şapte zile a îngrijit tata smochinul: îi scormonea rănile şi-l curăţa de puroi, şi-l ungea cu alifie. Mama ieşea mereu în balcon şi-l boscorodea, şi parcă înadins cu voce tare, că de cine să-i fie ei ruşine aici că el e un nătărău dacă nu cere de la comitetul de bloc plata integrală cu bani graşi pentru truda lui de ocnaş, că doar copacul ăsta aparţine tuturor, nu? Iar el o îmbuna cu vorbe tandre şi rămânea cocoţat în copac. Tzahi, care sosea întotdeauna cu întârziere, vedea bicicleta mică a lui Aaron proptită de trunchiul smochinului, ca scara unui străin de fereastra unei iubite, şi se învârtea cercuri-cercuri în jurul copacului, şi nu se urca. Încet-încet şi temeinic tata şi cu Aaron se căţărau pe crengile mai de sus, zăbovind lângă fiecare rană, lipindu-şi capetele unul de altul şi sfătuindu-se între ei. Uneori, când tata îşi întindea mâna spre o creangă mai înaltă, maioul i se sălta puţin dezvelind în josul burţii lui arămii, păroase, o cicatrice netedă şi palidă, ca un fel de popas pe trupul lui masiv, şi Aaron nu se mai sătura s-o privească. Cicatricea asta sigur că nu e din lagăr, din Komi, îi scăpa lui câte-o vorbă, de parcă n-ar fi ştiut, în Komi ar fi murit desigur din aşa ceva. În felul ăsta, prin vicleşug, obişnuia să înceapă să scoată din tata, în părăiaşe subţiri, amintirile interzise, şi tata râdea, de unde şi până unde Komi, acolo m-ar fi lăsat să mor ca un câine, asta e încă din Polonia, când eram un pic mai mare ca tine, paisprezece-cincisprezece ani cel mult, de la o operaţie de apendicită, şi atunci uita de sine şi de promisiunea pe care i-o făcuse mamei, şi-i povestea lui Aaron despre iarna cumplită din taiga,

nu puteam nici măcar să-ngropăm morţii, pământul era ca marmura, şi povestea despre proştii care încercau să fugă din lagăr fără ajutor dinafară, şi cum erau găsiţi a doua zi sfâşiaţi de colţii lupilor, şi cum oamenii înnebuneau de foame şi de frică, pur şi simplu îşi ieşeau din minţi ca şi cum ar fi ieşit dintr-o odaie, iar telectualii, spunea tata, cu un strop de bucurie răutăcioasă, telectualii pe care Stalin ni-i trimisese în taiga, ăia înnebuneau cel mai repede, nu numai din pricina suferinţelor pe care le aveau de îndurat acolo, că doar toţi sufereau la fel, trupul e trup şi rămâne trup, ci din pricină că... ia să vedem... şi tata dădea din umeri, cine ştie de ce înnebunesc telectualii în taiga... poate că nu se gândiseră ce-o să se-ntâmple cu noi. Poate că nici nu se gândiseră ce-o să se-ntâmple cu noi, crezuseră poate că lumea o să se întocmească aşa cum gândeau ei, o să se aşeze cu rost şi socoteală, nu cu Stalin... Tata râdea, Aaron râdea împreună cu tata, imitându-i încordat expresia feţei.

Câteodată Edna Blum cobora pentru o plimbare de seară, cu umbreluţa ei de soare umbrindu-i capul, şi ajungea din întâmplare până lângă copac. Dindărătul frunzelor mari tata desluşea mersul ei lunecând înspre el, şi dădea deoparte frunzele ca să-i spună bună seara. În fiecare zi făcea aşa, şi de fiecare dată ea era foarte surprinsă, şi-l privea cu ochii ei mari ca şi cum ar fi descoperit printre frunze un uriaş înfricoşător, dar ea ştia de-acum că el e bun, că el e un uriaş bun. O, domnu' Kleinfeld, m-ai speriat, şi stătea, uluită de el, cu mâna pe inimă, o clipă lungă de tăcere, de nimic, ca şi când Edna ar fi fost răpită de dinăuntru şi dusă undeva, şi ei ar fi aşteptat în tăcere până când ea o să se-ntoarcă de acolo, şi zâmbea uşor, înghiţindu-şi saliva, interesându-se de sănătatea smochinului ei. Aaron o găsea pe Edna foarte frumoasă, în afară de pielea ei care arăta ciudat, trandafirie, aproape străvezie, ca pielea subţire a unui pui căruia oriunde l-ai atinge o să simţi imediat cum îi bate inima sub degetul tău. Într-o zi le-a mărturisit că poate doar datorită smochinului ea încă mai locuieşte aici, în blocul ăsta şi Aaron simţi imediat că Edna greşea cu ceva, dar nu ştiu cu ce. Şi a doua zi le mărturisi că sufletul ei e legat de sufletul smochinului ăstuia,

chiar așa le spuse, și că ea simte cum aproape că poate să-și verse inima în fața copacului din fereastra ei, și el din nou se dădu înapoi ca și când cineva ar fi zgâriat c-o bucată de cretă pe-o tablă, și gândi ușor supărat că ea spune lucruri care nu se spun străinilor, poate pentru că ea nu e obișnuită să stea de vorbă cu vecinii, de treisprezece ani locuiește cu ei, dar întotdeauna s-a închis în ea și s-a deosebit de ei, și pe mine a încercat să mă țină la distanță, snoaba, zicea mama, dar eu am prins-o imediat de la rădăcină și am silit-o să fie drăguță și cel puțin să spună bună ziua. Aaron își ținea capul plecat ca ea să nu-i vadă fața și tata bâigui ceva și obrazul i se-mbujoră încă mai tare, și cu piciorul lui gros lovi genunchiul lui Aaron, să se stăpânească. Edna Blum simți parcă singură că făcuse o greșeală, dar în ziua aceea era bine-dispusă, și imediat își iertă greșeala și se despărți de ei zicându-le la revedere cu toată căldura și cu promisiunea de a se întâlni a doua zi în același loc. Când plecă, Aaron încercă să întâlnească privirea tatei ca să râdă împreună cu el, dar, spre uimirea lui, tata se feri de privirea lui și nu spuse nici o vorbă, îl zori numai să sufle pe râni.

Edna Blum urcă la ea acasă și cu răsuflarea tăiată se grăbi la aripa ei de perdea. Sufla un vânt slab, și frunzele foșneau și umbrele lor se mișcau pe spinarea și pe umerii tatei. Edna îi văzu gâtul gros, ceafa dezgolită. Ca într-un desen-ghicitoare descoperi o părticică din bicepșii lui, o părticică din gamba lui groasă; o dată când își răsuci palma îi văzu arsura de pe antebraț trecând printre frunze ca pielea dungată a unui șarpe tropical. De picioarele lui puternice se lipeau picioarele subțirele și netede ale lui Aaron, și Edna se gândi cum va crește copilul ăsta și va deveni bărbat. O scânteiere rară de ștrengărie se aprinse în ochii ei, și ea se grăbi la bucătărie să pregătească o cană cu limonadă. Chicotind și îmbujorată la față și cu un Edna-ce-ți-veni turnă apa rece și esența de lămâie și zahărul și amestecă energic. Dar când se apropie de fereastră i se înmuiară mâinile. Cum o să-l cheme, cum o să-și aplece trupul, cum o să-i întindă cana plină... Într-o clipă ideea ei își pierdu tot hazul. Edna se preumblă cu

cana plină încolo și-ncoace prin odăile ei, dezamăgită și iritată de ea însăși.

O liniște stranie se lăsă atunci peste cartier. În bucătăriile pline de abur se aflau femeile roșii în obraji, ele își înălțară capetele cu uimire și se opriră o clipă de la treabă. Bărbați în maiouri, care moțăiau pe șezlonguri în balcoane, își îndreptară spinarea, dădură la o parte ziarul care le acoperea fața și ascultară. Ca de departe se înălțară și coborâră spre ei sunetele unei mazurci de Chopin și se cernură de sus peste cartierul cenușiu, peste balustradele ruginite, peste tencuiala zgrunțuroasă suflată cu șprițul, peste cutiile poștale strâmbe, se cernură presărate pe iarba galbenă, bolnavă. Aproape doisprezece ani nu-și mai deschisese Edna pianul, și acum o cuprinsese din nou dorința de a cânta la pian.

Sus în copac Aaron și tata se uitară o clipă unul la altul și imediat își feriră privirea ca și cum s-ar fi rușinat. Tata curăță o rană mare și scotoci cu mâna încet înăuntrul ei. Poate că totuși o să le ceară o chitară nouă de bar-mitzva. Odată mama se uitase la el când cânta, amintirea asta îl urmărea, nu simțise când intrase ea în cameră, poate că asta fusese greșeala lui, probabil că stătuse cu privirea îndelung ațintită asupra lui și văzuse în ochii lui ceva și atunci se năpustise asupra lui zicând că-i face găuri în cap, să se ducă să se joace afară în loc să stea adus de spate ca un cocoșat peste chitara lui, că doar pentru asta îi cumpăraseră bicicletă cu jumătate din leafa lui tata, și chiar, bicicleta e minunată, dar el vrea ceva mai mult. Ce mai mult nu știe să explice. Mai mult decât atât. Mult mai mult. Dar în chip de cadou de bar-mitzva făgăduiseră de-acum să deschidă pentru el un cont de economii din care peste douăzeci de ani o să poată cumpăra un apartament pentru el și pentru nevastă-sa. Ce-l interesează pe el nevasta. Poate că totuși o să fie de acord cu chitara. Fără voia lui, degetele i se plimbară pe trunchiul copacului ca pe strunele chitarei, o dată cu degetele Ednei Blum pe clape, apoi îi atinseră distrat bărbia, adâncitura unei cicatrici de pe urma vărsatului de vânt – îi rămăsese acolo fiindcă nu se abținuse și se scărpinase; iar tata intenționează să-i facă

şi un cadou separat de bar-mitzva: un set de bărbierit, cu aparatul de ras şi crema de ras şi pămătuful şi castronaşul de tablă care fuseseră ale lui de pe vremea când a luptat în acţiunea Sinai, dar ce era mai important era chitara; şi iarăşi degetele îi cântară la chitară pe trunchiul smochinului, şi iarăşi, supărat, îşi atinse distrat bărbia netedă şi iarăşi smochinul, şi pentru o clipă păru un mic scriitor care-şi înmoaie pana în cerneala lui specială şi scrie câteva cuvinte până când i se termină cerneala, şi poate că aşa începe de pe-acum un puişor nou.

Măcar că mai era un an şi jumătate până la bar-mitzva, tata şi mama erau cufundaţi până peste cap în calcule şi economii. Pregăteau ceva grandios, îl înştiinţase mama cu mândrie, şi se pregăteau să închirieze regeasca sală „Apirion" şi să aducă un fotograf profesionist de la „Foto Gvirtz", firma cea scumpă, şi să nu se mulţumească cu unchiul Shimek ale cărui mâini încetaseră în vremea din urmă să mai fie sigure şi la ultimele evenimente fericite din familie o fotografiase pe mama în aşa fel că-i ieşise o faţă ca vai de lume. Yohi, a cărei ceremonie de bat-mitzva fusese foarte modestă, o serbaseră într-o sâmbătă acasă în sânul familiei, pocnea de invidie, când e vorba de mine faceţi economii, şi mama îi spusese cu un dram de bucurie răutăcioasă că o bat-mitzva totuşi nu e o bar-mitzva, şi la nunta ei o s-o despăgubească pentru toate, dar mai întâi să vedem unde sunt flăcăii care-i fac curte.

Uneori, noaptea, când Aaron se scula să bea apă, îi vede pe tata şi mama şezând aplecaţi peste un caiet gros pe care-l cumpăraseră anume pentru asta, şi făcând socoteli peste socoteli. Pe masă într-o parte zăceau închise şi copleşite de ruşine carnetele roşii de cotizaţii pentru policlinică al tatei, al mamei şi al bunicii. Acum nimănui nu-i mai stătea capul la asta, şi timbrele gălbui-roşietice le lipeau înăuntru neglijent, nu cu pedanteria şi devotamentul de odinioară: caietul de bar-mitzva era învelit în hârtie de ambalaj verzuie, şi pe el era o etichetă mică şi simplă „Aaron – bar-mitzva", iar părinţii obişnuiau să treacă în el toate meniurile de la petrecerile de bar-mitzva la care erau invitaţi, şi apreciau cât costase fiecare şi notau observaţii

despre ce se dăduse de mâncat şi despre numărul felurilor şi făceau comparaţii complicate. Peste exact un an şi jumătate o să termine de plătit ratele împrumutului pe care-l făcuseră pentru apartament, aşa că puteau cu uşurinţă lua un împrumut frumos, şi, împreună cu ce reuşiseră să pună deoparte, şi cu speranţa că Sapir, ministrul de finanţe, n-o să le facă nici un pocinog cu o devalorizare mare a banilor, o să izbutească să-i facă o asemenea ceremonie bar-mitzva – mama bătu din palme şi-l lipi pe Aaron de inima ei şi o fericire subtilă şi rară se revărsă pe toată faţa ei – că o să le iasă tuturor ochii din cap.

Acum ieşi pe balcon. Ochii ei iscodeau vigilent în toate părţile. Până şi nările îi palpitau. Tata o văzu, şi cu o mişcare aproape invizibilă de luptător în ilegalitate îl trase pe Aaron, iar el însuşi se dădu înapoi în aşa fel încât frunzele îl ascunseră de privirea ei. Din locul unde şedea Aaron vedea doar încheieturile degetelor ei albe pe balustradă. „Moshe!", izbucni deodată un strigăt din adâncul măruntaielor ei, „Cât o să mai lingi mucii copacului?" Se făcu linişte. Sunetele pianului se stinseră şi ele.

Gâtul tatei îi înţepeni între umeri. Dar după o clipă se înălţă din nou de-acolo, roşu şi gros, şi o vână albăstruie i se umflase şi se zbătea acolo. Aaron se chirci tot şi privi cu teamă, niciodată nu-l mai văzuse aşa, dar el se stăpâni singur, tata, îşi strânse maxilarele mari şi cu mişcări greoaie şi foarte prudente se apucă din nou să ungă cu delicateţe rănile smochinului. Mama mai aşteptă o clipă. Deodată mâinile ei izbiră cu putere balustrada balconului: „Aa-ron!", şi stropii de fier care împodobeau balustrada se scuturară în jurul lui şi-l împresurară ca nişte inele care se-adună pe-o prăjină, „Imediat vii acasă să probezi cizmele!".

– Dar e încă vară! îi şopti Aaron tatei.

Tata încuviinţă încet. Ochii lui încă mai păreau să gâfâie primejdioşi, dar cu bărbia începuse deja să scoată din adâncurile lui vălul de mireasă sub care obişnuia să-şi ascundă faţa: „Mamei îi place ca totul să fie gata la timp", spuse în şoaptă, „poate că trebuie să-ţi cumpărăm anul ăsta cizme noi?"

Sigur că trebuie. Cizmele lui sunt deja vechi şi uzate. De doi ani le poartă şi acum au găuri. Îi trebuie neapărat cizme noi:

anul ăsta are de gând să întemeieze cu Ghideon și Tzahi o fermă de crescut broaște ca să le vândă la „Bonaparte", primul restaurant franțuzesc deschis la Ierusalim.

„Ce ai, Aroncik", spuse tata consolându-l în șoaptă, „ce-i cu mutra asta așa deodată?".

Aaron își întoarse fața, să nu-l vadă tata. „Și cum vorbește cu mine", spuse el plin de amărăciune.

– Nu pune la inimă și nici la plămâni, Aroncik, ea te iubește și pe toate le spune cum le spune fiindcă-ți poartă de grijă.

– Sunt exact la fel de înalt ca și Ghideon, sunt înalt ca jumătate din copiii din clasă.

– Ea vrea ca tu să fii cel mai bun și primul în toate. Mama e mama.

– Și mă jignește.

Tata îl mângâie pe cap. La atingerea mâinii lui, Aaron simți că i se face cald pe dinăuntru. De sus răzbătu din nou pianul, prudent, dibuind, ca un protest parcă, ca primul fir de iarbă care crește după un incendiu. Tata nu se clinti. Doar mâna lui continua să mângâie. Încă mai era destulă lumină pe lume ca să se poată vedea nervurile frunzelor. Muzica se legăna încet, parcă trăgând de fire subțiri. Aaron clinti din loc o creangă mare. Cerul întreg i se arătă. Cerul de seară albastru și adânc. Tata îl privi, până ce-l sili să zâmbească.

– Și afară de asta, spuse tata, și ăsta, cum îi zice, Napoleon, era scund de statură și Zioma-Svatchniker era și el un sfert de porție, așa-i cum îți zic.

4

În bucătărie Aaron văzu picioarele mici ale maică-sii dansând sus pe „Franțuzski". Capul și-l vârâse în debaraua de sus. Când îl auzi intrând, răsări de-acolo, cu o cască de cauciuc trandafirie întinsă pe frunte, ca s-o ferească de praf, să nu crezi că nu te-am văzut în copac, socotelile le lichidăm mai târziu, acum du-te și adu ciorapii de lână din sertarul de ciorapi al dulapului mare; ciorapii de iarnă? bodogăni Aaron, acum? în miezul verii? Și cum ai să probezi cizmele, desculț? Dar pe căldura asta ciorapi de lână? Ascultă ce-ți spun eu că știu eu ce fac.

Deschise supărat ușa dulapului cel mare din dormitorul părinților. Din spatele sertarului cu ciorapi căzu pe fundul dulapului un plic maro. Ca acelea în care primea tata ordinele de concentrare, numai că pe plicul ăsta nu erau trecute nici un nume, nici o adresă. Cu un scris de mână neglijent pe care nu-l cunoștea era scris: „Circul de pisici al lui Alphonse". Aruncă o privire înăuntru și văzu ceva, o fotografie mică în alb-negru lipită pe spatele unei cărți de joc. Știu imediat că privește ceva ce nu mai văzuse încă niciodată, și mai bine era să nu se uite. Aruncă o privire pe altă fotografie care era acolo. Mâinile începură să-i tremure. Închide și pleacă, gândi el cu asprime. Cu o hotărâre imediată și gravă. Închide și pleacă imediat, își șopti ca pe un ordin menit să-l salveze. Puse la loc fotografiile străine, închise plicul și-l puse din nou în locul unde-l găsise. Degetele îi tremurau îngrozitor. Cu greu izbuti să apuce o pereche de ciorapi groși de lână. O clipă stătu acolo, în dormitorul părinților, ce căutam, și iarăși își spuse cu glas înăbușit – acum

pleacă repede de-aici. Şi adăugă, certându-se pe sine – haide, pleacă de aici. Şi se duse împleticit şi se culcă în patul lui, sperând că mama n-o să găsească în debara cizmele înainte ca el să izbutească să se calmeze. Stătea culcat pe o parte şi se ghemuia şi încerca să se chircească, şi dintr-o dată îi fu limpede că de la o vreme starea lui nu-i bună deloc. Că tot timpul se adună semne mici şi dovezi prosteşti, poate că şi strunele care se rupseseră la chitară fuseseră un semn, poate că şi ciondănelile din ultima vreme cu Tzahi; dar ce sens aveau semnele, ce dovedeau ele, cine ştie, el nu înţelegea, doar simţea în sinea lui că era vorba de o clipă, o clipă care, dacă n-ar fi venit, încă s-ar mai fi putut da înapoi o anumită roată mare, şi semnele şi dovezile ar fi dispărut, s-ar fi topit în vălmăşagul mare şi obişnuit al vieţii. Nu gândi, doar auzi în sinea lui un glas surd şi lucid care decreta cu tristeţe „Nu-i bine", ca glasul unui doctor care-şi înclină capul şi se uită la rană, „Nu-i bine", şi poate chiar face „Nţ-nţ-nţ", şi lui Aaron îi fu frică, nu din cauza vorbelor pe care le spunea glasul, ci din cauza acelui „Nţ-nţ-nţ" fără culoare, îngândurat, şi poate că glasul acela chiar dădea din cap, cu regret cumpătat, ca tata şi mama când au fost cu el la Tel-Aviv cu autobuzul şi la Baab-el-Waad au văzut un accident grav de circulaţie, şi Aaron se revoltă deodată în sinea lui, asta n-are absolut nici o importanţă, scoală, asta e pur şi simplu o indispoziţie din cauza căreia toate arată aşa, şi totuşi nu se sculă.

Seara se lăsa peste cartier, o seară de vară lenevoasă se tolănea primprejur. De prin case se înălţau mirosuri de prăjit şi arome de salate tăiate mărunt-mărunt, şi roua de prospeţime a castraveţilor curăţaţi ca fie muiaţi în iaurt sau în smântână dacă s-o găsi, şi mirosul de cepe înfăşurând heringii în borcănele, şi omletele care dansau prin tigăi, şi feliile de pâine cu chimion tăiate şi risipite pe mese. Cerul de vară se întuneca încet-încet pe la margini. De la etajul trei se auziră sunete de pian încă nemaiauzite înainte – un cântat şovăitor, de învăţăcel, sunete vesele cântate intenţionat într-un ritm lent, într-un fel de amânare a plăcerii, care se mărunţeau brusc într-un ciocănit sălbatic. Tata oftă, îşi adună sculele de pe copac. Îşi privi

mâinile, pe care alifia le îngălbenise. Se opri pentru o clipă și ascultă muzica, și din pricina efortului de memorie un mic rid îi brăzdă fruntea, unde am mai auzit asta, apoi dădu din umeri. Din casă se auzi gasul Hindei care găsise în sfârșit cizmele lui Aaron și-l zorea să vină să le probeze. Tata se dădu jos din copac și-l văzu pe Tzahi mergând trist cu bicicleta. Tzahi lăsă să-i scape: „Ce, ați fost singur în copac tot timpul?" și-și mototolea fața cu o dezamăgire inocentă. Du-te acasă, îi spuse tata, îndată se-ntunecă, și Tzahi își aținti privirea pe ghidonul bicicletei și spuse că încă n-are chef să urce acasă. Dar e primejdios să circuli pe-aici așa fără lumină, Itzhuk; eu... mie nu-mi merge farul. Eu... mi s-a stricat dinamul; adu-mi aminte mâine și ți-l pun eu la punct, unde Moishe se găsește – nu-i loc pentru deznădejde. Și tata îi zgrepțănă lui Tzahi părul rebel de arici, dar era cu gândul în altă parte, și mâna îi era acolo ca din întâmplare, și Tzahi își feri jignit capul de mâna lui și plecă de-acolo repede, cu buzele strânse, încovoiat cu tot trupul peste ghidonul bicicletei, măcar de-ar veni în viteză o mașină, să-l orbească precum un pumn formidabil și neașteptat. După ce coti încetini. Se opri. Se uită în dreapta și în stânga și izbi cu toată puterea în farul din spate al Fiat-ului.

Mama își vârî mâna până la cot în cizme și scoase de-acolo ghemotoace de ziare vechi. Aaron veni istovit și încet pe coridor, cu grijă să nu privească într-acolo, rugându-se lui Dumnezeu ca totul să se oprească acum în loc. Să fie o pauză lungă. Să vină cineva și să lămurească totul încet și cu răbdare. Cum pășea așa, cu o încetineală exagerată, dinăuntrul lui urcă la suprafață Dudu Lifshitz, un băiat din clasa lui, care așa umbla întotdeauna, cu pași înceți și timizi. Doar capul lui de albinos i se sucește tot timpul când într-o parte, când într-alta. Tata urcă din stradă și deschise ușa. Apăsând clanța cu cotul. În cele două mâini, ba chiar și între dinți, își ducea uneltele. Aaron îl zări târziu și se dădu înapoi din fața lui. „Ce s-a-ntâmplat, Aroncik, ce-i cu fața asta de înmormântare?", zâmbi tata prin pensula care se înălța băț din gura lui, și Aaron îl privi și se înspăimântă, Doamne ferește să intre acum în dormitor și să se apropie de

sertarul cu ciorapi de iarnă și să se uite în spatele sertarului. Dar tata doar trecu prin fața lui în drum spre baie, puse acolo pe un ziar paleta și borcănașele și bucățile de flanelă, eu mă rad numai, mami, și ne așezăm la masă. Cel puțin nu bănuia nimic. Picioarele îl purtară pe Aaron în camera părinților și imediat îl goniră de acolo. Încotro acum. Buzele îi erau uscate, înlemnite, cum, cum să scoată de-aici pozele fără ca părinții să simtă. În orice clipă unul dintre ei se poate apropia de șifonier, și-atunci ce-o să se-ntâmple.

Mama ieși din bucătărie și-l văzu rezemat așa de peretele coridorului și se repezi la el:

– Ce s-a-ntâmplat, ce-i cu tine, Aroncik, de ce stai așa? El își mișcă moale mâna. Totu-i în regulă. Probabil că s-a ridicat prea repede din pat și a amețit puțin. O să-i treacă imediat. Ea îl îmbrățișă cu îmbrățișarea aceea pe care o avea ori de câte ori el nu se simțea bine, lipindu-l de ea cu putere, până ce el simțea dincolo de carnea ei o bătaie înspăimântată de inimă, neliniștitoare, atât de deasă încât i se părea pentru o clipă ca o vibrație mecanică.

– Mamă, mă sufoci! O clipă ea slăbi nițel strânsoarea, cu delicatețe, și el se lipi de ea din nou, simțindu-i liniile trupului, care devenise puțin moale și puhav în jurul coapselor, pieptul care gâfâia și izul de transpirație din scobitura subsuorii ei. Deodată se rupse de ea zăpăcit, se feri s-o atingă altfel decât cu vârfurile degetelor, și ea făcu ochii mari și apoi râse cu un râs straniu:

– Ești de-acum prea mare ca s-o îmbrățișezi pe mama? Hai, du-te și probează cizmele, sunt pe bidon în debaraua de lângă bucătărie. Și intră în baie, chicotind, ca să-i povestească tatei ceva.

Aaron își vârî mâinile în cizmele vechi, mai scoase de-acolo câteva ghemotoace de hârtie pe care mama le băgase acolo la sfârșitul iernii trecute, desfăcu unul dintre ele ca să-și ascundă de lume fața, privirea lui căzu pe o știre într-un chenar înzorzonat, citi acolo fără să priceapă prea mult despre unul, un fierar tânăr dintr-un sat din Armenia, care se îmbolnăvise și murise și fusese îngropat într-un coșciug de lemn, iar noaptea paznicul cimitirului a auzit izbituri surde din adâncul pământului

şi a fugit de-acolo, iar dimineaţa au venit poliţiştii, au deschis coşciugul şi l-au găsit pe fierar mort de-a binelea, dar faţa îi era schimonosită şi unghiile rupte, iar pe dinăuntrul scândurilor sicriului erau zeci de zgârieturi adânci.

– Dumnezeule mare, zise mama chiar în urechea lui, „cât timp o s-o mai aşteptăm pe excelenţa sa? Probează-le odată şi să isprăvim".

Se aşeză încet pe băncuţă. Îşi întinse mâna cu un gest lung-prelung spre sandala de pe picior. Unde eram. Dudu Lifshitz are un tată care lucrează la Ministerul de Interne, el e acolo grangur mare, numai fiindcă e el cine e trece Dudu clasa an de an. Duhul mărinimiei se trezi deodată în Aaron, şi el cugetă îndelung la Dudu Lifshitz, ca şi când ar fi avut acum la dispoziţie un răgaz îndelungat, mult timp de prisos, în care-şi putea plăti o datorie veche faţă de societate. Ar fi interesant de ştiut dacă şi atunci când doarme capul i se răsuceşte în fiecare clipă ba într-o parte ba într-alta, tac-tac! capul prea mare, cu expresia aceea bănuitoare şi cu ochii aceia care privesc ca două animale mici dintr-o peşteră... Un singur lucru îl trezeşte pe Dudu la viaţă, şi acela e Anat Fisch. Anat Fisch cea frumoasă şi cea rea care are un prieten în clasa a cincea. În timpul lecţiilor el se holbează la ea, Dudu, şi surâde. Îi plăteşte cu sandvişuri ca să-i împrumute un creion sau ca să-i dea o foaie din caietul ei, şi ochii i se umezesc dacă cineva îi aduce un pulover de-al ei să-l atingă, să-l mângâie o clipă, să-l miroasă. În zilele de iarnă Dudu se ridică şi iese deodată din clasă, şi când sună e găsit stând pe coridor, îmbrăţişându-i paltonul. Dar ea, de rea ce e, nici măcar nu se uită la el. Are nişte ochi ca ochii egiptencelor în tablouri. Aaron pipăi încet catarama sandalei. Uşa apartamentului se deschise şi se trânti cu furie: Yohi se întorsese de la lecţia ei de balet la Rina Nikova; se azvârli pe pat în camera lor şi izbucni în plâns. În vremea din urmă Yohi plânge de fiecare dată când se întoarce de-acolo; în fereastra odăii de baie, deasupra capului lui, Aaron îl auzi pe tata fredonând în timp ce-şi săpunea faţa cu cremă de ras. Peste aproximativ un an şi jumătate toate lucrurile astea or să-mi fie înmânate mie, gândi

el, și crema și aparatul de ras și străchioara de tablă strălucitoare, dar acum gândul ăsta nu trezi în el o stare de așteptare bucuroasă, dimpotrivă, promisiunea și certitudinea că o să le capete îl mâhniră deodată și-l îndepărtară de tata, și o clipă el și-l închipui pe tata, pe care o mână nevăzută îl apuca de braț și i-l îndoia exact în unghiul potrivit ca să-i întindă lui Aaron aparatul de ras, și într-o clipă stătea acolo lângă ei mama, îmbrăcată de sărbătoare, cu o pieptănătură „banana" umflată, și toată numai o strălucire, și, în timp ce zâmbește invitaților, degetele ei se apropie ca să-l gâdile sub bărbie, căutând acolo cicatricea pe care i-o lăsase vărsatul de vânt de care fusese bolnav la șapte ani, și ea declară cu voce tare și limpede: „Nu v-am spus eu? Părul începe deja să-i acopere semnul ăsta!". Aaron își scutură furios capul ferindu-se de degetele ei: și atunci când îi spusese asta pentru prima oară, atunci când abia se făcuse bine după boală, ceva se revoltase în el împotriva tonului pe care-l avea ea, ca și când l-ar fi închis într-o celulă strâmtă a viitorului și ar fi zăngănit trufașă legătura de chei pe care o ținea în mână.

– Pentru mine fără pâine, spuse Yohi cu ochii roșii de plâns și se așeză pe scaunul ei, fremătând toată și încercând să-și stăpânească plânsul.

– Ce fel de masă e asta fără pâine? Cum vrei să trăiești fără pâine?

– Am zis fără pâine! tremurară buzele lui Yohi. Ar fi trebuit să auzi ce săpuneală mi-a tras Rina Nikova.

– Yoheved, ceru mama stăruitor cu vocea și se opri în fața ei și-și șterse mâinile de șorțul pe care era desenat un cangur, Rina Nikova știe să danseze, asta-i foarte frumos, și eu știu ce înseamnă pubertate și ce înseamnă să te faci mare.

– Uită-te, uită-te! strigă Yohi cu toată amărăciunea inimii ei, își întinse piciorul pe lângă masă și-și plesni cu mâna desfăcută coapsa, în locul unde piciorul se leagă de șezut. Acolo se unduia o felie de carne trandafirie, umflată.

– Asta-i fiindcă mănânci întotdeauna în picioare, explică liniștită mama, de o mie de ori ți-am spus că...

– Și azi m-a trecut deja în rândul al doilea!

– Yohălă, spuse mama cu glas surd, ești la vârsta la care trebuie să-ți clădești o bază pentru toată viața. Pe urmă poți să dai jos, dar acum asta-i temelia pentru tot și pentru toate.

Yohi dădu din cap că nu, dar nu deschise gura, ca să nu plângă.

– O felie? întrebă mama, cu unt și nițel hering Matias?

Yohi dădu din cap energic și apoi și-l înțepeni între umeri așteptând parcă o lovitură. Cu o față nepăsătoare mama deschise borcanul cu Matias, îl mișcă nițel încolo și-ncoace prin aer și puse în farfurioară trei bucăți frumoase. Apoi începu să ungă pe pâine un strat gros de unt aromat. Yohi își mută privirea pe perete. Din ascunzătoarea lui din cămăruța de lângă bucătărie Aaron îi văzu spuzeala roșie-galbenă de pe obraji și de pe frunte, în curând mătușa o s-o viziteze din nou și toți or să fie nervoși și supărați, de câteva luni deja începuseră să se îngrijoreze de fiecare dată când i se apropia data, de când Yohi o aruncase pe mătușă în closet și fusese tămbălău mare din nimic, fiindcă în mijlocul cinei mama ridicase deodată cuțitul și arătase ceva în fața ei, și se făcuse albă la față și nu izbutise să scoată nici un sunet, și toți se răsuciseră înapoi, și văzuseră cum o limbă mare de apă ieșea pe sub ușa de la closet și se prelingea și se lungea de-a lungul coridorului până la bucătărie, și tata se năpustise imediat și începuse să se ocupe acolo de robinetul principal, și după aceea alergase la debara și scosese din lada cu scule un clește, și tot timpul apa continua să se reverse din closet, și tata își vârâse înăuntru până la umăr mâna cu cleștele, ca să găsească dopul care înfundase closetul, și closetul bolborosea în continuare și scuipa într-una murdărie și scârboșenii, nu era de oprit, și tata scosese în cele din urmă un ghemotoc trandafiriu și moale care arăta ca o bucată de carne vie, și stătuse uimit fără să înțeleagă, și mama îi luase cleștele și fluturase cocoloșul cu ură și reproș pe sub nasul lui Yohi, toată lumea trebuie să se agite din cauză că pe prințesă a început s-o viziteze mătușa, milioane și milioane de femei au trecut prin asta înaintea ta, și chiar și mie, slavă Domnului, mi s-a-ntâmplat totul, și la timp, și de ce toți oamenii de pe lume știu să-și țină în secret treburile intime și numai tu vrei ca toată lumea să-ți

strige bravo, şi cât timp ţinuse acest discurs continuase să fluture bulgărele din cleşte, boţul moale, din care cădeau picături, ca un chirurg care a extirpat o tumoare, ţipând cu un glas îngrozitor că cine ştie dacă nu atunci i-a apărut lui Yohi problema cu ţiuitul din urechi, şi Yohi, care în general nu era un mieluşel, şi până atunci era destul de primejdios să ajungi la gura ei, de astă dată tăcea şi era roşie ca sângele, dar de-atunci era prevăzătoare în privinţa mătuşii, fapt e că de-atunci asta nu se mai întâmplase niciodată, şi Aaron învăţase şi el să fie atent la closet, şi mama spusese:

– Ei, ce-o să fie cu tine, Aaron, cât timp o să mai stăm aşa cu gura deschisă, masa e pusă.

El îi privi şi se gândi distrat cât de plăcută e bucătăria la ora asta, când toată lumea şade şi mănâncă şi face larmă, iar acum, din locul unde şedea în cămăruţa de alături, priveliştea asta mult râvnită dispăruse şi se chircise sub ochii lui ca o fotografie mâncată de foc, şi un frig şi o ceaţă ca la pol se adună la marginile ei, şi privelişti tulburi, dezgustătoare, se desenară acolo pentru o clipă în semiîntuneric, aprinse şi topite, imaginea unui trup gol, un talmeş-balmeş de mădulare, un câine uriaş tolănindu-se peste o femeie, şi el luă în mâna pe care nu mai era nici o picătură de sânge cizma stângă şi îi pipăi distrat interiorul, de unde venea un miros de blană, şi-şi mută privirea tristă spre Yohi care şedea aplecată înainte, trăgând spre ea cu degetul mic firimituri de pâine de pe masă şi ciugulindu-le cu iuţeală şi cu faţa încruntată, şi de-acolo îşi purtă privirea lui de despărţire spre bunica Lili cea aiurită, care deodată, şi nici şaizeci de ani nu împlinise, devenise senilă, confuză, umblă prin camere, bolboroseşte ceva pentru sine, până acum un an era atât de lucidă şi de veselă, ba chiar uşuratică şi copilăroasă, şi deodată i s-a blocat în cap un vas subţire şi totul s-a terminat, şi se gândi cu milă la efortul uriaş al părinţilor, mai ales al mamei, de a ţine boala bunicii în secret, şi cum reuşeşte ea s-o ascundă faţă de toată lumea, chiar şi faţă de prietenii care vin vineri seara să joace cărţi, încă nu simţiseră nimic, şi îşi aminti şi că azi e marţi, şi marţea mama pregăteşte întotdeauna ca

desert o banană cu smântână și cu zahăr și le oferă tuturor în farfuriile portocalii cele mici și spune marțea luați de două ori fiindcă marți a văzut Dumnezeu că lucrul acesta era bun, și, chiar dacă lui nu-i prea plăceau bananele terciuite, clipa asta îi era dragă, și chipul mamei, și simți o strângere de inimă și inima i se făcu amară și grea, unde eram, la ce ne gândeam, la colecția lui de filme, de pildă, la negativele pe care le găsește uneori în spate la „Foto Lichtmann", sau pur și simplu bucăți de celuloid pe care le culege de ici de colo, are chiar și o fâșie lungă dintr-un film adevărat, cu imaginea unei femei înalte, cu orbitele ochilor albe, cu buzele albe, cu părul negru ondulându-i-se în valuri, asta înseamnă că în viață ea tocmai că era blondă, și ea stă în ușă și îi vorbește cuiva care nu se vede pe fâșia de film, iar în traducere ea spune: „Nu-ți face iluzii, Rupert, nu există om care să nu poată fi înlocuit", și ce-o să se întâmple când bunica o să moară, și ea a fost cândva copil, și chiar dacă trăiesc pe lume miliarde de oameni, alta ca ea nu se mai află, și el încercă să mai verifice o dată, prudent, dar știa că e o cauză pierdută, că el într-adevăr văzuse ceea ce văzuse, și oftă din rărunchi, niciodată n-a simțit în ce măsură viața lor simplă și obișnuită era fragilă și dependentă de un atât de mare efort comun al tuturor, și de o fidelitate deplină, și fu cuprins de milă pentru ei, pentru ușurătatea lor și pentru faptul că nu se gândesc deloc ce se urzește aici, la o depărtare atât de mică de ei, în spatele sertarului cu ciorapi de lână. Cu mișcări lente și precaute se aplecă și-și dădu jos sandala de pe picior, dar iarăși parcă ațipi pentru o clipă îndelungată deasupra piciorului întins, Doamne Dumnezeule, cine a adus un asemenea lucru în casa noastră, și încă unde, chiar în camera lor, și atunci mai avu un gând alarmant, căci acum, când descoperise cărțile de joc cu poze, el însuși devenise, Doamne ferește, complice la crimă, și poate c-o să găsească amprentele degetelor lui pe pozele pe care le atinsese din întâmplare, și probabil că spionul care le făcuse să ajungă acolo o să încerce să se folosească de el cu un scop oarecare, să-l șantajeze, despre cazuri din astea se scrie câteodată în ziare,

cine știe de ce e în stare unul ca ăsta, și cum o să-i convingă Aaron că el e într-adevăr curat, nevinovat.

Toate astea nu-i luară mai mult de câteva secunde, dar Aaron simți că forța lui vitală se duce treptat-treptat și că i se întâmplase pe cât se pare ceva deosebit, cum se întâmplă în cărțile traduse din limbi străine, în care copiii sunt goniți deodată fără nici o apărare din casa părinților lor și viața lor își pierde atunci orice importanță și cade pradă destinului însuși. Tata ieși din baie cu spumă de săpun pe obraz. Clăbuci de spumă moale, printre care gura nu i se mai vedea. Aaron se chirci ca unul care se ascunde, și simți cum sufletul lui seacă și se sleiește, cum un fel de pâclă decolorată îl face să tremure și să se împuțineze până ajunge doar un fir subțire înăuntrul trupului lui; își vârî cu grijă piciorul în cizmă, laba albă a piciorului de copil, și văzu cum deodată toți se zgâiesc la piciorul lui, chiar și Yohi se răsucise pe scaunul ei, până și bunica se apropiase și-și băgase capul printre capetele lor, și Aaron se aplecă și se făcu și mai mic, piciorul lui inocent, nevinovat, și simți cum sângele din tot trupul lui se retrage rapid din toate mădularele, lăsând în urma lui o carne rece, întunecată, și e supt într-un punct de sub inimă.

Ei-ei, spuse tata greoi; ce ei-ei, spuse mama cu glas mic; ei-ei, intră, spuse tata și buza lui de jos se înălță și o acoperi pe cea de sus și fruntea lui se încruntă; văd și eu că intră, spuse mama, lucruri din astea, slavă Domnului, se văd imediat; poate că e un ciorap prea subțire, spuse tata, și gura lui se căscă roșie printre clăbucii de spumă; ăsta e ciorap de iarnă, spuse mama, intenționat i-am spus să ia ciorapi groși de iarnă; dar pe astea le-a purtat deja doi ani, ridică tata pe neașteptate vocea; spune-i asta lui, nu mie, spuse mama fără să-l privească pe Aaron; dar eu vreau cizme noi! șopti Aaron; o să capeți noi noaptea-n vis, spuse mama și trase cizma de pe piciorul lui, când mi-o crește aici păr ai să capeți cizme noi, spuse ea, arătându-și cu sprâncene furibunde palma, și cu un mormăit arțăgos îndesă în cizme ghemotoacele de hârtie de ziar de anul trecut, haide, îl împinse cu o mișcare a mâinii, du-te și spală-te pe mâini și vino la masă, atât îți trebuie să nu mănânci acum tot ce-ți pun în farfurie.

5

Era acolo Rosalyn, şi era Nathalie, şi Lizzie a maimuţoiului, şi Angela cea oarbă, şi Roxana, pe care Aaron o respecta şi o iubea mai mult decât pe toate celelalte, şi era Alphonse, piticul cu bici lung, directorul circului pisicilor. În josul fiecărei poze fuseseră scrise cu pixul câteva cuvinte în ebraică, ca un fel de titlu: „Dii! în cursa de alergări a pasiunii!" era scris pe una din poze, în care se vedea Ringo, „armăsarul de montă cel negru" împreună cu Lizzie grăsuna; „Acum ea precis că vede..." era scris în josul pozei în care se vedeau împreună Fritz cimpanzeul şi Angela cea oarbă care trebuie să pipăie orice lucru ca să-l cunoască. Scrisul era necunoscut, cu pete, plin de greşeli de ortografie care-l revoltau pe Aaron şi-i produceau o deprimare încă mai profundă decât îi produseseră pozele însele: depravarea parcă se întinsese ca igrasia de la poze la cuvinte şi se răsfrângea în ele încă mai respingătoare. El descoperi că literele din ziarul pe care Alphonse îl citea într-una din poze în timp ce Rosalyn se tolănise între genunchii lui păroşi nu erau litere ebraice. Când studie poza mai cu atenţie cu ajutorul unei lupe constată că literele nu erau nici englezeşti: litere stângace şi pătrăţoase. Nu putea desluşi data de pe ziar, dar lupa îi dezvălui amprente de degete mari pline de grăsime, care murdăreau majoritatea pozelor, şi mai ales pe acelea în care apărea Roxana. Cercetă pozele acelea cu ochi de vultur, de anchetator de crime, şi astfel află şi trase concluzia că situaţia economică a circului era cum nu se poate mai proastă: pantofii cu tocuri ascuţite care-i aparţineau zâmbăreţei Nathalie apăreau deodată

și în picioarele Angelei celei oarbe, în poza în care ea sufla într-o trompetă argintie; castronașul de mâncare al lui Fritz cimpanzeul apărea și în poza în care Nathalie servea drept șa vie lui Alphonse care galopa pe Ringo. Aaron se grăbea la sertarul cu ciorapi de lână de fiecare dată când părinții lui erau plecați de-acasă. Detesta să se uite la poze, dar nu era în stare să se abțină. Le lua pe rând una câte una și-și jura și-și mormăia sie însuși că asta era pentru ultima oară, și după câteva clipe iarăși scotocea prin sertarul cu ciorapi și iarăși se uita la ele, la toate, trecându-le cu repeziciune prin fața lui, cu mișcări scurte ca și când dacă, Doamne ferește, ar fi greșit și-ar fi sărit peste una din ele s-ar fi întâmplat ceva, ar fi ieșit dintre ele o mână goală uriașă și l-ar fi luat de guler, și după aceea le îndesa grăbit în plicul maro și mai stătea o clipă cu fața uluită, ca și când ar fi fost prima oară că se uita la ele, la bărbații și la femeile acelea în care nu era pic de bucurie, nici de plăcere, nimic nu era în ei, erau ca niște actori proști într-un spectacol, ca sclavii unui împărat dispărut, năpustindu-se unul asupra celuilalt cu mădularele pe-afară, despuiate, zvârcolindu-se și pătrunzând unul în celălalt, cu gurile căscate dezvelindu-le dinții ca într-un zâmbet de adio și ochii holbați ca într-un spasm...

Gândurile îl rodeau pe dinăuntru. Cine a strecurat pozele în casă, și cine sunt fetele astea, și cine le-a fotografiat, și e oare cu putință ca trupa asta de circ să mai dea încă reprezentații pe undeva, chiar zilele astea, și poate chiar undeva foarte aproape de-aici, poate pe-o stradă lăturalnică din Cartierul Muncitorilor, și anumiți oameni mari se simt atrași și vin să vadă, se adună de prin case cu o străfulgerare de gând rău în ochi, plătesc un impozit suspect ca supuși ai acelui împărat... Într-o noapte sări panicat: un zgomot de explozie îndepărtată, ca o pocnitură de aer din țeava de eșapament a unui automobil, îl trezi, și el rămase împietrit în patul lui, simțind cu toată ființa lui cum undeva, foarte aproape de el, în pragul blocului, cineva saltă acum grăbit catargul pe care e montat cortul circului, cum sunt schimbate șoapte înfundate de întrunire clandestină, cum sclavii trag cu icnete înfundate, ca niște stafii, catargul ca să stea

drept în timpul reprezentației care stă să-nceapă neîntârziat, cum o lumină roșietică se filtrează de undeva, și cercul arenei pare un ochi scos, roșu, ca lăuntrul unei guri mari, și Alphonse cel scârbos, ascuns aproape cu totul sub o pălărie neagră de magician, șfichiuiește cu biciul lui cel lung, și cele patru fete, cu pielea unsă cu ulei și cu fețele încordate și ochii holbați, sar ascultătoare ca niște mecanisme prin cercul în flăcări...

Cui să-i povestească. Tzahi și Ghideon erau prietenii lui cei buni, dar cu Ghideon nu putea vorbi despre asta. Cum să rupă deodată tăcerea aceea mândră care domnea între ei, cum s-o spurce. Iar Tzahi, ce-i cu Tzahi, cu Tzahi e altceva, totdeauna a fost altfel, iar acum mai mult ca oricând, trebuie s-o recunoaștem, îi e tot mai limpede și-l întristează asta, nu din cauza lui Tzahi, ci, mai ales, din cauza schimbării în sine. Și, în afară de asta, simte el că Tzahi e poate prea specialist, un specialist care se pricepe periculos de bine la lucrurile astea și s-ar putea, cine știe, să spună grosolănii și lucruri necugetate, și să facă enigma încă mai josnică.

În clasă Aaron se uită fix la masa lui. Învățătoarea Rivka Bar-Ilan povestește despre un rabin care a fugit din Ierusalim în timpul asediului; ea vorbește cu glas monoton, aproape că nu-și mișcă buzele.

– Oare înțeleptul Yochanan Ben-Zakai le-a propus celor asediați să se supună romanilor din cauză că era trădător?

Se uită în catalogul pe care-l ține în mână și caută nume:

– Michael Karni. Răspunde".

Aaron se cufundă din nou în gândurile lui. Michael Karni stă departe de el. E un băiat foarte înalt, dar slab și moale de parcă n-ar avea șira spinării, Rina Fichman cea zâmbăreață, care stă lângă el, încearcă să-i sufle din colțul gurii răspunsul. „Fără sprijin din partea colectivului, vă rog", spune profesoara cu glasul ei obosit și, de sub pleoapele grele, își rotește privirea peste rânduri:

– Așadar, Michael Karni?

Michael zâmbește silit, foarte încurcat.

– Înțeleptul Yochanan Ben-Zakai, spune el încet, ca și când numai faptul că rostește numele l-ar scoate basma curată în ochii

profesoarei, dar ea doar își strâmbă gura într-o grimasă ușoară și notează ceva în catalog.

– Hanan Shviki.

– Ce e, doamna profesoară?

Bietul Hanan, s-a întins aproape culcat pe masa lui și desenează pe ea sârguincios, capul i se odihnește pe brațul stâng și palma îi e îndoită deasupra, e ca un cap de papagal. Aaron încearcă să se trezească și să-și aducă aminte de-ntrebare. Vorbeau despre un trădător. Dar ce trădător. Lațul i se strânge în jurul gâtului. Profesoara asta, Rivka. Niciodată n-o s-o vezi supărată. Întotdeauna vorbește pe același ton nepăsător. Face numai niște semne mărunte în catalog, și cine adună trei x-uri e trimis la director.

Asta e ora a cincea și penultima, și după asta mai e matematica și acasă. Meirke Blutreich, în rândul de lângă fereastră, strânge razele soarelui în lentilele ochelarilor lui. Are el un fel de firicel negru, subțire și lung, de puf care se prelungește de la perciuni, și uneori, când ridică mâna, Aaron deslușește un fel de norișor întunecat la subsuoara lui. De câte ori a încercat să privească într-acolo la vestiar înainte ori după ora de gimnastică, dar n-a reușit, iar regulile noi stabilesc că numai dacă ai văzut de trei ori, în plină lumină, numai atunci asta se consideră o dovadă de necontestat care trebuie acceptată și cu care trebuie să-ncepi să te obișnuiești. Aaron întinde un deget și se atinge prudent în locul acela pe sine însuși. Și acolo e neted și călduț, e – ca un pui. Profesoara îl întreabă acum pe Tzahi Smitanka și, bineînțeles, nici el nu știe, dar atunci când ea trece în catalog x-ul el se răsucește înapoi și zâmbește prostește către clasă, de parc-ar fi păcălit-o pe profesoară. Mai sunt douăzeci și patru de minute până sună, semnalizează clasei Ghidi Kaplan, ridicând fulgerător două degete și apoi patru deasupra capului. Are o frizură dichisită, ca de stea de cinema, și fetele spun că după ce se spală pe cap doarme cu părul strâns în fileu. Aaron se uită la zgârieturile făcute pe masa lui: douăzeci și patru de minute, asta înseamnă că am trecut de-o zgârietură și jumătate. Apoi cercetează pe rândul al doilea: mai sunt cincisprezece zile până

la vacanţa mare. Cincisprezece zile înmulţit cu cinci ore, asta face şaptezeci şi cinci de ore. Nu-i chiar aşa de grav.

Hanan Shviki, clovnul clasei, se apleacă pentru o clipă, bagă în gură o bucată dintr-un balon roşu şi-o suge înăuntru. După aceea se îndreaptă cu o faţă nevinovată şi începe să învârtă pe sub masă bula făcută din balon. Imediat o să se-ntâmple ceva interesant. Aliza Lieber cea roşcovană îşi dă jos de pe nas ochelarii şi-şi bagă hulubele în gură. Aaron o priveşte concentrat, ea întotdeauna ţine hulubele în gură, şi deodată înţelege că-n felul ăsta ea încearcă să-şi lărgească gura ei cea mică. El îşi îndreaptă spatele şi devine atent şi privirea din ochii lui se concentrează, şi, spre norocul lui, profesoara e acum ocupată cu Ghidi Kaplan, că altfel ar fi reacţionat chiar şi fără voia ei la licărul de interes care s-a aprins în privirea lui, la sclipirea asta bruscă în inima plictiselii care se-ntindea în faţa ei. Se uită pe ascuns la Aliza Lieber: chiar aşa! ea trage tot timpul de colţurile gurii! Îi e ruşine de gura ei! S-ar zice că în ultima vreme descoperă mereu câte ceva.

Deodată se auzi un zgomot de explozie scurt şi puternic: balonul. Într-o clipă clasa se trezeşte şi face zarvă. Unii copii râd, alţi copii protestează. Meirke Blutreich, care e specialist în făcut tărăboi, aleargă aplecându-şi spatele de-a lungul rândului de mese şi aplică o lovitură dureroasă în ceafa lui Michael Karni, ai cărui ochi se umplu de lacrimi, şi Rina Fichman, care stă lângă el şi-ntotdeauna îl apără – ei întotdeauna chicotesc împreună ca două proaste –, se ridică şi-şi ţipă reproşurile către Meirke Blutreich. Rivka Bar-Ilan loveşte cu catalogul în catedră. Nu cu mânie: o bătaie ritmică, uscată. O dată şi de două ori şi de trei. În ochii ei nu e decât oboseală şi dispreţ faţă de bucuria asta necivilizată. Fără nici un rezultat: clasa s-a-mpărţit în grupuri mici şi se zbuciumă, clasa clocoteşte ca un vulcan, clocoteşte de simţ al dreptăţii, de ocări rapide schimbate între rândurile de mese, de hohote de râs, de priviri înflăcărate pe care şi le aruncă unul altuia un băiat şi-o fată, de o furtună cu descărcări electrice în care clasa se defulează după atâta plictiseală.

Aaron stă şi tace. În ultima vreme tocmai în asemenea clipe el e mai calm decât toţi. Îi priveşte cu ochii larg deschişi. Poate

că tocmai așa e bine. Poate că ăsta e un semn că el se schimbă. Se maturizează. Și Ghideon stă așa. Drept și liniștit. Dar în ochii lui e o privire critică, ba chiar o privire de sus. O privire care lui Aaron nu-i place. La anul Ghideon o să fie instructor la organizația tineretului din instituțiile de învățământ „Hatnua Hameuhedet". A plecat de la „cercetași" fiindcă aceia nu sunt o mișcare constructivă. Chiar dacă n-are nici un fel de planuri să meargă să muncească în așezările de la sate ale armatei. Ghideon are principii și totul e plănuit până în cele mai mici amănunte: peste șase ani și jumătate o să meargă să-și facă stagiul militar la aviație și o să fie aviator ca și fratele lui, Meni. Apoi o să fie aviator în aviația civilă, la „El Al". La el totul e plin de importanță, și totuși – Ghideon e respectat. El, de pildă, niciodată nu tulbură bunul mers al lecțiilor și toți știu că asta nu de frică, ci din principiu. Câteodată Aaron se întreabă când a apucat Ghideon să învețe toate lucrurile astea și când a devenit atât de plin de simț de răspundere și atât de hotărât în toate, că doar toată viața, de când s-au născut, au fost împreună.

Clasa se potolește. Ghidi Kaplan semnalizează fulgerător optsprezece minute. Măcar am câștigat ceva cu izbucnirea asta.

– Așadar, înțeleptul Yochanan Ben-Zakai nu a fost nici fricos, nici trădător", spune profesoara, „era doar însetat de pace și, când a înțeles că locuitorii orașului asediat nu vor rezista foametei, a hotărât în sinea lui să iasă pe ascuns din oraș și să stea de vorbă cu guvernatorul roman Titus Vespasianus. Și acum spuneți-mi, vă rog, cum a reușit înțeleptul Yochanan Ben-Zakai să fugă, te-am văzut Tzahi, să fugă din orașul asediat, da Tzahi, ce vrei?"

Tzahi, care tot timpul ridicase mâna energic, entuziasmat din tot sufletul, stă drepți și mâna lui întinsă se înmoaie încet. Rușinat și supărat pe sine, pe mintea lui întunecată, el se lasă înapoi pe scaunul lui și tace. Rivka Bar-Ilan îl privește și oftează. Apoi întreabă un alt copil și Tzahi se sucește înapoi, și gura lui ia din nou o expresie de ironie prostească, de parcă i-ar fi reușit o șmecherie. Aaron cercetează zgârieturile de pe masa lui: în șaptesprezece minute e deja la zgârietura calului. Au rămas,

după mărime: măgar; vulpe; câine (ultimele minute sunt foarte înghesuite); motan; iepure; șoarece; muscă (ăsta e ultimul minut, iar acum doar jumătate de minut); țânțar; amibă; microb; atom. Și lângă atom, care poate fi numai ghicit, e desenat mare, ca și cum ar bate asurzitor, un clopot mare și e scris „născut să fie liber".

Dar mai e încă timp. Nu-i voie să te ambalezi. Trebuie numai să te gândești că niciodată n-o să treacă etapa calului, și atunci deodată Ghidi Kaplan își împreunează mâinile deasupra capului și semnalizează: surpriză! Treisprezece minute! Am fost un minut întreg pe vulpoi și n-am simțit.

Pe ultimul rând, lângă perete, stă singur Dudu Lifshitz. Capul lui mare se smucește tot timpul spre stânga: tac! tac! ca o stropitoare mecanică. Un cap enorm. Blond. Părul lui e aproape alb. Aaron găsise deja un truc ca să-l privească fără ca asta să se simtă. Aruncă o privire lungă și gânditoare îndărăt și-l soarbe cu privirea: obrazul trandafiriu, veșnic schimonosit ca și când Dudu ar fi făcut tot timpul, plin de amărăciune, cu ochiul, și ochii privind din orbitele lor, pe sub sprâncenele lui albe. Pe ce e el mereu atât de supărat. Uneori, în ultima vreme, Aaron încearcă să ghicească despre el anumite lucruri: de pildă, dacă are la el acasă o cameră numai a lui. Și când a început la el schimbarea asta, sau poate că maică-sa n-a fost atentă și a privit o creatură ca el pe când era însărcinată, și dacă părinții îl iubesc. Din când în când îi vin întrebări ca astea, oare maică-sa a început să urle când a descoperit că fiul ei e o anomalie a naturii, și are el oare un frate sau o soră mai mici decât el, pe care părinții lui să-l fi făcut ca să se consoleze, și cum simte un copil când fratele lui mai mic începe să fie mai deștept și mai normal decât el. Aaron iar se învârte prudent pe locul lui. Își întoarce capul pe furiș. O clipă i se pare că Dudu Lifshitz l-a simțit. Nici pomeneală să-l simtă. Aaron își îndreaptă spinarea și se concentrează asupra buzelor profesoarei. În colecția lui e un film care arată exact ca un negativ al lui Dudu: un copil cu un cap deosebit de mare și alb stă, nițel adus de spate, lângă o masă. Uneori Aaron ridică filmul negru în dreptul luminii și îl studiază atent,

caută nimbul cețos pe care îl are aproape fiecare dintre personajele acelea întunecate: încearcă să-și imagineze cum tatăl lui Dudu intră deodată în cameră, se apropie de Dudu care e aplecat peste masă, își pune mâna pe capul lui care se smucește într-una, așa cum tatăl lui Aaron își pune câteodată mâna pe capul lui, al lui Aaron, dar bineînțeles din cu totul alte motive. Acasă, în fața oglinzii, își pune mâna pe cap și și-l mișcă. Straniu, dar atingerea mâinii, a propriei lui mâini, îl liniștește imediat și capul încetează să se smucească. Încă o dată: iată, tatăl lui, înaltul funcționar din Ministerul de Interne, se întoarce acasă de la lucru, se apropie de Dudu care stă cu ochii pe geam în camera lui și se uită cu invidie și mânie la copiii care se joacă, se gândește cu dor la Anat Fisch a lui, și taică-su îi pune cu delicatețe mâna pe creștet și creștetul ăsta îngust, ascuțit, se smucește o dată, și încă o dată, și tata parcă-și mărește palma, până când ea se odihnește ca o kipa caldă pe tot capul, și încet-încet capul copilului se lasă moale, se liniștește, smuciturile nervoase încetează și tot capul e atras de palmă, se alintă în palmă, și pentru o clipă Aaron poate să vadă în oglinda din fața lui cum se destind trăsăturile feței supărate a lui Dudu, cum ele devin umane și însetate de liniște. El stă și se uită uimit la fața lui ascuțită, lacomă să înțeleagă: ăsta ești tu. Copilul care ești tu. Ăsta e chipul pe care l-ai primit. Închide ochii cu toată puterea și îi deschide ca surprins, dând cu ochii de fața lui, știind că a trișat nițel, că și-a luat dinainte o anumită expresie, americănească, și totuși – e imposibil de greșit: pe fața lui e ceva viu, plin de speranță, e prezent viitorul. Și iarăși își strâmbă fizionomia o clipă și încremenește așa și cercetează, ce ciudat că e suficientă o mică strâmbătură ca să găsească și în propriile lui trăsături ciorna anomaliei, un fel de hartă a străfundurilor care a urcat la suprafață și a ieșit la iveală. Și el întinde mâna și-și mototolește cu de-a sila trăsăturile feței, netezește tot ce s-a tulburat acolo.

Varda Kopler se sucește tot timpul pe scaunul ei, caută niște ochi de care să fugă. E o fetiță scundă și slabă, dar începe să aibă sâni mici și-și trage bluza în fiecare clipă. Varda are o față de om adult, un nas mare și agresiv și ochi mari, care pur și simplu

ard, și toate astea sunt înșurubate pe un trup de pui de găină. Ce hazliu. Ca un rug în vârful unui chibrit. Interesant, fetele cum își simt pieptul, sau pentru ele asta nu-i nimic deosebit, așa cum pentru el, bunăoară, nu-i nimic deosebit în umărul lui, sau în genunchi. Varda poartă câte-un inel pe fiecare deget. Vrea să fie deja mare, e în corespondență cu un soldat din regimentul de elită „Golani" și știe secrete militare. Kobi Kimhi care stă alături de ea o privește și oftează, și Aaron se gândește leneș – toată viața suntem împreună, încă de când eram la grădiniță era așa. Iar acum parcă ne depărtăm nițel unul de altul, îi privim pe ceilalți c-o privire nouă.

Dar de ce se întristează. De ce-i e inima grea. În ultima excursie anuală clasa a stat noaptea pe malul lacului Kinneret, după ce profesorii au ațipit la hotel. Copiii au aprins un foc de tabără, râdeau încetișor, au stat de vorbă până aproape în zori, și apoi au ațipit unul după altul, de-a valma, un singur trup respirând în ritm, ca și cum la mijloc ar fi fost ascuns un singur plămân enorm. Dimineața Aaron a făcut ochi primul. Pe apa Kinneretului, limpede, nu era nici o undă, iar zorii vibrau ca după prima atingere a unei strune. Pentru o clipă, ți-ai fi putut imagina că fiecare poate după voia lui să extragă din morman o bucată de trup...

Douăsprezece minute.

Ora asta n-o să se mai termine niciodată. Și pe urmă mai e ora de matematică. Cincizeci de minute. Încă o dată e de început numărătoarea inversă, și totul se reia de la început. Iar în recreație trebuie să copieze răspunsurile la două întrebări la care n-a apucat să răspundă ieri. Așa că nici măcar zece minute de fotbal n-o să aibă. Un lucrător dărâmă un zid în trei zile, în câte zile o să dărâme lucrătorul o casă care are... Se sucește înapoi, reușește să se contorsioneze în așa fel încât să vadă ceasul Adinei Ringel. Încă douăsprezece minute! Ora asta, vă zic, o să continue veșnic. Ei o să stea aici toată viața, și între timp alți copii o să iasă în recreații și-or să meargă acasă și-or să crească, și-or să facă armata, și-or să se căsătorească, și numai clasa lui o să rămână aici, uitată. Și când, în sfârșit, o să sune ca o mântuire

clopoțelul își vor dibui drumul afară, zăpăciți, o să clipească uluiți, o să traverseze ca un grup de bătrâni tremurând curtea luminată, printre reprezentanții noii generații. Râde în sinea lui. Să nu se vadă pe el dinafară cât e de vioi pe dinăuntru. Dorit Alush, scorpia de lângă el, îl privește cu ochii ei tulburi de vacă. Muuu.

Dar mai sunt încă douăsprezece minute! Poate că s-au stricat ceasurile? Poate că un scamator nebun a ordonat un „drepți în tăcere" general? Cum să faci să treacă douăsprezece minute întregi. Din nou fu imprudent și pe fața lui se putu vedea un surâs. Dar asta e într-adevăr o metodă: sigur. Iată, e departe de-aici. E deținut pe viață la închisoarea de la Tel-Mond. Nachman Farkas, campionul evadărilor. Sau, mai bine, e tata. În Ucraina, în Armata Roșie, păzind trei ani în zăpadă depozitele de armament, înghețat de frig, țopăind de pe un picior pe altul, încă o lună și în sfârșit se eliberează, încă o săptămână, încă o zi, încă douăsprezece minute, ce fericire, și deodată, aaa, cine-s ăștia, doi bărbați tăcuți, îl roagă să-i însoțească cinci minute, și după aceea călătorim opt zile, tren, el se hâțână pe scaunul lui înainte și înapoi, ei nu scot un cuvânt, iar la Moscova, închisoarea aceea, Taganka, Lubianka, și chinuri, și lovituri, și Aaron e acolo leșinat, iar anchetatorul cu surâs de înger al morții îi face fața terci, și la ce se gândește el acum, Aaron, ce-l ține în viață, doar amintirile lui din școală, din clasa lui, de asta se cramponează el acum cu câtă minte i-a mai rămas, chiar și când e trimis în Komi, în taigaua înghețată, să taie acolo copaci pentru calea ferată, ai, Zioma, fir-ai tu blestemat să fii, Zioma, ce frumos vorbeai, și în jurul lui oamenii mor ca muștele, de foame, de boli, și își ies din minți așa cum se iese dintr-o odaie, și el izbește cu toporul și se gândește cu dor la clasa lui mult-iubită, era acolo una, cum o chema, Varda Kopler, uite-așa de mică, cu ochi care ard, și mai era unul Ghidi Kaplan, și Eli Ben-Zikri infractorul, stăteam acolo împreună și învățam, aveam o încăpere frumoasă, tablouri pe pereți, harta Israelului, totul era luminos și deschis, erau recreații, și Aaron simte că se-ntoarce puțin la viață, asta-i într-adevăr o metodă bună, unde eram, și în jurul

lui oameni mor în dreapta și-n stânga, și la noi morții nu se îngroapă toată iarna, în general pământul nu se poate săpa, e înghețat, tare ca marmura, și cine încalcă acolo legea e pus pentru o noapte in magazia morților, e de-ajuns, de acolo se iese doar cu mințile rătăcite. O noapte întreagă, opt ore, dar el n-o să cedeze, el o să lupte, se închide pe dinăuntru, iar acum, repede, cu viclenie, acolo, în magazie, în miezul grozăviei, s-ar putea gândi repede la războiul pe care-l dusese odinioară când era tânăr, nu-mi puneți întrebări, cineva a băgat niște poze in casa lui, și Aaron n-avea atunci pe nimeni să-l ajute, era singur în fața ăluia, agentul străin care se strecurase, dacă măcar ar fi putut atunci să vorbească despre asta cu Yohi. Alta acum. Chicotește. Acasă nu se vorbește despre asta. Niciodată nu se aude la ei vreun cuvânt grosolan. Niciodată nu se închide ușa dormitorului tatei și-al mamei. Chiar și atunci când Aaron e între patru ochi cu Yohi ei nu vorbesc între ei despre asemenea lucruri. Nici măcar după ce au scos-o pe mătușă din closet, și Aaron era speriat și voise foarte tare să-i pună niște întrebări, și se simțise nițel trădător față de Yohi, că doar și el o privise atunci cu o privire acuzatoare, n-a întrebat și n-a spus nimic, ca și cum ar fi simțit că în chestiunile astea fiecare e singur. Și într-adevăr el e nevoit să lupte singur: nici măcar nu știe cine-i e dușman. Acum lui îi trebuie repede întuneric ger zgomot de oase trosnind, morții acolo se mișcă, oasele lor crapă de frig, poți să-nnebunești din cauza trosniturilor seci ale oaselor, închipuiește-ți de ce se temea atunci, ce-l preocupa atunci, câteva cărți de joc cu poze obscene, și cândva, de-atâta panică și de-atâta deznădejde, a întins dușmanului o cursă, spionului care acționa la ei acasă, a lipit un fir galben pe marginea plicului și l-a pus la loc. Și toată ziua aceea s-a străduit să nu iasă din casă, și pe-ascuns a organizat o urmărire să vadă cine sunt cei care intră in dormitor. Și încercase să tragă cu urechea și să audă cine deschide ușa dulapului. Și a doua zi s-a grăbit la sertar, s-a aplecat și a întins mâna și a fost zguduit: firul nu era acolo. Și Aaron putea să jure că nu intrase nici un străin în casă. Se întinde nervos pe scaunul lui. Amintește-ți. Amintește-ți cum era

atunci. O să ți se facă dor de asta. Agață-te de asta! Și odată s-a-ntâmplat, cu ani în urmă, Aaron avea pe atunci șapte sau opt ani, c-a intrat în casă în goană și a văzut cum tata o strivește pe mama de peretele salonului, într-un colț, o îmbrățișează și o apasă cu o putere uriașă și neliniștitoare, e straniu că asta i-a venit acum în minte, și ea îl văzuse pe Aaron peste umărul lui tata, și-a-ncercat să-l împingă de pe ea cu o mișcare brutală și cu o șoaptă ca un brici, *copilul*, și el nu voise să se dezlipească de ea, poate că nici nu putea; Aaron învățase între timp că lucruri din astea se-ntâmplă la câini, și nici taică-su n-a izbutit să se desprindă de ea, capul i s-a depărtat de ea, dar trupul încă era strâns lipit, ca și cum ar fi avut o viață a lui, ca și cum tata n-ar fi fost răspunzător de ce face și l-ar fi zgâlțâit o putere superioară, ei gata odată, termină! copilul! ea scotea scântei și abia atunci el a reușit în sfârșit să se despartă de trupul ei și-a stat, roșu la față și rușinat și gâfâind, în colțul salonului, și pe fața lui a urcat încet un rânjet șiret, scabros, care parc-ar fi fost înmuiat în străfundurile lui într-un lichid al abisurilor lipicios și tulbure, și mâinile lui – care cu o clipă înainte i se păruseră lui Aaron nefiresc de lungi, s-au lăsat în jos ca mâinile unui pitecantrop – au început să se chircească și să revină la dimensiunile lor de dinainte. Dar de atunci asta nu s-a mai întâmplat, slavă Domnului: Aaron, ce-i drept, se străduiește întotdeauna să tușească zgomotos înainte de a intra în casă, o mică semnalizare cu care s-a obișnuit într-atât, încât abia acum, în clipa asta, își aduce aminte de unde provine ea și care e rostul ei, și într-adevăr ar putea de-acum să renunțe la ea, pentru că lucrul acela nu s-a mai repetat de-atunci, iar joia seara, când ei fac toți împreună curățenia mare, mama e aplecată cu un cuțit pe îmbinările dintre dalele pardoselii, Yohi curăță și albește closetele și chiuvetele, bunica ferestrele și josul pereților, iar tata face spălătura mare cu apă, Aaron stă în bucătărie pe Faruk, taburetul roșu, curățind cartofii pentru ciolentul de Șabat, și inima îi tremură de frică și de milă de ei, dar n-are ce să facă. Ce poate el să facă.

Unsprezece minute. N-a trecut decât un minut? El apucase în răstimp să colinde prin jumătate de lume. Și numai un minut

a trecut. Își lipește spatele de scaunul incomod. Alături de el stă Dorit Alush, de care Tzahi e îndrăgostit, dar Aaron nu simte față de ea nimic, nici bun și nici rău. Ei doi n-au absolut nimic în comun. Stau alături de două luni. Nitza Knoler, diriginta, l-a mutat aici dintr-un rând din fundul clasei, fiindcă deodată nu-l mai vedea in spatele lui Hanan Shviki, și aproape că nu schimbaseră între ei o vorbă. De dimineață ea mestecă aceeași bucată de gumă de mestecat, și în timpul tuturor orelor ea desenează mutra unui băiat cu păr lung, drept, care-i cade pe frunte. Asta e mutra pe care știe ea s-o deseneze. O desenează de o mie de ori. Nu-i adaugă nici măcar o mustață. Ce știe el despre ea, mai nimic. Tatăl ei are o tarabă în piață, și pe tarabă e un lighean cu apă, și el vinde o jucărie în chip de scafandru care, dacă-i întorci un arc, știe să dea din mâini și din picioare, ăsta e patentul lui. Poate că toată casa lui Dorit Alush e plină cu din astea. Lui Aaron îi vine să ia desenul ăsta al ei și să-l mâzgălească tot, cu tot focul. Ca să se rupă hârtia. Și ce-o să se întâmple, de pildă, dacă pur și simplu o s-aprindă un chibrit și-o să-i dea foc. O să deseneze unul nou. Da. Poate că peste câțiva ani ea n-o să mai țină minte că lângă ea a stat unul Aaron Kleinfeld, poate că tot milionul ăsta de ore cât stau el alături o să se șteargă din memoria ei. Împinse deodată masa cu piciorul, cel puțin i se mișcă mâna, și ea îl privi supărată. Poate că tot o să rămână ceva.

Zece.

Anul trecut învățaseră la orele de engleză *present continuous*. Aaron se entuziasmase de invenția asta care nu există în ebraică: ai em going, ai em sliping. Ghideon nu înțelesese ce e așa de minunat în asta. Bine. El în general se opune la tot ce nu e israelian și sionist, și se enervase atunci pe britanicii ăștia care trebuie neapărat să ne complice viața până în ziua de azi, și a spus că, dac-am avea măcar un strop de mândrie națională, n-am învăța deloc limba lor. Aaron voise să-l combată și să-i demonstreze că și-n ebraică sunt tot feluri de probleme și excepții, dar tăcuse și-și spusese în sinea lui, desfătându-se: „ai em gia-a-a-amping" și în gândurile lui se întinsese o săritură lungă-lungă, aproape nesfârșită, în care, din clipa în care ai

început-o, rămâi cufundat cu deplină concentrare și abnegație și ești absolut singur în ea; gia-a-a-amping, ca și cum ai fi fost închis într-un glob de sticlă sigilat, iar cei de afară pot gândi din greșeală: hei, el iz numai giamping; dar înăuntru, în interiorul globului sigilat, se întâmplă tot felul de lucruri, o mulțime de lucruri se întâmplă acolo în acest răstimp, și fiecare clipă durează o oră, și numai tu cunoști tainele care i se dezvăluie cui simte timpul la fel ca tine, cu ajutorul unei lupe, și tot ce ți se-ntâmplă acolo e strict personal, iar afară oamenii se uită, ciocănesc în globul de sticlă, se minunează de ce se întâmplă cu el acolo înăuntru; dar ei sunt numai afară, ei și fețele lor și mirosul lor de transpirație și murdăriile lor, și iar se-ntrebă cum o să simtă foarte curând, aproximativ peste un an și jumătate, să zicem înainte de bar-mitzva, când o să-i crească și lui pe tot trupul păr negru și sârmos, poate că al lui o să fie galben, că el e blond, și totuși sârmos, cum e când începe asta, când vine și apare la tine, și dacă există o forță mare și ascunsă care împinge cu putere dinăuntru părul ăsta, așa cum se storc afară *sabras* din coaja lor, cu cele două degete mari, și oare împinsul ăsta și găuritul fac să te doară pielea, și el jură că și-atunci când o să fie mare și o namilă și păros și cu pielea tare și aspră așa cum e tata, așa cum o să fie toți, el o să țină minte copilul care e el acum, o să-l sape adânc în memoria lui, căci poate că sunt lucruri care se uită când te faci mare, e greu de spus ce anume, dar există desigur ceva care-i face pe toți cei mari să semene puțin între ei, nu la față, bineînțeles, nici la caracter, ci prin altceva, ceva ce există la toți, ceva căruia ei toți îi *aparțin*, ba chiar îi dau ascultare, și când Aaron o să fie ca ei, înalt ca ei, el o să-și șoptească cel puțin o dată pe zi, ai em go-ing; ai em ple-ing; ai em aaroning; și astfel o să-și amintească lui însuși că el e și nițel Aaron particular sub toate lucrurile astea generale. Opt minute. Fusese atât de cufundat în gânduri încât sărise două minute dintr-un foc.

Sunt copii cu care e împreună încă de la grădiniță și de fapt aproape că nu-i cunoaște. O parte din ei sunt pur și simplu niște încuiați, și o parte poate cu mult mai deștepți decât el. Shalom Shaharabani, de exemplu. Un copil care știe cum să nu iasă

în evidență. De-a dreptul campion în a nu sări în ochi. Lui niciodată nu i se pun întrebări. Dar când stai de vorbă cu el descoperi că nu-i deloc prost: că el e programat. El nu vrea să continue la liceu. Taică-su are un atelier de monumente funerare la Ghivat-Shaul, și Shalom o să lucreze acolo și-o să facă mulți bani. Alături de copii din ăștia Aaron se simte oarecum ca un prunc, unul care-și irosește timpul pe prostii. Uneori, la petrecerile clasei, când Aaron face imitațiile lui, sau când a început cu spectacolul lui de Houdini și de entuziasm toți copiii erau în delir, el vedea tot timpul în fața lui mutra lui Shalom Shaharabani, disprețul lui pentru Aaron care s-ar fi zis că are nevoie de ovații, care se bălăcește în dragostea asta pripită și ieftină și nu pricepe deloc din ce-i făcută viața.

Își plimbă privirea încet peste rânduri. Din asta va trebui el cândva să-și închege amintirile? Eli Ben-Zikri de pildă. Încă n-a-mplinit doisprezece ani și arată deja ca un delincvent desăvârșit. Are ochi iscoditori și bănuitori care se foiesc tot timpul, și adevărate zbârcituri de-a latul frunții, și gura lui e tot timpul în acțiune: limba îi linge buzele, sau își ține între dinți lanțul subțire de aur, sau fumează pixul ca pe-o țigară; trupul lui se mișcă, se învârte, n-are liniște. Ca un pisoi mare închis într-o cușcă. Ce știu eu despre el. Nimic. O singură dată în viață am stat de vorbă, când mi-a vândut șperaclul, și atunci spunea numai porcării. Chiar și profesorii se tem să aibă de-a face cu el. Poate că odată o să mă pot mândri că tâlharul ăsta celebru a învățat în clasă cu mine.

Dar cine-o să fiu eu. Ce-o să fiu eu. Cine știe, poate că exact acum se naște undeva pe lume o fetiță care-o să fie peste douăzeci de ani nevasta mea. Poate că s-a și născut și învață undeva la o școală, undeva pe lumea asta, nu știe nimic despre mine, nu-și închipuie c-o să am un cont de economii pentru ea, poate că în general are acum un iubit și ea nu știe că acela e numai o etapă, și încet-încet destinul meu și destinul ei o să înceapă să ne apropie pe unul de celălalt, o să pună la cale pentru noi mici șiretlicuri. El zâmbi și fremătă nițel de încordare, cu o plăcere ascunsă, cine știe, poate că el e de-acum cufundat în miezul

destinului lui, doar și mama nu știa nimic despre tata, ea era la Ierusalim și-și creștea frații mai mici, iar el muncea în taiga, în gheață, și încet-încet s-au apropiat până când deodată, ca o scânteie care scăpără când două stele depărtate se întâlnesc, le-a devenit limpede că, de fapt, ei toată viața fuseseră sortiți numai unul altuia, și ce noroc că până la urmă s-au întâlnit.

Aruncă prudent în jurul lui o privire. Ar fi interesant de știut cine o să fie asta. O văzu pe Naomi Feingold cea grasă care se uita la el, și imediat își feri privirea și simți că roșește. Uneori i se pare că ea se interesează de el. În clasă ei nu schimbă un cuvânt, dar o dată pe an, în cursul excursiei anuale, Naomi prinde curaj și se bagă să fie în grupul lui, al copiilor reușiți. El n-o simpatizează: în orice situație, în orice societate, ea totdeauna începe să pălăvrăgească fără oprire, până-i convinge pe toți că pot și să n-o asculte, și abia atunci se liniștește și începe să se-arate așa cum e ea de fapt – o fetiță care nu vrea să fie jignită. Și tot timpul mănâncă. Și tot timpul râde de ea însăși, fără rușine, de cum arată, și cum e grăsimea de pe ea, și cât de căzătură e, și în câteva lucruri mici ea i-o amintește, e de necrezut, pe Yohi, amândouă au același nas în formă de cartof, amândurora pantalonii scurți le lasă pe coapse brazde roșiatice. Ce-i pasă lui. Și-l enervează umorul ei, căci în privința lui Yohi știa deja că autoironia asta, de care toți se entuziasmează așa de tare, și zic ce fată de comitet e Naomi, e cuibul cel dintâi în care se retrage, dar și ultimul, și dincolo de asta ce-i mai rămâne, doar o inimă sfărâmată și obidă, și poate că și ură. Și iarăși aruncă prudent o privire și văzu că ea se uita cu ochi visători la Ghidi Kaplan, bine c-am scăpat de-o grijă, dar simți și o mică împunsătură în inimă.

Sau Anat Fisch. Anatfiș. Nu i te poți adresa doar pe numele mic: o să te privească de parcă i-ai fi violat intimitatea. Anat Fisch, căreia îi face curte un băiat dintr-a cincea, Moish Zik îl cheamă, care i-a propus chiar să plece cu el în vacanță la Eilat cu un sac de dormit, toată școala șușotește deja despre asta, și Anat nu se grăbește să hotărască. Aaron o privește cu teamă. E foarte dezvoltată și are, așa se spune, un sutien cu trei copci în spate, ca să țină toată greutatea. Când merge la petrecerile celor

din clasa a opta poartă pantaloni mulați care parcă spun „regulează-mă". N-are pic de rușine. La toate orele ea stă intr-o tihnă desăvârșită, indiferentă la privirile care-i sunt aruncate pe furiș, indiferentă la bilețelele pe care i le aruncă Avi Sasson cretinul. Chiar și profesoara e jenată de privirea pisicoasă a lui Anat Fisch. Aaron băgase de seamă cum își pipăie profesoara, la spate, pieptănătura, să vadă dacă acolo e totul în ordine ori de câte ori o privește Anat Fisch și-atunci, pentru o clipă, se poate vedea că și profesoara a fost o dată o fetiță mică și a învățat într-o clasă ca asta. Aaron își pune capul între palme și o privește cercetător, nu era o fetiță frumoasă, are un nas mare și avea fața palidă, cu siguranță că o necăjeau și râdeau de ea, cu siguranță că și la ea în clasă era una frumoasă și cu inima de gheață ca Anat Fisch, cu siguranță, uită-te cum evită s-o privească pe Anat Fisch în ochi, acum toate se leagă, toate generațiile, toate mutrele, și e interesant de știut care dintre oamenii mari pe care îi cunoaște a fost cândva așa cum e el. Și el se gândește la tata, dar nu, tata nu.

Acum toate șezuturile se foiesc pe scaunele tari. Pe sub scaune perechi de picioare se încrucișează și se desfac cu nervozitate. Ochii sunt ațintiți asupra frizurii lui Ghidi, deasupra căreia e fluturată în fiecare minut o palmă cu cinci, patru, trei degete. Varda Kopler și Kobi Kimhi își împing unul altuia coatele pe linia de frontieră din mijlocul mesei, cine o traversează moare. Tzahi Smitanka și Meirke Blutreich și Hanan Shviki ridică degetele săltându-se de pe scaun cu tot trupul, ca să dreagă proasta impresie. Dorit Alush mestecă și notează pe o foaie de hârtie, în jurul mutrei aceleia „Dorit Alush, clasa a șasea C, școala de stat «Beit Hakerem», Ierusalim, Asia, globul pământesc, galaxia...". Își ridică ochii, privește fix prin fereastră: ce mai e acolo afară? Michael Karni și Rina Fichman își scriu bilețele și chicotesc ca două proaste. Naomi Feingold înfulecă repede, pe sub masă, sărățele. Anat Fisch se răsucește încet și-i aruncă lui Avi Sasson care a împușcat-o cu un cauciuc o căutătură înghețată, de rechin, până ce-l silește să-și coboare ochii, dar între timp s-a aprins către ea privirea lui Dudu Lifshitz, care-i zâmbește cu zâmbetul lui nenorocit și supus, când zâmbește așa fața lui arată

groaznic, și ea privește prin el, el nu există pentru ea, cel puțin să-i facă o aluzie că el există, se indignează Aaron, o urăște, jură să se răzbune, să-i șterpelească ceva de preț și să-i dea lui Dudu Lifshitz, o urăște, și totuși o și admiră nițel, asta fără voia lui, din cauză că-i frumoasă, din cauza răcelii ăsteia pe care-o emană, din cauză că un copil nebun o iubește așa cum o iubește. Și între timp înțeleptul Yochanan Ben-Zakai a intrat în sicriu și elevii lui devotați l-au trecut printre paznici prin poarta orașului asediat, și așa a reușit să fugă de-acolo. Și apoi a înălțat centrul cel nou în Yavne. Distrugerea templului, distrugerea templului, așa hârâie vorbele. Două minute. Aliza Lieber cea roșcovană uită de ea și unde se află și-și lărgește gura în văzul tuturor. Miri Tamari are un neg păros pe-o mână și-l ascunde tot timpul cu palma cealaltă. O privire înapoi. Capul lui Dudu se smucește. Parcă ar avea înăuntru o mașinărie, un arc care-l face să sară întruna. „Iar după distrugerea templului înțeleptul Yochanan Ben-Zakai ridică la Yavne centrul spiritual cel nou." Clopoțelul. Sună. Urale. Și un copil uriaș cu optzeci de mâini și de picioare se năpustește acum prin ușa îngustă, și profesoara Rivka Bar-Ilan se trage înapoi, se dă la o parte din fața lor, și în ochii ei e un licăr de groază mocnită.

Mai mult decât pe toate celelalte Aaron o iubește pe Roxana. Pe Rosalyn și pe Nathalie le simpatizează, și de Angela îi e milă, dar, cu toate că întotdeauna a știut că menirea vieții lui e să se însoare cu o oarbă și să fie pentru ea ochi și văz – nu poate să ignore că pe câteva dintre poze a văzut o fărâmă de surâs, o pulbere de plăcere, în jurul buzelor Angelei. Încearcă să imite cu buzele lui umbra aceea de zâmbet și încetează imediat. Să nu-l observe cineva din grupul gălăgios care pășește împreună cu el înspre casă. Cincisprezece băieți și fete sunt din cartierul lui, Cartierul Muncitorilor, și ei trec împreună prin centrul comercial și înaintează ca un ciclon al cărui ochi, de-obicei, e Aaron, cu invențiile lui, și imitațiile lui, și glumele lui, și ideile lui, dar în ultimul timp lui îi place mai mult să-i privească dintr-o parte, de la spate.

Gașca se mișcă încet, Ghideon și Tzahi și Dorit Alush care mestecă gumă și e mai înaltă cu un cap decât amândoi; Varda Kopler cea mică, cu fața ei adultă și inele pe fiecare deget, merge de parcă n-ar mai aparține grupului; la coadă merge una Yaeli Kedmi, o fetiță dintr-o clasă mai mică, mamei căreia ei îi promiseseră ca pe stradă să fie cu ochii pe ea, dar nimeni nu vorbește cu ea, iar ea pășește în urma lor cu umilință, doar claia ei de păr negru se vede; și Michael Karni umblă de parcă ar fi târât, înalt și moale de parcă trupul lui lung n-ar avea o coloană vertebrală, numai atunci când e cu Rina Fichman începe el să zâmbească și să vorbească, iar Aaron se străduiește întotdeauna să evite privirea lui vrednică de milă, care caută apropiere; și Aliza Lieber cea roșcovană, care pășește adâncită în ea însăși, umezindu-și tot timpul buzele cu limba... Uită-te bine, se minunează Aaron: aici fiecare arată ca retras în sine, cufundat în gânduri și taciturn, ba chiar trist, și totuși tot grupul nostru e gălăgios, și s-ar zice plin de bucurie; intră împreună la supermarket pe ușa automată cea nouă, și Aaron e întotdeauna atent să treacă prin ea împreună cu încă cineva, el n-are încredere în toți roboții ăștia, și gașca se prelinge de-a lungul rafturilor, sunt atât de multe culori aici și nu-i nici un miros, se gândește Aaron, și se opresc toți împreună să vadă cum omoară Babaiov crapul dintr-o lovitură, trupul continuă să sară ca un automat, și printre tarabele înalte gașca îi urmărește coada, Aaron mai rămâne o clipă să vadă cum încetează salturile peștelui, și directorul supermarketului, căruia îi lipsește o mână și mâneca lui stângă atârnă goală, vine și strigă la ei șșșș! și ei îi răspund în cor șșș! șșșindrilă pe șșșarpantă! și ies de-acolo chiuind, pe ușă, și Aaron își jură că până la bar-mitzva o să treacă prin ea o dată singur. La ieșirea din supermarket îl vede pe Biniumin șchiopul, fiul frizerului, stând în ușa frizeriei și înjurându-l pe Aaron de departe: în urmă cu un an avuseseră o ceartă, și Aaron l-a rupt în bătaie și-a și călcat peste el, iar acum Biniumin se răzbună înjurând, își amintește totul și pe fața lui se citește rahat, și gașca deja îl ocolește pe Morduch, cerșetorul orb, nebun, care binecuvântează oamenii sau îi blestemă, totul în

funcție de pomană. Și iar, ca în fiecare zi, Tzahi caută pe stradă un cui sau un șurub sau o piuliță de metal, și se furișează până la cerșetor, și-i spune cu glas gros: „Să fii sănătos, domnu' Morduch!" și cerșetorul se însuflețește, fața i se întoarce cu speranță în direcția de unde se aude glasul, mâinile i se freacă neîncetat una de alta. Tzahi face vânt bucății de metal direct în cutia ruginită a cerșetorului, se aude un sunet slab, și fața orbului se luminează: „Să te binecuvânteze Dumnezeu pe tine și pe toți ai tăi! Să-ți întoarcă Dumnezeu îndoit tot ce făptuiești, sănătate și copii și succes în tot ce faci cu mâinile tale!" și copiii stau și se tăvălesc de râs, Ghideon nu mai are puteri să-i țină predici lui Tzahi în legătură cu fapta asta, care se repetă aproape în fiecare zi, iar Aaron care cândva trebuia să facă un efort ca să-și stăpânească râsul, ca să nu-l necăjească pe Ghideon, acum se gândește cum noaptea, la el acasă, dacă măcar are casă, Morduch răstoarnă monezile pe masă și degetele lui strâmbe pipăie prada zilei, și ce simte el când atinge cuiul lui Tzahi. Totul îi apare în fața ochilor lui cu o limpezime miraculoasă, de parc-ar fi acolo: odaia murdară, pereții goi. Copiii flămânzi, buzele lui Morduch tremurând de dezamăgire și de obidă... „Hai odată!", țipă el pe neașteptate, zorește gașca, și începe să meargă repede, cu capul sus, și cineva îl privește din spate și face o observație cu glas surd. Și un alt glas, sau câteva glasuri fac să se audă un râs înfundat.

Roxana se deosebește de toate celelalte, simte el, și pășește cu pași energici în fața găștii, căci e în ea o seriozitate, ba chiar un simț de răspundere liniștit, care-o despart de ce-i împrejurul ei. Pe obrazul ei stâng e o aluniță prelungă, care poate că-i știrbește nițel frumusețea, dar în ochii lui Aaron o face chiar mai frumoasă. Ca și cum defectul ar fi fost necesar ca s-o apropie de el și mai mult. Și este o poză în care Roxana, într-un halat desfăcut de soră de caritate, îi alăptează pe pitic și pe „Fritz" în același timp. Aaron privise poza asta de multe ori, și de fiecare dată o văzuse în cu totul alt fel. Un lucru era sigur: în fizionomia Roxanei nu era deloc pasiune ieftină, dimpotrivă. Ieri sărutase timid poza, și văzuse urma buzelor lui evaporându-se

încet-încet, și se gândise că, chiar dacă circul ăsta nici nu există, chiar dacă totul nu-i decât murdărie și fals, totul numai pentru bani, totuși există undeva pe lume o asemenea Roxană ca aceea care fusese fotografiată, fata asta precis trăiește undeva, și n-avea nici o îndoială că e o fată amărâtă, care din cauza sărăciei sau din inocență sau jertfire de sine a căzut în mâinile ticălosului de Alphonse, și dacă Aaron ar fi fost mai mare, dacă ar fi avut bani și putere, și-ar fi închinat într-adevăr viața ca s-o salveze din ghearele lui, căci cine știe pentru cât timp o să-i ajungă caracterul ei cel puternic în mijlocul scârnăviei. Și iar trecu prin fața lui pozele una câte una, poate că de data asta o să-nțeleagă mai mult, o să descifreze, o să înceteze să sufere atâta din cauza lor.

O dată la trei zile, e foarte pedant în privința asta, el se închide cu pozele în baie, și-acolo, pe ascuns, cu mișcări delicate, prelungi, curăță de pe ele, cu alcool șaptezeci la sută de-al mamei, petele amprentelor digitale mari, grase, care mânjesc mai ales pozele *ei*. Cu grijă și cu tandrețe o curăță din creștet până-n tălpi. Sunt de-acum două săptămâni de când se ocupă de ea în felul ăsta. În clipele acelea el se gândește dacă merită să și-o frece lui însuși, după cum cu siguranță se face cu poze ca astea. Dar când își duce mâna în jos, el știe că asta va fi o minciună, că el n-are nevoie de asta cu adevărat. Că el e deocamdată gol pe dinăuntru.

Se opri, privi în urmă și văzu că e singur. Dragii lui de prieteni îl lăsaseră să înainteze și el rămăsese singur. Nu-i nimic. Poate că o luaseră pe alt drum. N-au decât. O clipă se simți jignit pentru că Ghideon colaborase cu ei împotriva lui. Apoi dădu din umeri: el are acum probleme mai importante.

Dar după-masa, când tata lucra la ultimele crengi, cele mai de sus, ale smochinului, iar mama și cu Yohi erau plecate după târguieli, și bunica era culcată în patul ei acoperită bine cu pledul ecosez, Aaron se grăbi la sertar și scotoci înăuntru cu o mână exersată, și inima i se opri în loc: Roxana dispăruse. Toate fetele dispăruseră fără urmă. În cursul nopții circul își adunase toate arătările și dispăruse. Trădătorul schimbase ascunzătoarea.

6

Vara a trecut, și iarna a trecut și a venit primăvara. A trecut aproape un an. În toiul unui meci de fotbal contra clasei a șaptea A, mama lui Aaron îl strigă pe nume. De acasă și până la terenul din fundul văii se auzi șfichiuind glasul ei. Se supără și îi fu rușine, dar în același timp desluși ceva străin și nou în glasul ei, o nuanță necunoscută, și din cauza acestei nuanțe își lăsă prietenii și se grăbi acasă, nădușit și entuziasmat de joc. Transpiră tu, transpiră, spuse mama băgându-i două degete între guler și ceafă, arde-arde, uită-te la mutra ta cum arată, parcă ești nebun – hu ha –, fugi după minge, pe Tzahi ori pe Ghideon nu i-am văzut scoțându-și sufletul după minge, bine, ei au minte, și-au găsit un măgar care face pentru ei toată treaba și ei pot să stea liniștiți să râdă de tine în sinea lor, mormăi ea ca pentru sine, încercând să deznoade cu unghiile un fir de cânepă cu care era legat un pachet mare învelit în hârtie de ambalaj maro, și degetele ei tremurau cuprinse de-o mânie de neînțeles, și în cele din urmă, uf, lovi-te-ar holera să te lovească, începu să rupă sfoara cu dinții, strecurând în timp ce făcea asta vorbe înciudate împotriva lui, ce te uiți așa la mine? Nu mă uit; mai bine te-ai uita la tine; da' nu mă uitam la tine, ce-i cu pachetul ăsta; peste o jumătate de an e bar-mitzva și tu umbli de-a bușilea pe sub mese; de la cine e pachetul ăsta; ține-ți umerii drepți, capul sus, și așa arăți jumătate de porție. În sfârșit reuși să desfacă sfoara și începu să scoată din hârtie cămășuțe și pantaloni de copii, care lui i se părură străine, dar totodată cunoscute. Îi trecu prin cap un gând că lucrurile astea sunt ale cuiva care a

murit. Ea-i puse-n mână cu de-a sila o bluză maro cu alb, în dungi, poftim, probează.

Ce să probez. Eu nu probez haine vechi. Stătea acolo întors spre ea cu umărul, exprimând refuz, cu fața aprinsă, cu toată ființa lui pe terenul de fotbal, garantat că dacă el îi lasă fie și numai pentru un moment ei o să realizeze acolo numaidecât un progres turbat, o să învețe vreo stratagemă decisivă de-a marelui Stelmach, și gândindu-se el așa o durere surdă și subtilă începu să-i frângă inima, când mai tare și când mai slab, și mama spuse astea nu-s haine vechi, pe astea Gucea le-a trimis de la Tel-Aviv, de la Ghiora, hai odată; de la Ghiora? Care Ghiora? că el a purtat toate lucrurile astea numai o vară, haide, pune odată ceva pe tine și-om vedea.

Încă o mai privea fără să înțeleagă. Ghiora era vărul lui, și în fiecare an în vacanța mare Aaron îl vizita, și timp de câteva săptămâni s-ar fi putut crede fără ezitare că se născuse cu gașca din Tel-Aviv; când avea nouă ani îi învățase să vadă îngeri mititei de lumină: apeși tare pe ochi și aștepți o clipă; sunt îngeri care dispar imediat și sunt și din cei care stăruie, totul depinde de cât timp ești dispus să faci să te doară ochii. Și le mai dezvăluise în secret că se antrenează să devină primul toreador israelian. Și un an mai târziu le făcuse cunoscut jocul ierușalmit *alambulik*, și ei îl învățaseră să joace „vin tătarii" în bazinul de înot, și el îi învățase saltul lui Hodorov din meciul contra echipei Țării Galilor, când tot trupul e încordat pe toată lungimea lui paralel cu terenul, să prindă o mingea care vine ca o bombă către stâlpul din dreapta al porții, la înălțimea genunchiului, și timp de o lună cât a stat Aaron acolo toți portarii au făcut saltul ăsta, chiar și când se trăgea anapoda, și dacă saltul semăna cu originalul erau iertați chiar dacă totuși încasau golul. Și anul trecut le-a povestit despre Houdini, campionul evadărilor, care trăiește în America, și le-a arătat că și el știe să se elibereze dintre funii groase legate de încheieturile mâinilor și picioarelor lui; și dacă n-au crezut i-a silit să-l bage într-un răcitor vechi care zăcea pe malul mării și puțea acolo, și să lege răcitorul împrejur cu sfoară de cânepă, și până la urmă l-au și

înfăşurat în nişte saci de zahăr goi, şi atunci s-au depărtat la ordinul lui cincizeci de paşi, şi când au crezut că murise de-acum fără aer acolo înăuntru, şi-au început deja să se acuze unul pe altul că făcuseră ce le ceruse, l-au văzut răsărind de-acolo, râzând şi gâfâind şi fugind spre ei, are el idei Aroncik al tău, i-a scris mamei mătuşa Gucea, nu-i fie de deochi, şi numai să-l auzi râzând şi-ţi creşte inima.

Iar ei, la rândul lor, i-au făcut cunoştinţă cu marea. Ce-i drept, vara Aaron mergea sâmbetele cu familia şi cu prietenii-cu-care-părinţii-jucau-cărţi la mare la Ashkelon, dar acolo era întotdeauna aglomerat şi plin de smoală neagră, şi ei spuneau anecdote piperate, şi râgâiau zgomotos, şi lui Aaron nu-i plăcea să vadă oamenii pe care-i cunoştea în costume de baie şi pe jumătate goi, şi aveau ei o tradiţie care se chema „nu se lasă de izbelişte un kebab rănit", adică nu ne întoarcem acasă cu mâncare în frigiderele de voiaj, şi-l sileau şi pe el să mănânce până i se făcea greaţă. Tata era un înotător minunat, toată plaja ştia când intra el în apă, după vigoarea cu care tăia valurile, şi după cum îi împroşca pe ceilalţi cu apă şi după glumele pe care le făcea, atacându-i în înot pe prietenii-de-la-jocul-de-cărţi şi încercând să le dea jos costumele de baie, ori încercând să le înece nevestele, şi ele ieşeau din valuri înapoi pe plajă în culmea bucuriei şi ţipând de le dădeau lacrimile; şi Aaron avea grijă întotdeauna să nu fie în apă când intra în mare tata, un jurământ secret pe care-l făcuse, că doar unul dintre ei o să fie în apă de fiecare dată, şi el mai avea şi bănuiala că tata se pişă în apă, şi că pişatul tatei îl caută pe Aaron chiar şi după ce tata se întoarce pe plajă; şi odată, în timp ce înota liniştit departe de toţi, doar el sub cerul liber, l-a cuprins deodată frica de parcă ceva în apă îl urmărea, şi, măcar că ştia că asta nu se putea, că el îşi bagă singur în cap tot felul de fantezii, a simţit cum acel ceva trece pe sub el printre umbrele valurilor, tulbure şi lunecos şi şerpuitor, urmărindu-l prin valuri, mai întâi a crezut că e tata care s-a scufundat şi înoată dedesubt şi vrea să-l sperie, şi o clipă i-a fost şi mai frică, şi-a început să dea din răsputeri din mâini şi din picioare şi să înghită apă, şi-a simţit deodată cum

împrejurul coapselor lui se înfăşoară şi se strânge ceva puternic şi flexibil, ca o mână groasă şi musculoasă, ca şi cum un elefant uriaş aflat pe fundul mării şi-ar fi întins trompa ca să-l cuprindă şi să-l tragă către adâncuri, şi când a ajuns în sfârşit pe plajă abia răsuflând a ştiut că asta nu fusese o fantezie, că acolo se întâmplase ceva ciudat, şi toţi prietenii părinţilor au alergat spre el şi l-au întrebat ce s-a întâmplat, nu mai ştii – aşa deodată – să înoţi, şi l-au înfofolit în prosoape, şi i-au frecat tot trupul, iar el l-a căutat pe tata şi nu l-a găsit, tata era culcat sub o copertină, citind un ziar, şi când Aaron a venit şi s-a aşezat înfofolit în prosop tata nu şi-a ridicat ochii spre el, şi Aaron a spus cu glasul tremurând de frig am avut un cârcel şi tata n-a răspuns şi Aaron s-a tânguit şi a spus asta i se poate întâmpla oricui, şi tata nici măcar nu s-a uitat la el, s-a întors spre partea cealaltă şi s-a adâncit în ziar.

Dar copiii de la Tel-Aviv l-au luat pe o plajă unde nu era lume, erau acolo doar ei şi nisipul şi stâncile ca de pe lună, şi l-au învăţat să înoate de-adevăratelea, nu ca unul care vine de la Ierusalim, ba chiar şi să înoate pe sub apă cu ochii deschişi, şi acolo când era în mare simţea cum sufletul lui devine mai bogat şi creşte şi nu mai are margini. Noaptea, când dormea pe balconul îngust al Gucei şi al lui Efraim, cu zgomotul valurilor dincolo de jaluzelele din plastic ondulat şi dincolo de plasele contra ţânţarilor, continua să-şi mişte mâinile şi picioarele, şi se simţea, pe jumătate în somn, legănat de apă, când înăuntru, când afară, o dată cu mişcarea de hamac a mării. Şi visa şi ziua: plănuia un tren submarin şi coride în public, dar cu rechini; şi se îndeletnicea zile întregi cu încercări de a arde nisipul de mare, să scoată din el sticlă, aşa cum făceau fenicienii din vechime; trimitea sticle astupate de Tempo cu scrisori către supravieţuitori de pe insule izolate; lăsa momeli care să atragă sirenele. În fiecare vară copiii de la Tel-Aviv se îndrăgosteau de mare din nou – datorită lui. Pielea i se bronza şi părul lui blond devenea auriu şi sclipitor. Văru-său Ghiora era mai mic decât el cu câteva luni, timid şi tăcut în lume, dar răzgâiat şi capricios acasă, şi în scrisorile ei săptămânale la Ierusalim Gucea făcea aluzii

că poate el e nițel gelos pe Aroncik care cucerește inimile tuturor, dar – nu-i nimic, îi scria soră-sii Hinde, să învețe un pic să se descurce în viață, copilul nostru singur la părinți, care e obișnuit ca toți să facă în fața lui plecăciuni.

Anul trecut, spre sfârșitul vacanței mari, Aaron a construit împreună cu copiii de la Tel-Aviv o plută. Trei săptămâni au trudit s-o facă, de dimineața până seara, și au proiectat-o după ideile lui Aaron, și au lansat câteva modele mici, și au încercat pentru catarge feluri diferite de lemn, și-au șterpelit cearceafuri și fețe de pernă de pe sârmele cu rufe la uscat, ca să slujească drept pânze. În ziua de dinaintea ceremoniei oficiale de lansare a plutei au terminat de muncit devreme și au intrat în mare să se destindă înotând. Atunci a trecut pe lângă ei prin apă o barcă îngustă subțire, cenușie, despicând valurile ca un cuțit, aproape că i-a atins. Ei s-au strâns unii într-alții și au privit uimiți: la plaja lor numai rareori ajungeau bărci. Doi oameni stăteau în barca aceea subțire: o femeie tânără și un bărbat mult mai în vârstă decât ea, cu fața osoasă, descărnată, și pielea galbenă, subțire și bolnăvicioasă, ca lipită de craniu. Bărbatul a arătat înspre ei și i-a spus ceva femeii cu o voce puternică și neplăcută, accentul lui era străin și vorbele îi scrâșneau în gură. Femeia și-a strâns poalele rochiei verzi, ca să nu se ude, și le-a zâmbit copiilor negricioși care stăteau în apa rece strânși unul într-altul ca un banc de pești, părea că zâmbește fără să-i vadă cu adevărat. Poate că e prizoniera lui, s-a zbuciumat Aaron, e imposibil ca ea să fie cu el de bună voie. Din portofelul lui umflat bărbatul a azvârlit în apă o monedă. Copii s-au privit uluiți unul pe altul. Cineva l-a înjurat încet. Bătrânul a scos un râs surd și și-a dezvelit dinții roșii de carii. Și femeia zâmbea, iar inima lui Aaron s-a amărât nițel, căci el a văzut că ea e de bună voie tovarășă cu bătrânul. Bătrânul a mai scos o monedă și a spus cu glasul lui respingător: „Este scump! mulți bani face!", a pus moneda pe arătătorul îndoit și, cu o mișcare de cartofor sau de escroc, a aruncat-o moneda în aer; și ea s-a învârtit în sus, și apoi a căzut în apă: ca un singur om s-a cufundat în mare toată gașca de copii, cu ochii larg deschiși, și umbra bărcii a alunecat deasupra

lor. Aaron a fost cel care a descoperit moneda rostogolindu-se încet prin apă, și a prins-o între buze. A simțit răceală în gură, și a împins moneda sub limbă. Când a ieșit la suprafață barca dispăruse. „Dacă ai găsit ceva, ascunde imediat în buzunar și taci", îl învățase mama, și când a găsit odată o minge de tenis în vale, iar Ghideon care era cu el n-a văzut asta, a spus imediat, înainte ca lecția mamei să-i astupe gura, că mingea o să fie a amândurora, și a simțit c-a învins-o. Dar acum, dintr-un motiv oarecare, a tăcut, ca și cum moneda i-ar fi paralizat limba, și cu prima ocazie a strecurat-o sub costumul lui de baie și a simțit răceala ei ciudată acolo unde-i este rușinea.

Vântul care începuse să sufle umfla valurile în depărtare. Într-o clipă cerul s-a întunecat. Aaron a sărit și a propus să lanseze pluta în aceeași zi. Copiii stăteau la îndoială, vântul riscă s-o ducă prea departe. Aaron, care știa că ei au dreptate, a simțit totuși că rolul lui e să-i încurajeze, că dintre toți doar el poate să înfrunte singur apăsarea care se lăsase asupra lor. Și atunci a început să vorbească de-a dreptul inimii lor, să descrie cu entuziasm prima cursă a plutei, și cum o să despice ea valurile, cum a vorbit el atunci, și copiii l-au ascultat, până și cei mai încăpățânați dintre ei au tăcut încetul cu încetul și l-au ascultat, deși norii începuseră să se adune la orizont și era de-acum limpede că e periculos să intri acum în apă, cel mai important era să le învingă tristețea, să curețe catranul ăsta care le năclăise sufletul. Dar ei nu s-au lăsat convinși. Toată combativitatea lui n-a fost de ajuns ca să învingă o mică supărare. Ei stăteau mutându-se de pe un picior pe altul și zgrepțănau nisipul cu degetele de la picioare; se legănau și se scărpinau în ceafă și nu se uitau la el. Pentru o clipă le redevenise străin, tocmai discursul lui, care fusese atât de reușit, se pusese deodată între ei și el ca o barieră și el a simțit cât le e de străin și asta era ca și cum ar fi fost tăiat cu o foarfecă rece dintr-un desen senin și luminos. Cu o voce gâtuită, i-a rugat să aștepte o clipă, să nu se miște, iar el s-a dus grăbit la chioșcul de dincolo de colină și-a cumpărat acolo, din banii lui, nu cu moneda aceea, o sticlă mică de coniac adevărat și s-a întors la ei și le-a prezentat comoara: acum o s-o inaugurăm,

a strigat cu înflăcărare; în glasul lui era un firicel de teamă, dar ei s-au lăsat ispitiți de lumina care strălucea pe fața lui.

„Căpitanul Hook" a fost inaugurat spre seară, la patru și jumătate, cu ajutorul unui sticle mici de coniac și cinci minute mai târziu s-a scufundat într-un vârtej. Toți copiii au reușit să se salveze de pe plută și au ieșit la mal uimiți și întristați. A fost doar o singură clipă înfricoșătoare, când Aaron și văru-său au fost trași împreună în ochiul vârtejului. Lui Aaron i s-a părut că Ghiora îl împinge în jos ca să se salveze pe sine. Vântul sufla acum puternic și rece, și copiii își îmbrățișau trupurile cu mâinile și tremurau de frig. Nimeni nu l-a învinuit de nimic, dar el s-a simțit ca și cum cineva, într-o cameră întunecată și închisă, ar fi pus o palmă mare și rece pe flacăra unei lumânări.

O să-mi fie mici, bâigui, privind aiurit și neputincios cămașa care îi era trasă peste piept, peste față. Simți că dacă ea îl bodogănește se ascunde ceva în spatele supărării ăsteia a ei pe el și se gândi că dac-o să se zorească, o să mai apuce să se întoarcă pe teren să pună umărul ca să asigure victoria, n-are pereche când e să tragă șutul hotărâtor, și în aceeași clipă tata apăru din balcon, Yohi intră și ea, voia doar s-o întrebe pe mama unde e ceara, și deodată Aaron își aminti o situație asemănătoare, iarna trecută când își băgase piciorul în cizma cea mică. Gâtul i se îmbrobonă de sudoare. Repede, gândi el, înainte să înceapă să-mi tremure degetele, și își dădu jos cămașa udă de transpirație și o îmbrăcă pe cealaltă, și pe când era pentru o clipă prizonier al umbrei în dungi, căutând cu brațele fluturânde deschizătura gulerului, începu să răsufle greu, ca și cum cineva i-ar fi pus pe inimă o greutate care-l sufoca, și întrezări dincolo de o ceață alburie lăptoasă un copil străin și totuși cunoscut, un copil îndepărtat, cu pielea albă, conservat, de ce conservat, dar ăsta era cuvântul care-i venise, și o bucurie subtilă și împrospătătoare se întinse și se lăți încet în el, cuprinzându-l tot de dinăuntru, un copil alb, aproape albăstrui de atâta albeață străină, cufundându-se încet înlăuntrul unui peisaj stâncos, lunar.

Încercă sălbatic să-și scoată capul afară, nu găsi deschizătura, brațele i se agitară, subțiri, netede cu totul, mama și tata

puteau acum să le vadă nestingheriți, și foetusul de om din camera de științe naturale a școlii, cel care plutește în lichidul de conservare tulbure și se topește cu încetul, își deschise o clipă în fața lui pleoapele lui de mormoloc, mari, lipite, și gura lui mare rânji spre el. Cu un geamăt se salvă din deschizătura cămășii. Tata și Yohi dispăruseră. Cămașa lui Ghiora coborâse și-l acoperea pe Aaron ca un clopot de sticlă până la marginea pantalonilor lui scurți. De dedesubt i se vedeau picioarele care arătau deodată ca două chibrituri tremurânde.

Mătușa Gucea alăturase o scrisoare scurtă, că Ghiorik al ei, nu-i fie de deochi, nu mai încape în nici una dintre hainele lui, îmi crește de parcă i-ar fi pus cineva drojdie, și lângă el chiar Efraim arată mărunțel, închipuiește-ți. Și astea, Hindele, sunt haine bune, ca și noi. Aproape că nu le-a purtat, și e păcat să le arunci, că doar la noi în familie nu mai e nici un prichindel după generația asta a celor cinci verișori, să fie ei sănătoși, poate că tu ai vrea să le duci la doamna rabin Carasu, să le dea săracilor din Ierusalim, de care eu totuși mă simt mai legată, scria Gucea, care crescuse cu mama la Ierusalim și cunoscuse aici sărăcia și primejdia de foamete din zilele de penurie și de austeritate, și ea încheia cu salutări tuturor și cu speranța să-l vadă în curând, la vară, pe Aroncik din nou la ei.

Mama stătea în fața lui și fața ei era ca de piatră. Simți deodată că are neapărat nevoie ca acum să-l îmbrățișeze cineva. O îmbrățișare ca atunci când era mic. Când se dădu înapoi ceva căzu și se sparse. Poate c-a atins cu cotul vreun obiect. Poate că e blestemată cămașa asta și crește ca o ființă vie. Cu nici un chip nu reuși să-și amintească ce anume se făcuse zob. Poate că vaza cu mere aurii pe care Rivcea și Dov o aduseseră la inaugurarea casei, dar o văzu apoi stând întreagă la locul ei. Nu izbuti să-și amintească: poate castronul cu cerbul și căprioara cei albaștri, care aleargă în cerc și țin în bot unul codița celuilalt, vasul pe care Shimek și Itka îl aduseseră din excursia lor în Olanda. Dar și ea se întorsese și apăruse exact la locul ei obișnuit, și nu se vedea pe ea nici o urmă de lipitură. Pentru o ultimă clipă Aaron încă mai îngheță în ochii mamei ca un dor care-i

purta chipul, în ochii aceia care încet-încet deveniseră în fața lui sticloși. Aproape că se putea simți cum arcuri metalice sar de sub pielea întinsă a clipei. Văzu cum obrajii ușor moi ai mamei se întind într-o mișcare lentă, involuntară, până când se dezveliră vederii vârfurile dinților ei din spate, deci acum mă întorc pe teren, bine? spuse el, se dădu prudent înapoi, ferindu-se să privească podeaua, cu toată puterea voinței lui își împiedică ochii să rătăcească într-acolo, ca un alpinist care se ferește să privească înspre abis. Acum pot să mă întorc pe teren, întrebă din nou cu lașitate. Mama stătea în fața lui, cu coatele lipite de trupul ei mititel, și buzele ei păliseră. De afară se auziră glasuri vorbind cu voce tare, asta e gașca lui, care pe cât se pare a terminat meciul fără el, și acum cântă un cântec de împăcare cu jucătorii din echipa adversă. Ce le veni să cânte împreună cu ei, în general de când se cântă la sfârșit de meci, și pe deasupra cu echipa adversă, și încă un cântec ca ăsta, măreț, un cântec de cântat în cor, când apucaseră să exerseze cântecul ăsta, și el își înălță ochii spre mama într-o implorare fierbinte, și sub ochii lui mama se despică în două pe toată lungimea până când dinlăuntrul ei ieși în afară sâmburele alb al urii de care era însuflețită: Eu chiar că-ncep să cred, îi spuse, că tu ni le faci pe toate astea dinadins.

7

Și o săptămână sau două după aceea, într-un amurg, Aaron era tolănit împreună cu Ghideon și Tzahi pe stânca lor din vale. Stânca era fumurie, uriașă, zgrunțuroasă, acoperită de tufe sălbatice, și fața lui Aaron era lipită de ea cu putere, și piatra îi transmitea căldura noii primăveri.

În semiîntunericul lenevos cei trei se prosteau, discutând cu glasuri adormite, pentru a nu știu câta oară, despre spionul Mordechai Luk, care fusese prins cam cu un an în urmă pe aeroportul din Roma, ghemuit și ascuns într-o valiză, și despre inelul de aur pe care-l avea pe deget, cu pecete în chip de leu stând pe labele de dindărât, în interiorul căreia se putea ascunde otravă sau un microfilm, și Aaron se săltă o clipă în coate, v-ați gândit voi oare ce idee trăsnet ar fi să facem la serbarea de sfârșit de an Houdini dintr-o valiză închisă? Și vedea de-acum în fața ochilor tot spectacolul: cum o să-l închidă Tzahi și cu Ghideon într-un geamantan negru vechi al unchiului Shimek, și-o să-l lege și cu sfoară de cânepă și-o să ascundă de privirile publicului ce se-ntâmplă cu ajutorul țesăturii celei mari de Buhara. Și-o să facă din gură ca niște tobe, iar copiii din clasă or să stea și-or să se uite, și Aaron, ghemuit înăuntru, o să-ntindă un deget spre talpa pantofului lui și-o să tragă de-acolo cu două degete aparatul de ras al lui tata și pila de unghii pe care-a pierdut-o mama și-o să scoată din manșeta lui lată fierăstrăul rupt, și atunci o să fie câteva clipe de groază, căci degetele se fac lunecoase și ferăstrăul riscă să cadă, ia du-te și caută-l în întuneric, și câteva dintre fete or să-nceapă să țipe să fie scos odată de-acolo, și câțiva

dintre băieți or să se scoale și or să stea de-acum în picioare, și deodată toți vor fi uluiți să-l vadă afară, viu, strigând din răsputeri, liber; Tzahi râse încetișor. Avea el râsul ăsta care desființa, și jarul cel nou din măruntaiele lui Aaron licări o clipă. Ei, ce părere ai, îl întrebă Aaron pe Ghideon și se întinse din nou cu obrazul lipit de stâncă, să nu strice imaginea care se imprima în piatră, poate că ar trebui să încep de pe-acum să mă antrenez pentru un număr ca ăsta la serbare? Așa o să-i și zicem, omul din valiză. Ce spui. Ghideon spuse că nu e sigur dacă vara asta o să aibă timp să participe ca anul trecut. Cum adică n-o să ai timp, se sperie Aaron. Anul ăsta organizez tabăra claselor mici pe Carmel, spuse Ghideon. Dar până la vacanța mare mai e o lună și jumătate, șopti Aaron surprins, și pentru fiecare serbare a clasei am făcut ceva deosebit. Ghideon nu răspunse. Tzahi spuse că mai mult decât toate spectacolele și reprezentațiile lor îl interesează acum meciurile de anul viitor pentru campionatul școlii. Asta ar mai lipsi, să terminăm clasa a opta fără cupă. Ce legătură are una cu alta, strigă Aaron, cupa sigur c-o s-o luăm, echipă mai bună ca a noastră nu există, dar ce facem cu spectacolul nostru cu Houdini, și Ghideon spuse: o să vedem, o să vedem, nu te enerva așa de repede, ce se-ntâmplă cu tine în ultima vreme.

Tăcură; Aaron, fiert, stătea culcat. Cel mai rău lucru era bucuria răutăcioasă cu care Tzahi privea tensiunea care se ivise deodată între el și Ghideon. Liniștește-te și pune-ți mintea la contribuție. Până una alta nu-i provoca. Nu le spune, dar el apucase să le spună, își înghiți saliva și spuse cu o voce înaltă și tensionată că vara asta ei trebuie neapărat să prindă un spion. Tzahi scoase din nou gâjâiala uscată a râsului lui. Aaron se strădui din răsputeri să treacă peste asta și spuse că țara e plină de agenți străini, în fiecare săptămână e prins cineva care a fotografiat unități militare sau a strâns informații, și numai ei, ei trei, trândăvesc, și-n cele din urmă o să mai iasă la iveală că studentul, chiriașul din casa lui Ghideon, are legături ramificate cu țările arabe, o dată ei trei găsiseră la gunoi un ziar în arabă pe care acela îl aruncase, și pe ziar erau locuri însemnate cu

pixul, și ce-au făcut ei cu informația asta? Nimic. Ghideon spuse imediat: lasă-l, ăla învață araba, atât și nimic mai mult, nu e spion. Ghideon vorbi agresiv și supărat. Îl ura pe chiriașul lor, care le intrase în casă de parcă întotdeauna trăise acolo și râdea în hohote care se rostogoleau tunător și cânta cât îl ținea gura în baie și se lingușea oferindu-se să facă toate muncile din casă, iar vinerea îi aducea flori mamei lui Ghideon. Atunci poate, propuse Aaron moale, silindu-se să-și continue vorba, poate că ăla din apartamentul gol de la etajul trei o să vină anul ăsta în sfârșit să viziteze locurile lui de baștină și o să iasă la iveală că e într-adevăr agent sovietic. Aaron așteptă, dar, spre surprinderea lui, Tzahi tăcu. O tăcere grea și apăsătoare, mult mai rea decât râsul lui uscat. Aaron ignoră și tăcerea asta și spuse – ca și cum ar fi luat împreună cu ei o hotărâre fermă – atunci să facem cu rândul ambuscade, să-i punem apartamentul sub urmărire. Da, anul ăsta o să vină, simt eu asta în oase. În sfârșit Tzahi se săltă în coate: explică-mi numai cum de locuiește acolo un spion, vru el să afle cu glas lent și apăsând pe toate cuvintele, cum de locuiește un spion într-un apartament în care poate de zece ani n-a intrat nimeni, și nu s-a ridicat acolo nici o jaluzea și nu vine acolo poștă, și aproape în fiecare an ne pierdem jumătate din vacanța mare ținând-o sub urmărire? A? Ce? Aaron își strânse buzele și spuse că are o puternică senzație că de data asta lucrul o să se-ntâmple. O să vedeți că ăsta e anul care ne poartă noroc, spuse el. Si-gur, spuse Tzahi, tu și senzațiile tale; și Aaron se simți ușurat și nu știu de ce, poate că-i convenea că Tzahi îl atacase pe tema senzațiilor, și nu pe tema norocului.

Și fiindcă Ghideon vorbi o clipă cu buzele strânse și le puse în vedere amândurora să înceteze, că s-a săturat, Aaron speră pentru o clipă că Ghideon o să revină la el și la ideea lui, măcar ca gest, ca semn de fidelitate, nu mai mult. Un prost. Te minți pe tine însuți. Dar poate că totuși. Poate că există o miime de șansă ca totuși. Se săltă în coate și privi: doar un fir lung de fenicul era între buzele strânse ale lui Ghideon.

Doar cu un an în urmă Ghideon încă mai stătea culcat aici ținându-și cu deplină credință fața lipită de stânca cea mare. De atâta efort, își împingea bărbia înainte, era ca imaginea unui tânăr israelian hotărât și curajos, și atunci semăna foarte tare cu frate-său Meni. Fusese, ca de-obicei, ideea lui Aaron, și Aaron își aplica neabătut ideea asta de mai bine de un an, chiar și după ce înțelesese că lucrul e imposibil, ei și ce, ce-are a face, că doar și când începuse știa de pe-acum că nu-i decât o fantezie, dar adânc în sinea lui simțea că n-are voie acum să piardă, nici măcar când e vorba de prostii. Că în jurul lui se petrecea ceva care nu se poate descrie în cuvinte, dar care se întâmpla, ceva ce căpăta neîncetat tot mai multă putere și se complica, dar nu se lăsa descoperit, și din cauza acelui lucru Aaron era obligat să se încăpățâneze și până una alta să nu se retragă din nici o fortificație și de pe nici o poziție a lui, fie și cea mai neînsemnată. Și așa se făcea că și-acum era culcat la locul obișnuit, cu obrazul puțin umflat, un obraz care era una cu stânca, și din când în când își amintea să-și umfle nițel și gușa, și așa zăbovea câteva clipe, până când conversația, sau supărarea pe Tzahi, sau durerea că Ghideon dezertase în secret îl făceau să uite ce se obligase să facă, și gușa mamei era treptat suptă înapoi în gâtlejul lui.

Ghideon ridică o mână leneșă și se uită la ceas, încă puțin și trebuie să fugă la lecție la rabinul care-l învață partea din Tora pe care trebuie s-o pregătească pentru bar-mitzva. Bar-mitzva lui Tzahi avusese deja loc, și el zâmbi mult-știutor și desființător și spuse că el pune filactere în fiecare zi, și râse și adăugă – adânc în fundul dulapului; orice spunea, lui Aaron i se părea că era îndreptat împotriva lui ca o sfidare. Tzahi se așeză oftând adânc din gâtlej, acum o să înceapă să-și trosnească degetele, și Aaron fredonă în cap ca să nu audă pocniturile surde, avea o voce specială, înaltă și lăuntrică, pentru asemenea lucruri, și Ghideon căscă deodată cu gura larg deschisă și cu zgomot, și se ridică oftând și se întinse până în vârful degetelor. Aron îi aruncă o privire, asupra cui face el impresie cu sunetele astea și cu întinsul ăsta. Pe fața de copil plină de sinceritate a lui Ghideon se așternuse în ultimele săptămâni un fel de gravitate

întunecată. Aaron nici măcar nu știa de ce asta îi umplea inima de amărăciune. Din nou aruncă pe furiș o privire rapidă, cercetătoare: încă nu-i apăruse acolo puf. Dar, hotărât lucru, o anumită asprime interioară, ceva dur care parcă arunca o umbră pe lumânarea arzândă a sufletului lui; și falca lui, părea că se întinseseră linii noi pe falca lui, și el și-o împinge acum înainte provocator, cu putere, asta e deja aproape bărbia lui Meni, și pomeții și ei parcă începuseră să se miște acolo pe sub piele, și doar am fost tot timpul împreună.

Aaron se așeză și lăsă deodată să-i scape un oftat ușor, oftatul îi scăpase, și el și-l înfrână speriat, și-și trase ciorapii în sus, ca să nu i se vadă din picior partea slăbănoagă și chealã dintre marginea ciorapului și pantalon. Văzu fără să fie prea dezamăgit că nici azi nu se ivise pe stânca potrivnică nici măcar o singură trăsătură de pe fața maică-si, dintre cele pe care se străduise atât de mult să le nemurească anul trecut. În veci n-or să-ți iasă din asta fosile, spuse Tzahi, și în exact aceeași clipă Aaron cugetă că o treabă ca asta trebuie s-o faci, dacă de-acum o faci, mai împăcat cu tine însuți; că-i e greu să facă acum fața maică-si; că preferă să și-o amintească așa cum era cu doi-trei ani în urmă, tandră față de el și binevoitoare. Mâna lui căută înfrigurată în buzunarul pantalonilor, printre bilețelele lui, și foile de ceapă pu-trede pentru scris cu scris invizibil, și sferturile de lumânare pentru descifrat un asemenea scris, și mucurile de țigară pe care începuse să le adune pentru treaba aceea a lui, până ce găsi acolo o cutie de chibrituri plată, ca acelea care se împart în avioane, și rupse din ea un chibrit, și cu o mișcare speriată îl frecă de stâncă și îl aprinse. Numai el știa să aprindă chibrituri în felul ăsta, dar ce-i venise să-l aprindă acum, poate ca o continuare a disputei. Privi îndelung flacăra, ca să absoarbă din ea calm.

Tzahi Smitanka începuse acțiunea prin a imita fața lui taică-su, tractoristul firmei Mekorot; așa o să poți într-adevăr să-l ții minte, îi spusese Aaron care se entuziasmase de ideea lui Tzahi și fusese bucuros de ocazia de a i se arăta emoționat. Atunci Tzahi se ridicase de pe stâncă și îl privise cu ochi care se întunecaseră deodată de o dușmănie obtuză, și spusese, atunci

eu nu-l mai imit, atunci îl imit pe frati-meu. Şi începuse să imite faţa fratelui său mai mare Hezkel, care avea o camionetă de transport şi o bărbie proeminentă; şi când se plictisise să-şi împingă înainte maxilarul de jos, încercase să imprime în stâncă imaginea feţei late a maică-si, bulgăroaica aceea care se măritase cu unul de condiţie mai înaltă decât a ei, dar cu maică-sa rezistase numai cinci minute, şi imediat trecuse la un unchi de-al lui, şi astfel timp de câteva zile sărise de la chipurile tuturor membrilor familiei lui la cele ale majorităţii jucătorilor echipei de fotbal Beitar Ierusalim, şi la cei trei „Cercetaşi", faimoşii actori de estradă, şi la Itzhak Rabin, şeful statului major, şi la Sean Connery şi Cassius Clay, şi atunci se săturase să se ostenească pentru alţii, şi îi anunţase pe Ghideon şi pe Aaron că de-acum înainte avea de gând să nemurească doar propria lui mutră, în bine şi în rău. În rău, strecurase Aaron, asta se întâmpla pe vremea când Ghideon râdea de glumele lui, şi din clipa aceea Tzahi încetase toată treaba, începuse să-şi bată joc de ideea asta şi să-l aţâţe şi pe Ghideon şi chiar de a doua zi Aaron rămăsese singur.

Ghideon se uită la ceas. E fără un sfert, spuse el supărat. Cum de mi-a picat să-nvăţ din Tora bucata cea mai lungă. Aaron murmură în sinea lui: „Dar unul din serafimi a zburat spre mine cu un cărbune aprins în mână, pe care-l luase cu cleştele de pe altar. Mi-a atins gura cu el, şi a zis..." Încă nu începuse să înveţe la rabin, dar se uitase de-acum prin porţia de Tora pe care trebuia s-o-nveţe el pentru bar-mitzva şi textul îi plăcuse. El gândea: încă un pic şi e vară, şi ei or să mă oblige să plec la Ghiora la Tel-Aviv, dar anul ăsta să mă omoare şi nu mă duc acolo. Toţi trei stătură încă o clipă în tăcere, legănându-se şi mototolind între degete frunze de salvie, ca şi cum s-ar fi despărţit de ceva, iată, ăsta era momentul să-i întreb, aşa că veni vorba, dacă au auzit ceva nou despre Dudu Lifshitz, înainte de Pesah el încă mai şedea în clasă, şi când s-au întors din vacanţă scaunul lui era liber, Nitza Knoler, diriginta, le-a spus că Dudu a părăsit şcoala şi a trecut într-un cadru care e mai potrivit pentru el, şi ei n-au vorbit despre el nici măcar o dată, nimeni din clasă nu l-a pomenit de atunci nici măcar cu un cuvânt sau cu o aluzie,

de parcă ar fi fost înţeleşi, cine i-a învăţat să tacă în felul ăsta, a fost un copil şi nu mai e, şi Aaron, ca în hainele-cele-noi-ale-regelui, se temea să fie cel care întreabă primul, să nu se înţeleagă imediat că el nu e înţeles cu nimeni. Tzahi întinse mâna şi culese nişte boabe de păducel de pe-o tufă din apropiere, şi începu să mestece şi să scuipe cu grosolănie. Aaron îşi mută privirea de la el şi privi în depărtare. Valea i se păru deodată încețoşată şi străină. Îşi trase energic pantalonii în sus, pantalonii lui Ghiora, şi pentru că încă îi mai erau puţin mari, şi pentru că asta îi dădu senzaţia că-şi trage nasul ca să nu izbucnească deodată în plâns. Atunci eu am să aduc o valiză mare, spuse cu o voce încăpăţânată. Am să iau de la unchi-meu Shimek valiza lui neagră, şi-o să legăm în jurul ei un mosor întreg de sfoară de cânepă, şi voi o să mă acoperiţi, şi în trei minute eu o să ies afară. Da, aşa o să facem. Patruzeci şi două de versete, gemu Ghideon, citesc numai cu ochii şi răguşesc. Imediat, îşi aminti Aaron şi-şi băgă mâna în buzunar şi-i întinse bomboanele cu miere pe care le cumpărase pentru el; o privire fulgeră între Ghideon şi Tzahi. Ghideon îşi feri ochii şi bâigui că nu trebuie. Lasă prostiile astea, Kleinfeld. Aaron băgă din nou mâna în buzunar, încercând să nu se simtă jignit. A oferit o bomboană, aşa pur şi simplu. O să vedeţi că ăsta o să fie numărul cel mai măreţ pe care l-am făcut vreodată, se entuziasmă şi se simţi ca şi cum s-ar fi căţărat pe un munte neted înţepenit în gâtul lui, mai mare decât lăzile celor de la ONU, mai mare decât cuptorul de la centrala termică a blocului, o să vedeţi; mâine mă duc la *Goldfinger*, spuse Tzahi, lui însuşi parcă, încordându-şi bicepşii şi cercetându-i cu interes; dar la filmul ăsta n-au voie să intre decât cei de la 16 ani în sus, spuse Aaron uimit; vii mâine cu mine? îl întrebă Tzahi pe Ghideon; dar n-o să vă lase să intraţi, spuse din nou Aaron, ei cu siguranţă controlează la intrare dacă ai buletin de identitate; vii mâine la *Goldfinger*, întrebă Tzahi din nou; o să ne mai gândim, spuse prudent Ghideon, fugind de privirea amândurora; din delicateţe, simţi Aaron; ajunge, o sută am mâncat, spuse Ţahi şi scuipă din gură coji de boabe păducel, şi-şi întinse palma şi oferi cui voia: luaţi.

Ghideon luă un pumn și începu să mestece, gânditor. Aaron dădu din cap că nu vrea; dar pe vremuri îți plăceau boabele de păducel, spuse Tzahi cu un glas prefăcut; pe vremuri era pe vremuri, spuse Aaron; ia niște boabe de păducel, o să-ți facă bine, spuse Tzahi – și era un ton nou, lejer, în vorbele lui – și-și întinse palma încă o dată și încă o dată, aproape că i-o băga lui Aaron în gură; Aaron se dădu înapoi și se depărtă; haide, ce-i cu voi, spuse Ghideon pe un ton de avertisment. Tzahi strânse pumnul și cu toată puterea azvârli boabele de păducel departe de el, rânjându-și sie însuși. Aaron stătea uluit.

Atunci Ghideon propuse să facă un concurs de alergare până sus. Cât de repede e în stare el să-și schimbe dispoziția, înainte nu era așa de iute. Se lăsară pe un genunchi și-și încovoiară spinările. Un moment, spuse Aaron și schimbă piciorul și după o clipă îi rugă să-l aștepte și iarăși schimbă piciorul, îi întrebă numai dacă-i deranjează ca el să-nceapă din picioare, nu-i deranja, oricum la urmă tu ai să ieși primul, spuse Ghideon, și el stătea, încordându-și mușchii, și Ghideon spuse pelocuri-fițigata-start, și toți trei se repeziră pe povârniș în sus, Aaron ca de-obicei ținu pasul cu ceilalți doi de-a lungul întregului traseu, cu toate că picioarele lor erau de-acum mai lungi decât ale lui, și în timp ce alerga îl răcâia zvonul care circula în legătură cu campionul la înot Ghershon Shefa, că el se rade pe picioare înainte de concursuri, ca părul să nu mărească frecarea cu apa, și poate că din cauza asta Aaron e mai iute decât ceilalți doi, așa încât chiar și micile lui victorii sunt deocamdată și un fel de dovadă a ceva obiditor pentru el, dar poate el aleargă așa din cauză că tot drumul gonește pe valul de sperietură care se ridicase în el atunci când Ghideon spusese start, căci atunci, pentru prima oară, și într-un fel care nu mai lăsa loc pentru îndoieli, glasul lui Ghideon se spărsese, se spărsese cu adevărat.

8

În fiecare joi seara, după curățenie, tata face o baie bună. Când iese din baie are fața roșie și lucitoare, și spune, întotdeauna pe același ton, „Ahhh, bine le merge fiilor lui Israel". Și-atunci se pune cu burta pe canapeaua din salon, cu jumătatea de sus a trupului goală și cu coapsele înfășurate într-un prosop. Aaron stă atunci în bucătărie pe Faruk și în fața lui e o grămadă de cartofi de curățat pentru ciolentul de Șabat. El e specialistul casei la treaba asta.

Între timp mama și Yohi se spală pe mâini după toate muncile curățeniei mari, pun pe ele capoate comode, aduc prosoape și vată și alcool șaptezeci la sută, și se apropie de tata care e culcat. Chiar și bunica vine. Îi place sărbătoarea asta a curățeniei, și încă mai mult îi place să se ocupe de spatele tatei. E aproape o minune, spune mama și ochii i se umezesc, cum mamaia noastră învie în cinstea curățeniei mari și a spatelui lui tata. Și într-adevăr – i se aprinde o lumină în ochi când încep să se pregătească gălețile și ștergătoarele de pardoseli și cârpele de spălat pe jos. Coboară din patul ei, și imploră cu murmure și mișcări ale mâinilor să i se dea sârma de frecat ca să curețe josul pereților. „Jos pălăria, mamaie", îi spune mama, și o conduce la locul ei, în colțul bucătăriei, sub cuptor și sub chiuvetă, în locul unde întotdeauna se adună murdărie plină de grăsime. Acolo ea o așază pe taburet, și începe să-i miște mâna în mișcări rotunde de frecat, așa, așa, frumos, mai cu putere, până când dintr-odată mișcarea îi intră bunicii în sânge, și ea începe să curețe singură. Mama stă și se uită la ea încă puțin, să vadă că bunica

într-adevăr curăță și înaintează de-a lungul peretelui. Se întâmplă ca ea să se oprească, visând și uitând de ea, și atunci trebuie pusă din nou la treabă.

După aceea, când se termină curățenia cea mare, toate sculele de curățat sunt adunate în balconul bucătăriei. Mături, ștergătoare, câlți, cârpe, pămătufuri din pene colorate pentru desprăfuit, bureți, perii de sârmă care încă mai strălucesc puțin de străfulgerarea festivă care dăinuie în ele, cârpe întinse la uscat pe marginile găleților, șiroind încă de sudoare, istovite de agitația dansului lor pe podea. Tata e culcat pe burtă în salon, cu un prosop în jurul coapselor, iar cele trei femei se înghesuie în jurul lui, și capetele lor se ating unul de celălalt. Se sfătuiesc emoționate. Mama are ochi de vultur și descoperă de la un kilometru un punct negru. Atunci Aaron aude un mic strigăt de luptă, și acolo începe o dezbatere generală despre cum trebuie lichidat punctul acela – printr-o apăsare cu degetul, sau cu unghii ascuțite, și din ce direcție trebuie atacat. Mama apasă. Tata scoate un muget de durere. Bunica șterge cu vată, iar Yohi dezinfectează cu alcool șaptezeci la sută. Între timp mama începe să caute alt punct negru. Când descoperă un coș cu cap gălbui, e de-a dreptul o sărbătoare pentru ele: atunci dau alarma anunțând pericolul ascuns în el, și-l descriu în vorbele lor mai mare decât e, și se depărtează de el cu țipete surescitate, cu țipete de dezgust, și se bucură cu anticipație de ușurarea pe care tata o va simți când va scăpa de el, iar Aaron simte în sinea lui, ca pe-o pișcătură ușoară, emoția asta a lor.

Îi e greu să se concentreze asupra curățatului cartofilor. Încet și cu grijă el se cufunding în gândurile lui. Dar și acolo răzbat gemetele tatei, nu numai gemete de durere, ci și de profundă plăcere. Și după ce termină cu spatele lui, tata vrea să vorbească cu el, adică – nu c-ar vrea el atât de mult, dar mama a apucat să-l întrebe de trei ori cu glasul ei de muștar, pe care îl stoarce afară ca dintr-un tub, Yohi inventase vorba asta, când o să stea în sfârșit de vorbă cu Aaron, și Aaron știe de-acum despre ce, să-l omoare și el acolo nu pleacă.

Taie repede, furios, jumătate de cartof i se duce împreună cu coaja. N-o să plece. O să fugă în Gaza, la postul de radio egiptean celor care s-au săturat de viaţa în Israel li se promite paradisul. Râde. Dar la Tel-Aviv el nu pleacă. Ei nu mai pot să-l trimită din loc în loc ca şi când ar fi un copil mic. Încă un pic şi o să fie bar-mitzva. Taie şi de sub mâna lui se împrăştie stropi de apă din cartofi şi coji. De la Pessah şi până la sfârşitul anului şcolar nu i-au suflat o vorbă despre asta, spera de-acum c-au uitat ori că au renunţat. Şi deodată, acum o săptămână, mama l-a anunţat c-o să plece acolo pentru toată vacanţa, aşa a hotărât tata şi basta; da' eu vreau să rămân aici; nu mai avem ce discuta despre asta, trebuie neapărat să pleci să te întăreşti şi să te faci sănătos; da' nu-s bolnav; acolo o să ai soare, o să prinzi puteri şi o să te întăreşti, altul în locul tău, a spus cu o voce prefăcută, cineva care ştie să preţuiască lucrurile, s-ar fi repezit deja să prindă ocazia cu amândouă mâinile; încercase să se tocmească, doar bar-mitzva lui e la începutul iernii, cum o să apuce să înveţe partea lui din Tora; cap bun ai, nici vorbă, a spus ea cu ironie ascunsă, ai s-apuci cu siguranţă; Aaron s-a dus în camera lui şi s-a aşezat pe pervazul ferestrei, cu un picior, ca de-obicei, pe Friedman-ul acoperit cu o pătură. Privea strada, pe care câţiva puşti se jucau cu mingea de-a „amodu", şi nu ştia ce să facă. Înainte de sărbătoarea Shavuot a mai sosit de la mătuşa Gucea un pachet cu haine pentru binefaceri, şi cămăşile lui Ghiora îl acopereau pe Aaron aproape până la genunchi, ca să nu mai vorbim de pantalonii în care se îneca cu totul. Copiii mici dispărură, şi strada rămase pustie. Deodată a auzit un fâşâit de paşi repezi în spatele lui. Poate că venea mama să-l anunţe că se căieşte. L-a pus numai la încercare. Dar nu era decât bunica Lili, înfofolită toată în pledul ecosez negru-cu-roşu. Buzele ei se mişcau fără glas în faţa lui. Toată faţa îi fremăta. Ce voia de la viaţa lui. Du-te şi te culcă, bunico, e bine pentru tine să stai culcată. Aşa n-o să oboseşti. Ea a aruncat o privire temătoare înapoi, şi imediat s-a apropiat şi l-a luat de mână, şi i-a îndesat ceva în palmă, ce-i asta, i-a îndesat ceva în palmă bine de tot, şi după aceea i-a luat mâna, şi a stat în faţa lui, privindu-l cu

mândrie, zorindu-l din ochi să se uite. S-a uitat. Dar mâna lui era goală. I-a arătat-o. Acum poate c-o să te duci să te odihnești nițel. Fața ei s-a întunecat. I-a luat mâna cu de-a sila și i-a întors-o de pe-o parte pe alta, pipăind între degete și lăsând să-i scape țipete înfundate de părere de rău și de uimire. A vrut să-mi dea ceva. Dar ce. Ce era, bunico? Din nou a aruncat înapoi, pe furiș, o privire speriată. Ce tare se teme de mama. Poate c-a auzit că mama mă trimite la Tel-Aviv. Poate că mi-a adus un cadou de despărțire. Din nou i-a prins palma. S-a aplecat și a cercetat-o de aproape. Răsuflarea ei delicată în palma lui, bunica bătrână s-a apucat și a fiert, a fiert păsat. Dar ea niciodată nu i-a fiert nimic, nu știa să gătească, și nici să răsfețe, nu-i frumos să gândești așa despre ea acum, când ea aproape că, ajunge, du-te să te culci, bunico, uită-te la perete în camera ta, ai să-ți vezi desenul, goblenul, vino, te duc eu acolo. Dar ochii ei s-au luminat deodată, și ea a zâmbit cu un zâmbet larg și copilăros, și a început să scotocească cu înfrigurare în buzunarul capotului ei, l-a întors pe dos, ce săpături face ea acolo, aplecată, încă puțin și-o să intre toată în buzunarul ei și-o să dispară înăuntru, și deodată răsări de-acolo, cu fața strălucind către el, ținând între degete un capăt de ață, zău așa, pur și simplu un capăt de ață, poate că numai murdărie din buzunar, sau un fir care s-a destrămat din capot, dar capotul e albastru și firul e galben, adică auriu, ce vrea de la viața mea, asta mai lipsea, ca mama să simtă o împunsătură în inimă și să vadă că bunica nu-i în pat și s-o prindă aici cu el, șoptindu-și, căci el vorbea în șoaptă, ia asta înapoi, bunico, eu n-am nevoie de asta. Ea i-a respins supărată mâna, ce-i asta, bunico? e un fir special? să-l păstrez? Dar bunica nu i-a răspuns; s-a înfășurat din nou în pledul ecosez, s-a acoperit cu el până peste cap socotind că așa mama n-o s-o simtă, și cu pași mărunți, săltăreți, s-a întors în pat, cine știe ce-a vrut să zică, poate că după mintea ei asta e o comoară de aur. Sau poate că odată, când era mic, a rugat-o să-i coasă ceva cu fir din ăsta, și acum, zăpăcită la creieri cum e, rugămintea de-atunci a reapărut la suprafață ca o scrisoare care ani de zile a zăcut la poștă. Dar niciodată n-am rugat-o nimic, a cugetat

supărat, mototolind între degete capătul de fir aurit pe care i-l dăduse, chiar și înainte să înceapă problemele pe care le avea la cap era ea puțin ciudată, dacă n-ar fi fost mama ar fi fost de nesuportat, mama făcuse din ea om și-o învățase cum să se poarte în societate față de străini, să nu râdă cu voce tare, să nu spună oamenilor întotdeauna adevărul, a făcut-o om civilizat, și totuși, cu un an în urmă era încă parte din casă, se obișnuiseră cu ea, și acum nu mai e, câteodată trec zile întregi că nici măcar nu mă uit la ea, și toată povara de-a o-ngriji cade numai pe umerii mamei, am lăsat-o cu totul lui mama. Crâmpeiul de fir se muiase și aproape că se topise. Doar o rămășiță aurie îi rămăsese între degete, străvezie, și pe inimă o apăsare ușoară, care-l rodea, că poate bunica simte c-o să moară, poate că oamenii în situația asta au simțuri de animal, poate c-a vrut să-mi facă un dar, ceva scump de-al ei. Da, poate că asta e un fel de moștenire sau un testament al ei, a râs el cu tristețe, biata bunică, toată viața ei a brodat și-a brodat, și la urmă ce-mi lasă ea mie moștenire, un fir. Și s-a uitat între degete și n-a văzut acolo nimic, și totuși, dintr-un sentiment surd de respect, și-a băgat mâna în buzunar, ca și cum ar fi păzit acolo o comoară.

„De câte ori trebuie să te chem?", maică-sa stătea deasupra lui, iar el, cu o mișcare bruscă, își ascunse degetele. „Ce te-ai speriat așa? Ce tresăriri nervoase ai început să ai." Îl cercetează o clipă cu privirea ei pătrunzătoare, și în sinea lui, fără să-și dea seama, anumite odăi se închid ermetic, anumite uși se trântesc grăbit, anumite deschizături se îngustează. „Ce te uiți așa la mine?" „Cum așa?" „Poate că-ți mai trebuie și ochelari." „Alta acum! Văd perfect!" „Cu ochii așa? Ca un chinez?" Îl imită, clatină din cap în fața lui cu sinceră uimire: „Ai-ai-ai, aș da toate averile lumii ca să intru măcar o dată în locul ăsta unde visezi tu așa, cu mutra asta". Iarăși își schimonosi obrazul în fața lui; *visezing*, gândi el, numai eu sunt acolo. Numai eu.

„Și uite cum curețí cartofii. Ce mizerie îmi lași aici. Ciolent ca ăsta să mănânce oamenii la nunta dușmanilor mei. Acum fă aici curat, lasă cartofii, curăță mai întâi toată mizeria pe care-ai făcut-o, că tata vrea să-ți spună ceva, nu-i așa, Moshe?"

Tata intră în bucătărie, fără să-l privească pe Aaron. Mama ieşi de-acolo şi o zori pe Yohi s-o ajute s-o culce pe mamaia. Aaron adună încet cojile de cartofi de pe jos şi din ziar, şi tata se aşeză între timp lângă masa cu tăblie de formica, trase către el concentrat şi ceremonios carnetele de policlinică şi începu să lipească în ele cu scuipat timbrele roşii-galbene ale ultimelor cotizaţii, controlând încă o dată şi încă o dată dacă totul e în regulă, dacă fiecare timbru din anii trecuţi e în chenarul lui, dacă nu s-a luat lipiciul, dacă nu s-a sărit acolo peste vreo lună. Aaron termină strânsul cojilor şi stătea şi aştepta. Tata se cufundase într-un carnet şi tăcea, şi încă nu-l privea.

Şi deodată Aaron înţelese că se speriase degeaba. Da, că tocmai acum o să vină clipa aceea mult râvnită: că tata o să se ridice şi o să-l privească în ochi şi o să-i şoptească ceva, parola care se moşteneşte din tată în fiu şi trece de la rege la prinţul moştenitor, sau o să-l atingă într-un punct tainic, pe care numai taţii îl ştiu, şi asta o să doară o clipă, bineînţeles, trebuie să doară, fără durere n-o să se întâmple nimic, ca la circumcizie, aproape că închise ochii în aşteptare, poate că i se dă copilului o lovitură neaşteptată, poate chiar un pumn drept în burtă sau în obraz, poate că se scoate un cuţit şi se face o tăietură rapidă, pe burtă în jos, cum are tata cicatricea, fără anestezie, şi e o durere ascuţită şi îngrozitoare, dar cine rezistă la durerea asta poate începe în fine să trăiască. Să pornească la drum. Tata se ridică şi Aaron se întinse şi stătu drept. Tata se duse la maşina de gătit şi o aprinse. Poate că se face o arsură într-un loc tainic pe trup, aşa cum i se face unui viţel nou care se alătură turmei. Tata se aplecă peste maşina de gătit care ardea şi-şi aprinse ţigara. Priveşte, învaţă bine, şi când o veni ziua o să ştii şi tu cum să faci asta copilului tău. În sfârşit tata începu să vorbească, şi sufletul lui Aaron se topi de recunoştinţă că tatăl lui e atât de stângaci şi neiscusit la vorbă, atât de simplu şi dintr-o bucată, nu ca alţi taţi pe care-i cunoaşte, taţi stranii, suspecţi, despicaţi în două ca o limbă de şarpe; tata mârâi ceva despre Tel-Aviv, despre vacanţă, despre dreptul de a călători. Aaron îşi plecă capul cu umilinţă şi cu uşurare. Tata se încurcă în mormăieli, în mişcări greoaie cu mâna:

Aaron trebuie să-şi ajute familia, şi e de-acum destul de mare ca să i se poată cere un asemenea lucru; se făcu linişte. O pereche de ochi cerceta cu uimire, şi altă pereche de ochi se ferea de cea dintâi. Ei, ce te uiţi aşa la mine; cum aşa; aşa, ca nu ştiu ce, ca ăsta, un revizor; atunci ieşi la iveală că tata vrea ca Aaron să adune pe drum bilete de autobuz gata întrebuinţate pentru călătorii la Tel-Aviv dus şi întors, consiliul muncitoresc le decontează fără să pună întrebări, şi ăştia sunt bani buni.

9

Așa cum se temuse, în vara aceea nu avu nici o plăcere la Tel-Aviv. Ghiora se strădui a foarte tare să se împrietenească cu el, ca odinioară, mai mult ca odinioară, pur și simplu nu-l lăsa nici o clipă, se ținea de el ca o umbră peste tot, se lipea să stea aproape-aproape de el, îi vorbea fără încetare cu glasul lui cel nou, și-l făcea să simtă mirosul lui cel nou de sudoare, și tot timpul își flutura mâinile și le ridica în sus, când trebuia și când nu trebuia, că și-un orb ar fi putut să vadă. Toată vara aceea încercă Aaron să-l evite; refuza categoric să meargă la plajă să se întâlnească acolo cu gașca de altădată și, spre uimirea lui, și Ghiora era dispus să renunțe la mare, de dragul lui. Îi explică lui Aaron că există o groază de semne pe care băieții de vârsta lor le cunosc: dacă strângi mâna unei femei sau a unei fete și miști degetul mare de la dreapta la stânga în palma ei, ăsta e un semn. Și dacă-ți muți limba din obrazul drept în cel stâng în fața unei fete sau femei, și ăsta e un semn. Aproape orice lucru e un semn. Și sunt fete care arată dezvoltate ca Sophia Loren, și adevărul e că ele, de fapt, poartă sutiene cu umplutură, iar dedesubt sunt scândură. Mama veni în vizită și spuse că e foarte important ca Aaron să rămână acolo, să se facă sănătos și să se fortifice. Purta o rochie înflorată nouă și venea dinspre ea un miros ușor de transpirație pe care Aaron nu-l cunoștea. Se așeză în fotoliu în fața lui și-i povesti noutățile de-acasă, l-au dat pe „Puritz" la tapițer, ba chiar se gândesc la niște mici reparații în vederea iernii, și trebuie făcut ceva cu bufetul, nu să fie schimbat, e la noi de optsprezece ani și e ca nou, dar poate să fie nițel împrospătat, și trebuie să ne gândim și la văruit fiindcă jumătate din tavanul

salonului e acoperită cu pete de igrasie, vorbea cu el pe glasul ei de celofan. Yohi inventase și vorba asta, cum vorbește pe scară cu un vecin, iar ceașca cu cafea o ținea tot timpul în fața gurii, și de la școala lui Aaron au fost înștiințați că Nitza Knoler o să continue să fie diriginta lui și la anul, și asta-i o veste minunată, și Yohi a noastră se pregătește de zor pentru examenele de dinaintea bacalaureatului, mama îi adusese de-acum toate formularele și toate hârtiile pentru studii superioare înainte de satisfacerea serviciului militar, pe de altă parte ea și cu tata au hotărât că nimic n-ar fi mai bine pentru bunica decât să fie într-un loc bun care să fie potrivit stării ei actuale, acolo o să știe cum să se-ngrijească de ea și să-i dea un sentiment cald că e acasă. Aaron izbucni și o imploră să-l ia cu ea înapoi acasă. Îi promise că de-acum o s-o ajute în privința bunicii. O s-o spele chiar. O s-o șteargă chiar. Pe bunica lasă-mi-o mie, spuse deodată cu vocea ei veche, tu vezi-ți mai întâi de tine. Gucea asculta conversația cu fața neclintită și spuse că are sentimentul că de astă dată lui, uite-așa, nu-i prea face plăcere statul la Tel-Aviv. Ba chiar preferă să stea acasă să citească în loc să iasă cu prietenii. Mama se miră și fața i se încordă, cum adică citește, niciodată nu l-am văzut să țină în mână o carte, și în general el nu e-n stare să stea nici cinci secunde într-un loc. Gucea văzu că mama se îngrijorează, și zâmbi și spuse că ei sunt siguri că până la sfârșitul vacanței totul o să se schimbe.

Până la sfârșitul vacanței mai erau patruzeci și una de zile. O dată la două săptămâni mama venea în vizită la Tel-Aviv. Efraim elibera pentru ea locul lui din patul dublu și dormea pe o saltea în camera lui Ghiora. Din patul femeilor răzbăteau șoapte și pălăvrăgeli jumătate din noapte. Cu tot zgomotul ventilatorului de apă complicat Aaron auzea că ele bârfesc în idiș chiar și despre tata și despre Efraim. Niciodată n-o auzise pe mama râzând cu o voce guturală și nesuferită ca asta. Putea să simtă – după cum îl ardea jăraticul din pântecele lui – când mama trecea, dus și întors, granița suprimată între femeie și copilă, și atunci reveneau în el, ca o greață, lucrurile pe care le găsise în casă, atunci când le căuta prin toate colțurile pe Roxana

și pe celelalte fete care dispăruseră. Oi, Gucea, spunea mama a doua zi la despărțire, printre pupăturile de rigoare, numai cu tine mai pot să râd cum trebuie, ca atunci când eram tânără.

Ghiora mergea lângă Aaron și vorbea. Cuvintele lui se vărsau unele într-altele și deveneau o zumzăială monotonă. Pe străzile Tel-Aviv-ului domnea arșița și lumina soarelui alb exploda din când în când în picături roșii pe pomii de Poiniciana. An de an ei înfloresc în sezonul ăsta, gândi Aaron, an de an în sezonul ăsta pisicile sunt în călduri. Așa cum un robinet nu se deschide decât împotriva sensului acelor de ceasornic, așa cum un șurub se înșurubează numai spre dreapta și se deșurubează numai spre stânga. Sau poate invers. Pipăi în buzunar moneda stranie pe care o câștigase sub apă anul trecut: o monedă din altă țară, pe care timpul sau mâna omului o tociseră până când nu se mai vedea pe ea nici o formă, nici un scris, o monedă care nu era bună la nimic, hotărî Aaron, de-aproape un an o ține în buzunar, și de-o mie de ori aproape c-o aruncase, și nu îndrăznise, și-și jurase că atunci când se va-ntoarce la mare o s-o arunce și-o să se descotorosească de ea exact in locul unde-o primise. Ghiora pășea energic și plin de bucurie. Îi arătă lui Aaron o bucățică veche și zdrențuită ruptă din revista *Pentru femeie*, pe care o ține întotdeauna în buzunar: „Locul buretelui de cauciuc care a servit până acum ca umplutură pentru sutiene l-au luat acum alte materiale: Dacron cusut în pătrățele, sau sutienul căruia îi dă formă un strat subțire de Fiberglass". Asta se întâmpla pe strada Ben-Yehuda, și Aaron intră într-o cabină de telefon public și-l sună pe tata la lucru. Dacă acolo te văicărești ca o fetiță, ce-ai să spui la armată, îl întrebă tata, în vremea din urmă îi amintea neîncetat, și cu o bucurie ciudată, ca și cum s-ar fi răzbunat pe el, ce-l așteaptă pe Aaron la armată, acolo o să facă din el, in sfârșit, bărbat. Ghiora, care îl aștepta afară, își continuă imediat lectura: „Ultimele sutiene ale lui Rudi Gernreich, creatorul de modă care a creat monokini-ul, vor apărea în vară în trei nuanțe: negru, alb și natur". Aaron se opri și îl privi obosit. Ghiora rânji și spuse că ultimul fragment, cel cu culoarea naturală a corpului, izbutește să-l facă să termine într-o secundă

și, dacă vrei, mandiru îți dă și ție să copiezi. Aaron refuză politicos, și Ghiora, fără să se simtă jignit, împături frumos hârtia și-o băgă din nou în buzunar, și continuă să meargă și să vorbească, și-i explică lui Aaron ce înseamnă șaișnouă, și că femeile au două găuri în pizdă, una ca să se pișe și a doua pentru treaba cea mai importantă; ultimele minute Aaron aproape că nu-l mai ascultă, fiindcă începuse de-acum să simtă că toate vorbele și ocheadele lui Ghiora sunt îndreptate, pe cât se pare, spre altceva, încă nelămurit. Ghiora îi dădu un ghiont cu cotul și-i adresă un rânjet de complice, și femeile au semne ca să arate că poftesc, spuse el, când clipesc repede din ochi, uite-așa, ăsta e un semn. Și când își ling repede buzele dintr-o parte într-alta, ăsta e un semn. Și femeile care-și pun pană la pălărie – ăsta e semn că poftesc de-adevăratelea. Tare de tot. Îi povesti despre o marocană din cartierul lui, care servise drept saltea pentru o jumătate de stradă, și-au măritat-o cu un turist, și-n noaptea nunții au ascuns în poșeta ei un porumbel viu și ea i-a sucit capul fără ca bărbat-su să simtă, ca să înroșească cearceaful. Aaron cercetă atent fața lui Ghiora, și nu reuși să înțeleagă care era treaba, poate doar o mânjeală, o întunecare ușoară a pielii de pe față, sau un fel de pete fără nici o formă, ca niște bubulițe tari, care murdăreau colțurile gurii, obrajii; fâșii de piele care păreau deodată închegate ca o ceară, de parcă n-ar fi fost ale lui Ghiora, moarte parcă; Ghiora îi observă privirea și continuă, ca și cum ar fi vrut să-l ajute, să sublinieze pentru el aluziile lui misterioase: și dacă o femeie își pune un lanț de aur subțire pe gleznă – ăsta e semn sigur că e o femeie homo. Și o femeie care are deodată coșuri mici pe față – ăsta e semn că i-a venit. Îl privi pe Aaron în ochi și o grimasă obscenă se ivi pe fața lui, ajunge, destul, se eschivă Aaron, hai să mergem la plajă, să-i vedem pe prietenii tăi. Inima lui spera în taină că acolo grosolănia asta a lui Ghiora o să se înmoaie nițel, dar acolo totul fu și mai rău, mai rău ca oricând. Copiii din Tel-Aviv se schimbaseră foarte mult. Și câțiva dintre ei fumau fără să se ascundă. Și vorbeau ca și cum cu vocea lor cea nouă vorbele ar fi devenit mai ușoare, și pe deasupra excitante. Aaron stătea între ei ca un

nătâng și simțea că ei își dau osteneală cu el de parc-ar fi fost un unchi în vârstă sau un turist care nu pricepe limba. În sinea lui își dori ca măcar Ghideon să-i rămână credincios și să țină minte să ia în fiecare zi pilulele pe care Aaron i le lăsase pentru ochi, dar de fiecare dată când se gândea la Ghideon îl săgeta amintirea acelei ultime zile a lui la Ierusalim, a doua zi după ce se împărțiseră diplomele, amândoi aveau media foarte bine, tradiția era respectată, iar Tzahi Smitanka a adus la stânca lor o batistă și i-a prezentat-o cu mândrie lui Ghideon; la mine încă nu-i așa de galbenă, a șoptit Ghideon repede și a-ndreptat către Aaron o privire rușinată, vădind o conștiință care nu-i curată; arătați-mi și mie, arătați-mi și mie, a sărit Aaron din spatele lor și a-ncercat să vadă; Tzahi s-a întors o clipă către el și i-a arătat repede de tot batista mototolită, și a ascuns-o imediat; în ultima vreme el chiar că și-a însușit o siguranță de sine urâtă și îl tratează pe Aaron de sus, altă expresie pentru asta nu există, de sus și cu ură, ca și cum ani de zile ar fi pândit în tăcere și scrâșnind din dinți ocazia asta, dar din ce cauză, pentru ce se răzbună ei cu toții pe el; haide, zău așa, lasă-mă să văd, a strigat Aaron și a întins mâna; a, a, s-a ferit Tzahi zâmbind, a nu se atinge marfa! Aaron aproape c-a spus că și el are un asemenea secret, o comoară pe care el e gata s-o arate în schimb – primul dinte de lapte care-i căzuse sau eventual ultimul dinte de lapte, cel care refuză să cadă, dar a tăcut la timp. Ghideon a cerut să vadă din nou corpusculul gălbui lipit în mijlocul batistei, și a-ntrebat cu un soi de reținere rușinată dacă asta nu doare când se întâmplă; Tzahi a lansat un rânjet lent, lung, și s-a uitat la Aaron, și-a spus cu un glas ca din filme că e moale și înnebunitor când țâșnește; lasă-mă să pun mâna, lasă-mă să pun mâna, a implorat Aaron, căruia de-acum nu-i mai păsa de onoarea lui; Tzahi și-a deschis gura mare-mare și-a spus, hopa, Africa se trezește, și iarăși a plimbat fulgerător corpusculul pe sub ochii lui Aaron, și i-a spus asta-i de ieri, proaspăt-proaspăt, cocoană, și l-a atras după el, în spatele lui, și Aaron s-a lăsat atras și-a pășit, împiedicându-se și poticnindu-se de pietre și de tufișuri, cu ochii la batistă; asta îmi pare ca, poate, un material nou, a-ncercat Aaron în deznădejdea

lui; Tzahi a-nceput să râdă, ba chiar şi-a pus o mână deasupra capului lui Aaron, ca un acoperiş pentru un copil înapoiat mintal, şi Ghideon s-a întors cu spatele la ei şi umerii au început să-i tresalte ca de un efort greu stăpânit; poate c-o să anunţăm asta la premiul Nobel pentru fizică, a-ntrebat Tzahi vesel, trăgându-l pe Aaron după el în cerc; de unde ai făcut rost de asta, a-ntrebat Aaron, ştiind că se face de râs şi cade tot mai jos; am de felul ăsta cu duiumul, a strigat Tzahi cu plăcere, poate că vrei să vezi fabrica secretă; vreau să pun mâna, numai să pun mâna, s-a milogit Aaron şi-a auzit dintre buzele lui Ghideon sunetele urâte care arătau că se stăpâneşte cu greu, şi Tzahi s-a oprit atunci din râs, şi cu un gest lent şi ademenitor, limba îi mângâia buza de jos ca-n filme, i-a întins lui Aaron batista şi i-a dat voie s-o atingă. Aaron a pus degetul pe un cristal mititel, tare, ca un fel de răşină uscată. Când l-a atins, a-nţeles de-acum totul. Degetul i-a tremurat pe cristal. Într-o clipă şi-a uitat obida, cristalul nu era al prostului de Tzahi. Asta era lucrul pe care Aaron îl ştia de-acum şi ei nu: cristalul ţinea de ceva mai mare şi mai puternic decât Tzahi. Cu toată fiinţa lui, cu nobleţea unui cerşetor mândru, a avut grijă să nu-şi strice lui însuşi clipa asta.

Acum şedea îmbrăcat între copiii din Tel-Aviv pe jumătate goi, ascultându-i cu un surâs absent pe faţă. În gaşca lor, care anul trecut era numai de băieţi, erau acum o mulţime de fete. Când băieţii stăteau de vorbă unul cu altul îşi dădeau deodată câte-un pumn dureros exact în muşchiul umărului, în locul cel mai sensibil, dar, mare noroc, lui nu-i făcu asta nimeni. În apropiere doi băieţi din gaşcă încercară să-l convingă pe Ghiora în şoaptă şi cu mici râsete să fure o găină întreagă din congelatorul Gucei şi-i amintiră că fiecare dintre ei când îi venise rândul şterpelise deja de la maică-sa câte-o găină, care după ce era folosită era pusă la loc, şi asta nimeni nu băga de seamă. Aaron se ridică de la locul lui şi se depărtă de ei apropiindu-se de apă, pipăind tot timpul cu mâna în buzunar moneda lui fără nici o valoare. Un băiat începu să fredoneze în spatele lui cântecul „ping-pong de buzunar", exact aşa cum îl cânta Tzahi, şi toată gaşca izbucni în râs, şi Aaron păşi către apă, cum de ştiu toţi în toată ţara exact

aceleaşi lucruri, ce e de spus şi ce e de făcut, de parcă toţi ar fi fost conectaţi la aceeaşi sursă de curent, pasărea cerului să-ţi ducă vorba, i s-a înţepenit propoziţia asta în cap, şi imediat, ca s-o înlăture, se înfiinţă în faţa ochilor lui, ca un tunet, priveliştea unei găini congelate, cu picioarele chircite, jumulită de pene, cu gaura rotundă căscată în fund, şi mâna mamei pătrunde acolo şi se suceşte şi scoate dinăuntru cu mâini roşii de sânge terciul măruntaielor păsării, şi el îşi scutură capul supărat, şi goni din toată inima priveliştea asta cu valul care se retrăgea în clipa aceea, şi scoase din buzunar moneda fără valoare şi se pregăti s-o arunce în mare, cufundă-te în miile de-adâncuri ale mării şi nu mai ieşi nicicând la suprafaţă amin, dar deodată cineva se apropie şi se opri lângă el, Ghiora, şi Aaron abia apucă să ascundă moneda în palmă.

Aaron nu trebuie să se lase tulburat de prostiile lor, deşi treaba cu găina, chicotea Ghiora, a fost la început ideea lui, uite-aşa o sclipire de geniu, şi el îl privi pe Aaron din nou, ca şi când cuvintele „sclipire de geniu" ar fi fost o împunsătură ascunsă la adresa lui Aaron, o parte dintr-o răzbunare camuflată, dar Aaron era preocupat în clipa aceea de gândul că poate el însuşi, deoarece curăţase şi dezinfectase şi lustruise pozele cu alcool şaptezeci la sută de amprentele digitale grase şi mari de pe ele, se demascase în ochii aceluia, ai agentului străin; îşi dori cu toată puterea să arunce dinlăuntrul lui în valurile care se îndepărtau şi gândul ăsta stânjenitor, dar Ghiora, care şi el privea valurile, nu-l lăsă, şi-i povesti despre regula fotbaliştilor din Italia să nu ciocănească femei în seara de dinaintea unui meci, ca să nu-şi cheltuiască energia, şi ăsta e-un fapt ştiut – cazul lui Gianni Rivera, steaua selecţionatei, Aaron făcu un pas înapoi, ca valul care se apropia să nu-i ude vârful pantofilor, care de când s-a logodit c-o actriţă focoasă joacă tot mai prost, trebuie pur şi simplu să te concentrezi cu toată puterea asupra mării şi să nu-l observi pe el şi nici trăncănelile lui, gândi Aaron şi se sili din răsputeri să arunce în valurile care se depărtau proasta dispoziţie care în vremea din urmă i se adunase în suflet, şi cum Aaron căutase pozele săptămâni întregi, scotocise prin toate colţurile casei, până când deodată le descoperise, şi fusese uimit de cutezanţa şi sângele rece ale ăluia, spionul,

care le ascunsese la fundul lăzii cu scule a tatei, poţi să-nnebuneşti, în lada cu scule de care tata are nevoie cel puţin o dată pe zi, fiindcă în orice moment e ceva de reparat şi de aranjat în casă, şi noroc că tata are talent la lucrurile astea şi ştie să facă totul singur, să ţină casa în aşa fel încât să nu se facă praf, chestii electrice şi robinete şi jaluzele, un şurub se strânge spre dreapta, un bec ars se deşurubează împotriva sensului acelor de ceasornic, aşa cum se deschide un robinet, cândva ştia totul fără să se gândească deloc, ia asta ia asta de la mine, valule, şi Ghiora stătea lângă el, cu faţa la mare, şi-i povestea cu un glas care acoperea zgomotul valurilor despre unul din gaşcă, Arnon saşiul, care pentru prima oară în viaţă reuşise să pună mâna pe-o fată, şi când aia i-a spus că vrea, numai că nu-i în apele ei, el a început s-o consoleze şi s-o-ncurajeze că-n ochii lui ea tocmai că n-are nici un cusur, Ghiora râse şi totuşi nu-şi mută privirea de la valuri nici măcar pentru o clipă, de parcă le-ar fi hipnotizat cu privirea lui să se întoarcă iar şi iar la mal, şi Aaron lângă el, depărtaţi-vă, duceţi-vă, şi cum au dispărut deodată pozele din lădiţa cu scule, cum au reapărut, după o săptămână de căutări turbate, în fundul sertarului cu acte şi chitanţe ale tatei, cum au fost mutate de acolo în trusa de prim ajutor din rucsacul cu care tata pleacă în concentrări, Aaron le-a descoperit acolo şi s-a rugat să nu fie război în viitorul apropiat, şi aia se încăpăţânează şi-i spune, omule, eu chiar că nu sunt în apele mele, chiar azi mi-a venit, şi saşiul continuă să se certe cu ea cât e de crudă cu sine însăşi şi cum exagerează în rău, Aaron gemu cu voce tare, valurile pe care Ghiora le adusese înapoi se făcură mai puternice şi inundară plaja şi se făcură tot mai tulburi, şi cu cât se dădea Aaron mai mult înapoi, cu paşi mărunţi de tot, cu atât mai mult ele veneau după el pe nisip şi se aruncau pe pantofii lui cu toată murdăria lor, alge şi pungi de nailon şi tot felul de lucruri scârboase, şi Ghiora spuse imediat o să-nceapă fluxul, şi Aaron îl privi imediat, să vadă dacă el face vreo aluzie la un eveniment anume care se petrecuse anul trecut, când pe mare începuse deodată pe neaşteptate furtuna, fiindcă în adâncul inimii bănuia că atunci, în clipele acelea sub apă, apăruse problema asta a lui, poate că nu-i ajungea destul aer la creier sau ce, dar el se

temea să-ntrebe, pentru că tot timpul îl persecuta gândul că Ghiora o să-i răspundă la altceva sau o să-i dezvăluie vreun secret infect, molipsitor, la care se referă și unde bate pesemne tot timpul cu aluziile lui și cu chicotelile lui, și cu petele ca o crustă, ca de plută, care par părăsite pe obrajii lui și-n jurul gurii, și pe fața care i se îngroașă, congestionată de atâta rânjit, și Aaron puse înapoi pe ascuns moneda în buzunar, fiindcă știa deja că, și dac-o aruncă, Ghiora o s-o aducă înapoi la el într-un fel oarecare, și spuse moale că acum trebuie într-adevăr să se întoarcă acasă, să se odihnească puțin. Vino, spuse Ghiora, te conduc.

Merseră prin străzile amorțite de căldură, străzi pe care aproape că nu era țipenie de om. Aaron se târa, cu bărbia în piept, și Ghiora cu pasul lui mare și rapid, să soarbă, să obțină, să înghită, și-o femeie care pleacă deodată din cameră cu poșeta în mână la toaletă, asta nu-i pentru că vrea pur și simplu să-și golească mațele sau bășica, ci pentru că are în poșetă vată pentru menstruație, îl privea și rânjea, și iarăși arăta de parcă ar fi-ncercat să-i sfărâme lui Aaron îngustimea de minte și să-i bage în cap ceva, o știre pe cât se părea importantă și poate periculoasă, niciodată nu se poate ști de unde-o să vină asta, orice lucru riscă să se dezvăluie pe neașteptate ca fiind altceva, ceva străin, și oricine – la fel, și Aaron se închise în el iarăși prin gândescing, se cufundă în asta adânc, reflectând la alte lucruri pe care le descoperise pe când căuta prin toate colțurile casei pozele care apăreau și dispăreau, pixul acela colorat de pildă pe care l-a găsit într-un toc de ochelari vechi în sertarul „Schilodului" din cămăruța de lângă bucătărie, și în el era desenată o fată plutind într-un lichid, și când puneai creionul la verticală sutienul desenat dispărea și i se vedeau sânii. Și în alt loc a găsit poze vechi, îngălbenite, ale bunicii Lili. Litere poloneze erau notate pe spatele lor. În ele bunica Lili apărea în costum de baie, îmbrățișând un bărbat străin, pe jumătate gol, care îi cuprinsese talia cu pasiune și cu delicatețe. În ochii ei și pe buzele ei, care erau desfăcute către bărbatul acela, era ceva de nesuportat. Și erau și poze de-ale ei pe o scenă, cu pantofi cu toc negri și într-o rochie înflorată, primăvăratică și îndrăzneață: un firicel subțire de salivă

sclipea în gura unui domn străin din public care se zgâia la ea; iar în adâncurile dulăpiorului cu medicamente, pe partea mamei, a găsit un sutien negru, moale, împodobit cu flori, pe care nu-l știa, el încă mai era de față uneori când ea se dezbrăca în camera ei, nu-i spusese să iasă din cameră, sânii ei erau mici și albi, și el se uita la ei pe furiș; i se păreau minunați, îi înconjura parcă un fel de abur lăptos, și Aaron dorea fierbinte să simtă greutatea lor moale lângă obrazul lui, dar ea nu se purta delicat cu ei. Era de parc-ar fi îmbrăcat pe altcineva, avea o mișcare nerăbdătoare când îi îndesa unul după celălalt în sutien, o fâșie albastră subțire i se dezvălui pentru o clipă între casele de pe strada Ben-Yehuda, și el se opri ca și cum cineva l-ar fi strigat pe nume pe un ton energic de poruncă, și începu să meargă înspre mare. Ghiora îl privi și râse, puță-mică, acuma mergi în direcția opusă. N-are a face, murmură Aaron cu gura strânsă, avea senzația că stă să verse tot ce mâncase la prânz, și ei merseră deci înapoi spre mare, și Ghiora declamă lângă el cu voce tare versurile pe care și lui Meirke Blutreich îi plăcea să le noteze pe prima pagină a fiecărui caiet de-al lui, voința de-oțel și-oțelul îl moale, dar este ceva ce voința-ntărește, și-acel ceva când se-oțelește, stă falnic, drept, semeț, frumos, deși nu are nici un os, și îi și dezvălui că luptătorii japonezi de sumo se antrenează ani de zile, din copilărie, să-și sugă înăuntru, în burtă, testiculele, ca să nu sufere de pe urma loviturilor, și propoziția asta, dintre toate prostiile lui Ghiora, îi sună adevărată și corectă, ar fi interesant de știut la ce vârstă poți să începi asemenea antrenamente, iar între timp Ghiora vorbea și-i spuse că poate să identifice numai după miros dacă o femeie care trece pe stradă pe lângă el poftește sau nu, Aaron se târa după el cu picioarele lipite din cauza unei nevoi urgente. Cu pași mărunți de tot făcându-și vânt cu mâna, măcar de-ar reuși s-ajungă la valuri înainte să facă pe el, și pachetul acela de cauciucuri unsuroase, cu miros de doctorie, pe care l-a găsit înfășurat cu grijă într-un ciorap soldățesc al lui tata, și-o ascunzătoare mare de numere din *Lumea asta* pe care a găsit-o în debaraua de sus din closet, numărul de sus din teanc era de săptămâna trecută, și jumătate de careul de cuvinte încrucișate era

rezolvată cu scrisul mamei; și o scrisoare veche de la Zahava, prietena cea mai bună a lui Yohi, care plecase cu părinții ei să trăiască în America, și-i trimisese de-acolo o șuviță de păr mică și neagră, foarte cârlionțată, lipită pe o foaie de hârtie, și alături scrisese cu mândrie „prima mea buclă!" – astea erau lucruri mici, care nu contează; fiecare din ele, luat separat, nu reprezenta o amenințare sau o enigmă prea complicată. Dar îmbinarea lor, a tuturor împreună, era atât de străină, și înfricoșător era faptul că toate erau tainice, și acea conștiință tristă că undeva, împrejurul casei lui, e întinsă o anumită plasă neagră, împletită din nervi, dar și metalică totodată, în interiorul căreia ei sunt cu toții prizonieri, zvârcolindu-se, plătind pe ascuns o taxă pe care, pe cât se pare, sunt obligați s-o plătească și fac asta pe furiș și copleșiți de rușine, într-o singurătate groaznică, să nu ne gândim la asta acum, o să vină momentul, el nu-i acum într-o perioadă bună, mai e încă timp! Aproape că fugea acum înspre mare și Ghiora era tot timpul înaintea lui, cu pasul lui energic și nasul înainte. El merge de-acum exact ca unchiul Efraim, gândi Aaron. Uite, asta poftește, îl anunță Ghiora, când trecură prin fața uneia care purta o pălărie cu pene colorată, deștept foc, gândi Aaron în sinea lui, cunoști asta după pene; și asta poftește, zise Ghiora, și de astă dată intr-adevăr nu erau pene, și asta, și asta. Era limpede că toate poftesc. Continuară să meargă în pas alergător, rătăcind prin ulicioare înguste, printre case stând să se prăbușească, mâncate de umezeală, până când în sfârșit ajunseră pe plajă, o plajă împuțită, plină de pungi de nailon și mucuri de țigară și sticle de bere goale care răsăreau din nisip, și Ghiora își mută imediat privirea de pe Aaron și și-o împlântă în valuri, ca și cum le-ar fi silit să vină spre el, ca și cum le-ar fi atras spre el, și-i explică lui Aaron că bărbații trebuie să reguleze de cel puțin trei ori pe săptămână, dacă nu, ei riscă să explodeze de preamultul care se adună înăuntru, și Aaron respingea și respingea cu toate puterile lui, dar Ghiora nu renunța, este un anumit vers în engleză pe care Aaron trebuie să-l învețe, if iu uont tu bi ă brazăr put ior fazăr on ior mazăr, deodată vorbi cu alt glas, încet și încordat, ca și cum s-ar fi apropiat prudent de ceva, indicându-i lui Aaron direcția prin

aluzii şi cu săgeţi şi cu cald-rece ca să înţeleagă ceva sau ca să recunoască în sfârşit ceva, dar ce anume. Ghiora îşi strâmbă faţa cu nerăbdare şi adăugă cu acelaşi glas prudent şi şovăitor care parcă dibuia, că o femeie care e regulată noaptea dimineaţa cântă, asta se ştie, spuse el, şi pe faţa lui se închegă o prostie de cocoş, şi Aaron îl privi rugător, să spună odată, să dezvăluie la ce face aluzie, şi Ghiora nu-l privea, îşi aţintise privirea asupra valurilor, şi de atâta încordare, s-ar fi zis, începu să-şi trosnească degetele, încheietură cu încheietură, şi Aaron se cutremură în sinea lui, o clipă îşi imagină, fără să vrea, cum îşi demontează Ghiora încheieturile degetelor una după alta, le rupe din locul lor, ţac după ţac, şi apoi desface în felul ăsta articulaţiile mâinilor şi ale braţelor lui şi le orânduieşte pe nisip, şi încheieturile umerilor, verigile coloanei vertebrale... Da, totul se arată deodată demontabil, înşurubabil, înlocuibil printr-o înlocuire generală, totală, anonimă, şi cu un glas înfundat şi deznădăjduit lăsă să-i scape că el într-adevăr a auzit odată, adicătelea că la ei, ea, adică mama lui, cântă dimineaţa.

Într-o clipă ochii lui Ghiora se îndreptară asupra lui, ca ochii unui animal de pradă. Uitase de mare. Se liniştise, se potolise. Aaron se căi că cedase şi dezvăluise adevărul. Şi încă despre cine! Ghiora îşi apropie faţa de el şi întrebă: „În fiecare dimineaţă? chiar în fiecare dimineaţă? ce cântă? a? ce?". Şi Aaron simţi că murdăreşte ceva preţios, dar slăbiciunea şi zăpăceala lui, şi totodată ranchiuna că fusese lăsat în felul ăsta de izbelişte fură mai puternice. Întotdeauna când ridică jaluzelele dimineaţa, povesti, în camera mea şi a lui Yohi ea cântă „Dimineaţa a venit, toţi la lucru am pornit". Ghiora clătină capul că nu, ca un profesor care încearcă să-i facă unui elev ignorant aluzie că ăsta nu e răspunsul corect, şi numai un pic dacă o să se mai străduiască o să înţeleagă şi o să ştie. „Pe cuvântul meu," spuse Aaron, „asta cântă". „Dar dacă asta se-ntâmplă în fiecare dimineaţă", spuse Ghiora cu toată seriozitatea, „asta nu vine de la regulat". Aaron fu scârbit în sinea lui de însuşi faptul că se vorbea în felul ăsta despre părinţii lui. „Dar!", strigă Ghiora cu bucuria victoriei, ca pentru a-l încuraja pe Aaron care se apropie de comoara

ascunsă, „dar poate că sunt zile în care cântă altceva". Aaron se gândi și deodată simți din nou valul care clocotea înlăuntrul lui, și încă puțin avea să se reverse și să dea în sfârșit pe dinafară, și-atunci poate c-o să se simtă puțin ușurat. „Da... câteodată cântă, ei, dintr-o operă... din *Carmen* îi zice..." „Nu mă mai prosti, se supără Ghiora, de unde știe maică-ta despre opere!" „Dar asta e o operă pe care ea chiar a văzut-o odată", o apără Aaron, „înainte de a se căsători... la Tel-Aviv a văzut asta odată..." și ca din mare se ivi în fața lui fața cea lată a tatei, râzând batjocoritor, nu către el, către ea, exact așa arăta el când râdea de ea, de mama care-și bocea dragostea amăgită pentru opere, de parcă așa ar fi încercat să-și tăgăduiască firea ei adevărată, și oricât încercă Aaron să șteargă acum de pe el chipul lui taică-su, mai cu seamă pe tata nu-l voia acum în fața lui, tata i se arătă dintre valuri ca o uriașă imagine mototolită, toată o fizionomie, care rând pe rând se scufunda în apa mării și ieșea de-acolo la suprafață, și cum o ascultă el când ea descrie pentru a mia oară cum își cheltuise puținele ei economii ca să cumpere un bilet de autobuz și un bilet la operă, asta era în zilele de dinaintea întemeierii statului, și înainte să-l întâlnească pe tata care murea de foame pe străzile Ierusalimului, în zilele când un drum la Tel-Aviv însemna pericol de moarte, și Aaron deja vedea ochii mijiți tatei punându-i gând rău în vederea clipei în care un văl de nostalgie o s-acopere fața mamei; și ea descrie cu voce delicată, atât de plăcută, atât de rară, scaunele elegante de la opera de pe țărmul mării, perdeaua de catifea roșie bogată în falduri, Aaron murmură după ea din vârful buzelor, atât de gingașă și de frumoasă e când spune catifea, rochiile de seară fastuoase și pălăriile enorme ale tuturor bogătașelor și-ale ălora venite din Germania; o lucire de răutate sclipește atunci în ochii lui tata: „Ce vă uitați așa la mama", râde el deodată, „ea e, ce mai vorbă, telectuală adevărată! Ea, dacă nu se mărita cu mine, cu siguranță c-ar fi fost azi ceva important în boiemă ca, zi-i pe nume, Betovăn sau ca Mozart, sau ca aia, zi-i pe nume... Rovina". „Dacă nu te pricepi la ceva", se înfierbântă mama, „atunci imediat te gândești că e vorba de o înșelătorie, dar oamenii au tot felul de lucruri de care se pot bucura! Nu

sunt toţi ca tine!". „Si-gur! e o bucurie mare să stai cinci ceasuri să auzi tot timpul numai hihohiha! hihohiha!" şi atunci tata se apleacă şi-şi apropie faţa de faţa ei, care se dă înapoi, şi începe să ragă spre ea ca un măgar, cu o voce urâtă, să-şi strâmbe faţa, hihohiha! ca amintind unei trădătoare cine e ea de fapt, din ce aluat e plămădită, şi el îi zâmbeşte, dar nu e nimic glumeţ în ochii lui, ca şi cum s-ar afla aici între ei lucruri grave şi profunde, hihahehoho! hihohaheho! Îşi tot îndeasă faţa în faţa ei, până ce mama începe să cedeze, muşchii expresiilor celor mai necioplite de pe faţa ei încep să tremure, să se smucească precum fiul unui trib sălbatic care atunci când aude răpăitul tobei străbunilor nu poate rezista ispitei ritmului, hihahehoho! sforăie tata hihohahehi! ca un catâr îşi ţine coada băţ şi trâmbiţează, şi Aaron se uită la ea ca şi cum s-ar ruga, de data asta nu-i ceda, nu i te supune, dar dincolo de lacrimile ei de supărare şi ciudă ea începe de-acum să râdă, se pregăteşte de-acum să recunoască ruşinată intenţia ei jalnică de-a dezerta, de-a-şi pune în creastă o pană de păun, şi Aaron e lângă ea, uitat de toţi, şi faţa ei e aproape lipită de faţa tatei, şi din gâtlejul ei se smulg acum, ca din al lui, aceleaşi suspine, răgete de măgăriţă, hiiho hiha, ea rage, cu un glas care slăbeşte, ca o măgăriţă dincolo de grimasele ei şi de lacrimile ei, violată, pângărită, nenorocită fiindcă a trădat-o pe Carmen, hiho hiho, ea se prăbuşeşte învinsă în faţa lui, şi atunci feţele amândurora, şi a mamei, şi a tatei, sunt feţele a doi sălbatici, care se apropie unul de altul, şi pentru o clipă, străină şi îngrozitoare, Aaron vede asta, vede cu ochii lui struna lăuntrică, uscată, pe care numai tata ştie să cânte, „Şi ea chiar cântă din operă, maică-ta?", auzi glasul lui Ghiora ajungând la el de departe, „la şapte dimineaţa?".

Dintr-odată totul îi fu limpede: văzu limpede în faţa lui mâinile tatei înălţându-se dintre valuri, de pe ele se scurgea apa şi cădeau alge încâlcite, mâinile lui imense, care cândva cădeau moi ca mâinile unui pitecantrop, şi-i văzu şi degetele, dezmierdând capul lui Aaron, atingând rănile smochinului, lăsând în chip de amprente pete de grăsime, da da, pe poze, şi Ghiora care urmărise cu mare atenţie pe faţa frematândă a lui Aaron toate aceste

ezitări și contorsionări ale sufletului, spuse acum cu un strop de teamă: „Ascultă, păi atunci taică-tu e într-adevăr un ciocan".

Cu un răcnet amar Aaron se năpusti asupra lui să-l lovească. Ghiora se dădu o clipă înapoi înspăimântat, dar apoi începu să-l fenteze, cu chicoteli și cu grimase de frică prefăcute față de Aaron cel mic, sărea în fața lui, întinzându-i mâna și trăgând-o iute înapoi, și din când în când bătându-l pe Aaron pe frunte, de sus, o bătaie grea și dureroasă în care nu era nimic de joacă sau de amuzament, o lovitură nimicitoare plină de cruzime și rece, ca să-i amintească un lucru-două, și declamându-i în ritm „un papagal în grădiniță a futut o papagaliță" și Aaron se învârtea ca beat, orbit de lacrimi, cu mâinile prea scurte, cu picioarele prea scurte, niciodată nu-l învinsese cineva la lupte, nicicând nu cunoscuse teama pentru trupul lui, nimeni din clasă nu îndrăznea să se ia de el, și când avea opt ani l-a lipit o dată pe Tzahi de caldarâm, de fapt așa începuse prietenia lor cu adevărat, Tzahi pur și simplu se lipea atunci de el, dar acum Ghiora îi făcea cunoștință, într-un curs accelerat și prescurtat, cu tot ce-l aștepta în viitor cu toată comedia măsurilor de prevedere și a încercărilor bine-calculate de a ocoli pericolul, cu lingușeala față de cei care au brațe tari și cu batjocura de tine însuți, josnică, însoțită de-un rânjet strâmb, pentru puținătatea ta de putere – cu o mișcare bruscă Ghiora îl prinse dindărăt, îi răsuci brațul la spate, îl trânti cu ușurință în nisip și se așeză pe spatele lui. Lui Aaron i se tăie răsuflarea, nu din cauza greutății vărului lui, ci pentru că dintr-odată se simți zdrobit de conștiința faptului că în general un copil de vârsta lui poate avea o asemenea greutate.

– Cere-ți iertare.

Aaron își înfundă fața în nisipul cald și-și înghiți lacrimile.

– Cere-ți iertare.

Durerea din brațul lui era de nesuportat. E-n stare să-mi rupă mâna, și atunci poate c-o să mă ia înapoi acasă.

– Spune după mine, fața lui Ghiora se apleca lângă fața lui: „If iu uant tu bi a brazăr put ior fazăr on ior mazăr".

Fața lui era roșie și plină de dispreț și de ură. De ce mă urăște așa. Ce i-am făcut.

– Pe cinstea mea că te omor aici pe loc, spune după mine.

Aaron tăcea, un sentiment nou creştea în el ca o bulă otrăvită: bucuria de-a se vedea învins. Bucuria că trupul lui e slab. Foarte bine, să-i producă acestui trup durere, să-l zdrobească. Să-l chinuie.

– If iu uant tu bi a brazăr…

Aşa-i trebuie, aşa-i trebuie. Pentru faptul că-i povestise lui Ghiora despre părinţii lui, şi pentru faptul că acceptase să-i audă prostiile, şi pentru tot, pentru toate greşelile lui de la început şi până la sfârşit, greşeală după greşeală, el însuşi nu e decât o greşeală, în lucrurile mari şi în lucrurile cele mai mici, cum e faptul că n-a vrut să meargă cu tata să vadă catch la televiziunea din Liban la Peretz Atias, poate că acolo ar fi învăţat trucuri pentru o asemenea situaţie, şi pentru faptul că uriaşii ăia umflaţi îl scârbeau, totul se răzbună acum pe el prin mijlocirea lui Ghiora.

– Spune după mine sau te termin aici...

Aaron urlă de durere. Braţul parcă i-ar fi fost tăiat lângă umărul stâng. Ghiora se sperie şi sări înapoi. Apoi se apropie puţin de el, să controleze dacă încă mai trăieşte, şi fugi de-acolo. Câteva clipe Aaron mai rămase încă culcat, golit de gânduri, cu capul în nisipul murdar. La marginea liniei apei se clăteau încoace şi încolo pungi de nailon goale şi alge încâlcite şi un mănunchi de pene ale unei păsări. Cu un ochi deschis văzu norii care începuseră să fie trandafirii. Poate că odată o să-i fie dor de clipa asta, când o să fie singur, îngheţat, fugind prin taigaua înzăpezită, ieşindu-şi din minţi în inima pustiului de gheaţă indiferent. Închise ochii şi încercă să se liniştească.

În cele din urmă se ridică cu mare efort, mişcându-şi cu grijă braţul care durea şi readucându-l la viaţă. Cel puţin n-a cerut iertare. Cel puţin n-a spus cu voce tare cântecul acela. Nu şi-a murdărit gura cu măscări. Se scutură de nisip. Pentru viitor trebuie neapărat să înveţe judo. Chiar şi numai trei-patru trucuri şi i-ar ajunge. Împleticindu-se pe picioare, începu să se târască spre casa Gucei şi a lui Efraim.

După cinci săptămâni, la capătul a cincizeci și șapte de zile de vacanță, Aaron se întoarse acasă. În stația centrală de autobuze la Tel-Aviv strânse docil douăzeci de bilete folosite și murdare de pe jos, aplecându-se de fiecare dată din nou, negru la față.

După aceea, în timp ce peisajul îngălbenit monoton rula înapoi în fața ochilor lui, medită la bar-mitzva lui care va avea loc peste câteva luni, la începutul iernii viitoare, și o mulțime de invitați or să vină să-l vadă, or să-l cerceteze de foarte de-aproape. Autobuzul începu să se zdruncine pe povârnișul îngust de la Bab-el-Waad, și femeia habotnică și grasă care ședea alături pe banchetă și se uita nemulțumită cu coada ochiului la el i se adresă deodată și-i spuse supărată să deschidă fereastra, e sufocant aici. Încercă să deschidă fereastra, nu reuși, îl părăsiseră toate puterile, și ea întinse două mâini păroase și voinice de-o parte și de alta a lui și deschise fereastra dintr-o smucitură. Cu toate astea îi era greu să respire. Își desfăcu nasturele de sus al cămășii, și totuși nu simți nici o ușurare. Munții înalți se închiseră asupra lui din amândouă părțile, iar în fața lui vedea ca prin ceață scheletele de mașini ruginite de pe marginea drumului. Femeia se aplecă deasupra lui și-l întrebă cu voce tare dacă îi e rău. De sub șapca lui șoferul îl privi și el prin oglindă cu o privire acuzatoare, și călătorii începură să șoptească între ei, bănuindu-l că nu respectă cum se cuvine amintirea morților noștri, a celor căzuți pe acele meleaguri. Încercă din răsputeri să se abțină, să dovedească tuturor câtă abnegație e în el, dar zdruncinăturile drumului se dovediseră mai tari decât el, și în ultimul moment izbuti să scoată din valiză punga de hârtie maro pe care mătușa Gucea i-o dăduse anume pentru asta. Femeia de lângă el se ridică și-și adună poalele rochiei și se duse să stea pe alt loc, și fața lui Aaron era aprinsă. Apoi, în stația centrală de la Ierusalim, în timp ce-și astupă fața cu punga până când ultimul călător coborî din autobuz, se gândi deodată că de destul de multă vreme părinții lui încetaseră să mai pomenească împrumutul cel mare pe care intenționaseră să-l ia ca să finanțeze bar-mitzva lui cea grandioasă.

10

Și la trei zile după ce s-a-ntors tata și mama au internat-o pe bunica Lili la spitalul Hadassa. Au pregătit totul în mare secret, nici măcar lui Yohi nu i-au spus, le era frică de ea, ambulanța au chemat-o la o oră de după-amiază când ea era la lecția ei de balet, iar pe Aaron l-au trimis să facă o sumedenie de cumpărături la supermarket, le-a fost milă de el, dar el s-a întors prea devreme, tocmai la timp ca să vadă cum mama și tata și șoferul încearcă s-o urce pe bunica în ambulanță.

Încă de departe a văzut zarvă mare și imediat, ca și cum zile întregi s-ar fi pregătit pentru asta, a știut ce se-ntâmplă acolo. Și totuși nu s-a apropiat. La ce-ar fi folosit. Era de-acum pierdută. Cu fața încremenită a pășit și a trecut pe lângă ambulanță. Iar ei, mama și tata, l-au văzut trecând și nu s-au uitat la el, și el a urcat acasă cu spinarea încordată și țeapănă, îl urmăreau țipetele și plânsul ei, a pus sacoșele pe „Formica" cea mică din bucătărie, și atunci n-a mai putut și-a fugit la fereastra lui, să se uite la ei de după perdea.

Bunica Lili se zbuciuma îngrozitor, lovea cu mâinile și picioarele în toate părțile, țipa și blestema și zgâria pe oricine o atingea. Pentru o clipă îi reveniseră cuvintele ei vechi, și nu se putea ști dacă e zdravănă la minte sau nu, mai bine era să creadă toți că nu: în stradă, sub ochii întregului cartier urla c-o lasă-n plata Domnului, că atâția ani a muncit pentru ei ca un rob și și-a rupt spinarea pe broderiile pentru pernele pe care Hinda le vindea la toată lumea pe bani buni și ei nu-i dădea nici o para chioară să-și cumpere și ea o rochie nouă sau o pereche de cercei; mama

încerca s-o domolească, și îndrepta în toate părțile zâmbete speriate, cu aerul că-și cere iertare, dar bunica o înjura cu blesteme energice, în ebraică și în poloneză, de douăzeci de ani tace, așa țipa, dar dac-o să deschidă gura și-o să povestească ce nici măcar Maurizi, așa îi spunea lui tata, nu știe, apoi imediat o să vină poliția și-o s-o aresteze pe Hinde pentru asasinat.

Când a spus vorba asta înspăimântătoare, fața mamei a pălit într-o clipită ca fața unui mort, și pe urmă s-a învârtoșat toată, și-atunci a deschis gura și i-a spus: „N-ai pic de rușine!" a scuipat înspre bunica, „și cum erai când aveai șaisprezece ani, așa ai rămas la șaizeci! nimic din viață nu s-a lipit de tine!". Și bunica și-a schimonosit fața către ea și-a spus apăsând pe fiecare vorbă, și cu o luciditate cum nu se mai află, „Și tu – și când aveai șaisprezece aveai șaizeci! Moartă! Moartă!" Aaron, care le asculta pe amândouă, scâncind de frică îndărătul perdelei în camera lui cu degetele înfipte adânc în urechi, simți că amândouă aveau dreptate, și mai ales bunica, fiindcă mama într-adevăr așa trăia, după cum spunea bunica, ca și cum viața n-ar fi fost făcută decât din lutul nenorocirilor. Fiindcă ce-i fericirea, îi spusese odată mama lui Yohi, în noaptea arsurii celei mari, fericirea e toată numai câteva clipe. „Și asta – după toți anii în care te-am ținut în casa mea și te-am hrănit!", țipa mama, și părul ei rar flutura ca părul Gorgonei de jur împrejurul obrazului. „Și după ce te-am îmbrăcat și te-am spălat și te-am lins în fund, asta-i recunoștința ta?!" Tata încercă să le despartă, aruncând priviri rătăcite, care se preumblau de colo-colo în neștire, dar ele două se aprinseseră una împotriva celeilalte ca niște flăcări ancestrale, sub ochii tuturor vecinilor, sub ochii copiilor, chiar și Tzahi stătea acolo, rezemat de bicicleta lui, și scorpia de Sophie Atias trebuia bineînțeles neapărat să coboare la băcănie exact în clipa aceea, și asta cu papucii ei roz în picioare, sigur, să vadă cum se ceartă așkenazii, să se bucure cu mine de bucuria mea, și când ambulanța în fine ieși la drum, și înăuntru erau tata și bunica, se lăsă tăcere pe toată strada, și Aaron căzu în patul lui, golit pe dinăuntru.

Așa zăcu fără să se miște vreme îndelungată. Din cealaltă cameră o auzea pe mama umblând din perete în perete, murmurând șoapte dogorâtoare, ca și când ar fi susținut ceva în fața cuiva, acuzând, justificându-se, suflându-și nasul. El își vârî capul sub pernă, și fața asta de pernă, la fel ca fețele de pernă pentru toate pernele din casă, o brodase bunica Lili: sute, poate o mie de învelitori de plapumă și fețe de pernă, cine le-a numărat, papagali cu coada lungă și multicoloră, palmieri cu ramuri multe, fluturi în culori aprinse, pești tropicali... Când nu broda arăta pierdută, ofilită, dar când se apleca asupra ațelor ei colorate – parcă era pusă-n priză, așa spunea mama și ofta cu părere de rău, ce-o să facem cu toate pernele astea, mamaie, cine-o să le cumpere pe toate astea, dar bunica n-o lua în seamă, broda și broda, cu entuziasm, cu abnegație, și casa se umpluse de perne mici, moi-grăsulii, ce-avea ea de făcut în afară de asta, aproape niciodată nu ieșea din casă, toată viața ei a șezut pe „Puritz", broda, înfuleca ciocolată, lingându-și degetele ca o fetiță, chiar și când erau musafiri, sau citea din *Pzseglond* și urmărea cu emoție bârfele și răsturnările din viața oamenilor celebri. Mama n-o lăsa să facă nimic în casă, numai la curățenie o lăsa să participe, iar la bucătărie nu-i dădea voie să intre, fiindcă în bucătăria ei e loc numai pentru o singură femeie. Dar cum de accepta o femeie ca bunica Lili, așa cum a fost odată bunica Lili, să se-nchidă în casă și să se-ndeletnicească toată ziua cu ațele și învelitorile ei, a întrebat-o odată Aaron pe Yohi, când bunica a început să se ramolească, și Yohi i-a aruncat atunci una dintre privirile ei inteligente, o sclipire subțire a lucit o clipă dincolo de expresia greoaie, stinsă, de pe fața ei, fii atent, frățiormaimic, i-a spus, și uită-te cum brodează. Uită-te la fața ei, uită-te la mâinile ei, și cel mai bine – uită-te la broderiile ei. Aaron s-a uitat atunci la Yohi și s-a gândit cât e ea de deșteaptă, și cu glas rușinat a îndrăznit s-o întrebe, de ce se preface ea întotdeauna în felul ăsta; așa, lângă mama, puțin... ca un spectacol; ce spectacol, nu te-nțeleg, o faci nițel, ei, pe toanta, și Aaron s-a speriat de obrăznicia lui și s-a-nchis în el. Dar deodată brațele lui Yohi l-au cuprins, și fata l-a lipit de ea, și el a simțit în

nări mirosul ei plăcut, de casă, și ea a șoptit ceva cu vocea sugrumată înspre gâtul lui, ești un copil foarte isteț, Aaron, mult mai isteț decât mine în multe privințe, dar eu știu un lucru deștept pe care tu nu-l știi, a rânjit ea, sau s-a înecat, i s-a părut că gâtul lui devenise nițel ud, eu știu cum să trăiesc în casa asta.

Liniște. Tata nu s-a-ntors de la spital. Și Yohi e încă la lecția ei. Și mama umblă. De la un perete la altul. Dus și întors. Își vârî din nou capul sub perna ei, și când simți mirosul ațelor împletite își aminti de ceva ce se petrecuse aici, în camera asta, pe patul pe care e culcat acum, nu-i frumos să se gândească la asta acum, fiindcă ea aproape c-a murit și acum e sfântă, el avea pe-atunci șase sau șapte ani, și mama și tata plecaseră la hotelul Frank ca în fiecare an, bunica Lili rămăsese cu el și cu Yohi să aibă grijă de casă și de ei, prostii, Yohi era cea care avea grijă, ea avea pe-atunci zece ani și era de-acum mai adultă decât bunica, și ea, bunica lui, le-a dat atunci un spectacol, zău așa, cât de straniu pare asta acum, dar asta s-a întâmplat, aici în camera asta a dat un spectacol, i se strânse inima când îl năpădi amintirea asta, trebuie să țină minte numai clipele ei frumoase, și aici, pe patul lui s-a suit și le-a servit un mic număr, cum s-a eliberat după război din lagărul de arest pentru imigranți ilegali care era în Cipru și-a ajuns în țară cu vaporul, și cum, și asta era cel mai rău, de ce Yohi i-a îngăduit, de ce n-a întrerupt-o imediat, cum a întâlnit-o pe mama pentru prima oară.

Aaron nu ținea minte cum se desfășuraseră lucrurile, memoria i-o aduse în fața ochilor numai pe bunica Lili suflecându-și rochia până la genunchi și cățărându-se cu un chicotit răutăcios pe patul lui și anunțând pe limba ei stâlcită, cu intonațiile ei de copil, că acum o să le arate cum s-a întâlnit pentru prima oară cu Hindele a lor.

El i-a aruncat atunci o privire lui Yohi, era prea mic ca să spună ceva, prea mic ca să înțeleagă până la capăt, dar neliniștit de expresia poznașă care se ivise deodată pe fața bunicii. Yohi a căzut o clipă pe gânduri: încă din copilărie o făcuse pe bunica Lili confidenta ei, nu fără să se bucure de suferința pe care i-o pricinuia în felul ăsta mamei, și poate că și față de

Aaron avea ea acum un fel de dublă intenţie ascunsă, cine ştie, poate că din cauza asta a vrut ca el să vadă şi să audă. Bunica şi-a împreunat mâinile în dreptul feţei ca într-o rugăciune, şi parcă s-a cufundat în amintire. Încetul cu încetul faţa ei s-a limpezit şi ea a zâmbit, şi-a început să umble desculţă pe pat încoace şi încolo. Chiar şi la bătrâneţe mişcările ei erau nobile şi feminine, şi se vedea pe ea că-şi aduce aminte de zilele în care dansa pe scenă, „voi trebuia văzut ce coadă care aveam eu atunci!", le-a spus ea celor doi copii: „coadă neagră! groasă! coboară de la cap şi până la cur!". Mâna i s-a plimbat cu nostalgie pe cap, unde părul era de ani de zile tăiat scurt după modelul unei sfere, fără nici un farmec, mama o tundea şi pe ea, „Şi cum eu dansam polca-valţ la cafe-teater! şi-acolo era unul, cavalir, Moritz Volpin, râdea – creştina asta dansează cu coadă negru de cal la spate!". Şi-a scuturat capul cărunt pe spate şi-a râs. Aaron s-a apropiat puţin de sora lui. „Şi-n pat Moritz Volpin desfăcea mie coada fir cu fir, ca pătură neagră sub trupul meu", a spus bunica Lili cu glas răguşit, „şi spunea, asta e noaptea, Lili, şi tu eşti semiluna pentru mine...".

S-a uitat cu gura căscată la Yohi. Ea zâmbea, cunoştea de-acum poveştile din zilele tinereţii dezmăţate a bunicii Lili, care fugise de-acasă la şaisprezece ani şi se alăturase unei trupe de actori, şi-a rămas însărcinată cu tata fără nici o ceremonie religioasă, asta mai lipsea, ca mama să descopere că ei ştiu asta, fiindcă până în ziua de azi i se-ntorc maţele din cauză că din buletinul de identitate al tatei lipseşte numele tatălui. „Acum uitaţi-vă, copii", a spus Lili: „eu patruzeci şi unu de ani când venit la Ereţisrael al nostru. Maximum patruzeci şi doi. Şi aşa frumuseţe că după trei ani în pivniţa, sub pământ, fără lumină, la polonez, şi după lagăr din Tzaiper încă eram tânără şi încă aveam în mine flacără, şi ochii mei – foc, şi trupul – şampanie, că bărbaţii toţi întorceau capul după mine să minuneze la talia mea. Şi ce sâni aveam, Yohi! uite-aşa! stăteau în sus! şi ce picior aveam, Yohilă..." Şi iar şi-a săltat niţel rochia, şi şi-a privit cu nostalgie, cu indulgenţă, piciorul, care încă mai era foarte frumos. „Şi chiar loitenant Stanley, care-a dat la mine certificat

în cortul la el în Tzaiper, spunea el crede numai în certificat pentru zâmbet și piele, și iaca am venit aici cu vapor..." A navigat puțin prin pat, și fața ei mică de copil era visătoare. „Mă uitam de la vapor în jos și vedeam stă acolo, pe pământ, Maurizi, și tot părul la el creț-creț, ce-avea el în Polonia – ioc! caput! și lângă el – mama, Hindelă", a rostit numele cu un surâs subțire-subțire; Aaron s-a uitat cu reproș la Yohi, ea nu i-a întors privirea. „Și el, Maurizi, stă cu jachetă om bătrân, și eu nu văzut pe el de-atunci de când avea poate șaisprezece ani, când se învârtea și s-a făcut în secret comunist, și fugit in Rusia, nu scris niciodată nici o scrisoare, și tot războiul n-am știut, trăiește? a murit? și eu uitat la el doar un viș de privire, uite-așa." Și-a ridicat capul, a înălțat un ochi mânios, cercetător, s-a răcorit din nou până la zâmbet, „și-am văzut deja că Maurizi al nostru geștorben, mort. Caput. Că el, în Polonia puternic, ba chiar nițel meshigănăr era, nițel nebun, fiară, și cavalir, că frumos, și zâmbet și dinți ca la Jan Kiepura. Și când mergeam împreună ungaje braț la braț toți crede suntem soț și soție, și puternic, Yohi, și știa să bată, că nici chiar polonezul nu gândea el jidovschi, și părinții de la văicăreți veneau la mine plângând și țipând că le trage odraslele de perciuni, dar acum de la vapor m-am uitat la el un singur viș!" Iarăși și-a ridicat un ochi și l-a mijit cu răutate, „Și am știut imediat: caput! Și când eu coborât pe pământ el fugit la mine și spus, mamă, mămico, mamaie, și eu imediat pus la el mâna pe gură șa! știl! nu spune mamaie! numai Lili spui! că nu voiam toți să știe eu mama omul ăsta în toată firea, că în Tzaiper toți la mine dădeau treizeci și nouă maximum. Și el domnu Maurizi, spus așa, cu glas sărman..." Și-a strâmbat fața, și cu talent malițios și-a înveșmântat-o în expresia stângace, nițel butucănoasă, a feței tatălui lor; și Aaron a rânjit fără voia lui, și-a simțit că i se strânge inima, și iarăși s-a uitat la Yohi cu implorare, dar Yohi a continuat să nu-l ia în seamă, privea înaintea ei foarte concentrată, ca și cum ar fi studiat ceva important, și cât se poate de folositor, „...Și-acum poftim fă cunoștință soția mea ce-am însurat cu ea aici în Erețisrael al nostru, care ea e aproape sabra și venit din Polonia când are

doi ani, şi o cheamă Hinda Mintz, şi-acum Kleinfeld pe care l-a căpătat de la mine." Bunica Lili a tăcut o clipă, a moţăit din cap ca şi când şi-ar fi adus aminte de ceva, ca şi cum s-ar fi abţinut de la ceva: „Şi mama pus mâna rece, umed, în mâna mea, şi spus, acum şi eu spun ţie mamaie, şi ţine, te rog, minte – aici, în Ereţisrael al nostru, îl cheamă acum numai Moshe, nu Maurizi. Ptiu!" Bunica Lili a scuipat un scuipat uscat. De ură faţa i s-a făcut mai ascuţită. Aaron s-a dat înapoi şi s-a lipit de Yohi. Bunica a văzut expresia feţei lui şi a scos un râs gutural adânc şi lung. Lui nu-i plăcea râsul ăsta al ei. Din nou s-a simţit jefuit pentru că avea o asemenea bunică, asemenea cum, asemenea ca asta, care nu răsfaţă, nu iubeşte, nu-l simte. Ea şi cu Yohi au schimbat în zig-zag o privire ciudată de conspiratoare.

Ochii bunicii s-au învăluit din nou în ceaţa subţire a amintirilor: mâna ei îngustă, negricioasă, s-a urcat distrată pe creştetul ei mic, şi-a atins uimită creasta tunsă: „Şi-aşa început totul", a spus surd, cu o cu totul altă voce, care l-a cutremurat pe Aaron, „şi aşa cunoscut pe dulcea voastră mamă". Faţa ei s-a crispat din nou ca şi cum ar fi stat să plângă, „aşa întâlnit pe ea, şi aşa făcut ea pe mine mititică, aşa ca un creion ce se pune după ureche". Aaron a simţit cum braţul lui Yohi se încordează lângă el. „Şi era mai mică decât mine, douăzeci şi şase de ani poate c-avea, până azi nu se poate ştim exact câţi ani are, şi lui Maurizi povestit că are douăzeci şi unu, şi el ciugulea tot din mâna ei, şi eu aveam maximum patruzeci şi doi, dar ea avea ivritul ei, şi creierii ei, şi era o savantă care învăţat poate un an seminar de educatoare la grădiniţă, dar asta se cheamă savantă şi eu ce-aveam, Yohălă? doar silueta şi dinţi frumoşi şi cavaleri, şi cum luat ea coada mea şi tăiat!", a spus bunica uimită ca şi când abia acum ar fi înţeles faptul până la capăt. Yohi s-a ridicat repede şi s-a apropiat de ea şi i-a îmbrăţişat coapsele. În timp ce bunica Lili stătea pe pat. „Cum a luat ea foarfecele şi a tăiat! Ţic! Ţic! Şi cum..." Se înăbuşea ca de plâns şi tot trupul îi fremăta, „şi cum râdea de cavalerii mei la Tel-Aviv când locuiam acolo! casanovi! derbedei! escroci! duceţi-vă acasă la nevasta şi copiii voştri! şi ei drăguţi... buni... plăcea la ei să râdă, le plăcea să

scrie poezii pentru Lili... Şi făceau olimpiada de poeţi pentru Lili... beau şampanie din pantoful lui Lili... Dar căraţi-vă acasă, boemi! ţigani! casanovi! lăutari! artişti!" Bunica s-a lipit cu tot trupul ei mititel de Yohi, care n-avea decât zece ani, „Şi eu spun la voi încă ceva...". Şi-a şters lacrimile şi mucii cu dosul palmei, ca un copil, „poate unul din fiecare mie de lăutari ajunge până la urmă cum îi zice... Mozart... şi unul din fiecare mie de poeţi ajunge până la urmă Mickiewicz, dar dacă aici în casa lui Hinde s-ar fi născut unul Shakespeare sau Yehudi Menuhin, atunci sigur spus despre el că artist şi boem şi ruşine..." Aaron nu ştia de ce-a spus asta, nici n-a cerut să-i spună de ce, şi-a dorit numai ca priveliştea săcâitoare să ia sfârşit şi el să poată fugi jos, la Ghideon şi Tzahi.

„Şi mai sunt lucruri, Yohilă, care nu-i voie să poveşteşti..." „Ajunge, ajunge, bunico, ajunge cu plânsul, ajunge." N-a vrut să audă, cine ştie ce secrete i-a dezvăluit ei bunica nopţile, când Yohi se furişa în patul ei şi amândouă vorbeau în şoaptă şi chicoteau până când mama punea capăt lucrului ăstuia... „Şi să ştii maică-ta e om prea puternic... şi trebuie ai grijă să fii prudent cu ea, să fii drăguţ şi mic cu ea, şi bună-dimineaţa, Hindălă, şi noapte-bună, Hindălă, şi asta e, şi cum intrat ea o dată la mine in maţe ca, să spunem, maţe de găină, nu de om viu..." Cu un gest tăios pe la spatele bunicii Yohi i-a făcut semn să plece. Tocmai acum auzise în vocea bunicii un fel de nor întunecat, un secret amar, ceva ce se mişca acolo pentru o clipă îndărătul frunţii ei necoapte şi-i cerea să rămână acolo, dar mâna lui Yohi l-a măturat din odaie fără drept de apel. El a stat lângă uşă, ţinând clanţa: „Cum luat ea pe mine de mână aşa cu putere, băgat pe mine în baie cu apă clocotită ieşea fum, şi-acum, Lili mamaie, scoatem din matale toată murdăria casanovilor matale..." Vocea i s-a frânt şi un tremurici puternic a trecut prin trupul ei. Aaron a ieşit in goană din casă.

O uşă se deschise şi se trânti. Îngheţă în locul lui: Yohi se-ntoarce acasă. A făcut doi paşi. S-a oprit. Puteai să-ţi imaginezi cum adulmecă aerul. Deodată s-a răsucit şi-a intrat în cămăruţa bunicii, cum de-a simţit. Ea nu i-ar fi lăsat s-o scoată

din casă aşa, în felul ăsta. O clipă fu linişte deplină. Uşa dulapului mic, „Hussein", s-a deschis în cămăruţa bunicii şi s-a închis încet. Mama nu se mişca în camera ei. Apoi paşii lui Yohi se grăbiră spre camera lor.

– Aaron.

– Ce-i?

– Uită-te la mine.

– Ce?

– Nu. Ridică ochii.

– Aşa-i bine?

– Au scos-o din casă?

– Dă-mi pace. Nu ştiu nimic.

– Pijamaua şi capotul ei nu-s aici. Au dat-o afară din casă? Ai văzut tu asta?

– Nu. Am fost la Super. M-au trimis după cumpărături.

– Fii atent. Fii atent să nu mă minţi.

Nu se duse la mama. Nu vorbi cu ea nici de bine, nici de rău. Nici măcar nu întrebă unde au dus-o pe bunica. La şapte seara s-a întors tata, transpirat şi tăcut. O zgârietură proaspătă, adâncă, sângera pe obrazul lui, şi n-o lăsă pe mama s-o panseze. Nici el nu deschise gura. Mama puse masa, era umflată şi roşie la faţă, dar avea ochii uscaţi. Yohi şedea şi tăcea, şi Aaron fugea de privirea ei. Uitaţi-vă ce proastă sunt, spuse mama în şoaptă, am pus cinci farfurii. Şi deodată ieşi ca din puşcă din tăcerea ei, ce vrei de la viaţa mea, ţipă la Yohi, ce te uiţi aşa la mine; Aaron fu uimit, fiindcă mama n-are voie să strige la Yohi, sunt aproape doi ani de când n-are voie, din cauza ţiuiturilor pe care asta le provoacă în urechea lui Yohi, douăzeci de ani am ţinut-o în casă! Arată-mi ce altă femeie ar fi fost dispusă aşa ca mine să-şi ţină-n casă soacra! şi cu câtă cinste! cine-i arăta respect ca mine? în general, cine s-ar fi uitat la ea dac-ar fi ştiut cine e ea şi ce e ea! Vocea îi tremură şi i se curmă, şi ea-şi acoperi faţa cu şorţul Cangur, ca să nu fie văzută plângând, nici măcar acum nu plângi, o sfredeleau în tăcere ochii lui Yohi, nici măcar în onoarea bunicii nu plângi; Plăcerea asta n-am s-o fac nimănui, şi mai cu seamă nu ţie, Yoheved; şi în ultimul an, când

a început s-o ia razna cu totul, cine a avut grijă de ea? tu să nu te uiţi aşa la mine! Yohi încă nu scosese un cuvânt, puse doar mâna pe urechea ei stângă, şi continua să stea cu faţa lipsită de orice expresie; şi cine i-a spălat chiloţii murdari? cine i-a făcut de cinci ori pe zi masaj la picioare? şi ce-ai făcut tu în afară de faptul că-i citeai din ziar şi-i povesteai în fiecare zi noutăţile din lume, ca şi cum ea ar face vreo deosebire între Nasser şi Levi Eshkol! Aşa că eu nu sunt dispusă s-ascult nici o vorbă! Nici măcar o singură vorbă!

Şi Yohi nu scoase nici o vorbă. Nici măcar nu atinse furculiţa. Aburii de la piure îi înceţoşară ochii. Tata îşi aplecase capul peste farfurie, şi nici el n-o privea pe mama. Aaron gustă un pic, şi mâncarea îi stătu în gât. Nici măcar o fărâmitură nu putu să înghită. Mama pesemne îl simţi, şi-i trânti în farfurie un picior de pasăre. Se putea chiar vedea piciorul găinii. Măcar de-ar avea curajul să-nceteze să mănânce carne. De mâine devine vegetarian. În general, cum se poate mesteca ceva ce-a fost viu. Mesteca îmbucături mititele şi-şi făcu depozite de mâncare în gură. Cine ştie unde e ea acum şi cine are grijă de ea. Şi ce gândeşte ea. Şi dacă înţelege. Din colţul ochiului o privi pe mama. Scurmă în farfurie cu furculiţa şi nu mănâncă deloc, tot timpul buzele i se mişcă, se justifică. Încercă să se abţină, dar privirea lui luneca iar şi iar spre scaunul gol al bunicii Lili. În prezenţa străinilor e interzis să i se spună bunică, numai Lili. Asta ea-l învăţase de când era mic. Yohi îi dezvăluise o dată că ăsta nu era numele ei adevărat, că ea îşi inventase numele ăsta pe când lucra într-un club de noapte. E ciudat că tata se încăpăţânase atât de mult ca ea să locuiască împreună cu ei. Uneori se putea crede c-o ţineau numai pentru ca mama să aibă de cine se ocupa tot timpul şi pe cine să civilizeze. Iar acum ea nu mai e. Şi tocmai acum o simţim mai mult, dar ce bunică ciudată era, o bunică-fetiţă, ca o bucată de aluat care nu s-a copt destul, şi numai când îşi broda învelitorile ei colorate, numai atunci, devenea alt om, era îngrozitor s-o priveşti, buzele ei murmurau fără voce, avea atunci o mie de expresii, de dezgust, de teamă, de răzbunare, ca şi cum ar fi brodat o poveste sângeroasă,

și nu o junglă verde cu papagali și maimuțe și pești albaștri, pe burta cărora sclipesc bile de aur și de roșu, și mama o implora, mai încet, mamaie, de-acum nu mai am cui să vând perne, galanteria nu-mi mai face comenzi, bunica nici măcar nu se uita la ea, și mama stătea în fața ei și-și frângea degetele cu o smerenie cum nu se mai află, și de ce tocmai în culorile astea tari, mamaie, încerca uneori s-o convingă, de ce nu în culori liniștite, civilizate, de ce violetul și turcoazul și auriul ăsta ca al arabilor, sunt oameni civilizați care vor perne pentru salonul lor, mamaie, nu pentru țigani vând eu. Bunica doar fornăia înspre ea, desființându-i cu un tras de nas pe oamenii civilizați, și el ținea minte scânteia asta de dispreț aprinzându-se în ochii ei și în vârful nasului și de fiecare dată când plenul familiei se aduna de sărbători și bunica se izola, îi privea dintr-o parte, disprețuind țipetele de râs fâțarnice pe care le scoteau femeile când Dov al Rivcei povestea una din anecdotele lui piperate; ține seamă de ei, insista mama îndulcind tonul, ferindu-se să se apropie prea mult de bunica Lili care ținea în mână acul de brodat, și măcar încearcă fără tot roșul ăsta mânjit peste tot! Se făcea liniște în casă. Mâna mamei zvâcnea acoperindu-i gura și ochii i se holbau cu regret. Bunica înceta să se miște. Firul roșu mai flutura o clipă și încremenea în aer. Își ridica ochii încet. Îi arunca mamei o privire, o singură privire, un animal rănit, întunecat, se mișca acolo în defileuri și lăsa să se audă un mârâit, și mama se retrăgea, se chircea de parcă i s-ar fi arătat o relicvă a unei străvechi fărădelegi.

Nici după cină nu deschise nimeni gura. Yohi ședea la masa ei și scria cu turbare, poate teme acasă, poate scrisori pentru toți corespondenții ei, iar Aaron era culcat în patul lui. Ce liniște e-n casă. Unde e bunica acum. Ce pricepe ea din ce i-au făcut, din balcon veni un miros de fum de la țigara tatei. Poate că mirosul o să se ridice și o să decoleze să zboare departe. Până la fereastra ei în locul ei cel nou. Și ea o să simtă mirosul, și ca o somnambulă o să se ridice și-o să pornească la drum ca să se întoarcă acasă. Poate c-ar trebui să i se trimită și alte mirosuri ale casei. Mirosul de supă cu tăiței. Mirosul de naftalină din dulapuri. Mirosul cremei pentru mâini Anuga. Mirosul de floricele

făcute de tata. Cel de banane cu frișcă, desertul de marți. Poate c-ar fi trebuit ascunsă pâine în buzunarul capotului ei, ca în Hänsel și Gretel, s-o fărâmițeze pe ascuns, de la fereastra ambulanței, ca să găsească pe urmă drumul. Sau un fir de ață pe care să-l desfășoare după ea. Auzi sunete de răzuit venind din salon: deși nu era joia de curățenie generală, mama făcea acolo curat. Freca partea de jos a pereților cu peria de sârmă. Curăța cu cuțitul interstițiile dintre dalele pardoselii. Ce-o să fie acum joia fără bunica. Fiindcă pentru curățenia generală chiar și bunica se trezea la viață. Păcat că n-am iubit-o cu adevărat.

– Yohi.

– Ce-i?

– Ce faci?

– Nu-i treaba ta.

– Ce ai să le scrii așa de mult?

Tăcere. Scrie atât de repede, că-i tremură gulerul bluzei.

– Le povestești lucruri de-acasă? Ca, de pildă, despre bunica?

– Dă-mi pace, te previn, dă-mi pace...

– ...că altfel ești în primejdie să pieri. El întregește propoziția care-i place ei în asemenea împrejurări. Un singur lucru spune-mi, tace prudent. Își apreciază șansele, supărarea ei, renunță.

– Ei! a-nceput să mi se-usuce limba.

– N-are nici o importanță. Am uitat ce voiam să întreb.

De ce ea nu se întâlnește niciodată cu ei, cu corespondenții ei. Dar acum e preferabil să tacă.

Se dezbrăcă rămânând culcat și, deși era foarte devreme, se acoperi și încercă să ațipească, să uite. Noaptea se lăsa încet-încet. Yohi se dezbrăcă și ea și se băgă în pat. Din odaia părinților se auziră deodată sunete înfundate, necunoscute. Pe Aaron îl cuprinse spaima: tata plânge. Un plâns greu și adânc se închega înăuntrul lui. Aaron zăcea împietrit. Apoi plânsul se domoli, ca și cum ar fi traversat straturi de stâncă. Aaron se ridică și stătu lângă fereastră, lipindu-și fața de plasa contra țânțarilor și simțind cu limba gustul ei de metal, acrișor. E prima oară că-l aud pe tata plângând, își șopti cu solemnitate. O lună subțire, palidă, era atârnată în cer, foarte aproape de blocul lor. Niciodată

n-am știut că e-atât de legat de ea, spuse Aaron cu glas surd. Yohi se săltă puțin dintre păturile ei, cu fața încruntată:

– Ba deloc, spuse ea, a lăsat-o cu totul în seama mamei, din clipa în care s-au întâlnit ei trei, a aruncat-o între el și mama.

– Atunci de ce plânge?

– Nu din cauza ei, crede-mă.

Aaron dădu din cap, dar nu înțelesese. Îi părea rău pentru tata care se tânguie acolo, și simțea cum se contopesc în el unul cu altul cele două regrete proaspete, pentru bunica și pentru tata, și în amândouă era și o tristețe a despărțirii, iar despărțirea de tata era amestecată cu o ușoară dezamăgire, confuză, dar și cu o ușurare nouă, ca și cum s-ar fi eliberat pe lumea asta un loc, cineva se chircise, se micșorase, iar un altul putea poate să respire mai în voie.

Atunci mama ieși în balcon. Aaron se trase fără voie înapoi, cu o mișcare neauzită, îndelung antrenată. O privi dindărătul perdelei: se ținea cu mâinile de balustradă cu putere, respira adânc, aspirând din răsputeri noaptea, înălțându-și bărbia în sus către cer, și pentru o clipă păru că luna subțire se subțiază încă mai tare, se topește, o să rămână în veci ca o coasă.

La patru dimineața se auziră deodată dincolo de ușă bătăi și zgârieturi și un plâns înfundat. Tata sări imediat, bolborosind cu gura lui buzată șoapte zăpăcite în poloneză, și când deschise, o găsi acolo pe bunica Lili, tremurând de frig în halatul de la spitalul Hadassa, cu papuci care nu erau ai ei, cine știe cum ajunsese aici, cine știe pe unde umblase toată noaptea, cine știe ce gândise despre ei în orele acelea, derutată și cuprinsă de convulsii, nici măcar pe tata nu l-a recunoscut, și când el a întins brațele s-o îmbrățișeze, s-a dat înapoi, și când a venit mama cu fața palidă, cu ochii mari, dar și cu un freamăt de ușurare, de bucurie de fetiță mică fiindcă triumfă binele, bunica a scos un țipăt scurt, ascuțit ca un pumnal, și numai când s-a apropiat de ea Yohi umerii ei crispați s-au lăsat moale în jos, capul i s-a înclinat puțin, și ea a căzut în brațele lui Yohi, cuprinzându-i gâtul cu amândouă mâinile ei înguste, bocindu-i pe umăr ca un prunc.

11

La cinci după-masă Aaron se juca după obiceiul lui cu Pele pe fâșia îngustă de asfalt din spatele blocului. Se juca acolo de peste o oră, și jocul începuse să-l plictisească. Ghideon nu era acasă, iar cu Tzahi nu voia să se întâlnească atunci când era singur. Ședea așadar pe treptele înguste care duc la Parcul WIZO și lovea în piatră cu conuri mari de pin, și mânca din ele fără poftă semințele uscate. Timpul nu se mișca din loc. Nu se mișca. În cer erau de-acum nori cenușii de noiembrie, iar pe firele electrice se adunau păsări cu penele umflate de frig. În cămara lui Atias se rânduiau, demontate, plasele contra țânțarilor, iar Avigdor și Esther Kaminer stăteau în cămara lor și curățau fitilul rotund de Fireside. Aaron încercă să proiecteze, cu degetul în praf, o semnătură impresionantă, una pe care cândva poate c-o s-o colecționeze copiii iubitori de fotbal. Nu-i plăcea numele lui. Aaron Aaron Aaron, își rosti numele de câteva ori pentru sine însuși, cu intenție și concentrat, numele lui greu, purtând povara punctului de deasupra care marchează rostirea lui „o", punctul care-i îmbracă numele ca un palton greu, primit ca moștenire de la o rudă bătrână, Aaron, Aaron, și simți cum o zvâcnire ușoară, specificitatea acestui punct, trăiește și-l cheamă de-acolo, sclipind în adâncimea numelui ăstuia sumbru, ca o pupilă care scânteiază, ca punctul de dedesubt care marchează rostirea unui „i" și care se ascunde, jubilând, înăuntrul celuilalt punct, dar câte-un pic – câte-un pic, cu cât repeta numele, mica specificitate se tot depărta de el, se decolora tot mai mult, atât de repede, prea repede, ca un chibrit mic care

s-a aprins și-a luat foc și s-a stins imediat, straniu, se sili să continue cu jocul ăsta, doar ca divertisment, și spuse încă de câteva ori cuvântul, căutând înlăuntrul lui licărul acela și veni un moment când Aaron spuse Aaron, și nimic nu se mișcă în inima lui, și atunci Aaron încetă.

Acum chemă de câteva ori încă „Ghideon", poate că Ghideon se întorsese deja. Apoi îl fluieră pe Gumi, care nu se vedea, cu fluieratul acela pe care numai câinii îl aud, și execută împreună cu el câteva atacuri irezistibile în spatele blocului, și când i se tăie respirația, șezu din nou să se odihnească. E sigur cinci și zece deja. Timpul nu se mișcă. Pentru bar-mitzva lui i-au promis un ceas, cadou de la bunica Lili. Din economiile ei. Din ce-a pus mama deoparte pentru bunica din vânzarea pernelor. Dar poate că ea nici nu știe despre asta. Pe cine așteaptă? Da, pe Ghideon. Ori mai e cineva care trebuie să sosească? Un oaspete sau o rudă de departe? Potrivit așteptărilor lui ar trebui să sosească mulți oameni. O mulțime. Prostii. Îl scărpină pe Gumi pe burtă și-și trecu mâna cu plăcere prin blana lui moale și-l gâdilă în locul acela care-i face pe câini să ridice laba, au ei acolo un asemenea reflex, și chiar dacă creierul câinelui refuză să-i miște i se poate mișca laba dinafară, ca un aparat, și după aceea făcu o grămăjoară de praf, se uită în jur pe furiș, să fie sigur că nimeni nu-l privește, numai o para jumate stăteau în cămara lor cu spatele la el, ar fi interesant de știut oare Kaminer o să trăiască să se încălzească la soba asta, sau o să rămână numai Esther Kaminer, că deocamdată se pare că el se cam încăpățânează să-i rămână în viață, și suflă repede în grămăjoară și spuse „era un om", dar ca de-obicei suflă prea tare și praful se împrăștie și zbură luat de vânt în toate părțile. Azi nu-i reușește nimic. Cum merg lucrurile, întrebarea asta? Oare Dumnezeu poate să facă un munte atât de înalt că nici măcar Dumnezeu nu poate să-l urce? O vreme răsuci întrebarea asta pe toate fețele, până se sătură de ea. Chemă încet, pentru el, Ghideon, Ghide-on. Dacă ar fi fost credincios, poate că s-ar fi rugat lui Dumnezeu și i-ar fi cerut să intervină în favoarea lui în chestiunea aceea. Dar de mult încetase să creadă, încă de când era mic

de tot și vedea că părinții lui se duc la sinagogă de Yom-Kippur și de Anul Nou, dar nu țin Șabatul. Păi cum vine asta? Și odată a încasat de la tata o palmă, fiindcă le dezvăluise musafirilor că tata mănâncă salam cu unt, păi asta-i de-nțeles? Ar fi interesant de știut cât e ceasul, răsuci o frunză și făcu din ea un fluier și cântă din ea „cerb cerb încornorat", și apoi ceea ce apucase deja să prindă din fragmentul de Tora pe care trebuia să-l știe pentru bar-mitzva, din Isaia, capitolul șase, pe care îl învață cu un rabin, foarte păros și cu fața mică și mototolită, care a strigat la el atunci când Aaron a îndrăznit să-l întrebe dacă Dumnezeu face întotdeauna dreptate. Ghideon, Ghide-on, haide odată. Numără în gând zilele: după socoteala lui, azi trebuie să mănânce pastă de susan și ton, și tort, iar mâine după planul lui o să mănânce iaurt și legume. De fapt, și supă cu tăiței s-ar potrivi pentru mâine. Poate că într-adevăr nu mănâncă destul. Trebuie morcov pentru ochi, brânză pentru oase, carne de pasăre pentru mușchi. Dar poate că mai trebuie ceva, de pildă, pentru întărirea voinței. Și cum ne descotorosim de măseaua aceea de lapte care ne stă în gură și nu vrea să cadă. Scoase din buzunarul de la spate o oglindă roșie, mică și rotundă, își privi măseaua. E înfiptă mititica, albă, între două măsele noi. Exact în mijlocul gurii. El știe deja cum să zâmbească pentru ca nimeni să nu-i vadă măseaua asta. Până și cu râsetele a izbutit să se civilizeze. Întoarse oglinda. Poate c-o să graveze pe dosul ei cu cuțitul numele lui Anat Fisch și o s-o ducă la Dudu Lifshitz acasă. Și-a riscat viața ca să șterpelească oglinda din ghiozdanul ei. Pentru asta a avut curaj, dar să meargă acasă la Dudu și să bată la ușă și să vadă acolo fața lui taică-su, înaltul funcționar, și să spună asta e pentru David, e a lui Anat Fisch, să aibă o amintire plăcută de la ea acolo unde e el acum, pentru asta n-a mai avut curaj. Se uită în oglindă. Își împinse limba între buze. Așa are trei buze. Poate c-o să facă odată un spectacol de arta buzelor. Își strâmbă gura încoace și încolo. O clipă simți ochii reci, disprețuitori, ai lui Anat Fisch privindu-l, ochii ei egipteni, probabil că-n opinia ei el e-un înapoiat mintal. Ce-i pasă lui de ea. Acum e sigur cinci și douăzeci. Își simți buzele tari. Interesant,

masaj pentru buze nu există. Capra sare piatra, piatra crapă-n patru... Nu-i rău. Încercă și hei-vi-vo, hei-va-vo, făcu ca toți dracii epti-bepti-balabalabepti, ce frumos lucrează toate miile de mușchi mici pe care-i are în limbă, încă numai câteva minute și-o să urce și-o să bată la ușă la Ghideon. Poate că Ghideon îl evită, o idee absolut tâmpită. Și totuși alergă prin intrarea lui spre strada din fața casei; se plimbă acolo câteva clipe, cu un picior pe stradă și celălalt pe trotuar, așa i se păru potrivit, așa o să meargă mereu, știa precis cum o să se uite Ghideon la el, cu ce lipsă de considerație, ca și cum făcând asta l-ar face de rușine pe Ghideon însuși. Și încetă și, ca din întâmplare, aruncă o privire spre balconul lui Ghideon. Nu-i nimeni acolo. Ar fi interesant de știut dacă el într-adevăr s-a dus cu Tzahi la *Doctor No*. Se întoarse în spatele casei și se antrenă puțin la căzături pline de măreție, căzături de soldați răniți de-un glonte în spate și de-un glonte în burtă, și se culcă pe pământ plin de suferință și de milă de sine însuși, până ce deodată sări și nimici toată suflarea din regiune cu mitraliera lui. Poate că trebuie să sosească vreunul dintre unchi? De la Tel Aviv? Poate din Holon? În orice caz, ceva urmează să se întâmple. O văzu pe Sophie Atias, nevasta cea tânără a lui Peretz Atias, ducând jos gunoiul, pășind în papucii ei de casă roz care fac să-i iasă mamei eczemă, mișcându-se greoi, cu picioarele nițel crăcănate, abia în luna a treia, încă nici n-are burtă și deja își dă aere. Se hotărî să fie gentleman și fugi după ea și-i propuse să care gunoiul în locul ei. Ce-ți veni, Aaron, râse ea cu dinții ei albi, dă-mi-l, am putere și eu, slavă Domnului, și el apucă mânerul de metal al găleții, niciodată nu vorbise cu ea atât de mult, lasă-mă Aaron, spuse ea fără să zâmbească, dar nu e bine pentru tine să cari, lăsă el să-i scape, luptă cu ea pentru mâner, fii atent, o să răstorni totul, țipă deodată Sophie cu o voce stridentă și străină, trase din mâna lui mânerul și păși repede, și Aaron rămase încremenit pe loc, nițel speriat, asta mai lipsea ca din pricina prea marii lui dorințe de-a ajuta ea să lepede. Și imediat fugi după ea și-o așteptă lângă tomberoanele de gunoi până când ea ieși de-acolo, și stătu acolo palid și încordat, aproape drepți ca la armată, să vadă

ce-o să se-ntâmple acum şi dacă ea o să se uite la el. Ea ieşi şi trecu prin fața lui pe care el şi-o ținea dreaptă şi cu privirea în sus, ce-ți veni, băiete, bombăni ea deodată, fără să-l privească, scuipă vorbele cu o grosolănie amenințătoare, nu ca un om mare carei vorbeşte unui copil, nu ca o vecină măritată, deodată se văzu cât de tânără e ea însăşi, deodată se ivi din ea o fetişcană ieftină şi înfricoşată şi sălbatică, se povestea despre ea că l-a zăpăcit de cap pe Peretz Atias, care era burlac bătrân, altminteri cum ar fi ajuns într-o casă mobilată în care sunt toate aparatele electrice care trebuie să fie într-o casă de oameni; câteodată şedea cu Peretz şi cu tata şi cu Aaron şi cu fiul ei cel mic să se uite la catch, şi o dată râsese că era foarte important ca Peretz să se uite la încăierările acelea, că asta îl excită, şi-l ciupise între coaste, şi toți trei râseseră, şi Aaron nu se gândise niciodată că ea nu-i cu mult mai în vârstă decât el, Aaron; abia acum simți ceva, un fel de teamă a ei să nu se descopere ce este ea de fapt, poate că de asta nu l-a privit, sigur că numai din cauza asta, o primitivă, ce mai. O urmări pe când se depărta, legănându-se ca o rață, şi din nou păşi încolo şi încoace în spatele blocului, dând uşor cu piciorul în buteliile de gaz, bând deşi nu-i era sete de la robinetul înalt, numai de dragul ceremoniei, aşa cum un câine se pişă lângă orice copac, văzu un cărăbuş cu burta în sus, strălucitor, şi un şir de furnici care se târa din trupul lui. De mult timp el şi Ghideon şi Tzahi neglijau „depăncărăcubunsus"-ul, detaşamentul pe care-l întemeiase pentru întors cărăbuşii răsturnați cu burta în sus, la început ei mergeau cu devotament pe lângă stâlpii electrici şi îi întorceau, îi salvau de la moarte, până când Tzahi s-a săturat şi treaba s-a stins şi a fost uitată, şi dracu' s-o ia de Sophie Atias dacă-l aşa de înfumurată că nu-i pică bine. Măcar de s-ar uita nouă luni numai la Peretz Atias ca să-i iasă un copil chel şi cu mustață subțire. Cine trebuie să vină, la dracu', ce trebuie să se întâmple. Poate că e zi de tragere la loto. Poate că în general a uitat că azi e ziua cea mare la vreo tragere la sorți sau la vreun concurs cu premii? Verifică repede în cap: nu sunt capacele de Tempo pentru un week-end în doi la hotelul Valurile Kinneretului, şi

nu bețele de înghețată pe băț cu litere din care trebuia completat cuvântul „bicicletă", iar până la rezultatele de la pronosport trebuie așteptat trei zile, deci nu e nici o tragere. Cinci douăzeci și cinci. Și dacă ei totuși s-au dus la film. Să vadă filmul. Se împiedică de un pachet de țigări El Al vechi, mototolit. Îl ridică. Îl cercetă. Îl studie. Îl mirosi: n-are miros de ceapă, dar nu se știe niciodată. Aprinse un chibrit din cutia pe care i-o adusese din avion unchiul Shimek. Încălzi pachetul. Nimic. Dar poate că e vorba de un scris invizibil din soiul încăpățânat care nu se lasă descifrat cu nici un preț. Găsi în buzunarul din spate foaia de ceapă, o frecă pe cele patru colțuri ale pachetului și șterse cu ea de jur împrejur pachetul, un patent personal, numai al lui, fiindcă ghicise de mult că dacă ceapa ascunsă o să miroasă ceapa vizibilă nu se va putea abține și i se va arăta, dar zeama nu descoperi nici o literă scrisă cu cerneală simpatică, și poate că trebuia deja să schimbe ceapa, care se învechise.

Trei pisici trecură în fața lui într-o fugă tacticoasă.

Era atât de abătut, încât se năpusti și fugi după ele; ca dintr-un instinct de copil, ca dintr-o fidelitate de copil. Ele pătrunseră printr-o crăpătură a gardului care înconjura Parcul WIZO, și Aaron își ascunse mingea sub niște frunze veștede în scorbura plopului, și se repezi după ele, ridicând din goană două pietre ascuțite, până ce văzu că una dintre pisici e Mutzi-Haim, și imediat își domoli focul și stătu să privească. Mama lui Mutzi o născuse în urmă cu aproximativ doi ani în centrala termică a blocului, și vecinii se adunaseră să vadă spectacolul. Mutzi s-a născut după cinci pui, și era mitittică de tot și lipsită de viață, și toți plescăiau din limbă a părere de rău, în starea în care poate că era mai bine să se fi născut moartă, a spus Esther Kaminer cu o voce fățarnică, și toți au știut despre ce anume vorbește. Dar tata s-a aplecat și a luat în palmă puiul orb și s-a grăbit acasă. A depus puiul între palmele lui Aaron să-l păzească, i-a băgat o pipetă mică in gât și a început să tragă ușor. Pipeta s-a umplut de un lichid gălbui, și puiul s-a zvârcolit deodată și s-a mișcat, trebuie să-ți dăm un nume, se gândea Aaron, trebuie imediat să-i dăm un nume, tata a făcut din nou operația, și mâinile

lui erau dibace ca mâinile unui muzicant. Aaron a răscolit în cap după nume, deocamdată n-ai ce să te gândești la nume, își strigă în sinea lui, mai bine să nu-i dăm nici un nume, să nu te atașezi de el deloc, dar n-a renunțat, șoptea, încerca din buze, Pupi, Sicu, Șah (fiindcă era negru și alb), Mitzi, tata i-a poruncit lui Aaron să-i frece cu grijă trupușorul, și Aaron așa a și făcut, încet și emoționat, și în cele din urmă s-a decis pentru Mutzi, nu un nume deosebit de special, un nume cu totul nespecial, dar nu era timp, și el a șoptit numele ăsta Mutzi Mutzi, și s-a străduit cu toată dragostea să treacă asupra puiului de pisică ceva din căldura lui, ba chiar a suflat asupra lui cu implorare, cu devotament, cum se suflă pe tăciuni aproape stinși; pisoiul și-a ridicat deodată coastele proeminente. O clipă a înghețat, și inima lui Aaron s-a oprit. Puiul mititel lupta din răsputeri cu ceva nevăzut și colosal, care încerca să-l absoarbă, și atunci a tresărit micuțul, s-a zvârcolit, a scâncit și-a început să respire. Tata și Aaron s-au privit unul pe celălalt și-au zâmbit. După aceea, timp de o săptămână au continuat să hrănească pisoiul cu pipeta, până a prins puteri. S-a dovedit că era o pisicuță, și Aaron a adăugat solemn la numele ei cuvântul Haim, cuvântul care înseamnă „viață", așa cum făcuse ministrul Moshe Shapira când s-a salvat printr-o minune de la moarte.

Era într-adevăr frumoasă Mutzi-Haim. Suplă și plinuță la trup, neagră și albă. Aaron se mai uită la ea o clipă cu drag, de mult n-o mai văzuse, se despărțiseră certați, asta a fost de mult, acum nu mai era supărat pe ea, o privi doar lung și dădu să se întoarcă, fiindcă la vârsta lui nu te mai emoționezi pentru o pisică. Dar pisica miorlăi și se culcă deodată pe spate, și începu să-și frece ceafa răsfățându-se în praf, și abia atunci îi veni în minte că ceilalți doi sunt masculi în călduri, și rânji și se opri. Masculii nu-și mutau privirea de la ea, și ea se așeză pe fund și începu să-și lingă partea dinăuntru a coapsei. Ochilor lui li se arătară atunci pernițele lăbuțelor ei trandafirii și grăsulii. Masculul galben miorlăia de durere. Pisica îl privea, și apoi își petrecu limba de-a lungul întregii ei gambe și de-a lungul coapsei ei, până când botul ei sărută mica gură care i se desfăcea acolo.

Aaron horcăi, gâtlejul i se uscase dintr-odată. Putea să simtă în adâncul lui cum se învârtoşează toată fiinţa masculilor la vederea lăuntrului trandafiriu. Masculul cel mare, cel negru, se ridică şi se apropie de ea tiptil, cu paşi măsuraţi. Trupul îi era prins într-un ceremonial aproape militar de exactitate şi tensiune. Dar coada i se mişca încet. Şi Aaron simţi cum mişcările de şarpe felin se învălătucesc şi alunecă în jurul şoldurilor lui. Se aplecă încet până ce ajunse în genunchi. Despărţi cu mâinile firele de grâu sălbatic şi privi animalele.

O clipă nu se clintiră din loc. Aaron auzea sunetele serii urcând din blocul care era în spatele lui. Zăngănit de veselă, un cântec de la radio, apă curgând la closet. O auzi pe Edna Blum stând de vorbă la telefon în ungureşte cu părinţii ei, ridicând vocea la ei, şi imediat glasul i se frânse, ca de obicei. Auzi ferestre care se închid, jaluzele care se trag. Atunci motanul galben se năpusti şi-l lovi pe cel negru în falcă, sub ochi, şi cei doi se rostogoliră în ţărână, violenţi şi sumbri şi ştiind ce au în faţă, sfâşiind fiecare carnea celuilalt, şi din ei se smulg miorlăituri adânci, îmbibate de beznă, şi Aaron stătea în patru labe, gemând pe neaşteptate şi agitat, şi chiar şi creierul lui mereu pus pe făcut în ciudă fu inundat o clipă de un sânge vital şi învolburat, pe care inima îl ascunsese de el multă vreme, prea multă vreme. În cele din urmă cel negru cedă, se aplecă şi se dădu înapoi, lăsând în urma lui obida suferită, obida tuturor celor care aveau să mai fie vreodată învinşi, iar cel galben, gâfâind şi cu toată fiinţa lui ascuţită de grozăvia luptei, se apropie de pisică şi începu să-i miorlăie lângă ureche. Mutzi-Haim îşi mută puţin privirea de la el, arăta ca şi cum ar fi cugetat la ceva, dar după o clipă îi întoarse un miorlăit geamăn, de unde-i venea deodată vocea asta, şi deodată îşi aminti, o privelişte i se lumină înaintea ochilor din zilele când Mutzi-Haim era foarte tânără, un pui lung şi subţire şi suplu, toată ca un fel de muşchi unic încordat având la capătul lui un cap triunghiular, care putea fi cuprins într-o palmă, şi Aaron hotărâse atunci c-o s-o crească vegetariană, şi nu dădea voie nimănui să-i dea carne sau oase, un fel de nebunie intrase atunci în el, să dovedească tuturor că se poate,

că pisica poate înceta să fie animal de pradă, se gândea chiar s-o dreseze să apară cu doi porumbei și să-i îmbogățească spectacolul Houdini, și părinții râdeau atunci de el, și încă cum râdeau, nici Ghideon nu credea cu adevărat că lucrul e posibil, și bineînțeles că Aaron s-a încăpățânat, dacă e imposibil ceva el o să demonstreze contrariul, și timp de câteva săptămâni, poate două luni, a închis-o pe Mutzi-Haim în beci, îi aducea mâncare personal cu mâna lui, și a văzut cu mândrie cum se lipește ea de el, îl caută cu ochii numai pe el, se freacă de picioarele lui cu plăcere, și toate astea fără să-i dea o fărâmă de carne; și într-o zi a coborât în beci și n-a găsit-o și a descoperit o gaură în grătarul ferestrei de aerisire, dar încă avea încredere în ea, și se certa până la lacrimi cu mama și tata, cărora le plăcea să-l tachineze pe tema asta, și se amuzau să-i descrie cum, pe la spatele lui, ea înfulecă din lăzile de gunoi, își organizează noaptea banchete cu picioare de găină, și când el țipa că-l mint, și începea să bată cu mâinile și picioarele în pardoseală, ei râdeau și spuneau, hai să facem o experiență, ce te costă, cheam-o pe vegetariana ta și s-o vedem, și el a refuzat, dar tata a deschis ușa și-a făcut pisss și ea a venit imediat, cu coada în sus, pisicindu-se, frecându-se de picioarele lui și torcând, el a început atunci să se zbuciume de-a dreptul ca un apucat că să-i dea pace pisicii, dar tata l-a prins cu un râs tunător, l-a imobilizat între brațele lui, doar din picioare mai putea să dea, și mama râdea și ea, un râs straniu, un râs din adâncul gâtlejului, ca un tors de mâță, a scos din frigider o bucată roșie de ficat, din care picura sânge, pe Aaron l-a înnebunit faptul că ea e dispusă să prăpădească ficat pe pisică și a țipat din răsputeri la Mutzi-Haim să fie atentă, că asta o s-o otrăvească, și ea s-a apropiat și a adulmecat ficatul care era pe o farfurie ciobită din serviciul de la Gamliel și Ruhălă, și deodată toate trăsăturile ei s-au ascuțit, un fel de vibrație electrică i-a străbătut tot trupul, de la cap și până în vârful cozii, și ea a apucat ficatul cu dinții dezveliți, lui i s-a părut că aceia nu erau dinții ei obișnuiți, tata i-a dat atunci drumul cu un surâs mut, schimbând priviri cu mama, amândoi se uitau la el ca și cum ar fi examinat ceva, și el s-a apropiat de Mutzi-Haim,

și s-a speriat când a auzit din ea, nu din botul ei, dinăuntrul ei, un sunet pe care nu i-l cunoștea, un miorlăit din gâtlej, devenise deodată ca o pisică străină, ținând ficatul între dinții care i se dezveleau tot mai mult și urechile ei îl avertizau, și spatele i se arcuia, și așa, dându-se târâș înapoi, s-a depărtat și a ieșit din casă, și el a izbucnit atunci într-un plâns amar, fugea încolo, fugea încoace, plângând pentru spectacolul Houdini de care se alesese praful, lovindu-și trupul delicat, mama l-a iertat, pentru ce, pentru toate, l-a lipit de trupul ei cu milă, cu dragoste, calmând cu totul arcuirea lui încordată lângă trupul ei, cu vocea aceea, adâncă, pe care acum o auzise din nou atât de aproape de el, dar acum el nu se mai lăsa tulburat de asta. Urechile celor două pisici se traseră acum mult înapoi, ca și cum cineva nevăzut voia să le dezbrace de veșmântul lor trupesc, și Aaron se târî către ei pe burtă, fața lui trecu prin iarba înaltă, motanul și pisica își apropiară capetele triunghiulare unul de altul, și cântarea lor se făcu mai profundă și mai răgușită, și lui Aaron ii fu greu să-și țină cumpătul. Mutzi-Haim își întoarse capul spre el, și el își sugrumă rușinat emoția din gâtlej. Pisica clipi nemulțumită, sări de unde era și fugi, și masculul după ea, și Aaron după ei. O bunică se juca lângă lada cu nisip cu nepoții ei și-l privi de departe, și el se prefăcu că nu era decât un țânc, un țânc care aleargă după pisici. Și se cufundă după ele în mijlocul unei tufe de rozmarin. Acolo le găsi din nou, stând foarte aproape, ca doi îndrăgostiți triști.

Când invadă împleticindu-se terenul lor, ele își întoarseră către el privirea foarte lent, cu o încetineală regală, triunghiurile lor păroase, capetele lor care se apropiaseră unul de altul și se topiseră unul într-altul, și apoi apărură unul în spatele celuilalt. Îl cercetau cu răceală, și el stătea aplecat, ca făcând o plecăciune sceptrelor imperiale care îi apăruseră în față în pupilele lor. Și atunci pisicile pășiră și trecură pe dinaintea lui.

Toți trei alergară. Traversară poteci, săriră peste garduri. Aaron respirând și gâfâind, oprește-te, ce-i cu tine, ce alergi așa deodată după pisici; iar pisica și motanul – cu calm, într-o potrivire gânditoare a trupurilor lor. Își găsiră iarăși un colțișor să

se însingureze acolo, să se ascundă de el, iar el, cu inima împunsă pentru o clipă de obidă, aproape căzu peste ei într-o ascunzătoare de caprifoi parfumată. Cei doi îl priviră cu ochi uluiți. Apoi se priviră unul pe altul, și Aaron știu, cu supunere și resemnare, cum arată el acum în ochii lor. O privire fulgeră acolo. Urechile fremătară una în fața celeilalte. Conveniră asupra unui lucru. Dintr-odată se scuturară și fugiră spre stradă. Aaron hotărî să înceteze imediat urmărirea. Ce-l interesează pe el, la vârsta lui, pisicile. Uite cum ți-ai rupt cămașa. Își făcu vânt din răsputeri și se năpusti după ele.

Alergă după ele de-a lungul străzii Hahalutz, și coti și coborî împreună cu ele pe strada Hagai, și fu surprins când ele coborâră în vale. Ce le-a venit să se ducă acolo. Pisicile niciodată nu coboară acolo, alerga pierzându-și răsuflarea, cu fața înfierbântată, făcând în sinea lui apel la ele să înceteze, e prea repede pentru el, și știa totodată că face ceva ce nu se face, pur și simplu așa ceva nu se face, dar își dădea în același timp seama că nu mai era în stare să se oprească. Motanul și pisica se opriră o clipă, acum fă stânga-mprejur și întoarce-te din drum, învață să pierzi cu demnitate, și începură din nou să alerge, și Aaron pe urmele lor, se lepăda de ceva cu repeziciune, strat după strat, și ceva urca și cobora în el rând pe rând, și-i inunda mintea, dar de-acum nu-i mai păsa, și Mitzi-Haim asta doar stătuse cândva în palmele lui, încăpea toată într-o singură palmă de-a lui, și acum aleargă înaintea lui, cu coada băț și când sare se vede acel cevaroz, și motanul galben arată cu urechile gura asta trandafirie, cel puțin așteptați-mă o clipă, gândiți-vă puțin și la mine, și ele nu se opriră, cel mult zăboviră un pic ca să-l lase să se apropie puțin de ele, ca să fugă de el din nou, și așa trecură în goana lor prin fața terenului plin de funingine pe care cercetașii fac în fiecare an focul lor de tabără inaugural pentru copiii din clasa a patra, și prin fața terenului de fotbal, și prin fața stâncii lui mari, și prin fața peșterii în care el își golea câteodată mațele; nu mai vedea de-acum nimic, abia dacă respira, își încordă privirea și căută în lumina amurgului ochii care se îndreptau către el din când în când, picături galbene, dense ca

smoala, clipeau și-i făceau cu ochiul din orice desiș de tufe, până când văzu că acum ei nu mai aleargă înaintea lui, ci de-o parte și de alta a lui, ca doi însoțitori gravi ai unui condamnat, și așa îl duseră între ei până dincolo de pârâul îngust al canalizării, până la maidanul cu vechituri, și acolo se prăbuși.

Când îi reveni respirația văzu că pisicile dispăruseră, se contopiseră cu semiîntunericul serii și se pierduseră în el. Zăcea culcat pe pământ și pieptul îi urca și cobora. Deasupra lui era silueta rotundă a unui automobil Topolino vechi. Anul trecut se antrenase puțin pe el, dar rabla asta nu era o punere adevărată la încercare. E ușor să ieși pe toate ușile ei, și el renunțase la planul lui de-a o târî în centrul văii și de-a apărea în ea la serbarea de sfârșit de an. Încercă să se dezlipească de pământ și să se rezeme de automobil sau de frigiderul închis de alături, dar nu avu putere. La anul o să le arate el ce-i în stare să facă. O să obțină un geamantan cu închizători de fier și o să se antreneze cu el. Poate c-o să iasă dintr-un butoi, pe care-o să-l bată în cuie și-o să-l învelească în pânză de cort. Poate dintr-o canistră mare de sticlă. Începu să rânjească: ce dobitoc e, să alerge așa după pisici. Se ridică cu greu în picioare, se cățără până pe culmea povârnișului înspre bloc. Ce chestie a fost și asta. Ce distracție. Pur și simplu le-a hipnotizat pe pisicile alea.

Urcă pe trotuarul din fața blocului. Cercetă din privire aici, cercetă dincolo. Nici pomeneală de Ghideon. Straniu. Tăie prin intrarea lui drumul spre spatele blocului. Pe asfalt, lângă lăzile de gunoi își scrise numele și începutul numelui lui de familie până i se termină pișatul, dar asta era pentru că numele lui de familie e-așa de lung. Cum le-a speriat pe pisicile alea. Ce perseverență. Scutură o dată, scutură de două ori, ultima picătură ajunge întotdeauna în pantaloni.

Și deodată, fără să fi simțit cum s-a-ntâmplat asta, bătu la ușă la etajul doi, și Meni, fratele lui Ghideon, îi deschise în maiou de sport și-i spuse că Ghideon nu-i acasă, dar intră și așteaptă, sigur că vine imediat. Aaron spuse că pur și simplu s-a abătut pe-acolo să vadă, și Meni îl privi cu o privire ușoară, și spuse sigur sigur, și începu din nou să facă gimnastică pe covor.

Aaron se așeză pe canapeaua mare, acum simți cât e de istovit de alergătura lui de adineaori. Nu-i nimic. E bine pentru condiția fizică. Frunzări distrat cartea recordurilor Guinness în engleză, și din când în când arunca pe furiș o privire să vadă jocul mușchilor mici, cât o nucă, ai lui Meni, care-și îmbunătățise condiția fizică pentru a deveni aviator în aviația militară. Aaron citi cu efort titlurile de sub pozele din carte: omul cel mai rapid de pe lume; omleta cea mai mare; omul care a lăsat să-i crească unghia cea mai lungă. Ghideon nu venea, Dedi, chiriașul student care locuia la ei, deschisese deja ușa de două ori, să întrebe dacă Mira a venit. El o așteaptă pe Mira exact așa cum eu îl aștept pe Ghideon, gândi Aaron și se întinse pe canapea și închise ochii și așteptă visânding, gândindu-se la Mira, mama lui Ghideon, mică și zâmbăreață, a cărei față era întotdeauna acoperită de ochelari de soare închiși la culoare, ca și cum s-ar fi ascuns de lume, ca și cum ar fi încercat să treacă neobservată, dar Aaron văzu acum în fața lui tocmai gura ei, care e roșie și mare și pare moale, cât s-a făcut ceasul, șase fără douăzeci.

Respirațiile ritmice ale lui Meni îl enervau. Ia te uită, ia te uită, Meni ăsta e un fanatic al condiției fizice, își spuse așa cum se vorbește în clasă. Cuvintele nu-i plăcură. Urechile lui Meni erau exact ca ale lui Ghideon și ca ale mamei amândurora. Mici, drepte, ascuțite. Mirosul de transpirație care venea dinspre Meni era iute și concentrat, ca mirosul din sala de gimnastică după ce clasa a opta a terminat cu îmbrăcatul. Majoritatea băieților din clasa lui încă n-au cu adevărat un miros ca ăsta. Avi Sasson are deja, și Hanan Shviki are, și sigur că Eli Ben-Zikri infractorul are, poate că la ăștia în general merge mai repede, dar uite că și Meirke Blutreich, și Meirke Ganz... îi numără pe degete. Nu-s puțini, de fapt. Deci trebuie adăugat și mirosul la lista aceea pe care el o pregătește în cap, pizda mă-si. Ce-njuri, se mustră singur, ce înjuri așa deodată ca un nu-știu-ce. Ca ei. Dar pe ceasul cel mare de pe bufet era deja șase fără un sfert, și poate că Ghideon într-adevăr s-a dus la prima reprezentație cu *Doctor No*.

– O, Aaron, văd că și azi ai venit, spuse tatăl lui Ghideon care intrase deodată, înfășurat într-un halat de baie, și picioarele lui

subțiri, lungi și păroase îi ieșeau de dedesubt, Ghideon încă n-a venit. Poate vrei să bei o ceașcă de ceai bun?

Tatăl lui Ghideon spune Aaron cu accentul pe ultima silabă, așa cum se vorbește la radio, și asta sună comic, adică – ridicol. O dată Aaron îl auzise spunându-i lui Ghideon: „Eu am să te iubesc întotdeauna ca tată, dar dac-o să vrei și prietenia mea, trebuie mai întâi s-o meriți". Tot trupul lui tresărise când a auzit cuvintele astea, spuse în toiul unei certe obișnuite și prostești între Ghideon și taică-su. Cum se poate așa, s-a zbuciumat atunci Aaron în sinea lui, cum e posibilă o vorbă ca asta, atât de limpede, în general cum se poate spune cu voce tare un asemenea lucru unui alt om, și ce dacă e fiul tău.

– Ia, mănâncă, nu te jena.

Dintr-un sertar secret tatăl lui Ghideon scoase o cutie lunguiață de „limbi de pisică". Aaron dădu politicos din umeri, așa cum fusese învățat. Aici ca nicăieri politețea avea după părerea lui un gust bun. Aici nu era fățărnicia obișnuită. Aici era cultură.

– Mănâncă. Mănâncă. Și lui Ghideon îi place foarte mult șocolata asta. Numai din ea mănâncă.

Șocolata, așa spune el, cu un glas artificial, vocea unuia care se stimează pe sine foarte mult, dar își și bate joc de el însuși, și tot timpul pare încordat. Ca unul care pune la cale ceva rău. Cu el nu există nici o clipă de uite-așa pur și simplu. De odihnă. Cum de se descurcă Ghideon cu el. Și pe lângă toate celelalte – nici nu muncește. Nu e dispus să lucreze de la opt la patru ca tot omul. Din cauza asta sunt nevoiți să ia chiriaș și mama lui Ghideon, Mira, trebuie să-și rupă degetele bătând tot felul de lucrări la mașină. Ghideon povestise o dată sau de două ori că taică-su tocmai că lucrează de-acum de câțiva ani la ceva, o cercetare sau o carte sau o idee nouă, dar în bloc se știa că el e pur și simplu un nimeni. Uneori, în orele dimineții, e văzut pășind, cu mersul lui de dansator, prin vale către Universitate, și poate că și stă acolo la bibliotecă. Dar de obicei în fiecare zi stă și împute casa, ba chiar gătește, calcă și atârnă rufele la uscat, omoară-mă, spune mama lui Aaron, dar eu n-aș vrea la mine-n

casă un bărbat care se ocupă de oale și cratițe și mi se-ncurcă toată ziua printre picioare.

E un bărbat subțire și înalt, tatăl lui Ghideon, trupul lui e moale și nițel prăbușit, și pielea obrazului i-a îmbătrânit înainte de vreme și-i atârnă pe fălci, dar gura lui mică e frumoasă și are o formă neobișnuită, strânsă și țuguiată ca și când în orice clipă ar putea să-i scape de-acolo un secret. El nu se jenează să strige de pe balcon „Ghide-on", cu accent ca al lui Moshe Hovev, crainicul de la Kol Israel, ca și când Ghideon ar fi fost un personaj din biblie și nu pur și simplu un copil din bloc, „Ghide-on!", deși tot blocul aude, și mai ales tatăl lui Aaron care e culcat în balcon cu ziarul *Maariv* pe față și-și aerisește picioarele după muncă. Aaron imediat intră înăuntru în casă. El vede cum ziarul se mișcă peste rânjetul lui taică-su, și-l înjură în sinea lui pe tatăl lui Ghideon.

Și încă ceva ciudat: când e văzut afară, lumea gândește că e snob. Se uită la toți de sus. Își strâmbă gura în loc să spună bună-ziua. Dar când sunt singuri în bucătărie, e aproape plăcut să fii cu el. Are grijă foarte frumos de Aaron, îi toarnă ceai dintr-un ceainic de porțelan cu flori și-l întreabă serios despre el și despre părerile lui în tot felul de chestiuni, o clipă se poate crede că oamenilor mari chiar le pasă de ce se întâmplă cu copiii, și care le sunt opiniile și care le sunt gândurile. Și nu că Aaron ar fi fericit să stea așa jumătate de oră la bucătărie să-l aștepte pe Ghideon, poate că din greșeală n-o să le ceară acolo buletinul de identitate și o să-i lase să intre, dar îi face și puțin plăcere să stea cu tatăl lui Ghideon, cu ceaiul fin și cu „limbile de pisică" acelea, care se topesc pe limbă și se preling în el cu dulceață, și se simte de parcă ar fi câștigat concursul „regină pentru o zi" al firmei Vita și un personaj celebru, sau un actor care joacă un personaj celebru, îl acceptă pentru o conversație de la egal la egal.

Chiriașul lor, Dedi, își băgă capul cârlionțat în bucătărie și întrebă dacă Mira încă nu s-a întors. Aaron se răsuci ca să-l vadă mai bine. Dedi spuse că are nevoie de un material pe care i l-a dat la dactilografiat. Aaron avu impresia că Dedi explică puțin prea mult. Tatăl lui Ghideon îl privi pe chiriaș cu ochi

nițel batjocoritori: „Domnul student e azi puțin cam nerăbdător... Poate că va binevoi să bea cu noi o ceașcă de ceai bun?". Studentul se fâstâci, bâigui niște scuze. „Desigur, desigur", rosti tatăl lui Ghideon cu vocea lui înaltă, ușor cântată: „Domnul o vrea pe Mira, are nevoie de Mira, și eu îi ofer ceai. A cerut lapte, și-a căpătat apă..." Studentul avu un gest de negație, zâmbi cu un zâmbet chinuit și dispăru. Aaron văzu cum se șterge surâsul de pe buzele tatălui lui Ghideon. Se lăsă tăcere.

Peste câteva clipe Aaron nu putu să se stăpânească și se întoarse să se uite în spatele lui la ceasul de pe bufet. Șase și jumătate. Acum iese din casă cine vrea să ajungă la timp la prima reprezentație. Acum cineva șovăie dacă da sau nu. Înșfăcă rapid încă o „limbă de pisică" și-o mestecă energic, și-o înghiți, fără să se desfete cu gustul ei. Și imediat mai mâncă una, cu o față cruntă. Atunci se uită la cutia goală și se sperie și-și ceru scuze. Ce comportare. Tatăl lui Ghideon dădu din cap, și de data asta fără gând ascuns, ba chiar cu înțelegere: „Nu-i grav, Aaron. Am știut c-o să-ți placă". Cum de-a știut? După ce a știut? De rușine Aaron dori să-l înghită pământul. Era plin și umflat cu ciocolată. O pastă dulce și moale care se dusese și se coagulase în burta lui, iar tatăl lui Ghideon spuse cu vocea lui înaltă: „Cu cât creștem, cu atât vedem mai bine cât de complicată e viața și cât de puțin veselă, așa-i?". Aaron îl privi atent, nu-i venea să creadă că auzise aceste cuvinte, sigur că n-a auzit bine. Tatăl lui Ghideon are un fel enervant de a spune lucruri pe care pe urmă trebuie să le răzuiești ore întregi de pe suflet, ca un căcat lipit de pantof. În general, cu ce drept se amestecă în viața mea, fierbea Aaron, „Aaa", spuse tatăl lui Ghideon, și privi drept înlăuntrul lui Aaron, al cărui suflet începu să se zbuciume și încercă să se eschiveze, „nu-i ușor, nu-i ușor. Ține minte asta de la mine. Din experiența mea: dinafară pare că toți anii ăștia trec numai cu pălăvrăgeli și jocuri, și prieteni și petreceri, ca și cum toți am auzi exact aceeași melodie, iar apoi iese la iveală că toată viața nu ne ajunge ca să mistuim ce ni s-a întâmplat atunci, și singurătatea, da, și obida. Și uite, tocmai a sosit și Ghideon", spuse cu o voce

absolut diferită, şi Aaron fu uimit, „bei cu noi o ceaşcă de ceai bun, Ghideon?".

Ghideon se întorsese supărat şi obosit. Era atât de aproape de mine şi n-a simţit ce se-ntâmplă cu mine. Aaron îi aruncă o privire şi ştiu imediat că până la urmă Ghideon nu cedase insistenţelor lui Tzahi să vină la film. Şi se mai vedea pe faţa lui discuţia pe care o avusese cu Tzahi. Se putea mirosi de pe el discuţia asta. Deci de astă dată învinsese Aaron la trasul frânghiei secrete, şi totuşi nu era în asta nici o bucurie. Dimpotrivă: părea că însăşi prezenţa lui Aaron îl înfurie pe Ghideon. Azvârli într-un colţ raniţa albastră de care făcuse rost nu de mult, refuză ceaiul şi bău apă cu sorbituri mari. Nodul lui Adam, gândi Aaron şi-şi gravă în memorie, nodul lui Adam a doua oară, în plină lumină. Şi înflăcărarea asta şi ea, în care e de-a dreptul patimă. Sau dorinţă de a strivi. Şi asta trebuie ţinut minte.

„Mă duc să mă odihnesc puţin", spuse Ghideon, văzu cutia de „limbi de pisică", căută în ea cu degetele, fu dezamăgit, se uită întrebător la taică-su şi dispăru. Aaron se ridică după el şi începu să spună ceva, dar se aşeză la loc, ruşinat. „Ghideon mi se pare istovit în vremea din urmă", spuse taică-su, şi Aaron îşi feri imediat privirea. „Poate ştii tu ce se întâmplă cu el?" Se eschivă pe cât putu, îşi înghiţi saliva. Şi dădu din cap cu putere în semn că nu. Neprihăniting, gândi fără bucurie. „Tot timpul cască, tot timpul e adormit", spuse tatăl lui Ghideon şi ochii lui rătăciră şi se făcură opaci, Ghideon neprihăniting, gândi Aaron cu încăpăţânare, cu duşmănie, „Spune-mi", tatăl lui Ghideon se aplecă spre el şi coborî vocea, „povesteşte-mi, te rog: Ghideon al meu iese deja cu fete?". Rânji deodată cu un rânjet nefericit, supus, şi de pe faţa lui masca subţire de cruzime, grimasa lui de dispreţ, dispăru ca o coajă, „El nu-mi prea povesteşte, Ghideon, ştii cum e asta, desigur că nici tu nu dezvălui totul părinţilor, dar pentru mine e important să ştiu, cum e el cu fetele? În general, se interesează de ele? Poate că iese cu ele la petreceri, şi nouă ne povesteşte că petrece cu tine şi cu Tzahi?" Vorbea cu un soi de panică în glas, apropiindu-şi faţa tot mai mult de faţa lui Aaron, care se dădu înapoi şi-l privi cu teamă. Pentru o clipă

Aaron văzu în fața lui ceva ce arăta ca un negativ al chipului tatălui lui Ghideon: în orbitele lui albe, mâncate de lepră, pe buzele lui albite de groază. Ceva supărător, fără leac, ca secretul unei boli care s-a cuibărit adânc, era în ceea ce venea înspre el de la omul acela. Aaron nu știa ce să-i răspundă. Era mai presus de înțelegerea lui de ce anume se teme atât de mult, și aproape că-i trânti că el și cu Ghideon nu se interesează deloc de treburi din astea. E timp, striga în sinea lui, mai e timp!

Ghideon se întoarse în bucătărie, mișcându-se cu aceleași mișcări repezi, agresive, care-l speriau pe Aaron. „Hai să coborâm la stâncă", porunci el. „Ghideon", deschise din nou vorba taică-su pe un ton blând, „Mă-ntorc imediat", îi tăie Ghideon vorba, și Aaron gândi: imediat. N-are timp pentru mine. Vrea numai să mă scoată de aici. Să mă despartă de taică-su. Dar de care dintre noi îi e rușine lui Ghideon mai mult. „Haide, am plecat", ieși Ghideon, se întoarse și-și luă ranița, ce-i veni să ia cu el ranița asta, și-o puse în spate și ieși din casă. Aaron ieși după el, zâmbind a scuză, simțind o complicitate ciudată față de tatăl lui Ghideon, care arăta în clipa aceea cu totul neputincios.

12

Coborâră pe scări și Ghideon sări treptele câte trei, cu o sălbăticie abia stăpânită. Apoi trecură fără un cuvânt prin fața trunchiului smochinului pe care slujbașii primăriei îl tăiaseră într-o zi, au zis că cineva cu numele de Eisen a telefonat și i-a chemat să taie aici un copac bolnav, dar nu era nici un Eisen în bloc, și traversară în fugă strada, Ghideon pur și simplu trecu fără să se uite nici în dreapta nici în stânga, și Aaron își aminti cum o dată, de fapt nu cu mult timp în urmă, ei se salvau unul pe celălalt pe străzi, uneori chiar se expuneau pericolului, prefăcându-se că fără intenție, pentru ca unul să-l salveze pe celălalt în ultima clipă și acela să-i poată mulțumi cu inima fremătândă. Coborâră în vale alergând. Un vânt rece de noiembrie le sufla în față. Ghideon pășea înaintea lui cu pași mari și grosolani, încovoiat sub ranița lui prostească. „Iar s-a dus la *Doctor No*", îi aruncă lui Aaron pe un ton acuzator fără să-și întoarcă fața către el. „Dar l-a văzut deja de două ori", strigă Aaron din spate, încercând să-l ajungă din urmă, și amândoi știură că în urmărirea asta e o declarație despre o stare de lucruri nouă, și picioarele lui Aaron fuseră învinse, și el gândi: am picioare scurte.

Dintr-odată, cu bruschețe, Ghideon se întoarse spre el. O clipă Aaron speră că el intenționează să revină și să aplaneze fisurile care se săpaseră între ei, dar Ghideon îi aruncă în față:

– Uite ce, Kleinfeld...

– Arik, Arik! strigă Aaron cu un glas atât de amar, că Ghideon se răcori într-o clipită, adus imediat înapoi la vechea lui fidelitate, la cele patru legăminte ale lor de sânge, la piatra de bazalt pe care o ascunseseră cândva în fundul peșterii.

Imediat se așezară în locul unde stăteau pe cărarea care duce la stâncă, și lăsară să se scurgă în pământ cutremurarea care-i cuprinsese pe amândoi.

– Dar și Kleinfeld e numele tău, nu? spuse Ghideon cu o fărâmă de prudență.

Aaron cernea țărână printre degete și tăcea. Simțea că, dacă ar vorbi acum, i-ar tremura vocea. În ultima vreme băieții din clasă se adresează unul altuia pe numele de familie. La Tel-Aviv asta începuse încă din vacanța mare, și acum asta ajunsese și aici. Strashnov și Smitanka și Blutreich și Shviki – și tot felul de ingrediente bine amestecate de prăjitură proaspătă și minunată începuseră acum să fie, încet-încet, ceea ce le definea esența, părelnică, a personalității: Riklin și Shaharbani și Kolodny. Nume care țin de plicuri de scrisori oficiale. De carnete de cecuri, de ordine de mobilizare. De o piele uscată și aspră care-l înfășoară pe om ca un giulgiu.

– Atunci de ce nu te-ai dus cu el la film?

– Azi n-am avut chef.

Adică – mâine da. Dar el o să reziste la asta. Trebuie numai să planifice ziua de mâine cu înțelepciune. Să nu rămână singur după-masă, o să se antreneze pentru ieșirea dintr-un loc închis. Prea multă vreme și-a neglijat antrenamentele de Houdini. Dar cineva trebuie să fie cu el, să-l închidă înăuntru.

– Atunci vino și tu cu noi, propuse Ghideon pe un ton moale.

– Nu pot să sufăr James Bond.

Tăcere. Stăpânește-te, măgarule. Și omoară-mă, dar nu înțeleg ce-ți veni să vezi toate filmele astea englezești, cu fete sclifosite și prostii despre spioni și toate astea.

– Să știi că și tipii de la... – coborî vocea și privi în jurul lui cu grijă –, de la serviciul de securitate generală văd filmele astea la antrenamentele lor. Meni mi-a spus. Se poate învăța din asta foarte mult. Pur și simplu îți dezvoltă gândirea și instinctele.

Ce știi tu despre spioni, gândi obosit Aaron, despre în secret, despre prudență, despre a fi gata de luptă în orice clipă,

despre a fi cu inima strânsă de frică, să te prefaci că aparții, să joci un rol, să fii părăsit, tot timpul într-o țară dușmană.

– Vino o dată cu noi și-ai să vezi cu ochii tăi.

Și mai sunt și altele: teama de oameni care trebuie să te categorisească repede după cum arăți: plasatori la cinematograf, de pildă; o soră nouă de caritate care vine la școală; bătrâne mioape care-i vorbesc de parc-ar fi mic; o profesoară suplinitoare care l-a trecut ieri, fără nici un avertisment, de la locul lui din rândul al treilea pe un loc din rândul întâi, copiii din clasa întâia și a doua, care se uită la el cu vădită mirare atunci când merge printre copiii din clasa lui, dar poate că asta i se pare numai; și profesori de gimnastică bădărani, preocupați, în zilele de sport pentru toată lumea; și veșnicul corb permanent care mănâncă din lăzile de gunoi, și care nu e sigur că Aaron e deja la vârsta la care nu-i obligatoriu să arunci cu pietre; sau bunica Lili care a propus deodată să-i cumpere pentru bar-mitzva o mașină de pompieri, bine, ea e poate nițel dusă.

Continuă să taci. Mușcă-ți fălcile pe dinăuntru.

– Și în afară de asta, totuși amărăciunea trecu de buzele lui, n-or să te lase să intri, stau acolo și controlează buletinele de identitate.

– O să vedem, spuse Ghideon, și nu trebuia deloc s-o spună, și nici n-a spus-o pe tonul potrivit. Dar era deja o tulburare în cer și în jurul lor, și Aaron gândi, un cuvânt gingaș precum fulgul ca să numești un lucru de căcat, și-și roti privirea primprejur ca să-și usuce ochii, și privi dincolo de ceața serii la valea lor cea mică, își mută privirea spre stânca uriașă și plină de bătături, și spre veșnicul râu de canalizare care curgea dinspre bloc, grămada uriașă de rable cu Topolino-ul ruginit și stricat, cu frigiderul cel vechi care putea... De ce se temea așa de tare aia, Sophie Atias, ce putea el să-i facă, și ceva amar și greu se adânci în el tot mai mult, și fără voia lui îi ieși pe gură că mâine are de gând să pătrundă din nou în locuința de la etajul trei, să controleze dacă nu s-a instalat acolo cineva. Și-și înghiți saliva, și-l întrebă pe Ghideon dacă o să fie dispus să stea de șase în timp ce el o să intre în apartament.

Mai văzuse o dată privirea asta pe fața lui Ghideon: aproape de locul unde stăteau acum, în timpul ceremoniei de primire a lor la cercetași în urmă cu trei ani. Soldații în permisie lungă de sfârșit de săptămână, absolvenți ai școlii, aprinseseră un foc de tabără frumos și-l încununaseră cu făclii și pregătiseră pe niște stâlpi inscripții de foc care se vedeau de departe. Toți părinții veniseră și stăteau pe buza văii să vadă ceremonia, și învățăceii proaspeți apăruseră în costume kaki bine călcate. După cuvântări și saluturi soldații s-au așezat în cerc închis în jurul focului, ținându-se zdravăn de mâini. Și șeful tribului a declarat că tinerii candidați vor trebui să rupă cercul ca să fie demni de a fi primiți printre cercetași, și cei din gașca lui Aaron au râs emoționați, căci dintotdeauna circula legenda despre un copil din fiecare promoție care nu izbutește să răzbată înăuntru și se duce la 'taberele de nou veniți în țară.

Aaron, care era în primul val al celor care trebuiau să rupă cercul, s-a luptat cu un soldat mic de statură și slab, l-a lovit cu toată puterea și a pătruns în cerc și s-a așezat lângă foc. A stat așa o clipă, gâfâind ușurat, și atunci a simțit deodată cum se trezește în el forța lui ciudată, gâdilíciul acela de plăcere din adâncul lui, din cauza căruia uneori se fudulește și face lucruri care-i sunt străine, iar alteori se nasc în el ideile lui cele mai năstrușnice, un fel de nevoie de a adăuga încă o linie trufașă la desenul care i-a izbutit pictorului de minune, sau de a se contorsiona în încă o răsucire cochetă, prostească și periculoasă, în fața porții goale, înainte de a marca golul. Ghideon reușise și el să spargă zidul viu și se așezase lângă el radios și gâfâind. Aaron se uită cu mare atenție la urechile înfierbântate, mici și ascuțite ale lui Ghideon și ale lui Meni, frati-su. Și ale mamei lor. Urechile lui de familie. Copiii râdeau de Ghideon din cauza urechilor lui, dar în seara aceea, lângă focul de tabără, lângă mândria calmă a lui Ghideon, Aaron le studie de parcă abia atunci le vedea cu adevărat, pentru prima oară, și precizia formei lor, și sentimentul de apartenență fidelă pe care le iradiau ele în tăcere, ca un fel de act de noblețe făcut din cartilagiu, ca acelea care sunt primite pe merit și se transmit cu cinste mai departe. Sigur că și

copiii lui Ghideon o să aibă urechi la fel, n-o să aibă încotro, și Aaron simți deodată în sinea lui un fel de mârâit surd de supărare, de ciudă; poate că fumul de la focul de tabără sufla spre el și-l înăbușea, și el se mișcă pe locul lui neliniștit, încă nu pe deplin conștient de ce se petrece cu el, puțin sufocat, iar în jur tot timpul vacarmul pe care-l făceau alergătorii și cei care-i frânau, și trosniturile focului, dar Aaron nu auzea nimic din toate astea, s-a ridicat, nu se gândea ce face, simțea doar o zvâcnire de urgență înlăuntrul lui, ceva ce i se întâmplă, ce-l determină să asculte: căci există o cărăruie îngustă, care șerpuiește și se ascunde printre lucruri care se văd cu ochii, doar Aaron și numai el o să pășească pe această cărăruie; iar din literele cunoscute se pot întotdeauna crea cuvinte noi, secrete; era zgâlțâit de dinăuntru, ca scuturat de friguri: stătu o clipă, uimit și zăpăcit, iar copiii care ședeau începuseră deja să se uite la el uluiți. Poate credeau că nu se simte bine, dar el se simțea minunat. Era în asta o declarație, dar el nu știa ce anume declară; și era totodată și-un protest, și el nu înțelegea împotriva a ce; și mai ales o plăcere a unei posibilități noi care vibra și cânta între firele metalice întinse acolo, ezita și se spulbera; se răzgândea și revenea; și în toate astea ceva putea să se moaie, să se-ndulcească, ca apoi să devină ca o țepușă îndreptată neabătut înainte, da, așa, asta voia el, mișcarea liberă dus și întors prin îngrăditura țarcului. Și ținea minte că părinții lui erau prezenți acolo sus, pe buza văii, printre toți ceilalți părinți, mama și tatăl lui, cu fețe grave și solemne, desigur, și așteaptă de la el să nu facă de rușine firma, și cândva și el o să stea așa, pe buza unei văi ca asta, om mare și cu simț de răspundere și care știe ce are înaintea lui, și copilul lui o să fugă și o să răzbată înăuntru, și n-o să facă firma de rușine, din generație în generație, intr-un șir lung și îngust, fără dezertori și fără trădători. Și atunci în sfârșit a țâșnit din locul lui. Asta era libertate, bucuria care l-a potopit înlăuntrul lui atunci când s-a năpustit o clipă mai târziu afară dinăuntrul cercului, cu mâini fluturânde în părți ca un mic avion; libertate, dar și înstrăinare, căci imediat a fost învins, supus arbitrarului ceremoniei și cruzimii slujitorilor ei, toți deveniseră

deodată participanţi ai ceremoniei, toţi ceilalţi pe care el însuşi, în pripeala lui, îi turnase ca pe-un monolit şi le dezvăluise menirea şi le dăduse un nume; probabil că atunci a început la el cu adevărat lucrul acela; şi doar nu avea atunci decât zece ani şi cămaşa în dungi era încă strâmtă pe trupul lui Ghiora, şi acasă se făceau planuri cum să-l angajeze pe fotograful de la Foto Gvirtz, atelierul cel scump, renunţând la „Boxa" lui Shimek căruia îi tremură mâinile, iar nopţile mama şi tata calculau preţul diferitelor meniuri; şi tocmai atunci a făcut Aaron ce-a făcut, a spart dinăuntru zidul de soldaţi, a fugit câţiva paşi printre tufele de cassia păroasă, s-a oprit acolo, s-a întors către zidul acela, şi sub ochii uluiţi ai tuturor s-a repezit din nou înăuntru.

S-a aruncat asupra zidului şi a fost respins. Căci soldaţii umiliţi îşi strânseseră acum trupurile unul intr-altul şi l-au împins departe de ei cu strigăte scandate. Alţi copii, care eşuaseră în asalturile lor de mai înainte, au folosit momentul ca să pătrundă cu uşurinţă în cerc. Încă o dată şi încă o dată s-a azvârlit asupra zidului, şi curând a obosit, copleşit de lovituri, şi nu mai izbutea să-şi calculeze cum trebuia încercările de a răzbate înăuntrul cercului. Loviturile pe care le încasa de la ei cu duiumul nu-l mai dureau, îl sâcâiau numai, ca şi cum cineva l-ar fi bătut tot timpul pe umăr încercând să-i abată atenţia. Când se oprea să adune aer în piept, aplecându-se în întuneric, desluşea copii care erau înăuntrul cercului, lângă foc. I-a văzut pe Ghideon şi pe Tzahi stând de vorbă, despre ce au ei de conversat acum, să vină să facă ceva, să-l ajute. Se căia deja că fusese pripit, întotdeauna fac prostii din astea, dar mai ales picura in el ca o otravă răzbunarea lor; repeziciunea cu care toţi deveniseră o apă şi-un pământ. Fanatismul lor nemilos. Conform cu poziţia lor în societate şi în lume. S-a repezit între ei, şi ei i-au răspuns cu trupul lor turnat dintr-o bucată. Fără pic de aer, cu sudoarea năpădindu-i ochii, s-a ridicat din nou şi a alergat între ei, puneţi mâna pe mine, o să vedeţi că sunt cald; hei hop, scandau împreună, asta era arma lor cea mai simplă şi mai eficace, ăsta era punctul lui vulnerabil; a căzut din nou şi s-a ridicat din nou şi s-a repezit, orb, urlând, iar ei, fără să-nţeleagă, cu

cel de-al şaselea simţ al gloatei, au exploatat perfect exact acel mineral scump, rar, al celui ales, care fusese întotdeauna al lui. Îl sacrificaseră solidarităţii lor.

În clipa aceea Ghideon s-a întors în sfârşit către el şi l-a desfiinţat cu privirea, iar Aaron s-a oprit o clipă din goana lui silită spre cercul de trupuri şi a stat uimit şi îndurerat de nedreptatea care i se făcea, căci Ghideon s-a grăbit atunci, s-a grăbit prea tare să se agaţe de-o slăbiciune prostească din Aaron, şi l-a respins fără milă, şi asta pierzând cu totul din vedere miezul real al întâmplării. Şi atunci a ştiut deja exact cum arăta el în acel moment în ochii lui Ghideon: ca unul dintre acei aviatori care sunt ucişi nu în luptă, ci atunci când se rotesc în zborul victoriei deasupra bazei lor militare. Şi dintr-odată picioarele lui Aaron s-au înmuiat, şi toată priveliştea s-a veştejit in ochii lui, fiindcă dacă Ghideon greşeşte aşa în privinţa lui... – şi cu o renunţare deplină s-a întors şi-a dispărut în întuneric.

„Spune-mi, te rog", spuse Aaron obosit, căutând cuvinte să umple tăcerea grea, „cum stai cu ochii?" Ghideon spuse cu politeţe rigidă că mulţumesc, în continuare rahat. Simte o slăbiciune în cel stâng, şi vede un fir mititel şi strâmb tot timpul în faţa ochiului, maică-sa încearcă să-l convingă să meargă la control la policlinică, dar el e sigur că asta o să treacă de la sine. Aaron spuse imediat că poate trebuie să ia trei comprimate ca astea pe săptămână, în loc de două; Ghideon răspunse că el totuşi se teme un pic de o asemenea doză, prea mare, care poate i-ar dăuna în loc să-i folosească. N-are ce să-ţi dăuneze, spuse Aaron cu un glas îndepărtat, cu buze pe care minciuna le făcea subţiri, uite că mama şi bunica mea iau asta zi de zi de ani de zile, şi datorită acestui fapt n-au nevoie de ochelari, îşi băgă mâna în buzunarul din spate al pantalonilor, scotoci acolo niţel şi scoase de acolo o bucată de hârtie de pergament şi în ea pilula mică, gălbuie. Ghideon întinsese deja mâna s-o ia, şi ezitarea de-o clipă a lui Aaron deplasă un pic bula de aer din cumpăna zidarului care era între ei, odinioară n-ar fi observat asta, totul se întoarce la lucrul acela rău: uite că acum învaţă, de nevoie, limba locului în care e exilat; şi adăugă cu naivitate prefăcută, ei sunt destul de afurisiţi acolo

la examenele pentru aviație, și în adâncul lui simți crisparea rece din Ghideon. Am citit că au acum așa niște aparate, să te ferească Dumnezeu, îți intră și-n ochi și-n suflet. Încă nu-i dădu lui Ghideon pilula, și Ghideon continua să-și țină mâna întinsă, dar se prefăcea că nu observase tărăgăneala. Un arcuș aspru se frecă de struna cea nouă de rea intenție. Deodată Aaron își întoarse capul îndărăt și-i fluieră lui Gumi, și spuse vino vino, câine bun și scărmănă câinele sub bărbie, și-l scărmănă și pe punctul acela de pe burtă, care acționează dinafară zvâcnetul acela din labă, și simți cum Ghideon fierbe și cum totul îi ajunge până-n gât, dar nu spune o vorbă căci are nevoie de pastilă. Neprihăniting, gândi Aaron supărat. „Poate că termini odată cu prostiile astea, Aaron", strigă deodată Ghideon, „ce-i prostia asta cu câinele care sigur c-a crăpat deja, pe cine vrei să impresionezi tu?" Aaron îl privi încet și spuse cu glas tremurând că are dreptul să facă cu Gumi ce vrea; Ghideon, care încercă să-și păstreze sângele rece, din cauza pastilelor, spuse că Aaron știe foarte bine că maică-sa l-a gonit pe Gumi din casă încă de-acum doi ani, după ce l-a văzut lângă lăzile de gunoi cățărându-se pe cățeaua lui Botenero, iar Aaron se încăpățână și-i spuse lui Ghideon că el va continua să-l crească pe Gumi în felul lui până o să-i vină lui Gumi vremea să moară, peste aproximativ doisprezece ani, asta-i o chestiune absolut personală și nu deranjează pe nimeni; Ghideon îl privi și spuse, pe cinstea mea că uneori nu te înțeleg, și Aaron își strânse buzele și voia să strige la el – și tu cu ranița ta idioată, pe cine impresionezi tu când o pui pe spate ca un cercetaș, și pentru ce anume prietenul tău Tzahi a cumpărat un lănțug de aur de purtat la gât și un briceag cu șase lame, cu care se joacă tot timpul, îl tot deschide și-l închide; el nu știa ce legătură e între Gumi al lui, cel secret, și ranița prostească și briceag; știa numai că nu suferă să țină mult timp în mână obiecte de prisos; că detestă lucruri și obiecte lipite de trupul lui; „Haide, ia-o odată, ia-o!", ridică deodată vocea, deprimat de situația asta pe care n-o voise deloc; se simțea ca un bolnav care constată în fiecare clipă o altă manifestare, stranie, a bolii lui.

Ghideon înghiți grăbit, fără apă.

– Ascultă, zise deodată, eu... eu nu cred că vin cu voi de data asta.

Aaron îl privi lung, până când realiză că Ghideon vorbește despre chestiunea statului de șase și despre urmărire.

– Adică și tu mi-ai devenit fricos, a? Ca Tzahi? Foarte frumos. Spuse asta ca un actor care declamă din greșeală texte din altă piesă și nu îndrăznește să se oprească.

– Pe cinstea mea, știi foarte bine că asta nu-i frică.

Tăcură din nou, cufundați în ei înșiși, ca și cum puterea lor s-ar fi epuizat de la o propoziție la alta. Celor mari, cugetă Aaron moale, tocmai că le place să țină obiecte pe trupul lor, un portofel de pildă, sau pixuri de toate felurile, și acte, și poșete, și monede și coliere și inele și etuiuri și lanțuri pentru chei, în ultima vreme rup prea multe creioane, pierd pixuri, își petrecu peste față o mână supărată, iar aseară la cină iar i-a scăpat din mână un pahar de sticlă; și în clasă și-a închis ușa peste deget; iar faptul că șovăie și nimerește alături de câteva ori înainte să reușească să bage paiul în gâtul sticlei, ar fi interesant de știut dacă cineva a simțit asta deja, iar săptămâna asta tata i-a cerut să deșurubeze un bec ars, și când a greșit sensul de rotire, becul i-a plesnit în palmă.

– Mă gândesc la asta acum, spuse Ghideon, mă gândesc cum de când eram de vârsta zero am făcut asemenea acțiuni. În fiecare vacanță ne găseai un alt spion de serviciu, sau o comoară îngropată, sau munceam două luni întregi încercând să inventăm un material nou pe care încă nimeni nu l-a descoperit, începu să enumere detaliile listei ăsteia cu intenția de a fi exact față de Aaron, de a-i deschide ochii, poate și de a-l tachina, dar fără voia lui fața și vorbele i se îndulciră: sau ne-ai convins că nenorocitul ăla de Kaminer e om-lup...

Ghideon izbucni într-un râs ușor, și Aaron zâmbi și el:

– Și-am intrat în apartamentul lui, și-am găsit acolo păr de femeie artificial, ținea minte Ghideon. Vezi? o femeie care poate că fusese sfâșiată de lup!

– Da, sigur, și mai era acolo și o rindea mare, de tâmplar, și ai reușit să ne convingi că cineva s-a folosit de ea la ascuțitul dinților...

– Şi cum a fost cu calendarul? cum explici calendarul?

– Ce calendar?

– Cel cu semne în roşu la fiecare mijloc de lună, exact când e lună plină! Ghideon dădu din cap şi spuse oi, Arik Arik, ce idei aveai tu atunci, iar Aaron gândi am şi-acum, totul depinde numai de tine.

– Şi ultima dată am fost la aia, Edna Blum. Ţii minte?

Aaron dădu din cap în tăcere. Dacă Ghideon ar şti că el se întoarce acolo cel puţin o dată pe săptămână, câteodată mai des, ar gândi c-a-nnebunit.

– Şperaclul e încă la tine? Şperaclul ăla?

Aaron îl scoase imediat din buzunar şi i-l arătă lui Ghideon. Şperaclul îl cumpărase cu trei ani în urmă de la Eli Ben-Zikri, care-l învăţase secretele şperaclului şi chiar la vârsta aceea se folosea de exemple grosolane care-l agitau pe Aaron foarte tare de fiecare dată când avea de-a face cu o broască nouă. În schimb, îi dăduse atunci lui Eli cheia adăpostului din bloc, pivniţa îngustă şi lungă, care servea drept depozit pentru toate acele obiecte ale locatarilor pentru care nu se găsea loc în apartamentele înghesuite. Şi de-atunci adăpostul începuse să pară mai încăpător, şi locatarii îşi mutară acolo şi alt calabalâc, şi ca prin minune totdeauna era acolo loc, şi Aaron tremură de frică atunci când se gândeşte la asta, şi ce-o să se întâmple dac-o să descopere de ce.

– Şi cum s-a întors deodată de la dializa lui, Kaminer, şi aproape că ne-a prins?

– Noroc că l-am pus pe Tzahi de şase, spuse Aaron cu mândrie: Aaron care niciodată nu eşuase în plănuirea acţiunilor lui.

– Întotdeauna îl lăsai pe Tzahi afară, chicoti Ghideon către el. A? Ce? Nu-i adevărat?

Amândoi zâmbiră cu un zâmbet subţire de complicitate şi apropiere. Pentru o clipă se simţi o uşoară destindere.

– Şi când ai hotărât că Peretz Atias e membru în Ku-Klux-Klan, gemu Ghideon vesel, întinzând încă un pic firul bunăvoinţei, şi Aaron simţi deodată că şi Ghideon încearcă să se eschiveze de la îndeplinirea misiunii lui:

– Şi cum hotărai pe stradă despre cineva că e spion egiptean, şi-l urmăream până ce începea chiar el să se simtă suspect...

Aaron hărâi din gâtlej, ca să îndepărteze nectarul nostalgiei:

– Şi cine-i Igael Flusser?!

– Igael Flu... Sigur: în vârstă de douăzeci şi şapte de ani.

– Şi patru.

– Şi patru. A fugit în Egipt ca să fie spion împotriva Israelului. Şi s-a îndrăgostit acolo de nevasta lui... ei, cum îi zice... Altschuler, care era deja arestat acolo! la ce închisoare?

– Închisoarea Abasia! Şi cine încă mai stătea cu ei în puşcărie?

– Un moment, nu-mi spune... Viktor Ghershon din Pardes-Hanna. Şi Nissim Abusarur.

– Nu-i rău. Şi Arnold Frank şi el, şi spune-mi cum se numea anchetatorul egiptean?

– A... Asta am uitat. Ghideon dădu din umeri.

– Ai uitat? Colonelul Sames de la contraspionajul egiptean.

– Exact. Sames... Şi tu ne antrenai cum să rezistăm la anchete şi la torturile lui... aveai pur şi simplu o ţicneală cu spioni şi trădători, tu.

– Asta mi-a mai rămas un pic, chicoti Aaron, şi ţii minte, nu, ce voiam, ah, că uneori încă mă mai gândesc cine era tânărul ăla, despre care spuneau că arată ca un kibbutznic, când l-au văzut închis în celulă separată?

– De care se spunea că nu se poate crede că unul care arată ca el poate să vrea să fie spion împotriva noastră.

– Şi de unde era ăla... Shimon Kramer?

– Acu mi-am adus aminte, zâmbi Ghideon, că o dată ai început să ne înnebuneşti că poate tu însuţi eşti agent dublu, ţii minte?

– Nu. Şi Shimon Kramer era din Rishon-le-Zion, şi a trecut şi el graniţa spre Gaza ca să se alăture serviciului de informaţii egiptean.

– Pe cinstea mea, tot timpul încercai să ne dai senzaţia că ascunzi un secret de spion... Făceai semne pe pământ, ca să semnalizezi pentru avioane, pentru spioni...

O privire ciudată și ascuțită sclipi o clipă în ochii lui Ghideon, și Aaron își mută fața repede:

– Greșești, semnele erau altceva, spuse el grăbit, semnele le-am inventat când eram certați în tabăra de vară de la școală, cearta noastră cea mare din clasa a cincea.

– Exact! strigă încurajator Ghideon, amăgit, indus în eroare: a fost între noi o ceartă, din ce cauză? Și atunci precis c-am crezut că e sfârșitul lumii.

Fusese sfârșitul lumii. Dar atunci când s-au împăcat prietenia lor a devenit altceva: dintr-o obișnuință din copilărie a devenit o alegere fermă. Râseră încet. Râseră chiar prea mult. Un suspin de cuvântare funebră răzbătu printre cuvintele lor. Aaron nu știa ce anume se schimbase în ultimele clipe, dar pentru o clipă îndrăzni să spere că lui Ghideon o să-i fie milă de el.

– Da, da... își aminti Ghideon, trecându-și mâna prin păr, tu ai făcut o metodă ca asta, complicată, aveai semne, șapte semne ai făcut, îți amintești?

– Chiar așa? întrebă Aaron prudent. Interesant e că eu nu le mai țin minte deloc.

– Cum de nu ții minte? Era chestia cu cămașa, cămașa roșie cu semnul taberei, și-ai stabilit că, dacă e un caz de alarmă când suntem certați, cămașa trebuie atârnată în spatele casei pe frânghiile de rufe, și celălalt o să vină imediat la stâncă. Ai făcut totul ca nici o ceartă să nu dureze mai mult de-o săptămână.

– Da? Și ce mai era?

– Era... să tăiem frunzele, cele trei frunze de jos din dreapta din tufa mare care e lângă intrarea mea. Ficusul. Asta era primul semn. Iar pentru ziua a doua aveai alt semn... Da, să lăsăm robinetul din spatele casei picurând, și e și ăsta un semn că s-a-ntâmplat ceva foarte grav și celălalt e obligat să vină la stâncă, chiar și în timpul certei. Imediat după somnul de după-amiază, așa ai stabilit, la ora patru fix.

– Uite că nu mai țin minte nimic, spuse Aaron cu o voce reținută.

– Sigur! Și să adăugăm cozi pe săgețile vechi ale indicatoarelor de drum, nici asta nu mai ții minte?

– Nu. Amintește-mi. Pentru hazul chestiei.

– Și... să umpli cu nisip gropile lui Hagiu, adânciturile din capacele de canalizare. Mă-nnebunește că nu ții minte. Că doar tu ai un cap nemaipomenit la chestii de-astea.

– Ceva încep să-mi aduc aminte. Cu greu, spuse Aaron, tăind cuvintele încordat, dar, spune, nu mai era acolo încă un semn, ultimul semn, că și dacă eu sunt la capătul lumii și tu îmi trimiți semnul ăsta, eu trebuie să vin imediat la stâncă?

– Mă omori c-ai uitat totul. Tu? Ascultă! Râse. Cu fața crispată Aaron îi urmărea mișcarea buzelor. Ziceam că într-un caz pe viață și pe moarte, cine are nevoie de celălalt se suie pe stâncă și semnalizează cu oglinda SOS pe tavan în camera mea sau a ta.

– Interesant...Și cum e asta, SOS-ul ăsta, mai ții minte? Că eu precis am și uitat.

Ghideon își încruntă sprâncenele:

– E-așa: trei puncte, pe urmă linie, linie, linie, și iar trei puncte: semnalizare rapidă, apoi lentă și încă o dată rapidă. Morse n-am să uit până mor.

– Jos pălăria, spuse Aaron, și se sprijini puțin pe șezut și respiră adânc. Ceva pe fața lui părea să se fi liniștit cât de cât.

– Fain, ce idei aveai tu.

Acum taci. Stăpânește-te:

– Crede-mă că era mai bine decât James-Bond-ul tău, spulberă tot farmecul discuției.

– A fost odată... oftă Ghideon și încetă să râdă.

Și Aaron repetă după el, a fost odată. Din nou se lăsă tăcere. Ghideon căscă, un căscat uriaș, și un moment lung Aaron privi în gura deschisă, de ce e Ghideon extenuat, asta voia să știe taică-su, de ce e așa de obosit în ultima vreme, să închidă odată gura, se rugă Aaron în sinea lui, s-o închidă odată. Scormoni grăbit în gândurile lui să scoată de-acolo ceva destul de puternic ca să facă uitate teama și vina, ceva care să hrănească flacăra subțire care tremurase între ei cu o clipă mai înainte. Ce să spună. Doar el știe deja că la sfârșitul discuției ăsteia o să primească o lovitură cumplită. În stinghereala lui își îndesă

mâinile în buzunare, slavă Domnului, pescui de-acolo moneda aceea. Ghideon privi:

– Mi se pare că e pur şi simplu un ban vechi pe care cineva l-a frecat cu o piatră.

– Dar poate că era o monedă rară? spuse Aaron.

– Mie mi se pare că pur şi simplu n-are nici o valoare. Roagă-l pe taică-meu s-arunce o privire. El are o colecţie din toată lumea.

– O colecţie din toată lumea, uitasem. Uite cum uit eu azi totul.

Trage de timp. Mai adună încă puteri să spună că poate, ce părere ai, să i-o dăm pomană lui Morduch, şi imediat începu să zâmbească, un zâmbet temător, nesigur, şi spuse că el ştie că asta nu e *fair*, să înşeli în felul ăsta un orb, şi Ghideon, care acum căuta să nu-l privească, spuse că oricum Morduch nu simte ce-i aruncă lumea, şi Aaron şopti, într-adevăr nu simte. Chiar şi pentru cuie şi piuliţe te binecuvântează, spuse Ghideon ceea ce ştiau amândoi; da, da, chiar şi cuie şi piuliţe, repetă Aaron fără voie, moale, sfârşitul propoziţiilor scurte ale lui Ghideon, ca şi cum ar fi vrut să le lungească un pic, ca şi cum în felul ăsta ar fi schimbat pe furiş printre cuvinte mângâieri cu mâna.

Încă puţin se ascunseră şi se descoperiră ruşinaţi unul faţă de altul, până când încetară şi tăcură. Capul lui Aaron i se ascunsese între umeri şi i se vedea ceafa îngustă, şi el aşteptă, dar Ghideon încă nu spuse nimic. Aaron nu mai avea putere să aştepte. Nu înţelegea cum de era cu putinţă o asemenea situaţie, ca Ghideon să fie atât de străin faţă de el şi atât de primejdios. Atinse distrat raniţa albastră, îi mângâie interiorul căptuşit, care era la pipăit ca un pui de animal. Ghideon îi privi degetele uimit. Aaron îşi trase grăbit mâna înapoi.

– Şi tocmai acum, când avem şansa să apară un spion adevărat, ba chiar un asasin plătit, voi vă puneţi coada pe spinare, foarte frumos...

Nu ştia pentru ce spune prostiile astea. Încercă să se arate într-un fel jignit, dar vocea îi era plângăreaţă şi foarte subţire, şi pe faţa lui, care parcă se scursese deodată din ea însăşi, se arătară o clipă trăsături din adâncimi străine, chinuite. Dacă Ghideon l-ar fi privit acum, dacă l-ar fi privit măcar o clipă,

ar fi putut vedea toată adâncimea disperării lui. Dar Ghideon, cu egoismul care poate că le e necesar copiilor ca să existe de la o clipă la alta, în anonimatul uimitor în care izbutesc să facă să trăiască prietenii de lungă durată și statornice, cu o rămășiță de simț ancestral al prudenței, poate din vremurile în care copiii mureau în masă, își întoarse privirea de la el și scăpă. Își îndreptă fața spre depărtări, și rămase delicat și corect. Și Aaron știu că nu-i mai rămăsese nici o speranță.

– Tzahi spune că s-a cam săturat de toate jocurile astea, începu Ghideon să facă ceea ce trebuia să facă, și adăugă repede, cu noblețe: imaginare.

Căci ar fi putut spune „copilărești". Sau, mai rău, „infantile". Și Aaron, recunoscător și umilit în același timp, știu că Ghideon luase asupra lui comunicarea asta, ca să-l cruțe de bădărănia cu care l-ar fi înștiințat Țahi.

– Am născocit pentru voi aventuri, spuse în șoaptă Aaron, și buza de jos îi tremura.

– Aventurile sunt ceva foarte frumos... se eschivă Ghideon, în liniștea care se lăsase Aaron își vârî mâna în buzunar și atinse repede foaia lui de ceapă, cea care-i dezvăluia orice scris secret și orice gând ascuns, și imediat auzi în sinea lui gândul lui Ghideon: Dar noi suntem în fața unei aventuri care e într-adevăr grandioasă. Cea mai mare. Dădu drumul foii de ceapă ca ars.

– Și nici la spectacolele Houdini nu mai vrei să iei parte? Gata?

Mai bine să audă asta acum. Să scape de-o povară. Fiindcă întotdeauna fusese un fel de apărare ascunsă în faptul că Ghideon e cel care-l închide pe el și leagă în jurul lui frânghiile înainte de spectacol.

– Explică-mi numai, spuse Aaron sfârșit, să înțeleg, fiindcă eu sunt poate puțin încet, așa că explică-mi rar și limpede, de ce acum doi ani și acum un an era permis și era amuzant să intri, să zicem, în case străine, și acum deodată nu mai e? Explică-mi ce s-a schimbat?

– Atunci era altfel, se eschivă Ghideon din nou, și un avertisment începu de-acum să licăre în vârful turnului stăpânirii lui de sine.

Ce altfel, cine altfel, Dumnezeule, fă să fie acolo anul ăsta un spion, numai ca să le dovedesc tuturor, numai ca să aranjez dintr-un foc tot bâlciul ăsta... Și uite acum Ghideon își strânge gura cu o mișcare în care e un fel de ultimă rugăminte de a fi iertat, mișcare de gladiator care e silit să-și ucidă fratele în ochii mulțimii însetate de sânge, dar unde e mulțimea, cine e mulțimea asta care nu se vede și care îi ațâță unul împotriva altuia, și unde stă împăratul; și Aaron își înălță privirea și văzu cum pentru ultima clipă încă mai palpită între trăsăturile feței lui Ghideon pasărea iubirii lui, ca și cum el ar fi încercat din răsputeri să-l trezească pe Aaron, scoală, scoală, îi șoptește el de dincolo de clopotul de sticlă care-l acoperă pe Aaron dormind, scoală, fiindcă toți plecăm în excursia cea mare, și Aaron zăcea ghemuit, fără sânge, aproape fără carne, dacă îmi ești credincios atunci o să mă aștepți atât cât va fi nevoie, și Ghideon se dădu încet înapoi către un fel de poartă luminată, dincolo de care se desena un vehicul mare, greoi și puternic, un camion mare sau chiar un tanc, și pe vehiculul ăsta se puteau desluși, în mijlocul lumii oarbe, toți elevii din clasă făcând tărăboi împreună, fete și băieți, încărcați cu rucsacuri și pachete, și bare și frânghii și portvizite și bricege în mâini, nu, nu, eu nu pot veni acum, șopti, și în ochii lui erau implorare să fie iertat și părere de rău, înțelegeți, eu vă părăsesc acum probabil pentru multă vreme, eu mă întrupez așa într-o nenorocire a mea personală. Eu întrupezing.

– Ascultă-mă o clipă, Arik – tocmai precauțiunile lui și noblețea lui, ele îl doborâră pe Aaron –, spre binele tău ascultă-mă, fiindcă tu trebuie, pur și simplu trebuie să faci un efort de...

– Haide, haide! țipă Aaron cu grosolănie în mijlocul vorbelor lui, haide cu voi toți! Am să intru acolo singur! Singur! Și el se ridică în picioare și fugi de-acolo, lăsând să se audă spre uimirea lui Ghideon doar un țipăt sugrumat, fugi de-acolo orbește înspre adâncul văii întunecate, în botul ei uriaș, întunecos, strigând și pierzându-și respirația acolo, că el va continua întotdeauna, că el o să continue să intre în case, că el o să continue să iasă din lăzi și geamantane și mașini, că el o să rămână, că el o să dăinuie în veci.

13

Într-o zi plăcută de iarnă, sâmbăta înainte de prânz, fu chemat Aaron la Tora. Când văzu în fața lui sulul cu cartea sfântă, literele ornamentate, toată încordarea din el se topi și el cântă și strigă din tot sufletul „Dar unul din serafimi a zburat spre mine cu un cărbune aprins în mână, pe care-l luase cu cleștele de pe altar...". Tata stătea lângă el, înfășurat în *talit*, cu obrazul roșu pocnind din sine însuși, bâlbâind după degetul rabinului versetele care-i erau destinate, iar Aaron cântă: „Mi-a atins gura cu el, și a zis: «Iată, atingându-se cărbunele acesta de buzele tale, nelegiuirea ta este îndepărtată și păcatul tău este ispășit!»". Rabinul mititel de statură, cu toate orificiile de pe fața lui concentrate și adunate cum nu se putea mai strâns, nu-și clintea privirea de pe el. Poate că ținea minte întrebarea aceea obraznică în legătură cu dreptatea divină; cu un ochi bănuitor, rău și amar, îl urmărea pe Aaron care, dezlănțuit, dansa cu mâinile larg desfăcute în fața tatălui lui sub ploaia de bomboane din balconul femeilor, iar Aaron, cu focul bucuriei lui, se simți deodată biciuit de privirea asta.

După aceea familia se întoarse acasă, și lângă ușă îi așteptau de-acum cei doi habotnici mititei care veniseră din cartierul Mea-Shearim pe jos și aduseseră cu ei într-un cărucior vechi de copil o oală imensă cu budincă dulce cu tăiței înfășurată în prosoape, să-i păstreze căldura. Mama se grăbi la bucătărie împreună cu Yohi, să taie budinca și să aducă ultimele ameliorări tratației, iar Aaron se cocoță și se așeză pe pervazul ferestrei în camera lui, cu un picior pe „Friedmann", privea strada, săgetându-se încă o dată și încă o dată cu amintirea privirii rapide,

lipsite de importanță, a rabinului lui. Când văzu Volkswagen-ul lui Shimek și al lui Itka care veniseră de la Netanya, se dădu jos de pe pervaz și se culcă pe spate pe patul lui.

Cu două săptămâni înainte de bar-mitzva, maică-sa luase un pantof de-al lui la un cizmar persan din piață și-i dăduse indicații precise, și cu toate astea idiotul pregătise pantofi prea mari, și Aaron fu nevoit să se folosească de două branțuri. Mama i-a cumpărat și ciorapi noi și groși, i-a înfășurat pe pumnul lui, a văzut că sunt mari, dar o singură dată poate el precis să-i poarte, Aaron s-a uitat atunci la ciorapul înfășurat pe pumnul lui și a spus că a învățat că mărimea inimii unui om e ca mărimea pumnului lui. Ea s-a uitat scurt la pumnul lui, a înșfăcat de pe el ciorapul, ptiu, tu să nu crezi tot ce te învață ei acolo. Când a încălțat pantofii, a simțit deodată că e mai înalt, s-a aplecat și a văzut că încălțările erau înălțate în mod special. Mama era concentrată în clipa aceea pe o murdărie pe care-o găsise pe bluza ei, și-a întins nițel scuipat și-a frecat tare. Aaron a tăcut. Itaka, și el începe să se trădeze pe sine însuși, s-a urât pe sine pentru tăcerea asta.

Perechi-perechi, unele și cu copii, se adunară neamurile. Yohi intra din când în când, zâmbindu-i ca să-l încurajeze, și-i aducea cadourile primite la redacție, așa spunea. Căpătă *O sută de personalități* și *Un răspuns la fiecare întrebare*; dicționarul de cuvinte străine în ebraică al lui Kapai Pines; două servicii de masă militare cu străchini și ceașcă; cele șase volume ale scrierilor lui Churchill; iar de la Itka și Shimek *Cartea recordurilor a lui Guinness* în engleză, așa cum îi promiseseră o dată, când încă se mai interesa de cartea asta. Și ce-o să facă cu ea acum. Din salon se auzea de-acum zgomot mare, dar el hotărâse să mai rămână puțin singur. Să se organizeze. Îi era cald cu papionul care-l sugruma, cu puloverul gros pe care mama i-l croșetase special, și cu sacoul de nou venit în Israel pe care i-l cumpăraseră, cu pernițe; fâșii-fâșii or să-l jupoaie dac-o să-ndrăznească să dea ceva jos de pe el înainte să plece ultimul musafir. Stătea culcat pe pat și frunzărea fără chef cartea recordurilor, exact ca aceea care e la Ghideon, pe care o știa deja pe dinafară, și datorită ei, se putea spune, era printre cei mai buni din clasă la engleză; acum

citi din nou despre ţăranul care îndopase o gâscă care ajunsese până la greutatea de cincizeci şi opt de kilograme, exact cât Dina Barzilay, eroina cântecului, şi citi despre copacul pitic care fusese crescut în Japonia, şi despre Igor Makrelko, omul cel mai înalt din lume care a murit la vârsta de douăzeci şi trei de ani, căci oamenii de felul lui nu au viaţă lungă, şi căscă tare şi apăsat, să fie absolut clar. Soneria de la intrare sună şi Aaron îşi auzi părinţii primindu-i cu bucurie pe Ruzsa şi Loniu, părinţii lui văru-său Omri, şi imediat după ei pe Efraim şi pe Gucea veniţi de la Tel-Aviv. Aşteptă o clipă încordat, da, nu, da, nu, dar era da. „Efraim!", spuse mama lui Aaron cu o voce dulce şi mititică, „pe cinstea mea că Ghiora te-a lăsat de mult în urmă!"

Îşi suflecă mânecile sacoului şi ale puloverului şi ale cămăşii şi privi ceasul pe care i-l cumpărase bunica Lili, un Doxa greu, mare, încadrat de două inele de metal care puteau fi mişcate. Idiotul de cizmar din piaţă adăugase încă trei găuri la cureaua de piele, şi acum ceasul stătea pe mână frumos. Bunica Lili nici măcar nu ştia că ea îi cumpărase cadoul ăsta scump din economiile ei pe care mama le pusese deoparte pentru ea. În cinstea ceremoniei de bar-mitzva mama îl tapiţase pentru ea pe „Puritz", şi cu ajutorul şalului colorat de Buhara a legat-o de el, şi a explicat tuturor că bunica ar putea să cadă. Majoritatea musafirilor vedeau atunci pentru prima oară degradarea ei rapidă, şi mama îşi îngădui în sfârşit să-şi răcorească inima, să le povestească lui Ruzsei şi Rivcei ce infern e pentru ea şi pentru tata, şi cum cad ei din picioare, şi pentru prima oară dezvălui, în afara cercului restrâns al familiei, că poate n-o să aibă încotro şi-o să trebuiască s-o bage la o casă de bătrâni sau la o secţia de geriatrie a unui spital, nu la Hadassa, unde n-au răspundere nici de doi bani, nu, ea o s-o bage la Bikur-Holim, acolo are şi o mică pilă, acolo o să fie supravegheată bine-bine, n-or s-o scape din ochi ziua şi mai ales noaptea. Aaron, în camera lui, se săltă în coate şi ascultă, dar nici unul dintre oaspeţi nu se împotrivi ideii de-a o scoate din casă pe bunica Lili. Chiar şi Yohi, care era în bucătărie şi mama ştia că Yohi ascultă, că doar ea aude tot, chiar şi ea tăcea, chiar şi ea se împăcase de-acum cu faptul că bunica trebuie să plece

de-aici, atât de repede a cedat, și nici unul dintre cei care stăteau acolo în cerc în jurul lui „Puritz" nu întrebă dacă a văzut-o vreodată un medic specialist, dacă în general i s-au făcut analize serioase, nici Aaron însuși nu întrebase vreodată, da, da, știe și el foarte bine pentru ce au nevoie doctorii de oameni, ca să-i taie bucăți-bucățele și să-și învețe meseria pe pielea lor, și cu toate astea, în tăcerea care se îngroșase acolo în jurul bunicii, care ședea cu capul plecat, îi lipsea foarte tare vocea cuiva, o voce proaspătă, de copil, care să întrebe de ce nu încearcă ei s-o îngrijească, s-o vindece, poate că sunt doctorii noi, doar nu e chiar așa de bătrână, n-are decât șaizeci de ani, și la vârsta asta oamenii încă mai pot fi salvați, dar numai o tăcere lungă și grea se îngroșa acolo, și chiar fără să atingă ceapa îi auzea oftând și zicând în sinea lor da, da, așa e, asta când vine – vine, asta dacă s-a întâmplat atunci probabil că trebuia să se-ntâmple, asta e de sus, de la Dumnezeu, ce preț are un om, azi e aici și mâine e dincolo.

Și iată sună la ușă și intrară Gamliel și Ruhălă, cu Gamliel mama nu vorbește deja de vreo douăzeci de ani, de când s-a măritat cu tata, și bucuria se întețește din nou, pupături și urale și complimente și râsete, și așa, de fapt, a fost semnat verdictul bunicii. Aaron, în camera lui, lăsă deodată să-i scape un chicotit înalt de uimire: asta e. S-a sfârșit. *Finita la commedia.* Se răsuci pe o parte și-și îndoi picioarele spre burtă și luptă din răsputeri să facă mușchi abdominali. Încetul cu încetul se liniști. Se îndreptă. În ceasul pe care i l-a cumpărat bunica mai sunt încă două ceasuri mititele: când apeși pe butonul din stânga se deschide o suprafață albastră, și atunci ceasul poate să măsoare adâncimea sub apă, dar-ar boala să dea în mare și-n toată vara asta, să-l omoare și el anul ăsta nu se duce la Tel-Aviv, și când apeși pe cel din dreapta se poate vedea cât e ceasul în Alaska și în America și în Rusia și care e exact situația în Japonia. Ceasul l-a primit de-acum de-o săptămână, și de-atunci el trăiește după ora New-York-ului, care e șapte ore după noi, și șapte ore înseamnă mult timp.

O să iasă imediat. Aude că toți se înghesuie acolo și e veselie mare. Yohi intră și mai aduce un dar. Gamiel și Ruhălă i-au adus

Istoria Europei în trei volume, pe care le-au căpătat cu reducere prin consiliul lor muncitoresc, un dar exact ca mutra lor, a spus mama mai târziu seara, când au notat ce-a dat fiecare, și deja e un set ca ăsta în casă de la bat-mitzva lui Yohi, oricum toate cărțile merg direct la debaraua de sus, să nu-i umple salonul de praf. Yohi se așeză în genunchi lângă el și-i mângâie părul ud de transpirație. Are grijă să nu i se bage în suflet. Dar la anul ea o să plece la armată și el o să rămână aici singur. Pe frunte și pe obraji ea are iarăși o spuzeală în roșu și galben, și mama i-a făcut observație pe tema asta, bineînțeles, cum de nu le-a amintit că data pică exact pe vizita mătușii, și acum așa o să rămână pentru totdeauna în poze, doar ea își știe deja exact zilele, nu sunt prea multe surprize în lucrurile astea, asta vine ceasornic, și asta trebuie prevăzut în viață. Yohi suflă peste bretonul lui, se străduiește să-l facă să râdă. Ea i-a făcut un cadou minunat: a investit toate economiile ei și i-a cumpărat o chitară Yamaha. La trei ani după ce cea dinainte, de copii, a crăpat, și corzile i s-au rupt, și părinții au refuzat s-o repare, are deodată o chitară nouă, de profesionist. E pur și simplu greu de crezut: el, care toată viața a participat la toate concursurile-ghicitoare și la orice concurs cu premii și la orice tragere la sorți numai ca să câștige o Yamaha, a căpătat una de bar-mitzva! Yohi îi urmărește privirea care se duce către învelitoarea neagră:

– Cânți ceva pentru mine?.

– Mai târziu, când or să plece.

Se silesc să râdă. El se uită în ochii ei. Cât de mult s-a schimbat fața ei. Cândva a avut o față frumoasă de copil, trează, isteață. Știa să-i înveselească pe toți. Acum aproape că n-o auzi în casă. Mănâncă și doarme și tace și se-ngrașă: a moștenit pofta de mâncare a tatei și stomacul mamei, inclusiv constipațiile.

– Fă un efort și ieși, Aralè.

– N-am putere pentru ei.

– Spune-mi, poate vrei puțin masaj?

– Masaj? Acum?

– Repede-repede. Cât să te calmeze un pic.

– Nu, nu. Ce-ți veni?

Se trase înapoi numai la gândul că cineva i-ar atinge acum trupul.

– Aralà.

– Ce-i?

– Până la urmă tot o să trebuiască să ieși.

– Încă o secundă. Nu pleca.

– Toți de acolo te iubesc.

– Da.

Iar tăcură.

– Yohi.

– Da, dragule.

– Ce mi-ai spus tu odată. Că știi să trăiești în casa asta.

– N-are importanță.

– Ba are.

– Nu acum. Ești așteptat.

– Yohi.

Ea privi în ochii lui care-i cereau ajutor. Îi ciufuli din nou părul:

– Am zis și eu așa. E ca un, cum să-ți explic, îi netezi șuvițele între degete și văzu că el e acum ceva mai puțin blond decât era, e ca un pustiu, să spunem, e-n regulă?

– În regulă. Nu-i pic de umbră și e un soare cumplit, un soare care pătrunde peste tot.

Tăcu, văzând în fața ei raze care rănesc, ca niște degete, scormonitoare, care pătrund în orice spărtură a vieții ei, deschizând scrisori, răsfoind în jurnalul ei secret, furișând priviri dindărătul ușii atunci când ea e cufundată într-o conversație de la suflet la suflet cu Zahava, singura prietenă pe care a avut-o vreodată, și după aceea Zahava a plecat în America, și Yohi a rămas singură și de-atunci n-a mai încercat să-și găsească o prietenă nouă. Fiindcă arșița istovește:

– Iar în pustiu, frățiormaimic...

Ea îngână ceva, desenează cercuri mici în părul lui, dar poate că el e prea mic ca să vorbească așa cu el, dar poate că așa o să-l salvezi, fă-i o aluzie, îi ești datoare lucrul ăsta, doar tu însăți toți anii ăștia te-ai folosit de el drept momeală.

– Ai, Yohi!

– Iartă-mă.

Ea își scoate degetul din șuvița încâlcită, asta e o minciună, asta nu-i adevărat, eu întotdeauna l-am iubit, n-am fost niciodată geloasă pe el, poate că nu l-ai invidiat, dar l-ai folosit ca momeală, prostii, el a fost într-adevăr mai talentat decât tine întotdeauna și-n toate privințele; e-adevărat, când spuneau că el e deștept, tu spuneai că e un geniu; exact, niciodată nu l-am invidiat, buzele lui Yohi se mișcă, uita de sine, ca un om mare, când îi spuneau mamei că el desenează frumos, eu eram prima care zicea că el o să fie un Picasso; momeală, ca să abați atenția de la tine; nu-i adevărat. Totdeauna m-am mândrit cu el; și când cânta la chitară, ții minte ce-ai spus? Da... că are o lumină... o lumină cu totul deosebită în ochi... eram lângă mama când am spus asta... recunoaște, recunoaște, și tu ești vinovată față de el; îl privi cu părere de rău, culcat în pat în veșmintele lui ridicole, legat fedeleș cu odgoanele sentimentului de rușine al maică-si:

– Fiindcă în pustiu, spuse surd, în pustiu plantele cresc cu grijă, se păzesc de soare. Dezvoltă frunze mititele, îndoite, ca soarele să nu le pârjolească. E greu în pustiu.

Tace. În ochii lui vede că el n-a priceput. Poate că-ntr-adevăr e prea mic.

– Yohi.

– Da, Aralâ.

– Uită-te o clipă în ochii mei.

– Pentru ce?

– Privirea mea s-a schimbat? Mi s-a schimbat privirea? spune-mi adevărul.

Ea nici nu întreabă despre ce vorbește el. Îl privește în ochi și tace.

– Eu cred că am avut odată o privire cum au câinii sau pisicile. O privire nevinovată.

– Ne maturizăm.

– Nu, nu e asta.

Ea se ridică, să nu-i vadă fața. Se preface că zâmbește.

– Am să scriu asta în caietul tău. Scotocește în sertarul ei, scoate un caiet gros, cândva nota acolo toate frazele lui deștepte.

– Lasă, ce sunt eu, copil mic?

– Uite-așa. Ca să ținem minte. Cândva o să citești și-o să-ți facă plăcere.

El se ridică și se apleacă peste umărul ei, și vede ultimul lucru pe care l-a notat ea: „24 ianuarie 1962. Aralè are zece ani și o lună. Ne-a povestit o poveste pe care a născocit-o – de ce Bambii sunt cafenii la culoare. Cândva, în vremurile străvechi, Bambii erau colorați ca păunii. Și iată că un Bambi tânăr a mers cu părinții și cu toată turma, până au ajuns la o mlaștină, și toată turma s-a culcat pe jos și a plâns, fiindcă nu puteau trece. Bambi s-a dus primul și i-a chemat să-i învețe cum să sară peste mlaștină fără să se înece, și părinții l-au implorat să nu facă asta, fiindcă Dumnezeu o să-l pedepsească..."

– Destul, ajunge! Aaron închide în fața ei caietul. Fața lui e gravă și palidă: Nu vreau să mai notezi. Ăsta a fost un caiet pentru copii. Am terminat cu asta. Și în sinea lui era uimit: timp de trei ani n-a spus nimic care merita să fie notat? De trei ani e el așa?

Yohi pune caietul la locul lui. Stă în fața lui cu mâinile atârnând de-a lungul trupului. Afară tărăboiul se face mai puternic, și pân-aici zboară deja strigăte că vor să-l vadă în fine pe sărbătorit:

– Eu ies și le spun că vii imediat, bine?

Încă o clipă și-o să iasă. El se uită la ceas. Acolo la noi e încă noapte. Aproximativ cinci dimineața. Încă se mai poate, cel puțin, telefona la Foto Gvirtz, atelierul cel scump, să fie chemați în ultimul moment. Și ce. Afară totul e deja un vălmășag de țipete și de râsete. Majoritatea musafirilor au venit din afara orașului, de la Netanya, din Hulon, de la Tel Aviv, și o parte din ei nu l-au văzut pe Aaron aproape de doi ani deja, de la bar-mitzva lui Ghidi al lui Homek și al Hasiei. El avea pe-atunci unsprezece ani. Ce-a făcut el în ăștia doi ani. Cum și-a irosit timpul. Se uită fix la pătratele covorului din salon, pe care l-au mutat în camera lui pentru cât timp o să dureze petrecerea. „Wichtig", „Importantul", așa i se spune în casă covorului ăstuia, fiindcă omul care l-a vândut nu înceta să vorbească despre sine însuși și hi și ho.

Doi ani. Dumnezeule. Dacă s-ar aduna centimetrii şi kilogramele care li s-au adăugat la copiii din clasa lui în timpul ăsta, s-ar fi putut face o balenă. Rânjeşte: închipuieşte-ţi că nici un copil nu s-ar schimba deloc, dar în mijlocul clasei, între şirul doi şi trei de bănci, ar zăcea o balenă mare, netedă şi grasă şi-ar gâfâi şi s-ar umfla şi-ar creşte de la o clipă la alta. Se întoarce şi se ghemuieşte pe pat. Se antrenează la trucul acela al luptătorilor de sumo. Afară Dov al Rivcei întreabă cu vocea lui groasă ce se întâmplă cu sărbătoritul, de ce e ţinut ascuns, şi drept răspuns mama îi strigă, de la bucătărie, să mănânce între timp limba pe care a pregătit-o, că ea ştie cât de mult îi place lui limba pe care o prepară ea. Numai să se gândească la asta şi de-acum îi curg balele, strigă el cu entuziasm, şi Aaron se gândeşte la Lealǎ, fata cea mare a lui Dov şi a Rivcei, pe care nimeni n-a văzut-o niciodată, ea e de când s-a născut la o casă specială de sănătate, şi e interzis fie şi numai să întrebi ce mai face.

Deodată cineva bate la uşa lui. Se arată capul chel al unchiului Shimek, cu punctele cafenii periculoase care răsar din trupul lui de fiecare dată din nou. Aaron bagă repede mâna în buzunarul sacoului şi atinge acolo ceapa nouă şi proaspătă pe care şi-a pregătit-o pentru ziua asta. Acum Shimek îl vede. Acum Shimek îl priveşte de-aproape. Acum Shimek cugetă. Aaron striveşte ceapa cu toată puterea şi-şi coboară ochii. Shimek tace. Prin mijlocirea cepei Aaron aude ce gândeşte Shimek în secret: „Sunt de-acum doi ani de când nu te-am văzut, Aaroncik, şi-n gândurile mele te-am înălţat deja până-n tavan". Da, da, răspunde Aaron, ştie că e aşteptat, doar să termine aici o anumită treabă şi-o să vină să se bucure împreună cu toţi. „Să-ţi aduc aici ceva să mănânci? Maică-ta, să fie ea sănătoasă, a făcut mâncare – numai bunătăţi!" Şi Shimek sărută cu buzele lui groase trei degete. Aaron spune că nu trebuie, zău că nu, dar acum se îndeasă din spatele lui Shimek Ruzsa, nevasta lui Lunio, mică şi iute ca un dihor. „Eu nu renunţ!", îi spune ea lui Shimek cu gura ei strâmbă fiindcă are un *nervus facialis* atins, „am venit de la Haifa!". Shimek izbuteşte totuşi să închidă uşa în faţa ei, şi Aaron îi aude pe amândoi afară vorbind în şoaptă. Prin mijlocirea cepei Ruzsa îi şopteşte lui Shimek că ea

are de gând să intre prefăcându-se că doar așa pur și simplu, ca între timp să controleze dacă-i adevărat ce se povestește. Și Shimek îi răspunde: e mult mai rău decât credeam. Zeama cepei strivite îi curge pe degete. Ruzsa spune acum că ea o să intre numai pentru o clipă, să controleze dacă și la cap e invalid, iar Shimek îi răspunde cu voce tare și foarte apăsat: „Asta n-o să-ți ajute, Ruzsenka, și eu am încercat să-l conving". Dar Ruzsa decide: „Tu lasă treaba asta în seama mea".

Și intră în camera lui Aaron cu toate zâmbetele ei strâmbe, păi cum o să rateze ea ocazia să mă împungă la fiere, i-a spus mama lui tata noaptea, când făceau lista de cadouri, că doar și-n mațe mi s-ar băga, lipitoarea.

Ruzsa vorbi cu el vesel și aparent fără nici o intenție specială, și Aaron rămase jumătate culcat pe patul lui, și obligat să-i răspundă cu cuvintele cele mai complicate pe care le știa. Când ii văzu privirea înfiptă în piciorul lui subțire, neted, lângă gleznă, fu silit chiar să-i spună „dezolat", și acest „dezolat" zvâcni între ei precum coada pe care o șopârlă o lasă în urma ei ca să-i abată atenția unui animal de pradă. Chiar și atunci când fu uluită de deșteptăciunea lui, și se convinse că e-n regulă cel puțin la creier, Aaron văzu prea bine ce gândește ea. Numai rujul ei de buze îi zâmbea. Ea adulmecă nițel prin aer, și se duse să deschidă o fereastră, tu nu te sufoci, Ronală, nu ți-e cald așa, și observă și că e un miros de ceapă, și iar îi zâmbi, vino, Ronală, toți te așteaptă, o să creadă că ești supărat pe noi sau ceva, și tu trebuie neapărat să-l vezi pe Omri al meu, sunt de-acum poate doi ani de când nu v-ați întâlnit, pe vremuri erați prieten așa de buni, și azi avem fotografii de-ale voastre de la Purim, când v-ați deghizat amândoi în Nimic, când am atârnat pe tine funii de usturoi. Aaron aruncă pe furiș o privire la ceas. Poate că la New-York cineva a izbutit de-acum să inventeze ceva, poate că în avionul care se apropie de coasta țării noastre există o doctorie nouă.

Ruzsa îl apucase de mână și-l scoase din cameră făcând vâlvă mare. Bine-nțeles, mârâi mama prin ceapă, ca să se bucure toți împreună cu mine de bucuria mea cea mare. Pe când stătea pe coridor îl auzi pe Shimek aranjându-i pe toți verii pentru o

poză de familie și întrebând ce-i cu eroul zilei. Aaron îi ceru iertare Ruzsei, și intră pentru o clipă la closet și se pișă. Nimic nou nu-i apăruse acolo. Shimek se apropie de toți verii ca să-i facă să stea drept, să nu miște, să nu răsufle, Aaron încercă să-și imagineze cum arată ei toți împreună, înalți și voinici ca brazii, sau ca zidul care oprește loviturile de pedeapsă, cu mâinile care apără jos, și lăsă o bucată de hârtie pe fața apei, ca să nu apuce lanțul și să tragă apa și să facă inundație. Cineva bătu nerăbdător în ușă. El ieși și eliberă locul mamei care se repezi înăuntru repede împreună cu bunica Lili. „Să nu mă-ntrebi ce mi-a făcut", fierbea mama, cu fața crispată și fără să-l privească drept în ochi, „o rușine ca asta de față cu musafirii! Haide, intră odată, mamaie!" și se închise înăuntru cu bunica.

Atunci Aaron respiră o dată adânc și intră în salon, și se ciocni tocmai cu Ghiora, și imediat simți cum se chircește și se face încă mai mic și i se duce sângele din obraji, și punctul care ardea în burta lui, sub inimă, începe să licăre în roșu. Apoi își îndreptă spinarea pe cât putu, și știa că toți îl privesc numai pe el și știu totul, și se înmuie din nou. Dar n-avea încotro, fiindcă era deja acolo, în văzul tuturor. Își puse mâinile în șold, și le coborî din nou; dădu să facă un pas, și renunță; își încrucișă brațele pe piept; numai patru luni trecuseră de când fusese la Ghiora în vară, și acum aproape că nu-l mai recunoștea. Fără să-și ridice ochii stătu în fața lui și încercă să poarte o conversație cu mărul lui Adam al lui Ghiora. Un măr al lui Adam perfect, care urcă și coboară ca o pompă și-i face lui Ghiora o voce cum trebuie. Încercă să facă abstracție cu totul de toți unchii și de toate mătușile și de copiii lor, care stăteau la o parte și îl priveau, și de liniștea subită care se lăsase, tensionată, în toată casa. Abia acum îi veni în minte de ce se grăbise așa de tare mama să se închidă la closet cu bunica. Ghiora îl întrebă dacă o să vină iarăși vara la ei, și Aaron îl privi uimit, ținând minte cum îl hărțuise Ghiora, și răspunse că vara asta, spre dezolarea lui, va fi după cât se pare foarte ocupat cu trecerea în clasa a opta, dar în timp ce vorbea, știu deodată că și dacă va merge la Tel-Aviv, Ghiora n-o să mai fie crud față de el ca vara trecută; că îl chinuise atunci pe neaș-

teptate pesemne în clipa unei mari schimbări, ca la o schimbare de domni, și Ghiora a depășit deja momentul asta.

Ca și cum n-ar fi văzut nimic în jurul lui, continuă să stea la palavre cu el, trăgând tot timpul de papionul cel mic, care-l sufoca. Cu o prudență silită îl întrebă despre un copil și despre altul, aminti în treacăt pluta lor care se scufundase, și încercă să dibuie dacă Ghiora se simte vinovat sau jenat, căci undeva la marginea gândurilor lui întunecate – nu-i adevărat, minciună, cuvinte frumoase – de o mie de ori se gândise deja la asta și încercase să revadă cu ochii minții momentul acela, uneori numai la asta se gândea la școală o oră întreagă, și nu era deloc convins că necazul lui cel mare n-a început acolo, în clipele în care la creierul lui aproape că nu ajungea oxigen, și i-a apărut poate vreun edem, o îngroșare de țesuturi; da, necontenit își aducea în fața ochilor clipele acelea, hotărârea aceea ucigașă de pe chipul lui Ghiora în fața lui în apa cenușiu-verzuie, și cum s-a cocoțat fără milă pe capul lui Aaron ca să se salveze, cum de-a fost în stare într-o clipă să-l transforme în felul ăsta pe Aaron în dușman, și cine știe dacă nu atunci, în clipa aceea, a început Ghiora să se schimbe, să fie ce e el azi, ca și cum clipa aceea ar fi fost pentru amândoi un examen ascuns, și Ghiora a trecut cu bine examenul; dar Ghiora abia dacă mai ținea minte, sau poate că se prefăcea, și Aaron, care era uimit de talentul ăsta al lui Ghiora de a-și ascunde atât de bine sentimentele, nu reuși să scape de el, și-l întrebă, prefăcându-se naiv, dacă ține minte plimbările lor pe străzile Tel-Aviv-ului, pe arșiță. Ghiora dădu din umeri și spuse, ei da, a fost odată. Ca să-ncheie această discuție, care se lungise împotriva dorinței amândurora, Aaron strânse mâna lui Ghiora cel surprins cu acea seriozitate pe care-o adoptase în vremea din urmă, ca și cum ar fi fost deja instalat într-un ținut nevăzut și definitiv al maturității, și nu trebuie să i se ia în considerare chiar deloc înfățișarea exterioară, trupul, care din cauza neglijenței știute a anumitor factori fără importanță, nu apucase deocamdată să încheie un proces birocratic de rutină, care nu-i, la urma urmei, decât un fleac.

Ghiora plecă la mijlocul petrecerii împreună cu taică-su, grăbit să ajungă la o acțiune a cercetașilor în Tel-Aviv. Mătușa Gucea se înălță în vârful picioarelor ca să-l sărute pe obraz. Abia ieșise, și se grăbi să povestească că are-o fată care-i face curte, stă câte-o jumătate de oră în fața oglinzii înainte să iasă din casă. Mătușa Ruzsa spuse „Și ce?" și povesti pe jumătate în șoaptă, ca toți să audă, despre Omri al ei și frumoasa lui blondă. Toate femeile, văzu Aaron, toate grasele și făinoasele astea chicoteau în jurul ei ca niște fetișcane, de parcă și ele ar fi tânjit în adâncul inimii lor să fie frumoasa blondă a lui Omri, și Aaron, ars de jarul dinlăuntrul lui, simți că toate astea sunt foarte legate de pachetul acela de cărți de joc, cu poze, care încă mai apărea prin ascunzătorile casei și dispărea de-acolo, dacă mai avea chef să-l caute, și legate sigur de îmbrățișarea aceea, cu surâsul indecent, și legate și de felul în care mama îi dă pe ascuns ghionți tatei pe stradă, alintându-se, ai văzut-o, ai văzut-o bine? Cu o mișcare bruscă se răsuci spre fereastră și-și dădu lui însuși ordin să cugeting, scufundându-se în sine însuși, cândva asta era ca și cum ar fi intrat într-o piață gălăgioasă și multicoloră, gânduri și idei săreau și amețeau înaintea lui, iar acum plăcerea e că totul e liniștit acolo în el, tăcut și pustiu, și el se poate calma, se poate odihni cu adevărat. Își lipi fruntea de geam și văzu coasta văii, tufele de păducel și mica ruină. Când se mișca puțin, putea desluși și peștera pe fundul căreia a ascuns împreună cu Ghideon piatra de bazalt, niciodată n-a izbutit să-i explice lui Ghideon de ce e ea necesară, și totuși se-ncăpățânase în privința ei, fiindcă și după ce-au încheiat toate alianțele posibile, au înghițit biletele și-au băut vin și-au scrijelit pe un copac și s-au tăiat la mână și și-au amestecat sângele, Aaron încă mai avea nevoie de ceva în plus, lipsit de sens, care în abisul prieteniei lor să aibă sclipire de enigmă și de miracol, ar fi interesant de știut dacă ea mai e încă acolo. Câteva clipe încă se agăță de amintirea aceea, dar simți deja că ea se urcă repede la suprafață și plutește, aruncată fără voia ei afară de-acolo, căci e limpede, ce dobitoc e, că tata a ascuns pozele fetelor nu numai față de el, ci și, cum de n-a înțeles asta înainte, ci și față de mama, si-

gur, asta e explicația întregului secret și a întregului mister, și de ea le-a ascuns, fiindcă vineri seara atunci când vin prietenii să joace cu ei rummy părinții au cu totul alte cărți de joc, Aaron știe asta foarte bine. Vinerile el e întotdeauna acasă. El și Yohi. Ca doi bătrâni, explodează mama, ca Munish cu Zalman, și-o imploră pe Yohi să rămână, cel puțin, închisă în cameră cu Aaron când vin prietenii. Cine știe dacă n-a încercat chiar s-o mituiască dându-i bani, de ce nu, că doar toate treburile astea strâmbe sunt și legate una de alta prin legături strâmbe, și acum câteva luni s-a întâmplat ceva, el și cu Yohi erau închiși în camera lor, culcați în paturile lor și se prefăceau că citesc cărți, musafirii în salon jucau rummy pe bănuți și pe șilingi, și vorbeau despre copiii lor, și mama și ea bineînțeles nu se putea abține și se simțea obligată să spună cât de populari sunt Aaron și Yohi ai ei în clasele lor, și cât de căutați, și petrecerile lor și *party*-urile lor, și de când am căpătat telefonul în fiecare clipă sună câte-un admirator nou al lui Yohi. Aaron și Yohi au rămas culcați, înmărmuriți, uitându-se fără să vadă fiecare în cartea lui, până când Yohi s-a ridicat, s-a năpustit deodată din patul ei cu fața palidă, stai o clipă drept, Aaron, lasă-mă să te privesc. L-a cercetat cu ochi de specialist, a închis agresivă nasturele de sus de la bluza lui de pijama și i-a pieptănat o cărare frumoasă și ordonată într-o parte. După aceea a îmbrăcat rochia Golda care-i face curul mare, și și-a pus pe nas ochelarii vechi, pe care ani de zile nu-i atinsese, și toate astea încă nu i-au fost de ajuns, și-a scotocit prin dulap și-a găsit acolo placa ei, puntea veche care-i folosise în copilărie ca să-i îndrepte dinții, și și-a băgat-o în gură, și așa a apărut cu Aaron în prag, și a venit direct la mama în salon, și atunci, cu ocazia aceea, cum de nu înțelesese asta înainte, a văzut cărțile lor, obișnuite, colorate, fără nici un fel de poze pe dos. Aaron se holbă la geam: deci și de mama ascundea pozele! Și ce încă mai ascunde el și cine e el cu adevărat?! În spatele lui o auzi pe Ruzsa șoptind ceva grupului de femei, și imediat se auzi de-acolo dintre ele un râs mare, uscat. Groaznic, spuse Gucea, ieri încă mai erau copii, și se putea intra cu ei chiar la vestiarele pentru femei, și azi sunt deja bărbați în toată firea, nu țin minte

ca pe vremea noastră asta să se fi întâmplat așa de devreme; Alta acum! strigă Ruzsa, noi la vârsta lor eram naive, habar n-aveam pe ce lume trăim, și eu la fel, adăugă Itka într-o șoaptă de vrăjitoare, până la noaptea nunții, când Hindălă, să-i dea Dumnezeu sănătate, a venit și mi-a predat o lecție întreagă despre toată treaba, m-a speriat atunci de moarte, fiindcă eu încă mai credeam că pruncii vin – își coborî vocea încă mai mult, iar Aaron își astupă urechile repede prin cugeting, să nu ajungă până la el nici măcar șoapta, și auzi doar izbucnirea hohotului de râs sălbatic; Rivcea care se îneca de atâta râs aproape că dădu jos castronul albastru cu cerbul și căprioara care aleargă unul după altul, și-și murdări rochia în față cu o picătură de maioneză din micul ei sandviș triplu, Aaron se chircise deja tot ca să strângă cioburile, dar mama prinsese castronul la timp, fără să privească măcar. Smuci o mână rapidă îndărăt și îl prinse din aer, du-te imediat să speli pata cu apă și nițel săpun, Riciu, și când se liniști după râs spuse, voi sunteți toate mari deștepte, aveți noroc că n-aveți decât băieți, eu am necazul ăsta cu o fată care se face mare, și să nu mă-ntrebați ce-nseamnă asta; dar cel puțin, o lăudă Tzipora, o rudă de departe care avea trei fii, cel puțin tu ai reușit, Hindălă, fiindcă tu ai o fată și-un băiat, exact cum trebuie după bunul-simț și după Tora; fiii tăi, îi răspunse mama ca de obicei, or să-ți aducă acasă fete gata educate; azi-mâine ți se-ntâmplă asta și ție, spuse Tzipora; ei, ei, spuse mama și coborî vocea, bizuiți-vă pe Yohi a mea că nici ea nu se lenevește. Și adăugă la asta o ocheadă mare, urâtă, care-i trase în jos jumătate de obraz. Noroc că Yohi era în momentul acela la bucătărie.

Când o să se termine totul. Nu mai are putere de atâtea eschive și zâmbete false și șoapte prin foaia de ceapă ceapă; dar și din cauza efortului nou cu care nu-i obișnuit; căci de astă dată, pentru prima oară, nu numai simte, ci și înțelege, cu creierul, cât de complicată e orice conversație în doi, și cât de numeroase firele ascunse, întinse la capătul fiecărui zâmbet. Yohi veni de la bucătărie cu o nouă tavă cu friptură de pasăre, cine știe câte găini au murit pentru bar-mitzva lui, și mama se grăbi s-o ia din mâinile ei, dar Yohi n-o lăsă, și amândouă pășiră un moment

împreună, purtând tava la înălțime, zâmbind tuturor, și fiindcă nu se putură decide încotro să meargă, pășiră drept către el, către sărbătorit, mănâncă nițeluș din pipoțele, îi spuse mama, sunt bune, nu, nu, spuse Yohi cu drăgălășenie, mănâncă aripă, dar pipoțele mele au ieșit azi ca untul, îl convingea cu fața radioasă mama, și aripile sunt minunate, se apleca spre el Yohi; jenat, se dădu înapoi din fața bucăților de carne de pasăre pe care pur și simplu i le îndesau în gură, o să vezi cum se topesc în gură pipoțelele, îl presa mama, împingând-o cu umărul pe Yohi, trebuie să guști aripile, îi șoptea Yohi în ureche cu o voce grabnică, o voce care părea conspirativă, și aburii aromați erau în fața lui ca o ceață în care se pierdeau și una și cealaltă, și părea că sunt absorbiți în pielea lor și se întorceau înapoi și izvorau din ele în stropi de sos groși, ajunge, am mâncat destul, nu mai vreau! Și se dădu îndărăt supărat, ce le-a venit să se pună amândouă pe capul lui, și încă de față cu toată lumea. Se lipi cu spatele de perete. Zăpăcit și roșu la față, cu ochii fugindu-i în părți, până când se înapoie stăruitor la gândurile lui, e bine să nu gândești, asta liniștește, asta-l umple de dragoste față de toți cei de-aici, unde eram, da, că totdeauna a gândit că nu-i decât fățărnicie, cucernicia obișnuită a familiei, dar mai cu seamă azi parcă i s-a rupt o coajă subțire de pe ochi și acum vede în fața lui și ceva nou, o țesătură fină de frumusețe și chiar de milă, fiindcă aici toți știu secretele tuturor, fiecare e ostatic în mâinile celorlalți, așteptând supus să fie grațiat sau tratat cu cruzime. Ce-ți veni să gândești asemenea lucruri. Gândește-te la ceva potrivit cu vârsta ta. Totul revine mereu la necazul tău. E numai încă un semn al acestui necaz. Tu parc-ai câștiga ceva. Tu numai pierzi și pierzi întruna. Dar de câtă inteligență și precauție e nevoie, de pildă, ca să-i spui unui om fie și numai un singur lucru care să nu-l doară, care să nu-l rușineze, iată, de pildă, mama a vorbit mai înainte despre femeile care au avut noroc să nu aibă fete, dar, parcă din întâmplare, a spus asta numai în momentul în care Rivcea, mama bietei Lealä, a ieșit la bucătărie. Asta a fost un mic gest de indurare, hotărât lucru, dar aerul era acolo plin de săgeți mici, propoziții care erau aruncate și care se odihneau câteva

clipe și abia atunci pocneau în mici explozii de venin, și complimente cu fund dublu, și erau chiar lucruri plăcute ochiului ascunzând secrete comune, cuvinte care erau ocolite prudent, prin consens tacit, el le deslușea acum pe toate, el se trezea și le vedea acum cu mirare și cu drag. Și nici pe el, pe câte se pare, n-o să-l rănească azi cu o rană de pe urma căreia să nu se mai poată ridica niciodată.

Trei veri de-ai lui intrară din balcon, îi aruncară o privire și se opriră să-și continue conversația, du-te și alătură-te lor, dar ei sunt încă prea mici, încă nu știu cum de știe el toate regulile astea; du-te și ia parte la conversația asta a lor, la disputa asta a lor, ce e preferabil la bicicletă, frâna de mână sau frâna de picior, până la ce distanță zboară un glonte Tutu. Dar Shimek o să-l fotografieze împreună cu ei și-o să nemurească clipa. Își întoarse fața spre fereastră și se strădui să arate ca și cum ar fi contemplat atent priveliștea. Îndreaptă-ți umerii. Încearcă să te bucuri de clipa asta. Tot timpul să te ferești, tot timpul să fii încordat, angajat în stratageme, față de cei mari, față de cei mici, față de cei mari și față de cei mici împreună, și asta-i mai lipsește, bunăoară, ca unul dintre adolescenți să asculte când Aaron vorbește cu vreunul dintre adulți, el știe exact cum sună atunci vorbele lui. Și pe de altă parte, când era silit să stea de vorbă cu unul dintre ăia, dintre adolescenți, avea grijă tot timpul să se folosească numai de limba lui obișnuită, cea de dinainte, și simțea cât e de fals. Ca un turist care vrea să se facă iubit de copii, ca un spion în teritoriu inamic, luptând pentru viața lui. El gemu cu un fel de rânjet strâmb în fața geamului și a vieții însăși, asta spunea grimasa lui, cine știe ce viață o să ai tu. Se răsuci și întoarse spatele geamului. Mâna îi atinge cu o mișcare nervoasă pieptul, șoldurile. În general, cine știe câtă viață e într-un trup ca ăsta.

Unchiul Lunio cel mic, soțul Ruzsei, găsi pe patefon un disc al lui Leo Fuld și îi dădu drumul, luă o sticlă de vin plină, și-o puse pe frunte și începu să danseze în ritm. Femeile se înghesuiau în jurul lui și băteau din palme. Dov al Rivcei era buricul societății bărbaților, cu un picior gros de pasăre în mână, și le spunea din anecdotele lui deocheate. Rivcea îi atrase atenția să

aibă grijă și să vorbească încet, fiindcă și oalele mici au urechi, și-l privi jenată pe Aaron. Cu coada ochiului îi urmărea pe bărbați, aceia înghițeau cu gura căscată anecdotele lui Dov. Toți rotofei, arătând obosiți, ca niște vite de muncă răbdătoare și nevoiașe. Niciodată înainte nu deslușise Aaron cât de aspre sunt trăsăturile fețelor lor, săpate cu o mână dură, monumente ale suferinței și ale unor experiențe grele, dar din fețele acelea se împrăștia mereu un abur călduț de înfrângere și plictis. Și doar cândva au fost de vârsta lui. Poate că la început chiar și arătau ca el. El niciodată n-o să arate ca ei. Mama îl chemă cu drăgălășenie crispată pe tata, s-o ajute s-o convingă pe mamaia să se culce în patul lui Yohi și să se învelească cu pledul ecosez, de obosită ce e ea nu mai știe că e obosită, mamaia, dar tata era fascinat de Dov al Rivcei, care povestea despre iepurașul care s-a întors la animalele junglei și le-a spus că acum leul o să știe în sfârșit cum se face asta. Un zâmbet de așteptare depravat se întinsese pe fața tatei. Buza lui de jos, puțin despicată la mijloc, se mișca o dată cu buzele lui Dov. Aaron puse jos imediat paharul cu suc de care se lipise de la începutul petrecerii și se apropie s-o ajute pe mama s-o atragă pe bunica în camera lui. Când se închise ușa după ei, și ei o imobilizară cu pledul pe saltea, mama spuse mânioasă că mâine, așa să aibă ea parte de noroc, mâine o scoate din casă, are ea nevoie aici de așa ceva ca de-un blestem, să se ducă Aaron să vadă ce i-a făcut acum la closet, de când a intrat în viața lor ea nu face altceva decât să-i strice toate bucuriile.

Aaron mai rămase o clipă să-și privească bunica. Mângâie cu milă fața ei de porțelan, pe care nici un rid nu se săpa niciodată fiindcă proștii nu îmbătrânesc, iar ea deschise o clipă ochii ei tulburi, încercând să afle cine e el, ca și cum ar fi vrut să-i spună ceva, poate că nici măcar nu mai ține minte pe unde se scot cuvintele. Poate că ea se zbuciumă în sinea ei acolo înăuntru, plânge și țipă și caută o cale de ieșire. Exact așa arăta când a venit să-i dea moștenirea aceea. Firul auriu. Păcat că nu l-a păstrat. Ar fi putut să i-l arate acum și s-o bucure un pic. Cu un impuls subit, prostește, își puse mâna pe gura ei, poate ca să-i facă o aluzie de unde țâșnesc afară cuvintele, și buzele ei moi,

surprinzător de elastice, îi dezmierdară degetul. Asta doar pentru o clipă, și apoi ea îi supse degetul cu toată gura, i-l supse cu energia deznădejdii unui prunc. Își retrase mâna uluit.

Buzele ei continuară să pipăie orbește. Degetul îi era ud de umezeala stânjenitoare a vieții, și el apucă să-l ascundă exact la timp. Mama veni și stătu în ușă, simțise ea ceva, și nu pricepea:

– Tu las-o pe bunica, auzi? Auzi ce-ți spun? îi șopti furioasă în ureche. Tu lasă-ne pe noi să ne ocupăm de ea. Tu mai bine-ai face ce e potrivit cu vârsta ta, ai auzit?

Fu din nou azvârlit în salon, și stătu o clipă dezorientat și contrariat. Cineva îl bătu cu putere pe umăr și-l sperie înainte ca el s-apuce să-și încordeze mușchiul umărului ca s-ascundă cât e el de slab.

– De ce ești tu așa prăpădit? îi strigă unchiul Lunio, care el însuși era mic și rotund ca un nasture. Ce-i asta, Hindălă, cotcodăci el, și toți îl auziră, tu nu gătești pentru sărbătorit așa cum trebuie?

Și peste câteva luni vorbele astea spuse de Lunio însemnară începutul sfârșitului salturilor lui Aaron lângă stânca din vale, căci din adâncul pieptului începură să-i iasă lângă stâncă gemete surde de plâns înfundat, care era mai mult un minereu brut al sufletului decât o izbucnire de lacrimi. El se ridică și sări și căzu, se zgârie în tufe și se răni în pietre și ochii lui orbiră de lacrimi, dar nu reuși să facă lucrul acela, și de aceea încercă să aducă în fața ochilor minții tot ce i se-ntâmplase în ultimii doi ani, toate fețele și născocirile și ideile necazului lui, dar întotdeauna brațul i se îndoia în ultima clipă și era salvat. Și abia la urmă, când i se sfârșiră puterile, și nu mai ținea minte decât că trebuie să stea și să cadă, să stea și să cadă pe mână, și uneori doar i se părea că se ridică și stă în picioare, îi veni deodată în minte amintirea acelor clipe de la bar-mitzva lui, când mătușa Rivcea cea deșteaptă și iute l-a prins pe Lunio de braț și i-a spus încet, ce ai cu copilul, lasă-l în pace azi, și Lunio a scuturat de pe el mâna ei, și-a spus:

– Pentru asta am venit în Erețisrael unde e soare și sunt vitamine și portocale?

Şi Rivcea l-a prins iarăşi de mână şi i-a spus încet şi cu buzele încordate, lasă-l, Lunio, lasă-l, dă-i pace, ce crezi tu, că cineva face aici ceva înadins? Şi Lunio şi-a îndoit braţul din cot şi-a spus:

– La vârsta lui ar trebui de-acum să-nceapă paca-paca! şi s-a uitat împrejur cu un rânjet larg, şi Rivcea şi-a apropiat faţa de faţa lui şi-a scos acolo scântei aşa cum ştiu să facă femeile din familie, cu flacără albastră şi mistuitoare, mi se pare că şi la tine acasă, Lunio, am văzut că pe coridor cuierele sunt agăţate destul de jos, i-a spus, dar el iarăşi s-a ferit de ea, mişcat parcă de o putere dementă, şi s-a-ntors şi s-a proţăpit în faţa lui Aaron care era cu totul paralizat, Aaron care locuieşte, să spunem, la New-York, Aaron care tocmai a citit în revista *Pentru femeie* despre cazul acela regretabil, Aaron cel închis o noapte întreagă în depozitul morţilor în Komi, şi-şi aduce aminte cu nostalgie de bar-mitzva frumoasă care i-a fost organizată, stătea în faţa lui şi îi striga în obraz cât îl ţineau bojocii:

– Uită-te şi ia exemplu de la Omri al meu! Uită-te la el! O şcoală a forţei! O şcoală a forţei! Şi Aaron cel chinuit aruncă o privire în ochii bărbatului scund, sferic, şi citi acolo dintr-un foc toată răzbunarea prin care se răzbuna pe natură prin mijlocirea fiului lui, şi pentru o clipă simţi aproape milă şi înţelegere faţă de omul acela prost, înlăuntrul căruia plesniseră toate constrângerile politeţii şi ale regulilor de familie şi parcă îşi striga în sfârşit strigătul prin nodul de obidă înţepenit în gâtlejul tuturor, şi asta a fost clipa binecuvântată, câteva luni mai târziu, când suferinţa şi sentimentul de înstrăinare au învins în el creierul, şi Aaron sări cu toată fiinţa lui şi ateriză ca un pachet gol la picioarele stâncii uriaşe, şi cu un amestec de cutremurare şi uşurare auzi osul braţului lui despicându-se.

14

Și-a mai trecut un an. Și nimic. Ca albușul cleios de ou pe care mama îl amestecă în aluat cu mișcări cumpănite, așa se amestecau zilele lui, se scurgeau pierdute înăuntrul timpului. Afară era o iarnă ciudată: era foarte frig și erau mereu furtuni și vânturi tăioase, și nu era nici o picătură de ploaie, și se vorbea de pe-acum despre secetă. O iarnă arctică, așa se spunea la radio, și Aaron tremura.

E seară, și el stă în bucătărie pe „Faruk", curăță cartofi pentru ciolentul de sâmbătă. Fereastra de la balcon zăngăne tot timpul din cauza vântului. Se întunecă încă de la cinci și toți se închid în case. Un miros plăcut de petrol umple camerele, și când e liniște deplină se poate auzi cum respiră „Friedmann" cel bătrân. Dar mai ales se aude tata mârâind și gemând din tot sufletul. Mama și Yohi lucrează în salon la spinarea lui, mama de jos și Yohi de sus, și la mijloc o să se întâlnească. Fără bunica treaba merge mai repede. Ea se încăpățâna întotdeauna să ajute, își băga degetele peste tot, chicotind ca o fetiță, gâdilându-l deodată pe bietul tata la subsuori, și uneori – își amintește Aaron, tăind repede, concentrându-se din răsputeri, fiindcă în ultima vreme a început să audă un țârâit –, uneori, când era într-o dispoziție deosebit de bună, se băga între mama și Yohi, se culca deodată pe el, cu obrazul lipit de spatele lui, și-i cânta spinării un cântec în poloneză, aruncându-i mamei priviri viclene, și tata o asculta cu spinarea, și începea să se contorsioneze de gâdilat sau de râs abia stăpânit, poate că era unul dintre cântecele pe care mama îi interzisese să le cânte, poate

că era de pe vremea cluburilor ei de noapte acolo, un țârâit subțire, crispat, ca printre buze țuguiate, și asta e pentru el un semn, el de-acum știe asta, a înțeles de-acum când îi apare asta, țârâitul, de pildă – când se folosește de ceva, când ține în mână un obiect, când degetele lui ating o sculă sau un aparat, un trup străin, și cine știe, poate chiar oameni, imediat apare țârâitul, ca un curent electric conectat anapoda, ca un nț nț nț de avertisment sau de batjocură, printre buze țuguiate, și imediat degetele lui slăbesc, se deschid încet, paralizează, ca și cum i s-ar contesta un drept, așa i s-a spart ieri la masă un pahar, pur și simplu i-a căzut din mână, Aaron a auzit țârâitul și n-a pus paharul deoparte, și țârâitul a continuat, și degetele au început să tremure și să slăbească și așa s-a-ntâmplat, mama a văzut ce se întâmplă, stătea și se uita la degetele lui, cum tremură, cum se deschid ele încet sub ochii ei, cine știe dacă n-a auzit țârâitul, iar acum, cu cuțitul ăsta, cu gemetele astea, și Meirke Blutreich are de-acum la subsuoară, azi a fost dovada a treia, în plină lumină, la ora de gimnastică, iar dovada a treia e de-acum definitivă și oficială, și țârâitul se încăpățânează, se agită, țopăie, în spatele urechii, pe partea stângă, înăuntru, și Hanan Shviki are de-acum dreptul – asta e limpede – la mărul lui Adam, e uimitor cât de repede i-a apărut lui Hanan, abia ieri i l-a văzut Aaron pentru prima oară, dar era de-acum limpede că e neîndoielnic și oficial, ca și cum i-ar fi răsărit acolo într-o noapte, și totuși, pentru procesul verbal, cum se spune, a decis să-l confirme abia după două observări suplimentare la distanțe de câte o zi. Destul! Ajunge! Slăbește strânsoarea cuțitului, îl lasă să-i cadă din mână. Slavă Domnului. Puțină liniște. Și e frig la bucătărie. Ce treabă mai e și asta că e încălzire centrală și e radiator în fiecare cameră, și de trei ani deja toți vecinii se folosesc de sobe ca să se răzbune pe Pinkus divorțata de deasupra lui Botenero, fiindcă dumneaei nu vrea să plătească la comitetul de bloc. Unde eram. Aaron numără repede pe degete. Șaptesprezece băieți din clasa lui au de-acum cel puțin un lucru. Lista subsuorilor e cea mai lungă. Dar e interesant că sunt și din aceia care, Assa Kolodni, de exemplu, Haim

Saportas, de exemplu, care au o grămadă la subsuoară, o adevărată pădure, dar aproape nimic pe picioare, ceea ce dovedește că și acolo, în locul unde se hotărăsc asemenea lucruri, sunt tot felul de metode de lucru. Așa încât poate că există acolo și puțină, să spunem, suplețe, și poate, de fapt de ce nu, poate că acolo e pur și simplu harababură totală, ca în birourile mari, ca la armată, la concentrări. Închipuie-ți, închipuie-ți numai că mâine dimineață cineva face acolo ordine, și totul ia sfârșit. Sigur. Sigur. Se oprește. Ascultă. Nimic. Bine c-am scăpat. Ia cu grijă cuțitul roșu, în așa fel încât cuțitul să nu simtă și nici Aaron să nu simtă. Dar nu se poate trișa. Uite – iar. Ca printre buze țuguiate foarte tare. N-au nici o limită ideile care li se năzăresc necazurilor. Uneori i se pare că țârâitul îi vorbește. E greu de înțeles ce spune. Îl mustră sau îl amenință. Privește prudent către salon. Tata e culcat acolo, tot trupul lui se contorsionează de plăcere sub mâinile ei și ale ei, și după profunzimea gemetelor se poate ști deja că se-apropie sfârșitul, că asta vine de-acum, îmmmmm, zumzăie el împotriva țârâitului, e un zumzăit special, lăuntric, foarte înalt, care face să-i tremure înăuntru toată instalația și atunci și țârâitul dispare pentru o clipă. Îmmmmm, își ascute vocea până devine foarte subțire, ca o rază care despică spațiul, simte cum dinții îi zumzăie și ei, întunecat, în gură, repede, să nu lase o clipă de liniște, și cum se supăra mama întotdeauna când tata și Lili vorbeau în poloneza pe care mama n-o înțelege și, înainte de-a se mărita cu el, i-a pus o condiție, că are voie să vorbească numai în ebraică, dar sunt lucruri pe care eu nu le pot spune decât în polonă, a explodat o dată tata, într-o ceartă mare pe care au avut-o după bat-mitzva lui Yohi, asta e limba mea și a ei și în ebraică nu știu să spun nimic! Dar ai promis! A fluturat în fața lui un deget ca un reproș și ca un avertisment, fiindcă bunica Lili cântase la bat-mitzva unul dintre cântecele ei, și tata i se alăturase, deodată s-a văzut pe ei că sunt neamuri, în ochii amândurora strălucea aceeași lumină, și chiar și după ce s-a terminat cântecul ei au continuat să flecărească între ei în polonă așa cum nu făcuseră niciodată, se așezaseră într-un colț și vorbeau cu voce tare,

întrerupându-se unul pe celălalt, și mama a trecut pe lângă ei de douăzeci de ori, fierbând toată, Aaron nu-l auzise niciodată pe tata vorbind așa cu bunica Lili, sau în general, cu atâta entuziasm și atât de melodios ca atunci, și după ce-au plecat musafirii a avut loc cearta, se cutremurau pereții, nț nț nț, șoptește vocea cea surdă, de șarpe, și Aaron își încetinește imediat mișcările. Aproape că și-a tăiat un deget.

Și în clipa asta, când tata se dăduse deja jos de pe canapeaua „Bordo" și ofta de plăcere, și trăgea pe el niște pantaloni scurți și cămașa de casă vopsită din nebăgare de seamă cu sineală, se auzi o bătaie în ușă. O bătaie atât de slabă încât la început crezură că n-a fost nici o bătaie în ușă, poate că fereastra din debara clămpănise din nou, poate că Sophie Atias a închis o ușă așa cum se obișnuiește la ei, și atunci se auzi încă o bătaie în ușă, și apoi pogorî asupra ușii un răpăit rapid, cuprins de panică și fugind de el însuși, și toți ai casei alergară și deschiseră și-o văzură în prag pe vecina Edna Blum, încotoșmănată într-un palton uriaș, încercând să zâmbească și cu buzele tremurânde, albastre de frig. Inima lui Aaron îngheță imediat, s-a zis cu mine, a descoperit, am lăsat urme, a venit să le povestească. Încă mai ținea în mână cuțitul pentru curățat cartofii. Edna Blum se codea să intre. Începu să vorbească încă de pe preșul de-afară. Tata, cu cămașa de casă, cea pătată, își îndreptă deodată spinarea, și apoi se făcu mai mic, ceru iertare pentru cum arată, fugi să-și pună altă cămașă. Un rid îngust de uimire se așternu în diagonală deasupra ochiului drept al mamei. Dar poftește înăuntru, doamnă Blum, ce-i asta să stai în ușă, cum ar putea un oaspete atât de rar ca dumneata să deranjeze, bei o cafea?

Edna intră șovăind, le adresă mici moțăieli din cap lui Yohi, fotografiei rotunde a bunicului, tatăl mamei, care era pe bufet, lustrei celei noi, fiecărui obiect și lucrușor din odaie. Aaron păși în spatele ei. Cum o să explice. Cu ce-o să-nceapă. Poate-ar fi bine să fugă acum, când ei nu sunt pregătiți. Poate-ar fi bine să cadă și să leșine imediat. Poate-ar fi bine să înfigă în ea cuțitul și apoi în el însuși, dar imediat începu să răsune în el țârâitul, parcă anume ca să-și bată joc de el, unul care nu știe să înșurubeze sau

să deşurubeze un şurub sau să ţină în mână un pahar, cum o să reuşească să-şi desfiinţeze dintr-un foc tot trupul, în cel mai bun caz o să-şi pricinuiască un beteşug nou, e ridicol. Edna aruncă o privire uimită prin salonul cu „Puritz"-ul şi „Matusalem"-ul renovaţi, şi lustra mare, cea nouă, au făcut mici reparaţii după ce-a plecat bunica, era probabil pentru prima oară când vedea dinăuntru locuinţa unor vecini, nici la şedinţele comitetului de bloc nu vine niciodată, şi mama simte asta, şi-i arătă salonul cu o mişcare largă, chiar mai largă decât de obicei, se scuză că totul e cu josu-n sus, toate erau la locul lor şi toate erau lună ca întotdeauna, doar era joi, se putea mânca de pe podea, şi se făli niţel cu văruitul proaspăt, cu bufetul cel nou, era în el un bar modern pentru băuturi, atunci când îi deschideai uşa se aprindea în el, îndărătul unei perdele roşietice de catifea, o lumină discretă, sticlele se reflectau în oglinzi, de ce nu-ţi scoţi paltonul, doamnă Blum, nu, nu, se cutremură Edna Blum, se cufundă încă mai adânc în paltonul ei greu, şi privi barul modern holbându-şi ochii, dar poate, înţelese deodată Aaron, poate că se miră, cum de e un bufet atât de mare şi nu sunt deloc cărţi.

Tata se întoarse, îmbrăcat în carourile albastru cu alb, pieptănat, cu părul ud de apă. Faţa mamei nu se schimbă nici o iotă; Edna Blum se aşeză delicat pe marginea canapelei „Bordo" şi-şi frânse degetele trandafirii, îşi roti capul încoace şi încolo şi lăsă să-i scape nişte pâlpâiri de chicoteli, şi arăta ca şi cum ar fi purtat un dialog interior agitat şi jenant, şi doar roşeaţa din obraji depunea mărturie despre gândurile care-o ardeau pe dinăuntru. Tata se aşeză în faţa ei pe „Matusalem", mâinile lui mari apucară cu putere braţele fotoliului. Vezi dumneata, doamnă Blum, spuse deodată fără să fie deloc nevoie de asta, încercând zadarnic să-şi ascundă picioarele groase, eu, chiar şi iarna port acasă pantaloni scurţi; îi zâmbi cu un zâmbet nătâng, mie, pe dinăuntru mi-e cald, eu îmi sunt mie însumi ca o sobă, vara şi iarna. Edna îl cercetă cu o privire uluită, şi el tăcu. Mama îşi drese glasul şi aşteptă. Din nou îi învălui tăcerea. Aaron tuşea fără încetare. Îl pălise deodată o tuse ca asta. Mama îi aruncă o privire furioasă, din orice se-ntâmplă cu el ea face imediat caz,

dar el trebuia într-adevăr să tușească, și tușea din toată inima. Poate că-i bolnav. Poate că stă să moară.

Edna Blum se aplecă și atinse distrată o lămâie care era pe masă într-un castron, și-și trase speriată mâna înapoi, ca și cum s-ar fi compromis prin lăcomie sau printr-o incredibilă lipsă de politețe. Membrii familiei se mișcară, se foiră pe scaunele lor; Aaron lăsă din nou să se audă o tuse seacă, nervoasă, avans la o teribilă furtună de tuse care avea să-l cuprindă peste o clipă, dac-o să se străduiască poate c-o să scuipe chiar un strop de sânge. Și cu sângele nimeni nu intră în conflict. Dar el știa că n-are nici o șansă. Că astea sunt ultimele lui clipe cu ei. Nici o explicație n-o să reușească să-i facă să priceapă din ce motiv a făcut la ea, și oricum în sinea lor ei se pregătesc tot timpul să vină cineva să le spună în sfârșit vestea cea îngrozitoare despre el. Deodată vorbele țâșniră din gura ei, se desfăcură într-o arteziană din vocea ei înaltă și crispată, și apoi ea se adună imediat, și se chirci toată. Aaron încetă să tușească și căscă ușor gura.

– Dar eu nu... eu nu-s muncitor să mă pricep... nu..., tata rânjea surprins, dumneata ai nevoie de un meseriaș calificat, iar eu sunt numai, așa, pentru reparații mici. Asta e.

Se fâstâci și tăcu.

– Eu cred, domnu' Kleinfeld, eu de fapt sunt aproape sigură, că dumneata vei putea face totul așa cum trebuie. Edna Blum zâmbea silit și clipea des, făcea să-i tremure puțin ceafa ca o pasăre care se scutură de picături de apă. Și am auzit cum ai aranjat la domnul Atias instalația electrică și țevăria la bucătărie la doamna Botenero. Sunt convinsă că vei reuși, domnu' Kleinfeld.

– Dar alea au fost lucrări mici, șopti tata prudent, uitându-se cu coada ochiului la mama.

Oare ea vede cât de tare se străduiește el să se descotorosească de propunere? Ea încă nu-i răspunsese nimic prin privire, încă mai stătea la îndoială, ochii ei cercetau pielea transparentă, anemică, a Ednei Blum, pleoapele ei care păreau roșii și umflate, dinții ei; patruzeci, hotărî mama, nici măcar o singură zi mai puțin, șoldurile ei atât de înguste, palmele lui Moshe

al ei pot s-o cuprindă cu ușurință, un uter care n-a născut, sâni care n-au alăptat...

– Moshe lucrează bine, asta e sigur, lăsă să se audă cu multă cumpătare, în timp ce cumpănea și examina lucrurile, dar, fiindcă e aici un dar, el într-adevăr nu-i un specialist așa de mare pentru ce dorești dumneata, și pe deasupra iarna el suferă întotdeauna cu spatele, nu știu ce să-ți spun, doamnă Blum, poate să încerci să-ți cauți pe altcineva? Nu există om să nu poată fi înlocuit, nu?

Aaron văzu cum se lărgiră ochii Ednei Blum, cum sclipiră. Își clătină capul cu o mișcare calmă, de pe altă lume. Nu e tocmai exact, doamnă Kleinfeld, poate că pentru nici un om nu există cu adevărat înlocuitor. Inima lui o îndrăgi, pentru că vorbise atât de frumos și de nobil, măcar că discuția se învârtea în jurul unui lucru atât de simplu și de plicticos. Dar și mama asculta scânteile stranii care dansau în vocea Ednei Blum: dădu din cap că nu, și încetă să zâmbească.

– O să plătesc generos, spuse musafira.

– Încă n-a fost deloc vorba de bani, murmură tata.

– Și cât, de pildă, ești dispusă dumneata să plătești, doamnă Blum? întrebă deodată mama cu răceală, și ochiul ei de negustor se îngustează, prețăluiește.

– Chiar și... cincizeci de lire... aruncă Edna Blum.

Se vedea pe ea că se speriase și ea de suma pe care o propusese, și totuși își scutură capul cu un tremur de protest. Pete roșii se întinseră pe gâtul ei. Era cuprinsă de deprimare. Puteai simți, fără s-o atingi, că degetele ei fine, trandafirii, erau umede, degetele care se plimbau în ziua aceea pe clapele pianului. Tata scoase un geamăt, și vâna albastră cea mare de pe o parte a gâtului lui zvâcni cu putere. Cu cincizeci de lire se poate închide balconul pentru iarnă; se pot începe reparații în bucătărie; se poate cumpăra un scuter la mâna a doua ca să mergi cu el dimineața la lucru... Mama se rezemă de spătarul scaunului și-și înghiți saliva. Tata mormăi ca pentru sine, e într-adevăr prea mult, doamnă Blum, dar și el tăcu și se concentră asupra degetelor lui. Mama încă nu scosese nici un sunet. Pupilele i se agitau.

Guşa începu deodată să-i tremure. O umbră uşoară trecu precum o mangustă ghemuită pe sub buzele ei. Aşa? Pe vijelia asta, că nici un câine nu cutează să iasă afară, se urneşte frumoasa asta şi iese din casa ei caldă şi vine aici? Atât de urgentă i s-a părut deodată treaba? Edna Blum se chinuia sucindu-şi gâtul sub privirea bănuitoare şi nemiloasă a mamei, privirea asta, gândi Yohi cu deznădejde, pipăiala asta. Cu mare efort Edna îşi ridică pleoapele făcute parcă dintr-o singură bucată de piele şi privi drept în ochii mamei, cerând pronunţarea unui verdict; lui Aaron i se păru atunci că ea şi cu tata aşteaptă să capete binecuvântarea mamei pentru un lucru care e de zeci de ori mai complicat şi mai grav decât dărâmarea unui zid între dormitorul şi salonul Ednei Blum.

– Şi când te gândeşti să plăteşti? Adresarea directă, grosolană, îl zgudui; dintr-odată îi fu limpede că e vorba despre o treabă care nu-i întru totul corectă, care face politeţea de prisos. Şi inima i se strânse pentru Edna Blum şi pentru faptul că fusese silită să i se dezvăluie aici, la el acasă. Fiindcă sunt oameni care pot rezista la o asemenea comportare, simţea el, şi sunt oameni care încet-încet s-au obişnuit cu ea, dar Edna părea atât de vulnerabilă. Fu uimit să vadă că ea acceptă imediat tonul ăsta al mamei: că nu se ridică şi nu iese trântind uşa; doar gâtul ei subţire şi lung continua să se sucească în suferinţe, ca şi cum în fiece clipă ea ar fi înghiţit cojile tari ale mândriei ei:

– Dacă domnu' Kleinfeld va accepta să ia asupra lui lucrarea, eu voi plăti jumătate acum imediat, şi jumătate la încheierea lucrării. Vorbi aşa adoptând limba profesională pe care o învăţase la locul ei de muncă, biroul unui notar cu numele de Lombroso, însuşi faptul că-i rostea numele de o sută de ori pe zi deştepta în ea dezgust, ca şi cum i-ar fi ieşit din gură coada neagră, zvâcnindă, a unui peşte mare şi greoi.

– Domnu' Kleinfeld o să lucreze la dumneata în fiecare zi trei ore după-amiază până o să termine lucrarea, stabili mama, şi eu sau băiatul sau Yoheved o să fim cu el în locuinţă să-l ajutăm. Edna Blum îşi înclină supusă capul. Pe mâinile ei trandafirii erau câteva brăţări care zăngăneau tot timpul şi îi pricinuiau

o mare suferință. Își frânse mâinile și încercă pe cât îi stătea în puteri să le ascundă: lui Aaron inima îi sărea din piept și striga după ea iar și iar, ca un cuc dintr-un ceas cu cuc.

Atunci deschise un portmoneu de piele mic, roșu, pe care-l avea cu ea, se luptă îndelung cu fermoarul lui, chicoti fâstâcită, roși, scoase de-acolo niște bancnote. O clipă le ținu în aer neajutorată, și, când văzu că mama nu întinde mâna să le ia, le depuse cu grijă pe marginea mesei, de unde dispărură numaidecât.

– Tu o să-i dai jos peretele, și-o să cumpărăm un „Friedmann" nou, cel vechi pute, și-o să uităm de toată afacerea asta. Ptiu, fir-ar ea să fie. Asta spuse mama după aceea, bătând energic ouăle în tigaie, fierbând că se lăsase momită de banii ungu-roaicei, ați văzut cum umblă, ca un mort viu, și cum vorbește, ti ti ti ti, strecură mama printre dinți, imitând cu talent subțire și plin de răutate manierele de cocor nehotărât al Ednei Blum, dar nici împroșcatul ăsta cu fiere nu-i readuse liniștea sufletească: totdeauna spunea că ea n-a crescut în puf și știe multe, numai că de data asta o pișcase ceva și simțea ea c-a făcut o mare greșeală.

15

Într-o luni cenuşie şi uscată tata s-a apucat să dărâme peretele care despărţea dormitorul de salon în locuinţa Ednei Blum. Treaba avea să dureze două zile. A început-o la ora patru şi jumătate după-amiază, după ce s-a întors de la serviciul lui la secţia lucrătorilor din brutării a consiliului-muncitoresc-din-Ierusalim, şi după ce a mâncat sănătos şi şi-a făcut şi siesta. După aceea a tras pe el cămaşa albastră a firmei Angel, de pe vremea când lucra la brutărie, şi şi-a luat lada cu scule, Aaron îl privi bine-bine, nici o Roxană uitată nu zbură de-acolo dinăuntru, a coborât la centrala termică plină de funingine a blocului, a pus pe umeri scara mare pe care o făcuse cu mâna lui în anul patruzeci şi opt, când a ridicat pentru mama şi pentru el prima lor casă în cartierul Romema, şi cu paşi grei şi măsuraţi a păşit către scara numărul unu, etajul trei, către locuinţa Ednei. În urma lui păşea Yohi, cu braţele încărcate de un teanc de ziare vechi, să adune bucăţile de zid şi molozul care o să cadă din perete; după ea Aaron, ţinând cu greu în mână ciocanul tatei, şi iată el se-ntorcea la locuinţa ei, şi de data asta pe faţă şi cu permisiune în toată regula, şi poate chiar o să-ndrăznească acolo, chiar lângă mama şi tata, cine ştie; iar după Aaron, închelnd plutonul, mama, cu rochia maro cea mohorâtă poreclită „Preotul", mânioasă şi bănuitoare ca o cloşcă, cu părul strâns într-un coc sever pe creştet, cu trusa ei maro de tricotat sub braţ şi ţinând în mână un termos mare plin cu ceai, fiindcă, şi limba ei se despica în două ca o limbă de şarpe, n-ai să capeţi de băut la nebuna aia.

Edna Blum le deschise ușa sărbătorește, și priveliștea care i se arătă îi tăie lui Aaron răsuflarea. În cinstea lucrării se îmbrăcase cu deplină simplitate, jeanși și o bluză aurie, destrămată nițel pe la margini, mângâind tandru sânii ei mici, iar părul ei auriu, subțire, îi înconjura chipul ca un nimb, iar fața ei era luminoasă și ascuțită într-un echilibru atât de gingaș și de radios, încât părea că frumusețea ei iradiind dorință pătimașă nu era decât o boală; mama și tata și Yohi nu se uitau la fața ei: ei se zgâiau la picioarele ei desculțe, lungi și străvezii: picioare de pasăre care pogoară arareori pe pământ. Edna îi pofti să intre și le propuse să șadă pe fotoliile ei albe de piele, care scoteau un scârțâit înfiorător. În fața lor, pe masa de salon albă și scundă, erau farfurioare cu felii de tort cumpărat la hoțul de Kravitz, care pune trei ouă acolo unde se cer opt, și ce-ai crezut că în cinstea ta balabusta o să stea toată ziua la bucătărie cu șorțul pe ea? Și o cană cu suc gălbui-transparent, și un vas cu fructe nespus de frumos, ca una dintre pozele din albumele ei groase, atât de frumos, încât se putea crede că nu-i adevărat. Mama – mama lui cea politicoasă, care niciodată nu gustă nimic în casele altora – întinse deodată mâna, scotoci prin grămada de fructe ca și cum ar fi ales marfă la piață, scoase de-acolo o guiavă coaptă și-și înfipse dinții în ea. Edna Blum se crispă toată de-o durere ascunsă, îi oferi mamei o farfurioară pentru coji, sau pentru resturi, așa îi șopti, iar mama, dinadins, înțelese deodată Aaron, dinadins, îi spuse cu gura plină de suc și miez de guiavă parfumată că ea mănâncă guiavele fără să lase din ele nimic. Edna o privi timid și dădu moale din cap. După aceea le propuse lui Aaron și Yohi cutia cea albă, în care erau bucăți dulci de rahat-lokum, pudrate cu praf fin de zahăr.

– Am adus asta de la Izmir, susură ea, și adăugă ca și cum asta ar fi fost cartea ei de vizită, în fiecare an plec vara în călătorii.

– Mulțumesc. Asta nu-i sănătos pentru dinții lor, declară mama, și domnu' Kleinfeld vrea de-acum să-nceapă.

Edna Blum se făcea tot mai mică de la o clipă la alta. Ceru iertare și lămuri lucrurile, spunând că voise să marcheze în

acest fel, oarecum sărbătorește, începutul lucrului, și mama o privi cu asemenea ochi încât tăcu numaidecât.

Mai întâi tata dădu jos de pe perete tablourile, și le propti cu multă grijă de un alt perete. Astea nu sunt decât reproduceri, spuse Edna cu modestie, și mama scoase un fluierat de admirație înfundat și urât, care ajunse numai la urechile lui Yohi și Aaron, astea sunt dansatoare ale lui Degas, și acesta e Magritte, și acesta e bineînțeles scaunul lui Van Gogh, și aici ceva de Dali, și asta e ceva abstract, și asta e o natură moartă de Renoir sau de Gaugain; tata le purta în mâini, și Aaron nu-l ajută, din cauza țârâitului, ci rămase șezând pe fotoliul alb de piele; privea dreptunghiurile deschise la culoare care rămăseseră pe pereți, și-și aminti de Lili, bunica lui, și de coada ei cea veche, cea groasă, cea uscată, răsucită într-un ziar, pe care o găsise în fundul lăzii de gunoi; poate că pete deschise la culoare ca astea rămân pe lume câtăva vreme și după ce oamenii mor.

Tata demontă etajera neagră de cărți. Culese de pe rafturi cu mult respect colecția de bile de sticlă cu fulgi de zăpadă, din toate țările prin care făcuse excursii Edna adusese o asemenea bilă, când Aaron intra aici pe ascuns îi plăcea să le zgâlțâie pe toate odată, instituise el un asemenea ceremonial; un farmec trist, obosit, ca din povești, pogora asupra lui la vederea tuturor prizonierilor singuratici, alpiniști, lebede, clovni, orhidee, dansatoare, copii, care se vedeau unul pe altul din închisorile lor de sticlă sub furtunile tăcute de zăpadă, și apoi tata dădu jos albumele groase pe care în lipsa Ednei Aaron nu ostenea să le frunzărească, erau în ele și poze și desene de bărbați și femei în pielea goală, dar nu era nimic grosolan în ele, nici înstrăinare, nici plictis, și apoi tata purtă, cu multă grijă, cu limba scoasă printre dinți, prisma fină de sticlă, și cana ale cărei buze lungi se întindeau ca pentru o sărutare cerească, și înăuntrul căreia era un buchet de imortele uscate, și prințesa n-a mișcat un deget, a binevoit numai să te lase să faci toată munca singur, de parcă i-ai fi servitor ca un ziler sudanez, dar mama nu spunea adevărul: Edna Blum lua fiecare obiect din mâna tatei și-l punea în locul pe care i-l destinase, și toți cei care se găseau în încăpere

urmăreau iar şi iar clipa asta efemeră în care vârfurile degetelor ei subţiri atingeau degetele tatei, care încerca din răsputeri să nu simtă atingerea asta ciudată, un fel de mângâiere aeriană, şi-şi îndrepta toată atenţia asupra lucrului, asupra lucrului. Doar când îl luă în mână pe negrul bătrân cel sculptat văzură că nu se poate abţine, căci îi mângâie pe furiş cu degetul faţa cioplită, înţeleaptă şi tristă, nasul lat şi turtit, buzele groase; mama fârnâi cu dispreţ, şi tata îşi îndreptă puţin spinarea. Cu o faţă lipsită de expresie continuă să mute statuetele, micile sculpturi de lemn pe care Edna le adusese din cele două călătorii ale ei în Kenia: şi statueta unui tânăr subţire, cufundat în gânduri; şi forme care făceau aluzie la rotunjimi de femeie care ieşeau dintr-un trunchi de copac, când Aaron era acolo singur, se prostea câteodată imitându-le mişcările, petrecându-şi vârfurile degetelor peste trăsăturile lor rotunjite, pline de viaţă. Câteodată simţea că marele lui secret aici nu era ce făcuse la ea în closet, ci faptul că fusese cu tabloul acela şi cu cărţile şi sculpturile ei. Plăcerea se revărsa înlăuntrul lui: poate c-ar trebui să rămână aici, ca una dintre sculpturile ei, şi când o să se-ntoarcă noaptea de la cercul de spaniolă sau de la cercul de ikebana, o să-l descopere şi o să-i îngăduie să rămână la ea. Uneori o să-l cizeleze, până când mâna ei o să-l desăvârşească.

– Gata, am terminat, gâfâi Edna în cele din urmă, când peretele rămase gol, oarecum indecent.

Tata rânji şi dinţii lui puternici i se arătară albi:

– Orice monedă are două părţi, doamnă Blum, sunt desigur tablouri sau obiecte şi pe partea cealaltă a peretelui, am sau n-am dreptate?

Şi Ednei într-adevăr nu-i trecuse prin cap ce-o să se petreacă aici, în casa ei. Faţa i se făcu cenuşie şi i se trase: ea plănuise să dărâme un perete, luase hotărârea asta cu preţul unui efort uriaş, îi fusese necesară toată tăria ei sufletească ca să-şi imagineze ciocanul înfigându-se în perete dintr-o parte a lui, dar nu avusese suficientă putere ca să şi spargă tot peretele ăsta. Şi spaţiul imens care o să apară aici. Acum stătea, cu braţele moi, cu capul plecat.

– Doamnă Blum, spuse tata cu o voce blândă, cum rar i se auzea, poate că nu te-ai gândit exact ce-o să fie aici... Dărâmatul înseamnă mizerie și mult zgomot și tevatură mare. Poate c-ar fi mai bine să punem totul la loc și să ne spunem frumos la revedere și nu s-a-ntâmplat nimic, zău așa.

Încerca s-o apere; femeia subțirică ale cărei mișcări erau ca ale unui făt înlăuntrul mitrei pe care o închipuia pielea ei: cei doi stăteau acum unul în fața celuilalt, și Aaron văzu deodată cât de frumos fusese tata odată, înainte de a se îneca în grăsime și de a căpăta expresia lui obișnuită, iar mama văzu și ea, vorbele i se opriră în gură, fiindcă înfățișarea asta i-o văzuse și ea cândva, inima i se strânse, nu știu dacă să continue să-l privească acum, să se umple toată de imaginea lui, să se agațe de ea sau să-și smulgă privirea și să piardă clipa asta pe vecie, era pe-atunci foarte tânăr, mai tânăr decât ea cu câțiva ani, și când l-a-ntâlnit pentru prima oară la sfârșitul lui patruzeci și șase la Ierusalim, încă nu era frumos, era flămând într-un hal fără de hal, tot numai piele și os, și buimac, dar își ținea fruntea sus, și ceva radia din el, ceva sălbatic, ceva liber, un farmec de copil, de derbedeu generos, l-a găsit în mijlocul străzii, din stradă l-am cules pe tatăl vostru, dormea pe o ușă scoasă din țâțâni, era pe jumătate mort când l-am găsit; fiindc-a ajuns cum-necum din stepele Rusiei aici în țară, fără să cunoască pe nimeni, fără să aibă habar de nimic și fără să-nțeleagă limba, pe-atunci mama era de-acum fată bătrână, avea douăzeci și cinci de ani, orfană de amândoi părinții și îngrijindu-se de cinci frați și surori mai mici, și ea l-a cules și l-a băgat în casă, cum s-a făcut ea, eroic, că nu bagă în seamă bârfelile vecinilor și ale câtorva din familie, că până azi nu i-a iertat pentru asta, cu Gamliel și cu Ruhălă s-a împăcat abia la bar-mitzva lui Aaron, și timp de cinci luni întregi, cu șmecherii și cu amenințări, l-a împiedicat să iasă din casă, acum deodată totul revine în ea, totul se întrupează și reînvie deodată și tocmai aici, în casa ăsteia, ca un izvor viu care țâșnește de sub crusta uitării și a părerii de rău și a oboselii de ani și ani, chiar și-un zvâcnet al dragostei pe care o simțise pentru el o înfioară pentru o clipă, și Hinde ca Hinde, râdea Gucea

până la lacrimi când i-a povestit lui Yohi despre zilele acelea, nu i-a fost rușine să-i spună că englezii vânează spioni comuniști care se ascund în țară, și taică-tu, bietul de el, o asculta în tot și-n toate, presăra covor de flori pe pământul pe care călca ea, și cel mai tare se minuna de cum ne îngrijea, cei mici, eram cinci pe capul ei, cinci pui, fără tată fără mamă, numai Hinde și Hinde, și îl vedeam cum se uită când ea ne dădea să mâncăm sau ne îmbrăca sau ne învăța temele de-acasă, și atunci ne gândeam că lui cu siguranță îi e dor de maică-sa, bun, pe-atunci noi încă n-o cunoșteam pe Lili, și abia când Lili a venit am înțeles că din contră, tocmai faptul că maică-ta era așa de severă cu noi, asta e, cred eu, ce i-a plăcut, și atunci, ceva de speriat, el a-nceput să fie nițel copil, așa să-mi ajute Dumnezeu, exact cum auzi, Yohălă, a-nceput să se-ntoarcă înapoi în timp, să se alinte față de maică-ta, s-o supere cu mâncatul, să se joace cu noi de-a v-ați ascunselea și de-a prinselea, un copil mare, ce mai, și a fost într-adevăr un moment, ținea minte mama, când m-am întors acasă după o zi de lucru pe brânci în gospodăria unor oameni bogați în cartierul Rahavia, ce nu făceam atunci pentru o bucată de pâine și câteva măsline, și l-am văzut rostogolindu-se pe jos cu Gucea și Rivcea și Itka și Ruzsa și Isar, și râzând de parcă n-ar fi necazuri pe lume, și-am simțit o împunsătură aici, în inimă, că poate l-am răsfățat prea tare și-acum trebuie să-l întorc repede la vârsta lui, și de-atunci am început să fiu cu el aspră și să-l învăț ebraica, iar nopțile, cu o lampă Lux, Yohi, ședeam și-i arătam litere și cuvinte, și pe-atunci încă avea cap bun pentru lucruri din astea, eram tineri, și nu i-am dat voie să vorbească polonă, ca să nu se gândească la ce-a fost și să-și piardă timpul și să-i fie dor, dacă-mi spunea ceva în polonă, spuneam ce, și el spunea încă o dată, și iarăși ce, până mi se supunea, și cum ați fost așa împreună tot timpul ăsta fără să vă căsătoriți, a întrebat-o Yohi încet, cu dor în glas, și tu ce crezi, Yohălă, nu m-a atins nici măcar cu un deget, a spus mama cu mândrie în ochi, nu el și sigur că nici altul înaintea lui, nu ca fetele de azi care servesc compotul înainte de aperitiv, și eu n-am să-ți spun că n-a-ncercat, bun, e bărbat, dar fii sigură că la nuntă eram pentru

el ca un măr în care el înfige primul dinte, dar bucate cum nu mai mâncase el tocmai că mânca la ea, a povestit Gucea, și nu te uita la maică-ta că e așa de liniștită acum, ce are ea într-un deget n-avem în cap noi toți la un loc, știa cum se ține un bărbat, uneori nu mânca ea, dar lui îi dădea numai bunătăți, și noi, cei mici, ne bucuram și noi, ce ne bucuram, înnebuneam, cine-a auzit atunci la Ierusalim, în vremurile de sărăcie, de ouă proaspete la micul dejun, cine-a auzit de pui, Yohilă, închipuie-ți, se ducea la chibuțul Kiriat-Anavim și făcea acolo coafuri la cincizeci de fete tah tah tah, și căpăta pentru asta un pui amărât mort de foame, și ce delicatese făcea din el, pe-o lampă cu gaz îl rumenea, și alți oameni mâncau ierburi de pe câmp, și maică-ta ne făcea colțunași și chifteluțe de cartofi, și în jurul nostru toți aproape că mureau de foame, dar maică-ta, când vrea ea, nimic n-o oprește, și într-adevăr, Yohilă, medita mama și un văl de plăcere se întindea pe fața ei, au trecut poate câteva săptămâni și taică-tu a-nceput să se facă bine, scofâlcelile din obraji i s-au dus și s-a-mplinit la față... Yohi o privi cu uimire, cu milă, cum ședea cu brațele încrucișate în salonul Ednei Blum, pentru o clipă dezarmată, furată de amintirile ei pe care le împărtășea cu mare zgârcenie, doar în rare clipe de grație, ce-a fost a fost, la pensie am să scriu o carte de amintiri să le povestesc pe toate, și-atunci oho și oho, Yohi, dar acum nu e momentul, și oricum copiii nu vor să se gândească ce-a fost cu părinții lor înainte ca ei să se nască, și de ce-au devenit așa cum au devenit, și asta e știut, râdea de fiecare dată când Yohi urla că nimeni n-o înțelege în casă, că azi numai copiii au, cum îi zice, psihologie, și părinții n-au, dar și fără să spună multe Yohi știa să ghicească după expresia feței ei, din fărâme ale poveștilor Rivcei, din chicotelile Gucei, cum a-nceput tata încet-încet să se-ngrașe, cum dinăuntrul unui schelet s-a ivit un bărbat, el însuși era uimit de cum arăta, fiindcă atunci când a-nceput să flămânzească și să slăbească în lagărul de muncă, în taiga, avea doar optsprezece ani, și abia acum se întâlnise pentru prima oară cu sine însuși ca bărbat în toată puterea cuvântului, trebuia să-l fi văzut în fața oglinzii, Yohilă, râdea Gucea cea rotunjoară, și cum se

pieptăna ceasuri întregi, şi-şi dădea pe păr cu briantină, da, da, tatăl ăsta al tău, şi odată a intrat la noi Hemda Kotlarski celibatara să ia trei linguriţe de făină, ce altceva se lua pe atunci, şi l-a văzut, aşa, pe jumătate gol, aranjând o fereastră la care se spărsese un geam, şi-a început să zâmbească cu un zâmbet prostesc şi a uitat să iasă, ei, şi maică-ta, Yohi, a scos din sipetul cel mare bijuteriile de la nunta bunică-ti pe care n-ai cunoscut-o, hainele luxoase şi frumoase din zestrea ei, şi ceasul de aur, şi broşele din argint curat, şi pe deasupra şi-un covor de Buhara pe care-l păstram acolo făcut sul, şi-a ieşit, cum se spune, la luptă, şi ne-a dispărut de-acasă zile întregi, unde-ai fost, Hinde, tace, nu povesteşte, abia după mulţi ani am auzit de la ea şi mi s-a făcut rău, se ducea în ulicioarele din oraşul vechi, în vremurile alea evreii se temeau deja să intre acolo, şi încă o femeie singură, şi la piaţa din Beit-Lehem, închipuie-ţi, şi la kasbah din Hevron, era nebună, dar aşa e ea, dacă şi-a pus ceva în cap, nu se lasă, şi odată s-a-mpopoţonat ca o regină a frumuseţii, unde te duci, Hinde, nu răspunde, şi s-a dus acasă la căcatul ăla, iartă-mi expresia, profesorul Meiselisch din Rehavia, şi i-a propus spre vânzare setul de rugăciune al tatei pentru zilele dintre Anul Nou şi Yom Kippur, dacă ştiam asta o omoram, un set din Veneţia, tata şi-ar fi dat viaţa pentru el, i l-a dat, numai să vezi ce putere are dragostea, şi din fiecare din plimbările astea ale ei se întorcea stoarsă şi tremurând şi galbenă toată, şi nu povestea un cuvânt, şi imediat îşi sufleca rochia şi începea să scoată de-acolo, Dumnezeu ştie de unde făcea rost, toată piaţa, şi atunci acoperea ferestrele cu pături şi băga în gaura cheii la uşă o cârpă îmbibată cu usturoi, să nu se trezească, Doamne fereşte, invidia vecinilor, sau vreun deochi, că acolo în Kerem Avraham ne duceam zilele unii peste alţii, şi începea să gătească, Yohi, trebuia să vezi lumina care era pe faţa ei, când taică-tu se învârtea atunci în jurul ei, înghiţind din ochi mâncarea şi niţel şi pe ea, bietul de el, era flămând, şi ea îl hrănea din oală cu linguriţa, alegea pentru el bucăţile cele mai grase, îi dădea să lingă din sos, exact cum auzi, şi ce privire avea el atunci în ochi, ca un animal care spune mulţumesc cui i-a salvat viaţa, mama îi dădea să mănânce cu linguriţa

din oală? Chiar așa, închipuie-ți, dar asta a fost bine-nțeles numai până la nuntă, fiindcă după cinci luni s-au căsătorit și maică-ta a făcut rost de șaizeci de ouă, așa cum auzi, încă nu se pomenise un asemenea tort de nuntă la Ierusalim, grandios, și trebuia să vezi mutrele tuturor când se uitau la tort, și mai mult când se uitau la taică-tu. Hinde trecu o mână moale peste fața ei acoperită parcă de un văl, cum le ieșeau tuturor ochii din orbite, parcă vedeau o scamatorie, un miracol, cum se schimbase sărmanul meu refugiat, sfertul de om, făcuse chiar o gușă mică, își zâmbea ei însăși, învârtindu-se ca o regină printre musafirii uluiți, urmărind pe ascuns privirile îndreptate către tata, și-i creștea inima de bucurie: ea văzu acolo uluire și repros pentru marea risipă care se vădea în carnea lui, ochii îi erau pur și simplu înghițiți între pomeții obrajilor bine îndopați, și toate astea în toiul zilelor de mare sărăcie în care giuvaergii s-au îmbogățit din îngustarea verighetelor, dar nici o femeie nu-l mai privea cu gura căscată. Nici o vecină nemăritată nu-și mai înghițea arsă de dorință saliva când îl vedea, și dacă asta totuși se-ntâmpla – mama știa și ierta – de prea mult apetit derutat se-ntâmpla, dintr-o lăcomie care din greșeală privise chiorâș, și numai ea, numai Hinde, știa cum să vadă înăuntrul lui, să scoată din preamultul de carne frumusețea lui uitată și bărbăția lui, ca unul care scoate din stâncă un minereu scump, dar în clipa asta înțelese, tot sufletul i se cutremură, ce, ca niște cuțite i se răsuceau în pântece, căci și Edna Blum îl văzuse *pe el*, pe Moshe cel frumos și cel uitat, și pentru el surâdea acum cu surâsul ei tandru, și Yohi și mama și Aaron văzură cum fremăta surâsul ei, pătrundea și se infiltra ca un ulei prețios prin plăcile blindajului de rinocer care prinsese coajă pe sufletul lui. Fața îi roșise foarte tare. Mama se simți arsă de vie, dar era de-acum prea târziu.

Amândoi, Edna și tata, se duseră în cealaltă odaie, în dormitorul Ednei. Cu o singură ridicare de sprânceană mama o trimise pe Yohi după ei. Aaron rămase cu ea. Voia foarte tare să se ducă dincolo cu tata, dar nu se duse. Poate pentru că ținea să-i rămână credincios mamei, poate pentru că acolo, ca și în mare, de pildă, el nu putea să fie împreună cu tata; ședea în tăcere,

ferindu-se de ochii ei lucitori, cum șezi, îndreaptă spatele, nu-ți mai trage nasul, și acum tata e acolo, întâlnea pentru prima oară dormitorul ei, tabloul cu taurul, și era acolo și o comodă pentru machiaj, și mai era și o chiuvetă mititică care fusese instalată pentru ea într-un colț, nu era limpede pentru ce, și mai era bineînțeles patul cel mare la mijloc, uneori îndrăznea să se culce pe el pentru o clipă, un pat excepțional de moale, își spunea ca să-și explice senzația care-l năpădea în patul acela, ca și cum într-o clipită ar fi fost răpit și dus într-un bârlog al somnului, ca și cum ar fi fost acolo o vizuină moale și caldă și plăcută pentru somn. Dacă-ți petreci mâna peste un asemenea pat, mâna amorțește. O dată n-a fost atent și a ațipit acolo, și doar semnalul buletinului de știri de la radio dintr-unul din apartamente l-a trezit un sfert de oră înainte să se întoarcă Edna, închipuiește-ți c-ar fi venit și te-ar fi găsit dormind în patul ei.

Se auzeau de-acolo scârțâituri, și un geamăt și un chicotit și un gâfâit, pesemne că mută patul din loc în mijlocul camerei. Și să presupunem că din întâmplare tata o să cadă pe pat. Aaron rânji în sinea lui. Tatăl lui cel uriaș zace cu brațele și picioarele desfăcute, ațipit pentru totdeauna în patul acela. Și-atunci ce. Atunci n-o să aibă încotro, el, Aaron, și-o să trebuiască să dărâme singur peretele. Își stăpâni zâmbetul, ca mama să nu se enerveze, dar ea de-acum nu-l mai vedea. Ședea dreaptă în fotoliul alb și se blestema pe sine însăși, fiindcă din cauza lăcomiei ei de bani căzuse în capcana asta jalnică. O tăblie din pâslă verde e atârnată acolo la capul patului, îl dirijă Aaron pe taică-su de departe, și pe ea sunt înfipte fotografii în care se vede Edna Blum în locuri depărtate, în țări străine și ciudate; o dată pe an ea pleacă în voiaj, și atunci el are pentru două săptămâni un closet la dispoziție, aici poartă pe cap o pălărie cochetă de paie, în alt loc un acoperământ de cap în formă de cilindru, într-altul e fotografiată pe fundalul unei pagode japoneze sau al unui totem african, dincoace se ascunde poznașă îndărătul unor ochelari de soare uriași într-o piață plină de porumbei, aici se apleacă dintr-un vagon de tren către niște pajiști verzi; pe tabla de pâslă au fost fixate și bilete de tren, ilustrate colorate, bilete

de intrare la muzee, programe de teatru, chitanțe de la trei-patru hoteluri, o cutie de chibrituri, care în loc de etichetă are pe ea o poză a ei și a unui bărbat cu fața smeadă, a cărui mustață se revarsă moale. Fotografiile erau făcute în locuri diferite, dar în ochii Ednei Blum era peste tot aceeași expresie, pe care Aaron i-o văzuse abia azi când le-a deschis ușa: în pragul unei explozii sufletești din cauza prea marii intensități a fericirii.

Se întoarseră, tustrei, și Yohi avea și ea obrajii îmbujorați și se ferea de ochii mamei.

– Se poate începe lucrul, mârâi tata, cu ochii în podea.

– Numai o clipă, te rog! îl opri Edna Blum. Ieși, și se întoarse ținând în mână un aparat de fotografiat: Pentru istorie, îi explică ea mamei, care aproape că se sufocă.

Era din nou foarte emoționată, agitată de mici izbucniri ale sufletului, și degetele îi tremurau. Pe tata îl rugă să țină ciocanul cel mare și să-l fluture în sus. El era neputincios față de ea; aruncă o privire prin vizorul aparatului de fotografiat și-l văzu, și-l ținu o clipă nemișcat, ce puteam să fac, s-o jignesc? Ai văzut cum era; și dacă-ți spunea să miauni ca o pisică, o făceai și pe-asta, mieunai pentru ea? Apoi strigă cu glas pițigăiat: „Birdy birdy!" sau ceva asemănător cu asta, și tata fu inundat de o lumină de magneziu strălucitoare, și pentru o clipită păru mai mic și mai concentrat decât era; împietrit și înspăimântat ca un animal sălbatic care se simte vânat. Edna Blum spuse în șoaptă „Acum, te rog", se cufundă în fotoliul de piele alb, se ghemui în jurul ei înseși, ca și cum n-ar fi avut deloc oase în trup, și cu un gest de copil mic, înstrăinat de lume, începu să-și sugă degetul mare, și o expresie de visare se ivi și se întinse pe fața ei, ca și cum ar fi fost deja plecată undeva dincolo de sine însăși, ca și cum salonul ei plăcut n-ar fi fost plin cu toți acei oameni străini, tăcuți, ale căror fețe erau ca fețele „mâncătorilor de cartofi" din tablou.

16

Cele trei sunete se auziră în același timp: ciocanul izbi în peretele care se crăpa, și, în chiar aceeași clipă, după săptămâni de secetă, se prăvăli deodată din cer un tunet surd, și între cele două sunete își făcu loc și se înălță țipătul straniu al Ednei Blum.

La vârsta de patruzeci de ani, la sfârșitul unei zile de naștere triste, cu ochii roșii, ca un cadou înfricoșător pe care și-l făcea sie însăși, hotărâse deodată să dărâme un perete în locuința ei. Tata izbi din nou și Edna țipă iar. Asta însemna că anul ăsta n-o să aibă destui bani ca să călătorească în străinătate; asta însemna că poate, tocmai pentru că aici îndrăznea să demoleze ceva, o să rămână în locuința asta pentru totdeauna; și într-o asemenea locuință, în care de-acum înainte o să fie doar un salon mare și un dormitor, n-o să mai crească niciodată nici un copil.

El izbi iar și iar, și ea țipa fără să-și dea seama, și mâna îi zvâcnea pe lângă trup, vru ca el să înceteze o clipă, încercă să-l rețină, să respire, dar nu-i fu dat să se dezmeticească, tata izbea fără milă și cei trei care ședeau în fața ei o priveau cu ochi speriați. Mama mișcă o mână șovăind, ca și cum i-ar fi făcut semn tatei s-o lase mai moale, dar el era de-acum pornit pe munca lui, sau se prefăcea că așa era, surd la țipetele de gâscă sălbatică, și abia atunci când peretele fu deja doborât așa cum trebuia, se întoarse încet către femei și către Aaron. Cu dosul palmei își șterse sudoarea de pe frunte, ce frumoase erau toate mișcările lui: din clipa în care apucase ciocanul era ca și cum s-ar fi conectat la o sursă de vitalitate și de armonie; el îi zâmbi Ednei Blum și spuse: Asta e. Și ea își plecă fruntea.

Un ceas întreg muncise și numai de două ori se oprise: mai întâi își scosese cămașa albastră de lucru, și rămăsese în maiou. După aceea, fără să-și întoarcă fața către publicul privitor, își scoase și maioul. Un miros de sudoare umplu încăperea, dar mama, nu Edna, ci mama se ridică în cele din urmă să deschidă fereastra. Pe când stătea acolo, își aruncă o privire și văzu pe câțiva dintre locatarii blocului adunați jos pe trotuar, Peretz și Sophie Atias, cu pruncul lor cel nou, soții Kaminer, Felix și Zlata Botenero ținându-și in brațe, cu grijă, cățelușa, toți ridicând capul, ca pentru a auzi o vestire tainică. Pși! Aproape că-i scuipă. I se păreau ca niște pești care-și rotunjesc la suprafața apei gurile respingătoare, sperând să capete de mâncare. Tata văzu expresia de pe fața ei și se apropie și el de fereastră și umplu cadrul ferestrei. Le zâmbi vecinilor, își flutură ciocanul în văzul lor față-n față cu cerul cenușiu, umflat de nori a vijelie, n-aveți grijă, fraților, râse către cei care stăteau acolo, și ciocanul lui de trei kilograme sfida chiar și pântecele elefanților, acuși vă arătăm noi tunete aici, le aruncă încă o privire ștrengărească, un sfert de Paul Newman sclipi acolo, fereastra se goli, și tata reîncepu să zgâlțâie tot blocul.

Edna Blum ședea în fotoliul ei; fotoliile ei albe de piele, frumoase și feciorelnice; doar când le-a adus acasă de la magazin a îndrăznit să se așeze în ele și a auzit cu groază scârțâitul lor respingător, rânjetul cunoscut al demonului material care o chinuie. Ochii îi erau pe jumătate închiși, și buzele puțin desfăcute, ca și cum ar fi fost arsă undeva înlăuntrul ei. Din când în când îi oferea cu o mână moale mamei sau lui Aaron să guste din tratația pe care-o pregătise, dar le era limpede tuturor că doar un înveliș de politețe și civilizație ultim și gol îi punea mâna în mișcare...

Iar tata izbea ca și când el însuși ar fi devenit un imens ciocan. Bucăți mari de piatră și de tencuială zburau în jurul lui și i se adunau la picioare. Câteodată dispărea într-un nor de praf alb și gros și apoi reapărea încet de-acolo. În ziua aceea izbi în perete de sute de ori. Schimbă ciocanul de trei kilograme cu ciocanul de cinci kilograme, și uneori făcea peretele să tremure aplicându-i lovituri de paloș cu dalta și cu șurubelnița. Și fiecare lovitură pe care o dădea era serioasă și precisă, exprimând respect față de materia mută, o prețuire cumpănită a rivalului și

respect pentru ceremonialul luptei. Se vedea limpede că și peretele, în felul lui, recunoaște puterea tatei; că de la o clipă la alta el i se dăruiește, stăpânit, dar plin de durere, conștient de dezastrul pe care-l suferă în cărămizile lui grosolane, în firele electrice care viermuiau în el, în barele de fier ruginite care ieșeau la iveală la marginile lui.

– E un perete gros, spuse tata când se opri o clipă să răsufle, pe vremuri știau să construiască așa cum trebuie. Azi nu se mai fac pereți ca ăsta.

Bătu în perete ca unul care bate în pieptul unui cal bun. Edna Blum se cutremură.

La fiecare nouă lovitură se cutremura, de parcă i-ar fi fost străpunse măruntaiele. Abia atunci când începuse acțiunea de distrugere constatase în ce măsură strămutase casa asta înlăuntrul ei în cei treisprezece ani de când locuia în ea; că era o Edna a dormitorului, și o Edna a camerei de oaspeți, și o Edna a bucătăriei, și în fiecare din ele era o altă Edna și când trecea prin fiecare din încăperile astea se petrecea în ea, încă se mai petrecea, după toți acești ani, o mică schimbare, o traversa un alt spirit, alte așchii se lipeau de magnet; erau lucruri și erau oameni anumiți la care putea gândi doar într-o cameră sau într-alta, și la lumina unei anumite lămpi, îndrăgite, și nu la altă lumină, și era de la sine înțeles că încăperile în care nu era robinet, adică nu exista nici măcar o posibilitate ca prin ele să curgă apă curată, erau mai puțin potrivite pentru ea, și de aceea, imediat după ce se mutase să locuiască aici, instalase, făcând o investiție considerabilă, robinete și chiuvete mici și în colțul holului, și în balcon, iar o chiuvetă mică și ceremonioasă ca de ritual fusese instalată chiar și într-o nișă din dormitorul ei; și erau tablourile, reproducerile ei, îi făcea plăcere să rostească cuvântul ăsta ca pe un dulce care i se topea încet în cerul gurii, avea și un original, un desen pe care-l cumpărase în Montmartre de la un pictor bărbos și uriaș, o mare furtunoasă și o frântură de epavă, o coadă îi cădea pe ceafă și un cercel de aur îi sclipea în ureche și ochii lui o sfredeleau, el o îndrumase puțin în timpul șederii ei la Paris, desenul ăsta, îi era greu să hotărască dacă desenul acela era cu adevărat artă, și erau cărțile, chiar dacă pe cele mai multe nu le citise, lec-

tura e o îndeletnicire sfântă, nu citise nici măcar câte-un pic din fiecare, e preferabil să aştepte un calm desăvârşit, îi plăcea să le simtă în jurul ei ca pe-un zid de apărare faţă de lumea dinafară, şi era colecţia ei de globuri de sticlă cu fulgi de zăpadă, să le scuturi şi să tot visezi, şi expoziţia de păpuşi îmbrăcate în costume naţionale pe care le adusese din toate ţările pe care le vizitase, şi masa ei de lucru drăguţă şi elegantă, pe care erau aşezate în ordine exemplară toate numerele din *National Geographic* şi caietele cu „proiectul" ei, aşa obişnuia să-l numească în sinea ei, cu modestie, şi covoarele, bineînţeles, cele douăzeci şi unu de covoare şi covoraşe şi preşuri şi ştergătoare care se întindeau înghesuite în toată locuinţa, câte un covoraş mititel din fiecare ţară în care se plimbase, şi când umbla pe ele desculţă trecea cu paşi uşori din Mexic în Portugalia, din Kenia în Finlanda, păr de cămilă şi lână de oi şi blană de tigru şi ţesături, ca şi cum ar fi umblat prin interiorul unui album de timbre colorat, şi era Edna de douăzeci şi şase de ani şi Edna de treizeci, şi Edna unei aventuri amare de dragoste, cu un bărbat însurat care a înşelat-o, te-ai înşelat singură, şi perioada de disperare care a venit după aceea, bărbaţi lipsiţi de fizionomie care au făcut cu ea tot felul de lucruri, ea era pe atunci ca un copil înfricoşat într-un dans drăcesc, şi s-a salvat, şi s-a cufundat în obtuzitate, şi singurătatea ei s-a împietrit în jurul ei din ce în ce mai tare, în general cum era în stare odată să treacă prin toate etapele care conduc doi străini, două stingherelі, de la sublim la bestial, şi numai o dată pe an, în străinătate, închidea un ochi lăuntric, se supunea acestui mare miracol, că trupuri care veneau din ţări atât de depărtate şi diferite se împreunează atât de frumos unul cu altul, îşi culegea câte-un amant efemer pentru o noapte, numai să fie sărutată pe gură nu permitea, şi o dată s-a şi îndrăgostit, la Lisabona în Portugalia, spunea înfometată „Lisboa" cum ar fi spus „cu nesaţ", la un club de turişti dubios la care cutezase să se ducă, ce bărbat fabulos ai avut tu acolo o noapte întreagă, cum i-ai înnebunit simţurile până când ţi-a jurat că o să-şi lase nevasta şi toţi copiii, cum l-ai convins să fie raţional, copilă vitează şi generoasă ce eşti, şi era Edna studiilor la Universitate, îi lipsea o singură lucrare de seminar ca să absolve, şi Edna de după operaţia micii tumori din uter, şi cea care timp de o săptămână întreagă a

mestecat cu gura ei fărâmituri de aluat pentru puiul golaş care căzuse în cuibul ei şi-i murea în mână, şi Edna entuziasmelor şi a depresiilor, a singurătăţilor şi a angoasei – aici ai plâns, aici i-ai scris o scrisoare, aici ai stat o noapte întreagă şi n-ai îndrăznit să le înghiţi, şi uite, cu câteva lovituri de ciocan date de mâna unui bărbat, totul s-a făcut ţăndări şi toate s-au îngrămădit una peste alta, peretele ei, încăperile sufletului ei.

La şase şi jumătate seara mama declară „Ajunge!" şi glasul ei era răguşit din cauza prafului şi din cauza blestemelor ei surde, şi era ca şi cum în timpul tuturor orelor care trecuseră ar fi strigat mereu acelaşi cuvânt. Tata auzi. Ceafa lui roşie, strălucind de broboane de sudoare, se crispă. Mai dădu câteva lovituri. O clipă s-ar fi putut crede că se răzvrăteşte. Că n-o să vrea să-nceteze. Ea îşi mişcă buzele, dar nu scoase nici un sunet. Tata încetini. Se opri. Lăsă ciocanul. Într-o clipă îşi recăpătă înfăţişarea obişnuită, înfăţişarea molatică şi groasă. Când vru să măture resturile peretelui şi praful şi bucăţile de tencuială Edna dădu din mână fără vlagă, pe jumătate leşinată, şi spuse că nu-i nevoie. Du-te acum. Mâine la aceeaşi oră. Tata îi aruncă o privire uimită: în ultima oră nu-şi întorsese capul şi nu văzuse fazele schimbării de pe faţa ei. Şi faţa lui era diferită de cum arăta de-obicei, şi Aaron nu ştia să spună prin ce, dar exact aşa arăta Moshe când mi-a construit şi mi-a reparat casa bogătaşului din Romema.

– Scara o las aici, spuse.

– Da, să rămână la mine, şopti Edna.

– Mâine vin iar, spuse, deşi nu era nevoie.

– Am s-o păzesc, spuse fără grabă, aproape fără voce.

– Şi plouă, da? întrebă cu glas prea tare, se grăbi spre fereastră, masându-şi braţul drept.

Dar norii încă mai erau spânzuraţi grei şi desfiguraţi de povara lor încă nedescărcată. De departe, de dincolo de ei, de deasupra unor munţi depărtaţi, falnici şi stâncoşi, şi încă mai de departe, venea rostogolindu-se iarna însăşi, zorindu-se cu toate caleştile ei; comandant sumbru, imperial, se grăbea către o provincie depărtată de unde răzbăteau voci de răzmeriţă. Şi o caravană liniştită, uimită, ieşi din casa Ednei Blum în seara rece, cu mama în frunte, şi după ea Yohi, şi în urma lor Aaron. Tata venea la coadă, cu capul plecat, ca un taur adus seara înapoi în ţarcul lui.

17

Cina fu învăluită într-o tăcere insuportabilă. Tata mânca și înghițea și cerea supliment, efortul, se părea, îi mărise foarte mult apetitul, și mama punea mâncarea în farfuria lui cu mișcări prudente, retrase brusc, ca una care hrănea flăcările unui foc mistuitor. Îl privea cu fața încremenită atunci când el se apleca peste farfurie, i se vedea numai fruntea roșie și de sub ea se auzeau clefăială și gâfâieli și zgomotul înghițitului lacom. După cină Aaron coborî să arunce gunoiul, și încă din clipa în care căpătase în mână găleata de la maică-sa – știu; după fața ei și privirea ei într-o parte, știu. Lângă rezervorul mare și ruginit de benzină pentru încălzire se opri, se aplecă în semiîntuneric, își băgă mâna în găleată. Pipăi acolo cu scârbă gunoiul umed, până când găsi ce căuta: niște hârtie de ambalaj groasă, făcută sul și legată cu sfoară. O scoase și o desfăcu și privi: era acolo o pereche de pantofi, pantofi negri, eleganți, cu tocurile tocite. Le mirosi repede, dar nu simți nici o urmă de aromă de șampanie. Gunoiul îl aruncă, iar pantofii îi mută în ascunzătoarea lui din centrala termică. Îi ascunse lângă rochia colorată de vară, lângă costumul de baie cu dungi, lângă coada groasă, tăiată, de-acum mucegăită.

Mama și tata o internaseră pe bunica de peste un an, imediat după rușinea pe care le-o făcuse la bar-mitzva lui. Nici de data asta bunica nu le-a făcut viața ușoară, s-a luptat cu ei ca o fiară, scuipa și zgâria și blestema, dar de astă dată nu mai avea cuvinte, numai țipete și scrâșnete de deznădejde, și mama a putut în liniște să-l ajute pe tata s-o urce în ambulanță. După aceea,

acasă, mama a îmbrăcat rochia maro cu pătrățele și a împachetat într-un sacoșă mare sandvișuri și borcănașe cu smântână, și suc de roșii în sticlă, și câteva pătrățele din ciocolata care-i plăcea bunicii în mod deosebit, a învelit totul în hârtie de pergament și în nailon, a legat totul cu elastice și a scris pe fiecare sandviș ce conține, și împreună cu Yohi și Aaron s-a dus la spital.

Bunica era de-acum culcată în secție, i se făcuse o injecție ca s-o calmeze și i se dăduseră doctorii ca s-o amețească, și era liniștită. Îi privea pe vizitatori cu ochi opaci, și nu i-a recunoscut. Sunt eu, Aaron, i-a șoptit uluit, cu fiorul unui moment de frică, uită-te, sunt eu, dar ea nu și-l amintea. Mama, care își ținea în mână batista, gata să plângă, s-a întrecut pe sine și a început imediat s-o îngrijească, să curețe puroiul din ochii ei inflamați, să-i potrivească perna, să-i maseze labele umflate ale picioarelor. Mâinile ei se agitau fără pic de scârbă pe tot trupul bunicii, de sus până jos, ca labele unui păianjen agil. O soră cu o față rea și ciupită de vărsat a adus cina și a vrut să-i dea de mâncare, dar mama, cu un surâs amabil, i-a luat tava din mână, a spălat la chiuvetă proteza cu dinții bunicii, i-a îndesat-o cu atenție în gură, și i-a mișcat puțin maxilarele până când dinții s-au așezat la locul lor, și apoi a săltat-o dreaptă în patul ei, i-a ținut capul și i l-a sucit puțin, și a început să-i ducă la gură lingurițele cu iaurt, linguriță după linguriță, cu răbdare și îndărătnicie.

Zi de zi familia venea la spital. Uneori Aaron prânzea acasă singur, și apoi se grăbea într-acolo. Lângă patul bunicii îi găsea de-acum pe mama și pe tata, și de cele mai multe ori și pe Yohi. Bunica zăcea mică și pierdută în patul cel mare. Aproape că nu se mișca. Poate că nici măcar nu simțea toată agitația din jurul ei, toate eforturile părinților de a-i crea sentimentul plăcut că e acasă. Avea un dulăpior mic, și mama i-l aranjase așa cum știa ea: erau acolo capotul bunicii, și săpunul ei, și un pahar în care să-și pună dinții, și o față de pernă de acasă pentru perna ei, și un șervețel de masă brodat, și pieptenul pe care-l iubea ea, și pansamente elastice pentru picioarele ei umflate, și cremă de mâini, și o cremă specială pentru obrazul ei, și o sticlă caldă – totul, totul, era o plăcere să te uiți. Părinții ședeau

îngrijorați și cu devotament în fața patului, Aaron și Yohi alături de ei, și fără să coboare ochii de pe bunica discutau în liniște despre ce era la ordinea zilei, despre ultimele noutăți din lume, despre fiica cea mică a lui O-para-jumate, care a avut baftă și s-a logodit cu fiul unui prieten care are deja acțiuni la bursă, dar căruia i se ascunde că tatăl ei e bolnav, fiindcă rinichii sunt ceva ereditar, și despre aparatul cel nou, de care povestea tata, aparatul care o să rezolve toate problemele oamenilor ca el cărora le place să joace la pronosport, un ghicitor automat care alege singur unu sau doi sau x, ascultați-mă pe mine, peste încă o sută de ani totul o să fie de-acum automat și-atunci n-o să mai fie deloc nevoie de oameni, o să-i înlocuiască pe toți și totul n-o să fie doar roboți și roboți, și mama povestea despre secția cea nouă pe care au deschis-o la supermarketul din cartier, pentru tot felul de delicatese, somon și icre și brânzeturi cu mucegai verde, șaptesprezece lire pentru două sute de grame, îți vine rău numai când te uiți la ele, și totuși lucrurile astea dau întrucâtva o senzație plăcută, modernă, de civilizație, de străinătate. Din când în când se ridica să potrivească mai bine perna bunicii, să-i schimbe poziția corpului, să-i șteargă nasul. O îngrijea cu un asemenea devotament și cu un asemenea fanatism, pe nimeni altul nu se bizuia cu adevărat, și avuseseră de-acum loc gâlcevi acolo, la spital, cu surori și chiar și cu Yohi, până când în cele din urmă mama cedase și renunțase în favoarea lui Yohi într-o privință, pieptănatul bunicii, și Yohi luptase ca o leoaică și n-o lăsase pe mama s-o tundă pe bunica atunci când părul ei începuse să fie prea lung, iar rolul tatei, în afară de prezența lui liniștitoare, era s-o ridice în brațe din pat ca să i se aranjeze cearceaful sau să i se pună dedesubt plosca, și cât era el de puternic fața i se îmbujora foarte tare, ca un bolovan se făcuse de grea mamaia, vorba asta îi scăpa tatei, arată ca un puișor de găină, dar cântărește o tonă, și Aaron, al cărui rol era numai să supravegheze ca degetul mic de la piciorul ei, acela care era rebel, care se cocoța într-una peste celălalt, să fie adus la locul lui, cugeta că asta e poate fiindcă aproape că nu mai e viață în ea, în bunica, fiindcă viață înseamnă după cât se pare

ușurință, dar după câteva minute ei vedeau cum degetul acela viclean începe să se îndoaie și se furișează înapoi deasupra degetului vecin.

Cunoștea deja toate labirinturile spitalului. Când se ducea la patru la bufet se abătea și pe la alte secții, arunca rapid câte-o privire în saloanele cu bolnavi, trecea ca din întâmplare pe coridoare care erau declarate „Numai pentru personalul medical", era ca o joacă de-a lui, un joc al liniilor de pe pardoseală, la etajul patru erau dale mari și el trecea pe-acolo o dată pe zi, trecea cu o mutră indiferentă prin fața copiilor, aveau halate albastre, nu toți păreau bolnavi, dacă i se adresa unul dintre ei și încerca să lege cu el o conversație, nu-i răspundea, el e turist, el ebraică nu, pășea printre ei până la capătul secției, aștepta o clipă pe coridor, și se întorcea trecând printre ei, printre două rânduri ale lor, și se amuza între timp jucând un joc cu sine însuși - era foarte atent să nu calce pe liniile dintre pătratele dalelor. Medicii și surorile din secția bunicii îl cunoșteau de-acum. În fiecare zi controla pe tabloul de pe perete cine e medicul de gardă și care sunt surorile de serviciu, și se înhăma cu plăcere la mici oficii de curier, oferind orice ajutor i se solicita, și când au văzut că într-adevăr se pot bizui pe el i-au dat voie să răspundă și la telefon, și el ridica receptorul și spunea cu voce tare: neurogeriatrie, bună ziua. De Purim le-a făgăduit să organizeze acolo, pentru bolnavi și pentru doctori, voluntar, ce te ofeři voluntar așa deodată, că doar ăștia de la spitale sunt plini de bani, un spectacol Houdini cum încă nu s-a mai văzut, îl aștepta cu nerăbdare și l-a plănuit în cap de zeci de ori, de-o groază de vreme nu mai făcuse un spectacol în public, și se vedea deja evadând din lăzi, din cutii, din dulapuri închise, sub ochii bolnavilor și ai medicilor, din toate secțiile or să dea năvală, și acum doammmmnnnnnelorrrrr și dommmmnnnnnilorrrrr, o să spună directorul pedant al spitalului, un tânăr minune, un Houdini israelian, ne va arăta scamatoriile lui care taie respirația, și infirmieri voinicoși or să-l închidă într-un dulap mare cu medicamente, din acelea pe care sunt desenate un craniu și două oase, și Aaron e înăuntru, cu mâinile prinse în cătușe, aproape

sufocat, o șușoteală de neliniște trece prin public, doar pentru șaizeci de secunde îi ajunge aerul înăuntru, șoptește directorul spitalului de sub jobenul lui negru, și Aaron scoate cu degete transpirate din manșeta pantalonilor ferăstrăul cel mic pe care l-a șterpelit la ora de lucru manual, taie frânghiile, încă treizeci de secunde, anunță directorul spitalului și fața i se întunecă de grijă, iar înăuntru, în întuneric, cu mirosul greu de doctorii, Aaron aproape că se înăbușă, se calmează pe sine însuși că e doar un dulap, pur și simplu un dulap de metal, și totuși un anumit dor de răzbunare și o anumită rea intenție suflă dinspre el asupra lui Aaron, așa cum un vânzător foarte politicos poate să fie rău intenționat, așa cum un profesor poate să fie răzbunător și totuși în aparență corect, îmi pare rău, puiule, am primit indicații, mi s-a spus să fiu un dulap de metal închis ermetic, și de sub eticheta pantalonilor de velur el își pescuiește șperaclul, se mișcă cu sânge rece, care sânge rece, numai gândindu-se la asta transpiră tot, cheia legendară în încuietoarea cătușelor, tot numai urechi și subțire ca un fir de păr, așa cum l-a instruit Eli Ben-Zikri, până deodată atinge locul, punctul acela mic de tot unde ele trebuie să țipe la tine bag-o, bag-o și aude clicul ușor și imediat își eliberează mâinile, încă douăzeci de secunde, șoptește afară directorul, cu teamă, și mângâie cu degetul biciul lung pe care-l ține în mână, și publicul clocotește ca spuma mării, un public străin, dar așa e el întotdeauna, străin, și poate că sunt în public dintre cei care în sinea lor speră că de astă dată Aaron o să eșueze, o să rămână încuiat pentru totdeauna, și aceia sunt cei mai străini, și bucuria lor la urmă, dacă iese, o să fie cea mai mare, fără voia lor or să fie năpădiți de un val imens de bucurie, fiindcă și ei vor fi mântuiți, mai mult decât ceilalți mântuiți, și el răsucește cureaua pantalonilor, caută în ea până când găsește cuiul lui negru de oțel, și cu degete de artist, de cântăreț la chitară sau de pictor, o bagă în încuietoarea cea mare a dulapului, încă cinci secunde, patru, trei, două, și în ultima clipă, când oxigenul pur și simplu s-a terminat cu desăvârșire, când directorul spitalului despică deja aerul cu o plesnitură de bici, Aaron se năpustește și iese, și tot publicul ovaționează

ca nebun, ce performanță, ce suspans, și pentru o clipă el stă acolo, clipind către lumină, zăpăcit, numele lui e strigat de toți, numele lui, în ritmul aplauzelor, dacă n-ar fi fost numele ăsta ar fi șezut acum cu toții în tăcere, cu gura căscată, cu mâini înghețate una în fața celeilalte, ca niște statui, dar numele lui în gurile lor îi umple de viață, du-te și explică un asemenea lucru unuia ca Shalom Sheharbani, care-l privește cu dispreț atunci când el apare la serbările clasei, du-te de-i explică lui ce-nseamnă să apari deodată, să stai primul în lumină, iubit și dorit ca un prunc, auzind ca pentru prima oară numele care ți-a fost dat, din gura lor, din aburul răsuflării lor, și să te simți ca unul căruia i s-a îngăduit să vină să arunce o privire, în întunericul beciurilor unei case de amanet reci ca gheața, asupra unui diamant iubit cu pasiune care e amanetat acolo, dar Aaron nu se sinchisește de ovații, dintotdeauna a disprețuit dragostea asta ieftină și pripită a mulțimii, și coboară de pe scenă dintr-un salt, reflectoarele încearcă să-l urmărească, dibuie, caută, publicul se ridică în picioare să-l privească, de cine se apropie el, cine e bătrâna asta care stă într-un scaun cu rotile, cu ce a meritat, încă mai e frumoasă, o față curată de porțelan, dar ochii ei sunt goi, și el se apleacă asupra ei, cu mâinile pe brațele fotoliului ei, să vadă cum emoția copleșitoare o trezește la viață, cât de repede îi clipesc pleoapele, eu sunt, bunico, degetele ei se ridică puțin, tremură în fața lui ca o antenă de insectă, eu sunt, uită-te la mine și-o să vezi, buzele ei se rotunjesc în jurul sâmburelui numelui lui, căci ea trebuie să-și amintească, trebuie să pescuiască freamătul numelui lui din adâncul mlaștinii tulburi, blestemate, să-l mântuiască de-acolo, și ce dacă e dusă, se amărăște el în sinea lui, și ce dacă nu-l mai recunoaște nici pe tata, pe fiul ei, numele meu n-are voie să-l uite, eu nu sunt el, eu sunt eu...

Chiar și Sima, asistenta cu fața rea, ciupită de vărsat, începuse să-l îndrăgească pe Aaron, îl lăuda față de familie, n-a văzut în viața ei copil atât de devotat și isteț ca el, și bun, cât e de bun, nu ca alți copii cărora le e scârbă de bolnavi și de bătrâni, copil așa cum erau copiii odată, spunea, și Aaron a văzut că mama îi urmărește fața ca să învețe s-o imite după aceea, acasă. Chiar și

doctorii îl lăudau, îi plăcea să-i însoțească la vizita de la cinci după masă, înainte de cină. Se ținea după ei modest, aștepta după perdelele trase, de acolo răzbăteau până la el, într-un murmur liniștitor, cuvintele lungi și ciudate cu care descriau diferitele boli, numele de medicamente, metodele de tratament, cât de mare și misterioasă e moartea, și cum trimite ea oamenilor mii de boli, ca niște tentacule lungi și subțiri, ca să-i apuce cu ele, și poate că orice boală se deosebește prin ceva de aceeași boală la un altul, cine știe, poate că doar din greșeală medicii le numesc pe amândouă cu același nume, și în general cum se poate compara și cum se poate ști. El arunca pe-ascuns priviri dindărătul perdelei, doctorii și surorile înconjurau acolo câte-un pat și discutau între ei, și Aaron vedea doar degetele cui era culcat acolo, gemând cu voce spartă. Degete lungi de bărbat, strâmbe, acoperite de pete cafenii, care se agățau de saltea cu putere, cu disperare; poate că omul ăsta n-a auzit niciodată de boala din cauza căreia o să moară, a trăit toată viața lui liniștit, nepăsător, și nu i-a trecut niciodată prin minte că undeva a apărut o boală nouă, anume pentru el, care încet-încet a început să circule prin lume și să-l caute, și Aaron voia deja să se îndepărteze de-acolo, îi era neplăcut să tragă cu ochiul în felul ăsta, îl enervau degetele alea, care se încleștau pătimaș de saltea, de parcă n-or să accepte niciodată să se despartă de ea, refuzând să admită ceea ce până și Aaron știa, că până acum o săptămână era culcat acolo altcineva, și peste o săptămână nici ele poate că nu vor fi acolo, și deodată se auzea din pat un geamăt puternic, halatele medicilor se mișcau puțin, ca și cum ar suflat în ele vântul, și fața omului se ridica într-un efort suprem, trecea o clipă prin cadrul ferestrei, o față de profet osoasă și scofâlcită; o față de animal; un pitecantrop care a binemeritat o fărâmă de revelație. Și iată, ochii nebuni îl descopereau pe Aaron care se ascundea, se căscau în fața lui împreună cu gura fără dinți, Aaron încremenea împietrit, pierdut, omul l-a descoperit, o să-l trădeze, acum toți or să știe că sunt eu, îl fulgera un gând rece, străin, prostii, ce pot să descopere, și într-o clipă fața de craniu se prăbușea într-o parte, și dispărea. Doar gemetele se

făceau din nou auzite. Aaron trăgea perdeaua și stătea o clipă tulburat, și imediat dispărea de-acolo, trecând grăbit printre saloanele din secția lui, nițel supărat în sinea lui pe bolnavii care zac în paturi, oftează, cheamă surorile cu glas plângăreț, nu înțeleg deloc că e moartea lor cea care vine, moartea lor solemnă și îngrozitoare, și de ce se vaită ei, că-i strânge un papuc, că n-au primit azi la cină un ou moale, dar de ce-i tremură așa mâinile, moarte, moarte, își șoptește ca să vadă dacă o să i se-ntâmple ceva, dacă cineva dinlăuntrul lui o s-arunce o privire să vadă cine îl cheamă, nu se-ntâmplă nimic, e limpede că nu, și totuși în adâncul lui tremură ceva când spune asta din nou, își șoptește sieși „moarte" îndărătul palmei lui, ca nimeni să nu vadă și să nu fie bănuit, cine să-l bănuiască, totul e numai în capul tău, i se păruse că rabinul lui la bar-mitzva a simțit în el ceva de felul ăsta, și dacă într-adevăr ai fi fost, să zicem, unul dintre spionii pe care-i trimite ea, moartea, ca să-i pregătească încet-încet pe oameni pentru regrete, „Iar ești aici?", îl sperie deodată un doctor bătrân, simpatic, cu o voce spartă, cel care i-a spus familiei că-n ziua de azi bunica poate fi vindecată complet cu ajutorul unui drenaj simplu al hemoragiei din creier, „o intervenție chirurgicală ușoară", a spus, dar părinții nu erau dispuși s-o dea pe bunica pe mâna ălora: „Eu cred, puștiule, că, de cât te-nvârți aici printre picioarele noastre, tu o să te faci, Doamne ferește, doctor când o să fii mare". Și surorile începuseră să glumească cu el, și să-l întrebe într-adevăr ce vrea el să fie când o să fie mare, îi vorbeau ca și când el ar fost un prichindel, una dintre ele chiar l-a mângâiat pe cap, și el a spus pe tonul lui de profesor care-și corectează elevii, le semnalizează erori: „Eu încă ezit între chirurg care face operații pe creier și cântăreț la chitară clasică" și spera că pusese lucrurile la punct, dar când s-au îndepărtat de el, minunându-se de mintea lui care părea atât de matură, a simțit în sinea lui o pișcătură ușoară de părere de rău, că poate ar fi trebuit să corecteze greșeala lor într-un fel mai explicit, ca să știe exact, de ce nu, doar sunt obișnuiți cu tot felul de, cum le zice, din astea, fenomene, asta e munca lor, nu?

A încercat să-i împărtăşească lui Ghideon câte ceva din noua lui experienţă: pe drumul de la şcoală i-a descris o dată cu toate amănuntele senzaţia deosebită pe care o încerca lângă patul bunicii, când toată familia e laolaltă, şi satisfacţia, cu adevărat satisfacţie, pe care i-o producea devotamentul ăsta, grija pentru micile amănunte ale hranei ei şi ale doctoriilor ei şi ale hainelor ei şi chiar şi ale scaunului ei, aşa se chema asta acum, şi în general – tot spitalul cu secţiile lui, şi coridoarele, şi telefoanele dintre secţii, şi tabelele cu ordinea de lucru, totul e aşa de organizat, şi e seriozitate şi simţ de răspundere şi o asemenea ordine absolută, a spus Aaron, el ştia că ordinea o să-l atragă pe Ghideon, şi e acolo o senzaţie că totul în viaţă şi în spital şi chiar în interiorul corpului omenesc e programat cu logică, la fel ca în matematică, ca în formulele matematice, şi dacă pui la un loc toate amănuntele mici, capeţi un tablou mare, deodată începi să înţelegi din ce-i făcută viaţa, Ghideon l-a privit dintr-o parte, a tăcut puţin, şi apoi a spus că el n-ar fi în stare să se ocupe ore şi zile întregi cu asemenea lucruri, şi Aaron a cugetat cu o uşoară mândrie, da, sigur, bineînţeles. Şi deodată i-a spus haide la revedere ne-ntâlnim mâine, sunt aşteptat acolo, şi l-a părăsit pe Ghideon cu deplină uşurinţă, fără să se uite înapoi, cine e Ghideon. Cine e Tzahi. Ce-i pasă lui de primăvara asta care a invadat lumea cu căldură şi cu lumină de aur aşa că toţi în clasă par puţin beţi din cauza ei, şi fetele care începuseră să poarte rochiile scurte cele noi, mini, de li se vede tot, şi Tzahi inventase un aparat special, o oglindă prinsă cu elastic de sanda şi când întinzi piciorul lângă o fată, pentru chestii dintr-astea tocmai că are minte, Tzahi, fetele încă n-au descoperit chestia, e secretul băieţilor, se apropie şi izbucnesc în hohote de râs, amărâţii, iar el se află acum în miezul unei aventuri extraordinare, pe un câmp de luptă adevărat, unde lupta se duce cu suferinţa şi boala şi moartea, şi el umăr la umăr cu tata şi mama şi Yohi, păşim împreună, în acelaşi ritm, cu feţe decise, grave, cu răbdarea fierului necuvântător.

Într-adevăr, e greu de descris cu câtă abnegaţie o îngrijeau pe bunica şi cu câtă supleţe se adaptaseră la schimbările şi la

complicațiile pe care le pricinuise ea: toate orele lor libere le petreceau lângă patul ei. Urmărindu-i fiecare expresie, încordați să-i ghicească dorințele mute și răsucind-o de pe-o parte pe alta ca să împiedice apariția escarelor, dându-i să bea ceasuri întregi cu lingurița când avea crizele ei de sughiț, și inventând o mie și unul de trucuri ca să înghită încă o fărâmă de ou, încă o sorbitură mică de ceai... Fără pic de amărăciune, fără să se plângă, ei se lepădau de orice altă treabă și i se devotau întru totul, deși nici o singură clipă nu se amăgeau și știau exact ce o așteaptă în curând, dacă asta vine atunci vine, e de la ceruri, e o minune că întârzie atât de mult, dar făceau totul cu noblețe, și fiecare dintre mișcările lor era utilă și exactă, și Aaron simțea cu mândrie că e martorul unui ceremonial complex și precis și vechi de când lumea, în cursul căruia bunica Lili era predată de familie în mâinile întinse ale morții.

Doar o singură dată i s-a părut că gravitatea ceremonialului e nițel știrbită: era atunci singur acasă cu mama. Deodată ea s-a repezit și s-a apropiat de el, ce s-a-ntâmplat, ce-am făcut, și l-a tras, l-a lipit de trupul ei și l-a îmbrățișat cu multă putere, aproape că i-au trosnit oasele. Rareori se purta așa când era sănătos. Cu degete tremurânde i-a apucat bărbia și i-a săltat capul către ea. Atunci a văzut că ochii ei aproape că sunt împânziți de lacrimi și s-a speriat, ea niciodată nu se lăsa văzută plângând, și și-a mușcat buzele tare, dar n-a reușit să se stăpânească și a scos un mârâit straniu, că am suferit deja destul, Dumnezeule mare, am plătit destul pentru tot și pentru toate, cu dobândă înzecită am plătit, și măcar de-ar da Dumnezeu ca toate prin câte trecem acum cu mamaia să însemne ispășire, și că de-acum încolo, după ce asta o să se termine, totul o să se aranjeze, totul... Aaron și-a lăsat fața în mâna ei, speriat de urgența care se auzea în glasul ei, fiindcă nu vorbea cu el, iar fața i-o ținea cu degete de oțel și i-o apăsa înlăuntrul ei, ca și cum ar fi fost un corp delict la un proces sau la o negociere, el și-a dorit doar să se facă mititel din cauza tristeții și a protestului care erau în vocea ei, și s-a și speriat puțin din pricina că pentru o clipă îi fusese îngăduit lui, un

copil, să fie de față la procesul întunecat al contabilității magice a familiei cu destinul.

Au renunțat și la toate distracțiile lor. Au încetat să se întâlnească cu puținii prieteni pe care-i aveau, și tata nu se mai ducea duminicile după-masa la Peretz Atias să vadă împreună cu el la televiziunea din Liban partidele de catch, și Aaron a simțit o ușurare când au încetat să-l oblige să vadă luptele pline de cruzime ale giganților, și încă lângă Sophie Atias care nu înceta să se învârtă sub ochii lui cu fetița ei în scutece și să se fălească față de el cu ea. Au încetat chiar și jocurile de cărți de vineri seara cu prietenii lor, și mama a mărturisit că sunt ani de când nu-i mai fac nici o plăcere întâlnirile astea, ajunge, a spus ea, asta era potrivit pe vremea în care eram mai tineri, cărțile și anecdotele și râsul, dar trebuie onorate și vârsta și bunul gust, a spus, și Aaron a realizat atunci că părinții lui într-adevăr îmbătrânesc, și că în curând vor avea patruzeci și cinci de ani. Chiar și știrile au încetat să le asculte oră de oră, „Ce se poate întâmpla?", spunea tata disprețuitor, cu infatuare, și Aaron gândea în sinea lui – devalorizarea, devalorizarea, dar simțea de-acum că lucrul care se petrece aici înlocuiește pe cât se pare toate celelalte lucruri, și nu numai că le înlocuiește, ci le micșorează și le anulează, și el e ca o esență deosebit de bogată, lăptișor de matcă al nenorocirii.

Dar o dată, poate de două ori, pe când ședeau tuspatru lângă patul ei cufundați în calculul orelor în care pilulele calmante își făceau efectul, sau discutau iar despre hrana de azi a bunicii, despre frecvența scaunelor ei de când începuseră s-o hrănească cu terci, despre vinerea în care or să-i taie unghiile la mâini și la picioare, despre o cremă nouă pe care mama o descoperise scotocind prin spițeria farmacistului român și despre arabul din Abu-Gosh care o să văruiască toată locuința, fiindcă sunt de-acum pete de igrasie pe toți pereții, și totuși în curând or să vină oameni s-o bocească, o dată sau de două ori s-a întâmplat ca Aaron să se scuture de calmul în care se scufundase printre glasuri și vorbe, și atunci și-a ridicat privirea către tata și către mama, și-a văzut cu gratitudine expresia lor

gravă, gravitatea cu care ei întorceau pe toate fețele pentru a nu știu câta oară toate întrebările astea, că un anumit oftat surd e cuprins întotdeauna, ca un fel de jelanie prelungită, în aceste întrebări, și lângă ei Yohi, devotată și ea, Yohi care o iubea pe bunica poate mai mult decât toți, dar care ca de obicei aproape că nu vorbea, și asculta fără să scoată un sunet și cu fața încruntată, ca și cum și aici ea ar fi învățat ceva prețios care o să-i folosească odată și-odată, culegând în sinea ei, ca o etnografă, exemple ale acelui fel al lor de a vorbi monoton, ca și cum ar fi spus rugăciuni, despre asistenta cea rea la suflet care se schimbase în bine, despre globulele albe din sânge, despre formularele de asigurare socială care îi dezavantajează în drepturile lor, din cauză că bunica încă își mai stăpânește uneori sfincterele, și o dată sau de două ori s-a întâmplat că Aaron și-a ridicat deodată privirea și a surprins pentru o clipă pe fața lui Yohi umbra unei expresii care l-a neliniștit foarte tare – era fața unui om care se sufocă de propria lui mânie, înspăimântat până în adâncul ființei lui.

Urcă din centrala termică înapoi acasă ca și cum ar fi purtat o povară grea, ștergând orice expresie de pe fața lui, ca mama să nu simtă. Trecuseră de-acum cel puțin șapte luni de când fusese în vizită la bunica. Puțin înainte ca părinții să obosească: ca și cum ar fi simțit dinainte când a început asta la ei, i se dezvoltase un simț pentru lucrurile asta, și dintr-odată s-a îndepărtat și el de-acolo. Ei nici măcar nu pricepuseră că obosesc. Începuseră numai să se plângă, între ei, iar apoi și în fața lui și a lui Yohi, repetau cu părere de rău că nu mai e nici o speranță, nu-i nici încoace nici încolo, a spus mama, nici să înghiți nici să borăști, și Aaron a știut de-acum, și-a tăcut. Și după aceea au început să le explice la telefon Gucei și Rivcei că bunica oricum nu mai știe dacă trăiește sau dac-a murit. E o minune că încă mai respiră. Fiindcă dacă se trezește, e numai ca să primească încă un somnifer. Și e adevărat că e tânără, relativ, dar asta când vine – vine. Te prinde în gheare și nu te mai lasă. Și către Pessah au făcut un mic remont, casa arăta de-acum ca o ruină, au văruit și au schimbat perdele și tapete și au cumpărat un

bufet nou, la început s-au gândit să-l recondiționeze pe cel vechi, dar tâmplarul a găsit în el carii, și mama, care era sigură că bufetul nu-i căpătase în casă, ci de la unul din dulapurile străine de la tâmplar, a jurat să nu-l mai bage înapoi în casă, și au cumpărat și o lustră nouă, și toate astea i-au preocupat câteva săptămâni, luni întregi, din prăvălie în prăvălie, controlând și comparând și șovăind jumătăți de noapte și n-aveau întotdeauna timp pentru alte lucruri. Mama încă se mai ducea din când în când s-o hrănească pe bunica și s-o răsucească și să-i ungă escarele, dar când se întorcea de-acolo nici măcar nu povestea ce mai e nou, și nimeni nu întreba. Ce putea fi acolo nou. Odată a mărturisit față de Yohi că în timpul tratamentului ea își descarcă inima față de bunica, în fața trupului ei, ca unul care vorbește pe un mormânt, a spus, poate că și eu ar trebui să fiu pe moarte pentru ca măcar o dată să vorbești așa cu mine, a cugetat Yohi, dar încetul cu încetul mama a încetat cu asta, că ea nu-i făcută din fier, și bunica parc-ar fi fost acoperită de colbul uitării și al neplăcerii, la început mama încă mai simțea cum îi sare inima de câte ori suna telefonul, poate c-o anunță de la spital că gata, dar s-a liniștit și în privința asta, la urma urmei bunica nu e-n stradă, e într-un cadru, și-acolo e-ngrijită excelent, și câteodată trecea o săptămână și nimeni din casă nu spunea bunica.

Cămăruța ei rămăsese goală. I-au propus lui Yohi să se mute acolo, fiindcă acuși-acuși o să ai bacalaureatul, se justifica mama în fața ei, și dacă vrei să te primească la facultate înainte de serviciul militar trebuie să iei note bune, și ai nevoie de condiții bune și să poți să fii singură, și atunci Yohi a deschis gura, în primul și-n primul rând, cine a hotărât că ea vrea să meargă la facultate, și-n al doilea și-al doilea rând, câtă vreme bunica trăiește ea n-o să-ndrăznească nici măcar să calce în camera ei, și mama a tăcut numaidecât, și a avut din nou privirea aceea pe care Aaron o văzuse odată în ochii ei, de parcă și-ar fi adus aminte de o faptă îngrozitoare pe care o făcuse cândva, de o crimă veche, și cămăruța stătea într-adevăr goală și închisă tot timpul, numai Aaron arunca uneori câte-o privire înăuntru,

şi-aşa a descoperit într-o zi că goblenul cel mare brodat de bunica, cel cu papagali şi maimuţe şi curmali, a dispărut. O clipă s-a amărât în sinea lui şi a vrut să fugă la mama, să-i spună că s-a întâmplat un lucru groaznic, poate că pătrunsese în casă un hoţ, dar imediat i-au venit în minte lucrurile pe care Yohi i le spusese odată, că el încă mai trebuie să înveţe cum se trăieşte în casa asta, şi s-a silit să se stăpânească, n-a suflat o vorbă nimănui, şi de-atunci a început să deschidă ochii aşa cum ştia el, şi într-adevăr, două zile mai târziu a fost scos din perete şi cuiul de care era atârnat goblenul, şi a doua zi cineva a umplut cu pastă de dinţi albă ca fildeşul gaura care rămăsese. După aceea au început să apară lucrurile în lada cu gunoi. Rochii de-ale bunicii, şi pantofi, şi acele ei de păr colorate, şi panglici colorate pentru păr, şi coada ei. Iar Aaron aduna în tăcere şi ascundea tot.

Acum puse găleata goală în debara, şi se asigură că mama îi urmăreşte faţa pe ascuns, Spiegler Spiegel Primo Bello Drucker Talbi Rosenthal şi Yang, şi astfel reuşi să treacă pe lângă ea fără ca ea să vadă ceva pe faţa lui. Tata era deja culcat în salon pe „Bordo", în întuneric, cu faţa acoperită cu un ziar. De când Edna Blum le intrase în casă să comande lucrarea, ei aproape că nu mai vorbeau. Aaron intră în camera lui.

În micul cerc de lumină de la masa de scris şedea Yohi şi scria, lecţii sau scrisori, îndată o să ştie.

– Yohi.

– Aud.

După voce, scrie scrisori. Când face lecţii e bucuroasă dacă e deranjată. Mai bine să tacă. Dar amintirea pantofilor acelora, făcuţi de ruşine...

– Yohi.

Ea tace. Lângă cotul ei e plicul cafeniu. Semn că-i răspunde soldatului ei. Are şase sau şapte corespondenţi pe care i-a adunat de-a lungul anilor de prin ziare, şi în fiecare săptămână le scrie tuturor, şi el deja îl cunoaşte pe fiecare dintre ei după plicurile lor, e un student cu care e în corespondenţă încă de pe când el era la liceu, şi un kibbutznic din Mizra, şi unul din Hakfar Haiarok, şi unul care învaţă ca să fie marinar şi trimite scrisori cu sigla

vaporului Shalom, şi unul religios, şi unul Eviatar, un băiat din Israel care trăieşte în Australia, paralizat.

– Soldatul meu viteaz, n-ai să crezi ce mi s-a întâmplat azi... spune Aaron prefăcându-se naiv, şi Yohi se răsuceşte imediat şi înfige în el o privire ameninţătoare:

– Dacă te-atingi de scrisorile mele fie şi numai o singură dată!...

– Pe cine interesează scrisorile tale? Şi oricum le încui, spune-mi, nu te plictiseşte să scrii de şapte ori acelaşi lucru?

– Nu-i treaba ta ce scriu eu.

– Răspunde-mi numai la întrebarea asta şi gata.

– Cine ţi-a spus că le scriu acelaşi lucru?

– Am auzit că în Statele Unite au inventat un robot care poate să copieze o mie de pagini pe secundă.

– Aaron!

– Bine, am spus şi eu aşa. Scrie-ţi scrisorile tale plicticoase. Numai să nu uiţi să schimbi de fiecare dată numele.

Culcat în patul lui, se răsuceşte într-o parte, se răsuceşte într-alta, işi încrucişează mâinile sub ceafă, scoate din salteaua lui un fir cârlionţat, se gâdilă în nas, deja de câtva timp se gândeşte să-ncerce să-şi schimbe strănutul, fiindcă Ghideon are un „hapciu" puternic şi la el e un fel de „atşik", dar nici măcar un strănut nu-i reuşeşte azi. Şi-acum ce. Cât e ceasul. Afară e de-acum întuneric beznă. Ar fi interesant de ştiut dacă Edna Blum se apropie uneori să privească peretele spart.

– Chiar că e un nume frumos Yohi. Sună ca iofca, sună ca ioc, sună ca...

– Ai grijă c-o-ncasezi.

– Bine, bine. Ce te enervezi aşa? Am zis Yohi aşa într-o doară. Gura mea îmi stă la dispoziţie.

Ea se răsuceşte către el:

– Ce-ai azi cu mine?

– Haide. Poate-mi scrii şi mie o scrisoare. Aşa cel puţin o să mă-ntrebi ce mai fac.

E din nou culcat în patul lui. E de-acum destul de obosit. Pe cât se pare e obositor fie şi numai să te uiţi la tata cum dărâmă

peretele. Ar putea fără nici o problemă să se bage de pe-acum în pat să doarmă, să se scoale dimineaţa proaspăt.

– Aaron.

– Da? S-a întors rapid cu faţa către ea.

– Ce-ai sărit aşa? Pur şi simplu am avut un gând.

– Despre mine?

– Despre noi doi. Cum se face că noi doi niciodată nu ne certăm de-adevăratelea. Eu aproape că nu-mi amintesc să ne fi certat vreodată de-adevăratelea. Nu-i aşa?

– O ceartă cu supărare lungă? Cu bătaie? Chiar că nu. Asta e de bine sau e de rău?

– Nu ştiu. Fiindcă în general fraţii se ceartă. Şi noi tot timpul suntem împreună, chiar şi-n aceeaşi cameră, şi dacă eu mă supăr un pic pe tine, am imediat mustrări de cuget din cauza asta. Nu ţi se pare ciudat?

– Nu ştiu. N-are importanţă, spune, dacă aia, Edna Blum, se mărită vreodată, mai poate să aibă copii?

– Nu ştiu. Ce-ţi veni să-ntrebi?

– În general până la ce vârstă se pot face copii?

– Până la treizeci şi cinci. Poate treizeci şi nouă. Am citit odată că în Egipt o femeie a născut la patruzeci şi şapte de ani.

– Patruzeci şi şapte?!

– Dar în Egipt.

– Şi asta câţi ani crezi că are? Edna Blum?

– Nu ştiu şi nici nu mă interesează. Dar mai înainte când vorbeai am avut o idee.

– Să-i aranjezi o partidă cu unul din ăia cu care eşti în schimb de scrisori.

– Tembel. Nu; de ce noi doi nu ne certăm unul cu altul.

– Poate să ne uităm pentru ea în ziar la rubrica matrimoniale.

– Şi-acum am şi uitat. Vezi ce se-ntâmplă dacă vorbeşti atât de mult.

Tăcere. Cât de crispaţi îi sunt umerii. Încearcă să şi-o imagineze intrând dimineaţa în clasa ei. Aşezându-se într-un colţişor. Şi imediat îi e limpede, nu e posibil altfel, că cineva nimereşte în ea cu un elastic şi ea se face că nu observă. I se rupe inima de

mila ei. Cum de nu văd copiii cât e ea de deosebită. Cum de nu se vede pe nimeni cum e el în intimitatea lui. Dacă s-ar vedea, se gândește Aaron, n-ar mai fi pe lumea asta cruzime. Simte nevoia să-i dea ceva, un cadou:

– Ai văzut că are la closet un desen pe ușă, cu unul care e jumătate taur jumătate om?

– Aaron, ajunge, nu mă bate la cap.

– Și numai o fată din public se apleacă să-l mângâie, Yohi, spune...

– O întrebare și basta, nu vreau să mai aud de tine!

– Ce-o să fie cu bunica?

Cum de i-a venit în gură întrebarea asta.

S-a răsucit spre el surprinsă:

– Bună dimineața, amice. Ce-ți veni deodată să-ntrebi?

– De ce nu mergem s-o vizităm?

Yohi își cântări o clipă răspunsul:

– Eu merg.

– Tu? Mincinoaso. Când?

– De două ori pe săptămână sunt la ea. Cel puțin. Direct de la școală și până seara.

– Și mama știe?

– Nu știe nimeni. Și atât îți trebuie să...

– Și... ce, și ea cum e?

– Cum era. Biata de ea.

– Încă mai doarme tot timpul?

– Nu.

– S-a trezit? E trează?

– Nu i se mai dau somnifere.

– Atunci... atunci cum... dar ea are nevoie!

– Fapt e că nu. E trează. Zace în patul ei. Vede cerul. E un copac în dreptul ferestrei. Se uită la el.

Yohi vorbea cu glas liniștit și blând:

– Acum toate frunzele lui sunt galbene. Eu îi povestesc tot felul de lucruri.

– Și ea... Dumnezeule, ea te recunoaște?

– Nu. Dar eu cred că simte că sunt eu. Îmi ține mâna.

– Spune, pot să vin şi eu cu tine?
– Vino. Suntem într-o ţară liberă.
– Chiar c-o să vin.
– Nu mă sperii. Vino.
– Pe cinstea mea c-o să vin.
– Te ştim noi.

Linişte. Yohi se întoarce la scrisoarea ei. Aaron cercetează pe toate feţele noutatea asta uimitoare. Yohi da, şi părinţii nu? Un val creşte în el. De-acum încolo şi el o să meargă. De mâine. Sau de poimâine, după ce tata o să isprăvească treaba la Edna. Ajunge. S-a dus vremea trădării. Cum a fost posibil ca el să se poarte aşa. Se ridică ferm hotărât. Scotoceşte prin ghiozdan. E într-adevăr interesant că el şi Yohi nu se ceartă. Cine are puteri pentru asta. Găseşte oglinda rotundă, roşie. Asta o să-i aducă el cadou. Poate că ea totuşi înţelege ceva. Poate că totuşi simte. Asta o s-o bucure. O amintire de la Aaron. Bunicii lui celei mici, care e legată fedeleş în păturile ei, priveşte pe fereastră şi vede acum noaptea asta. Oare ea o fi acum puţin ca un animal, simte alte lucruri când coboară întunericul. Ţine oglinda în faţa gurii şi-şi opreşte respiraţia, şi oglinda nu se tulbură. Asta e. Te-am prins, spionule. Cu toată puterea şi căldura din el îşi suflă în oglindă sufletul, şi aburul îi înceţoşează faţa.

18

Trei zile a izbit tata în peretele mare al Ednei Blum, a spart și-a sfărâmat, și dincolo de găurile care se făceau se iviră cioturi de fier, și încâlcituri de fier ruginite și zdrențuite, și se ivi și o țeavă subțire de apă, și dormitorul plăcut al Ednei începu să se dezvăluie ochilor celor care ședeau în salon. Din când în când tata se oprea ca să se odihnească, își masa cu plăcere mușchii mâinii drepte și ai umărului și se apropia de fereastră. Abia atunci simțeau cei care ședeau că vreme îndelungată își țineseră respirația. Începeau să se relaxeze, să-și dreagă glasul, să se simtă nițel mai în voie. Tata își aprindea o țigară și trăgea din ea în tăcere, uitându-se la cerul jos, cenușiu, al cărui pântece umflat aproape că atingea pământul, dând tăcut din cap către platanul cel chel. După aceea strivea țigara de cizma lui țărănească și se întorcea să lovească în perete.

Mama se ducea acolo zi de zi, luând cu ea trusa cafenie de tricotat, își punea la picioare ghemul gros de lână și începea să șfichiuiască aerul cu mișcările ei ascuțite. Nu schimba o vorbă cu Edna, care se ghemuia în fotoliul ei în fiecare zi între patru și șapte, absentă. Tata lucra concentrat și precis, cine știe unde erau ascunse tot timpul puterile acelea, și trupul lui începu încet-încet să se vadă în toată splendoarea lui: voinic, solid, un belșug de carne din cea mai bună. Încă mai era gras și greoi, dar ochiul Ednei, ochi de sculptoriță de la cercul de sculptură de la Beit-Haam, se desfăta tocmai cu acel încă.

El cioplea zidul și nu scotea un sunet, în afară de icnetele loviturilor lui ritmice, care se umpleau treptat de un muget gutural

pe măsură ce se lăsa furat de ritmul muncii lui. Cu banii Ednei cumpărase saci de cauciuc negri, și în ei aduna bucățile de perete și moloz. O dată la fiecare jumătate de oră sălta sacii ăștia pe umeri și le azvârlea conținutul pe fereastra din spate în dosul casei, unde se înălțase deja un morman.

Trei zile. Măruntaiele peretelui se destrămau și dispăreau; și Edna aproape că nu se clintea din locul ei, nu era limpede dacă ședea sau zăcea culcată, îmbrățișând groaza subțire, primordială, care pătrundea în ea, și încerca o plăcere mai ascuțită decât putea îndura. Asta era groaza pe care o simte un copil când se ascunde sub plapuma lui și aude pașii maică-si care-l caută, încă o clipă și-l va mântui de neant. Un praf albicios plutea prin casă chiar și după orele de lucru, și un parfum slab de la sudoarea înțepătoare a tatei se cuibărise acum permanent în nările ei: trebuia numai să respire ca să-și amintească de el. În a doua zi de lucru, după ce rămase singură și-și pregăti cina, o portocală și o felie de pâine integrală unsă cu brânză degresată, se opri deodată: își înălță capul cu un surâs de gând rău. Lăsă pâinea din mână. Cu un chicotit și roșie în obraji și cu edna-oare-ți-ai-ieșit-din-minți se îndreptă cu pași ușori spre salonul pustiu, strânse trena unei rochii închipuite și se așeză elegant în fotoliul ei: imediat o să se risipească norul albicios și atunci ea o să vadă brațul acela puternic, șoldurile acelea minunate.

Aaron venea și el în fiecare zi și ședea și tăcea, rezemându-și capul de speteaza fotoliului de piele și-l urmărea pe tata cu ochii pe jumătate închiși. Uneori își întorcea lenevos fața, își rotea capul pe spetează și o privea pe mama. Cum tricotează. Cu câtă energie și cu câtă forță. Coatele ei urcă și coboară. Ascuțite. Iar în perete găurile se măresc. O slăbiciune plăcută se scurgea în el în casa asta. Încetul cu încetul făcea ca loviturile de ciocan în perete să devină bătăile inimii lui, și după aceea izbutea să le transforme în pași, pași de uriaș, pași de uriaș înlăuntrul lui, iar uriașul acela caută, un pas, bum, un pas, bum, vine încoace, se duce încolo, dibuie, e disperat, iar Aaron însuși nu intervine, el nu-i aici, el a leșinat, e în alte lumi, urmărește numai din afară pașii surzi, trei ceasuri era în stare să stea

așa fără să se miște, el, care întotdeauna parcă avea ace-n fund, se cufundă ghemuit în sine însuși, el știe exact cum arată atunci când e așa, un nimic, o caricatură, și deodată nu-i mai pasă, e ca un supraviețuitor pe o insulă pustie, unul care ani de zile și-a păstrat mândria și chipul omenesc, iar acum își vede deja salvarea la orizont și are dreptul să-și îngăduie câte ceva sie însuși. Și numai când Edna îi adresează o privire, el își îndreaptă nițel spatele, se umflă în pene, dar ea e atât de concentrată asupra ei însăși, și el e liber să se cufunde iar, să lase să i se perinde leneș prin cap ca într-un șirag, patru capace de cutii de praf de spălat Or, țineți minte să notați pe unul dintre capace patru nume de produse Shemen, două cutii de falafel yemenit veritabil de la Telma o să vă permită să participați la un concurs fabulos cu premii printre care taioare de jerseu două piese și paltoane de piele și piele întoarsă, Artik le propune colecționarilor un concurs de brelocuri fabuloase, iar mâine, joi, are loc tragerea cea mare la Loterie, cincizeci de mii de lire dintr-un foc, lozul lui e în buzunar, pe el n-o să-l prindă nepregătit pentru o tragere sau un concurs grandios cu premii, el se pregătește cu o lună înainte, ce o lună, șase săptămâni, la începutul lui aprilie e o tragere generală mare a tuturor produselor Itzhar, chiar a greșit intenționat și a cumpărat la băcănie trei sticle de ulei, pentru etichetele roșii ale concursului, cine știe dacă mai e un copil în țară cu un asemenea simț de orientare, și dintr-odată Aaron deveni nerăbdător, se foi pe scaun, ca și cum tragerea ar fi stat să înceapă imediat aici, în camera asta, și deodată se ridică, la fel ca ieri și alaltăieri, și întrebă politicos, așa că veni vorba, dacă are voie să folosească toaleta, da, te rog, îi răspunse și azi Edna, la fel de distrată, fără să-l privească, mama ridică repede ochii, ce-i pasă lui, ea a observat de-acum că el nu ratează aici nici o ocazie, și chiar l-a întrebat dacă la nebună el cultivă trandafiri, și c-o să-l jupoaie de viu dac-o să mai facă acolo, și azi, înainte să iasă din casă ca să se ducă la Edna l-a trimis la toaletă să facă și i-a spus c-o să-l aștepte, ce-i asta de ce n-am auzit apa, l-a întrebat când a ieșit, n-am avut nimic, a bâiguit el, coborând ochii, și mama și-a mijit ochii și a spus, asta merge deja de

câtăva vreme aşa, nu? Şi el a spus, nu ştiu, dă-mi pace, şi a ştiut ce gândeşte ea, că el a căpătat acum şi constipaţiile ei, şi cel puţin Yohi a moştenit şi pofta de mâncare a tatei, dar după o oră la Edna nu a mai putut să se abţină, şi Edna şopti, da te rog, privindu-l pe tata, şi Aaron trecu prin faţa cuţitelor din ochii mamei.

Se strecură în closetul cel mic, rumegând acel „da, te rog" gingaş, stă şi se leagănă acolo înainte şi înapoi privind fără să vadă desenul cu tânăra care se apleacă şi mângâie taurul, numai ei îi e milă de el, toţi ceilalţi acolo au priviri reci, indiferente, egiptene, şi încetul cu încetul ochii lui se închid ca şi cum s-ar pregăti pentru o rugăciune, şi izbiturile răsună în toate mădularele lui, şi încăperea tremură şi înlăuntrul lui Aaron totul tremură. E uimitor cât de puternic e tata. Şi afară tunetele, şi asta e de-acum aproape, acuşi-acuşi, corpul lui se înmoaie treptat, şi el ascultă dinăuntru, din măruntaie. Ai de-acum paisprezece ani, îl izbeşte sunetul ciocanului în perete; ai paiprezece ani şi trei săptămâni şi două zile, tună glasul în jurul lui; şi ea spune tu ne faci asta dinadins, dar eu nu cred că asta-i adevărat; Aaron se cutremură tot şi-şi înclină capul ferindu-se de ecoul puternic, care-l umple tot; dar trebuie să lupţi, Aroncik, şi n-ai voie să cedezi; trebuie din răsputeri; da, aşa! din toate puterile tale! Pentru o clipă izbiturile au încetat. Aaron se reazemă pe spate, îşi potoleşte respiraţia. Tăcere. Îşi înalţă capul şi aşteaptă. Şurubelniţa mare a înlocuit acum ciocanul, scobeşte şi sfărâmă cu delicateţe bucăţi de tencuială; şi ce-i cu nebunia care te-a cuprins acum, Aroncik, că nu eşti dispus să mănânci pasăre şi carne, şopteşte vocea cea nouă, îl convinge, îl zdrobeşte delicat pe dinăuntru, niciodată n-a fost aşa ceva în familia noastră, cum o să creşti aşa cum trebuie, cum o să aduni puteri, Aroncik, Aronală, ascultă-mă, şopteşte glasul, oftează, eu poate că nu ştiu să explic asta destul de frumos, măcar de-aş putea să te ajut, doar tu eşti totuşi fiul meu, şi aştept şi eu momentul când vom putea păşi împreună, umăr la umăr, tată şi fiu, ca în desenul „murim sau cucerim muntele"; Aaron dădu din cap emoţionat: ce frumos vorbeşte tata; casa se cutremură din nou de o lovitură puternică; cu toată puterea! din răsputeri! Ajută-mă ca să te pot ajuta! Aroncik!

Deodată loviturile încetară. Păcat. Aproape. Tăcere. Şi un alt zgomot urcă şi umple întreaga lume: plouă. Ploaie mare, în sfârşit. Nu iarnă arctică. Mai stă o clipă, ploaie, ploaie, grozav, acolo totul curge. Mai aşteaptă câteva secunde, controlează care e situaţia lui, renunţă, şi totuşi – ăsta e semn bun. A venit prima ploaie! Se ridică repede, foarte emoţionat, ca şi cum ploaia asta ar fi venit special pentru el. Fără teamă apucă lanţul şi trase apa, ce belşug, ce şuvoi. Păcat doar că n-a reuşit nici azi. Tocmai aici unde niciodată n-a avut probleme.

În salon mama îi aruncă o privire arzătoare, a auzit trăgându-se apa, ce-i pasă lui, trupul lui îi aparţine, şi tata stătea în fereastră, cu jumătate de trup afară, în ploaie, răcnind cu voluptate cât îl ţinea gura. Când se întoarse, părul lui creţ era ud, şi cu stropi de râs în ochi, şi toată fiinţa lui era ca un fel de derbedeu uriaş, fericit. Cu amândouă mâinile îşi zgreptănă capul de Poseidon, şi imediat se întoarse la lucrul lui cu energie îndoită, sărind asupra peretelui ca „măcelarul din Caucaz" care apare la catch. Aaron se grăbi la locul lui şi se aşeză, şi-şi rezemă capul, şi într-o clipă, cu uşurinţă, reuşi să se întoarcă acolo, înăuntru, ascultând în bătăile sângelui lui loviturile puternice, paşii cei mari, gigantici care-l caută, se interesează de el îngrijoraţi.

Un ceas întreg izbi tata în perete şi nu se odihni nici o clipă, şi Aaron nu-şi deschise ochii nici măcar o dată. La şapte seara mama porunci „Ajunge!", dar tata dădu din cap cu amărăciune şi continuă să izbească, şi mama strigă încă o dată „Ajunge!" Aaron deschise ochii leneş, fu uluit să descopere că trecuse un ceas întreg, unde-am fost eu tot timpul ăsta, şi tata se năpusti în perete, ca beat de ploaie, poate că n-o auzise strigând, dar nici când strigă a treia oară nu se opri, toţi îşi îndreptaseră deja spinările şi îi priveau pe mama şi pe el, el era ca un arc uriaş care se destinsese, şi găurile din perete se lărgeau întruna, şi uneori era suficientă o izbitură ca să unească două găuri într-o spărtură largă, dar tata amâna intenţionat ultima lovitură, ca şi cum ar fi simţit în spatele lui aşteptarea Ednei Blum, şi trecuseră de-acum zece minute şi el nu se lăsa, Aaron şedea încordat cu picioarele lipite unul de altul cu un zâmbet emoţionat

pe față, ăsta e tata, ăsta e tatăl meu, acum iese el la iveală, acum e el întreg, fără rușine și fără secrete, ca Samson eroul, ca un leu în libertate, ca un gheizer uriaș care a izbucnit pe neașteptate; și față în față cu monumentul tăcerii mamei, și ochii pieriți de plăcere ai Ednei, tata oferi acolo toată comoara stilurilor lui, ca intrarea în arena unui circ el scoase dinlăuntrul lui din belșug cai și elefanți, făclii, tigri acrobați clovni, făcu să țâșnească în fața lor ca un vulcan talent în stare pură, trupul ca o pensulă mare a sufletului, dar întoarse pe dos și dezvălui fără rușine în fața publicului lui și peticele clovnului și ale jonglerului de pe partea nevăzută a țesăturii pline de virtuozitate: fiindcă totul era el însuși. Totul îi stătea acum la dispoziție, și era mândru și când se prostea: erau lovituri cu care se repezea în perete cu furie de nebun; erau altele pe care le dădea dintr-o parte, cu încârlionțări cochete, peretele din fața lui se făcea în unele clipe stâncă bolovănoasă, în altele femeie care se refuză cu o sclipire de gâfâială în ochi. Erau lovituri cu o singură mână provocatoare și aproape surâzânde; erau alunecări ale ciocanului de-a lungul peretelui ca ale cuiva care mângâie capul unui copil îndrăgit; și atunci, deodată, fuseseră asalturi ca al unuia care dorește să elibereze un suflet iubit dintr-o stâncă blestemată. Privește, gândi Aaron, privește bine.

Patruzeci și cinci de minute a durat spectacolul, bisul fastuos al tatei. Edna Blum ședea aplecată înainte holbându-și ochii, ca și când și ea ar fi privit ceva înlăuntrul ei, și-ar fi văzut acolo priveliști noi tăiate pentru privirea ei de tăișul unui plug mare, de o elice uriașă de vapor. Nici măcar zgomotul n-o deranja, pe ea, care dormea întotdeauna cu dopuri imense de vată ieșindu-i din urechi; ea, pe care cu câțiva ani în urmă un student indian rafinat o învățase la Londra secretele meditației tantra, dar niciodată n-a îndrăznit să încerce scufundarea asta aici, în bloc, pentru ca nu cumva în clipa supremă de concentrare și liniște, când șarpele femelă Kundalini, care sălășluiește în chakra inferioară, se va înălța și se va undui și va ajunge prin toate cele cinci creiere până la ochiul care e între cei doi ochi, la locul împerecherii, să n-o sperie țipete ascuțite din vreun

balcon sau un șuvoi de apă în vreunul dintre closetele vecine. Acum știa că se desfată și că-i e de-acum, dinainte, dor, nu numai de ecoul ciocanului în stomacul ei, ci și de tot ce-l însoțește: mirosurile efortului, și broboanele de sudoare, și propozițiile scurte care s-au schimbat în ultimele trei zile între musafirii ei, și tăcerile dintre ei, care vuiau într-un zumzet neîncetat de mesaje secrete, ascunse înțelegerii ei; tatăl și fiul care-l privea tânjind; mama și adolescenta grăsulie care din când în când o privea pe mamă cu priviri încărcate de bucurie răutăcioasă și de dorință de răzbunare; cum a greșit mereu în privința lor! se mustra foarte dezamăgită de ea însăși, totdeauna i s-au părut jalnici, triviali, mutre întunecate de oaie, ai greșit, ai greșit, Edna ticăloaso, uite cum fierbe aerul din jurul lor, măcar trage din asta învățăminte pentru viitor, poate că nu numai în privința lor ai greșit în felul ăsta, poate că-n general ai greșit, poate că-n tot și-n toate, da, plângi, plângi, poate că erai aproape de moarte, poate că erai aproape moartă, își înghiți saliva și spuse în sinea ei cuvântul acela îngrozitor, stearpă.

Cu recunoștință mută, cu ochi împăienjeniți, își înclină în fața mamei capul, dar mama își mută ochii de la ea. Atunci se uită cu implorare la Aaron, și ochii lui se lărgiră privind-o, și inima ei fu pentru o clipă mândră, și mama opri asupra lui o privire grea, iar el, ca un pui pe care mama îl previne de un pericol, îi arătă Ednei o față de nedescifrat, ca să nu-i fie descoperit fulgerul viu din ochi, dar obrajii i se îmbujorară. E aici un mic trib, aici sunt legi de nestrămutat și chiar pline de cruzime, se înduioșă ea, o civilizație violentă și stăpânită. O asemenea transpirație nu simțise înlăuntrul ei nici măcar atunci când triase caietele de *National Geographic* după teme și țări.

La opt fără un sfert tata își flutură ciocanul pentru ultima oară. Un dinte de tencuială care atârna din tavan ateriză și se fărâmă. Peretele dispăruse. Iar pe peretele din față se văzu *Guernica*. Tata stătea, cu ciocanul pe umăr, și se uita la tabloul cel mare, ca și cum abia acum l-ar fi zărit. Mama respiră adânc. Împături pedant lucrul ei de tricotat. Edna Blum, istovită, cu ochii încețoșați, aproape că nu se săltă din fotoliul ei înecat în praf.

– Fain, spuse mama, plătește ce se cuvine și să mergem.

Tata coborâse ciocanul și stătea cu umerii lăsați. Șovăi înainte să-și îndrepte privirea spre cele două femei.

– Am o propunere, spuse Edna Blum cu o voce încordată.

Mama îngheță pe locul ei.

– Am să-i plătesc domnului Kleinfeld încă cincizeci de lire ca să dărâme și peretele celălalt, și arătă cu o mână moale spre celălalt perete al dormitorului. Fără s-o privească pe mama, puse pe masă un teanc de bancnote împăturite, umede de transpirație. Ultimele patru ore le ținuse pe ascuns în mână.

Mama privi hârtiile cafenii de cinci lire, pe care era desenat muncitorul cu brațele vânjoase, purtând un târnăcop; el o privea de-acolo tânăr și plin de vigoare, clocotind de sevă.

– Doamnă Blum, spuse și pieptul i se înălță, eu scuip pe banii dumitale.

Niciodată n-o mai văzuse Aaron atât de roșie la față: Dumneata ești un om care nu-i cum trebuie, doamnă Blum. Dumneata faci în așa fel încât toată lumea să vadă ce ai dumneata în capul dumitale. Și soțul meu e un om respectabil, și după părerea mea dumneata trebuie să te duci la balamuc să se-ocupe acolo de dumneata.

Genunchii lui Aaron începură să tremure de atâta încordare. Niciodată n-o auzise pe mama vorbind în felul ăsta cu oameni străini și spunându-le în față ceea ce se obișnuiește să se spună doar pe la spate.

– Șaizeci de lire, spuse Edna Blum, adresându-i-se tatei.

– Numai peste trupul meu, spuse mama și nu se clinti din loc.

– Șaptezeci.

Mama lăsă să-i scape un răget scurt de măgar. În fața ochilor ei începură să joace perechi de cizme căptușite cu blană, un serviciu nou de farfurii în locul celui pe care-l au încă de la nuntă, care arată de parcă ar fi fost cumpărat în cartierul arăbesc Musrara, un fier de călcat cu aburi ultimul model, o saltea modernă din sintetic spongios, în locul celei cu paie, marmură nouă la bucătărie, în locul celei crăpate...

– Banii dumitale sunt spurcați, spuse cu glasul strivit și nu-și mută privirea de pe bancnotele umede, care păreau că se umplu de viață și se întind lenevos din îndoiturile lor. Eu scuip pe ei, spuse slab, și nu scuipă.

– O sută, tranșă Edna Blum cu un sânge rece vrednic de admirație.

– Doar dacă Moshe e dispus să facă așa ceva. Eu nu sunt, se zvârcoli mama, prăvălindu-se afară din încăpere, în timp ce lacrimi usturătoare de umilință curgeau pe obrajii ei, și asta e mama care e gata să moară numai să nu ofere cuiva plăcerea s-o vadă plângând.

Tata își strânse sculele, îi aruncă pe furiș Ednei Blum o privire de recunoștință și de bucurie stăpânită și ieși din casă. Iar Yohi după el. Aaron mai rămase acolo o clipă ascuns pe jumătate între pian și perete. Iată, asta e șansa lui cea mare să stea de vorbă cu ea între patru ochi. Să i se spovedească. Cât de bine mi-e aici. În casa dumneavoastră. Aici mă simt ca acasă. Iar dumneavoastră sunteți simpatică, nu luați în seamă ce vi s-a spus. Sunt numai vorbe. Dar ea nici nu-l băga în seamă. Stătea cu spatele la el, și deodată începu să râdă cu un râs sugrumat, înăbușit. Imediat Aaron se aplecă și se ascunse. Apoi vocea ei se întări și ea se răsuci în jurul ei cu vaiete de plăcere, cu convulsii de parcă ar gâdila-o cineva, ca și cum râsul ăsta ar fi dăruit un masaj puternic tuturor măruntaielor sufletului ei. Părul ei blond, rar, flutura în jurul capului ei. Aaron nu îndrăzni să se miște. Timp de-o clipă n-o mai recunoscu. Ca și cum cineva străin ar fi intrat în pielea ei și ar fi zgâlțâit-o. Se liniști încetul cu încetul, ridică degetul ei subțire și arătă gânditoare peretele dormitorului. Și apoi alt perete. Și încă unul, și încă, și lacrimi de râs curgeau neîncetat pe obrajii ei albi de praf.

19

Mama anunță că ea nu mai pune piciorul la Edna Blum, și cu tata încetă să vorbească până când o să termine acolo lucrarea. Nopțile el dădea jos din debaraua de deasupra bucătăriei „Ghandi"-ul subțire pe care-l adusese odată dintr-o concentrare, și dormea pe el în salon. Ea îi ceru lui Yohi s-o înlocuiască la statul de veghe, dar Yohi trebuia să se pregătească pentru examenul de dinainte de bacalaureat și mama o lăsă în pace. Atunci o să mă duc eu, spuse Aaron cu glas prudent, și mama îi aruncă o privire, nu se bizuia pe el, poate că se gândea că e prea mic, și pe de altă parte poate că se gândea că el începe de-acum să fie exact ca tata. Dacă ar fi îndrăznit și-ar fi întrebat-o în clipa aceea, nu s-ar fi chinuit zile și nopți din cauza privirii aceleia a ei, dar cel puțin nu i-a interzis să meargă acolo, și dacă merge, el hotărât lucru că poate să reprezinte acolo și familia.

Cât timp durează dărâmatul unui perete simplu? Dărâmatul unui perete simplu durează trei sau patru ore. În cât timp a dărâmat tatăl lui Aaron cel de-al doilea perete în casa Ednei Blum? Tatăl lui Aaron a dărâmat acolo cel de-al doilea perete în cinci zile, Dumnezeule mare, țipa mama fără glas, culcată pe „Bordo" cu un prosop cu gheață încolăcit in jurul capului, în atâta timp s-ar fi putut face și cerul și pământul și stelele, cu suplimente, iar cui asculta dinafară i se părea că el întârzie fiecare izbitură, caută un punct slab în tainițele peretelui, centrul nervos al plăcerii în rețeaua de fire electrice și de țevi subțiri de apă și de cioturi de fier, pentru ca dintr-o singură lovitură să prăbușească în fața lui – resemnat și supus – tot peretele. În fiecare zi, la venirea

lui, Edna îi oferea pe o tavă un pahar cu suc de portocale stoarse cu mâna ei, un pahar mare pentru el și un pahar mic pentru Aaron, încă nu e pricepută ca mama, încă nu știe că paharul trebuie acoperit cu o farfurioară mică de sticlă pentru ca vitaminele să nu fugă până sosește tata, dar sucul nu era mai puțin gustos, sucul sucurilor, gâlgâia des și bolborosea mărul lui Adam cel mare al tatei, iar, dinspre partea lui, Aaron bea cumpătat și politicos, să îndrepte impresia proastă, „Să-ți fie de bine", șoptea Edna cu un surâs binevoitor, și lua paharul din mâna tatei, și degetele ei nu le atingeau pe ale lui, dar o roșeață puternică inunda fața lui și fața ei, și el îi spunea încurcat, unde e ciocanul, și Edna spunea e aici, și râdea silit, te-a așteptat tot timpul. Și imediat, încă înainte să-și dea jos cămașa, tata se năpustea și dădea câteva izbituri rapide, poate de stânjeneală, poate ca să-i arate peretelui cine e aici stăpânul, până se liniștea nițel, și intra în ritmul lui, și Edna se cufunda ca hipnotizată în fotoliul ei.

Cinci zile întregi. O fericire pe care ea n-o visase. Păcat numai că nevastă-sa a încetat să vină, gândea Edna, chiar așa gândea, cu deplină sinceritate; și, în ciuda feluritelor jigniri pe care i le aruncase, și în ciuda bădărăniei ei, Ednei îi părea rău că nevasta și adolescenta dispăruseră: căci și ele erau necesare aici, pentru întregirea tabloului și a plăcerii; și chiar pe copilul tăcut, care arăta deprimat, îl simpatiza; i se părea că o dată, în urmă cu ani, avuseseră încă un copil, mai mare, dar probabil că greșea; câteodată o privește cu asemenea ochi, că-i vine să se apropie și să-l îmbrățișeze, să-l consoleze. Dar ceva nu-i în regulă cu el. Poate are viermi intestinali: aproape imediat el intră la toaletă, și câteodată zăbovește acolo un ceas întreg, ar fi interesant de știut ce... Un zâmbet de surpriză și de gând rău se desenă pe buzele ei, gânduri murdare! se mustră pe ea însăși zâmbind, dar, cine știe, poate că asta e într-adevăr cum se povestește despre puberi la vârsta asta? Își întinse mădularele cu plăcerea ușoară a unei surprize, în casa mea? Și iarăși chicoti, jenată, cu generozitate, n-are decât să-și ofere plăcerea asta, e destul pentru toată lumea, și-și mușcă buza de jos cu uimire ușoară, înțelegând abia acum, în adâncul trupului ei, sensul jignirilor pe

care i le adresase nevasta, care ieri încă i se păreau cu totul neîntemeiate, învinuirile că soțul ei și Edna – izbucni într-un râs înfundat, întărâtat, ce gând straniu, ce idee nebună, s-o bănuiască pe ea *de asta?!* Că ea și omul ăsta?! Sau poate că tocmai pe copil dorea mama să-l apere cu instinctele ei de animal? Își înclină gâtul spre spate cu o mișcare nouă pe care și-o însușise în ultimele zile, de libertate și inimă ușoară, o mișcare care cobora pe coloana ei vertebrală până la rădăcină, și totuși, numai ca să nu întrerupă o distracție ascunsă care pe cât se pare începuse să se țeasă, îi lăsă lui Aaron în coșul mic de ziare de la toaletă un mic cadou, ca și cum i-ar fi făcut prietenește cu ochiul, nu ceva ieftin și grosolan, Doamne ferește, ci o carte cu schițe erotice din India, o lăsase înadins deasupra teancului de ziare, chiar răsfoise nițel în ea înainte s-o pună acolo, ani de zile nu se uitase prin ea, era acolo un desen pe care-l ținea minte, un prinț și o doamnă, un prinț într-o doamnă, bând ceai ca să-și prelungească plăcerea.

Și el se întorcea de acolo, din toaleta ei, obosit și nițel stins; îl urmărea cu coada ochiului, ascultând cu toată ființa ei izbiturile ciocanului dur în pereți, îl urmărea legănându-se ca amețit, ca și cum ar fi umblat pe puntea unui vapor pe vreme de furtună, așezându-se cu un oftat pe unul dintre covoarele ei, observase deja că față de celelalte preferă splendidul covor armenesc, și avea grijă să pună acolo pentru el o pernă mare, cu o broderie de Buhara care încânta ochiul, se împleticea spre ea, ca și cum i s-ar fi epuizat toate puterile, era aproape înfricoșător să-l vezi atât de istovit, aducându-și genunchii până la piept, și ochii i se închideau numaidecât. Din când în când îi arunca pe furiș câte-o privire. Oi-oi, capacitatea infinită de a dormi a celor foarte tineri: în mijlocul zgomotului îngrozitor, al loviturile de ciocan și al furtunilor de-afară, el se face covrig și ațipește ca un pisoi. În dulapul ei cu așternuturi găsise o pătură veche de lână, înțesată de amintiri, în care fusese înfășurată Nona cea mică în vârstă de trei ani în călătoria ei lungă din patria ei și până în Eretz-Israel, și cu ea, cu inima bătând puternic și cu nani-nani îl acoperea când ațipea. În fiecare seară, la sfârșitul muncii,

tata îl trezea, întotdeauna cu aceeași uimire, ce-ai adormit aici; n-am adormit; de ce minți, uită-te la tine ce roșii îți sunt ochii; dar eram treaz; ai dormit ai dormit; și uneori nu reușea deloc să-l trezească, îl zgâlțâia ușor, îl zgâlțâia cu putere, și copilul – nimic. Atunci tata îl ridica în picioare cu delicatețe, minunându-se să vadă cum îi atârnă din nou spre pământ membrele amorțite, îngenunchea în fața lui și fața lui mare, fața lui de Gepetto, devenea serioasă, și fără efort îl ridica în brațe, Edna îi punea pe cap peste umărul tatei cipilica de lână, așteaptă, asta o să-i acopere ochii, și-i șoptea la revedere, încet ca să nu-l trezească, și Aaron deschidea pe drum un ochi și se lipea de tata, dârdâind de frigul de-afară, de gemetele vântului negru, și împreună, ei împreună, prin pădure, noaptea, în caleașcă, pe furtună, dar ieri s-a întâmplat, să-ți fie rușine, Edna, că și taică-su și ea au uitat că el e acolo, pur și simplu l-au uitat, atât de strâns și de turtit era în colțul camerei, Edna l-a descoperit abia la o oră târzie de seară, când a auzit-o pe Hinde strigându-i numele din balcon, și a intrat în panică, și s-a grăbit să caute, el într-adevăr era culcat la ea strâns ghem pe covorașul ei, dormea neliniștit, cu oftaturi, mâinile-i ținând cu putere marginea covorului, ca și cum s-ar fi temut să nu alunece de pe el pe podea, cu capul ascuns sub pătura ei, și pentru o clipă, oi-oi, să-l lase aici la ea, să-l ascundă, ca pe una dintre păpușile ei elegante pentru turiști, ca păpușa care înfățișa un soldat grec cu pălărie roșie și franjuri lungi și negre, care seamănă atât de mult cu acel jandarm încremenit în poziție de drepți, mustăcios, scânteietor, în fața căruia a stat în piața palatului din Atena ațintindu-și asupra lui ochii timp de trei zile de arșiță, cinci ore în fiecare zi, până când aproape că s-a terminat serviciul lui de gardă, și atunci a dispărut și s-a-ntors a doua zi; ca, să spunem, păpușa pe care și-o adusese ca amintire de la reparațiile acelea generale în casa ei, suvenir, uită-te la el, amintește-ți ce-a fost și cum se cutremurau aici pereții, și l-a trezit cu delicatețe, și i-a îmbrăcat cu grijă uniforma, puloverul lui verde și gros, și paltonul care e mare pe el, și cipilica lui de lână, și așa, amețit, rezemat de umărul ei, mai mult nerezemat, zâmbind din vis, l-a dus pe scări,

până la intrarea în casă l-a adus, și l-a depus pe covorașul din fața ușii ghemuit, și a bătut pentru el în ușă, și a dispărut.

Și în toate acele zile, în orele dimineții, tata lucra, ca de-obicei, la consiliul muncitoresc. Aproape în fiecare clipă se uita la ceas, îndepărta de el vrafurile de hârtii nesuferite, reflecta, pentru prima oară, că poate greșise când ascultase de Hinde în urmă cu șase sau șapte ani, după accidentul și arsura de la brutărie: fiindcă în curs de trei zile, pe când el zăcea la spital gemând de durere, ea a luat inițiativa, a tras sforile, a implorat, a amenințat, și când și-a regăsit simțurile a aflat că s-a terminat cu munca pe care o-ndrăgea de la brutărie și că mama, cu astea zece degete ale ei, a făcut din el un funcționar cu drept la pensie și indemnizații speciale. De la prietenii lui cei buni de la brutărie a primit un ceas de aur, pe care nu l-a purtat nici măcar o zi. Dintr-odată s-a terminat existența de schimburi de noapte, munca fizică grea pe care o iubea, prietenia caldă cu tovarășii de tură, mirosul de aluat care se coace, chiflele grăsulii, moi, zâmbetul larg sub o mustață plină de făină, țigara licărind noaptea în pragul ușii brutăriei, dreptul de a dormi majoritatea orelor ziua, ascuns în întunericul plăpumii lui de razele arzătoare și mistuitoare ale cel puțin unui soare... A, alea au fost vremuri, și ce e el acum, un fel de funcționăraș de hârtie, care se ceartă în fiecare luni și joi cu prietenii lui de odinioară din cauza problemei orelor suplimentare și a drepturilor de vechime. Număra cu nerăbdare minutele până la clipa în care va ține iarăși ciocanul în mână. Toate orele de muncă degetele lui pălite de dor rupeau pixuri și creioane ca pe niște scobitori. Era nerăbdător ca înaintea unei mari călătorii: lovitura monotonă de ciocan nu-i înrobea sufletul, dimpotrivă, el lovea, și simțea cu uimire, cu prudență și în taină, cum treptat se cioplește înlăuntrul lui ceva, în adâncul cărnii lui, pentru prima oară după ani și ani de zile: o mică rotunjime pentru suflet.

În fiecare zi la șase și jumătate punea jos ciocanul și o ruga pe Edna făcându-i un semn cu ochiul să dea drumul la radio. O auzea pe Reuma Eldar anunțând inundații pe râul Shikma, al cărui curs taie deșertul Negev în partea lui de nord și care

s-a revărsat; Aaron, care ședea înfofolit pe covor în colț, deschidea un ochi încețoșat și îl privea, de ce-a încetat să izbească în perete, și Edna îl privea și ea. Capul lui mare se clătina greoi. Lui Aaron el îi părea atunci ca unul care descifrează mesaje secrete ascunse printre cuvintele simple și destinate numai lui. Unde Moishe e și speranță e, gândea Aaron, dar să lucreze mai departe; crainica povestea despre automobile prinse în curentul râurilor, despre suprafețele de teren cultivat inundate lângă chibuțul Or-Haner – tata își strângea buzele și se năpustea asupra peretelui, capul lui Aaron îi cădea pe umăr...

Și într-o zi Edna îndrăzni și-i pregăti tatei un sandviș uriaș, cu salam unguresc iute, și-l puse în tăcere alături de paharul cu suc. Și lui Aaron îi pregăti salam într-o chiflă. Tata nu spuse un cuvânt. Doar sprâncenele i se mișcară și fruntea i se înroși. Aaron privi lung sandvișul ăsta, nu, gândi, nu, „Ție nu ți-e foame?", îl întrebă distrată și privi spre tata, nu, nu, capul lui Aaron se suci spre dreapta și spre stânga, sandvișul ăsta, uriaș, cu feliile de salam gras, dar ea e vegetariană, strigă în sinea lui, dezarmat, și tata în fața lui înfulecă sandvișul cu lăcomie, scoțând sunete adânci, guturale, unde îi e politețea, unde e civilizația, norocul lui că mama nu-i aici să vadă, și simți cum pălește și se șterge tot mai mult în prezența celor doi, căci gura ei, gura ei parcă declama împreună cu tatăl lui sunetele și mestecatul, Aaron se duse împleticit la toaletă, supărat, stând să plângă, în general nu trebuia să vin încoace, mâna lui se prinse fără să-și dea seama în jurul încheieturii celeilalte, începu s-o sugrume acolo, dar nu, ajunge, cu chestiile astea am terminat, ai jurat să-ncetezi pentru totdeauna, își eliberă degetele și privi lung pata albă care rămăsese în jurul încheieturii, eu nu trebuie să vin aici, ce mare lucru e să vezi cum se dărâmă un perete, dar înlăuntrul lui răsunau de-acum primele lovituri ale tatei, intrau de-a dreptul în circuitul sângelui lui, obligându-l să se supună, cu putere, cu putere, își miji ochii până la lacrimi, poate c-o să reușească să se descotorosească de boțul ăsta, ca un pumn uriaș strâns în adâncul lui, poate c-o să coboare un piston mare, lovind de sus izbind de jos, spărgând dinăuntru, explodând

înafară, și tata parcă-l aude, ce forță are el azi, salamul i-a dat puteri, totul e spre binele tău, ascultă cum ciocănește el acolo, încă un pic și-o să fărâme ghemotocul ăsta din burtă, de aproape două săptămâni e așa, un nou necaz, niciodată nu-i fusese așa atât de multă vreme, cu putere, cu putere, geme Aaron, cu buzele strânse de durere, iar acolo, dincolo de perete, Edna îl hrănește pe tata iar și iar cu felii de salam picant, ii duce la gură hrană pentru mașinăria cea mare a trupului lui, iar el mușcă din mâna ei fără să se oprească din lucru, lovește și mușcă, izbește și mușcă, fii atentă, fii atentă, o clipă dacă nu ești atentă, colți lacomi se înfig în degetul subțire, trandafiriu, prind cu putere palma mică, brațul, și ea nu fuge, umărul, gâtul, sug și mestecă și rod și macină trupul cel mic...

A doua zi Edna ceru voie de la domnul Lombroso și ieși de la serviciu pentru o oră. Se duse în cartierul Nihlaot și cumpără acolo dintr-o băcănie mică și înghesuită și parfumată un borcănaș de sos yemenit iute. Tata înghiți salamul dat cu sos pe amândouă părțile și îi zâmbi cu o recunoștință care-i strânse și-i încleștă stomacul. Două zile mai târziu, în pauza de prânz, în loc să-și mănânce sandvișul crocant la birou, se duse în piața Mahane-Yehuda și păși cu un picior tremurând, de-a lungul unei raze de soare care-i lumina drumul dintre norii sumbri de ploaie, către restaurantul Ha-Shipud. Ia te uită ce fermecătoare e frumusețea asta simplă, elementară, a pieței, dar cineva înlăuntrul ei începu să rânjească, pe cinstea ta, Edna, îți amintești cercul de pictură naivă la Beit-Haam, Edna? Și ea i se alătură și râse de ea însăși. Comandă șovăind o porție de măruntaie la grătar *mixed à la Ierusalim*, și privi cu spaimă cum vânzătorul tânăr și smead presară bucățele roșii de carne pe tablaua fierbinte, taie ceapă mărunt și fărâmă de sus mirodenii colorate. Atunci își încrucișă degetele cu putere, și închise ochii, și așteptă.

O farfurie plină cu bucăți de carne binemirositoare îi apăru deodată sub nas. Edna răsuflă adânc și-și încordă umerii și porni la atac. Cu abnegație totală mâncă porția de carne piperată și, în timpul mesei, atrase atenția oricui trecea pe strada pieței – prin pălăria ei colonială de pai, prin mișcările de turist care prin

însuşi faptul că e prezent picură din bunăvoinţa lui asupra băştinaşilor –, da, ea observa asta; deodată putea să se vadă pe sine însăşi dinafară, şi chiar fără ură; scoate pălăria, Edna, bun, ciufuleşte-ţi niţel părul, zâmbeşte copilului ăstuia mic care te priveşte. Umerii ei traşi în sus se înmuiară şi coborâră. Şezutul ei strâns slăbi cu încetul şi se lăsă moale, luând o formă de pară pe scaunul rotund. Chelnerul se apropie de ea şi întrebă dacă doamna mai doreşte ceva. Era în vocea lui un firicel de bătaie de joc şi de vorbit cu două înţelesuri, dar ea putu să nu ia în seamă faptul că îi era ciupit orgoliul şi să vadă în chelner un bărbat tânăr, isteţ şi zâmbitor, şi fu surprinsă gândindu-se că el îi aminteşte de un bărbat ori de altul pe care-i întâlnise în excursiile ei prin Spania, Italia sau Grecia şi chiar de acela din Portugalia, şi cum se face că niciodată nu-i dăduse prin minte că şi aici, atât de aproape, există bărbaţi în care clocoteşte viaţa. Începu să glumească puţin pe socoteala ei în auzul chelnerului tânăr, văzu cum îi răspunde, şi în sinea ei fu mândră că el apreciază umorul ei popular şi cât de bine izbuteşte ea să vorbească pe limba lui, ca şi cum de-o viaţă ar fi crescut acolo, pe ulicioarele acelea. Comandă şi cartofi prăjiţi cu pastă de năut, şi chelnerul îi arătă, ţinând-o de încheietura mâinii, cum se îndoaie pita ca să aduni pasta din farfurie, şi făcu o mişcare ca mişcarea unui pescar, aşa simţi ea, care şi-ar arunca plasa în jurul coapselor ei. Un ciripit de victorie vibra în gâtlejul ei: ea! Încercase plină de ifos să-l îmbrace în imaginaţie pe chelnerul ei în veşminte mai elegante, să zicem pantaloni bufanţi şi centură aurită, şi poate o pălărie înaltă de pe care coboară franjuri lungi şi negre, şi o centură cu gloanţe de-a curmezişul pieptului lui, un fel de diavol ciudat se deştepta în ea uneori, în oraşele mari, un diavol al paznicilor de palate, gărzi ale reginei, în fiecare dintre călătoriile ei nu uita să treacă printr-un oraş în care e un rege, şi câteodată se mulţumea cu o cetate, important era să stea acolo la intrare un străjer, voinic şi falnic, încătuşat de paza lui, şi numai străfulgerările din ochii lui către ea, arzând sau mânioase sau nebune, probau că el e viu, că el e un bărbat viu, dar congelat pentru cinci sau şase ore, la Stockholm

patru, în Grecia cinci, și gândul la chelnerul ăsta tânăr și smead postat la intrarea într-un palat, la intrarea în palatul ei, căci poate de astă dată o să fie ea însăși regina, gâdilă în ea un râs înfundat, și ea își înclină spre spate gâtul lung, făcând plăcerea să alunece până la rădăcina șirei spinării. Chelnerul îi surâdea, dar cu o ușoară uimire. Îl chemă, își apropie capul de capul lui creț, și-i strecură în ureche o rugăminte: Oare i-ar vinde, ascultă amice, carnea necesară pentru pregătirea unei porții exact la fel? Și oare i-ar încredința, scumpule, secretul mirodeniilor de rasă, cele mai potrivite? Îi făcu ștrengărește cu ochiul, și-și simți mușchii feței întinzându-se până la capătul maxilarului ei ascuțit; îi făcu și el cu ochiul, la rândul lui, șovăind, și se întoarse imediat la munca lui urgentă, și-i făcu o observație ucenicului lui. Edna era fericită. Afară ploua, o ploaie deasă și bogată, iar ea se gândea la peretele spart pe jumătate care o așteaptă acasă. Valuri de frig se îngroșară pe geamul restaurantului, și Edna își scoase și puloverul, și-și dezveli gâtul trandafiriu, subțire, își tapă cu o mână ușoară părul blond, se văzu reflectată o clipă într-o mașină care trecea, transportând pe acoperiș o oglindă lungă, oi-oi, micile surprize pe care ți le prilejuiește viața, poate că are nevoie de-o coafură nouă, ceva poznaș, tineresc, poate c-o să-și vopsească o dată părul în roșu, întinse marginea pitei în farfurioara cu sos iute, și limba îi luă foc. Își făcu vânt cu mâna și în ochii ei era ca o franțuzoaică care spune *oh là là*.

Fripse pentru tata inimile, ficații și pipotele, și obrajii îi erau în flăcări când îi oferi ca pe-o ofrandă farfuria aburindă. „Dumneata trebuie să ai puteri, domnu' Kleinfeld", îi șopti și jena ei i se păru firească și la locul ei, căci acum poate, cugeta ea, cu o întârziere de douăzeci și cinci de ani, ai devenit în sfârșit o adolescentă care se maturizează.

Ce? Nu! Iar te-ntorci la chestia aia? Ce prostie! Doar nu e posibil ca o femeie ca ea, care a învățat doi ani la universitate și a văzut lumea, și merge la teatru și s-a înconjurat cu tablouri și sculpturi și cărți ale celor mai mari dintre creatori... – asta nu putea să conceapă. Chicoti, măcar de-ar da Dumnezeu, Edna, să ți se-ntâmple o dată și ție un lucru ca ăsta, zău că nu ți-ar strica

să-ți pierzi cu desăvârșire capul pentru cinci minute, să înnebunești în felul ăsta, ca în cărți, să te îndrăgostești de-un măgar. Dar asta n-o să se-ntâmple, știe ea. Atunci care-i treaba, Edna? Ce-i cu tine așa deodată? Râse; lăsă să-i scape încă unul dintre râsetele ei cele noi, atât de libere, pițigăiate, care masează parcă o părticică înghețată din înălțimea creștetului ei; ce idee prostească, Edna! Ca una ca tine și unul ca el... doar pot să-l îndepărtez din viața mea cu o singură mișcare a degetului meu mic, uite-așa: dar se opri singură, ei, ei, ei, deget mic și rău!

Colegilor de serviciu le descrise pe-un ton de lamentare harababura reparațiilor din casa ei și se jelui de deranjul pe care-l reprezintă prezența lucrătorilor în casă; niciodată n-o auziseră vorbind atât de mult, câțiva dintre colegi se plânseră chiar la director că-i deranjează la lucru și el o chemă în biroul lui și o întrebă îngrijorat dacă poate s-o ajute cu ceva, și Edna chicoti și spuse, oi-oi, domnu' Lombroso, domnu' Lombroso, scumpe domn Lombroso, dacă ai putea să mă ajuți să termin odată reparațiile astea și să scap de muncitorii ăștia... Dar când încercă, ca să se distreze, să-și imagineze acolo un alt bărbat, oricare alt bărbat dintre cei pe care-i cunoștea, cu ciocanul în mână, și un muget reținut care se înăbușă în mușchii pântecelui lui, înțelese deodată că lucrul care-o face să freamăte atât de puternic se află, după cât se pare, în el. Numai în el. Și se sperie. Și încercă să dea înapoi. Ce ni s-a întâmplat, Edna, unde e degetul nostru mititel, și a doua zi îi pregăti un sandviș cu brânză galbenă a lui Ushi și castravete verde, și el mâncă sandvișul cu o asemenea furie, cu o asemenea obidă, chiar și copilul rămase treaz tot timpul lucrului, ședea și o privea cu ochii larg deschiși, derutat cu desăvârșire, iar loviturile în perete el le dublă și le făcu mai puternice în ziua aceea, până când ea înțelese că el riscă să-i termine peretele in două zile.

De aceea îi pregăti a doua zi un pui fript întreg, lăfăindu-se pe un pat de măsline grecești pe care le cumpărase de la prăvălia ciungului din piață. Acolo începuseră de-acum s-o cunoască și s-o îndrăgească; din toate părțile i se făcea drăgăstos cu ochiul; hau du iu du, madam, așa i se spunea, if iu uant fud veri

veri iute, kam tu mi, așa era invitată; se băteau pe pulpele lor de taur într-o jubilare sălbatică atunci când le făcea la rândul ei cu ochiul; când se întorcea de-acolo toată partea dreaptă a obrazului o durea; tata înghiți puiul și îi supse oscioarele cu entuziasmul recunoștinței, și Edna se cufundă în fotoliul ei, și se dedică toată dansului lent și voluptuos al celor doi, bărbatul și peretele, care se cojeau treptat, fără grabă, de toate învelișurile lor. Din când în când, după câte-o lovitură frumoasă, tata se întorcea către ea maiestuos, ca și când i-ar fi dedicat o creație modestă, iar ea aproba cu un moțăit din cap. Mușchii lui enormi, romani, pe care ea îi sculpta în el zvâcneau și se umflau în cinstea ei. Și câteodată o privea, din mijlocul dansului lui de strună întinsă, cu o privire specială, timidă, dar în același timp cutezătoare, care parcă îi ciupea cu două degete vânjoase coloana vertebrală și i-o extrăgea la nesfârșit din spinare prin ceafă, ca pe un os de pește, și în trupul ei nu mai rămâneau atunci decât mădulare moi, cărnoase, lunecând unul într-altul și topindu-se într-o gură cosmică, adâncă și plină de arzătoare dorință.

Afară se învârtejea furtuna, și strada, în ciuda faptului că era devreme, era aproape în întuneric. O oră întreagă se auzi din locuință numai sunetul izbiturilor de ciocan. La știrile de la ora șase și jumătate se anunță inundația care lovise deșertul Neghev, doi soldați se înecaseră în râul Shikma revărsat. Tata aruncă o privire pe fereastră și fața i se întunecă. Când lovi, cu toată ființa lui ca un vulcan, cerul mugi și becurile scăzură și se stinseră.

Edna se grăbi și aduse o lumânare și o aprinse, ferind cu mâinile flacăra mică. Tata izbea și fața îi era dură ca o stâncă. Aaron se strecură la adăpostul întunericului și se așeză la toaletă pe closet, cu ochii închiși și tot trupul lui era numai o durere. Trebuie să iasă și să se îndepărteze de aci. Și tata acolo lovește, și casa se cutremură, bum, lovitură, bum, lovitură, ca o mașină colosală, grea, încăpățânată, ciocane și pistoane, compresoare și pedale, urcă și coboară, lovesc și izbesc, dar poate că acolo mai lipsește ceva, simte Aaron vag din mijlocul valurilor durerii lui, are viziunea unor bare, greutăți, brațe de fier, poate trebuie făcut focul mai tare, poate că nu-i destul flacără în sala cazanelor,

și el se zvârcolește de durere, se strivește pe sine, se strânge cu mâinile de sus în jos, apasă din față, dinspre șolduri înăuntru, ce-o să fie, durerea o să-l spintece, apasă cu pumnii pupilele ochilor, de-acolo sar scântei, îngerașii lui de lumină, face din ei stele strălucitoare, alege dintre ele trei stele care se ciocnesc cu scântei, e deja antrenat să descopere pe fiecare pagină de ziar anunțuri cu stele care fulgeră, o mie de premii! Șase ambalaje goale, o croazieră pe gratis! Și praf de supă, și o mașină de tricotat Empisal Delux, și Dă-i bărbii mat cu Diplomat, chiar și la concursul ăsta a reușit să se bage, n-a câștigat ceasul de aur, nici o croazieră cu vaporașul cu fund de sticlă la Eilat la La orice cină o savarină, și nici măcar Zuta, trei lire îi șterpelește el din portofel în fiecare săptămână, și iarăși l-a învins durerea, cine știe ce are el acolo, ce-a fost povestea aia de necrezut din cartea *Trei sute de întâmplări uimitoare* despre copilul pe care-l durea burta la fel, cine știe dacă n-o să nască acolo ceva, poate că asta e soarta unei boli ca a lui, să nască la paisprezece ani o ființă ca el, poate că totuși ar fi cazul să spună cuiva, lui Yohi de pildă, fiindcă asta nu-i încă un răsfăț pur și simplu, asta începe să fie într-adevăr o problemă, azi sunt exact două săptămâni, și iar îl păcăli propria mână și începu să stranguleze mâna cealaltă, oprind fluxul sângelui, și el o scutură scârbit, gata am isprăvit, cu asta am terminat pentru totdeauna, își rezemă spatele, istovit, transpirat.

Un fulger despică cerul negru. După el bubui tunetul, și imediat le răspunse tata. Izbește și sparge; și Aaron nu-i, el doarme, e leșinat, și înlăuntrul trupului lui umblă uriașul cel greu, dibuie, poate că e uriașul a cărui grădină au părăsit-o copiii, și el aleargă după ei, plânge, copii, copii, veniți înapoi în grădina mea, umblă și se împleticește în încălțările lui grele, se lovește cu mâinile în cap, și deodată ce vede el rămas acolo sub copacul gol, chel, ca o legătură mică, ceva împachetat, și ăsta e un copil, ultimul copil care n-a apucat să fugă, un copil leșinat, supus milosârdiei lui, și uriașul se pleacă și cu delicatețe îl ridică în brațe, dar deodată Aaron se trezi, se înălță pe locul unde ședea, ascultă atent! Ciocăniturile, loviturile de ciocan, sunt diferite, cum

adică diferite, e greu de explicat, dar Aaron cunoaşte de-acum toate felurile de ciocănituri, şi acum e ceva nou, poate din cauza furtunii de azi, iarna asta încă n-a fost o asemenea zi, poate că din cauza puiului pe care i l-a pregătit azi, cum l-a tocat tata şi cum l-a făcut terci, il împingea în gură cu mâinile, ca un tigru înfuleca, ascultă atent! E ceva în ritm, în viteză, în forţă, şi el se apleca puţin şi ascultă, şi deodată se cutremură, i se făcu părul măciucă, ca şi cum cineva i-ar fi atins umărul atunci când doarme, şi l-ar fi zgâlţâit şi-ar fi şoptit, scoală repede, începe, şi acum era treaz de-a binelea, se grăbi să-şi tragă pantalonii şi fugi într-acolo, Edna era cufundată în fotoliul ei, sugându-şi un deget şi cu ochii rotunzi de uimire, e ca o fetiţă care ascultă o poveste, gândi Aaron, ducându-se la locul lui de lângă perete, luptându-se cu greutatea care i se lăsa pe pleoape, eu nu aţipesc, se cuibăreşte în pătura care-l aştepta acolo, încearcă să se încălzească sub ea, de ce-am venit, doar am hotărât să nu mai vin, asta-l deranjează pe tata la lucru, şi cât timp se poate privi cum sunt dărâmaţi pereţii, dar ascultă! El ascultă, loviturile, da, gemetele, da, da, loviturile, gemetele, loviturile, şi capul lui Aaron cade într-o parte, ca şi cum un hipnotizator nevăzut ar fi ciocănit cu degetul lângă urechea lui, nu doarme, doar moţăie puţin, îşi adună puteri ca să plece de aici, ca să plece. Edna îl văzu acum, ce se-ntâmplă cu copilul ăsta, cade şi adoarme, e straniu, e chiar puţin îngrijorător, ca şi cum toată ziua s-ar abţine să nu doarmă, şi numai la ea, pe covoraş, cu tot zgomotul ăsta, el pică dintr-odată de somn. Loviturile de ciocan ale tatei se fac mai puternice, exigente, la mine, la mine, o cheamă ciocanul, ascultă-mă acum numai pe mine, dar priveliştea lui Aaron dormind o apasă, somnul ăsta febril, într-adevăr ce poate să-l istovească în asemenea hal, şi de ce tocmai aici, la ea, ca şi cum numai pentru asta ar veni, să urmeze aici un tratament în somn, o operaţie sub anestezie totală... Dar ciocanul, ascultă! Gemetele, loviturile, ciocanul, gemetele, fii atentă, nu-i ca de-obicei, e în panică, e la strâmtoare, e ca un evadat care cere adăpost. Îşi îndreptă spinarea pe scaunul ei, îşi înclină capul ca o pasăre speriată, şi ciocanul tatei implora deznădăjduit, se crampona:

uneori izbea cu el cu disperare, ca un prizonier al furtunii, strigând după ajutor prin butoane de telegraf; uneori ca un deținut care încearcă să se încredințeze că are un vecin în celula de alături, ea dădu din cap cu putere, da, are, și atunci o năpădi un tremur ușor, ceva picura în ea ca o lacrimă de dorință pătimașă, Aaron lăsă și el să-i scape în somn un oftat adânc de uimire, ea își ciuli urechea ei delicată, nu e cu putință, ba e, da, e, asta îi e menit ei, e trimis pentru ea, semne ascunse, scris invizibil, o scrisoare scoasă clandestin de undeva, o poveste sugrumată, și ea se întinse toată și ascultă, cu ochii închiși, și pielea ei subțire, de șopârlă, zvâcnindă, se încrâncenă încet-încet din vârful picioarelor și până în creștet.

20

O dată, la sfârșitul unei zile de lucru în lagărul din Komi, i s-a adresat un bărbat necunoscut, care lucra în spatele lui printre muncitorii cu toporul. I-a cerut să stea de vorbă noaptea, în afara barăcii de locuințe. Se temea puțin, dar bărbatul era scund și slăbănog, un sfert de porție, iar tata știa că, dacă va fi nevoie, el o să fie mai tare și-o să-l poată învinge.

Numele lui era Molocinko și era din „Orka", deținuții de drept comun din lagăr. Erau plini de cruzime ca niște fiare, și erau și singurii care îndrăzneau să-ncerce să evadeze prin taigaua înghețată. Ori de câte ori unii dintre ei dispăreau, luau cu ei și deținuți politici pe alese, oameni norocoși, și asta era, pe fața tatei se desenă o grimasă amară, singura speranță a unui „politic" să iasă viu din lagăr. Molocinko i-a dezvăluit tatei că un nou grup de „Orka" urmează să fugă în noaptea următoare și că el a fost ales să vină cu ei. Fusese ales fiindcă era voinic, ca să care pentru ei proviziile necesare intr-o expediție ca asta. O teamă mare l-a cuprins pe tata, dar a hotărât imediat să se alăture fugarilor. Petrecuse în Komi două ierni de-acum și știa că-n a treia o să moară. Și mai știa că, dacă n-o să profite de ocazia asta, o să agonizeze aici din nou, zi de zi, la gândul că n-a fugit. Așa eram pe atunci, spuse tata răspicat și mușchii spinării i se arcuiră, ca fierul eram, uite-așa, iute!

Au ieșit la drum pe o noapte cu lună. Nori negri și mari se adunaseră și se buluceau acum în jurul ferestrei, cu obrajii umflați și mânioși acoperind guri mici, copilărești, căscate pline de dorință către încăpere. Flacăra lumânării tremura. Cei din

„Orka" îi mituiseră cu mână largă pe paznicii lagărului din Komi, și aceia nu i-au împiedicat să fugă. Oricum nu credeau că un om poate să supraviețuiască în taiga. După câteva ore de mers grăbit în lumina nimbului înghețat al lunii, Molocinko și-a scrântit piciorul și n-a mai putut să meargă. Cei din „Orka" s-au sfătuit între ei cu glas scăzut. Cei trei deținuți politici stăteau la o parte, răzleți, cuprinși de o frică surdă. În cele din urmă conducătorul grupului, un ucigaș din Lituania, a hotărât ca grupul să-l părăsească pe Molocinko și să-și continue drumul. Nimeni nu i s-a împotrivit, și grupul a pornit iarăși la drum. Dar la o distanță nu prea mare de-acolo tata a rămas pe nesimțite în urma celor care mergeau și s-a întors la omul rănit, ce puteam să fac, e josnic să lași animalele să sufere, păi nu?

Cutremurat de recunoștință, Molocinko a izbucnit în plâns și s-a agățat de tata cu unghii de fier. Lupii din taiga îl adulmecaseră de-acum și rătăceau nu departe, în întuneric. Tata l-a purtat pe umeri și l-a îngrijit multe zile de-a rândul. Într-o dimineață, după ce aproape o săptămână nu puseseră nimic în gură, tata și-a tăiat brațul cu cuțitul și l-a lăsat pe celălalt să lingă puțin sânge. Molocinko a supt din brațul lui tata, privindu-l ca un prunc mare adunat de pe drumuri, cu ochi care de recunoștință începuseră să semene a ochi de animal, și când a terminat i-a dezvăluit că deținuții din „Orka" iau cu ei la drum „politici" ca să-i folosească drept provizii la drum. A căzut la picioarele tatei, i-a cerut iertare că-l ademenise să se alăture grupului și s-a dezvinovățit spunând că pe-atunci nu-l cunoștea pe tata.

Acum ciocanul împungea cadențat și energic, învingând cu greu răpăitul ploii și vâjâitul furtunii. În mijlocul învălmășelii de sunete se putea imagina huruitul unei caravane mari, ostenite, trecând în depărtare. Timp de săptămâni, de luni poate, cine știe, cine a numărat, au rătăcit tata și Molocinko prin taiga. Au pierdut direcția, și urletele lupilor care veneau pe urmele lor pândind aproape că-i scoseseră din minți. O dată au dat peste un schelet alb de om, și lângă el era o bonetă de deținut politic. Molocinko și-a făcut cruce și i-a aruncat tatei o privire temătoare. Ciocanul lovea, dur și surd, cu pauze lungi între o izbitură

și altă izbitură, ca un tun depărtat scoțând o salvă de doliu. Cât vedeai cu ochii erau numai păduri de conifere și stepe de gheață. Ei mergeau și se împleticeau în zig-zag în cercuri oarbe, cufundându-se în zăpadă până la genunchi. Natura se distra pe seama lor indiferentă, ținându-i în palma ei uriașă, și îi înspăimânta senzația că și dacă n-o să-i lovească nici o nenorocire, ei tot or să piară, pitici în depărtările acelea nesfârșite. Dacă n-ar fi fost Molocinko, spuse tata, de mult m-aș fi culcat în zăpadă și-aș fi așteptat să vină îngerul morții.

Ai, Molocinko, îl dojeni acum tata grăbit, oarecum împăciuitor, dar Edna se strânsese de-acum toată în așteptarea a ceea ce avea să se-ntâmple cu mușchii care se vălureau pe spatele lui, Molocinko era un hoț mărunt, plevușcă din Odessa. Îl prinseseră acolo pe când fura un transport de felinare de stradă, închipuiește-ți, și l-au trimis pentru toată viața la Hotel Komi. Tata râse încetișor și Edna îl văzu în fața ei pe Molocinko profilându-se pe perete, tencuit în câteva linii grăbite și grosolane, un om fără formă, dar plin de viață, răzăreț, flecar, da, da, mârâi tata, încuviințând cu o clătinare din cap, exact așa era.

Și spunea povești deocheate Molocinko, și fâta ziceri filosofice fără nici o noimă, și născocea glume porcoase, și-și bătea joc de tata, și-l tachina, și-l măgulea, și-l provoca, și mai cu seamă făcea să ființeze cu multă trudă un fel de gospodărie de sentimente umane în inima gheții. Amândoi au învățat să vâneze, cu ajutorul unei praștii pe care și-o înjghebaseră, păsări, și le mâncau carnea crudă, păsări frumoase, doamnă Blum, culori tari, cântau frumos, îți era milă să le mănânci, și o dată s-au luptat ceasuri întregi cu o haită de câini sălbatici agresivi pentru leșul unui cerb. Herghelii de cai sălbatici frumoși, mici și frumoși la vedere, hașurând orizontul, gonind ușori, în bătăi de ciocan ritmice, i se înfățișară Ednei ca o broderie fină pentru poalele rochiei largi de gheață. Nopțile cei doi se cățărau în copaci ca să doarmă, se legau de trunchi cu frânghii și dormeau ca doi spânzurați vii. Într-o noapte tata s-a trezit din somnul lui, trupul îi ardea de febră, și a văzut că taigaua cea albă în lumina lunii e plină de lupi care stăteau în șezut și-l priveau răbdători

ca nişte oameni deghizaţi ai căror ochi sunt reci şi indiferenţi, poate chiar ca nişte tovarăşi fără chip din toate miile de comisii secrete care condamnă oameni ca el să moară în taiga şi în Siberia, în inima samavolniciei gheţii, şi a început să-i implore să se-ndure de el, că nu-i decât un om ca şi ei şi vrea să trăiască, nici măcar o femeie n-a iubit cu adevărat, dar atunci s-a trezit plângând, a înţeles că din cauza febrei are vedenii, şi-a tăcut. Şi adevărul e că mă temeam de el, de Molocinko, mai tare decât mă temeam de lupi, că, dac-ar fi ştiut că-mi slăbesc puterile, m-ar fi căsăpit imediat, ce crezi dumneata.

După nesfârşit de multe zile de pribegie, au ajuns pentru prima oară la marginea unui ţinut locuit, la un sat mititel. Edna Blum îşi scosese degetul din gură şi asculta cu toată fiinţa ei. Pieptul tatei se lăţea încet şi se umfla ca nişte foale, şi Aaron deschise un ochi şi privi: norii de pe marginea ferestrei începuseră să-şi amintească de menirea lor, ca şi cum ar fi desluşit un semnal tainic de alarmă, iarăşi se umflaseră şi scuipau înăuntru, încercând să stingă o flacără interzisă, să răcorească; trei zile întregi au urmărit tata şi Molocinko şi au privit casele: s-au lămurit că e un sat de mujici, săraci neciopliţi, care trăiau din cultivarea sfeclei şi din furtul de copaci pe care-i transportau pe râul din apropiere. Acum tata izbea în perete şi era cu spatele spre încăpere, adunându-şi umerii, îndesându-şi ceafa între umeri, ca vrând să se ascundă de o voce formidabilă care-l chema: tot blocul gemea şi mugea ca un vapor care-şi face drum printre iceberguri, platanul gol scârţâia afară ca un catarg; tata şi hoţul de felinare au băgat de seamă că în ultima colibă din sat e închisă o femeie tânără. Soţul ei lucra pesemne în afara satului şi-i interzicea să iasă din casă. O ţărancă bătrână îi întindea de două ori pe zi o strachină de fiertură aburindă printr-o ferestruică mică de pe-o latură a colibei. Cei doi bărbaţi înghiţeau din ochi mâna subţire, întinsă în toată lungimea ei prin ferestruică să ia strachina. Să se apropie de el, gânguri deodată Edna, să şteargă sudoarea de pe fruntea lui, sau pur şi simplu să-i aducă un pahar cu apă. Fără nici o intenţie nelalocul ei. Numai ca să-i arate că-n încăpere mai e încă un suflet.

Noaptea următoare tata s-a pus în patru labe pe pământul rece, și Molocinko cel pricăjit s-a cățărat și s-a strecurat înăuntru. Spinarea lui îngustă a lunecat prin ferestruică. Tata a auzit un țipăt surd de surpriză al femeii. După aceea o lovitură puternică și o înjurătură. Iar apoi tăcere și gâfâieli îndelungi și un suspin adânc și uluit. Și tăcere. Și un plânset tăcut. Tata stătea în întuneric, în umbra colibei, și îndepărta de la sine orice gând. La capătul unor clipe îndelungate răzbătu dinăuntrul bordeiului sunetul plăpând și plăcut al unei muzicuțe. Melodia, lentă și timidă la început, creștea și se desfăcea ca o floare – Aaron se așeză acum cu ochii deschiși, ajunge, trebuie să plec de-aici, am lecții de făcut, ce-am rămas proțăpit aici. Taică-su abia se ținea pe picioare, rezemat cu pieptul de mânerul ciocanului înfipt în perete. Sudoarea îi curgea pe obraji. Înainte de revărsatul zorilor Molocinko l-a bătut pe umeri, l-a trezit și l-a zorit să se-ntoarcă în pădure. Ținea în mână un sfert de salam și un cartof întreg, și un ou de găină. Pe buzele lui era mânjit un zâmbet obraznic. A întins degetele sub nasul lui tata. Tata a mirosit, și deodată s-a încordat tot, a apucat degetele acelea și le-a lins și le-a supt, și fără ca el să-și dea seama picioarele au pornit să-l ducă înapoi la colibă: Molocinko a trebuit să-l lovească în cap pentru ca el să se dezmeticească. Asta e adevărul, doamnă Blum, și cer iertare c-a trebuit să povestesc și asta.

Molocinko vorbea emoționat și l-a lămurit că ușa bordeiului e încuiată cu zăvor, iar cheia e la chiabur. Că ferestruica e prea mică, și n-ai cum s-o spargi și s-o lărgești pentru tata. Dar înăuntru, a spus, e hrană proaspătă și hrană uscată care-o să-i țină multă zile, iar muierea, ai, muierea, și cu mâinile a modelat în aer două valuri care se apropie și se rotunjesc și se depărtează, ca și cum ar fi mângâiat o chitară. Tata s-a târât în urma lui, de o mie de ori a revenit și l-a interogat pe hoțul de felinare dacă nu există vreun mijloc ca și el să pătrundă în casă. Taigaua i se părea din nou o pușcărie uriașă în care o să i se stingă tinerețea.

Mărul lui Adam îi urca și cobora, ca și cum ar fi înghițit amintirea amară. După aceea se apucă iar să dea lovituri în perete. Edna asculta, dar acum loviturile de ciocan erau seci, ca și

cum ar fi refuzat ceva. Tocmai acum a încetat să povestească! Tocmai acum? Cu fața crispată, palidă, se ridică din fotoliul ei. Păși încoace și încolo, aproape că-l calcă în picioare pe Aaron, aproape că se apropie de tata, dar se dădu înapoi, se împletici îndărăt până când se trezi șezând lângă pianul ei, și deodată, fără măcar să-l șteargă de praf, începu să-și plimbe degetele pe el, speriată, ca și cum ar fi căutat ceva, răsfoind melodii. Aaron se uită la ea uimit: o melodie stranie, subțirică. Un fel de cântare neglijentă, lentă, care când se cârlionța pe neașteptate, când hăulea pe neașteptate, înflăcărându-se într-un cânt sălbatic. Aaron îl mai auzise odată. Și tata se opri pentru o clipă. Capul lui mare, ca un bloc, începu să se clatine a încuviințare, cu buzele încercă să urmărească melodia, care tot timpul stătea să se piardă, s-o ajungă din urmă, puțin surprins că așa țâșnește ea, mititica, din adâncul pianului, și deodată o simți în fața lui, plutind, jucăușă, cu șerpuiri de spate suple, scoase repede o limbă lungă și o trecu pe buzele lui, zâmbi când începu imediat să se răsfețe pe ele, ca și cum de-acolo ar fi fost fluierată, și el își flutură ciocanul în ritm și așteptă din nou, fluierând fără să scoată nici un sunet, asta o enervează pe mama, ba chiar se acompaniază pentru ritm cu bătăi din picior, și Edna zâmbi în sinea ei, închise încet pianul, acum nu mai avem nevoie de tine, am găsit de-acum ce uitasem...

S-au întors acolo și în noaptea următoare. Și povestea s-a repetat: înăuntru Molocinko se iubea cu fata. Tata stătea în genunchi afară și lipea urechea de peretele colibei să prindă vreun oftat, măcar o fărâmă din suspinele de voluptate. Molocinko, atunci când a venit înapoi, l-a hrănit cu vorbe. Cum zâmbește muierea; cât de dulce e pielea înăuntrul coapsei ei; cât îi e de moale și bogat părul; și cum i se părea la lumina lămpii de gaz de culoarea unei viori... Tata asculta și-și înghițea saliva. Molocinko și-a apropiat atunci de el, cu teamă, vârfurile degetelor; nu uita, fără să muști, miroși numai.

Dar într-o seară... Acum tata lovea în perete delicat și cu inima fremătândă, și Aaron se ridică dintr-odată, aruncă de pe el pătura, ce-mi pune asta pături pe mine, în general ce fac eu aici înc-o zi și înc-o zi, cum de încă nu mi-a crăpat capul de la

ciocăniturile astea, cât timp se poate privi cum se dărâmă un perete, și păși precaut, temându-se ca ei să nu-l oprească cu un strigăt, cu harponul unui ciocan imens înfipt în spatele lui, să nu-l silească să rămână aici și să audă, și așa, în vârful degetelor, până la ușă, și stătu o clipă amețit, cu mâna pe clanță, poate că m-am sculat prea repede, o să-mi treacă imediat, încă o clipă și sunt afară, nu mă mai întorc aici niciodată, la plictiseala asta.

Într-o seară i s-a părut tatei că femeia bătrână din bordeiul vecin i-a zărit din fereastra ei. N-a rămas să-l aştepte pe Molocinko lângă bordeiul fetei, și s-a-ntors în pădure, la ascunzătoare. Hoțul de felinare a venit înapoi către ziuă, și gura lui nu înceta să sporovăiască și să se fuduleascâ. O dușmănie răzbunătoare, necunoscută, s-a strecurat în inima tatei. O obidă străveche și gângavă. Nu i-a spus lui Molocinko nimic despre bănuiala lui. Amantul entuziast i-a povestit despre o cipilică de lână colorată pe care muierea începuse s-o împletească pentru el; despre icoana unui sfânt atârnată deasupra patului, pe care ea cu multă cucernicie o-ntoarce în fiecare noapte cu fața la perete; despre buzele ei care se umflă un pic de la cântat – ceva în expresia feței lui tata tulbura calmul lui Molocinko, și el și-a încetinit pentru o clipă vorbirea, dar n-a putut să se înfrâneze cu totul, și sânii ei, a spus, și a ridicat mâna ca un orator, moi, calzi, care se mișcau lângă obrazul lui și dinspre care venea un abur de lapte; tata nu-și clintea de pe el privirea, uluit de ura ucigașă care-i umplea inima, ura săracului pe cel care se împăunează cu avutul lui, ura lui Cain pentru Abel.

Și-n noaptea următoare, în noaptea următoare m-am pus în patru labe lângă colibă, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, aveam ochi și în spate, și Molocinko s-a cățărat pe mine și hop, a sărit pe ferestruică înăuntru, și eu, ca un tigru, m-am năpustit și am fugit în direcția opusă, eram ca o fiară în zilele acelea, doamnă Edna, la bine și la rău eram ca o fiară, doar așa am reușit să ies din gheață, acum izbea cu tot trupul, lipit de perete cu pieptul, cu bazinul, Aaron deschise ușa dintr-o smucitură și fugi de-acolo, sărind câte patru trepte deodată, fugi acasă, prin ploaie, prin întuneric, și de-a dreptul în pat, îmbrăcat, și

cu plapuma peste cap, şi se cufundă imediat în antrenament, în şmecheria tainică a luptătorilor de sumo, şi eu, doamnă Blum, Edna, am fugit de-acolo în direcţia opusă, şi-am fugit aşa poate o jumătate de noapte, până când în sfârşit am încetat să aud lătrăturile câinilor şi strigătele oamenilor, şi doar fumul de la baraca ei l-am văzut toată noaptea urcând spre cer, şi pe ea nici măcar n-am cunoscut-o, doar mirosul ei.

Cu toată puterea se prăvăli pe perete. O ultimă bucată de piatră era înţepenită între cărămizi şi el îşi ridică în faţa ei ciocanul. Încă un fulger tăie cerul în zig-zag, dar o oboseală golită de tot şi de toate se strecura printre picături, ca şi cum în clipa aceea i s-ar fi frânt iernii şira spinării. Tata răcni cât îl ţinea gura, şi dădu încă o lovitură stâncii. Şi încă una: Edna era culcată, cu ochii închişi şi totuşi văzând totul, simţind cum din străfundurile ei se agaţă de ea o forţă violentă şi necruţătoare cum nu mai cunoscuse de când era ea, şi trupul ei mic se cutremură într-un spasm şi se zvârcoli în faţa lui; o scânteie sări şi zbură afară, spre cerul negru, fulgerul din fereastră se înălţă şi-şi scuipă focul, dar ploaia se domolea treptat. Tata împunse zidul din nou şi nu trebui să stăruie: restul de perete se prăbuşi numaidecât. Fulgerul se dezlănţui cu duşmănie, se dădu înapoi şi se replie. O clipă fu linişte. După aceea norii începură să se depărteze, să se micşoreze, se ridicară în sus, se adunară acolo cu o bodogăneală mânioasă de oameni bătrâni.

Undeva se deschise o fereastră. Felinarele de stradă se aprinseră. O lumină moale pătrunse în casă. Tata se împletici şi se aşeză ghemuit, secat de puteri. Îşi ridică, făcând un mare efort, capul greu şi o căută pe Edna, şi fu surprins s-o vadă zăcând la picioarele pianului, cu mâinile adunate pe genunchi. Ochii ei îl mângâiau cu milă. El îi zâmbi scuzându-se, ca trezit dintr-un vis, şi se gândi că ea arată atât de tânără, de fragilă, ca şi cum n-ar fi fost cu mult mai în vârstă decât Aaron al lui.

– Am terminat cu peretele ăsta, spuse în cele din urmă, îngroşându-şi glasul.

Ea se ridică şi se împletici, şi ateriză din nou. Îşi împleti degetele mâinilor cu toată puterea, până când ele încetară să tremure.

Tata veni și stătu în fața ei, cu mâinile atârnând, așteptând ca ea să vorbească. Când o privi, văzu surâsul ei rușinat, sclipirea de ștrengărie revenind sănătoasă în ochii ei, degetul ei arătând peretele bucătăriei.

– Hinde o să vrea bani, spuse. Era prima oară că o pomenea pe mama, iar felul în care spuse asta o făcu pe Edna fericită, ca și cum ei doi ar fi fost deja aliați împotriva nevestei lui.

Se gândi o clipă. Funcționarul de la filiala băncii ei, un bărbat mititel cu maniere de bărbat falnic, care întotdeauna încerca să înceapă ceva cu ea, o prevenise de-acum: capitalul din care ea își finanțează în fiecare vară excursiile, a avertizat-o, n-a produs anul ăsta o dobândă frumoasă; o clipă se cutremură, dar atunci îl văzu cu ochii minții pe el și mișcarea lui de șolduri, și ceva în ea, un armăsar sălbatic, începu să jubileze și să necheze în fața ochelarilor uluiți ai funcționarului: un spirit de răzvrătire nou, o mică bucurie a dezastrului:

– O sută douăzeci, spuse cu un glas în care dansau scântei.

– Nu, nu, spuse tatăl lui Aaron, sunt prea mulți bani. Ăsta-i un perete mic.

– Dar complicat. Precis că trec prin el fire electrice, zâmbi ea.

– Iartă-mă că te întreb, dar de unde ai dumneata atâția bani, doamnă Blum?

Zâmbi cu un zâmbet mic, care ascunde un secret, un surâs feminin, de soiul pe care totdeauna l-a disprețuit. Zâmbetul îi reuși. Și îl zâmbi din nou.

– Azi e de-acum târziu, spuse tata. Aruncă o privire pe fereastră și văzu că norii negri se depărtează și se topesc, se împung și se înghit unul pe altul cu dușmănia mușcătoare a celor învinși. Își cântări în mână ciocanul și îl flutură puțin în fața ferestrei: Azi nu mai apucăm să-ncepem treaba, spuse, o s-o-ncepem mâine, dacă asta îi convine doamnei.

– Mâine e vineri, răspunse, continuând să zâmbească, și pe mine mă cheamă Edna.

O privi distrat, amintindu-și parcă de ceva de departe, ceva imposibil, un moment lung o țintui cu ochi sălbatici, un animal suplu, galben, își plesnea acolo coada, și spre uimirea ei Edna

văzu cum până şi pupilele lui gâfâie. Era uriaş când stătea în faţa ei, şi şoldurile ei erau atât de înguste, şi coapsele ei erau atât de înguste, şi pe zidul de beton care duce la intrarea ei cineva mâzgălise, un derbedeu răutăcios, poate chiar Tzahi Smitanka, un vers scârbos despre voinţă şi putinţă, despre elefant şi despre găină, şi grosolănia cânticelului ăstuia se înălţă pentru o clipă între ei şi îi despărţi. Atunci tata se răsuci, flutură ciocanul şi cu o lovitură formidabilă îl înfipse în peretele bucătăriei, Aaron se cutremură în somn în patul lui, şi ciocanul rămase înfipt acolo ca un topor toată sâmbăta, şi nici măcar pentru o clipă nu încetă să cutremure şi să împrăştie în jurul lui cercuri-cercuri.

21

Mama stătea în bucătărie şi gătea pentru prânz. În timp ce mâinile ei făceau mişcările obişnuite, doi cai cu experienţă pe care căruţaşul poate să se bizuie, ea se cufundă în cugetări despre viaţa ei care se complicase aşa deodată din pricina uneia, o boanghină; şi despre soţul ei cel nătărău, Moshe, care ca toţi bărbaţii îşi pierde capul când miroase carne proaspătă; ea socoti şi stabili că de trei săptămâni de-acum ţine farsa asta, care suge din ea toate puterile, şi când se gândeşte la toate celelalte lucruri pe care nu apucă să le facă din cauza asta, când a pus ultima dată hârtie curată pe rafturile dulapurilor din bucătărie, când a schimbat ultima dată naftalina în dulapul de aşternuturi, când a stat să discute cu Aaron aşa cum trebuie, fiindcă se stinge ca o lumânare sub ochii ei, ce-o să fie cu el, i se frânge inima, zile întregi doarme, ca un bătrân, că şi asupra lui au efect toate astea, toate... Căută un nume potrivit, dar un miros nou, ciudat, ajunse la nasul ei, îi încurcă firul gândurilor, şi ea se reîntoarse să se dedice oalei din faţa ei, amestecând în ea încet.

Cine ar fi crezut că asta o să ni se-ntâmple nouă, oftă ea, noi care întotdeauna am fost un exemplu. Limba îi gustă maşinal din supă. Degetele ei presărară un vârf de sare, amestecară fără chef. În ultimele zile a încetat chiar să se teamă de Edna Blum. Dacă încă nu s-a întâmplat nimic între ea şi Moshe – nici n-o să se-ntâmple: sentimentele şi pasiunile sunt ca fructele, îi şopti imaginea ei reflectată în oală, dacă nu sunt culese la timp putrezesc în copac. Un miros discret, nou, pătrunse iarăşi în nările ei, şi mâinile ei se învârtiră să amestece cu mai multă energie, şi după ce-o

să iasă, în sfârşit, din acest şoc, şi după ce Moshe o să se-ntoarcă acasă cu coada-ntre picioare... Adăugă nişte usturoi pisat, o lingură de untură, începu să cureţe legume pentru o altă supă, separată: pe lângă toate celelalte nazuri pe care le face de-acum, a devenit şi vegetarian, puişorul. Mâncarea pe care o pregăteşte ea nu-i destul de bună pentru el. Dumnealui are acum gusturi rafinate. De găini îi e mai milă decât îi e de ea, care se omoară să gătească pentru el. Numai că atunci se făcu foarte puternică şoapta mirosului în nările ei, şi imediat se scutură de gândurile ei.

De cincisprezece ani locuia mama în blocul cenuşiu din Cartierul Muncitoresc, şi cunoştea cu ochii închişi meniurile prânzurilor şi asortimentul de prăjituri al tuturor gospodinelor care locuiau acolo, şi putea să deosebească din ghemul încâlcit şi apetisant al mirosurilor firul de aromă care venea din fiecare dintre bucătării; şi o dată i s-a-ntâmplat un asemenea pocinog, nu mai ştia atunci unde să se-ascundă de ruşine, când a rugat-o pe Esther Kaminer, care locuieşte la scara unu, reţeta pentru prăjitura de susan pe care o pregătise ieri – încă înainte ca Esther să-i povestească despre prăjitură.

Şi nu e greu de ghicit ce simţea acum, ca un cuţit i se răsucea asta în burtă, când, fără nici un avertisment, în caravana de mirosuri cunoscute care urcau plicticoase spre nările ei se furişaseră deodată intruşi, un fel de ritm obraznic, vagabond, tropăitul unor mirodenii străine, încăpăţânat ca al unui invadator îndrăzneţ. Înfierbântată de amintirea nenorocirii ei, mama nu putu să se stăpânească, ieşi din bucătărie, luă o umbrelă, trase pe ea „Hruşciov"-ul greu şi ieşi. Cobori repede în grădiniţa plină de noroi şi părăginită din faţa clădirii şi-şi suci capul la dreapta şi la stânga. Dibui. Nu găsi. De câteva zile picura o ploaie cenuşie, sâcâitoare. Îşi înălţă nasul, închise umbrela, ca să nu se pună între ea şi miros, şi începu să păşească încordată, cu nasul înainte, şi guşa bolborosindu-i ca la broaştele râioase, până când deodată, la uşa de intrare din dosul clădirii, plesni în nasul ei un mugur de mirosuri tari, explodă într-un foc de artificii olfactive sălbatice, într-un târg zgomotos, şi inima îi prooroci neîntârziat lucruri rele.

Era aproape amiază. Copiii încă nu se întorseseră de la școală. Ploaia cădea pe ea monotonă și verticală. Zilele marilor inundații trecuseră, ceva într-adevăr s-a frânt în iarna asta încă înainte ca ea să ajungă la culme, și-acum curgea din cer apă puțină. Se cățără cu repeziciune până în vârful mormanului înalt de bucăți de perete care se înălța sub fereastra Ednei Blum și-și desfăcu larg nările. Și atunci, cum stătea așa pe ridicătura de ruine, monumentul funerar viu al nenorocirii ei, cu nasul lungit spre cer, o izbi și o cutremură mirosul lesne de înțeles – nu numai aburul de la gătit și mireasma înțepătoare a mirodeniilor, ci și parfumul subțire, fin, al sudorii de femeie cu care au fost stropite mâncărurile astea, și mama știa prea bine, prea bine ținea minte zilele acelea îndepărtate, căci o aromă ca asta nu se află în mâncare decât dacă bucătăreasa se pune și pe sine însăși în bucate și împrăștie în oalele ei moscul tainic al dorințelor ei. Coborî de pe ridicătură împleticindu-se, o găină alungată de pe mormanul ei de gunoi, și păși spre casă cu inima zdrobită.

Stătea în bucătărie, rezemată, cu șorțul pe ea, de marmura a cărei suprafață pătată, crăpată, devenise, după ani și ani de zile, o oglindă credincioasă, care nu măgulește, a vieții ei. Pe furiș și suferind cumplit, adulmecă din nou mirosul cel nou și se cutremură: ăsta nu era doar un miros în plus, diferit: era de-acum o altă limbă. Mușină ca un animal și nu-și îngădui să plângă, ca să nu moaie aroma din nasul ei. Mai mult decât de orice era umilită de faptul că tata niciodată nu arătase, nici măcar printr-o aluzie, că bucatele gătite de ea nu-l mulțumesc sau că, în general, ar fi în stare să aprecieze și alt fel de mâncare; își aminti deodată, și stomacul i se strânse dureros, că de câteva zile nici mirosul gazelor lui nu mai e ca înainte; de fapt, gândi ea jignită, i se părea acum că, pentru prima dată de când s-au cunoscut, el încearcă să și le ascundă față de ea și nu le face cunoscute cu surle și trâmbițe tuturor și pretutindeni. Își trase nasul din nou și-și înălță nările și le făcu să freamăte puțin, ca și cum ar fi adunat în ele aromele rătăcite. Și așa, rezemată de marmură cu amândouă mâinile strânse pumn, începu mama să învețe limba mâncărurilor necazului ei. Se întoarse greoi să fiarbă

supă cu tăiţei, la tăiţeii palizi înmuiaţi care pluteau în supa apoasă care-i plăcea lui Moshe atât de mult. Ptiu! Aproape că scuipă în supă fierea ei verde. După aceea se aşeză pe „Moishe Grunim", îşi încrucişă mâinile pe piept şi se holbă în gol. Numai când auzi tusea nervoasă a lui Aaron, înainte ca el să deschidă uşa, se scutură din transă, deprimată să descopere că pentru prima oară de când fusese tinerică, de când fusese o puicuţă, a şezut în bucătărie când ar fi trebuit să muncească.

Aaron se strecură în camera lui şi se culcă pe patul lui cu ochii deschişi, masându-şi şi apăsându-şi cu amândouă mâinile burta umflată, care-l durea. Ploaia trecu pe lângă fereastră. Surdă, apoasă şi fadă. E de-acum multă vreme de când plouă aşa, gândi Aaron, privind picăturile, şi cum era la început, tot timpul erau revărsări de ape şi inundaţii, şi copacul din faţa casei, platanul, aproape că s-a rupt atunci, ce mai, toată casa scârţâia. Căscă. Închise ochii. Poate c-o să fure niţel somn încă înainte de masă. Înainte de odihna mare dintre două şi patru. Sau aceea care se lungeşte între două şi şapte. Cei mari sunt într-adevăr deştepţi că au inventat somnul de după-amiază. Cândva asta îl înnebunea, să meargă să se odihnească imediat după masă, când afară e o lume întreagă. Acum e mult mai liniştit. Oricum mult nu-i de făcut acum, e un fel de perioadă aşa, moartă, ca hibernarea urşilor, şi de ieşit afară n-are nici un rost pe ploaia asta, pe picuratul ăsta, ca o perdea cenuşie şi deasă tot timpul, ploaie molcomă. Dar dincolo de perdeaua asta tata muncea.

Trecuseră de-acum mai multe zile de când Aaron vizita locuinţa Ednei Blum. Nici de-acolo nu se mai auzeau tunete atât de dese. Acum tata lucra acolo cu un burghiu, cu un ciocan mic, cu o dălţiţă, sculele lui erau tot mai mici. Uneori părea că timp îndelungat nu lucrează deloc, ci, poate, stă doar pe pardoseală, cufundat tot în sine însuşi, cu urechile ciulite şi uluit. Trecătorii îl vedeau câteodată stând ca sculptat în fereastra cenuşie, minunându-se în faţa ploii căldicele, adormitoare, scuturându-se deodată, trecându-şi o mână supărată peste ochi, ca şi cum ar fi descoperit în ultima clipă o intrigă ţesută împotriva lui, şi se întorcea să izbească în perete, dar după câteva clipe din nou slăbea şi se înmuia. O dată sau de două ori pe zi se deschidea

fereastra din spate, şi capul cârlionţat alb de praf ieşea în afară, şi el arunca jos molozul pe deluşorul care se tot înălţa. Ieri după-masă, când Aaron se întorcea de la lăzile de gunoi, îl văzuse pe tata aşa, în fereastră. Tata îl privise ostenit, ca împăienjenit de somn, parcă-l vedea şi parcă nu-l vedea, parcă-l cunoştea şi parcă nu-l cunoştea. Aaron stătuse pe locul lui cu mâinile pe lângă trup, strâns în paltonul lui cel mare ale cărui mâneci îi acoperă mâinile, scoţându-şi niţel burta în afară, mica sarcină care-i apăruse acolo, înfăţişându-se ca într-o vitrină: supuşenie din creştet până-n tălpi. Material didactic pentru studenţi la medicină, un simplu fapt arid. Ochii tatei se lărgiră pentru o clipă. Era o scânteiere de dezamăgire în ei. Sunt deja trei săptămâni de când sunt aşa, încerca Aaron din răsputeri să-i transmită gândurile, ca şi cum tata i le-ar fi putut auzi, n-ai habar ce tare doare. Tata dădu din cap că nu, ca unul care nu crede. Şi poate că îşi scutura numai părul de praf, fiindcă imediat se întoarse înăuntru, fereastra se închise, şi din nou aceeaşi perdea moale de apă atârna picurândă, şi deodată se auziră iarăşi loviturile dinăuntrul locuinţei, de multă vreme nu se mai auziseră asemenea izbituri, cuprinse de panică, furioase, ca ale cuiva care bate în uşa unui tren care s-a pus în mişcare, şi Aaron se grăbi să fugă la ascunzătoarea lui din Parcul WIZO, poate că acum în sfârşit; privi scârbit micul pântece, umflat, care-i crescuse, chemându-l cu un strigăt al inimii pe tata, încurajându-l, loveşte mai tare, încă un pic şi-o să reuşim, dar numaidecât simţi că nu-i asta, simţi fără vorbe că tata e deja prea departe, păşeşte în cercuri în mijlocul pustiurilor albe, cu capul tras între umeri, şi el îşi taie drumul iar şi iar în iarna asta, şi Aaron se ridică de unde se lăsase şi se târî istovit acasă, şi se cufundă sub plapuma lui, sub rădăcinile luminii, uitându-l pe tata care s-a ascuns vederii lui, care s-a depărtat de-acum dincolo de furtuni, dincolo de fulgerele şi tunetele care fuseseră la început, dincolo de toate spectacolele astea copilăreşti de iarnă-pentru-începători, pentru idioate, dar cine-o să-i explice că greşeşte, că se învârteşte numai în jurul lui însuşi, ca un catâr uriaş, orb, care învârte o piatră de moară, desenând pe gheaţă cercuri îngheţate, şi el nu aude, tata, loveşte greoi, fără suflet, fără o sclipire de lumină în ochi, încercând,

s-ar părea, pe cât îi stă în puteri să distrugă locul unde s-a născut iarna asta, locul care nu-i nici zi, nici noapte, iar acolo, în vârful unei stânci aride, sclipește într-o singurătate îngrozitoare o sferă albăstrie, ca de marmură, în chip de ou, inima de ger a iernii, din care sorb vânturile primul frig, și pe aceea el vrea, nu întâmplător, s-o sfărâme, să scoată din ea pui călduți...

Din bucătărie se auzea zgomot de vase. Mama pune masa pentru cină. Imediat o să-l cheme să mănânce, cum o să poată pune ceva în gură. Unde i-a mai rămas loc pentru mâncare. Se răsucește pe-o parte și se ghemuiește. De câteva zile nici să se culce pe burtă nu îndrăznește. Dacă ar fi om, dacă ar avea putere, s-ar ridica și ar face ceva, mâine are teză la matematică, are o lucrare la Tora, cel puțin ar face puțină ordine în balamucul din sertarul lui, nu se poate găsi acolo nimic de atâtea dopuri și etichete și ziare tăiate și etichete de sticle și bețe de înghețată pe băț cu toate literele și formulare de pronosport, cine ar fi crezut că sunt atât de multe concursuri, și el doar a jurat că în fiecare zi o să facă cel puțin un lucru, o ghicitoare sau „completează parola", sau niște cuvinte încrucișate sau „descoperă șapte deosebiri", cel puțin asta trebuie neapărat să facă, că altceva, în afară de asta, ce mai face, doarme, așteaptă. Își irosește viața. Și oftează. Cândva, în urmă cu ani, îi plăcea vara. După aceea, a început să prefere iarna. Culorile palide și îndepărtate, firicelul de abur cald care iese din gură și se îngroașă și-i lasă un miros în deschizătura pentru gură a căciuliței lui de lână; și iarna hainele sunt groase și de aceea te fac s-arăți totuși ceva mai mare. Dar iarna asta îi e foarte greu. Și ploaia induce nițel în eroare: parcă n-ar fi nimic, și, totuși, frigul se târăște și îngheață. La radio se anunță în fiecare zi despre animale care îngheață în gospodării. Recoltele se acoperă de gheață. Și lui Aaron îi e și lui frig, parcă n-ar curge în el destul sânge. Se strânge în el. S-au terminat puterile. Finita la commedia.

„Ce ți s-a-ntâmplat", a intrat Yohi, s-a întors de la școală, și-a dat jos ghiozdanul. Într-o clipă el își ridică genunchiul. Să simtă că în general există acolo un trup sub plapumă. „Deschide fereastra, cum de nu te sufoci." De ce întotdeauna toți se

duc imediat să deschidă fereastra când e el în cameră. „Dar e frig afară", Yohi a renunțat. S-a culcat în patul ei, masându-și tâmplele, lăsând să-i scape o răsuflare înăbușită, o respirație de supărare greu stăpânită, de greutate care trebuie învinsă. Cine știe ce i se întâmplă cu colegii ei de clasă. Cum se poartă cu ea acolo. Niciodată nu vorbește cu el despre asta. Nu pomenește nume de copii. Nu spune dacă le invidiază pe fetele care au deja un prieten. Nici măcar la petrecerile clasei nu se duce. Poate că ea e în clasa ei așa cum e Shalom Sheharbani în clasa lui. Tăcută. Nu se distinge prin nimic. Știe precis din ce-i făcută viața. Dar cândva îi împărtășea gândurile ei. Purtau conversații noaptea înainte să adoarmă. Cândva le plăcea să intre în dulapul de așternuturi al părinților, să lase doar o crăpătură îngustă pentru aer, și Yohi îi spunea povești pe care le născocise, ce fantezii avea pe atunci, nu ține minte ce povestea, își amintește doar vocea liniștită și continuă cu care vorbea și mirosul care venea atunci de la ea, când ședea în fața lui în ladă, un miros iute și deosebit, un miros de fată, care se făcea mai puternic pe măsură ce povestea se apropia de apogeu, după miros știa și se emoționa, și odată, câte lucruri au fost odată, odată aveau un cifru: cine se întorcea ultimul de la școală întreba: alef beit? și asta însemna: mama e supărată? Ce e cu prietena pe care o avea, Zahava, se gândește Aaron cu efort, fără curiozitate, ca unul care-și îndeplinește o veche datorie: cine e Yohi pentru el acum. Când au început să se depărteze unul de celălalt. Până acum câteva săptămâni era între ei o legătură. Chiar dragoste. Oare s-au terminat anii lor frumoși ca frate și soră. Și poate că ea totuși se va mărita cu un om bogat, gras și stângaci, dar sensibil și delicat și o să construiască în casa ei o cameră specială pentru Aaron. Asta o să fie singura ei condiție ca să se mărite cu omul acela pe care de fapt nu-l iubește. Copiii ei or să vină să se joace cu el. Unul dintre ei o să-i semene foarte tare și între ei o să se lege o prietenie strânsă, dar el o să moară tânăr. Ceilalți copii, fiul și fiica, or să fie nițel mai sălbatici și mai poznași și mai voinici. Or să-l arunce de la unul la altul ca pe-o minge. Or să ia de la el tot echipamentul Houdini și o să-l închidă într-un borcan mare

de conserve și vor sta să-l privească dinafară, lipindu-și nasul de sticlă, și ce noroc că Yohi va intra în ultima clipă și-o să-l salveze din mâna lor. Când tata și mama or să vină o dată pe an în vizită, ea o să-l scoată pe Aaron și o să-l așeze la dreapta ei. Toți or să stea atunci pe scaune elegante. Aaron și Yohi vor discuta între ei într-o limbă frumoasă și rafinată, în vorbe subțirele și fragile. Negustorul, soțul ei, o să-i privească zâmbind plin de satisfacție. Dar n-o să priceapă prea mult. Părinții vor sta cenușii și rușinați și vor atinge derutați furculițele, și nu vor ști dacă e voie să mănânci carnea de pasăre cu mâna.

– Poate vrei puțin masaj?

– Masaj? i-a scăpat un chicotit strident, ce-ți veni?

– Pur și simplu așa. O să te încălzească nițel. Pari înghețat.

– Nu... Ce-ți veni cu masajul?

Se strânge în el încă mai mult. Rânjind. Își pironește privirea în tavan.

– Așteaptă o clipă aici. Între timp dă jos toate rândurile de haine de pe tine.

Ea se scoală cu energie exagerată, se duce la baie. Își împinge buzele înainte. El se teme de stările astea de spirit belicoase. Exact așa l-a luat o dată cu ea în salon, s-o facă de rușine pe mama față de prietenii de jucat cărți. Rămâne culcat și nu se mișcă. Puțin speriat. Mâinile i se țin fără să-și dea seama de marginile puloverului. În bucătărie se trag sertare. Se aude zgomot de tacâmuri. Mama e supărată. Mai bine să nu se miște. Să se facă mic și s-aștepte. În curând asta o să se termine. Cât timp se poate dărâma o casă.

Yohi se întoarce ținând în mână un prosop. Vată. Un flacon de alcool șaptezeci la sută.

– N-ai dat jos de pe tine nimic? Haide. Dezbracă-te odată.

Ce vrea de la el. Și ea e atât de plină de energie, de dor de muncă, mânioasă:

– Dezbracă-te, dezbracă-te. Te-au cam neglijat aici în ultima vreme. Fiecare e îngropat adânc în necazurile lui, da? Cu câte rânduri de haine te îmbraci? În general, cum de respiră corpul tău sub tot blindajul ăsta?

Îi dă jos cu forța puloverul, cămașa, pieptărașul, maioul. I se face frig. Se acoperă. E atent ca ea să nu observe burta caraghioasă care i-a crescut.

– Ce te rușinezi așa de soră-ta, râde ea deodată cu un râs nervos, supărat, îl gâdilă la subsuoară, ghidi, ghidi, ghidi! Ochii îi lucesc, nu de bucurie. Se prostește, dar cu asprime. Cu o veselie sălbatică. Poate că i s-a întâmplat ceva, îi trece lui prin cap, poate că i-a făcut cineva ceva, poate c-a fost jignită.

– Culcă-te bine. Ei, întinde-te culcă-te odată!

S-a lungit. E cu fața în jos. Burta îi e plină și-l apasă. Cine a auzit de o pacoste ca asta. Cât timp se poate așa fără să explodezi. Yohi se apleacă peste trupul lui pe jumătate gol. Un miros proaspăt de lămâi înflorește și se desface în nările lui. Fără să deschidă ochii știe că ea își unge acum degetele cu crema pentru mâini pe care Shimek a adus-o de la Paris. Se poate scrie invizibil și cu lămâie. Acum toți mușchii lui se strâng în așteptarea atingerii ei. Pe trupul lui subit.

– Ce faci, ajunge, Yohi, eu n-am nevo...

– Șșș! Toată lumea poate să te-audă.

Palma ei pe spatele lui. Lângă coloana lui vertebrală. O mână răcoroasă, netedă, dată cu cremă. Care se încălzește cu încetul pe pielea lui. Îl masează în cercuri mici pline de tandrețe ca să risipească răceala. Își strivește cu putere obrazul de pernă.

– Tot spatele tău e numai o crispare teribilă de mușchi, bombăne ea.

Degetul lui găurește cu putere o latură a saltelei, pătrunde acolo în gaură, atinge marginile firelor încâlcite, zegras algerian încrețit scrie pe etichetă, câtă putere are ea în mâini, zece degete îl strivesc, îi frâng oasele și îl frământă, poate că pur și simplu îi e dor de făcut masaj, e aproape o lună de când nu i se mai face tatei masaj după curățenia generală, dar pe spinarea tatei se poate într-adevăr dezlănțui.

– Tu torci ca un pisoi căruia i-e bine, îi șoptește ea la ureche, râzând.

– Nu mi-am dat seama. De ce șoptește și el? De ce șoptesc amândoi? În saltea, sub mutra lui idioțită de neputință și de

uluire, foşnesc inelele nevăzute de zegras, rădăcini cârlionţate se încâlcesc unele într-altele, degetul lui scormoneşte în ruptura căscată. Acum se aud doar gemetele ei. Cine ar fi crezut că e în ea atât de multă putere. Plesneşte de câtă putere e în ea. Poate că şi ea ar trebui să meargă să dărâme nişte pereţi. Deschide cu efort un ochi, faţa lui arată ca o clătită, vede cu faţa mototolită piciorul ei grăsuţ turtit lângă patul lui, laba piciorului ei trandafirie, umflată, aspiră în el tot misterul faptului că ea îi e străină, o asemenea labă de picior se poate chiar, pe viaţa mea, se poate chiar mânca, poţi să-ţi înfigi în ea dinţii. Yohi se aşează acum dintr-un elan pe şezutul lui, dar tocmai că nu-l doare şi nu-l supără prea tare, doar o rămăşiţă de minte iese din el cu fluieratul unui ultim geamăt, şi salteaua scârţâie şi oftează sub el ritmic, şi respiraţia ei în urechea lui, puternică şi tăcută, ca a lui, şi degetele ei şi palmele ei pe spatele lui şi pe umerii lui şi pe şoldurile lui, îl ciupesc colo, îl topesc dincoace, îi întind carnea ca un făcăleţ care subţiază aluatul, îl întind în lung şi în lat, îl pun în mişcare, un cuţit cade undeva, departe, dar ea nu se opreşte, o ia la galop, încearcă să bage în el un ritm nebun al depărtărilor, mai departe mai departe, dincolo de cât poate el îndura, frecând înlăuntrul lui crema ei cu lămâie, storcând din el ştirea de care el se leapădă încă înainte de a o auzi, ajunge, Yohi, ajunge, ce se-ntâmplă aici, numai cu o clipă în urmă zăcea visânding, şi deodată, iată, şi-acum, ce-i asta, o să se scape în pat, ca atunci când era un prunc, măcar de s-ar întâmpla aşa, în sfârşit, chiar şi în pat, doar să se elibereze odată de asta, şi deodată el se încordează spre şoapta încărcată de o miere necunoscută care a început să se prelingă în josul cefei lui, şi de-a lungul coloanei lui vertebrale, ce forţă îi e turnată în gât, în umeri, jumătatea de sus a trupului lui se îndreaptă încet de la sine, spălată de sudoare iute, neted şi proaspăt el se saltă de pe saltea ca pântecele strălucitor şi întunecat al unui monstru din adâncuri ţesut din mii de sfârcuri de ochi strălucind dintr-o dată, asta vine, asta vine, de unde vine, e bine, e minunat, numai să nu facă aici murdărie, şi în faţa privirii lui înceţoşate, stupefiate, se ascute dintr-odată o figură, fii atent, e deja pierdut, figura mamei lui, maică-sa, un fulger în

diagonală scapără în ochii maică-si, un fulger electric se scufundă imediat înăuntru, în adâncul fântânii pupilei negre din ochiul ei, și gura i se strânge, și șervetul de bucătărie din mâna ei plesnește deasupra lui, o lovește pe Yohi, îi lovește lui spatele care arde, ce e cu voi, ați înnebunit amândoi, nu-mi ajunge nenorocirea meu, și voi vă bateți de parcă ați avea cinci ani, și Yohi își ferește fața cu mâinile, țipă și scuipă în fața ei ca o pisică, o să vezi c-o să mă duc la recrutare mai devreme; n-ai să te duci mai devreme nicăieri, păpușico, ești deja înscrisă la studii înainte de serviciul militar și ăia n-o să se potrivească la toanele tale; o să vezi c-o să plec la armată și-o să declar că n-am familie și nu mă-ntorc în casa asta nici măcar pentru o singură zi; cine are nevoie să te întorci, vită-ncălțată, du-te și trăiește pe socoteala armatei tale; și Yohi imediat își pune mâna pe urechea dreaptă, și mama se oprește cu un scrâșnet disperat, înfundat, în general să vedem câte zile or să fie dispuși să te țină acolo la armată, când o să vadă cât mănânci; dar țiuiturile ei sunt în urechea stângă, se miră deodată Aaron; o să vezi c-o să mă mărit cu un kurd, o să vezi pe cine-o s-aduc în casă; cine te ia pe tine, nici măcar kurzii încă n-am văzut să se entuziasmeze de tine cine știe cât; și Aaron își îngroapă fața în perna lui, care păstrează și căldura copilăriei lui, și șoapta aceea de asemenea, tremurul care l-a cuprins acum o clipă și a fost retezat așa în centrul șirei spinării, și s-a retras cu un fâsâit care se stingea treptat, ce era lucrul acela mare care ținea într-o mână tiranică toate creaturile trunchiului său și aproape reușise să stoarcă din el ceva, să treacă de toate hotarele, și-a dispărut, a dispărut.

Mama deschide dintr-o smucitură fereastra, ai împuțit toată camera cu sminteala asta, mormăie ea cu supărare prefăcută, încordată toată de teamă, de o uimire pe care Aaron n-o înțelege, ci doar o simte, ce sunteți voi, copii mici care-și fac de cap și se iau așa la bătaie. O gonește din cameră pe Yohi să se ducă să pună masa, se apleacă peste Aaron, cine a-nceput, întreabă ea în șoaptă, spune-mi adevărul, cine a-nceput. Și Aaron, zăpăcit, uluit, răspunde ca posedat de diavol ce-i cere ea: ea a-nceput. Și chiar lasă să-i scape un vaiet: ea. Ea a-nceput. O clipă mama stă deasupra

lui, uită-te ce ți-a făcut asta, asasina, ce tocătură ți-a făcut din spate, de ce nu m-ai chemat imediat, noroc c-am auzit, rămâi o clipă culcat. Am văzut unul mare cu cap galben. Rămâi culcat.

Își îngroapă fața în pernă. El nu mai e. Nu mai are putere pentru toate smuciturile astea. El se văicărește tăcut contra răului pe care i l-a făcut Yohi și nu izbutește să-și aducă aminte despre ce anume era vorba, și totuși o părere de rău superficială și falsă și ieftină îi sugrumă gâtlejul, o bomboană de părere de rău se topește grăbită ca să risipească pelinul inimii lui zdrobite.

Mama apasă pielea din două părți ale coșului. Poalele capotului ei îi mângâie pielea umflată. Așteaptă durerea ascuțită acută, țâșnitura rapidă. Spinarea i se arcuiește cu putere, să vină odată, să zboare odată din el, să doară și să iasă odată, dar deodată ea se dă înapoi. Se desprinde supărată de coastele lui proeminente, de trupul lui slab, uscățiv. Ei, îmbracă-te odată. N-am acum timp pentru tine. Ce te uiți așa la mine. Uită-te la tine, de ce nu te speli. Până aici miroși. Și uită-te ce-ai făcut cu salteaua ta! Uită-te! Cu degetele întinse ea se năpustește, se luptă să împingă înapoi înăuntru buclele de iarbă care au ieșit afară, petrecere cu dans faci tu aici noaptea pe saltea? De unde o s-avem parale să cumpărăm o saltea nouă în fiecare luni și joi? Prinde cu putere marginile țesăturii care s-au zdrențuit și împinge iar și iar ghemotoacele cârlionțate, care o păcălesc și sar cu putere în sus printre degetele ei, să dea holera-n ele și-n tine și-n soră-ta, uită-te cum arată camera voastră, uită-te cum puți, vai de capul nevesti-ti, spune-mi în general, ce stai așa culcat în toiul zilei ca la hotel.

– Sunt obosit.

– Se vede pe tine. La vârsta ta ar fi trebuit să...

Caută cuvântul potrivit.

– Că sugi lumea ar fi trebuit! să curgă din tine!

O lume pe dos, gândește ea, taică-su a devenit deodată țap, și ăsta – pâine uscată.

Umblă încolo și-ncoace prin odaia mică. Cu mișcări repezi și fără scop lovește cu prosopul în masa lui. Șterge praful. Mâna îi urcă și-i coboară fără chef. Lui Aaron îi pare rău de ea. Aproape fără să-și dea seama el se răsucește puțin pe o parte, își înclină capul, așteaptă ca ea să-i vadă în sfârșit urechea.

– Azi dimineață l-am văzut pe ăsta, pe Tzahi. Vorbește cu voce grea și stăpânită. Împăturește supărată o bluză a lui Yohi, la armată o să facă din ea om, acolo nu există servitori; încă n-a văzut urechea îndreptată către ea.

– Tzahi ăsta, unde ești tu și unde e el. Aaron tace. De luni de zile n-a mai schimbat o vorbă cu Tzahi. Nici la școală și nici în bloc. Și între timp Tzahi și-a construit un scuter Lambretta din piese de schimb pe care le-a găsit sau de care-a făcut rost. Poate că le-a și furat. Hezkel, fratele lui, a spus că-l omoară dacă-l prinde circulând cu ea înainte să-mplinească șaisprezece ani, dar când Hezkel nu-i acasă, Tzahi circulă cu Lambretta lui, și încă cum circulă. O dată a trecut prin fața lui pe stradă, seara, pe scuter, era una lipită de el din spate, poate Dorit Alush, fiindcă picioarele ei îndoite de-a dreapta și de-a stânga Lambrettei i-au amintit de picioarele scafandrilor pe care taică-su îi vinde în piață.

– Ăla de mult te-a lăsat în urmă. Aaron nu scoate nici un sunet. O iartă imediat, dinainte, pentru tot ce-o să-i spună. Știe cât îi e de rău. Cel puțin să știe că Aaron îi e credincios. Poate că la început era puțin zăpăcit. Ciocanele l-au scos din minți. Acum ele îl plictisesc și-atât. În clipa în care tata începe să dea lovituri cu ciocanul, Aaron ațipește. Nici măcar să privească în casa ăleia nu se mai duce. Îi e credincios până la capăt mamei, în chestiuni care ei nici măcar nu-i trec prin cap. Zece colonei Shames n-or să-l facă să se dea bătut în privința asta.

– L-am văzut împreună cu maică-sa, Malka, ea îi ajunge de-acum numai până la umăr. Se uită la el de jos, arată ca o pereche. Un licăr de alt fel de gelozie se aude în vocea ei: nu gelozie de mamă. Iarăși își întinde un pic urechea către ea. Cadou de împăcare și o modestă declarație de credință din partea lui. Ea stă în fața lui, îl ia în râs, își întinde mâinile cu disperare, dar deodată, în sfârșit, cade în cursă:

– Ce-ai tu acolo. Un talcioc întreg ai adunat în debara.

El se concentrează asupra ochilor ei. Vede privirea opacă. Expresia de metal când îl uită și se concentrează toată asupra galbenului din urechea lui. Dar cel puțin în clipa asta ea nu se gândește la necazurile ei. Acum el își ia răgazul ca s-o examineze și s-o

studieze: mai întâi ea își curăță degetul cu celelalte degete. Mișcări de frecare rapide, ca o muscă înainte de-a se ospăta:

– Stai o clipă drept. Lasă-mă să-ți scot asta de-acolo.

Îl așează. Îi înclină capul. Își vâră degetul cu precizie și scormonește în urechea lui. Se adâncește acolo în treaba asta. Vorbește cu sine însăși parcă, te-a lăsat în urmă Tzahi ăsta, ce trup are acum, oho, ce mers, de-acum bărbat în toată puterea cuvântului, o clipă, nu mi te mișca tot timpul; el se lasă în voia degetului care scormonește în el. Dar prin degetul ei el trece pe furiș spre ea, spre inima ei care crește pentru el întotdeauna, care e ca un strugure uriaș, de unde irup spre el tot timpul sucurile lui roșii și negre, cu inima asta îl îmbrățișa cândva, când era mic, înainte să înceapă problemele lui, și când se gândește la inima asta el simte imediat și ce i-a rămas ei în gât, stâlpul de sare care i-a înțepenit acolo, despărțind și punând stavilă cu strășnicie între inima ei bună și vorbele ei. Azi e mai plină de amărăciune ca oricând. Poate că s-a întâmplat ceva nou. Ea nu se liniștește. Își varsă oful, nu în fața lui, așa simte el, ci poate tocmai în fața murdăriei, dușmanul ei de-o viață, cunoscut, dar totodată, într-un fel, și aliatul ei:

– Ce ți-ai păstrat acolo? De cât timp aduni acolo înăuntru toată mizeria asta? Ai paisprezece ani și eu trebuie să te curăț. Unde s-a mai pomenit așa ceva. Ad-o-ncoace pe cealaltă.

Își întoarce capul ascultător. O urmărește. Ea nici nu observă asta. Curăță, bombăne.

– Ce voce are ăla acum. Beee! Ca de taur! Când stătea lângă mine și vorbea simțeam un tremur în burtă! Explică-mi, explică-mi numai ca să știu, cum vine asta că tu tot timpul vorbești vorbești piu-piu-piu, și ăluia i s-a schimbat de-acum vocea. Și acum mi te-ai făcut și vegetarian. Parcă nu ți-ar ajunge zestrea pe care o ai deja. Uită-te la picioarele tale, nici de-o porție n-ajunge. Cum, cum vrei să crești din salată verde și morcov.

Își șterge degetul de șorțul „Cangur" cu mișcări în cerc. Se concentrează asupra recoltei. Deodată observă privirea lui cercetătoare, științifică. Se ridică repede. Ascunde cu suspiciune jignită șorțul la spate:

– Tu uită-te mai bine la tine, Helen Keller.

22

Cinci zile, cu întreruperi, a durat dărâmarea pereților bucătăriei și ai coridorului. În toiul lucrării Edna s-a dus la părinții ei în Bat-Yam și acolo, spre uluirea bătrânei ei mame, i-a cerut s-o învețe piesele de rezistență ale bucătăriei unguresti. A stat lângă ea în băcănia strâmtă și intunecoasă, a notat fiecare cuvânt care-i ieșea din gură maică-si, a adăugat câteva observații marginale ale cenușiei ei mame, proverbe de-ale ei pline de înțelepciune și suferință, a glumit cu taică-su cum nu făcuse de când era ea, iar seara au ieșit tustrei la restaurant. Ei n-au pus întrebări și n-au sâcâit-o. Poate că simțeau deja ceva în ea, și în mărinimia lor au vrut să-i facă plăcută șederea asta la ei. Edna îi privea cu ochi plini de dragoste, punând în ea la păstrare lipsa lor de însemnătate, firele de apropiere care se țesuseră între ei și ea, fărâmele de glumă pe care și le îngăduiau. Treizeci și șapte de ani, de când veniseră în țară, și-au petrecut toate zilele în fundul băcăniei lor înguste și lungi, și numai așa s-a gândit la ei întotdeauna – înghesuiți unul într-altul ca niște oi înspăimântate. Acum, fără ca ei s-o constrângă, începu să le povestească lucruri pe care nu le povestise niciodată: că în urmă cu opt ani avusese o aventură amoroasă cu un bărbat în Portugalia, care cânta la banjo într-un club mic, și a petrecut cu el o noapte care a fost cât un an întreg, și el se gândea să lase tot și să se însoare cu ea. Așa un prostuț entuziast. De prea multă iubire i-a cerut să-i lase amintire un inel, inelul acela roșu, pe care mi l-ați cumpărat când am împlinit optsprezece ani, și acum ea are un mic diamant în Portugalia... Dădu din umeri cu o mișcare delicată de scuze și de luciditate, iar ei dădură din cap tăcuți, cu fața

către mușamaua de pe masă. De atunci ea îi trimite ilustrate de câteva ori pe an, la început scria în engleză, și apoi el nu i-a răspuns, a început să scrie în ebraică, de dor, chicoti ea, nu dor de el, ci de ea însăși așa cum fusese cu el, și poate și, abia acum înțelegea, în timp ce vorbea, din dorința de a scoate prin contrabandă ceva din ea însăși în locuri mai frumoase. După aceea povesti despre anii pe care îi petrecuse la Universitate, și despre dezamăgirile ei acolo, e ciudat că niciodată nu le împărtășise lucrurile astea, ei ascultau și ce ea nu le povestea, oamenii pe care nu i-a întâlnit, legăturile pe care nu le-a legat, se simțea acolo printre ceilalți ca șoarecele satului, cum știau acolo toți să declame vorbe mari, bărbații tineri și femeile tinere, rafinații aceia, dar când Edna a avut o dată nevoie de o donație de sânge pentru o mică operație pe care trebuia s-o facă, nici unul dintre ei nu s-a oferit să lase să i se ia fie și numai o picătură din sângele lui prețios, și numai tata, numai tu ai venit cu trei autobuze din Bat-Yam și mi-ai dat din sângele tău... Mâna ei pipăi pe mușamaua în pătrățele roșu cu alb, și prinse mâna lui mică și deformată, bulgăre uscat de pământ, plin de crăpături, care pe dinăuntru e moale și cald. După ce se liniști puțin din plânsul ei, începură părinții să depene amintiri din zilele în care era o fetiță și readuseră la viață pentru ea lucruri pe care ea le uitase, pe care nu îndrăznise să le țină minte, și lunga călătorie cu vaporul și cu trenul, și toate țările pe care le văzuse, un an întreg de călătorie, tocmai că pe drumuri le era lor atât de bine, niciodată nu le-a fost atât de bine împreună ca în acea călătorie fără sfârșit, aproape că le era teamă să ajungă la destinație, să se împlinească, și cât de fericită era ea pe mare, era prințesa vaporului, *niña del mar*, așa îi spunea căpitanul, și în Italia s-a îndrăgostit de ea un cântăreț de stradă, și a cântat pentru ea un ceas întreg, iar ea stătea în fața lui, trei ani avea, cu o pălărie largă de paie, o frumusețe mică, cu părul bălai, iar la Atena un jandarm a luat-o pe un cal negru și lucios să galopeze împreună cu ea, și calul s-a sălbăticit, doar printr-o minune a izbutit jandarmul să-l potolească... O lumină dulce desena un cerc pe masa mică, iar cei care ședeau în jurul ei schimbau daruri tainice.

O dată pe săptămână ei se duc la cinema; dar de ce nu mi-ați povestit niciodată, se miră ea, și ei nu știură ce să-i răspundă: pur și simplu așa, n-am știut cum să-ți povestim și cum să-ți explicăm, și tu precis c-ai fi râs de noi, cum așa doi bătrâni se duc deodată să petreacă, și încă la ce filme, s-ar putea crede că... Ce fel de filme, ce filme, îi imploră să-i spună; ah, spuseră ei scoțând tema din discuție, filme care ție precis că nu-ți plac, filme simple, filme pentru oameni ca noi; dar spuneți-mi, spuneți-mi, îi îmboldi și îi conjură, simțea că acuși-acuși ceva o să iasă la iveală; pe un ton de scuză numiră două-trei filme; dar și eu! strigă ea, lăcrimând, și eu! Atunci, dintre toate clipele și toți anii tocmai atunci, au căzut barierele, da, ea și ascultă la radio de trei ori pe săptămână *Familia Shimhon*, e ceva de mâncat, e ceva de mâncat, a fost poștașul, a fost poștașul, Naava e-acasă, Naava e-acasă, declamară încetișor toți trei, da, și ea participă la concursul-ghicitoare cel stupid al ziarului *Iediot*, concursul pentru descifrat semne, asta ajută atât de mult să treacă sâmbetele... Și la capătul acestei seri, prea târzii, cei trei stătură îmbrățișați, înfofoliți în paltoanele lor în mica locuință a părinților, tăcuți și adânc mișcați de-un simțământ fremătător, fericirea de-a se întâlni și, în același timp, de-a se despărți.

Și iată că nici mama nu stătea cu brațele încrucișate. E drept, pentru ea lucrul ăsta era cu mult mai greu, fiindcă trebuia să învețe de la început un lucru în privința căruia dobândise de-acum glorie și nepăsare. Bineînțeles că nu s-a umilit intr-atât încât să se ducă să cumpere o carte de bucate, și desigur nu exista pe lume nici o femeie de la care să fi fost dispusă să învețe principii de artă culinară, pfu! dar toate puterile și simțurile ei se mobilizară acum în acțiuni viclene de spionaj: amintiri furtunoase, ancestrale, o năpădiră, când ieși din nou în expediții investigatoare de cumpărături prin piețe depărtate, prin prăvălii mici, prin cartiere în care de când era ea nu pusese piciorul, în care nu era nici o mutră de-a noastră. Cu inteligența ei, că doar ea n-a fost crescută în puf și știe multe, nu-și schimbă fundamental stilul de gătit, nu dintr-odată: începu doar să pună în supa ei de pasăre, cu grijă, cu mână de artist, un vârf de ghimber, un

vârf de şofran, un vârf de curry indian, la început în cantităţi minuscule, ca nişte picături de parfum scump, iar apoi cu tot mai multă îndrăzneală, cu un presărat copios, simţind un fel de recunoştinţă stranie faţă de aia, care trezise în ea febra întrecerii şi-i inteţise clocotul sângelui... Treptat, dar fără încetare, nuanţă prânzurile plicticoase; nu lăsă doar mâinile să facă treaba, ci se întoarse la zilele dintâi în care gătea pentru refugiatul ei numai piele şi os în căsuţa din Kerem-Avraham, şi-şi investea în gătit toată fiinţa: adăugă legume fierte la felul de pasăre, învăţă să umple foi de viţă cu orez piperat, să împăneze varza şi vinetele şi ardeii, ba chiar şi roşiile. Cu mână rapidă adăugă felii de castravete sau de gogoşar la felul de pasăre, aşa pur şi simplu, ca să bucure ochiul. Doar nu suntem animale, şi investi cu rost şi socoteală o parte respectabilă din banii pe care îi câştiga tata la Edna ca să cumpere hrană variată şi scumpă. Farfuriile deveniră deodată pline de viaţă şi multicolore. Toată piaţa se oglindea şi se împlinea în ele. Iarna care agoniza îşi lipea de geamuri faţa albă, şi ochii ei mari tânjeau după ceva.

Şi asta e o oră de prânz grea şi cenuşie. Aaron încearcă să înghită şi nu poate. Zău că nu poate. Mâncarea îi stă în gât. N-are voie, pur şi simplu n-are voie să mai pună ceva în gură. Nu mai e loc. Pe sub pleoapele lăsate trage cu ochiul la tata. Cum terciuiesc şi fărâmiţează maxilarele lui încet şi cu putere. Nimic n-o să reziste acestor fălci. Adu-le carne – o s-o facă fărâme. Adu-le plastic, tablă, un automobil vechi, totul o să se-nghită acolo. Aaron numără în secret pe degete: sunt deja douăzeci şi cinci de zile de când tata şi mama au încetat să vorbească unul cu altul. Dimineţile ea nu mai cântă nici măcar *dimineaţa a venit, toţi la lucru am pornit.* Iar te uiţi la mine; nu m-am uitat la tine; începe să mănânci în loc să şezi aşa să visezi cu gura căscată; nu visam; tu visezi şi între timp toţi... Sfârşitul vorbelor ei se pierdu într-un murmur nedesluşit, amar. Înfige supărată polonicul în oala mare cu piure şi umple din nou, în tăcere, farfuria lui tata. Tata se uită în farfuria lui, oftează, înghite salivă şi ia din nou furculiţa în mână. Încetul cu încetul el lichidează tot ce i-a pus în faţă. Nu lasă-n farfurie nici o fărâmitură.

Și întrebarea e, oare tata o să ia și porția a doua pe care mama sigur c-o să i-o propună atunci când o să termine. Fiindcă peste două ore o să ia o masă copioasă și la aia. Și mama știe. Tot blocul știe. Și totuși îl umple. Unu cincizeci și cinci. Asta e ora exactă la care tata a mâncat găina. El găsește in asta interes științific. Yohi mănâncă în tăcere, și fața ei fină, grăsulie e aproape îndesată în farfurie. Și pe ea o urmărește Aaron, cum duce ea un război pierdut din capul locului cu pofta de mâncare pe care-a moștenit-o de la tata. Mâna ei se duce la coșulețul cu pâine, ca și cum ar fi de sine stătătoare, și e chemată înapoi. Câteva mestecături încă ale cărnii pe care o are de-acum în gură, și din nou mâna aceea se târăște către coșuleț. Rândul viitor, al treilea, ea se va supune. El mestecă și-ntoarce iar și iar îmbucătura din gură: dacă o s-o înghită, precis c-o să explodeze dintr-o parte. Fiecare fărâmă pe care o înghite acum se alătură în burta lui la o masă vâscoasă și cleioasă care se învârte fără încetare, se tot răstoarnă în el. Mâna lui Yohi prinde deodată o felie și o aduce la gură, care, am avut dreptate, o înfulecă dezgustată. Toți mănâncă în tăcere. Aaron scormonește cu furculița în mâncarea din fața lui. Verifică dacă ea n-a ascuns acolo bucăți de carne tăiată mărunt. Așa cum i-a băgat în supa de legume. Niciodată n-o să mănânce de dragul lor ceva ce-a fost viu. Mestecă plecându-și capul, ca să nu fie nevoit să vadă resturile de oase și aripi și piele din farfuriile lor. Își pune in față sifonul, să ascundă de el farfuria mamei, întoarce pe ascuns solnița mare de la hotelul Valurile Kinneretului, o pune pe scândura pâinii, să-i mascheze o parte din farfuria tatei. Mestecă încet-încet pâinea și piureul, până când nu mai poate deosebi ce e pâine și ce e piureu, își face depozite în gură. Douăzeci și cinci de zile. Și Ghiora spunea că un bărbat trebuie cel puțin de două ori pe săptămână, dacă nu, explodează. Fălcile tatei urcă și coboară. Urcă și coboară. Iar în burta lui Aaron toată mâncarea din ultima lună i se întoarce acolo pe dos. O simte cum se răstoarnă: ca în toba rotitoare a mașinii de spălat. Iată roșiile și iată piureul și iată vinetele. Iată orezul și iată pâinea și iată bananele cu frișcă, pe care l-a silit să le mănânce alaltăieri. Yohi îl roagă să-i dea borșul.

– Cu plăcere, lasă Aaron să-i scape. Şi Yohi se uită la el o clipă cu o privire uimită, zâmbeşte şi spune, cu o faţă lipsită de orice expresie:

– Mulţumesc cu plecăciune. Toată lumea tace. Toată lumea mănâncă. Fălcile acelea se umflă tot timpul. Mama ia din oală înc-un polonic plin ochi cu piure şi-l pune în tăcere în farfuria lui tata. Farfuria care s-a golit acum o clipă. Aaron încetează să răsufle. Tata priveşte grămăjoara nouă. Aburii de la piure se transformă în broboane de sudoare pe obrajii şi pe bărbia lui. Trage cu toată puterea aer în piept şi geme din rărunchi. Fărâmituri de pâine zboară încoace şi încolo pe masă. Degetele lui Aaron se apucă de marginile mesei. Tata îşi desface cureaua şi trupul lui se revarsă în casă. Aaron spune repede:

– Dă-mi pâinea.

Yohi zâmbeşte subţire:

– Domnul doreşte pâine neagră?.

Aaron râde:

– Dacă binevoieşti.

Priveşte în jur zâmbind. Dar mama se îngroapă în farfuria ei, iar tata e roşu. Deodată Aaron îşi dădu seama uimit: poate că tata crede că ei râd în felul ăsta de el. Că vorbesc ebraică elegantă ca el să nu-nţeleagă. Da' de unde. Fiindcă lui Aaron într-adevăr îi place să gândească aşa în sinea lui, în vorbe ca astea, ca şi cum el ar fi în casa acelora, aristocraţii care l-au găsit când era un bebeluş. Poate c-o să înceapă să vorbească aşa acasă cu Yohi. Ea ştie să joace jocul ăsta. Fiindcă de-o viaţă înghite cărţi şi scrie scrisori. Aaron vrea să-i mai spună ceva, dar mai întâi controlează care e situaţia vizavi: tata l-a şi uitat; acum el priveşte disperat la farfuria plină din faţa lui, ia distrat o felie groasă, o cântăreşte în palmă, scoate din ea o bucată de miez albicios, o lipeşte de vârful degetului: pe vremea lui, când lucra el la brutărie, pâinea era pâine. Fiecare fărâmitură era coaptă până la capăt. Tata striveşte sărmana bucată de miez şi-i face vânt cu boltă în chiuvetă. După aceea se apleacă din nou peste farfuria lui, scormoneşte în ea fără chef, pescuieşte de-acolo un os de pulpă şi îl suge cu zgomot. Aaron aşteaptă până când privirea

tatei, proptită în pulpa de găină, devine cu totul sticloasă, și lăsă să-i scape cu jumătate de voce către Yohi: „Ți-a tihnit?" și imediat dă înapoi, își umple gura cu piure, pâine, castravete acru, totul, numai să nu ridice privirea. Fiindcă osul din mâna tatei a înghețat. Yohi și ea își coboară fața în farfurie. Ceva nedefinit se agită înlăuntrul lui Aaron, plăcerea unei amintiri neclare, un fior subțire-subțire, ca un fir, ca un peștișor, care fulgeră în sângele lui, când Aaron cel exact înoată și trece și-și face drum mai departe, spre o șansă unică dintr-un milion, spre scânteia întâlnirii și a strălucirii vii, și tata e în spatele lui, întunecat, sumbru, mișcându-se cu tot trupul și grăsimea lui și carnea lui se blochează în locul de trecere – paaah!

Mama se ridică repede să aducă ceva din frigider, cu o roșeață ciudată în obraji, dar Aaron a tras cu ochiul și a văzut că ea se abține să zâmbească. Ea e de partea lui. Ea înțelege că el îi e credincios. Acum el se simte puțin ca un matador, care împunge și fuge, și frumoasele îl ovaționează în sinea lor. Toată lumea mănâncă. Toată lumea tace. Și deodată tata spune cu gura plină:

– Dă-mi aia de sare.

Fără să se gândească Aaron lasă să-i scape:

– Solnița.

O liniște îngrozitoare. Se poate auzi picuratul ploii rare. Tata, în fața lui începe să se umfle și să-și adune puterile.

– Ce-ai spus?

Aaron tace. Pălește. L-au prins. Dintr-odată fiorul subțire dinlăuntrul lui dispare, plăcerea ușoară se topește.

– Mai spune o dată ce-ai spus acum.

– Ia, tată, ia odată.

Rămâne cu mâna întinsă. Solnița în mâna lui e cu susul în jos. Nu îndrăznește s-o răstoarne. Un firicel de sare se scurge din ea.

– Cum se cheamă asta, spune-mi?

– Asta e... o solniță.

– Acum ascultă-mă atent, *tilignatule*: deschide-ți urechile și ascultă bine de tot: începând de azi asta se cheamă „aia de sare". Ai auzit?

– Bine. Poftim.

– Nu. Mai întâi spune după mine: aia de sare.

– Tată, ia.

Vocea lui prea subțire, plângăreață, sopranul lui de Joselito, o rușine. Își strâmbă deja fața și îl podidesc lacrimile. Firicelul de sare s-a risipit pe masă. Mama tace. Yohi tace.

– Spune „aia de sare" sau așa să m-ajute Dumnezeu dacă nu-mi dau jos cureaua cu catarama de fier.

– Spune odată! țipă mama, care până în clipa asta a stat lângă chiuvetă, bucurându-se de necazul tatei, spune odată ca să fie liniște, pentru numele lui Dumnezeu!

Aaron încearcă. Într-adevăr încearcă, și nu poate. Nu-i iese. Buzele i se strâmbă și tremură. Dă-mi drumul, domnule leu, și într-o zi am să-ți întorc binele; cum poate un șoarece ca tine să-l ajute pe regele animalelor; am un plan: am să câștig la loto, la pronosport, n-o să mai trebuiască să muncești din greu la consiliul muncitoresc, am să salvez casa noastră, lumina se va întoarce la noi. Yohi îl privește cu milă. Are gura plină. Tata se desfășoară în fața lui cu tot trupul, chipul i se face tot mai mare.

– Ei, trece-i cu vederea, Moshe, strigă mama, aruncă din mână osul de pulpă, nu-i păcat de toată mâncarea pe care am gătit-o, ce plăcere ai de ea? Mănâncă și liniște!

– Să nu-și bată joc de mine! Ce-și închipuie dumnealui, că-n casa mea dumnealui o să-și râdă de mine? Mâncarea noastră dumnealui n-o mai mănâncă, nu-i destul de bună pentru dumnealui! De vorbit vorbește ca o muiere! Ta-ta-ta! Se uită la noi de sus ca un, asta, ca un revizor, și eu mai trebuie să și tac în fața dumnealui? Spune imediat „aia de sare"!

– Ei, spune-i „aia de sare", și să fie liniște și să mâncăm! țipă mama, și Aaron o privește lung, lui într-adevăr îi e milă de mama, fiindcă ea se omoară toată ziua la bucătărie pentru ca el să mănânce și să crească și să fie normal. Își astupă urechile pe dinăuntru și se cufunding, și imediat ei vorbesc o limbă pe care el n-o înțelege, ei sunt oameni dintr-un loc depărtat, și el își dedică toată viața ca să fie cu ei aici, să-i ajute în viața lor grea și istovitoare, să le aducă puțină lumină; uite acum fețele lor se schimonosesc sub ochii lui în timp ce-i povestesc cu emoție

despre o nenorocire îngrozitoare care li s-a întâmplat, cineva rău şi detestat i-a rănit, solniţă, gândeşte Aaron în sinea lui, solniţă, *soluţie*, deodată el jubilează: ce cuvânt frumos: *soluţie*, dar între timp se-ntâmplă, pare-se, nişte lucruri, un împărat plin de cruzime i-a răpit pe părinţii lui, ameninţă să-i execute dacă Aaron n-o să mănânce bucata asta de aripă îndesată în gura lui care-o respinge; capul i se bălăngăne dintr-o parte într-alta. Buzele i se strâng. O mână grea, roşie şi păroasă, apasă din cele două părţi ale obrazului lui, aşa cum se deschide cu forţa botul unui câine, îi îndeasă aripa fiartă între buze. Poate că în sfârşit o să-i scoată din greşeală măseaua aceea de lapte. Şi părinţii lui nenorociţi stau la o parte, legaţi de stâlpi, ştiindu-i promisiunile solemne şi jurămintele, şi în nobleţea lor nu-i cer să facă un asemenea lucru. Ochii i se înceţoşează de lacrimi. Numai de dragul lor, şopteşte el, şi simte cum carnea moale îi e îndesată între dinţi, şi el muşcă din ea, din găina care cândva era vie, şi el o mestecă, şi o înghite, şi în toba care se învârteşte în burta lui se poate vedea acum şi carne gălbuie, şi n-aveţi grijă, îşi linişteşte el eroic părinţii care plâng în timp ce soldaţii împăratului le desfac frânghiile, doar buzele mi le spurcă ei, doar trupul, dar ce-mi pasă mie de trup, esenţialul rămâne în mine neîntinat. Rămâne solniţa, rămâne *soluţia*, şi Aaron, cu aripa înfiptă în gură, ieşind de-acolo drept în sus, zboară calm, o rază de lumină, cu o sclipire a cuvântului lui nobil şi frumos, lipindu-se de el ca de spinarea unui cal înaripat.

Toţi reîncepură să mestece în tăcere. Gâfâind, Aaron a înghiţit. Dar n-a trădat, n-a spus „aia de sare". Tata s-a întors şi s-a aşezat pe scaunul lui, mârâind cu ură. Îşi priveşte farfuria plină. Piciorul lui Yohi atinse în chip de încurajare coapsa lui Aaron. Furculiţele zgâriau farfuriile. Cu o voce înfundată, grea de lacrimi, mama i se adresă tatei şi-l întrebă dacă mai vrea o porţie, aşa de bine i-a reuşit azi găina. El îşi înălţă cu mare efort faţa, se uită la ea cuprins de groază. Îşi mută încet privirea asupra ceasului din perete. Capul de pe gâtul scurt se întoarse şi se strânse între umeri. Închise ochii şi încuviinţă din cap.

23

Cei doi pereți din bucătărie; peretele coridorului; debaraua cea mică de deasupra closetului; peretele care desparte bucătăria de debara; jumătate din peretele care desparte antreul de salon... Vecinii, care deveniseră oarecum experți în descifrarea stărilor de spirit ale tatei după hieroglifele lui, simțiră imediat schimbarea: căci după o perioadă lungă de slăbiciune și oboseală tata redevenise el însuși și o putere nouă se ivise în brațele lui: lovea în pereți și continua să toace cu un spor de furie și de dor de răzbunare chiar și bucățile care cădeau pe jos, până când le fărâmița și le mărunțea transformându-le în praf. Îi făcu bucăți-bucățele baia și dădu jos una câte una bucățile de faianță fină de-acolo, și cu prilejul ăsta au fost sfărâmate și bazinul chiuvetei și micul dulap pentru rufele de spălat, și oglinda cea frumoasă, împodobită cu ornamente, oglinda în care Edna obișnuia cândva să-și vadă trupul ridicându-se din cadă. Îi era greu să lucreze precaut și să-și țină în frâu preaplinul de energie. Mușchii lui de fierar îi jucau pe spate și pe umeri, și rupeau cămașa de lucru albastră, și ieșeau la vedere de dedesubtul ei. Când avu nevoie într-o zi de niște proptele de lemn Edna îi arătă grămada de uși scoase din țâțâni care zăceau culcate una peste alta. Și tata, imediat și fără multă vorbă, tăie două dintre ele cu fierăstrăul. Zilele următoare lucră mai ales pe scara mare, sfărâmând tavanul coridorului, tavanul peste care era debaraua mare, indiferent la ploaia ciudată care cădea pe capul și brațele lui, ilustrate colorate și hărți ale unor țări depărtate, și caiete de la Universitate, și caiete de la școală și albume de amintiri cu coperțile

împodobite cu franjuri, și o colecție de hârtii de poleială și etichete și premii, și rochii de fetiță, și păpuși rupte, și pantofi roșii mici de tot, și un ursuleț cu blană deasă în care stăruia încă un miros foarte discret de urină, și zeci de fotografii mici în alb-negru care curgeau din când în când ca niște valuri de săgeți și-l înțepau în ceafă și în spate. Nu lua în seamă nimic. Trei ore în fiecare zi se cutremurau pereții în tot blocul, de la Botenero la Smitanka, de la Kaminer la Strashnov, și tencuiala cădea și în casele lor, și mobilele țopăiau la ei pe pardoseală încoace și încolo, și ți se făcea milă să te uiți la ele, ca niște cocori la grădina zoologică care aud deasupra lor fâlfâitul aripilor tovarășilor lor care pribegesc, și praful care se ridica din locuința demolată cobora și acoperea iarba muribundă, se cernea și se lăsa pe rufele atârnate la uscat în balcoane, dar nici unul dintre vecini nu îndrăzni să vină cu plângeri la tata însuși, n-aveau și-așa destule necazuri, că el arată ca un animal de pradă, biata Hinde, chiar că-i făcută din fier dacă încă-l mai suportă.

Și într-una din acele zile s-a petrecut în bloc o nenorocire neașteptată, și doamna Esther Kaminer, nevasta lui Avigdor Kaminer, nu s-a mai trezit într-o dimineață din somnul ei: s-a culcat sănătoasă și nu s-a mai sculat. Toți vecinii, în afară de tata și de Edna Blum, stăteau pe trotuar cu capul plecat când au băgat trupul ei mic în ambulanță. Ea era primul mort din bloc de când fusese el construit, cu cincisprezece ani în urmă. Avigdor Kaminer stătea cu mâinile lăsate de-a lungul trupului, nițel adus de spate, și toți îl priveau cu multă milă, cine o să-l îngrijească acum, cine o să-l țină în viață. Fiindcă ea se lupta pentru el ca o tigroaică. Mama, care o simpatiza puțin pe Esther Kaminer, se întoarse acasă și simți deodată că îmbătrânește. Cine poate rezista la lovituri ca astea. Se stăpâni scrâșnind din dinți și făcu un tort și o prăjitură cu susan, să aibă sărmanul Kaminer ce să le ofere musafirilor când o să stea shiva, totul trebuie să i se explice, ca unui prunc, nici măcar să-și facă un ceai nu știe, ce să mai vorbim de spălat sau de călcat rufe. Scoase un oftat adânc, amintindu-și cu o vagă supărare de mamaia, tocmai de ea, cine știe dacă nu e cumva vreo legătură între una și

alta, între biata Esther Kaminer și mamaia care se agață de viața ei ca un animal, cu mult dincolo de limitele bunului gust, sunt oameni care nu știu când e vremea lor, bombănea, topind margarina și uitându-se la ea cum se topește încet în tigaie, și iar se gândi cu mustrări de cuget la bunica Lili, care parcă astupa, prin însuși faptul că exista, gura unui intestin ascuns al morții și provoca perturbarea tuturor rânduielilor acestei lumi.

Dar ceilalți vecini îi învinuiau în sinea lor tocmai pe tata și pe Edna Blum, pe el – din cauza izbiturilor lui, care poate c-au cutremurat instalația lui Esther Kaminer, fiindcă și un om sănătos poate să explodeze din cauza loviturilor ăstora zi de zi, iar pe ea – din cauza atmosferei de reținere, de inhibiție, pe care, pe cât se părea, o impusese tatei, și ca urmare, ăsta e un fapt incontestabil, asupra întregului bloc. O vecină, Pinkus divorțata, aia ciupită de vărsat care nu plătește la comitetul de bloc, nu s-a mai putut abține, și o dată când Edna a trecut pe lângă ea pe scară, palidă și slabă și cu smocuri din bretonul ei nou căzute ca niște flăcări pe frunte, s-a repezit asupra ei cu țipete să înceteze odată supliciul ăsta, *să-i dea* odată pentru numele lui Dumnezeu – ce diamant scump ține ea acolo, și dacă ea nu e-n stare să-l calmeze, să-l lase altora, mai talentate; Edna a privit-o în tăcere pe femeia isterică, a simțit cum de epuizare o ia cu amețeală și s-a agățat de balustradă. Măcar dac-ar îndrăzni, gândea în sinea ei, s-a desprins ca lovită de amorțeală de fața schimonosită a lui Pinkus și a urcat greoi spre locuința ei, de ce nu-ndrăznește, de ce anume îi e teamă. Gândurile ei erau grele și meschine și-i umpleau capul, de ce anume îi e lui teamă. Un fir de sânge picura după ea pe scări din coșnița grea pe care o ducea, ospățul lui de mâine. Lângă ușa familiei Atias se opri să tragă aer în piept. Poate că-i e rușine de ea. De ce să-i fie rușine de ea. Și sub patul ei zăcea de-acum de-o săptămână o scrisoare închisă, pe dosul ei e semnat domnul Lombroso, și funcționarul ei de la bancă a înștiințat-o cu o față gravă, bucurându-se în ascuns de necazul ei, că i s-a închis contul. Și păsări subțiri și roșii lansate de oamenii de la electricitate și cei de la gaz zboară pretutindeni prin casă, se lipesc de ușă, dar de gătit se poate găti și pe o lampă cu

gaz veche, și când o să se termine banii pentru gaz se pot tăia cu fierăstrăul și uși și scaune, și se poate aprinde un foc de tabără în mijlocul salonului, și când o să se termine gazul o să pună pe foc numerele pe care le are din *National Geographic*, triate și catalogate după teme, toată strălucirea modestului ei proiect, și cărțile ei cu foi mari, acelea parcă s-au născut ca să ardă, și sculpturile ei, și păpușile pe care le-a adus din întreaga lume. A început să urce din nou, târându-și picioarele cu greu, terminată pe dinăuntru, cum de s-a încurcat totul așa, trezește-te, salvează-te, dar unde dispare el atunci când începe să dea lovituri așa, ca și cum ea n-ar mai exista pentru el, se îndepărtează de ea înăuntrul peretelui, uitând-o cu totul, cu totul, râdea cu voce tare, ca pe-o sticlă a spart-o de-o latură a vaporului lui, și-a ieșit în larg. S-a rezemat de ușa ei, și-a văzut picioarele subțiri pe care apăruseră răni ciudate, poate de foame. Dar hrana n-o mai satisfăcea.

Și-ntr-o seară în casa lui Aaron sună telefonul. Mama ridică receptorul, ascultă o clipă, Dumnezeule mare, și păli foarte tare. După aceea îl trimise pe Aaron să-l aducă repede pe tata de la aia și se prăbuși tulburată pe „Puritz". Mamă, cine era, ce-au spus, ce s-a-ntâmplat, dar numai un deget i se mișca, tremura înspre el, du-te-odată și adu-l încoace chiar dacă e-n mijlocul rugăciunii Kol-Nidrei.

Urcă încet scările intrării unu, care se cutremura toată în jurul lui din cauza izbiturilor de la etajul trei. Păși prudent, cu picioarele puțin crăcănate, acum orice mișcare îl doare. La fiecare pas tot ce-a pus în gură face valuri în burta lui. Lângă ușa închisă se opri și tuși, să-și anunțe, ca de-obicei, venirea și-apoi ciocăni precaut. Și ciocăni din nou, puțin mai tare, nu se poate auzi nimic cu zgomotul dinăuntru. Și din nou tuși și sună la sonerie, dar nu auzi soneria. Poate că acolo e oprit curentul. Ce să facă acum, să se-ntoarcă acasă nu poate, să deschidă nu poate. Până când în cele din urmă îndrăzni, închise ochii și deschise ușa cât să se caște o crăpătură îngustă, și știu, fu sigur, că atunci când o să-i deschidă o să-l vadă acolo pe tatăl lui cum stă cu mâinile atârnându-i până la pardoseală, și rânjetul acela tulbure și nerușinat întins pe fața lui, și o mașinărie sofisticată care

face să se audă loviturile de ciocan. Dar văzu numai un nor de praf alburiu atârnat în fața lui ca o perdea, și dincolo de perdea văzu cu greu spatele gol al lui taică-su, pe tata care izbește peretele băii undeva departe, la capătul locuinței.

Nu-i aici, gândi, și se dădu înapoi, și pentru prima oară în viața lui izbucni dinlăuntrul lui cu glas tare o înjurătură urâtă, plină de ură, adresată lui taică-su.

Zidurile erau dărâmate. Se vedeau cărămizi ca niște oase ieșind dintr-un trup chiar și din pereții care încă mai erau în picioare. Pe tavan șerpuiau crăpături lungi, iar pardoseala era așternută cu o pătură de tencuială și praf și bucăți de ziar, și gheme de fire electrice și resturi de mâncare. Patru sau cinci uși scoase din țâțâni erau rezemate de unul dintre pereți, lipite una de cealaltă, ca și cum ar fi bocit încetișor. Abia după câteva clipe își dădu seama Aaron că n-o vede pe stăpâna casei.

Când își purtă privirea a doua oară asupra dărâmăturilor o descoperi: ghemuită, ca și leșinată, zăcea într-unul din fotoliile ei rupte, înfășurată într-o pătură subțire. Fața îi era plină de praf și albă ca o mască mortuară, iar creștetul îi ardea, roșu.

Înaintă câțiva pași. După aceea, la vederea dezastrului, fu cuprins de-o slăbiciune și se prăbuși, se strânse, ascuns lângă pianul care albise. Pereții exteriori și câțiva stâlpi de rezistență încă mai erau în picioare, și totuși părea că locuința e la răscruce de vânturi, ce-o să fie aici iarna viitoare. Începu să tremure, se ghemui în el însuși. Încă puțin și vine primăvara, gândi, cine știe dacă în general anul ăsta o să mai vină primăvara, fiindcă iarna asta poate să continue la nesfârșit, să se rotească în cercuri în jurul ei înseși... Izbiturile grele începură acum să pătrundă în burta și în capul lui, și el se lăsă pătruns de ele, pentru o clipă îi căzură pleoapele, dar el a venit aici cu o treabă, a fost trimis să facă ceva, trezește-te, mișcă o mână sau un picior, arată că trăiești, dar mai întâi să se odihnească o clipă, să se liniștească după drum, să intre un pic în joc, poate că totuși acum, în ultima clipă, cine știe, el e tot ca un pumn strâns, de sus și până jos; și el se rezemă de perete, dăruindu-se loviturilor, ecourilor lor surde dinlăuntrul lui, și imediat simți că nu, nu-i asta, nu-i

ce trebuie, loviturile sunt ce-i drept puternice, dar numai puternice, nu cum ar fi trebuit să fie, sunt fără pic de suflet, poate că de mai mult decât atât tata intr-adevăr nu-i în stare, păcat, păcat, şi-şi închise ochii, lunecând încet, rezemat de perete, odihnindu-se o clipă, unde eram, sâmbătă Hapoel Ierusalim contra lui Hapoel Haifa şi el a trecut doi, şi acum se căieşte că şi-a trădat oraşul, trebuia să treacă cel puţin x, şi în ziarul de mâine o să fie numele câştigătorilor concursului Blue band, faimoasa margarină, zece învelitori a trimis, începe să moţăie, îşi organizează în cap acţiunile din săptămâna viitoare, trebuie să-i şterpelească iar trei lire din portofel şi să cumpere un loz, cum se face că încă n-a câştigat fie şi numai o nimica toată, şi cel puţin dacă o să găsească în sfârşit Valliant-ul alb nr. 327933 care a fost furat la Ierusalim, sau căţeaua lup cea mare cu zgardă maro care răspunde la numele Zohar, recompensă generoasă găsitorului onest, fiindcă şi asta i-ar ajunge, în ziarul *Maariv* scria că societatea Coca-Cola va începe anul ăsta să producă şi în Israel, poate c-o să facă un concurs cu premii ca să găsească un nume ebraic colea-coca colea-cucu, dar poate că nici n-o să trebuiască s-aştepte până atunci, poate că la loto o să câştige înainte, sau la pronosport, chiar la „Descoperă şapte deosebiri", asta e-ntr-adevăr foarte aproape, simte el în oase că e aproape, poate chiar în clipa asta una din scrisorile sau din cărţile lui poştale sau capacele cu semn sau beţele de îngheţată pe băţ soseşte la redacţie sau la uzină sau la fabrică, şi directorul deschide plicul şi se uită şi citeşte, şi gura i se lărgeşte într-un zâmbet, şi dintele lui de aur luceşte plin de bucurie, şi el se ridică de pe scaunul lui şi-şi desface larg braţele, îi convoacă pe toţi salariaţii, toţi părăsesc maşinile mari care urcă şi coboară şi gem şi bubuie, avem un câştigător, strigă directorul fericit şi sare pe jobenul lui negru şi-l turteşte de prea mult entuziasm: în sfârşit cineva a trimis un răspuns corect! de necrezut! o sclipire luminează din scrisoarea asta direct întrebarea pe care-am pus-o! suntem mântuiţi! unul dintr-un milion! şi muncitorii se întorc cu o cântare formidabilă la benzile lor rulante, şi maşinile se scutură deodată, un foc nou s-a aprins în coşuri, zboară scântei din pistoane cenuşii,

o ploaie de artificii colorate țâșnește din ele spre înălțimi, Aaron tremură, i se pare c-a auzit lângă ureche un țipăt, își deschise ochii, se uită împrejur, tata tot mai stătea și lovea acolo, o lovitură și un geamăt, lovitura și geamătul, dar Aaron de-acum nu mai credea, și simți că ratase o șansă mare și ciudată.

Dar acela fusese într-adevăr un strigăt. Mama îl chema de jos. Uitase de misiunea pe care o avea de îndeplinit lui. Cum să-l întrerupă pe tata în mijlocul lucrului. Mama îi zbieră din nou numele. Cine știe care e lucrul urgent pe care i l-au anunțat. Cum a devenit albă ca peretele ăsta. Cum și-a dus mâna la inimă. Deodată își îndreptă spatele uluit: poate c-a murit bunica.

Lăsă să-i scape un mic oftat de regret: bunica lui. Cum... Păi... Nu se poate... Dar foarte repede izbuti să se stăpânească, asta e, asta când vine atunci vine, e de la Dumnezeu, ce valorează un om, azi e aici și mâine dincolo, murmură ca pe-o rugăciune, și înlăuntrul lui începu să simtă ceva neplăcut, rece, nici tu n-ai făcut nimic pentru ea; nu-i adevărat, am fost la ea de foarte multe ori; sigur: la început, când asta era emoționant, solemn; și eu am cules de la gunoi hainele și pantofii și coada ei și le-am păstrat în centrala termică; trădătorule, ai lăsat-o la voia întâmplării, nici măcar n-ai rugat-o pe Yohi să te ducă acolo; dar m-am gândit să mă duc, i-am pregătit chiar un cadou; o oglindă mică, sigur, ești tare la făcut cadouri, și dedicații minunate știi să scrii, și numai când trebuie să faci ceva nu ești mai bun decât alții de pe-aici, trădătorule, trădătorule; aproximativ astea erau murmurele pe care le auzea în sinea lui, dar și acuzatorul și acuzatul erau falși, goi pe dinăuntru, și adevărul e că Aaron se gândea mai ales la faptul că atunci când o să stea shiva o să-l vadă pentru prima oară pe tatăl lui cu barbă.

Deodată se auziră bubuituri puternice. Tata se opri și ciuli urechea înspre nori, și vru să le răspundă ca de-obicei, să-i răspândească din nou în cele patru vânturi. Dar bubuiturile nu veneau din cer, ci de la ușă. Se uită îndărăt cu uimire, și-și șterse sudoarea de pe frunte. Ochii îi erau plini de spumă sângerie. Atunci îl văzu pe Aaron și nici măcar nu se miră.

– Aaron! tuna maică-sa de-afară, spune-i să iasă imediat!

Aaron se uită întrebător la tata.

– Aaron, eu ştiu că eşti acolo! Spune-i să iasă şi să vină imediat acasă! Că eu nu intru acolo nici moartă!

Tata se uită la Edna Blum, dar ea, aşa se părea, nu mai simţea ce se petrece în jurul ei, stătea ţinând ochii închişi strâns, şi capul continua să i se legene înainte şi inapoi, ca în ritmul ciocanului. El se apropie de Aaron. Ce vrea acum de la el. Aaron ridică din umeri. Tata bodogănea din nou. În locuinţa Ednei Blum glasul lui hârâia şi suna aspru, ca şi cum de multă vreme nu s-ar mai fi folosit de el. Privi cu nerăbdare un triunghi de cărămizi descoperite care îl aştepta la capătul peretelui demolat. Apoi ii porunci lui Aaron să pună ciocanul in cadă, se întoarse şi ieşi. Aaron ţinea scula cea grea. Ceva i se mişca înăuntru, în cap. Un ţârâit slab i se deşteptase acolo. Cum reuşeşte tata să ridice un obiect ca ăsta. Edna Blum se scutură din nemişcarea ei şi îl privi, aşteptând să vadă ce-o să facă. El plimbă împrejurul lui o privire care fugea, jenată, de ea: se lovi de uşile scoase din balamale, rezemate una de alta ca un pachet uriaş de cărţi de joc; se mişcă imediat din locul lui şi păşi spre baia in ruine. Călca greoi, păzindu-se de grămezile de cărămizi şi de pulbere, trecând cu grijă pe deasupra unei bucăţi prăfuite de tablou, în care se vedea numai o mână cerşind milă, întinsă spre marginile rupte ale hârtiei. Edna se ridică încet şi stătu să-l privească mai bine. Capul ei vopsit în roşu se mişca acum încet la dreapta şi la stânga. O singură lovitură, gândi Aaron, luptându-se cu greutatea ciocanului, cu ţârâitul batjocoritor care se-nteţise. Tata o să se bucure că eu îi isprăvesc treaba, îşi spuse în clipa în care încerca să ridice ciocanul deasupra capului. Nţ nţ nţ. Dar mama, gândi. Îl puse cu greu în cada spartă din baie. Edna nu înceta să dea spre el din cap, şi chiar şi-atunci când ieşi şi trecu prin faţa ei cu ochii în pământ, capul ei continua să asculte de un metronom al ei ascuns. Acasă află în sfârşit vestea de la mama.

24

Când mama a auzit că tata urmează să desfacă la Edna Blum și pardoselile, a anunțat că intenționează să revină și să supravegheze lucrarea. Parada tristă de la intrarea doi la intrarea unu se desfășură din nou, și mama pășea în frunte falnică și semeață, îmbrăcată in turcoaz uni; respinsese cu mult discernământ „Preotul" maro pe care-l purtase la prima vizită, fiindcă era prea sever, aproape ascetic; încercă, și în cele din urmă renunță la rochia de jerseu „Șah", care era, ce-i drept, cuviincioasă, dar sugera o duritate colțuroasă, pe care acum prefera s-o ascundă; cea *vert bouteille* fu respinsă și ea, fiindcă i se părea prea veselă și ușuratică în raport cu împrejurările; o alese pe cea turcoaz uni care și ea e cuviincioasă și onorabilă, dar liniile ei sunt moi și îi scoate în evidență sânii, și coboară ondulându-se pe coapsele ei pline, așa încât se poate efectiv imagina cum se țineau cândva copiii de poalele ei; așa păși, cu trusa maro de tricotat subsuoară, și bărbia ei ascuțită săltată drept în sus bengurionește.

Edna Blum deschise ușa și se dădu înapoi din fața ei cu o mișcare de animal bolnav. Mama aruncă o singură privire asupra ruinelor, și culoarea îi pieri din obraji. Abia acum realiză dimensiunile sălbăticiei. Un asemenea dezastru, o asemenea întrecere a oricărei măsuri cereau răzbunare. Cereau o jertfă. Înțelese dintr-odată că asta nu mai era o chestiune personală între trei oameni, ci că aici era vorba de lupta cea mare, ancestrală, între haos și buna orânduială a lucrurilor; între civilizație și demență. Cu mișcări decise, cu fața parcă turnată în bronz, păși înăuntru, călcând pe cioburile casei, se așeză maiestuos pe unul dintre fotoliile de piele rupte, și-și încrucișă brațele pe piept.

– Dă-i drumul, îi spuse tatei.

Edna Blum, cu o expresie absentă, nu tulbură rutina ceremonialului. Aduse din bucătărie pe o tavă mare al doilea prânz al tatei. El se uită pe rând la ea și la mama. Mai devreme cu o oră și patruzeci de minute mâncase acasă o farfurie frumoasă cu pipote care pluteau într-un sos gros, mâncase supă de legume în stil marocan, mâncase o bucată generoasă de curcan, asezonat cu curry și împodobit cu inele de ceapă maronii, și alături o porție mare de orez; numai mama știa că lipseau de acolo semințele de pin, dar ticălosul de ciung de la prăvălia de mirodenii din piață ceruse pentru ele un asemenea preț, lua-l-ar toți dracii!; și ca desert un compot dintr-un piure de mere, strecurat de toate cojile. Mama se uită la ospățul pentru titani pe care-l aducea acum în chip de ofrandă Edna Blum și aproape că se înspăimântă. Tata își trase scaunul lui obișnuit și, în timp ce-și împlânta privirea în mama ca o sfidare surdă, începu să mănânce.

Înghiți un fel întâi de vinete fierte în sos de roșii în care căței de usturoi albi se zăreau ca niște perle; sorbi o supă de ceapă pasată, în care pluteau fărâme de toast crocant; se dărui și unei limbi moi de vițel, felul lui preferat, cu mirodenii în stil unguresc, și pe lângă ea tolănite lasciv două movilițe înalte de orez cu semințe de pin.

Se ospătă în tăcere, fălcile lui uriașe trudiră sârguincioase pe un fel de mâncare după celălalt cu mult devotament. Mama îl privea cu o privire nouă de participare și uimire. De fapt, nu crezuse nici o clipă că e dragoste între el și aia, și în general nu credea că există dragoste, ce-i aia dragoste, îi spusese lui Yohi în acea unică spovedanie a ei din noaptea marii arsuri, doar o clipă sau două în viață și tot restul e numai răbdare a unuia față de nebuniile celuilalt. Acum știa să aprecieze dimensiunile pământești ale sacrificiului lui. Edna aduse desertul, un compot de fructe uscate și un pahar de suc de portocale și un pachet de ciocolată Splendid, și tata mâncă și-și șterse buzele cu un șervet de pânză albă, făcut cu eleganță sul într-un inel de lemn, și după aceea se scobi în dinți cu o scobitoare subțire, ascunzându-și manierat gura cu palma, a uitat cu totul de unde l-am scos, tatăl

vostru, de parcă la maică-sa făceau în porțelan Rosenthal, și după ce răgâi adânc și se grăbi să se scuze, se apucă de treabă.

Se apucă să demonteze pardoseala în fostul hol al Ednei Blum, ajutându-se cu un ciocan mic și cu un cuțitaș, lovind în dale și spărgându-le ca și cum ar fi fost coji de ouă, și munca lui se desfășura alene, ca dintr-o stare de sfârșeală: în zilele dărâmării zidurilor încă mai părea, ca un fel de consolare, că aici ceva crește și se lărgește, ca un plămân mare care se bucură de spații vaste, ca o graviditate înmugurind deodată din piatră; dar desfacerea pardoselii, care cândva fusese tapisată cu covoare superbe – Edna le vânduse la vechituri ca să-i plătească mamei și ca să cumpere hrana care i-o aducea ca ofrandă tatei – și priveliștea cimentului gol și zgrunțuros, care se dezvăluia acum, și cioturile de fier ruginite, și mai ales nisipul fin care era așternut dedesubt inspirau deprimare și o senzație de frig. Tata lovea cu ciocanul, întorcea dalele și le scotea încet, iar Edna Blum ședea cu gura căscată, își clătina capul înainte și înapoi și îngâna o melodie monotonă.

Cu o față severă mama își scoase din trusa ei lâna și andrelele și începu să tricoteze cu mișcări rapide, și nu se opri din tricotat nici măcar o clipă în cursul tuturor zilelor următoare în care tata a lucrat acolo, împletind și înlănțuind tot ce plutea în jurul ei în firele subțiri, care se legau și se țineau unul de altul și se transformau repede într-un pulover gri, gros și des; nici chiar atunci când o înecau norii de praf care se înălțau din toate părțile nu-și îngăduia să tușească. Abia acum, se părea, începuse să înțeleagă în ce măsură o lovise nenorocirea ei, cât de bine reușise nenorocirea asta să dezgolească lucrul pe care ea se străduise atât de mult să-l acopere și să-l ascundă în cursul a nouăsprezece ani de căsnicie.

A doua zi, înainte de amiază, când mama scoase plăpumile de puf pentru iarnă ca să se aerisească pe pervazurile ferestrelor, în vederea ambalării lor, văzu doi hamali voinici coborând pe spinările lor un pian Bechmeister negru și prăfuit. Câțiva vecini stăteau acolo, pe trotuar, și se priveau în tăcere. Sophie și Peretz Atias, Felix și Zlata Botenero, Avigdor Kaminer, care

de la moartea soţiei se înviorase şi-şi îndreptase spinarea, începuse chiar să-şi vopsească părul. Când o văzură pe mama, îşi luară cu duşmănie ochii de la ea: ştiau că Edna Blum îşi vinde pianul din cauza lăcomiei de bani a mamei. Dar pe toţi ca pe-un singur om îi străbătu şi-un alt gând, şi anume că instrumentul cel scump e vândut din cauză că pentru el nu mai rămăsese loc în mica locuinţă.

Era singurul pian din clădire, şi poate că de pe toată strada. Şi, deşi în ultimii ani Edna nu mai cântase la pian decât o dată sau de două ori, uite că unii dintre vecini ţineau minte zilele în care el fusese adus aici, când în orele de după-masă Edna dezghioca pe el nocturne de Chopin. Mama, care se dăduse o clipă înapoi din faţa privirilor lor sfredelitoare, se întoarse imediat la fereastră cu toată energia, să bată cu indiferenţă prefăcută plăpumile. Dar atunci o cuprinse şi pe ea tristeţea. Se opri din îndeletnicirea ei, ba chiar împături cârpa din mâna ei, ca unul care-şi dă jos pălăria în faţa unui sicriu care trece pe stradă. Şi ea, în acele zile îndepărtate, lăsa o clipă treaba ei din bucătărie, îşi ştergea mâna de cârpă şi se lăsa năpădită de doruri. Când camioneta hamalilor ieşi la drum toţi îşi plecară capetele şi o mâhnire dureroasă înfioră tot blocul.

Şi în toiul tuturor acestor întâmplări a apărut bunica, s-a întors pe neaşteptate. Luni îndelungate zăcuse fără să se mişte pe patul ei de la spital, până când doctorul bătrân, care cu un an în urmă propusese s-o îngrijească după metoda lui, i s-a adresat într-o seară lui Yohi care şedea lângă ea; de multă vreme urmăreşte el cum o îngrijeşte ea pe bunica. I-a arătat diagrame şi radiografii, e păcat, i-a spus încetişor cu glasul lui spart, şi-a aşteptat de la ea un răspuns, şi ochii lui albaştri, copilăroşi erau pironiţi în pardoseală. Ce nefericit e, a gândit Yohi, cu vocea lui stranie care-l lasă în pană clipă de clipă. Bunica ta mai poate încă să trăiască, a şoptit din nou, el în general nu arăta ca unul care vrea să taie oamenii bucăţi-bucăţele pentru o diplomă. Yohi a spus că are nevoie de puţin timp să se gândească la propunerea lui, şi a cugetat la asta câteva zile, nu s-a destăinuit nimănui, dinafară nu se vedea pe ea nimic, şi în cele din urmă i-a

spus că e prea slabă pentru ca să ia o hotărâre într-o problemă ca asta. Cum poate ea să decidă în chestiuni de viață și de moarte. Să hotărască el singur cum e mai bine. Și el a dus-o chiar a doua zi pe bunica la sala de operații și i-a făcut ce trebuia făcut, o mică operație de drenaj care a îndepărtat baldachinul de ceață de pe creierul ei, și în mai puțin de-o săptămână bunica Lili s-a deșteptat, și a deschis un ochi, și s-a așezat, și a zâmbit, și când i-au arătat – ținea minte cum să umble.

Lucrul ăsta era într-adevăr minunat, dar în același timp era îngrozitor. Bunica s-a întors acasă, și ai casei nu îndrăzneau să ridice ochii spre ea – parte din cauză că le era rușine, fiindcă o părăsiseră, ce, ca pe-un câine o lăsaseră acolo să zacă singură, și parte din cauza rușinii ei, fiindcă o văzuseră în toată mizeria ei și dispuseseră de trupul ei ca și cum ar fi fost trupul lor. Mama, care se gândea cu groază la lucrurile pe care le încredințase urechilor bunicii pe când bunica era bolnavă, nu putea acum nici măcar s-o privească. Toată furia și-o vărsă pe tata, îl învinui că el, cu ușurătatea lui, cu bătăile lui sălbatice în tobă, cutremurase instituțiile ordinii și ale logicii, chiar și morții puteau să învie de la bumbum-ul tău, se repezi asupra lui, și imediat își mușcă speriată încheieturile degetelor, aruncând pe furiș priviri către Aaron, și tustrei știau prea bine ceea ce nici măcar mama nu îndrăznea să rostească: încurcătura înspăimântătoare care se produsese, pe cât se părea, în registrele de socoteli ale familiei cu destinul; plicurile fuseseră schimbate între ele.

Bunica s-a întors acasă cu un taxi. Tata se dusese ca s-o conducă de la spital acasă, și în cinstea ei intrase cu greu în singurul lui costum, elegantul costum din ziua căsătoriei lui, și avea grijă să nu respire, să nu pocnească pe pieptul lui cât un butoi. Mama servi cafea și tort, un tort care nu-i crescuse ca lumea, și toți ședeau înghețați, având grijă să nu spună nimic. Bunica se uita la ei cu singurul ei ochi care vedea, și privirea ei nouă, strâmbă, păru deodată ironică și sfredelitoare. Ochiul ei rătăci primprejur, se agăță de bufetul cel nou, de pereții care fuseseră văruiți nu de mult, știi bine, mamaie, ce pete de igrasie erau de-acum pe tavan, șopti mama cu o voce plisată, erai încă aici

când am avut o scurgere de sus de la chiuveta familiei Botenero? Un zâmbet amar, foarte ușor, se desenă pentru o fracțiune de secundă pe buzele bunicii. Mama se gândi la lucrurile pe care le spusese de proastă și pe care bunica le auzise pe când zăcea fără cunoștință, și fu chinuită de remușcări fiindcă se lăsase ispitită să se încreadă în cineva, n-ar fi trebuit să se încreadă nici măcar într-o femeie aflată pe moarte. Bunica încă mai tăcea, și ei nu știau dacă în general ea e în stare să vorbească, toată partea stângă a trupului ei era paralizată, dar fața aproape că nu făcuse riduri în toată perioada aceea, și parcă fusese numai îndepărtată temporar și așteptase într-o odaie de alături, în afara domeniului în care timpul avea influență și departe de atingerea lui nimicitoare. O pleoapă îi căzu și-i acoperi ochiul, și dinafară arăta ca o țigancă atotștiutoare și vicleană. Tata începu să-și trosnească degetele, și ea se întoarse către el cu o repeziciune uimitoare. El înghețǎ sub privirea ei. Ea cercetă în tăcere cetatea noului lui trup, imensitatea corpolenței lui, și imediat, ca și cum cineva ar fi șoptit la urechea ei, știu toată povestea. Nu încăpea nici o îndoială că știa. Își îndreptă încet privirea spre mama și-și aținti asupra ei o privire biblică prelungă, plină de esențe de răzbunare străveche, o privire pe care nimeni, în afară de mama, nu știu s-o înțeleagă așa cum trebuie.

După aceea o privi pe Yohi. Ochiul ei o dezbrăcă și descoperi în ea, ca pe-un relief, semnele ratării tinereții ei. Yohi se zvârcoli sub privirea asta. Mama șopti cu un surâs încurajator:

– Asta e Yohi, mamaie, o ții minte pe Yohi. Curând de tot ea termină cu învățatul. Încă puțin și-o să fie studentă, asta încă înainte să-și facă stagiul militar! Poate c-o să fie doctor, medic! Yohi nici măcar nu încercă s-o contrazică. Ochii bunicii se luminară deodată, poate că-și amintea ceva, o clipă din multele ceasuri în care o îngrijise Yohi. Îi zâmbi. Yohi plângea încet, fără să-și șteargă ochii. Mama îi întinse o batistă, dar Yohi nu acordă atenție mâinii întinse. Lacrimile ei izvorau dinăuntrul ei și-i curgeau pe obraji, și de-acolo picurau pe scaun și pe „Wichtig", și mama se uită uluită la picăturile acelea, și mâna ei împinse iar și iar batista către fața lui Yohi, ajunge, ei, ajunge, încă un pic

și ne faci aicea inundație, ei, șterge-te odată, doar e o bucurie că bunica s-a întors, iar Aaron privi picăturile mici, poate că Yohi n-o să înceteze să plângă niciodată, o să plângă și-o să plângă, și lacrimile ei or să se prefacă într-un pârâu subțire pe pardoseală și apoi într-un torent, într-o limbă mare de apă care o să se întindă pe jos, o să tatoneze, o s-o caute pe mama...

Atunci bunica își întoarse privirea către Aaron. O expresie de uimire se desenă pe chipul ei și gura i se strâmbă într-o întrebare. Tata și mama și Yohi își aplecară capetele. Părea că ea încearcă să-i rostească numele. Toți își îndreptară fețele către ea, surprinși, cu speranță. Dumnezeule mare, Dumnezeule mare. Degetele lui Aaron transpirau. El își aminti firul auriu pe care bunica i-l dăduse odată. Poate că acum, gândi, în clipa asta, ea o să-mi dea în sfârșit cadoul adevărat, de-acolo. Bunica Lili își clătină nițel capul, se luptă cu uitarea, cu oboseala. Fața i se îngălbeni de efort și de supărare fără vlagă. Aaron înțepeni pe scaunul lui.

În ziua aceea tata nu se duse să lucreze la Edna Blum. Poate că într-adevăr a crezut că mama îl învinuia pe drept și s-a speriat nițel de sine însuși. După ce-o culcară pe bunica în patul ei din cămăruța ei, el păși în vârful picioarelor și șovăi în privința camerelor, și Aaron încercă să evite să-l întâlnească. Toată locuința, camerele, coridorul, tocurile ușilor, mobilele, totul părea mic de tot în jurul tatei, și Aaron calculă zilele care trecuseră, și știu că numai un miracol o să salveze acum casa, și măcar de s-ar întâmpla ceva, bun sau rău, dar să se-ntâmple odată, fiindcă el încă puțin și-o să explodeze: mâncarea pe care-o bagă în el în porții minuscule îi rămâne blocată sus în burtă, în general cine știe cât timp inima lui o să se mai poată mișca acolo în mijlocul terciului ăstuia gros, chiar așa, în ultimele zile i se pare că inima îi bate mai încet, greoi, poate că și-n vine i se strecoară mâncarea, îi umple camerele inimii, cele mici de sus, și Aaron vede totul absolut limpede, debaralele mici, colțunașii cu carne explodând, pline de mâncare digerată, lichidă, și inima luptă, se zbate din greu, frământând terciul ăsta, și noaptea Aaron nu izbutește să ațipească, se învârte de pe-o parte pe alta, tot timpul îi vin mici sughițuri, usturătoare, cu miros de ou stricat, și

după ce-o să i se umple şi gâtul, şi-o să-i iasă şi nodul gâtului, totul o să-nceapă să se-nghesuie sus, în obraji, şi faţa o să i se umfle, o s-arate atunci ca un cretin, şi apoi asta o s-ajungă la creier, şi atunci el într-adevăr o se explodeze aici sub ochii lor. O să umple de murdărie toată casa.

Către seară, când mama se duse la farmacia românului să-i cumpere bunicii doctoriile ei, Aaron coborî la centrala termică şi aduse de-acolo rochia colorată şi pantofii negri şi costumul de baie şi coada groasă şi toate celelalte lucruri. Se apropie precaut de bunica; ea şedea în cămăruţa ei dreaptă şi ţeapănă pe patul ei. Îi zâmbi, îi arătă mâinile încărcate cu obiecte. Nici o scânteie nu se aprinse în ea ca semn că-l recunoaşte. El făcu un efort, se aplecă şi puse pantofii pe picioarele ei strâmbe, şi îi înfipse în păr toate agrafele ei rotunde. Ca şapte curcubeie colorate şi frumoase care strălucesc după ploaie toate odată. Ea nu se mişcă. Îl lăsă să-i facă ce voia el. După aceea o ridică, şi cu multă trudă îi trase peste capot rochia colorată. De ce, pentru ce, nu ştia, simţea numai ca aşa trebuie şi aşa se cade, şi că Yohi o să fie mândră de el. Când termină, ieşi din cămăruţă şi intră în camera lui şi se culcă pe pat. La şapte şi zece mama se întoarse de la farmacie şi intră în cămăruţă. Aaron auzi cum îi scapă un ţipăt scurt, speriat, şi imediat după aceea se închise în camera ei, stinse acolo lumina, şi nu mai ieşi până dimineaţa.

În ziua aceea n-au cinat.

Încă trei zile, trei ore în fiecare zi, şezu mama pe fotoliul prăfuit şi rupt în salonul Ednei Blum. Încă nu schimbase cu tata nici un cuvânt de prisos, dar acum îi arăta respect şi puţină teamă, ca unul care contemplă prăbuşirea înspăimântător de lentă a unui copac uriaş. Când lucra îşi ridica ciocanul cel mic cu mare efort, şi uneori treceau clipe lungi când şedea fără nici o mişcare, rezemat de pardoseala spartă, încercând să-şi aducă aminte pentru ce anume venise încoace. Atunci mama îşi înălţa capul de la tricotatul ei şi îl privea în tăcere. Nici măcar nu îndrăznea să-l trezească la viaţă cu mârâitul ei uşor. Nopţile, dormind pe „Ghandi" în salon, el scotea gemete de se acrea laptele în sticle, şi în fiecare zi mama era nevoită să-i lărgească hainele,

să lase loc pentru mușchii care i se revărsau, pentru cetatea trupului lui, și-i tăia despicături în mâneci, și-i adăuga fâșii mari de stofă la pantaloni, fără nici un folos.

Și într-o zi n-au mai fost semănate semințe de pin peste orez, și mama își încetini o clipă mișcările andrelelor. Edna prezentase tava și stătea jenată ca și cum ar fi primit mustrări. Și după aceea, a doua zi, era acolo o aripă de găină în loc de limbă moale de vițel. Tata termină de mâncat și se scobi cum se cuvine între dinți, dar cealaltă mână a lui neglijă parcă să-i acopere gura, și un sughiț ușor scăpă de-acolo, și fața Ednei Blum se făcu cenușie. Poate că în clipa aceea, pentru prima oară, o voce interioară îi șopti c-a fost înșelată. Că pe-ascuns, printr-o logică întortocheată a căsniciilor, s-au folosit de ea și bărbatul, și femeia ca să călească însoțirea lor, a unuia cu celălalt. Că ei, poate fără să fie conștienți, au sacrificat-o menajului lor. Ea râse cu un râs scurt, cuprins de panică. Tata și mama o priviră cu aceeași privire.

Iar a doua zi, era într-o joi, tata își ridică ochii de pe un copan mititel și se uită gânditor în ochii mamei. Ea îi întoarse privirea și citi în ochii lui ceea ce citi acolo. Când Edna ieși să aducă desertul, de două zile aducea piersici apoase din conservă, mama îi spuse tatei: „Eu sunt acasă, Moshe, la curățenia mare". Doar atât, și ieși.

Tata o așteptă pe Edna Blum. Până se întoarse se ridică și se preumblă puțin printre ruine, dând cu piciorul distrat în fărămele de cărămidă, tropăind ușor pe mormanele de praf. Pe ramurile platanului începuseră să iasă primii muguri. Un soare călduț gâdila ascunzișurile cele mai tainice ale după-amiezii. Pe trotuarul din fața blocului stătea Aaron, cu spatele lui îngust nițel încovoiat, cu picioarele crăcănate cu o ciudată exagerare, ridicolă, și privea spre vale. O durere neașteptată despică inima tatei. Ca o frântură de coșmar care atinge memoria în mijlocul zilei: pentru o clipă își aminti mișcarea pe care o făcuse mâna lui ca să spargă primul perete. Iarna bizară, în interiorul căreia rătăcise singur săptămâni întregi. Încercă să-și aducă aminte care era lucrul pe care îl căutase în felul ăsta. Dădu din umeri cu o mișcare de ratare și regret neputincios; ce altceva se mai putea face.

Edna se întoarse de la bucătărie și ochii ei o căutară pe mama. Pentru o clipă se aprinse în ei o scânteie, dar imediat înțelese că acesta nu e decât semnul înfrângerii ei depline. Tata luă din mâna ei farfurioara rotundă și degetele lui le atinseră pe ale ei. Nu se întâmplă nimic. Doar că Edna începu încet-încet să-mpietrească de-a-n picioarelea. Simțea cum piatra se încheagă în labele picioarelor ei și urcă la genunchi, la coapse, la sexul ei uscat pe care piatra îl umplu și-l zidi. Mai apucă încă să-și închipuie cu ce delicatețe și cu ce grijă va trebui acum să cioplească domnu' Kleinfeld ca s-o salveze din învelișul de piatră ca marmura care a înghețat pe sânii ei singuratici, dar inima ei, buzele, creierul erau deja împietrite, și ea nu-l auzi explicându-i cu glas cumpănit, aproape fluent, că lucrul ăsta a durat prea mult, doamnă Blum, și totul s-a-ncurcat puțin prea tare, cine s-a gândit c-o să se-ntâmple-așa, și pentru pardoseala din coridor eu nu iau de la dumneata bani, și-a fost o mare cinste pentru mine s-o cunosc pe doamna, dar acum trebuie într-adevăr să plec.

25

Uşa băii se deschise şi toţi ai casei, fiecare de la locul lui, ciuliră urechile. Fu o clipă de tăcere. După aceea se făcu auzită vocea puţin răguşită, înceată: „Ahhh, bine le merge fiilor lui Israel".

Cu obrajii îmbujoraţi şi lucind tot şi împrospătat cu miros de săpun tata tropăi în şlapii negri de plastic şi se culcă pe „Bordo" cu faţa în jos. Jumătatea de sus a trupului lui era goală şi în jurul coapselor avea un prosop. Mama, care aşteptase în dormitor, trosnindu-şi degetele în faţa oglinzii, răsuflă adânc pentru întărirea inimii, şi lăsă să-i scape: Ne-am descotorosit, slavă Domnului. După aceea o chemă pe Yohi s-o aducă pe mamaia s-ajute şi ea şi se duse după crema pentru masaj.

Îi e greu lui Aaron să se concentreze asupra curăţatului cartofilor. Ia în mână şi cântăreşte în palmă fiecare cartof. Fiecare din ei are o fizionomie a lui, feţe ciudate de om, schimonosite, nenorocite, şi vine un asemenea moment când cuţitul pătrunde în ei, şi atunci el simte ceva, o crispare uşoară. Încet şi precaut el disparing. Dar şi acolo pătrund din salon gemetele tatei. În ultima vreme e greu şi să disparing. Numai să nu-şi piardă talentul ăsta. Dar necazul e că de-acum nu mai are unde să dispară. Tot lăuntrul lui e plin până la refuz. Îndărătul ochilor el e plin. Plămânii îi sunt plini de mizeria asta. Respiraţia îi pute din cauza asta. Gândurile îi ies mânjite de asta. Totul apasă, ustură, totul a devenit o singură greaţă mare. Şi acela acolo geme. Uhhhh, uhhhh, de multă vreme nu s-au mai auzit la noi gemete ca astea. Aaron se închide în el din răsputeri ca să nu-l ajungă gemetele. Prin uşa bucătăriei vede mâna tatei lăsată jos de pe

canapea și degetele lui groase, păroase. Nț nț nț, îi spune țârâitul din cap, îi vorbește cu o voce trecută prin strecurătoare și îngustă, printre buzele strânse ale glandei, fii atent cum tai, fii atent că degetele tale slăbesc, ai să vezi cum imediat or să se desfacă încet și or să lase cuțitul să cadă. Aaron își țuguiază buzele și taie repede. Cuțitul cel mic, roșu, mezinul cuțitelor ei, i se apropie prea mult de degete, și ca de obicei – o dată cu coaja se duce și jumătate de cartof. Toți îi ies ca un gunoi. Nț nț nț, păcat că te încăpățânezi. Păcat că te lupți cu mine. Zău că n-ai nici o șansă. Fiindcă orice pe lumea asta sunt eu. Și nu există nimic pe lume care să nu fie eu. Eu sunt obiectele și eu sunt oamenii care se folosesc de ele. Eu sunt fier și cauciuc și lemn și sticlă și carne. Eu sunt roți dințate și pârghii și arcuri și mușchi și curele de transmisie. Eu sunt cuțitele care taie. Eu sunt toate butoanele și șuruburile pe care trebuie să știi de la prima încercare să le desfaci și să le strângi în sensul corect. Eu sunt manete de apăsat și șireturi de ghete de legat și dopuri de scos și chingi de tras jaluzele. Eu sunt totul parole tainice examene secrete. Își mută supărat privirea de la cuțitul cel mic, care sare deodată cu repeziciune și cu veselie ca și cum ar fi intrat în el suflul vieții. Își fixează privirea departe de-acolo, pe degetele acelea, să spunem, care atârnă spre pardoseală în salon, ce noroc că tata are și nări mari. Mama cască gura și le strigă pe Yohi și pe bunica să se uite la unul, deosebit de viclean, care se ascunde în părul încâlcit de pe umărul tatei. Și eu sunt cel care pedepsește cu o farfurie care se sparge și cu un bec care pocnește în mână și cu un pahar care se sfărâmă când ciocnim „hai noroc“ prea tare. Și cu un pulover îmbrăcat pe dos. Și cu nasturi încheiați greșit. Și cu o ușă închisă peste un deget. Mezinul parc-ar încerca tot timpul să-l taie. Nici măcar nu ascunde asta: înaintează tot timpul, ca din întâmplare, spre degetul lui. Se oprește și se uită la degete. Are mâini mici, trandafirii, care i se par întotdeauna ca un mădular intern scos la vedere împotriva voinței lui. Cândva cânta la chitară. Pe urmă chitara s-a stricat, am auzit, am auzit, și Yohi i-a cumpărat una nouă și el nu-i în stare s-o scoată din husa ei neagră, trebuie numai să-ncerce și să-ndrăznească, să vadă ce i-a mai

rămas în mâini și în simțire. Cândva i s-a promis că, atunci când o să fie mare, o să-nvețe să cânte la un profesor adevărat. Apoi au început să spună că oricum n-are talent muzical, tu nu ești un Mozart, i-a spus mama și chiar cu un zâmbet, atunci ce e el. Ce e el. S-a dus minunea, a rămas copilul. Fiindcă odinioară avea un simț pentru tot felul de lucruri. A reparat chiar după intuiție toasterul pe care mama voia de-acum să-l arunce la gunoi. Cândva tata îi dădea voie să toarne vinerea vinul pentru kiddush, iar acum îi tremură mâna și totul se varsă. Meditează la toate astea cu mare prudență, cu numai o fărâmă de gândire, ca unul care pășește pe o pojghiță subțire și fragilă de gheață. Și el doar știe cum îi face în ciudă creierul lui și cum se folosește de el împotriva lui însuși. Cum îl închide și îl încuie el și de sus și de jos. Încuietori peste încuietori. Măcar de și-ar aminti cum făcea odinioară totul, și încă fără să se gândească.

În salon, femeile continuă să curețe trupul tatei. Cărnurile lor se aseamănă, gândește el, parc-ar fi fost tăiați toți din aceeași bucată. Până și bunica le seamănă acum puțin. Nu la înfățișare, ci prin expresia feței ei atunci când lucrează pe trupul tatei: nu mai trebuie să se teamă c-o să cânte acum cântecele acelea pentru spatele lui; și cum s-a făcut fața lui violetă în timpul certei aceleia, își amintește acum Aaron, când mama a strigat la el ai promis, ai promis, cum i s-a ridicat nodul roșu al gâtului, și după o clipă foarte lungă și înfricoșătoare – Aaron se uita hipnotizat – a început să coboare încet, în silă, apăsând în jos, înăuntru, polona lui, limba lui și a bunicii Lili, și chiar și când erau ei doi singuri acasă fără mama, nu mai îndrăzneau să vorbească în polonă, ședeau și tăceau, de ce-ai fost de acord cu ea, începe deodată Aaron să fiarbă și ceva în el se adună și arde, de ce-ai cedat.

Se scoală și deschide un robinet și spală tăietura pe care și-a făcut-o. Robinetul ăsta nu se închide bine. Are o scurgere ușoară. Suge sângele din rană. Până la nuntă trece. Care trece. Care nuntă. Ce-i cu el de cercetează orice vorbă, orice prostie. Confruntă orice vorbire cu necazul lui. Cel puțin ultimele săptămâni aproape că nu s-a gândit la sine însuși. Unde-ai fost și ce-ai făcut. Uite-așa, pur și simplu. Ai dispărut. Ai hibernat.

A văzut noaptea în vis un spectacol întreg, numai pentru adulți. Dar cum de i-au dat voie să vadă, de ce i-au dat voie. Taie rapid și cu putere. Poate chiar, dar asta nu se poate, poate c-au vrut ca el să vadă. Alta acum. Dar faptul e fapt. Au făcut totul lângă el. N-au ascuns nimic. Din prima clipă și până acum, când tata s-a întors. De sub cuțit zboară sferturi de cartof. O cută verticală de uluire mânioasă s-a tăiat între sprâncenele lui. Ei au vrut ca el să vadă totul. L-au silit să privească. Cum au făcut și cu partidele de catch, cu luptătorii uriași care se strângeau în brațe și se zvârcoleau împreună fără milă. Privește și învață cum trebuie să te bați. Se uită la mâna care i-a rămas goală. Bucățile de cartof sunt risipite la picioarele lui. Îți bagi prostii în cap. Așa pur și simplu au distrus o casă, și tot restul nu-i decât în capul tău. Dar ce-o să fie acum cu Edna. Poate că trebuie anunțat cineva. Poate părinții ei. Dar eu nu știu ungurește. Și-l năpădește un val de obidă speriată, ca și cum pe el l-ar fi lăsat acolo între ruine și dărâmături, și el aproape că se ridică, aproape că fuge la ei în salon, atât e de sufocat și de derutat, ca ei să-l îmbrățișeze. Dar nu fuge. Nu se clintește din locul lui. S-a strâns numai încă puțin și s-a-ntristat, și-a simțit în ce măsură el nu mai fuge către ei. Cum, dintr-odată, nu mai e acolo un copil care fuge din bucătărie în salon când se sperie de ceva, și poate că de-acum niciodată n-o să mai fugă spre ei, n-o să-i crească aripile la sânul lor, în general cum o să poată vreodată să le atingă trupul, carnea, și uite, iar se întoarce la el vocea gâtuită, târâită, eu sunt unul, îi spune glasul, eu sunt unul și una sunt toate și altă lege nu-i decât legea mea: nu există două moduri diferite de legat firele electrice unul de altul. Și în dreptul acestei butoniere nu poate fi decât nasturele ăsta, și un robinet se deschide de la prima încercare numai în sensul ăsta. Așa e și altă cale nu-i. N-o să faci nici o greșeală și n-o să fii derutat. Și eu de mult am pus ochii pe tine.

Mama a desfăcut tubul cu cremă și a început să-i facă tatei masaj. Spatele lui e atât de mare, încât și Yohi și bunica pot să primească părți din el. Bunica își pune mâinile pe el, și mama o privește și ochii i se umezesc puțin. E o minune. E într-adevăr o minune. *Și lui Aaron îi trebuie.* Acum ca niciodată el simte că

asta se apropie de el. Se controlează uimit, cu o slabă speranță, a mai avut senzații din astea în ultimele săptămâni. Uneori când dormea simțea că asta vine. Dar când simțea – asta dispărea imediat. Creierul lui, pe cât se pare, întorcea asta imediat înapoi. Poate că și-acum asta e pur și simplu așa, și nu-i nimic adevărat. Precis că-i așa. Acum nu-i pur și simplu așa. El se îndreaptă și se încordează pe locul lui. Ascultă atent ce se petrece înăuntrul lui. Într-adevăr: un clocot ușor înlăuntrul lui. Și ceva acolo se amestecă, departe și în adânc și întortocheat, și un corp vâscos parcă s-ar topi la un capăt, și o picătură se îngroașă acolo, la dracu', își zice Aaron uluit, tocmai acum, tocmai când e închis aici în bucătărie, și lucrul ăsta acolo se întărește și se întărește, se amestecă și se tot amestecă, dintr-odată se intensifică, și iarăși se cufundă înapoi, rămâne ca o șoaptă care se rotunjește, și totuși rămâne, straniu, asta-i vine tocmai când clocăniturile dinafară s-au terminat, de ce n-ai plănuit asta înainte, idiotule, de ce tocmai acum, când e de-o mie de ori mai complicat să ieși deodată din casă, să fugi repede cu picioarele lipite, și e-nfricoșător să cobori în vale sau să mergi la ascunzătoarea ta din Parcul WIZO, și trebuie să găsești un loc nou în locul apartamentului Ednei.

Tata geme cu niște gemete guturale, profunde. Se poate auzi cum tot trupul lui se relaxează acolo și se lasă în voia curentului, și Aaron își încordează toată ființa, se zvârcolește pe marginea taburetului, și durerea se apropie ca un val de departe, se poate simți când începe, iată acum vine, apleacă-te, strânge-te, aaau, umerii lui sunt încordați până la durere, spatele la fel, valul ăsta l-am trecut, și el deja simte încă unul, de departe, poate că totuși o să intre și-o să facă *aici*, acasă, asta într-adevăr ajută puțin, gândul ăsta, ajută puțin, să nu se gândească acum la asta, drace, doar lucruri ca astea se pot planifica în viață! Aaron înalță o față palidă, are pe frunte broboane mici de sudoare. Aruncă prudent o privire: mama unge acolo pe spate încă o tonă din crema ei. Un tub cu cremă se deschide în același sens în care se deschide un robinet. Și o lingurița cu miere e învârtită repede până când încetează să picure din ea. N-ai fi crezut că obiectele sunt în stare să râdă, a? Ce? Un râs surd, fluierat,

cum sunt chicotelile lui Michael Karni când șușotește cu Rina Fichman, sssi, ne oferi un număr de divertisment, ascultă-mă pe mine. Și o cheie în broască se răsucește așa, și nu așa. Ca un căpăcel de pastă de dinți. Sssi. Și ca un căpăcel de cremă pentru masaj și ca un șurub. Și așa cum primăvara vine întotdeauna după iarnă. Așa cum unui măgar nu i se poate naște decât un măgăruș, care va crește și va deveni un măgar. Și ăia acolo sunt ocupați cu ale lor. Pipăie și storc și oftează. Mutrele celor trei femei sunt deja cu totul obtuze. Acum ele seamănă leit una cu alta; sunt diferite, dar seamănă; nu prin ce e în ele: prin ce nu-i. Și fiecare din ele frământă și înmoaie altă parte din el. Desprinsă și deosebită de celelalte. Cu putere și aproape cu cruzime ele îl toacă și-l zdrobesc. Și se vede că asta-l doare, dar el nu suflă o vorbă: ia totul asupra lui în tăcere. Privește: ele îl răsucesc între degetele lor ca pe-un aluat, îl demontează bucată cu bucată de sus și până jos. Îl înmoaie cu totul. Și el nu-ndrăznește decât să geamă. E de-acord cu ele în toate privințele. Ispășește. Numai să nu li se-ncurce degetele în pădurea de pe spatele lui, atunci ele or să-ncerce să deznoade și n-or să reușească și-o să se sperie și-o să urle și-o să continue cu forța și părul o să iasă cu piele cu tot. Dintr-odată se simți cuprins ca de-un inel de un spasm de durere. S-a răsturnat înlăuntrul lui, o să-l sugă înăuntru, vârtej adânc de apă, Aaron e supt înlăuntrul lui întreg, i se dăruiește, se lasă ademenit de el. Cu câtă putere i-a mai rămas, niște rămășițe, evadează, se așază, se reazemă de perete, transpirat, cu ochii dați peste cap. Ce se-ntâmplă cu el. Tocmai acum îi vine să se cace. Cât timp o să reușească să se țină. Se ridică grăbit și închide cu toată puterea robinetul care picură. Dar încă o picătură crește acolo, și el o privește îngrozit. Nu te uita. Șezi. Apleacă-te asupra ta. Nu! Dimpotrivă! Scoală. Îndreaptă spinarea. Mâinile în sus. Respiră adânc. Pune-ți fața pe frigiderul rece. Șșș. Liniștește-te. Șșș. La ce ne gândeam? Când? N-are importanță când, la ce ne gândeam, da, la copilul acela din cartea *De necrezut: trei sute de cazuri uimitoare care păreau de necrezut*, care suferea ca și el de dureri de burtă cumplite, aproape c-a murit din asta, și când l-au operat doctorii au găsit înlăuntrul

lui fătul nedezvoltat al fratelui lui geamăn. Ce idei pot să aibă necazurile astea. Şi trebuie ţinut minte că Hanan Shviki are de-acum, e clar, o mustaţă adevărată. Astăzi a fost dovada a treia, în plină lumină, şi la Ghidi Kaplan ce-am găsit, am găsit bubiţe pe frunte şi pe bărbie, nu, asta e la Assa Kolodni, confunzi, unde ţi-e capul, tocmai c-aveai un cap bun, şi cel puţin Ghideon e încă destul de pur. E drept că în ce priveşte mărul lui Adam şi în ce priveşte vocea el e deja, pe cât se pare, un caz pierdut, dar tot restul am izbutit, până una alta, să i-l oprim. Aaron se întoarce pe furiş, cu mişcări prudente, şi se aşează pe taburet, şi ia în mână cuţitul, sssi. Aşa cum încep să umble pruncii de un an. Aşa cum dinţii de lapte cad la cinci ani. Aşa cum fiii cresc întotdeauna mai înalţi decât părinţii lor. Toţi, toţi înaintează în linie dreaptă şi trec în linie dreaptă dintr-un punct într-alt punct. Dintr-un stadiu într-altul. Ce sens are în general victoria asta asupra lui Ghideon, poate că Ghideon e încă niţel pur, dar cum se poartă el faţă de Aaron, toate izbucnirile lui împotriva lui Aaron, şi cum se ruşinează el când Aaron vorbeşte în prezenţa altor copii. Cuvinte de profesor, zice el, vorbeşte ca la radio, zice el, Ghideon ăsta care întotdeauna, toată viaţa lui – numai când era între patru ochi cu Aaron vorbea ca un om, şi în clipa în care li se mai alăturau câţiva din gaşcă imediat începea să le ţină discursuri, şi Aaron niciodată, nici o singură dată nu i-a făcut în legătură cu asta vreo observaţie, ce-mi rămâne din prietenia cu el, meditează Aaron cu tristeţe, e ca şi cum eu m-aş interesa şi m-aş îngriji tot timpul numai de trupul lui, şi tot restul l-am pierdut. Şi noi prindem spioni foarte repede, spune glasul cel gâtuit, îi supunem în ascuns la examene secrete şi viclene: examenul introducerii paiului în sticlă de la prima încercare, de exemplu. Sssi. Şi foarte în curând, în săptămâna de după Pessah, i-au luat lui Ghideon oră pentru nişte analize la policlinică, ca să afle cauza permanentei lui oboseli. De câteva ori el aproape c-a aţipit la ore, atât ar mai lipsi să-i găsească ceva la analizele de sânge, urme sau reziduuri sau ceva. Dintr-odată el se ridică de la locul lui, se sufocă, vrea să iasă. Încotro. Eşti prizonier aici în casă. Cei patru din salon i-au observat mişcarea,

şi-au ridicat capetele, l-au privit cu o singură privire, şi el s-a dat înapoi, ca înghiţit de bucătărie, şezi, încă n-ai curăţat nici măcar jumătate din cartofi. Odată ritmul lui era, ei, am auzit, la urma urmelor ce vrea el de la Ghideon, numai să-l păstreze pentru câtăva vreme încă într-o asemenea găoace calmă şi ruptă de lume şi present continuos, şi iar se ridică, şi aproape iese, poftim, asta începe înc-o dată, ce s-a-ntâmplat deodată că asta vine, ar trebui să fiu bucuros că vine, şi se-ntoarse şi şezu, tensionat şi fiert tot, ce-i cu el, e ca un mic cutremur de pământ înlăuntrul lui, se răstoarnă, de sus şi până jos totul în el e ca un vulcan şi se amestecă acolo şi-şi schimbă înfăţişarea, o piramidă mare se răstoarnă încet în măruntaiele lui, ascuţită, şi să zicem c-ar fi fost dispus să facă un compromis în privinţa unei probleme pe care-ar putea s-o aibă. Să zicem. El încă nu cedează atât de repede, dar să zicem că ar fi puţin... puţin şchiop, o key? Şchiop, asta se poate înţelege. Sunt oameni care şchioapătă. Cineva a primit o lovitură, sau chiar s-a născut aşa, cu un picior mai scurt. Şchioapătă. Piciorul se mişcă puţin, ca un filet spart. Dar şchiopătatul e ceva ce se vede clar. E ca un aparat care s-a defectat. Nu e un blestem interior. Nu e ca şi cum totul înăuntru ar fi stins şi mort. Şi faptul e fapt: coşurile de pe faţa lui Beniumin. Şi el încercă să se gândească la el însuşi şchiopătând, şi imediat, ca şi cum cineva înlăuntrul lui ar fi pregătit pentru el o listă lungă şi sistematică, se văzu împleticindu-se pe scară, la plimbare, la fotbal, pe patine cu rotile, pe bicicletă, la dans, ajunge, ajunge, alegând cu ce picior să coboare din autobuz ca oamenii din jur să nu simtă, mergând la ţâşnitoare când începe joaca de-a luptele de cocoşi, eschivându-se de la garda de onoare care de Ziua Independenţei stă în poziţie de drepţi lângă lista celor din şcoală care au căzut pentru patrie, ajunge, se supuse, îşi clătină capul supărat, obosit, poate un copil orb, sau surd, sau un copil foarte gras, sau un copil bâlbâit, sau un copil cu o arsură pe faţă, lăsaţi-mă, daţi-mi pace, dar între timp înăuntru, ce i se-ntâmplă lui înăuntru, în burtă, la ce ne gândeam, nu ne gândeam, cum odată, lângă Kinneret, în casa unui arab, era olar, asta s-a întâmplat în excursia anuală cea mai frumoasă care-a

fost, împreună au ațipit și împreună s-au trezit pe malul lacului, o grămadă mare de copii, iar la amiază au văzut cum olarul lua bucăți de lut și le dădea formă de vase, lungi și subțiri sau scurte și burtoase, materialul hotărăște, spunea olarul, și le permitea să mângâie lutul, mângâiau lutul cu degetele, și materialul hotăra, și din boțul mare și urât creștea și se rotunjea vasul, umed, neted, curbat, un vas mare și frumos, cu buzele desfăcute, *nu te uita înăuntrul lor!* Tata geme de plăcere și roagă să fie scărpinat acolo, sus, lângă asta, ei, a spatelui. Șira spinării, șira spinării, șoptește Aaron mustrător. Nici măcar cuvinte atât de simple nu știe tatăl lui. Mama și Yohi încep acum să-l maseze din două margini ale spatelui ca să se întâlnească la mijloc, și tata e pur și simplu tăiat în două de plăcere. Și ce-o să se-ntâmple dacă tata o să-ncerce să spună cuvinte într-adevăr complicate: hipopotam, de pildă, sau cuvântul din cartea de științele naturii – hipotalamus. Sau lucruri mai simple: licurici, de pildă. Oare limba aceea groasă o să reușească să spună un cuvânt ca ăsta? Sau o să se împiedice de buzele lui groase sau, Doamne ferește, o să se-ncolăcească și-o să se-nnoade pentru totdeauna: gahhhhblblblpp! Dacă s-ar fi putut Aaron ar fi sărit acum pe fereastra bucătăriei și ar fi fugit în Parcul WIZO să se cace acolo pe întuneric, dar pervazul e plin de borcane. Castraveți murați și ardei murați și varză murată și gogoșari murați și măsline și cepșoare, și chiar morcovi, ea pune totul la murat, la ea orice legumă proaspătă e-n pericol.

Taie cu repeziciune, cu mișcări rapide, mărunte, are grijă să nu se miște. Doar vârfurile degetelor sunt în acțiune. Și femeile acelea acolo, afară, pipăie și masează de sus și până jos. Te poți topi numai gândindu-te la asta. Niciodată nu i s-a făcut un masaj atât de lung. Nu i se poate vedea de aici tot trupul, poate că sunt bucăți desfăcute, care așteaptă la o parte, și imediat or să fie puse din nou la loc, dar de astă dată așa cum or să hotărască și-or să stabilească ele. Și dacă-și dă capul nițel înapoi îi vede, de pildă, doar o bucată din umăr, și degetele ei, zăbovind asupra mușchilor, verificând, scărpinând un pic cu unghia, poate că încearcă să vadă dacă ce-i acolo e adevărat, și uite că iar îl scarpină

un pic, un mic scărpinat uşor, rotund, hei, ăsta nu-i deloc masaj, acum degetele ei îl gâdilă un pic, ghidi ghidi ghidi! Şi tata se zvârcoleşte, se schimonoseşte de râs, şi mama îl gâdilă şi de-a lungul braţului, le împinge la o parte fără să vrea pe Yohi şi pe bunica, îşi permite să zâmbească puţin, e prima oară de săptămâni întregi că zâmbeşte aşa, şi gura tatei zâmbeşte şi ea, turtită de „Bordo", un zâmbet niţel căznit, s-ar putea cu uşurinţă greşi şi crede că e plâns, şi întrebarea e dacă în general gura asta e în stare să rostească un cuvânt subţire ca „fir", şi Aaron vede cu ochii minţii un fir subţire, întins, strălucind în soare, picături de răşină ca mierea alunecă de-a lungul lui, şi firul vibrează, ca o strună înăuntrul căreia melodia e încă închisă, o clipă înainte ca sunetul să răzbată în afară, fi-r, şopteşte Aaron rar, subţiindu-şi buzele, cu intenţie apăsată, fi-r, ca şi cum el însuşi ar fi tras şi s-ar desface dinăuntrul lui, din măruntaiele lui, ca o strună şi subţire şi cântând, dar şi aerian, ceţos, ca nimbul oamenilor în filmele lui, şi poate treace cu delicateţe prin orice crăpătură şi să se strecoare ca prin urechea unui ac. Şi el îşi înalţă faţa în sus, cu ochii închişi, şi buzele lui sunt ca buzele întinse ale unui vas atunci când el rosteşte „fi-r", ca un şuierat de vânt uşor, delicat, dar pătrunzător, şi-şi zâmbeşte lui însuşi, fiindcă tata desigur s-ar fi blocat în deschizătură ca nodul gros de la capătul firului, n-o să poată trece. Râde fără glas: Aaron cel filiform trece, trece, şi tata e oprit în cele din urmă cu toată faţa lui şi trupul şi punctele lui negre – pahhh! pe când Aaron e de-acum înăuntru, cu tot trupul înăuntru, e singur acolo, iar înăuntru totul e delicat şi aproape transparent, şi acolo e uşor de parcă totul ar fi desenat, uşor şi pur, şi acolo o lumină străluceşte din interiorul lucrurilor, o lumină de licurici, fiindcă în fiecare lucru există o mică lumină, chiar şi în peria de sârmă cu care se curăţă josul pereţilor e o sclipire ascunsă, sau într-un ciorchine de struguri negri cu lucire mată, sau în picătura de sânge din vârful degetului, care e, s-ar zice, groasă şi opacă, dar şi ea, dacă i se spune numele cu intenţie şi cu devotament, *picătura de sânge*, din interiorul ei fulgeră către tine încet o lumină de far îndepărtat, şi există cuvinte pe care dacă ştii să le spui în chip deosebit, nu ca unul

care se folosește de ele așa pur și simplu, fără nici un rost, dinafară, ci ca unul care le cheamă pe nume, imediat ele își întorc fața spre tine, partea lor trandafirie, se arcuiesc înspre tine, și ele sunt ale tale, ale tale, fac tot ce vrei tu, clopot de exemplu, cuvinte pe care le rostogolește pe limbă uimit, ca și cum ar fi prima oară că le gustă, clllopot, sau fagure, sau leoaică și chitară, și legendă, și jăratic, și cântare, și licărire, și sclipire, și catifea, i se topesc pe limbă, se despoaie încet de toate învelișurile lor materiale, publice, până când deodată rămâne o arsură ușoară, o amintire roșietică precum cenușa caldă, și o strălucire fierbinte se întinde, dispare lent în cavitatea gurii, iată, un cărbune ți-a atins buzele, și nelegiuirea ta este îndepărtată, și păcatele tale sunt ispășite.

Își împinge puțin în față taburetul cu tapiserie roșie, despre care mama a decis că seamănă cu Faruk cu turban, și cu grijă, ca să nu se scape pe el, se apleacă și privește spre salon: cele trei trudesc pe tata ca niște stârci pe spatele unui bivol. Bunica e de-acum obosită. Chiar și după operație puterea creierului ei, cea care o ține pe picioare, e foarte mică. Mama o așează acum pe „Franțuzski", să se odihnească. Miroase repede în spatele ei, să controleze dacă nu cumva a făcut. Bunica șade și ochii ei sunt acoperiți de o pieliță. Numai să nu ne moară în casă. Și iată, și mama spune, cu jumătate de glas, cât timp o să mai poată fi ținută așa în casă. Și dacă bunica o să facă acum în mijlocul salonului, gândește el, ei or s-o omoare. Și încă după curățenia generală, când totul lucește proaspăt frecat. Și încă într-o zi de sărbătoare ca asta, când s-a întors tata. Mama pur și simplu o s-o lichideze pe loc. Tot trupul lui e crispat și împietrit. Numai buzele i-au rămas, și el le rotunjește încet, până când urcă între ele și răzbate afară fluieratul, fluieratul secret, cel supersonic, acela pe care numai muierile îl aud, și atunci ele vin după tine și fac pentru tine tot ce poftești. Dar ce-i veni să-l încerce acum. Cu ele. Doar în glumă. Că doar el nu crede în asta. Încă de când Ghiora i-a povestit despre fluieratul ăsta, n-a crezut. Își rotunjește buzele. Se concentrează. Uită tot restul. Ceea ce se învârtoșează în străfundul lui, urât și ticsit. Toarce firul cu buzele.

Cele trei femei își îndreptară deodată spinarea, ca și când cineva le-ar fi gâdilat dinăuntru. Ca și când le-ar fi chemat în șoaptă pe nume. Chiar și bunica se scutură. Numai tata nu se mișcă și nu simți. Gros și surd, rămase culcat pe burta lipită de canapea. Aaron încetă imediat, cuprins de panică, și ele se întoarseră la treaba lor, la mișcările lor de toată ziua, laice, lumești. Din nou își îndreptă Aaron buzele înspre ele, ispita gurii lui, și toarse cu intenție apăsată și cu exactitate firul lui tainic și îndrăzneț. Cu mișcări visătoare femeile se dădură înapoi, se întinseră și se lungiră ca niște picături căzând încetișor din gura unui robinet, se apucară amețite de cele trei pămătufuri de praf colorate, și în timp ce tata se săltă în coate cu un muget amar, vrând să știe ce și cum, ele îl înconjurară pe Aaron cu chicoteli și cu pași ușori, mângâindu-i fața ca niște nori ușori, gâdilându-i tot spatele lui care se contorsionează, și au și ele plăcere, se schimonosesc în zvârcoleli de gâdilici interior, cu un chicotit supus, slab, în timp ce el le șoptește leoaică și fagure și chitară și legendă și orice cuvânt care-și arcuiește spre el pântecele lui neted, și din el strălucește o lumină roșietică, și în inima strălucirii de jăratic tremură către el un fel de limbă mititică, ca o limbă de clopot, tânjind spre limba lui suplă, musculoasă, limba lui liberă, bucata lui de carne, din care, ca dintr-un fir obișnuit de coadă de cal, se zămislește cântatul la vioară, și Aaron e amețit acum de un amestec de exaltare și uitare de sine, și imediat după aceea, după o clipă de tăcere, de o rușine întunecată, și-l înconjoară o rușine primară care pute, și el alunecă încet de pe taburet pe pardoseală, și cu sânge rece străin trece din nou cuțitașul peste tăietura de pe degetul lui mijlociu, privește scurgerea timidă de acolo, și în stomacul lui e un pustiu minunat, un gol cum nu-și mai amintește altul, golul unui alt om. Dar ce plăcere uitată și acută până la insuportabil a trecut prin toată ființa lui în clipa scurtă, lungă ca o veșnicie, în care curgea și curgea; ca și cum s-ar fi fătat pe sine însuși mic și iubit și gol și puturos; ca și cum s-ar fi despovărat de o apăsare îngrozitoare, de un secret întunecat și greu, un secret care nu-i aparținea, pe care a fost silit să-l păstreze înlăuntrul lui. Se culcă încet până

când obrazul i se lipi de pardoseală. Duhoarea umple treptat toată bucătăria. E un incendiu în pantalonii lui. Sângele îi picură lângă ochiul deschis și el îl privește. Ca sângele altuia curge printre dalele pardoselii. Și de fapt totul e al altuia. Aaron e atât de ușor. Plutește prin aer și prin aer o să plutească mereu. Nimic nu-i apasă sufletul infinit. O să fie poleit. O să iradieze lumină. Nu-ncape nici o îndoială: de-acum încolo totul o să se schimbe treptat-treptat. Trebuie să recunoască adevărul: lupta asta l-a slăbit. Nu numai ce s-a-ntâmplat în ultimele săptămâni. Asta am și uitat. Dar toți acești trei ani care s-au irosit. Și creierul i-a slăbit. Uită lucruri. Nu mai are judecata rapidă ca altădată. Îi e greu să se concentreze. La teze scrie prostii. E ca și cum aia de dinăuntru ar crește ca un aluat și s-ar îngrășa tot timpul. Apasă pe tot restul. Se lasă strivită și strivește. Și cândva era cunoscut ca artist de estradă. Cum știa să amuze publicul. Cum știa să imite pe oricine voia. Iar acum chiar și centrul răsului i-a pălit pe cât se pare. Acum Aaron e cenușiu și plicticos. Între timp alți copii cresc, și el, el ce, își face listele lui cu mărul lui Adam și subsuorile și picioarele și coșurile și sudorile. Dar mama simte ea ceva. Se încordează deodată. Fruntea i se încrețește de uimire. Și el va fi mântuit. E limpede, altă posibilitate nici nu există. O să-și aducă din nou aminte de tot ce-a pierdut. Și ea lasă să-i scape nu știu ce întrebare în idiș către Yohi, tu nu simți un miros, Yohilă, și Yohi adulmecă și spune că nu. Fiindcă dacă ea mi-a făcut aici pe „Franțuzski", să mor eu dacă mâine de dimineață n-o duc la urgențe și n-o las acolo, o mie de doctori n-or să reușească s-o aducă înapoi aici, și Aaron nu trebuie nici măcar să-ntindă mâna și s-atingă foaia lui de ceapă ca să audă: De când a intrat în viața noastră îmi otrăvește toate bucuriile. Dar Aaron o să fie bun. O să se schimbe. O să învețe din nou să cânte, o să cânte la chitara lui cea nouă, pe un flaut de aur o să cânte, cântând o să atragă din nou după el copiii, o coroană de prinț o să fie pusă pe capul lui, și el o să spună povești, o să descifreze vise, o să-i sature pe cei flămânzi, o să prindă în bile transparente nimbul nobil al lucrurilor de pe lumea asta. Mama se grăbește la bunica și o ridică de pe locul ei

cu forța: cu o mișcare de scorpion care împunge își fulgeră nasul în jos, în spatele bunicii, se înfige acolo o clipă. Și fiecărui nimb de felul ăsta Aaron o să-i spună pe nume, un nume secret, și numele o să le tragă pe un fir de aur subțire, el însuși o să fie firul, și-o să distileze din lucruri sufletul lor, și-o să-l ascundă între buzele lui... Mama își îndreaptă iar spinarea. Distrată și jenată o așează pe bunica din nou pe „Franțuzski", și nările ei rătăcesc încolo și încoace mirate, caută pe dibuite, cercetează, ajung la bucătărie, se întorc la bunica, se-ntorc cu-ncăpățânare la bucătărie, înaintează, freamătă, se desfac încet-încet amândouă cu dublă uimire, cu neîncredere, înspăimântate, și fața i-o fulgeră atunci un fulger de groază păgână.

26

Dar iată, cu toate astea, în primăvară el se îndrăgosti. Într-o seară, pe când trecea prin Parcul WIZO, îi văzu pe Tzahi Smitanka și Dorit Alush giugiulindu-se culcați pe-o bancă. Imediat, încă înainte ca ei să-l vadă, se aplecă pe o latură a aleii, și fugi așa, aplecat, de-a lungul gardului viu, până-și găsi spărtura lui și se depărtă. Se întoarse acasă și se așeză în semiîntunericul camerei lui, liniștit și golit de gânduri. Se sili să iasă de-acolo pentru cină. Mama se sculă și-și lipi deodată buzele de fruntea lui, o clipă crezu că vrea să-l sărute, fiindcă simțise, inimă de mamă, prin ce trece el, și închise ochii neputincios și aproape că se desfăcu în două cât era el de lung simțind pe frunte moliciunea buzelor ei, zăbovind acolo, fremătând, lipindu-se de el cu putere, de multă vreme nu-l mai sărutase, nu-și închipuise c-o să vrea lucrul ăsta atât de mult, nu, febră tocmai că n-are, spuse ea uscat și se așeză din nou, atunci de ce arată așa, mugi tata cu supărare reținută, cum așa, întrebă Aaron cu un glas înfundat, așa ca niște burtă umplută, spuse maică-sa, ca unul pe mutra căruia a șezut cineva. El oftă și dădu din umeri și văzu în fața lui piciorul smead și lung al lui Dorit Alush bălăngănindu-se în sus și-n jos într-un spasm de durere sau de plăcere, cine știe câte surprize din astea i se mai pregătesc în tot bâlciul negru care-l așteaptă. Tata tăcea. Mama tăcu și ea. Aaron se ridică de la masă și spuse că într-adevăr nu se simte tocmai bine, și-și puse pijamaua și se culcă în patul lui, și-ncercă din răsputeri să doarmă, să se cufunde adânc, adânc, sub creier și sub memorie, și pe câte se pare izbuti, căci în curs de-o noapte, și prin forța

alchimiei disperării, singura înțelepciune pe care-o cunoștea acum cu adevărat, dimineața înmuguri în el prima lui iubire.

Aliza Lieber; Miri Tamari; Rina Fichman; se învârtea între ele beat de emoție, îndeplinea o misiune secretă, încercând să-și găsească o iubită. Ariela Bilitzki; Osnat Berlin; Tami Lerner; fete de fiecare zi deveniseră surprinzătoare, se luminaseră pe dinăuntru, îndreptau către el dintr-o parte fețe rușinate de floarea soarelui; Roni Zuckerman; Hani Altschuler; Hani Hirsch; Orna Agami; el le iubea în ciuda defectelor pe care le găsea în ele; iar apoi tocmai din cauza acestor mici defecte, care păreau în ochii lui ca niște aluzii secrete, ca niște semnalizări destinate lui; Rohama Taub; Ghila Shalgi; chiar Naomi Feingold cea grasă, timp de zece zile, până când a aflat că fratele ei mai mic are șase degete la piciorul stâng; și iubea fete în întregul lor, dar și părți din fete; se îndrăgostea de câte un obraz frumos, de un gât, de o mișcare a mâinii, de sunetul unui râs, și trecea cu vederea ceea ce le însoțea, lucruri mai poticnite și mai stângace; de Varda Kopler cea mică se îndrăgosti pentru o săptămână de năluciri și de gelozie întunecată pe soldatul cu care ea era în corespondență, numai pentru că observase deodată că sâsâie. Iar apoi descoperi gropița Malkăi Schlein și minuscula adâncitură care apăruse din cauza unui vaccin pe brațul grăscior și frumos al Adinei Ringel, și era tulburat de faptul că în fiecare adolescentă asupra căreia își îndrepta atenția descoperea imediat ceva demn de iubirea lui eternă, de devotamentul lui total, și umbla ca un curier diplomatic plin de conștiința secretului pe care-l poartă, și în felul lui tăcut le lăsa să știe asta: Esti Persitz; Aviva Castelnuevo; Nira Vered... Pantofiorul de sticlă nu-și găsea stăpâna.

Yaeli Kedmi era mai mică decât el cu un an, învăța în clasa a șaptea și de câțiva ani obișnuia să se întoarcă de la școală cu copiii de pe strada lui. Era mititică și timidă și slabă, numai obrajii îi erau rotunjori, și mai mult decât îi cunoștea fața sau vocea, cunoștea coama de păr negru care se bucla în jurul capului ei. De la vârsta de nouă ani mergea împreună cu grupul lor, și copiii se obișnuiseră cu tăcerea ei, cu modestia mersului ei în urma lor. Aproape niciodată nu i se adresau cu vorbe, și nici măcar

n-aveau grijă să păstreze față de ea secrete: ea era Yaeli-cum-îi-zice pe care o supravegheau când traversau strada Beit-Hakerem, și ea se despărțea de ei în tăcere pe strada Bialik.

Dar în ziua aceea după-amiază Aaron o conduse pe Yohi la lecția ei de balet în Valea Hamatzleva, unde în apropiere urma să se construiască o aripă nouă a Muzeului Israel, și bucăți de stâncă erau mereu aruncate în aer ca să se facă săpăturile pentru fundația clădirii, și Aaron era interesat de strigătele viguroase pe care le scoteau muncitorii în fiecare zi la ora cinci, prevenind lumea că urmează câte-o explozie, tot aerul se cutremura în jurul lui și înlăuntrul lui, și atunci când Yohi se duse să-și pună costumul de balet, se uită la fetele care acuși aveau să-și termine ora, și între ele o văzu deodată pe Yaeli dansând. Era strânsă într-un costum negru de balet, și acum picioarele și mâinile ei nu arătau slabe, ci subțiri, și se mișcau precum un desen făcut cu un creion ascuțit, și măreața ei coamă de păr, care părea întotdeauna puțin stranie, grea și exagerată pe trupul mititel, se tivea acum, când dansa, cu splendoare și cu seriozitate. Făcu zăpăcit un pas înapoi, se opri lângă ușa de intrare în sală și-și holbă ochii la ea. Rina Nikova, bătrâna profesoară de balet, bătu din palme, și el se sperie, crezu că-l arată pe el. Încercă să arboreze o expresie de indiferență, dar aceasta se topi în căldura care urca dinăuntrul lui și i se întindea pe față. Rina Nikova opri dansul, explică ceva fetelor cu mustosul ei accent rusesc. Yaeli nu se uita la el. Muzica reîncepu, fetele exersau figura *arabesque*, și Aaron sorbi fața lui Yaeli, frumoasă, desenată cu o linie ascuțită, tensionată; și expresia ei foarte concentrată când făcea *pas de chat*; și pielea ei albă; și linia trufașă, ambițioasă, a nasului ei; și ochii ei migdalați, despre care era greu de decis dacă sunt căprui ca ai lui, sau verzi, sau poate căprui-verzi; și surâsul ușor, calm, care plutea pe buzele ei roșii, dintre care cea de jos era puțin umflată și ieșea în relief. Aaron simți că inima îi bate cu putere, că asta se-ntâmplă, că se face o lumină mare, iar Yaeli dansa în fața lui cu toată ușurința, atât de liberă – om-liber, aceste două cuvinte îngemănate îl izbiră ca o pereche de aripi, și într-o clipă știu cu siguranță că ea e și vegetariană, cum a fost el odată, și știu și că de astă dată o

să se lupte pentru vegetarianismul lui, de dragul ei, și ce-l vrăjea pe el cel mai mult era că deodată, dintr-o privire și dintr-o bătaie de inimă, Yaeli fu mântuită, sări ca o scânteie vie din laba neagră a lucrului străin, întâmplător.

Yohi se întoarse, îmbrăcată cu costumul ei de dans, mișcându-se greoi. În zilele acelea deja nu se mai putea să nu observi că e pur și simplu grasă, și numai fiindcă oricum urma să plece să-și facă stagiul militar n-o dădea afară Rina Nikova de la lecțiile ei. Picioarele îi erau prea groase și fesele i se revărsau peste costum. În urmă cu aproximativ doi ani, deși moștenise picioarele netede ale bunicii Lili, începuse să se depileze cu ceară, ca să-i crească păr și să-l poată smulge ca toate fetele. Acum, când trecu încet prin fața lui, îi săriră în ochi punctele negre de pe gambele ei, și pentru o clipă se umplu de supărare, ba chiar de dușmănie, dar ce e ea vinovată, sărmana, totul se trage de la pofta de mâncare a tatei și de la constipațiile mamei, și totuși pe ea se supără când o văzu împinsă în rândul al treilea al dansatoarelor noi, un porumbel între vrăbii.

Rina Nikova bătu voinicește de trei ori din palme. Lecția s-a terminat, decise ea și roiul de fete tinere zumzăi către vestiar, și Aaron se dădu înapoi și se lipi de perete, roșu de rușine și emoție, amețit de mirosurile de transpirație și de fătat de pisoi și de parfum de portocale. O pereche de picioare se opri o clipă în fața ochilor lui proptiți în pardosea, niște picioare care cândva erau considerate pur și simplu slabe, osoase și acum ele sunt, hotărât lucru, subțiri, sculptate frumos, și pentru o fulgerătoare fracțiune de secundă își ridică ochii înspre ochii ei, inima îi tremură în piept și genunchii îi tremură, și privirea ei e în ochii lui tandră, dar și înciudată și amuzată și sigură de sine: Am văzut că te-ai uitat la mine, spunea privirea ei, tot timpul am dansat pentru tine, ai fi crezut că sunt eu?

A doua zi, când se întoarseră împreună de la școală, nu îndrăzni să schimbe cu ea priviri. Tzahi și Ghideon pășeau, ca de-obicei, în capul grupului zgomotos și se certau între ei, și Aaron era lângă ei, puțin în urma lor, auzindu-i cu urechile ei. Abia atunci începu să înțeleagă cât de bine îi cunoaște ea pe toți,

şi cât de mult îi absorbise inlăuntrul ei, şi se întrebă ce gândeşte ea despre el şi despre problema lui. Tzahi spuse o anecdotă pe care o citise într-o carte întreagă de anecdote despre Eshkol, şi Ghideon se necăji şi spuse că ar trebui introdusă cenzura anecdotelor care lovesc în guvern şi în moral, iar Hanan Shviki îi strigă să înceteze odată cu discursurile şi să-l lase pe Tzahi să mai trântească una. Aaron se cutremură auzind cât sunt ei de grosolani şi de triviali, şi nu ştiu ce să facă pentru a o păzi pe Yaeli în candoarea ei, şi când Tzahi îl înnebuni, ca în fiecare zi, pe Morduch cel orb şi-i aruncă în cutia lui ruginită un şurub de metal în loc de bani, Aaron se retrase şi stătu câţiva paşi la o parte, ca să-şi declare în acest fel protestul şi dispreţul. Şi-n tot acest timp Yaeli era în locul ei permanent în grup, la coadă de tot, ghiozdanul ei cel mare o incomoda la spate, capul i se înclina un pic sub diadema de păr, el o privi pe ascuns, fiindcă şi când nu se mişcă ea dansează, şi în afara orelor Rinei Nikova, şi cine e prostul care credea că ea pur şi simplu se târăşte după ei; îi mângâie cu ochii picioarele zvelte, avea o zgârietură roşietică chiar lângă catarama sandalei, şi nu mai încăpea în el de prea multă dragoste. Când gaşca intră la supermarket, aproape că îndrăzni pentru prima oară să rămână singur în urmă şi să treacă singur prin uşa automată, simţi că acum poate face faţă acestei încercări, că acum, de la o clipă la alta, el se umple pe dinăuntru, şi totuşi şovăi, poate că încă n-a venit momentul, şi se alătură cu viclenie unei femei tinere care intra cu un prunc, şi se grăbi să ajungă din urmă gaşca. Tot timpul pândea o ocazie să-i spună ceva. Să stabilească o legătură. Când traversară strada Beit-Hakerem rămase puţin în urmă, şi când trecu pe lângă el lăsă să-i scape răstit, aproape agresiv: „Fii atentă, o maşină" şi văzu cum o parte din gâtul ei devine trandafirie.

Dragostea îl făcu tandru şi plin de bucurie. Deodată îşi aminti cât de mult, de fapt, ştie să se bucure. Dimineţile, înainte să se-mbrace, îşi punea mâna sub cap, privea câteva clipe cerul albastru şi simţea că se înapoiază dintr-o lungă călătorie. Atunci sărea din pat cu entuziasm şi energie către ziua cea nouă. Într-o seară, când i-a intrat o aşchie în deget şi mama a încălzit deasupra plitei de gătit un ac ca să-l dezinfecteze, aproape c-a-nceput să

plângă, simțea în gâtlej că se sufocă, mama a crezut că asta e de frică și-a râs de el, și el era inundat până peste cap de fericire că, iată, cineva are grijă de el și-l iubește atât de mult. Dintr-odată încetă toate experiențele secrete pe care le făcea, le uită, le șterse cu buretele. Când găsi o dată într-un buzunar al ghiozdanului câteva mucuri de țigară, le aruncă la gunoi cu inima ușoară. Ca și cum ar fi ajuns acolo din greșeală. Uită tot ce fusese înainte. Chiar și ultima iarnă, stranie, hibernarea prin care trecuse. O foaie nouă. O foaie nouă. Când îl trimiteau să facă târguieli la băcănie, se oferea să meargă până la centrul comercial, care era mai departe, ca să treacă pe lângă casa ei și să adulmece pe furiș florile tufei de caprifoi. Era un punct înăuntrul burții lui, cam sub inimă, care licărea și se făcea simțit printr-o pișcătură, printr-o usturătură de dor, când se gândea la Yaeli, și într-una dintre recreații acceptă să se alăture la un joc de fotbal al găștii lui și le arătă cum joacă un campion adevărat, și se delectă cu jocul lui, cu alergatul, ba chiar dădu un gol, și toți acolo oftară, ce mare talent se irosește aici, ce prostie mai e și asta că unul ca Arik Kleinfeld a hotărât să-și pună încălțările în cui, și cum, cum ar putea să fie convins să se antreneze din nou cu selecționata în vederea campionatului claselor a opta la sfârșitul anului. Ieși de pe teren jubilând și roșu la față și se duse la țâșnitoare, și cu coada ochiului văzu că și ea se desprinde dintr-un ciorchine de fete și vine să bea. Tot curajul îl părăsi. Se aplecă în panică și bău apă de la robinet, și deodată îi văzu coama de păr, caierul ei negru, lăsându-se pe robinetul din fața lui, și închise ochii și sorbi cu putere, până când își aduse aminte de nivelul în scădere al Kinneretului.

Își aruncară o privire unul altuia și Aaron, roșu tot, lăsă să-i scape:

– Te-am văzut la Rina Nikova.

Buza ei de jos, cea plinuță, se rotunji în fața lui și perlele dinților ei luciră pentru el. Nu poate să-nțeleagă cum se face că ea e-atât de calmă. Mai calmă decât el. Cu voce liniștită spuse:

– Vreau să fiu dansatoare.

– Eu am cântat odată la chitară, spuse Aaron tot numai un ghemotoc fremătând.

– Şi te-ai lăsat.

Ea nu întreba. Ea ştia. Poate chiar îl mustra sau îl învinuia. Ea ştie totul despre el. N-are sens să-ncerce să pară mai frumos în ochii ei. Iată, sunt în faţa ta. Ajută-mă. Sigur c-ai văzut prin ce trec. Bine că nu trebuie să spun în cuvinte. Dar încep să mă vindec. E încă un secret, Yaeli, dar eu simt de-acum asta. Totul în mine s-a deschis. Şi ştii datorită cui?

– Odată o să cânt, îşi adună Aaron puteri să răspundă. Mi-au cumpărat de bar-mitzva o chitară nouă. Am să încep în curând.

Yaeli îi zâmbi. Îl crezu. Magia o să lucreze. Mâinile amândurora se odihneau pe robinete şi semănau una cu alta, şi Aaron, care ştia exact cum arată mâinile lui, nu le trase spre el, cu toată fiinţa lui nu le trase, să ştie totul despre el, cu ea să nu ascundă nimic şi să nu măsluiască nimic, ca din prima clipă să stabilească între ei măsura onestităţii şi a sincerităţii depline, până la durere:

– Pe mine mă cheamă Aaron, lăsă să-i scape prosteşte.

Dar asta nu era deloc o prostie: el într-adevăr îi oferi numele lui, numele în care e cuprins totul. Ea zâmbi. Din nou îşi împinse înainte buza de jos, cea plinuţă, ca şi cum i-ar fi făcut cu ochiul, complice, cu simpatie. Omul de serviciu îşi agită clopoţelul.

Şi la fel a doua zi. Şi ziua următoare. Un fir subţire şi transparent. Gaşca păşeşte spre casă făcând tărăboiul obişnuit, ţipete şi râsete şi înjurături şi tachinări, şi fiecare cuvânt devine o aluzie vagă, un porumbel poştaş gângurind: L-ai auzit? Ce-ţi aminteşte? Ce pricep ei, străinii, cei cu pielea groasă, care-au rămas pe dinafară.

Şi printre toate aceste întâmplări, fără nici o intenţie, fără să-şi dea seama, şi Ghideon îşi încetineşte din când în când paşii, zăboveşte o clipă până ce Aaron ajunge lângă el, şi iată el stă de vorbă cu Aaron, sunt de-acum luni de zile de când n-a mai flecărit cu el de atât de-aproape, şi încă alături de toţi ceilalţi, şi Tzahi Smitanka se uită uimit şi tace, şi faţa lui iar se retrage pentru o clipă, se întunecă şi devine cenuşie, ca şi cum i-ar fi secat izvorul vitalităţii, şi ochii lui mici şi negri parcă s-ar pierde în deşertul feţei lui, şi el îl bate pe ceafă cu toată puterea pe Michael Karni cel înalt, cel bleg, cum stă treaba, girafă, cum e vremea acolo sus, şi băieţii se încaieră niţel, dar Ghideon nici nu observă

asta, Ghideon vorbește cu Aaron, și se uită curios la fața lui Aaron, o cercetează, până ce Aaron e silit să facă manevre complicate ca să se poată bucura o clipă de ochii ei, dar și taina asta e ca o mirodenie, e ce trebuie, e în sfârșit, și Aaron simte că acum el se bucură de o răsplată fiindcă s-a păstrat pur în toată perioada aceea grea, n-a devenit bădăran, nici cu vorba, nici cu fapta, nici măcar o singură dată nu s-a lăsat ispitit să și-o frece, a știut dinainte cum o să se simtă dac-o să facă ceva ce nu vine dintr-un impuls curat, ceva ce nu pleacă dintr-o voință adevărată, voința lui, și chiar în zilele temerii celei mari și înnebunitoare inima i-a spus cât de tare o să se urască pe sine însuși dac-o să se supună din slăbiciune acelei plase de fier tiranice, căreia alții îi plătesc în chip sistematic și fără nici o bucurie tribut, vânzându-se pe ei înșiși cu patimă și în chip rușinos, și primesc în schimb drept chitanțe timbre uzate cu gust de clei; dar el nu: el nu se supune. N-a profanat. N-a spurcat. Și de aceea, acum, bucuria se întoarce la el ca dintre morți, un mesaj al copilăriei lui care s-a pierdut și a rătăcit atât de multă vreme prin labirinturi, prin birouri, prin arbitrarul sistemului. Atenție! Pentru o clipă i se părea că se strecoară o ușoară răceală; că un ochi mic, plin de cruzime, un ochi mânios de ciclop, se deschide încet în capul lui, în centrul unui mase opace, deasupra celor două buze cărnoase strânse, îl caută: ce-i asta, ce-i cu bucuria asta aici. Cine-i ăsta care rămâne aici ca să se bucure. Într-o clipă – ca Eli Cohen care a distrus documentele înainte ca sirienii să ajungă la el – o îndepărtă pe Yaeli din gândurile lui. Și păși înainte, cu un pas îndrăzneț, exagerat. O străfulgerare ușoară: o scânteie de gând plecat ca din pușcă de aici – undeva într-acolo. O usturime ușoară în adâncul pântecelui lui; exact în locul lui lăuntric, în locul unde-l ustura când se gândea la problema lui, exact acolo începuse acum fericirea lui, cu mâna pe gură, secret militar, dragostea asta nimic n-o să rănească vreodată – Aaron n-o să-ngăduie asta: el o să se lupte. Oho, cum o să se lupte el de data asta.

– Închipuiește-ți numai..., îi spune cu o voce prea tare lui Ghideon care se străduiește să-l ajungă din urmă (închipuie-ți numai – ce? a început să vorbească așa pur și simplu, ca să abată atenția primejdiei, închipuiește-ți numai, de exemplu),

c-ar fi fost pe lume asemenea oameni, c-ar fi fost posibil, să zicem, să le vinzi răni pentru un timp oarecare? tu ce părere ai? Ghideon râse: „Tu și ideile tale". Și se întoarse către Michael Karni care se apropia de ei ca să se adăpostească la Ghideon de amenințările lui Tzahi, și-i spuse:

– Ideile lui Kleinfeld!

Primul compliment după foarte multă vreme.

– Nu, pe bune, Ghideon: să spunem că ți-ai fi putut da unor oameni ca ăștia în păstrare rănile și durerile, chiar și numai pentru o săptămână. Chiar dacă tu trebuie numai să pleci în excursia anuală, și ai, de exemplu, o mână ruptă, te duci la unul din ăștia, îi predai mâna pentru o săptămână... Ghideon râse din nou și-l bătu pe umăr pe Aaron care se simți mișcat, care-și aruncă o privire și văzu că ea a auzit, și mai ales – că a văzut cum mâna lui Ghideon îi atinge umărul, cum se închide un circuit între un trup și alt trup, și nu se aude nici un țârâit, și asta e ca, de exemplu, în întrebarea simplă, la fizică, despre corpul A și corpul B, pur și simplu două corpuri întâmplătoare, și totuși – unul dintre ele e al lui, al lui Aaron, e trupul lui personal, iar acum, pe cât se pare, iradiază ceva atât de puternic, ceva atât de liber și atât de larg deschis, încât un alt copil, un anumit corp A, poate așa pur și simplu să-ntindă o mână, să-l atingă, să-l bată pe umăr. Și fericirea asta de-acum nu se mai poate cuprinde, și el sări cu toată puterea în sus, fluturându-și mâinile și strigând cu vocea lui Shmuel Rodenski, clădirea așiasta stă-n pișioare ori nu stă-n pișioare? Și Ghideon, care-l ascultase tot timpul foarte atent, îi dădu replica imediat și-i răspunse cu o voce subțire de clovn, imitându-l fără talent pe Shmulik Segal:

– Fuchs! În noaptea așiasta a fost bombardată clădiria sindicatelor!. Și dacă Ghideon, Ghideon cel sever, cel delicat, acordase, pe cât se părea, permisiunea, toată gașca începu să-și facă de cap și să se bucure de ea însăși, zburâ ca o vijelie pe toate aleile Parcului 20 Octombrie, sperie un grup de copii de grădiniță, făcu să cadă din crengi păstăi de roșcove, Hanan Shviki și Meirke Blutreich stătură lângă monumentul cel mare din parc, cu o sticlă goală într-o mână și cu un pulover făcut sul în loc de

minge de fotbal, și toți ghiciră imediat și strigară la ei cât îi ținea gura, într-un cor asurzitor:

– Băieții de comitet numesc asta bere neagră!

Iar Yaeli privea toate astea cu expresia ei liniștită, un surâs foarte subțire îi plutea în colțul gurii, ca și cum ar fi ghicit cui i se datorează că s-a aprins flacăra, și cine e necunoscuta care prin însăși prezența ei liniștită lansase această corabie cuprinsă de frenezie, dar nu-i voie să te gândești la asta, nu în cap, nu sub muntele opac de grăsime și sub ochiul rău, adormit, de ciclop, doar o scânteie roșie fluiera, ardea, licărea în adâncul pântecelui lui, sub inimă, și acolo poate că o să se țeasă lucrul de la sine, fără nici un ajutor, fără nici un gând, din împunsături ușoare, cu bucurie, cu firesc deplin, exact în locul unde Aaron simte o usturime după ce mănâncă omletă prăjită în ulei, să nu intrăm în detalii, și iaca uitați-vă acolo, acolo, cum Hanan Shviki sare pe o bancă și face numărul lui obișnuit din *Încotro diseară* pe care o să-l auzim acasă imediat atunci când o s-ajungem la supă:

– Da, e o femeie cu greutate, acolo unde se așază ea, cei drepți și înțelepți nici nu intră, că pur și simplu nu mai e loc! Da, e femeie cu foarte multă greutate, domnișoara...

Hanan măscăriciul își umflă obrajii și-și împinge burta înainte, Aaron murmură împreună cu el, împreună cu toți, în cor, de i s-ar sparge deodată vocea, te rog, Dumnezeule, fă să se-ntâmple așa, e doar atât de aproape, e acuși-acuși „Dac-ai vedea din trupul ei numai partea pe care șade..." Să nu te gândești, să nu vrei cu tot dinadinsul, Wissoker, Spiegel, Spiegler, Rosenthal, Milovan Cirici, ***dacă miresmele livezii te smintesc, și dacă noaptea raza lunii te îmbată***, să fii liber, să-ți faci de cap, firesc, să fii nițel iresponsabil, „...un loc de stat nu e pur și simplu un loc de șezut, ci..." „...un șezut din plenară!", toți ceilalți scoaseră mugete răspunzându-i lui Hanan, și Aaron mugi împreună cu ei, și dintr-o parte Ghideon îi aruncă o privire pe furiș, neliniștit, niște curenți ușori îl purtau și-l duceau înapoi către Aaron, simțea fără să-și dea seama lucirea secretă a unei vine subțiri de aur în inima unei mine devastate.

27

Ghideon și Aaron sunt din nou prieteni. Își spune lucrul ăsta sieși în toate chipurile și pe toate tonurile cu putință: Ascultă! ei sunt din nou prieteni! sau (în paranteză fie zis): Și ăia, cum le zice, ăia doi care totdeauna erau împreună, și o vreme au fost nu tocmai împreună, ei bine, acum sunt din nou. De fericire râde singur. Au alergat unul către altul într-o alergare fără sfârșit, ca-n filme, cu brațele desfăcute, cine vine către mine, cu guri rotunde cum au copiii în desene, ca și cum nu s-ar fi întâlnit în fiecare zi și în ultimii doi ani, ca și cum n-ar fi fost între ei, chiar și în zilele în care erau foarte departe unul de altul, o înțelegere tacită cu privire la acel comprimat auriu pe care Aaron i-l întindea lui Ghideon în fiecare săptămână și Ghideon îl lua și-l înghițea fără apă, măcar dacă nu l-ar fi înghițit, dar acum s-au întâlnit ca doi călători care s-au întors de la capătul lumii și își golesc unul în fața celuilalt lăzile cu bagaj: bineînțeles că Ghideon vorbea mai mult, fiindcă Aaron nu avea despre ce să povestească. Dar și așa Ghideon era mulțumit: el povestea despre elevii lui din Mișcare, și despre instrucția lui frati-su Meni pe avioane Fouga, și despre prietena cea nouă a lui Meni, și despre Lambretta pe care Tzahi o montase singur din rable; Aaron dădea numai din cap și era tot numai urechi, și iar vorbea Ghideon despre prietena aceea a lui Meni, o kibbutznică din Beit-Zera care doarme la ei acasă, în camera lui Meni și a lui, și despre regimentul tineretului povestea, unde se pregăteau să-și satisfacă serviciul militar în aviație, și că după Ziua Independenței or să fie lăsați să tragă acolo cu puști cehești, și cum Meni îl dă afară din cameră când fata aceea vine să

doarmă, iar Aaron asculta și tăcea. Mergeau împreună, se plimbau nonșalanți pe străzile Cartierului Muncitoresc, și Ghideon povestea, ca între paranteze, despre un cuplu nou care a apărut la ei, în grupul lor din Mișcare, și despre faptul că hotărâse să organizeze și să poarte o discuție serioasă și o dezbatere despre fenomenul cuplurilor care e dăunător societății. Din afară nu se vedea nimic pe fața lui Aaron. Ghideon o menționă crispat pe Anat Fisch, care plecase în cele din urmă cu prietenul ei mai mare ca ei, Moiș Zik, la plajă la Eilat, și dormise acolo cu el într-un singur sac de dormit, astea nu erau vorbele lui obișnuite, și Aaron simți că Ghideon se învârte în jurul lui, ca și cum i-ar fi cerut ajutorul, dar nu înțelese la ce. Tăcea. Și Ghideon tăcu și căscă. O clipă păru că firul cel nou de apropiere slăbește, totul devine cenușiu și se scufundă, dar fu de ajuns ca Aaron să gândească Yaeli, să-și încordeze mușchii abdomenului în așa fel încât să-i gâdile locul acela nou care-i apăruse, exact sub inimă, dar zidurile au urechi, să nu intrăm în detalii, și Ghideon își reveni îndată și se înălță către el, vital și răspândind semne de apropiere, și trăncăni despre o fată din clasa paralelă, care părăsise „taberele de nou-veniți în Israel" și devenise liberă și de salon, și Aaron gândi în sinea lui că în ciuda timpului îndelungat care trecuse, uite că nici Ghideon încă nu se bărbierește, are același puf de mustață de mai bine de un an, numai sprâncenele lui au devenit mai groase și s-au apropiat una de alta, încă puțin și-or să se unească deasupra rădăcinii nasului, și atunci Ghideon o să aibă o înfățișare serioasă și încă mai severă, dar până atunci mai e mult timp, și numai vocea i s-a schimbat cu totul, bine, asta nu-i ceva nou, cu asta ne-am obișnuit de-acum, când Aaron îi telefona uneori – în zilele în care se îndepărtaseră unul de celălalt – și închidea imediat, nu știa întotdeauna cine îi răspunsese, Ghideon sau Meni sau tatăl lor, și o dată cu vocea cea nouă el se-nvățase să vorbească într-un fel nou, cu indiferență, fără nici o melodie sau zâmbet în voce, și fără semne de întrebare la sfârșitul întrebărilor, și bineînțeles era chestiunea înălțimii, că el era de-acum mai înalt decât Aaron cu un cap, aproape, dar poate c-o să se oprească acolo pentru o vreme, și dacă privim

asta într-un mod mai obiectiv, el de fapt nu-i cu foarte mult mai-mai decât Aaron, numai siguranța lui, și parcă avea ceva mai multe oase în fizionomie, și umbletul lui e ca de cowboy nepăsător, cu picioarele ușor crăcănate, și oare e cu putință, Doamne ferește, ca pilulele să aibă într-adevăr o influență, dar ele nu,-i se strânge inima, ele cu siguranță s-au învechit de mult, n-au nici un efect, bun sau rău, și mai e o explicație, dar asta e-ntr-adevăr numai o presupunere, și totuși Aaron și-o formulează sie însuși, absolut în secret, într-o limbă pe care n-o știe chiar deloc, și anume c-ar fi oare posibil ca totuși, în adâncul inimii lui, Ghideon să-l aștepte. Și într-o izbucnire de entuziasm Aaron propuse să meargă mâine la poarta Mandelbaum lângă Orașul Vechi, să vadă caravana polițiștilor care vin înapoi după două săptămâni din enclava de pe Muntele Scopus, el citește întotdeauna în ziar reportajele despre teama și tensiunea din timpul trecerii prin teritoriul inamicului iordanian, și cum aruncă ei priviri prin deschizăturile blindatelor până când ajung pe teritoriul nostru la forțele noastre armate, dar Ghideon parcă nu l-ar fi ascultat, și reveni cu o voce încăpățânată și dură la Tzahi Smitanka, am auzit, am auzit, care și-a construit Lambretta, Aaron știe asta și singur, fiindcă în fiecare vineri gașca prietenilor celor noi ai lui Tzahi se adună din alte cartiere, tot soiul de pierde-vară cu scutere Lambretta și motociclete și haine de piele cum are și el, toți vecinii înnebunesc din cauza zgomotului, și numai tatăl lui Aaron spune, să se bucure și ei un pic de viață, ei și ce, peste trei ani pleacă toți la armată, și uneori, când zgomotul devine de nesuportat, tata coboară la ei în pantaloni scurți și maiou, hei flăcăi, care-i treaba, ne-ați zăpăcit de cap de-acum, dar ei îl cunosc și nu le e frică, îl înconjoară ca niște pui, îl roagă să-i ajute, și el îi învață cum să regleze un carburator, cum se schimbă bujiile, și la urmă iese într-un tur de încercare, și atunci proprietarul motocicletei stă în spate și îi îmbrățișează șoldurile, și tata gonește pe stradă ca un derbedeu și râde cât îl ține gura, ca să nu mai vorbim despre faptul că turul inaugural pe Lambretta ilegală Tzahi i l-a acordat tatei, Aaron privea din spatele perdelei și-a văzut ce mutră avea Tzahi în clipa aceea,

cum s-a uitat la el tata și Tzahi s-a uitat la tata, ca un copil înapoiat mintal care a reușit în sfârșit să aducă acasă niște note bune, și Ghideon spuse că apropo, a aflat dintr-un loc foarte bine informat, de la Tzahi însuși, că Tzahi i-a făcut âleia, scorpiei de Dorit Alush, ceva care se cheamă „între picioare". Lăsă să-i scape asta repede, îndepărtându-și privirea, cerându-i parcă stăruitor lui Aaron să spună imediat ceva ca să spulbere aerul rău al acestor cuvinte de un fel din care niciodată nu mai fuseseră spuse între ei, și Aaron tăcu și nu răspunse, vasăzică la asta voia Ghideon să ajungă și se codea tot timpul, și uite din nou e Ghideon acela care încalcă gingașe convenții tacite, care trădează, trădează tot timpul și răcâie până când asta începe să fie primejdios coaja care abia s-a prins pe prietenia lor ca semn că ea se vindecă, are acum o asemenea putere neîndurătoare, care crește și se revarsă dinăuntru, și Ghideon simți imediat că Aaron devenise rezervat și se îndepărtase, și încercă să repare ceea ce stricase, și spuse cu căldură că după părerea lui băieții de vârsta lor încă nu sunt copți pentru dragoste adevărată, și că el însuși jurase să nu se îndrăgostească de nici o fată până n-o să termine cursul de pilotaj, și atunci o să se-nsoare cu prima prietenă pe care-o s-o aibă, nu una care se dă cu ușurință ca prietena lui Meni, nu, Ghideon se uită la Aaron și fața i se îmbujoră de convingere interioară, și avea din nou o față cinstită, sinceră, el îi jură lui Aaron că n-o să murdărească lucrul cel mai sfânt, și spuse că prietenie cu o fată – bineînțeles, hotărât lucru, dar nimic murdar și cu intenții, Aaron dădu din cap energic, semnalizându-i lui Ghideon că se află pe drumul cel bun, și Ghideon urmărea vigilent și ascultând foarte atent privirile lui Aaron, cele care îl îndrumaseră și-i arătaseră încotro să se îndrepte, și spuse încet, ca și cum ar fi citit și descifrat o înștiințare secretă scrisă în adâncul lui Aaron, că măcar de-ar putea să-i convingă pe prietenii lui din Mișcare să-și însușească a zecea poruncă a „tânărului paznic", care e să-și păstreze puritatea sexuală, și Aaron aproape că strigă că și el e la fel, pe cinstea lui, ochii îi străluceau și i se umeziră, și Ghideon privi în ochii aceștia și spre propria lui surprindere spuse că se vede că aia mică, cum îi zice, Yaeli, s-a maturizat în ultima vreme.

Imediat Aaron își îndreptă privirea într-o parte și privi în depărtare, se simțea ca un elev care nu-l lasă pe colegul lui de bancă să copieze de la el, dar fiindcă acela era Ghideon, Ghideon prietenul lui, făcu un efort și îl privi din nou și întrebă cu o voce slabă dacă Ghideon într-adevăr gândește așa, și Ghideon spuse sigur, n-ai observat, ea mi se pare cumva nu una pur și simplu, tace-tace, dar își zâmbește ei însăși în tăcere, păcat numai că merge la „cercetași", o mișcare burgheză, nu una muncitorească, dar ea încă mai e la vârsta la care poate fi influențată. Aaron nu mai putu să țină în frâu preaplinul lui de sentimente: începu să i se destăinuiască înflăcărat lui Ghideon despre dragostea lui pentru ea, despre schimburile secrete de priviri dintre ei, despre conversația plină de intenții tainice pe care o purtaseră lângă țâșnitoare. El îi descrise lui Ghideon nopțile în care e culcat treaz și o vede dansând în fața lui. Biletele cu numele ei pe care le bagă în sandvișul lui și le înghite, chiar lângă ea, în recreații, și cum a intrat la infirmerie sub un pretext oarecare și a șterpelit de-acolo desenul dinților ei, pe care-l păstrează într-un loc ascuns, și uite flori de caprifoi din tufișul de lângă casa ei, le are la el strânse în batistă.

Ghideon îl bătu pe genunchi și izbucni într-un hohot de râs, și Aaron izbucni și el într-un râs larg, în hohote, și-și ascultă totodată cu uimire propriul râs, și ei alergară împreună, pierzându-și respirația, arzând, la stânca lor din vale, se așezară, râzând până la lacrimi, ce râs ieșea din el, nu ca râsul pe care reușește să-l scoată din glandele lui de la subsuoară, un fel de storsură murdară artificială care se scurge din gură, și Ghideon era înfipt tot în ochii lui, pupilele i se agitau, căutând licărul vânei subțiri de aur, mai descrie, mai povestește, și Aaron, beat și nobil și generos, risipitor ca o forță a naturii, povesti despre ea, și-i descrise cum îi arăta chipul atunci când dansa pentru el, cum i-a fulgerat deodată din costumul negru, și cum își întinde picioarele de par atât de subțiri, și cum e toată liberă, și cum și cum, și când vorbea simțea cu plăcere împunsături în locul lui cel nou, al ei, undeva în sud cum se spune în comunicatele noastre militare, ghemotocul secretului care luminează de-acum de câteva

zile în locul mic-minuscul, pe care și l-a clădit acolo, atenție! Căci un ochi de ciclop mic, plin de cruzime, pândește nemișcat, căci un vânt de prăpăd și singurătate suflă și îngheață totul, și jos, la el, o lume nouă, mică de tot, o lume rotundă și plină plutește pe dinăuntru, înăuntrul trupului lui, un balon transparent, ca un pui, și acolo o fată mică dansează, pășește ușor pe vârfurile încălțărilor ei, încă nu există acolo cu adevărat, încă se topește în fiecare clipă, poate c-a exagerat puțin în gânduri prea explicite, poate că de-acum se mișcă ochiul de ciclop adormit și suspicios sub pleoapa grea de grăsime, care arată ca și cum ar fi cioplit în piatră, pândește orice sclipire suspectă de lumină, caută ca un radar valuri de căldură și fericire, prostii pur și simplu, totul e numai pălăvrăgeală, și el îi povesti lui Ghideon ceea ce e de-acum permis să fie dezvăluit, strunji pentru el în aer cu buzele lui relieful buzelor ei deasupra bărbiei, arcuirea mușchiului celui mic în gamba piciorului ei, interstițiul simpatic dintre degetul mare și celelalte degete la picioarele ei... Încet-încet ochii lui Ghideon se rotunjiră pironiți între buzele lui Aaron, de unde veneau și picurau vorbele, primele vorbe de dragoste pe care le rostea cu voce tare, vorbe atât de pline de ceea ce descriau, și buzele lui Ghideon simțiră și ele gustul pielii ei, rotunjimea obrajilor ei, dulceața buzelor ei copilăroase care parcă fac cuiva în ciudă, cea de jos e puțin mai groasă și zâmbăreață. Din când în când părea că Ghideon încearcă să se dezmeticească, să se apere, să compare, dintr-o meschinărie sau o temere oarecare, între descriere și fata pe care o cunoștea, dar treptat mișcarea asta de pendulă încetă, uită fata micuță, cu picioare subțiri, se eliberă cu totul de ochii lui verzi în care se oglindea acum numai Aaron, o figură mititică care se mișcă și înaintează cu tenacitate, și Aaron însuși fu încântat să descopere cum vorbele astea, care izvorau și se revărsau din măruntaiele lui, nu numai că se potriveau atât de bine cu Yaeli, ci chiar o înfrumusețau și o făceau sublimă, și o preziceau așa cum foarte în curând o să fie, eliberând-o de un defect sau două pe care le avea, surâsul acela trufaș care riscă să indice o siguranță de sine exagerată, sau o anumită trăsătură de dârzenie și ambiție neliniștitoare în nasul ei, și chiar buza ei

de jos cea minunată, care uneori, dintr-un anumit unghi, părea prea groasă, prea pământeană pentru o copilă ca ea; în mărinimia lui, tăinui lucrurile astea față de Ghideon, le anulă cu o mișcare a baghetei limbii lui, și se simțea de-acum îndreptățit s-o iubească pe Yaeli pe vecie în acel viitor roz către care o să se înalțe amândoi.

În cele din urmă tăcu fără suflare și cu gâtlejul uscat, surprins să vadă că seara se lăsase de-acum peste ei. Ochii lui Ghideon mai rămaseră încă o clipă agățați de gura lui, și un fir de salivă se prelingea dintre buzele lui desfăcute, și Aaron își aminti vag o altă gură, căscată în felul ăsta și holbată, și un fir de salivă ca ăsta, și înlăuntrul lui simți un gâdilat ușor de mândrie că e privit în felul ăsta, el și vorbele lui realizaseră asta, și acel fir de salivă nu era respingător, nu, câtuși de puțin, fiindcă Aaron și vorbele lui erau ceea ce-l provocase, și în fața lui chipul lui Ghideon devenise din nou fața copilului care fusese el cândva și lepădase toată asprimea colțuroasă care se ivise pe ea în vremea din urmă.

– Ascultă, spuse în cele din urmă Ghideon cu o voce surdă, atât de surdă încât se auzi ca vocea lui veche, cea care cânta, dacă chiar mori după ea, ce părere ai avea dacă mâine am conduce-o până acasă?

– Amândoi? sclipiră ochii lui Aaron, vrei?

Dar a doua zi, când i s-au alăturat pe drumul spre casă încă din primele clipe se aprinse între ea și Ghideon o ceartă prostească și cu totul de prisos. Și astfel, în loc să stea de vorbă, așa cum sperase Aaron și cum își înfățișase lucrurile de zeci de ori în imaginație, despre Yaeli însăși, despre părinții ei și prietenele ei și despre balet și planurile ei de a fi dansatoare și planurile lui de a cânta la chitară, Ghideon începu să țină discursuri, după cum obișnuia, să predice pentru toată omenirea, și nici o singură dată nu se uită la Yaeli. Ea pășea în tăcere, după obiceiul ei, și dacă era emoționată pentru că cei doi băieți se rupseseră de gașcă și veniseră după ea, nu arăta lucrul ăsta. Doar o bucățică din gâtul ei roși puțin, dar asta nu era nuanța pe care Aaron o ținea minte și o păzea în memorie, ci un trandafiriu mai țipător, iar la mijloc ardea un roșu străin, ieftin.

– Coloana vertebrală a promoţiei noastre o să se rupă toată! îşi încheie Ghideon diatriba şi-şi trase nasul furios.

– Exagerezi un pic, spuse Yael liniştită, şi Aaron admiră sunetul glasului ei calm, sigur: fiindcă dacă promoţia asta a ta e puternică şi sigură de ea, atunci ea trebuie să le permită celor dinăuntrul ei să încerce şi alte direcţii.

Aaron se înveseli în sinea lui: jos pălăria!

– Direcţii! Ghideon aproape că explodă, îşi ridică mâna spre înălţimi şi tot n-o privea pe Yaeli. Despre ce direcţii vorbeşti? Ce vor ei e să stea sâmbetele noaptea pe gard şi să fluiere după fetele care trec prin faţa lor!

– E dreptul lor. Nimeni n-a scos o lege că sâmbetele noaptea suntem obligaţi să stăm în barăci sau în săli de şedinţe şi să discutăm în contradictoriu despre cei care părăsesc Israelul.

Aaron râse în sinea lui bucuros de necazul lui Ghideon. Cum l-a pus ea la punct.

– Foarte frumos! Foarte frumos! strigă Ghideon şi glasul i se frânse de două ori, acum o să-mi spui că şi tu ai de gând să-ţi laşi cercetaşii şi să fii absolut liberă!

– Eu nu, răspunse Yaeli, aţintind asupra lui o privire intensă, dar sigur pot să-nţeleg voinţa altora de a încerca ceva nou.

– Ppp! Ceva nou! Imitaţie după americani! Asta e exact rezultatul lipsei de valori şi al lipsei de idealuri a tineretului nostru de azi! strigă Ghideon, şi gulerul cămăşii lui fremăta.

Aaron aşteptă încordat răspunsul lui Yaeli. Coroana ei de păr negru era plină de electricitate şi vibraţie, aproape c-o putea auzi, dacă n-ar fi fost tărăboiul pe care-l făceau cei doi. În loc să răspundă, Yaeli începu să surâdă cu un surâs uşor, tăcut, şi fără voie Aaron o imită.

– Şi tu râzi. Ghideon i se adresă cu supărare reţinută, pe tonul lui în aparenţă indiferent. Ce râzi, ce? Poate ne împărtăşeşti şi nouă ce gândeşti, în loc să zâmbeşti tot timpul pe sub mustaţă.

Nu avusese intenţia să jignească. Aşa se spune între băieţi. Dar Aaron se dezumflă tot.

– Eu... eu n-am... încă nu m-am gândit la asta.

Un prost. Un neghiob. Trebuia să fi inventat ceva. Acum ea o să creadă că el e unul fără idei limpezi. Unul uşuratic. Şi el

într-adevăr nu știe ce gândește în problema asta, și doar la început, când toți abia începeau cu mișcările de tineret, încercase să meargă câteva săptămâni la „taberele de nou veniți în țară", dar plecase de-acolo. Nu putea să sufere statul în front și aliniatul într-un rând și câte trei, și toate ceremoniile lor și toate imnurile lor, și totul facem împreună, ca niște roboți, și el tot timpul rădea și deranja, până l-au dat afară. Iar acum e prea târziu să se alăture unei mișcări. Acum totul e definitiv și închis și hotărât, și oricum toți știu că el – că el ce? ce-i cu el? El trebuie să-nceapă să se pregătească pentru trezirea lui, care se apropie tot timpul cu pași de uriaș, și cum se face că el nu știe să răspundă la întrebări prostești din astea? Și în general cum s-a-ntâmplat că ei se ceartă pentru lucrurile astea? El a plănuit asta altfel, cu totul altfel. Și acum, uită-te la tine, ești ca un flegmatic, ca un paralizat. Dar și când se mustră pe sine însuși, nu izbuti să deschidă gura, nu numai pentru că era emoționat fiindcă îndrăznise să s-o însoțească, ci și din alt motiv, ciudat, care se întâmpla aici, de exemplu, din cauza felului în care vorbea Yaeli, și a felului în care îi răspundea lui Ghideon, și se punea întrebarea cum o să-și conducă Aaron dragostea lui după ea, când Yaeli înaintează atât de repede, când a apucat să-și cizeleze în felul ăsta ideile și vorbirea, și când ea discută în felul ăsta, buza ei de jos e împinsă în fiecare clipă înainte cârcotașă, bătăioasă, ei se ceartă ca doi oameni mari, gândi cu părere de rău, probabil datorită antrenamentelor lor în dispute și discuții în mișcările lor, în timp ce el visa vise sau se juca cu Pele sau cu Gumi, sau urmărea spioni.

Mergea și-și făcea sânge rău. Cu câtă siguranță vorbeau! Cu ce voluptate de veterani cu experiență, care cunosc perfect toate legile tratativelor. Dar de ce-i e lui atât de greu să se silească să pronunțe asemenea cuvinte, valori, pricipii, îndatoririle individului, cadrul activității...

– Eu, personal, consider..., spuse Ghideon subliniind cât e el de matur față de ea, că tu nu realizezi deloc ce se întâmplă într-o societate ca asta în care fiecare individ se izolează, o societate de emancipați, fără un cadru exterior constrângător și fără respect față de valori.

– Tu știi să dansezi, Ghideon?

Felul în care-i rostise numele. Și însuși faptul că-i rostise numele. Aaron știu că el trebuie să se domine și să ia parte la discuția asta cu totul falsă.

– Nu e obligatoriu să știi să dansezi dansuri de salon, spuse Ghideon, ca să știi ce se întâmplă acolo.

– Poate c-odată o să-ncerci și tu să dansezi, și-atunci ai să descoperi că nu-i chiar așa de-ngrozitor.

O figură mică de tot dansa în inima lumii lui rotunde și mici de tot, cu pași ușori de tot și retrăgând-se îndărăt în vârfurile degetelor. O fulgerare de gând rău zâmbi în ochiul care părea să moțăie al ciclopului. Totul se nărula, se nărula.

– Știu foarte bine ce plăcere e să dansezi, spuse Ghideon, mai prudent în mișcările lui.

– Iar mie-mi face plăcere să dansez balet, și totuși sunt în stare să-mi fac de cap cu cântecele ritmate ale Beatles-ilor.

Oh nu, gândi Aaron, acum Ghideon o să ia totul de la început.

– Slavă Domnului că Ministerul Educației nu i-a lăsat să vină în Israel!

– Mie tocmai că mi-a părut rău!

– Sigur! Te-ai fi dus la concert cu toate gâștele și-ai fi urlat și-ai fi leșinat!

– Și mi-aș fi zgâriat și obrazul! Și pe urmă m-aș fi întors acasă și-aș fi râs de mine, și-aș fi fost bucuroasă c-am fost acolo, fiindcă, ia spune-mi, când o să mai putem noi să ne facem de cap în felul ăsta? Când o s-avem patruzeci de ani?

– Sigur, și-n general nu-ți pasă ce-o să gândească tineretul de prin alte părți despre tineretul nostru, care nu mai știe de nici o frână din cauza a patru beatnici!

Ea zâmbi disprețuită. Cum țipă unul la altul, gândi Aaron cu un strop de satisfacție. Numai dac-ar reuși să-nceteze să tacă în felul ăsta. Trebuie să-și bage piciorul în apă. Încă cinci pași și-or să-nceapă. La chiparosul următor. După colț. Își înghiți saliva iar și iar, își mișcă buzele, tăcu mai departe. Cum o să vorbească. De unde să-nceapă. Lucrurile dinăuntrul lui au devenit în ultima vreme, în singurătatea lui, pe cât se pare, atât de lăuntrice, și sunt

puse în cuvinte într-o gramatică atât de personală și întortocheată, în general cum se poate să le scoți afară, la lumină. Își drese glasul, scoase un murmur, exersă în tăcere, în sinea lui, dansuri de salon, Beatles-ii ritmului, tineretul de aur, dar toate astea îi erau nesuferite și se opri încă înainte ca vorbele să ajungă la urechile lor. Ce-o să fie. Pășea lângă ei cu capul plecat, împingându-și cu limba supărat măseaua de lapte cea încăpățânată. Nu le vorbi și nu-i mai ascultă, n-avea urechi decât pentru fata care pășea ușor în costum negru de dans, mântuită fără încetare fiindcă el o alesese, o alesese iar și iar, dar ce-i cu Yaeli cea de dinafară, și Ghideon cel de dinafară, și cine e cu adevărat Aaron ăsta cel de dinafară, care merge alături de ei, își mișcă mâinile și picioarele și capul ca de-obicei, și cum de e posibil ca ei să nu se uite și să nu vadă înlăuntrul lui, și cum de e posibil ca ei să nu simtă ce se-ntâmplă cu el. Se târa după ei agitat și fierbând, o să câștige la Pronosport și o să-nvețe să cânte la Academia de Muzică, o să-i cânte lui Yaeli la chitara lui, ea o să danseze după cum o să-i cânte el la chitară, degetele lui ciupiră în aer strune imaginare, și Ghideon o să fie și el acolo, bineînțeles, o să-l bage și pe el înăuntrul lui în locul cel nou, pe Ghideon cel mic, cu ochii lui verzi, strălucind de curiozitate, și cu vocea subțire, vioaie, și cu zâmbetul lui cald pentru Aaron, ei au încheiat cândva în peșteră o alianță pe veci, murmură Aaron în sinea lui, să-i amintească lui Ghideon al lui cel de dinăuntru, și totuși se pune întrebarea care e prețul pe care trebuie să-l plătească pentru ca să fie acum împreună cu ei, acolo, afară, într-o lume de falsitate, care e pedeapsa pentru o asemenea trădare. Buzele i se mișcau, chipul i se mototoli într-o expresie de supărare și reproș, și deasupra lui se închiseră stepe înghețate, pustii, cum o să poată ieși, și ce-o să fie dac-o să reușească vreodată să iasă, cine-o să rămână înăuntru, cine-o să fie lăsat acolo pe veci de izbeliște, acela e el, el însuși o să fie abandonat, și iar repetă cu buzele ca un papagal vorbele lui Ghideon, generația tranzistorului, generația ye-ye, ce-are asta cu lucrurile dinlăuntrul lui, și poate că deja, cine știe, poate că deja nu mai are deloc viață și existență în alt loc, afară, așteptați-mă, strigă, ce alergați așa, ce-ați luat-o așa repede, chiar și o vorbă simplă din gura lui îi

suna deodată în urechi ca o traducere proastă, infidelă față de ea însăși. Își strânse buzele și se grăbi după ei.

– Eu nu văd nici un rău în asta, îi răspunse calmă Yaeli lui Ghideon.

Câtă răbdare are cu el, de ce nu-i închide odată gura și nu începe să spună ce trebuia să spună cu acea voce a ei dulce, „vreau să fiu dansatoare"; „am cântat la chitară"; „și te-ai lăsat"; „e-adevărat, așa e, dar o să continui"; „știu, cred în tine"; „mi-e puțin greu să-ți explic totul"; „nu-i nevoie, Aaron, eu te înțeleg și fără vorbe"; așa îi vorbise toate zilele dinainte. Așa îi licărise în locul acela de sub inimă, poate c-o să-i dea un nume de cod secret ca să inducă în eroare inamicul, locul care pișcă după o omletă prăjită în ulei și după o alergare lungă.

– Eu nu cred că un tineret cu principii, cum îi spui tu, e obligatoriu să poarte numai cămașă albă sau albastră și pantaloni kaki și sandale romane, tu ce spui, Kleinfeld?

Ce spune el. Iar a fost prins visând. Îi asculta cu greu. Ce s-au înfierbântat așa de tare discutând în contradictoriu. Cum îi spune ea?

– Kleinfeld se plictisește întotdeauna când se vorbește despre valori, strecură Ghideon printre dinți.

– Asta nu-nseamnă că el e mai puțin moral decât tine, răspunse Yaeli, și privirea ei fulgeră către Aaron și se răsfrânse în inima lui cu strălucire.

– Iar eu tocmai c-așa cred, că e ceva egoist în a nu te gândi la valori, spuse Ghideon cu vocea aceea dușmănoasă, mușcătoare, și Aaron îl privi și îi zâmbi cu un zâmbet strâmb și nesigur, ca să vadă că nu-i poartă ranchiună.

Ceva se schiță în el pentru o clipă, crochiul slab al unui suflet, și în crochiul asta se văzu pe sine însuși ca un om bătrân, poate in agonie, la patul căruia vine o pereche tânără și stânjenită ca să-i ceară binecuvântarea și iertarea.

– Iar eu chiar vreau s-aud ce spune înălțimea lui! spumegă Ghideon, și chipul i se făcu deodată roșu și străin, și Aaron își adună toate puterile și spuse liniștit adevărul, că după părerea lui noi încă nu înțelegem cu adevărat ce înseamnă valori și idealuri, noi declamăm numai vorbe mari pe care le-am auzit de la

cei mari, spuse asta cu glas liniștit și sincer, el într-adevăr nu știa ce sunt valorile acelea despre care vorbește toată lumea, iar la el acasă niciodată nu fuseseră pomenite, și cu toate astea părinții lui erau oameni destul de cinstiți, n-au furat o centimă de la nimeni, ca să nu fie prinși, numai de la fisc, de la fisc Dumnezeu cere să furi, și chestia asta că dacă găsești ceva pe stradă, atunci taci și pui în buzunar, și ce-i cu fisa de telefon specială a tatei, cea cu ață, fisa cu care a economisit deja bani buni, sau că-l trimit la ușă pe el atunci când Peretz Atias și nevastă-sa vin în vizită, să-i mintă că părinții nu-s acasă, dar în afară de toate astea ei sunt drepți și cinstiți, nu fac rău nimănui și vor numai să li se dea pace, ce sunt într-adevăr valorile acelea, se mira acum Aaron în sinea lui, și cum se educă un copil ca să aibă valori, și oare, de exemplu, avertismentul pe care i l-a dat maică-sa, că nu trebuie să povestim oamenilor tot ce se întâmplă la noi acasă, și asta se consideră valori și educație, și poate că faptul că ei nu-i povestesc unui doctor despre problema lui, fiindcă un doctor e un străin, și asta reprezintă valori, și oare e cu putință ca Ghideon să simtă de-acum și valorile mai bine decât el.

– Eu cred, adăugă cu voce surdă, că numai atunci când o să fim mari și... așa, copți-fierți, o să putem înțelege cu propriile noastre puteri ce sunt valorile astea.

– Sunt întru totul de acord cu asta, îi spuse neted Yaeli lui Ghideon, și cearta se stinse într-o clipă. Tot timpul Aaron fu azvârlit dintr-o parte într-alta printre chipurile ei diferite: când vorbea cu el era blândă și lină și cumpănită, dar când îi trântea anumite lucruri lui Ghideon în ochii ei migdalați se aprindea un fulger de bătălie, și când Ghideon se înfierbânta în fața ei, o umbră de zâmbet fugar îi apărea uneori lângă buze, și roșeața aceea arzândă, excitată, se aprindea pe gâtul ei.

O conduseră acasă și stătură cu ea încă multă vreme în fața casei, și discutară, adică – cei doi iarăși discutară fără oprire în contradictoriu, își trânteau unul altuia câte ceva și iar se înțepau și iar se împăcau, și Aaron gravă în inima lui toate mișcările ei și felul ei de a vorbi și zâmbetele ei, ca s-o hrănească pe Yaeli a lui, s-o umple cu viață încă și încă, până când mama lui Yaeli ieși

din casă și întrebă cu un surâs subțire, exact ca surâsul liniștit al fiică-si, dacă vor să intre în casă sau au de gând să stea afară până la venirea lui Messia, și abia atunci se despărțiră de ea și porniră spre casă.

Pășeau în tăcere. Ghideon gânditor, iar Aaron agitat și totodată fericit: toate îndoielile lui se spulberaseră în zâmbetul pe care i-l adresase înainte de a intra în casă. O furtună rapidă de fulgere se petrecuse lângă tufișul de caprifoi între trei perechi de ochi, și Aaron știa că învinsese, câștigase ultima privire din ochii ei ca migdalele. Ea e a lui. Ea e a lui. Înăuntru și în afară ea e a lui. Și Ghideon ăsta, zău că trebuie învățat cum se cuvine să te porți cu o fată. Aaron culese o floare galbenă dintr-un tufiș de caprifoi de pe drum și-i trase parfumul în piept. Trebuie să știi să iubești, cugeta el cu emoție, trebuie să iubești ca să știi ce e viața. Iubirea e mai tare ca moartea. Cuvinte rotunde, pure se rostogoliră în el, și el se gândi c-ar trebui să noteze pentru el simțămintele astea, într-un jurnal al lui, ca să le țină minte pe vecie: trebuie să știi să te deschizi iubirii și durerii din iubire, gândi el. Dar mama o să se uite în jurnal și-o să descopere totul. Și să fii gata să aduci iubirii jertfa supremă: să mori pentru sfințenia iubirii tale. Poate c-o să noteze cifrat și așa o să se ascundă de ea. Se uită pe furiș la Ghideon și văzu că era cufundat în sine, cu fața puțin roșie, și buzele i se mișcau ca și cum ar fi stat de vorbă cu sine însuși. Aaron zâmbi în sinea lui: și când e singur cu sine însuși ține discursuri Ghideon ăsta.

– De ce te-ai certat așa cu ea, spuse Aaron euforic și plin de generozitate, ce-ți pasă dacă ea gândește altfel decât tine?

– Eu m-am certat cu ea? se sperie Ghideon, ce, ți se pare că m-am certat cu ea?

Aaron râse. Îl bătu pe Ghideon pe umăr. Ghideon roși și mai tare, își privi prietenul cu ochi strălucitori:

– Ascultă, omule, o invităm la cinema?

– Pe Yaeli?

– Da, și de ce nu? Mergem toți împreună. O să ne distrăm clasa-ntâi.

– La ce film? întrebă Aaron. Că sunt filme la care până la o anumită vârstă n-ai voie să intri.

– Tu alegi.

Uite, Ghideon a înțeles imediat.

– Am văzut că se dă *Coliba unchiului Tom* la cinematograful Smadar.

– Ce vrei tu. Chiar și asta.

– Și plătim noi doi pentru ea?

– Juma-juma.

– N-o să fie de acord să plătim pentru ea.

– Da, spuse Ghideon zâmbind, are principii dumneaei.

– Și cum o să-i spunem? Ai tu curaj s-o inviți?

Ghideon se opri, lovi în asfalt cu pantofii. Dădu din umeri.

– Tu o inviți, spuse în cele din urmă, tu știi cum s-o convingi.

– Eu? Ce știu eu? Tu.

– Nu, tu.

– Nu, tu.

Stăteau și se îmboldeau unul pe celălalt, și băteau ușor unul pe brațul celuilalt, și Aaron expedie chiar un pumn ușor în locul unde e încheietura brațului, așa cum văzuse că se face la Tel Aviv, și Ghideon îi dădu la rândul lui un pumn prudent, și rânji; și tocmai de jena lui Ghideon, de mâinile lui încă-destul-de-slabe, se bucură Aaron foarte tare, el încă nu-i deloc un Maciste așa cum se crede el, și ghiozdanele lor se odihneau între ei pe stradă, rezemate unul de altul, semănând cu doi câini care au izbutit prin viclenie să-i apropie unul de altul pe stăpânii lor.

– Tu ce crezi, întrebă Ghideon rânjind, ea poartă deja sutien?

– Nu știu.

Într-o clipă se răci, supărat și zgâriat de grosolănia întrebării. Se aplecă și-și ridică ghiozdanul. Ghideon și-l ridică după el, fără să simtă deloc că fața prietenului lui s-a întunecat. Cum ar putea să simtă. Doar a trădat de-acum, în subțirimi, în subțirimi cât firul de păr, se plătește un preț pentru a fi acolo, afară, și trebuie sacrificat ceva pentru a fi în stare să spui o propoziție ca asta, cu o asemenea voce, despre Yaeli.

– Fiindcă n-am văzut nici o dungă pe sub bluza ei, explică Ghideon.

28

Cât timp au fost ei împreună? Cinci săptămâni. Poate șase. Depinde până unde socotim, dacă până la tabăra de muncă sau inclusiv tabăra, și în acest timp apucară Ghideon și cu el să-i dea lui Yaeli toate comorile copilăriei lor, toate poveștile și planurile și tainele și uneori Aaron simțea că ei îi dăruiesc lucruri care încă nu sunt coapte să fie date în dar, și totuși se hotărâse să se bizuie în privința asta pe Ghideon, pe siguranța lui de sine, și pe mintea și pe intuiția lui, poate că Ghideon simte mai limpede decât el ce i se poate ei povesti și ce nu, pe unde trec exact hotarele dintre oameni, și Ghideon povestea foarte mult. Aproape că nu lăsă nimic nepovestit. Și cum povestea, s-ar fi putut crede că totul n-a fost decât o glumă, că nimic n-a fost serios, și el se și fălea nițel pe socoteala lui Aaron, câteodată chiar mințea, și Aaron nu spunea nimic, ca să nu-l facă de rușine.

În fiecare joi cei doi băieți o conduceau ca o gardă credincioasă la cercul ei de balet în Valea-Hamatzleva și o așteptau afară. O dată trecu prin fața lor Rina Nikova, scundă de statură, cu fața ridată, și deodată se opri:

– De fiecare dată sunteți împreună cu ea voi doi, da?, întrebă ea cu puternicul ei accent rusesc.

Băieții dădură din cap că da. Rina Nikova își plimbă privirea ei inteligentă peste ei și peste Yaeli. O scânteie de apreciere amuzată sclipi în ochii ei. Buzele ei rujate apăsat îi zâmbiră lui Yaeli, și Yaeli își coborî privirea cu o mișcare pe care Aaron nu i-o cunoștea: cu o modestie prefăcută parcă. Bătrâna profesoară

vru să mai adauge ceva, poate că o amintire de demult se trezise în ea, dar se răzgândi și se îndepărtă, și pentru o clipă crescu în Aaron o senzație neplăcută, ca și cum asemenea lucruri s-ar mai fi petrecut pe lumea asta, și astea nu sunt relații unice în felul lor și cele dintâi de acest fel; ca și cum sfârșitul lor ar fi fost știut de pe-acum.

După aceea, la întoarcerea de la lecția de balet, mama lui Yaeli îi poftea să intre și să bea ceva cald. Yaeli avea încă trei surori mai mari decât ea, care semănau cu ea foarte mult, și așa putea Aaron să se desfete, dincolo de pleoapele lăsate, cu priveliștea acestor patru puncte de reper, mama și surorile, Yaeli înmulțită cu patru, care-l așteaptă de-a lungul anilor viitori.

Mama lui Yaeli era și ea frumoasă. Mică de statură ca și Yaeli, zâmbăreață și directă ca și ea, și uneori chiar prea directă. Fără nici o jenă venea și se așeza turcește pe covor în camera lui Yaeli, și stătea de vorbă cu cei trei. Preda la școală Vechiul Testament, dar vorbea pe limba celor tineri, care nu era ca limba părinților lui. Îi zgâria nițel urechile de fiecare dată când spunea „baftă" sau „mă doare-n cot", odată a spus și „zdamăsi", și Aaron nu mai știa unde să se ascundă. Yaeli îi spunea pe nume, Atara, și ele purtau aceleași haine, și fără nici o jenă se îmbrățișau și se lipeau una de alta, și cel mai straniu, și mișcător totodată, era pentru el să constate că știe să roșească: când vorbea de amintirile ei de la instrucție, și când povestea despre zilele acelea cu acțiuni și voluntari și dezertori, și bineînțeles – când își amintea de iubiri ale ei de demult, și, la fel, când i-a silit să asculte toate trei discurile cu *Flautul fermecat*, și a cântat vesel și sprințar rolurile lui Papageno și al Papagenei, obrajii i-au luat foc. Uneori îi luceau în ochi și lacrimi de bucurie sau de dor, nu încerca deloc să le ascundă, și Aaron fu uimit când înțelese că ea și părinții lui erau de-o vârstă, și hotărî să-i întrebe pe-ai lui ce-au făcut ei în zilele de dinaintea întemeierii statului, când mama lui Yaeli făcea luptă corp la corp și participa la acțiuni. Ghideon spuse că el o invidiază, pe ea și generația ei, care au trăit în vremuri de răscruce și extraordinare, și ea îl zgreptănă pe cap, să nu spună prostii, bine-ar fi dacă generația lui n-ar avea parte de asemenea

vremuri de răscruce și extraordinare. Aaron știu prin intuiție că hotărârea ei o să aibă o influență puternică asupra alegerii lui Yaeli, și se strădui foarte tare să-i arate cât de mult o merită el pe fiica ei, ordonat și curat și cinstit, și cu simț de răspundere și vine dintr-o familie bună, și simți tot timpul că ea nu-l iubește. Ghideon îi era cu mult mai drag, deși își punea picioarele pe masă și imita vorbiri cu accent, lucruri pe care înainte nu le făcuse niciodată; o lăsă chiar să-l învețe să danseze „debka" așa cum trebuie, și ea tropăi cu el prin salon, râzând și prostindu-se în fața lui cu picioarele desculțe și tinere și pline de bucurie, și Aaron își coborî privirea și se uită la palmele lui și se concentră asupra lor, cu ce ușurință țopăie ea, nimic nu-i apasă sufletul, și din când în când îi arunca o privire printre gene rușinate, cum dansează, făcând să fulgere în fața ochilor lui secretele unei lumi întregi care lui îi era ascunsă, și i se strânse inima când se gândi că și Yaeli și Ghideon or să aibă cândva asemenea amintiri, or să cunoască o asemenea veselie, datorită copilăriei lor, și taberelor, și excursiilor, și dansurilor, ba chiar și datorită certurilor lor prostești, iar el – el ce, el ca părinții lui. Dezertor. Aaroning.

O dată pe săptămână se duceau cei trei la film, băieții plăteau împreună pentru biletul lui Yaeli și ea stătea între ei. După aceea o invitau împreună la un falafel sau la o șaorma, ea lichida o porție întreagă și era gata să înfulece imediat încă una, și-i cumpărau și semințe de dovleac pe ulicioara Bahari, și cu coada ochiului vedeau femeile de stradă și pe clienții lor, și nu vorbeau despre asta. La urmă se duceau la Allenby și-i cumpărau acolo înghețată americană și dulciuri cu cremă și ciocolată împletită, avea o poftă de mâncare formidabilă, mai ales pentru dulciuri, și mai ales de ciocolată și zahăr-candel, și Aaron se gândi cu tristețe că asta riscă să-i distrugă încetul cu încetul dinții ei cei albi. Când mergeau cu autobuzul acasă, în cartierul lor, stăteau tot drumul în picioare, pentru ca nici unul dintre băieți să nu fie privat de Yaeli din cauză că banchetele sunt pentru doi. În tot ce făceau aveau grijă, fără vorbe, să respecte un echilibru și o corectitudine desăvârșite: în ziua în care Ghideon era bolnav, Aaron evita să meargă cu Yaeli acasă, să

nu încalce alianța tripartită; sâmbetele seara, când cei din „grupul" lui Ghideon treceau prin fața membrilor „barăcii" lui Yaeli, amândoi se făceau că nu se cunosc, și asta nu din cauza fidelității lor față de organizația din care făceau parte. Aaron era atunci în patul lui, prefăcându-se că citește, chinuindu-se, și știind că chiar dacă se poate bizui pe ei fără nici o rezervă, chiar și când sunt departe unul de altul ei se află împreună în locul de unde el lipsește. Când el și Ghideon erau fără ea, nu conteneau să vorbească despre ea. Ea umplea acum întreaga lor lume, și ei o purtau între ei cu grijă și uimire, ca doi care duc un leagăn. Din zi în zi li se părea mai matură și mai ageră la minte. Uneori – mai matură decât amândoi. Discutau întruna lucrurile aparent simple pe care le spunea ea, și găseau în ele sensuri tainice și profunde, dezbăteau serioși mâncărurile care-i plăceau, preferințele ei în materie de filme și stele de cinema și cântăreți; îi cumpărară o carte de Esther Kal, și înainte de a i-o înmâna citiră din ea împreună cu voce tare, și o studiară îndelung, și simțiră cum se maturizează și se coc împreună. În fiecare joi îi citeau în *Pentru femeie* horoscopul, și fiecare dintre ei controla pe furiș, dar pedant ce le vestește viitorul lui și prietenului lui în domeniul vieții amoroase, și împreună cu Yaeli ascultau în fiecare săptămână emisiunea „Parada șlagărelor" și trimiteau cărți poștale în numele ei, ca să câștige, și fiindcă Yaeli era abonată la *Maariv pentru tineret* îl cumpărau și ei și-l înghițeau imediat, ca să aibă despre ce sta de vorbă cu ea, ca să fie împreună cu ea, încă și încă.

Un singur lucru înnora puțin fericirea lui Aaron: disputele și provocările dintre Ghideon și Yaeli. Ăștia doi izbuteau să se scoată din minți unul pe celălalt, și cine știe ce li s-ar fi întâmplat dacă Aaron nu i-ar fi răcorit puțin cu tăcerile lui, cu privirile lui, cu seriozitatea lui. Aproape orice chestiune de interes public sau național despre care vorbea Yaeli îl scotea pe Ghideon din sărite, și el uita toate promisiunile pe care i le făcuse în privința asta lui Aaron în clipa în care ea răspundea la discursurile lui cu vreo propoziție zâmbăreață exprimând îndoială. Chiar și de ziua de naștere a lui Ghideon, când s-au dus tustrei împreună la cafeneaua Naava și au stat în grădinița plăcută să bea ceva, au început să se

certe. Asta a început – ce importanță are cum a început, de fiecare dată aveau alt motiv, Ghideon vorbea, se pare, despre musicalurile șchioape care devin, spre marea lui părere de rău, populare în Israel, și Yaeli spuse că e nebună după ele, măcar de-ar putea odată să danseze într-un musical cu decor bogat și trupă numeroasă, și după ce încetară să se enerveze unul pe celălalt pe tema asta, tăcură puțin, ședeau gâfâind, bosumflați, privind fiecare în altă parte, și după cinci minute iar erau adânciți într-o ceartă fierbinte, Aaron nici n-a simțit cum a început, îl auzi numai pe Ghideon declarând că uniforma in școală e, după părerea lui, calea cea mai sănătoasă de a educa în elev sentimentul de apartenență și identificare cu obștea. Yaeli își țugui buzele și lăsă să se audă un fel de „Pppp!" neplăcut: ea se simte ca la pușcărie în hainele astea de copil-cuminte-din-Ierusalim, și aici Aaron încetă să audă, se plictisi de ei, se uită la cerul albastru, cerul de seară al Ierusalimului, îi așteptă răbdător pe cei doi să se liniștească, încercă să se gândească în ce fel or să sărbătorească peste două săptămâni ziua de naștere a lui Yaeli, ea și Ghideon erau născuți în aceeași zodie, și cum, iarna viitoare, or să sărbătorească toți trei ziua lui de naștere, și amestecă în paharul înalt din fața lui, supărat pe Ghideon că-și comandase cafea filtru, Aaron știa că lui Ghideon nu-i place cafeaua, în general cum se poate suporta gustul de cafea, ce-i cu toată minciuna asta despre cafea sau bere blondă sau vin sau țigări, e limpede că nimănui nu pot să-i placă gusturi ca astea în gură, nici când o să aibă optzeci de ani el n-o să participe, numai de dragul lor, la spectacolul ăsta, și ce i-a venit lui Yaeli să comande Cico fără cafeină, dar cu gust de cafea, și se trezi din gândurile lui când realiză deodată că spiritele s-au încins foarte tare în jurul lui.

– Eu una n-o să mă fardez, clocotea Yaeli, dar dacă o fată care nu-i frumoasă vrea să ajute un pic natura, de ce nu?

– Față vopsită – caracter fățarnic!, spumega Ghideon. Și când te gândești numai cât timp îți trebuie ca să răzuiești toate straturile până s-ajungi la fata adevărată! Fața îi era palidă, și el și-o apropie de fața ei tulburat, ochii lui verzi sclipiră deodată într-o culoare tare, și vocea îi tremură puțin.

– Vorbești din experiență personală, domnu' Ghideon?

Se lăsă tăcere. Aaron se trezi și gândi că acum ar trebui să spună ceva, imediat, să spulbere apăsarea, să depărteze puțin fața lui Ghideon de fața lui Yaeli, și văzu că pe fața ei ceva nu e cum ar trebui să fie, ochii ei erau ca niște valuri furtunoase, niște talazuri tulburi căprui-verzi erau în ochii ei, făceau spumă și se retrăgeau, și Ghideon nu-și mută fața de lângă fața ei, și ochii lui se află adânc în ochii ei, cu ce putere și ce flacără și ce duritate își înfige el ochii adânc în ochii ei, și valurile astea parcă s-ar întoarce întruna și s-ar despuia în zbuciumul lor. Și acea tulbureală ciudată se topește în ochii ei, se diluează, se înmoaie și piere, și o strălucire străină îi inundă, parc-ar fi ochi de pisică, Aaron nu înțelegea ce se-ntâmplă și ce trebuia să le spună ca să-i potolească, fiindcă i se părea că tot timpul ascultase tot ce spuseseră, și totuși, ca de obicei, era pe dinafară, adică – înăuntru, cufundat într-o amintire îndrăgită despre, bine, e o amintire cunoscută, și totuși, despre ce-a simțit în clipa aceea, când Yaeli a ieșit la lumină ca un fluture viu la ora aceea de balet, și despre faptul că dacă te îndrăgostești de cineva e ca și cum l-ai salva puțin de la moarte, și bineînțeles și cel care se îndrăgostește se salvează.

– Și tu ce spui, Kleinfeld, care-i părerea ta, poate o s-o auzim odată? îl întrebă Yaeli, și făcu un efort ca să-și mute fața de lângă fața lui Ghideon, și era o anumită nerăbdare rece în vocea ei. Poate că în sfârșit ne spui odată ce crezi tu cu adevărat în loc să învârți ca un nebun cu lingurița în *milk shake?*

Încetă imediat. Se uită uimit la mâna lui care încă mai zvâcni o clipă. Apoi o privi pe Yaeli, zâmbi cerându-și iertare, neajutorat. Obrazul ei și obrazul lui, față-n față. Fața ei, frumoasă în mânia ei, linia fermă a nasului ei ieși o clipă în evidență și păru aproape strivitoare. Și ochii ei, care acum erau absolut verzi, niciodată nu mai fuseseră atât de verzi și de temerari, de unde a luat ea o asemenea culoare, și Aaron se uită lung la ei, încercând să înțeleagă ceva, să îndrepte o greșeală, scufundându-se și coborând în adâncul lui, dispărând o clipă, și deodată izbucni din sinea lui cu o putere pe care încă n-o știa, pe viață și pe moarte, într-o cascadă de cuvinte, de declarații:

– Aș vrea să hotărăsc singur vârsta la care o să mor! Înțelegeți? Vreau să mor la treizeci de ani exact! În ziua în care o să împlinesc treizeci de ani! Tânăr și puternic, și fără nici una din bolile bătrâneții!

– Taci, taci, faci o greșeală, privește mutrele celor doi și taci.

– Să mă sinucid fiindcă așa am hotărât eu! În culmea vieții! Și credeți-mă, cine face așa o să fie mai fericit decât toți, fiindcă simte mai mult decât toți cât de aproape e sfârșitul, și atunci totul în viața lui devine puternic și concentrat, și el nu știe ce-i plictiseala, și nici ce-nseamnă să te irosești așa fără nici un rost...

Glasul i se stinse. Se strânse tot și începu să mormăie. De ce nu mi-am ținut gura. Se lăsă o tăcere jenată, și oamenii care ședeau la alte mese se uitară la el, și tăcerea parcă făcea greșeala lui să pară mai gravă, greșeala unuia care încă n-a înțeles până la capăt codurile legilor societății și ale bunului-gust în conversație. Unul care nu știe să aprecieze exact pe unde trece granița care-i desparte pe oameni unul de altul, hotarul care se află între el și cei al căror lăuntru e diferit, se pare, de lăuntrul lui, și ei nu vor câtuși de puțin să se expună unui lăuntru ca ăsta, larg deschis. Unul ca el, un copil. Se umplu de rușine și obidă, și de ură totodată, pe trădarea lui față de sine însuși, pe faptul că dezvăluise astfel altora ceva ce ei nu vor să accepte. „Kleinfeld și filozofările lui", spuse Ghideon, aruncând o privire rapidă oamenilor care ședeau la mesele din jurul lor, și tustrei râseră cu un râs exagerat, și Aaron gândi că totul e pierdut, totul nu-i decât amăgire, el nu-i salvat, încă nu-i mântuit. Fără să-și dea seama își strânse degetele pe încheietura mâinii și începu s-o stranguleze și să numere în sinea lui, dar se scutură imediat, ajunge, am terminat cu treburile astea! Au murit! Și totuși, undeva, în întuneric, într-un loc îndepărtat, se mișca un trup mare, întunecat. Se mișca puțin, ca prin apă.

În cinstea celei de a treisprezecea zi de naștere a lui Yaeli el formulă ideea senzațională, supra-aaronică, să-i coacă o pâine albă dulce, ca pâinea de Șabat, imensă, după chipul și asemănarea ei. Ghideon se entuziasmă și declară că de ani de zile n-a mai auzit de la Aaron o idee trăsnet ca asta. Cuvintele astea, foarte

preţioase pentru el, Aaron le păstra într-un loc anumit, rotund şi transparent, ca un glob pământesc minuscul în care există totul, şi în anumite nopţi te poţi bucura acolo cu adevărat, şi o anumită nebuloasă, vagă, cu obraji de piersică şi ochi căprui migdalaţi, puţin oblici, devine uneori reală şi concretă, dar tăcere!

Îl rugară pe tatăl lui Aaron să-i ajute la copt pâinea, şi-i destăinuiră numai un singur lucru, că acea coptură dulce e destinată unei fete din clasa lor, căreia îi plac dulciurile. Nici măcar numele nu i-l dezvăluiră. Tata râse, îl bătu pe Aaron cu drag pe umăr, se vedea pe el că e foarte mulţumit, şi spuse „unde Moishe se găseşte – nu-i loc pentru deznădejde" şi că e bine c-au apelat la el, el cu experienţa lui de zece ani la brutăria Angel, doar nu întotdeauna a fost un funcţionăraş cu plaivaz la consiliul muncitoresc, cândva, înainte de accident, era muncitor adevărat, îşi rupea spinarea sub sacii cu făină, lucra nopţile ca un diavol. Era un Stahanov adevărat.

Şi aşa, pentru două ore febrile, presărate cu făină, blocară cei trei bucătăria pentru ei. Le înştiinţară pe Yohi şi pe mama că accesul femeilor e interzis, şi se cufundară în procesul coptului. Tata amestecă fluierând făină şi ouă şi margarină şi apă, şi îi instrui cum să frământe şi să răsucească aluatul până când creşte. După cum îi era obiceiul, făcu totul în cantităţi prea mari, şi masa din bucătărie era de-acum acoperită cu cocoloaşe de cocă moi, brăzdate de zigzaguri. Tata unse tava bine-bine cu margarină, şi în timp ce el se desfăta cu mişcările mâinii lui, băieţii sculptară dintr-o bilă de aluat moale faţa lui Yaeli, cu obrajii rotunzi, sănătoşi, cu nasul mic şi ferm, şi buzele zâmbitoare, amuzate, dintre care cea de jos iese puţin înafară, într-un uşor protest, auuu, buzele care parcă fac în ciudă ale lui Yaeli, şi apoi fixară în aluat două migdale, şi Aaron privi, dădu din cap că nu-i bine, le puse mai în diagonală, şi începu să zâmbească: de-acolo îi privea Yaeli. Aproape că semăna cu ea însăşi.

Atunci îi sculptară gâtul, gâtul cel lung şi subţire. Aaron se îndulci cu totul când îl simţi lunecând între palmele lui, atât de fragil, prea fragil ca să suporte o asemenea fericire. În clipe ca acelea sufletul lui Aaron era atât de larg şi de adânc, încât era

sigur că în curând, foarte în curând, această lărgime și această adâncime o să se întindă și mai mult, o să răzbată pretutindeni. Dragostea lui, chiar și în clipele în care era dureroasă, îl făcea mai puternic; și talentul lui pentru iubit nu era mai prejos decât al altora: cerul acesta nimeni nu i-l poate ascunde. Tata începu să rânjească, și spuse că acum ei trebuie să dirijeze tancurile și să atace înspre sud, la părțile mai interesante, și Aaron, care avea întotdeauna idei fenomenale și pline de inspirație, dar aprofunda mai puțin modul de a le pune în aplicare, în complicata lor realizare, începu acum să-și regândească propunerea.

Tata nu-i înțelese ezitările. Întrebă dacă doamnei i-au crescut de-acum țâțe și dacă acelea sunt așa sau așa. Sau poate că tocmai așa. Mâna lui sculpta repede bile de aluat rotunde, umflate, le aduna în palmă o clipă și le terciuia: poate așa? ca niște pere? ca niște grape-fruit? a? ce? Degetele lui se tăvăliră și răscoliră prin aluat, și fața lui străluci nădușită. Aaron își fixă privirea asupra mesei, și tata spuse cu un glas amuzat, împăciuitor:

– Ce-ați roșit, măi flăcăi? Dacă facem o sculptură, atunci trebuie să fie întocmai! Naturală!

Ghideon lăsă în cele din urmă să-i scape că n-are, adică, deocamdată n-are nimic, și tata dădu din umeri și spuse: „Platfus?" și lovi cu putere, cu palma întinsă, bilele de aluat și le turti. „Nu-i grav", spuse ca și cum ar fi vrut să-i consoleze, ciupind cu degetele sfârcuri drăguțe de copil, „O să-i crească. Și Sophia Loren a fost cândva ca o scândură". Acum lucrară în tăcere. Aaron îi făcu un braț, și Ghideon pe celălalt. Aaron sculptă încheietura fină a mâinii, și ca să-i dea formă aproape că se lăsă ispitit să alunece asupra ei cu limba. Din când în când privirea lui scăpa, fără voie, și cădea pe cele două sfere de aluat turtite de pe masă. Tata luă de la el și de la Ghideon brațele și le alipi la trup cu precizie, mușcându-și limba. Pe antebrațul tatei, pe partea dinăuntru, strălucea arsura roșie-galbenă, care întotdeauna arăta proaspătă, amintire de la accidentul în care își băgase din greșeală mâna în cuptorul cel mare al brutăriei și carnea i se lipise de metal. Luă un cuțit și cu ajutorul lui pili și scobi locurile unde brațele se leagă de umeri. Apoi își cercetă satisfăcut

opera, şi Aaron îşi aminti zilele când tata se scula să plece la lucru la două noaptea, înainte ca mama să facă din el un funcţionar cu definitivat şi pensie. Ce campanie tăcută de migraţiuni se petrecea atunci în casă! Aaron, care avea pe atunci patru sau cinci ani, se strecura imediat în locul care se elibera în patul dublu, lângă mama; Yohi trecea cu ochii închişi în patul lui Aaron, în care salteaua era mai groasă şi răsfăţa trupul mai mult; bunica ieşea din cămăruţa ei, mică şi zăpăcită, şi mergea ca ameţită de somn în patul gol şi cald al lui Yohi, ghemuită toată în jurul ei însăşi, sugându-şi degetul mare, şi aţipea. Tata stătea în uşă, îmbrăcat cu salopeta lui albastră, privind nostalgic la vârtejul ăsta surd, la poalele halatelor de noapte care fluturau şi fâlfâiau, la plăpumile de puf care gâfâiau şi se lăsau, asculta murmurele femeilor adormite, încă o clipă mai stătea acolo, cu mâna pe clanţa rece, termometrul exilului lui, refuzând să se rupă de această casă, care se închidea după el imediat ca şi cum s-ar fi vindecat într-o clipă, să plece odată, să se ducă, gândea Aaron, şi fără să aştepte trântitul uşii se prelingea în adâncitura imensă şi caldă, lipindu-se pe furiş, zăpăcit, de rotunjimile maică-si care mârâia uşor, întinzând spre el din somn un şezut suplu, căldicel, iar el – Iakov cuprins de emoţie, primind cu o tulburătoare împunsătură în inimă binecuvântarea lui Itzhak cel orb pentru Esau, se strângea în ea încă mai mult, cu toată fiinţa lui, un „la revedere" nefericit, surd şi frustrat se auzea atunci din uşă, să plece odată, şi un mic val de frig îi înfiora o clipă pe cei care rămâneau acasă.

Bucătăria, a cărei uşă era închisă pentru mama, ceea ce o înfuria grozav, era de-acum caldă şi plină de aburi, şi cei trei nu vorbeau prea mult. Aaron îi ciopli în aluat piciorul. Modelă cu milă genunchiul cel mic, încă de copil, şi după aceea lunecă cu mâna peste gleznă până o făcu subţirică şi frumoasă. În răstimpuri vedea privirea cercetătoare a lui Ghideon aţintită asupra lui, şi atunci îşi ştergea imediat de pe faţă expresia care urca acolo dinăuntrul lui şi i se revărsa pe chip. Tata luă de la ei cele două picioarele în cele două palme ale lui şi râse: erau atât de diferite unul de celălalt! „Ţie îţi plac grase, a?", îi dădu un

ghiont lui Ghideon. „Cu carne multă, a? Ce? Foarte bine! Să ai pe ce pune mâna!". Și Aaron nu-l asculta. Controlă numai și văzu că Ghideon uitase să facă la piciorul ei interstițiul dintre degete, și gândi că Ghideon nu știe să iubească așa cum știe el, Aaron. Nu se angajează până la capăt.

– Acum n-a mai rămas decât curul, și-am terminat, spuse tata, și se îndreptă spre cuptor.

Aaron îi aruncă o privire lui Ghideon și amândoi roșiră. După aceea, pentru ca nici unul să n-o ia înaintea celuilalt, luară dintr-odată niște ghemotoace de aluat mici, și începură să le modeleze. Lui Aaron i se părea că aluatul i se arcuiește sub degete. Fața lui Ghideon era atrasă ca de-un magnet de coca din mâna lui și ochii îi erau puțin sticloși. Aaron sculptă fesa ca pe o jumătate de măr și o puse pe masă în tăcere, și imediat își trase mâna înapoi. Ghideon puse pe masă fesa sculptată de el. Tata râse din nou: „Voi sculptați aceeași fată?".

Apoi spuse: „Închideți ochii o clipă, tare-tare, fiindcă acum vine ceva numai pentru de la șaisprezece ani în sus". Lipi cele două fese de tava unsă, și lipi de ele cele două picioare, și le depărtă nițel unul de altul. Se inclină asupra celor două coapse dezgolite, ca de broască, se aplecă deasupra lor concentrat și serios, și unghia lui cea mare, cea galbenă, cea încovoiată, tăie o despicătură adâncă între ele.

– Fain, s-a făcut! Și toate astea o să le acoperim bine-bine, să nu vadă nimic doamna voastră! Și el presără susanul și stafidele cu o mișcare generoasă a mâinii, ca de semănător. Aaron urmărea zborul mâinii lui. Corpul delicat se acoperea încet-încet.

Atunci, cu o mișcare largă, o mișcare de bărbat, tata băgă aluatul dulce în cuptor. Curând de tot veni de-acolo mirosul proaspăt, îmbătător, de copt.

29

– Vasăzică, Aroncik, putem de-acum să comandăm un costum?

La cină începură să-l tachineze. Tata îl văzuse împreună cu Yaeli și Ghideon lângă stâncă. Cineva îi povestise mamei că s-a întâlnit cu cei trei la cinema. Fețele lor, a tatei și a mamei, străluceau: ca și cum într-o clipă casa ar fi fost salvată de tristețea cenușie pe care o aruncaseră asupra ei evenimentele ultimului an; tata își apropie fața de fața lui Aaron și ceru să afle, cu o voce înecată de râs, ce face cuscrul, tatăl tinerei doamne, iar mama spuse, gânditoare, că numele de familie al lui Yaeli – Kedmi – îi sună, cumva, ca un nume fabricat, care camuflează poate altceva. Îl interogă cum arată casa lor pe dinăuntru, când s-au făcut acolo ultima dată reparații, cât de mare e frigiderul lor și dacă mama lui Yaeli e acea Kedmi despre care se spune că a cumpărat din America păr artificial din astea moderne, care pare adevărat, pe care-l poți chiar trimite la coafor, fiindcă uneori, explică ea sever, și ochii îi luceau ca un avertisment, uneori se cumpără un asemenea păr numai ca să crape vecinele, și uneori ca să fie ascunse probleme cu părul care cade, și o asemenea problemă poate să fie, hotărât lucru, ereditară, își strânse și-și țugui buzele acră, ca una care și-a îndeplinit datoria.

– Ei, ajunge, ajunge, mămico, spuse tata mustrător, încă n-a venit timpul să vorbim despre părul ei și despre cum îi cade părul, și lucrul cel mai important, Aaron, e că trebuie s-o inviți pe frumoasa ta la noi, s-o cunoaștem și s-o cercetăm și noi de-aproape. Pe fața mamei apăru râsul pe care Aaron îl detesta, râsul ei muieresc, murdar, tata întrebă din nou cum o cheamă pe

mumoasa lui, şi Aaron roşi şi-şi trase capul între umeri, temându-se c-o să-i spună după el numele cu gurile pline de mâncare.

– Atunci mai mănâncă, mai mănâncă!", insistă mama, înălţând în farfuria lui un morman de pireu albicios.

– Acum e timpul tău! Acum trebuie într-adevăr să-ncepi să-nfuleci! Şi tata tăie cu cuţitul mare, „Ucigaşul", o felie groasă, cărnoasă, de pâine cu chimion şi i-o trânti în palmă. Oi, Aroncik, strigă, habar n-ai cât sunt de bucuros!

Erau într-adevăr veseli. Păreau deodată să aibă inima uşoară, păreau entuziaşti şi tineri. Tata îşi ridică farfuria şi răsturnă din ea pastă cafenie de fasole în farfuria lui Aaron: „Mănâncă fasolică! Doar nu te duci să te-ntâlneşti cu ea diseară! A?" şi părinţii lui hohoteau de râs, tot timpul izbucneau în râsete zgomotoase şi-şi aruncau unul altuia priviri necunoscute, proaspete, şi când mama împărţi găina mâna ei se odihni pentru o clipă pe mâna lui tata.

– Mai ia nişte pulpă! strigă, trecând în farfuria lui Aaron un picior de găină din farfuria ei. Ăsta e pentru tine momentul să recuperezi ce-ai pierdut! Mănâncă! Nu ţine în gură! Mănâncă!

Ei vociferau în jurul lui, îngrămădeau în farfuria lui ce era mai bun din toate mâncărurile, mâinile lor se mişcau în jurul lui cu repeziciune, încoace şi încolo, desenând, atunci când se încrucişau, un semn de anulare pe faţa lui Yohi, care mesteca în tăcere; şi Aaron – doar şi el îşi ferea ochii ca să n-o vadă, fugea de ea, şi în ciuda voinţei lui se strecura în el o mândrie nouă, ca şi cum el, el şi nu altul, ar fi reuşit cu un singur gest să deschidă o fereastră mare, de care toată familia îşi strivea mai înainte faţa dându-se de ceasul morţii, şi un curent de aer proaspăt şi bogat a năvălit înăuntru. O clipă se lăsă în voia acestei plăceri, atunci văzu înclinarea capului plecat al lui Yohi, şi faţa maică-si care sorbea cu pasiune suflul cel nou de aer, şi amintirea pantofilor lui de la bar-mitzva licări în el, pantofii aceia făcuţi anume ca el să pară mai înalt. Umerii i se lăsară în jos. Ochii lui căutau ochii lui Yohi şi limba lui îşi făcu drum printre cocoloaşele de mâncare care erau în gura lui, ca să-i atingă măseaua de lapte. Tata şi mama mestecau şi vorbeau necontenit, şi el de-acum nu-i mai auzea. Mama uită chiar să-i dea cu linguriţa

mâncare bunicii, și bunica ședea cu farfuria cu carne de găină fărâmată în față, și un firicel de salivă se întindea spre babețica de pe pieptul ei. Aaron își umplu gura și nu fu în stare să înghită nimic. Trecea intr-una cocoloașele de mâncare dintr-o falcă în cealaltă, scurmă în felia lui de pâine, scoase din ea cu nervozitate una după alta semințele negre de chimion, le puse în ordine în fața lui, în formă de cap de săgeată, în formă de cârd de berze, de-acum înainte o să mănânce în fiecare zi și halva și piure, ca să se fortifice, ca să-și apere mai bine locul acela al lui, pe cea care dansa acolo, și afară de asta cel puțin șapte pătrățele de ciocolată în fiecare zi, nu e sănătos pentru dinți, dar o să-l întărească pe Ghideonul lui lăuntric, Ghideon cel de altădată, și el controlă din nou temeinic mica listă pe care-o pregătise, o listă de bomboane de prietenie și amidon de tenacitate și carbohidrat de fidelitate, toate arhetipurile lui personale de hrană, și zâmbi în sinea lui, cu numai două săptămâni în urmă nu avea acolo nimic, era pur și simplu încă un loc pe care nu-l cunoștea din trupul lui, și acum el îl simte viu și pulsând puternic, ca o inimă, și se trezi abia atunci când Yohi împinse deodată farfuria cu compot și se duse la chiuvetă să scuipe, pfui ce gust, ce mi-ai pus acolo. Mama se uită la ea cu ostilitate, gustă un vârf de linguriță și se schimbă la față de rușine, nu s-a-ntâmplat nici o nenorocire, spuse, am încurcat pesemne farfuriile, dacă m-ai ajuta să servesc și n-ai ședea ca o prințesă cu picioarele-n sus asta nu s-ar fi-ntâmplat, murmură, roșie toată, și-i trecu bunicii compotul cu doctoriile ei pisate, acum șezi și mănâncă-ți compotul, nu s-a-ntâmplat nimic, ce te-ai umflat așa ca un curcan, și Aaron privi în jurul lui neliniștit, iarăși a visat, i se păruse că i se pusese o întrebare, că-i prezentaseră o cerere fermă legată de viitor, de viitorul lui, dădu din cap pus în încurcătură, ce vor de la viața lui, se uită fix la masa din fața lui, descoperi surprins vârful de săgeată ascuțit din boabe de chimion, îl mătură dintr-odată, îl risipi, se scutură de cele care se lipiseră de degetele lui, asta-i mai lipsea ca tata să vadă ce face el cu pâine din cea bună.

Dar tata și mama, nici ea, nu observaseră lucrul ăsta, atât de plini erau de bucurie, trăgeau din compot sorbituri lungi,

zgomotoase, cât de mult îi place lui s-o privească pe Yaeli atunci când bea dintr-un pahar de sticlă, atunci el vede reflectată în băutură gura ei frumoasă, buzele lor se mişcau –, se mişcau în faţa lui, toate ironiile şi scălâmbăielile lor i se părură ca ale unor deţinuţi în celula cărora a fost azvârlit un deţinut nou, unul care vrea să pară că nu aparţine câtuşi de puţin de locul acela. Chiar şi cuvintele pe care le spuneau se stricau în gura lor: cuvinte frumoase precum „plăcere" sau „iubire"; el n-o să repete cuvintele astea cu gura lui o zi întreagă. Nu o singură zi: şapte zile întregi. Până când tot ce s-a lipit de ele o să se curețe. Fețele lor se băgară şi mai mult în farfuria lui.

– Doar un singur lucru încă n-am înţeles, spuse taică-su, desfăcându-se mult la curea, revărsându-se într-o clipă şi umplând toată încăperea, tu te-ntorci cu ea de la şcoală cu Ghideon. Te duci cu ea în Vale cu Ghideon. La cinema – iarăşi Ghideon! Până la urmă el o să mai vie cu voi şi ca să vă ţină lumânarea!

Izbucni într-un râs zgomotos, gras, dar în ochii mamei lui Aaron sclipi ceva îngust, de fier:

– Dacă mai aştepţi mult, ăla o să-ţi sufle mumoasa, spuse ea pe un ton în care nu era nici o umbră de glumă. În treburile astea, Aron, nu există prieteni şi nu există gesturi amabile! Cine e puternic şi e primul – acela ia, şi cine-i delicat – mănâncă rahat! Îi aruncă o privire ascuţită tatălui lui Aaron. Se lăsă linişte, şi o amintire apăsătoare umplu deodată odaia, ca şi cum ar fi năvălit înăuntru din pereţi şi din pardoseală.

– Tu ascultă ce-ţi spun eu, Aaron, repetă maică-sa şi-l avertiză apăsat, făcând ca vocea să-i sune strident şi tăios, ca şi cum s-ar fi străduit să căsăpească tăcerea. În treburile astea, cine aşteaptă ca şi cum ar aştepta-o pe mămica o să rămână cu gura căscată uite-aşa! Beee! Coasa de carne a gurii ei se strâmbă în faţa lui:

– Ai înţeles ce-ţi spun eu? Tot timpul ăsta o hrănea grăbită pe bunica, mâna i se ridica întruna şi cobora întruna la castronaşul cu compot, o dată la trei mişcări culegea cu linguriţa o picătură de sub buza bunicii. Yohi nu mai putu să se stăpânească.

– Şi tu să nu-mi strâmbi din nas, madam Aliza Mizrahi! începu să fiarbă mama. Am văzut deja ce specialistă eşti în treburile

astea! Arată-mi numai unde sunt dumnealor, toți curtezanii tăi? Unde? În plicuri? Pe sub timbre? Să-i vedem!

– Șșș, ajunge, mami. Dă-i pace acum! Acum, când Yohi se pregătea pentru bacalaureat, tata o apăra și o dădăcea cu respect. Și la mijlocul nopții se scula, se ducea fără zgomot în bucătărie, îi mângâia capul care căzuse și ațipise peste caiete, îi făcea cafea, un sandviș gros. Tăcea, ca să nu-i abată atenția, și se depărta în vârful picioarelor.

– Atunci să nu-mi facă aicea parlament! bombăni mama. La bărbat-su să facă ce poftește. Nu la mine.

Aaron își propti privirea în farfurie și mestecă terciul cu cocoloașe din gură. Iată, cartofii ăștia intră în mine și o parte o să iasă în căcat și o parte o să rămână în mine și o să devină eu, și de fapt eu mă mănânc acum pe mine înainte ca partea asta să devină cu adevărat eu, și e ciudat să te gândești că orice cartof de pe lume poate să fie până la urmă o parte din mine, și la fel orice castravete sau ou pot până la urmă să fie o parte din mine, din Aaron Kleinfeld, și în aceeași măsură pot să fie și o parte din oricare altul, și eu încă nu știu ce-i al meu și e numai al meu și ce n-am primit de la nimeni și ce n-o să dau nimănui chiar dac-aș vrea și ce n-o să poată fi în nimeni altul în afară de mine, și când o să știu care e lucrul ăsta jur să-l păstrez din toate puterile, căci celelalte lucruri or să-mi fie luate, asta știu de pe-acum, sau eu o să renunț la ele, și poate că în general ele nu sunt cu adevărat ale mele, dar lucrul care e numai al meu am să-l păzesc până la moarte; el nu voia s-o audă pe maică-sa și aluziile ei grețoase, și urgența care era în vocea ei, ca și cum tot destinul lui, izbăvirea sau damnarea lui, toate ar fi depins de puterea lui de a o câștiga pe Yaeli, de a o cuceri pe Yaeli, în general cum poți să cucerești pe cineva pe care vrei să-l iubești, cum poți cuceri pe cineva pe care-l iubești tocmai pentru că e liber, atât de liber. El mesteca și îndesa în gură încă și încă, numai ca să nu trebuiască s-o privească acum, să nu privească tremurul afirmativ al gușii ei, și-și jură că niciodată n-o să fie gelos pe Ghideon din cauza lui Yaeli, căci ăsta e lucrul frumos în prietenia lor a tustrei, că fără cuvinte se crease între ei o împărțeală corectă și neobișnuită, și

fiecare dintre ei doi o capătă pe Yaeli toată pentru el, și totuși - o altă Yaeli, fiindcă Ghideon o cunoaște pe Yaeli pe care o știe toată lumea, o Yaeli mai cum o vede toată lumea, pe când Aaron o iubește pe cealaltă Yaeli, Yaeli așa cum ar vrea ea să fie, și cine o știe așa cum o știe el, cu toată ființa lui lăuntrică o știe.

Nu, el nu era gelos pe Ghideon, fie și numai pentru că într-adevăr nu știa ce-i produce mai multă fericire – Ghideon, datorită căruia îi era atât de ușor să se apropie de Yaeli și s-o cunoască, sau Yaeli, datorită căreia Gideon se deschidea din nou față de el. Și poate că marea lui fericire era îmbinarea celor două lucruri? O privi pe furiș pe Yohi cea mohorâtă, strânsă toată în ea însăși, ea desigur o să-l urască acum din cauza lui Yaeli, dar Yohi îi aruncă o privire ascunsă de încurajare, și asta făcu să-i crească inima: nu le ceda, frățiormaimic, spunea privirea ei, nici tatăl nostru și nici mama noastră n-au avut vreodată parte să se bucure nici măcar de una singură din aceste două fericiri ale tale. Ei nu știu nimic. Ei nu știu nici un sfert din ce știi tu de pe-acum. Poate că din cauza asta te chinuie ei așa.

Dar maică-sa îl îmboldea necontenit cu ascuțișul limbii și, auzindu-i vorbele, văzându-i privirea ascuțită, se putea crede că ea e cea care se află aici în întrecere cu Ghideon.

– Ia bani, ia! îi îndesa deodată bani în palmă când stătea să meargă la un film. Și dacă ăla o să-i cumpere falafel, tu cumpără șaorma! Nu face economii! Totul e-n contul meu! Și când se întorcea de la petrecerile de seară, îl aștepta în capot, zbârlită ca o pasăre în luptă, cerându-i toate amănuntele, ce-a spus aia și ce-a spus ăla, oare chestiunea a ajuns deja la o decizie, oare aia a spus deja ceva care ar putea fi o aluzie la o hotărâre a ei? Degetele mâinilor ei se frângeau unul pe altul. Buzele ei murmurau împreună cu el răspunsurile lui scurte. Uneori, atunci când îl înmuia în amărăciunea asta a ei, îi descria cu o pasiune stranie ce găluşcă o să-nghită el dacă n-o să fie cu ochii în patru, dac-o să-l lase pe Ghideon să i-o sufle pe Yaeli de sub nas, Aaron avea o senzație ciudată, o bănuială că o-ncearcă un fel de plăcere strâmbă, sucită, să-l corupă, să-i țintuiască, în felul ăsta urechea de pământ, de pământul ei:

– Și când ești cu ea, cu mumoasa ta, îl prevenea, și îi săreau scântei din ochi, să nu cumva, Doamne ferește, să-i arăți c-o vrei! Ferească Dumnezeu! Dacă faci asta o să-nceapă imediat să te umilească!

Își îngusta privirea până când ochii rămâneau doar o crăpătură îngustă, vocea îi devenea solemnă și gravă, încărcată de minereuri ancestrale:

– Și nu fi cu ea ca o bășină cum ești tu întotdeauna! N-o lăsa imediat să vadă tot ce gândești. Nu te vinde în felul ăsta, pe gratis. Joacă-te un pic cu ea. De ce nu. Femeilor le plac bărbații de felul ăsta. Așa să știi!

Aaron se gândea la Yaeli cea pură, la trandafiriul pe care îl înflorise odată pe gâtul ei, și mai că nu izbucni în râs.

– Și nu râde așa, nesimțitule, se supără maică-sa, crede-mă că mumoasa ta de mult nu mai e o mielușea nevinovată, dacă știe așa de bine să vă manevreze pe-amândoi și să vă joace pe-amândoi împreună pe degetul ei mic, ascultă-mă pe mine, Aaron, că știe deja foarte bine că pe copii nu-i aduce barza.

Dădu din cap în fața lui ca o întruchipare a virtuții, și iarăși îi sări în ochi acea contradicție uluitoare între expresia asta fățarnică a ei și trăsăturile feței însele, care erau totuși plăcute și pline de poftă de viață, aproape provocătoare. Aaron fu prins pentru o clipă într-un labirint amețitor, apoi dădu din umeri, încercă să se retragă.

– Și unde-anume mi te duci, îndreaptă spatele, își coborî ea glasul. La ea?

– Dă-mi pace. Mă gândeam să mă duc în camera bunicii. Să-i citesc ziarul.

– Bunica! Ce mi te duci tu la bunica? Un nătărău de paisprezece ani și jumătate petrece cu bunica! Și ce pricepe ea din ce-i citești tu în fiecare zi? De ce nu te duci la mumoasa ta?

– Fiindcă... Fiindcă Ghideon nu-i acum acasă.

Ea izbucni în râs:

– Un sfânt nevinovat! Dar poate că el e acum din întâmplare la ea, poate că e acum împreună cu ea la ea acasă, în odaia ei, șed pe pat și râd de-un prostănac?

– Nu, el nu-i acolo.

– Și dacă e, atunci sigur c-o să vină în fugă, iute-iute, să-ți povestească, da? Du-te, du-te la frumoasa ta, ia-o și fugi! Bani ai?

– Dar bunica...

– Las-o odată pe bunica! Ce folos ai tu de pe urma bunicii? Bunica și-a încheiat de-acum cariera! Și crede-mă că ea nu te-ar fi așteptat nici măcar o jumătate de secundă dacă ar fi avut o ocazie! Îi îndesă cu forța în palma care refuza s-o primească o bancnotă de o liră. Du-te și mulge bine-bine viața, că dacă nu – altcineva o s-o mulgă-n locul tău!

Fața lui se îngustă ca nările unei cămile pe timp de furtună. Încă o clipă încercă să-l împingă afară, îl îmbrâncea pur și simplu cu mâinile, apoi îl lăsă. Să facă ce vrea. Ea, slavă Domnului, nu mai răspunde pentru el. Cum-necum, ea s-a descurcat de minune în viață. Degetele ei mototoleau o cârpă. Se depărtă și-l lăsă singur. El n-o să se ducă. El n-o să se ducă. Ieși în balcon, și se uită încolo și încoace. Nu văzu afară copii. Ziarul *Maariv* de ieri era aruncat acolo. Aaron îl răsfoi până găsi anunțurile de doliu. Îl alese pe Avraham Kadishman, fie-i amintirea binecuvântată, a fost izbăvit de suferință. Se jucă puțin cu literele, var, mai, har, ham, ram; alcătui încă cinci cuvinte noi, proaspete, și trecu la Pasia Sternberg, fie ca sufletul ei să rămână împletit în buchetul vieții, dar curând se sătură, o să termine diseară. Se duse în camera lui, se așeză pe pervazul ferestrei, cu un picior pe „Friedmann". Deschise cutia lui cu negative și privi. De luni de zile n-a mai adăugat nimic la colecție. Trecu prin fața ochilor bucățelele negre de celuloid, căutând în fiecare figură aura ușoară. Și există triburi primitive care nu acceptă să fie fotografiate, ei cred că fotografia fură o parte din ei. Poate c-o să-l roage pe Shimek să-i trimită un negativ cu o poză de-a lui, de-a lui Aaron. O să fie interesant s-o privească. El știe dinainte cum arată aura lui. Rotundă și suplă și iradiind o lumină dulce, portocalie. Ce prostii a spus maică-sa. Ghideon și Yaeli, zău așa. Și tocmai în ultimele zile până și certurile lor s-au liniștit, slavă Domnului. Poți merge între ei fără să surzești. De fapt, dacă n-ar fi fost Aaron care în cele din urmă a deschis gura, s-ar fi lăsat între ei o tăcere absolută. Oricum, ce înțelege

ea. Sări, își luă mingea de fotbal și coborî jos în stradă. Strada din fața blocului era pustie. Se jucă aici. Se jucă acolo. Lângă trunchiul tăiat al smochinului zări ceva și se opri. Își strânse mingea la piept și se apropie: o frunză. O frunză verde mică de tot răsărise chiar din trunchi. Ochii i se duseră de la sine în sus, la jaluzelele ei trase. Unde e ea acum. Dădu ocol trunchiului. Se aplecă și-l atinse cu grijă. A apărut și toată iarna trecută a stat înăuntrul lui. Una dintre vecine, poate chiar mama, a dat telefon și i-a anunțat pe părinții Ednei să vină s-o ia. Tot blocul stătea atunci în spatele jaluzelelor închise și a văzut-o pășind cu capul plecat, parcă împietrită, între cei doi părinți ai ei, amândoi mici de statură. Îi aștepta un taxi, și Edna a dispărut înăuntrul lui. Acum tatăl ei o să se întoarcă și-o să-și fluture pumnul în fața jaluzelelor, acum o să blesteme cu un blestem îngrozitor și blestemul o să se îndeplinească, dar tatăl ei nu s-a întors și n-a blestemat, tustrei au intrat în taxi în liniște și au dispărut pentru totdeauna, poate la ei acasă, poate la vreun sanatoriu pentru ea, și pe ea am trădat-o, și apoi se năpusti înapoi și execută repede o înaintare irezistibilă de-a lungul unei jumătăți de stradă în fața tribunelor în delir și imediat se opri: ajunge. El de-acum nu mai are nevoie de toate aceste ca-și-cum. Datorită lui Yaeli el trăiește de-acum cu adevărat. Din nou aruncă o privire prudentă spre jaluzeaua trasă de la etajul trei. Datorită lui Yaeli a încetat în ultimele săptămâni să simtă pustietatea din locuința închisă. Și ceea ce fusese prins acolo pentru totdeauna, ceea ce nu încetase să fâlfâie acolo din aripi și să se zbuciume între ziduri. Își mută privirea și fugi de-acolo, sărind cu ușurință amară într-un picior, datorită lui Yaeli el fusese salvat de tot felul de eventualități nefericite în viitor. Dar unde au dispărut toți copiii. Straniu. Îl chemă cu jumătate de glas pe Ghideon. Tăcere. Poate să dea o fugă la băcănia din centrul comercial. Poate că mama are nevoie de ceva. Poate ulei. Ieri se mira că sticla s-a terminat atât de repede. El e cel care mănâncă acum totul cu ulei. Deodată se trezi fugind în sus pe scări la scara trei. Trecu în vârful picioarelor pe lângă ușa lui Tzahi. Urcă la etajul doi. Își lipi urechea de ușa lui Ghideon. Îl chemă „Ghideon" în

sinea lui. Dinăuntru se auziră deodată voci certându-se şi el se dădu înapoi. Mira, mama lui Ghideon, ţipa acolo: „De ce ne faci tu nouă asta? De unde bucuria asta de a distruge totul?". Iar tatăl lui Ghideon răspundea pe acelaşi ton al lui amabil şi afurisit: „Eu am grijă de fericirea ta, scumpa mea, doar atât. Oare am ceva mai scump decât fericirea ta?". Se lăsă tăcere, şi mama lui Ghideon spuse cu glas înecat de plâns: „Nu pleca. Te implor. Nu mă lăsa aici singură cu el. Tu mă împingi la asta, de ce, de ce". Şi tatăl lui Ghideon răspunse cu glasul lui amuzat şi rece: „O iubire nouă va face minuni tenului tău, draga mea". Aaron dispăru de-acolo, tulburat, răvăşit şi plin de o scârbă surdă. Toate lucrurile de care se ating ăştia, oamenii mari, se infectează. Se aşeză pe trepte în spatele casei şi-şi prinse capul între genunchi. El n-o să fie aşa. Niciodată. Iubirea lui o să fie întotdeauna pură. Aşa o iubeşte pe Yaeli acum, şi aşa o va iubi până în ultima zi a vieţii lui. Şi măcar de-ar da Dumnezeu să moară înaintea ei, ca să nu trebuiască să trăiască pe lume nici măcar o singură zi fără Yaeli. Pentru o clipă încercă să vadă în imaginaţie o asemenea lume, în care Yaeli nu-i umple toată fiinţa aşa cum i-o umple respiraţia. Mâna lui stângă se strânse pe încheietura mâinii lui drepte să sugrume sângele, dar imediat simţi asta şi se mustră pe sine însuşi şi încetă. Doar am terminat cu asta. De asta, slavă Domnului, ne-am lecuit. Acum o are pe Yaeli. Viaţa lui n-are sens fără Yaeli. El ştie că e primejdios să depinzi atât de mult de un singur lucru. Dar poate că numai datorită acestui lucru el ştie să iubească aşa cum iubeşte. O iubire de ori totul ori nimic. Tot timpul mâna lui se cocoţa pe încheietura mâinii ca s-o sugrume. Ce rău îi face lui maică-sa. De ce e ea aşa. În general ce ştie ea despre el şi despre Ghideon sau despre prietenie. Cum i se poate explica, de exemplu, că Aaron i-a scris lui Yaeli o poezie, o poezie cum încă nu s-a scris în cinstea frumuseţii şi a iubirii, a scris-o cu sângele inimii lui, şi sub nici un motiv el n-o să i-o dea lui Yaeli, şi nici măcar n-o să-i facă vreo aluzie că poezia asta există, fiindcă Ghideon nu ştie să scrie versuri. Dar dacă ea are dreptate. Poate că el e într-adevăr prea naiv. Poate că în treburi ca astea

decisive, biologice, acționează un instinct puternic, care la el încă nu s-a ivit, și numai din cauza asta el încă a mai rămas cinstit. Candid. Pescui din buzunar cu scârbă bancnota pe care i-o dăduse. Își porunci s-o îngroape în pământ. Dinlăuntrul lui vocea ei încercă să se tocmească, scârțâi ca un ferăstrău și țârâi în capul lui. Aaron își încordă împotrivindu-i-se mușchii burții, Yaeli, gândi el, Yaeli, cu degete rigide săpă și îngropă și acoperi cu țărână. Frumos. Asta a fost ca aducerea unei jertfe, dar el nu se simțea purificat. Dimpotrivă. Cum reușește ea să-l îngrețoșeze de sine însuși. Unde poate Ghideon să se învârtească atât de mult timp. Un bârlog din fire de păianjen sclipi în ochii lui printre ramurile rozmarinului. Câteva gâze moarte se legănau acolo. Azvârli o crenguță uscată înspre firele de păianjen. Dar păianjenul nu se vede. Poate că în general nu-i acolo nici un păianjen. N-o să se ducă la ea singur. O să moară și n-o să se ducă. El o iubește pe Yaeli a lui și e sigur de ea. Și iată, și ăsta e un lucru important: că datorită iubirii ăsteia el e sigur că-i plac fetele. Femelele, adică. Fiindcă uneori îl înspăimânta un gând groaznic, că poate, pe lângă alte idei și invenții ale nenorocirii din trupul lui, lui o să-nceapă să-i placă băieți. Masculii, adică. Doar există asemenea fenomene. Sunt oameni care-au căpătat deodată, când erau de vârsta lui, o asemenea poruncă dinăuntru, de la o glandă, și nu-i chip să te contrazici, nici să te rogi. Fiindcă și dinăuntrul e nițel dinafară, după cum se știe, iar el e ca niște cartofi aruncați pe un câmp îndepărtat, ca niște castraveți sau niște salate sau niște cepe, străin și neaparținând nimănui. Cât s-a făcut ceasul. Cum se face că nu vine nimeni. Ghideon, Ghideon, și uite acum, când e de-acum absolut sigur că o să devină normal, el într-adevăr poate de-acum să înceapă.

Un fluture palid, slab, un fel de molie-de-noapte cafeniu-cenușie, se odihnea lângă el pe o frunză. Aaron întinse mâna și-l prinse cu ușurință, și fără să zăbovească o clipă și fără să se gândească îl puse pe firele de păianjen. Aripile fluturelui se mișcau. Se simțea doar o mișcare foarte ușoară. Într-o clipă păianjenul apăru acolo. Mare, cu brațe lungi. Aaron lăsă să-i scape un geamăt de panică: dar spre frunzele uscate păianjenul nu ieși! Urlă

în sinea lui, încercă să se justifice, ce vină am eu că dacă fluturele e viu și mișcă și l-a atras? Sub ochii lui păianjenul înfășura de-acum în firele lui fluturele. Cu repeziciune, și cu o metodă precisă firele transparente cuprinseră trupul slab, înspăimântat, și Aaron nu căută un băț sau un vreasc ca să oprească asta. Nu-l opri pe păianjen. Ședea numai și urmărea ca hipnotizat asasinatul acesta minuscul, de care era răspunzător, tot numai o agitație, de ce nu întrerupi asta; dar dacă fluturele nu s-ar fi comportat așa, păianjenul nu l-ar fi simțit; așa – cum? așa, viu; nebun, plin de cruzime, tu nu mai ești tu, lovește păianjenul cu un băț și el o să fugă și o să-l lase; păianjenul nici măcar nu-l atinge, doar îl ambalează din depărtare între fire; ce-ai făcut, uite cum ai devenit și tu așa; cum așa; un colaborator, un ajutor al morții.

Totul se termină într-o clipă. Fluturele se sfârși în el însuși. Toată puterea lui încă îi mai ajunse să-și miște o dată și ultima oară antena, într-o implorare sau ca un avertisment o mișcă în fața lui Aaron care era cutremurat, și apoi se liniști. Păianjenul era deasupra lui. Calm și sumbru. Doar firele gâfâiau. Pe Aaron îl trecu un fior. Se îmbrățișă singur și încercă să se liniștească. Cum de i s-a-ntâmplat așa ceva. Da, dar ce dacă e înșelat acolo. Și dacă de-acum se râde acolo de prostănac. Deodată se auziră pași repezi. O mână îi atinse umărul. Fața lui Ghideon era deasupra lui, gravă, crispată, deznădăjduită.

– Care-i treaba, Kleinfeld?

– Nimic special. Stau.

– Te-am căutat acasă. Vino, hai să mergem la ea.

Se ridică. Stătu în fața lui Ghideon. Înălță către el un:

– Ascultă, ascultă...

– Ce s-a-ntâmplat, spune-odată.

– Mai întâi vino... mai întâi să facem ceva. Nici măcar nu știa ce vorbește.

– Ce, ce trebuie să facem?

– Am nevoie să m-ajuți cu ceva. Numai de-ar știe să spună limpede cu ce. Ascultă, măseaua mea...

– Ce măsea?

Râde scuzându-se:

– Eu încă mai am o măsea de lapte.

– Zău? Încă ţi-a mai rămas?

Ghideon era atât de uimit, încât din greşeală spuse propoziţia asta cu un semn de întrebare.

– Da. Una. Ultima. Vreau s-o scot. Acum. Tata mi-a spus cum.

– De ce acum?

– De-aia. Fiindcă... fiindcă se clatină bine de tot. Fiindcă m-ai aşteptat. Fiindcă noi ştim să fim prieteni. Fiindcă niciodată n-o să fim ca părinţii noştri. Se ia un fir solid, se leagă de măsea, se leagă celălalt capăt al firului de-o uşă şi se trânteşte uşa.

– Taică-tu ţi-a povestit asta.

– Aşa se făcea când era el copil în Polonia. Ai curaj să faci asta?

– Eu... Da. Dar poate... Asta sigur poate să doară.

– E-aproape afară.

Fugiră împreună, tăcuţi, serioşi, la centrul comercial, la Tzadok materiale de construcţie, cumpărară acolo trei metri de fir de nailon subţire.

– La mine acasă nu se poate, spuse Ghideon grăbit.

– Nici la mine. Ce-ar fi în adăpost?

– Şi dacă vine cineva?

Drace. Să nu se termine emoţia asta. Unde sunt ideile lui. Veniţi, ideile lui, invenţiile lui.

–Haide.

–Unde fugi?

–Vino, vino cu mine.

Ajunseră gâfâind în vale, la maidanul cu vechituri. Tot drumul Aaron îşi împinse cu forţa măseaua cu limba. S-o zdruncine niţel. Ca măcar un fir de rădăcină să-nceapă să iasă pân-o s-ajungă. Iar ea, albă şi mică, e înţepenită ca-ntotdeauna. Toate în jurul ei sunt de-acum mari, dinţi de carne, numai ea e mititică. Ghideon nu-l privea. Era cuprins de nelinişte. De trei ori de-acum întrebase dacă nu e periculos. Aaron ardea de emoţie. Numai să nu-l apuce deodată frica. Ce alianţă pe viaţă o s-avem, Dumnezeule. Dar când înfăşură firul pe clanţa Topolino-ului, clanţa se sfărâmă în mâna lui şi se prefăcu într-un praf ruginit. A doua clanţă la fel. Ghideon se uita de-acum îngrijorat înspre bloc. Lăsase de-acum să-i scape că Yaeli precis aşteaptă. Aaron

privi disperat în jurul lui: Aşteaptă o clipă. Ce grijulii suntem noi doi; ţi-aş propune, spuse Ghideon şovăielnic, să renunţi la chestia asta. Dar Aaron deschise cu forţa frigiderul vechi, se dădu înapoi din cauza valului de duhoare care-i ieşea în întâmpinare de-acolo. Un miros de hoit. De ani de zile e închis aşa. Se uită înăuntru: un frigider mic. Un pui de frigider. Azi nu se mai văd dintr-astea jalnice. Legă un capăt al firului de mânerul greu de fier. Închipuie-ţi, rânji către Ghideon, să faci Houdini cu un frigider ca ăsta. Asta-ţi mai lipsea, spuse Ghideon, cercetându-l ca pe-un străin. Glumeam, spuse Aaron. Termină de legat. Se depărtă câţiva paşi. Se jena să-l roage pe Ghideon să-i lege măseaua din gură. Şi-o legă singur. Strânse legătura aproape de rădăcină, şi simţi de-acum gustul unei picături de sânge. O să-l doară foarte tare. O să i-o scoată dintr-odată. Totul riscă să se cutremure acolo înăuntru în el. Dar ăsta e exact momentul. Şi ăsta e exact prietenul. Păşi cu grijă îndărăt. Firul e întins pe buza lui de jos. Acum închide uşa dintr-o izbitură, strigă prin buza răsucită, apăsată de fir; eşti sigur că e-n ordine; da, da, haide, închide şi-am terminat; eşti sigur că se clatină de-acum destul; da, sigur, ce te-ai speriat aşa deodată; Ghideon îşi petrecu un deget prudent peste fir. Se concentră asupra legăturii de lângă clanţă. Deodată deveni grav, apărându-l pe Aaron, dar nu ca un prieten: ca un adult care apără un copil. Nu-mi pasă. N-ai voie să laşi să se strecoare nici măcar un singur gând rău. Trebuie să vrei din toată inima. Să crezi şi să te devotezi trebii. O să fie o clipă de durere groaznică. Ca arsura care i se face unui viţel nou atunci când se alătură turmei. „Fii atent", spuse Ghideon, şi-şi întinse braţul în faţa uşii deschise a frigiderului, „pe locuri, fiţi gata..." Ghideon închise ochii. Şi Aaron. Capul îi era puţin dat pe spate. Capul lui Ghideon era rezemat cu putere în piept. Se auzi o buşitură puternică. Un cuţit încins la roşu tăie în lungime buza lui Aaron. Ceva îi despică falca. Un val de sânge. Poate că asta-i bine. Poate că asta-i bine. Căzu greu, uimit, se îndoi din mijloc până ce se întinse pe jos, fără nici o senzaţie acum, imediat o s-apară durerea, de ce n-a apărut încă, de unde vine ea, de la ce depărtare vine, să vină; şi pentru o clipă cât un veac Aaron pluti, decolă încet ca un avion, şi se înălţă, şi dispăru, şi fu suspendat

în întregime de-un fir de păr, supt treptat înăuntru, îndărăt, încă o clipă și nu mai e, și n-are putere să se salveze, nici nu încearcă să se împotrivească, ca și cum s-ar fi împăcat de-acum cu asta, și chiar o umbră de curiozitate pâlpâi în el să vadă ce-i asta, cum e când asta vine, și încet, ca în vis, ghici o creatură complicată, ca o broderie sau o împletitură subțire și rezistentă, culcată în el în străfundurile lui, care se dezvăluia și care se făcea nevăzută în legănatul unor valuri lipicioase, ceva făcut *din ea*, din maică-sa, din ea, nu din altceva, nu fața ei și nu vocea ei sau privirile ei, și totuși ea însăși, și când el cade spre asta, asta se înfășoară în jurul lui, îl învelește ca într-un leșin, ca un veșmânt vrăjit care se topește în piele și e mistuit într-o șoaptă mută, nu întru totul neplăcută, și de fapt știută de el dinainte, că *moartea e lucrul just*, tot restul nu-i decât o greșeală, nu te bucura de chilipir fiindcă nu-i al tău, pune-n buzunar și taci. Când durerea îl lovi dintr-odată simți aproape ușurare. El încă mai trăiește.

Ghideon fugea în jurul lui cuprins de panică, îi striga numele, dispăru, se întoarse, se apropie de el precaut, acuzându-l și văitându-se totodată:

– M-ai înșelat! M-ai înșelat! Nu se clătina!

Și Aaron, cu gura plină de sânge, cu inima frântă, cu resturile lucidității lui, dădu din cap, fără să-l ridice de pe pământ, că nu, n-a durut deloc, măseaua se clătina așa cum spusese el. Sigur că se clătina. L-a speriat să se trezească deodată culcat așa pe pământ și să-l vadă pe Ghideon stând drept deasupra lui. Sleit de puteri se trase și se așeză pe pământ. Falca îi era insuportabil de mare și de grea, și ceva îl împungea cu încăpățânare ca un fulger în ureche. Ghideon îngenunche lângă el, cerându-i iertare, supărat pe el, cerând iar și iar iertare. Aaron își șterse gura cu mâna. Era sânge peste tot. Atinse cu limba locul rănit. Nici o măsea nouă încă nu-i crește acolo. Gol. Un spațiu gol. Și în fața lui, pe ușa frigiderului, legănându-se la capătul firului, măseaua lui mică, de lapte. În lume nu s-a întâmplat nimic. S-a scos numai o măsea. Timp de paisprezece ani și jumătate fusese în gura lui. Acum e atârnată afară, se leagănă la capătul unui fir.

30

– Tu ai să fii bărbatul. Condu-mă!

Așa îi porunci mama, și-i luă amândouă mâinile care se împotriveau și le lipi de carnea șoldurilor ei de-o parte și de alta, și-i zâmbi:

– Condu! Condu!

Aaron simțea pe obraz aburul gurii ei și trupul i se crispă.

– Încearcă să fii mai liniștit! Fii degajat! lăsă ea să-i scape gâfâind, mișcându-i pe amândoi în sunetul discului cu *Lacul lebedelor*, care îi folosise cândva lui Yohi în exercițiile ei de balet. Tu nu conduci! Un doi trei! Tu mă lași pe mine să conduc!

Yohi ședea pe „Bordo", cu brațele încrucișate pe piept, privindu-i pe amândoi cu o față fără expresie, și Aaron simțea o anumită neplăcere, ca și cum ea ar fi văzut de-acum prezentul la timpul trecut, și astfel se elibera și îl lăsa pe el la voia întâmplării.

– Ei, să mai încercăm o dată, spuse mama oftând și ștergându-și fruntea. Tu trebuie să-i arăți frumoasei tale că tu știi, doi trei, cum trebuie să te comporți cu fetele, tre-ei, altminteri prietenul tău, ascultă-mă pe mine, o să ți-o sufle de sub nas!

El își încordă mușchii brațelor și încercă să nu vadă stropii de sudoare care sclipeau căzuți pe buza ei. Cândva îi plăcea să aspire mirosul aburului care venea din gura ei, ca și cum ar fi mirosit în felul ăsta un secret despre sine însuși înainte de a deveni conștient de acel secret.

– Și nu-ți mai suci tot timpul capul ca o stropitoare mecanică.

Din adânc-adânc, din centrul ei, cum de nu-i e rușine să sufle asupra lui aer de acolo.

– Ăla precis că dansează, nu? Așa îi spune ea lui Ghideon de când a aflat că el și cu Aaron sunt prieteni cu Yaeli în tovărășie. Aaron spuse că Ghideon nu dansează. Cel puțin nu dansuri de salon.

– Noi încă n-am ajuns la dansuri de salon, râse mama către Yohi peste umărul lui, ăsta nu-i decât vals. Așteaptă, așteaptă, când o s-ajungem noi la d-alea de salon!

Yohi își îndoi picioarele sub ea și se uită la amândoi cu acea privire scrutătoare, neutră pe care și-o însușise; nu mai rămăseseră decât câteva luni până la plecarea ei la armată, și ea aștepta momentul ăsta arzând de nerăbdare. Așa îi spusese, în mare secret, lui Aaron: arzând de nerăbdare; ea scuipa fiecare sunet: să fie înconjurată de oameni absolut străini; oameni care să nu-i interpreteze orice bășină și orice tăcere și orice oftat, și care să nu se folosească de toate astea împotriva ei pe căi atât de strâmbe. Dar ce-ți veni să spui armată, se speriase Aaron, doar ești înscrisă la studii superioare înainte de serviciul militar; n-o să mă duc de dragul ei la nici un fel de studii din astea, să crape și nu mă duc acolo; te-au înscris, te-au înscris, cârâi Aaron, fără să înțeleagă în numele cui se simte atât de jignit; da, dar o păsărică mi-a șoptit la ureche, spusese Yohi liniștită, că poate-am picat la bacalaureat la capacitatea de exprimare; la capacitatea de exprimare? Ai căzut tu la capacitatea de exprimare? Poate că din întâmplare am avut o zi proastă la capacitatea de exprimare, îi zâmbise cu un zâmbet rece, și el își imaginase cum își face ea o mutră obtuză sub ochii examinatoarei, n-ai grijă, frățiormaimic, pocni din degete sub privirea lui emoționată, după armată am să corectez nota fără nici o greutate, dar să nu-i sufli o vorbă lui Morgenstern, c-atât îți trebuie!

Când îi vorbise așa se îngrozise de ura care era în ea, și Yohi îi văzuse fața, și parcă anume ca să-l doară mai tare adăugase că doar de un lucru se teme: că n-o să se stăpânească și-o să explodeze împotriva mamei înainte să plece la armată. Că toată mizeria care e în ea o să irupă din ea într-o explozie și o să mânjească totul, pereți, mobile, covoare și faianță; acum eu îmi investesc în asta toată puterea, spusese, ăsta e acum examenul de maturitate

cel mai important pentru mine, să nu cedez mâniei, să nu-i dau satisfacţia asta cu uşurinţă, într-o ceartă mare, nu, nu, nu... Îşi lungise gâtul ei scurt cu o mişcare plină de dispreţ, nu frumoasă, grosolană, asta în veci n-o să aibă ea norocul să capete de la mine, strivise un râs crispat, şi el fusese surprins să vadă şi în ochii ei flacăra albastră; eu nu... bâigui, eu nu cred că tu trebuie să fii atât de supărată pe ea; ea şuieră un rânjet amar, pentru o clipă ieşi în evidenţă dinlăuntrul ei guşa ei moale, o băşică plină de ranchiună şi obidă, şi tu o mai şi aperi, sfânt al generaţiei tale, după tot ce-ţi face tu încă o mai aperi; ce-mi face ea, la urma urmei, murmură, toate intenţiile ei sunt numai spre binele meu, şi crede-mă că-n orice casă sunt probleme; ascultă-mă, frăţiormaimic, îi spusese, apropiindu-şi mult faţa de faţa lui, ascultă şi-o să auzi ce spune Yoheved prezicătoarea: că o să vină o zi şi tu o s-o urăşti pe maică-ta cu o ură neagră, şi-o să faci tot ce se poate ca să te îndepărtezi de ea, o să pleci la capătul lumii, o să trăieşti în deşertul Sahara, numai să nu fii împreună cu ea. Tăcuse o clipă, faţa i se înfăşurase în fire subţiri de tot de uimire, de neînţelegere, de implorare, privea prin el ca şi cum l-ar fi văzut de-acum îndepărtându-se, se scuturase, chicotise pentru ea însăşi: şi lucrul cel mai îngrozitor care-o să i se întâmple atunci, spusese cu o voce surdă, ca şi cum şi-ar fi vorbit ei însăşi, e că atunci numai eu o să-i rămân; nu, spusese Aaron cu o voce încăpăţânată, silită, eu n-o s-o urăsc. E mama mea. Orice-o să facă, eu n-o s-o urăsc; dar fii atent, spusese Yohi şi glasul i se liniştise şi i se răcorise, fii atent când o să devină pentru tine o chestiune de onoare să n-o urăşti. Hinde se eliberă din mâinile lui Aaron:

– Iarăşi mă laşi să conduc! La ce visezi? Cum vrei tu să fii bărbatul?

Încă o-ncercare. El îşi puse timid mâna transpirată pe umărul ei şi ea i-o apucă şi, cu o mişcare dominatoare, cărnoasă, o lipi strâns de şoldul ei:

– Aşa să mă ţii! Cu mâna! Ca frumoasa ta să simtă c-o ţine o mână de bărbat! Altminteri pssst ea o să fugă de la tine! Şi aproape fără voie îi scăpă dinlăuntru un surâs uşor de amintire a ceva, un surâs interior necuviincios, care părea că fusese

înmuiat într-o zeamă tulbure din abisuri, şi aburul din gura ei sufla spre el de-acolo, din acel loc, şi Aaron se stăpâni din răsputeri să nu-şi întoarcă faţa de la ea. O strânse mai tare şi o conduse cu forţa trei paşi la stânga, doi la dreapta.

– Nu ca un robot, doi trei, lăsă ea să-i scape şi pieptul i se înălţa gâfâind. Fă asta cu sentiment, cu şic, mută-mă din loc în loc lin, ca untul. Dă niţel mai tare, Yohi.

Numai asta mai lipsea acum, gândi Yohi, aplecată peste patefon şi urmărind-o cu coada ochiului pe bunica Lili care păşea pe picioare tremurânde spre salon, pipăind, pe jumătate oarbă cum era, după sursa sunetelor care o treziseră din moţăiala ei şi o atrăseseră încoace. Uimită, bunica îşi plimbă singurul ochi peste ceea ce se întâmpla. După aceea se întoarse înapoi, poalele capotului ei de flanelă, mai lung decât măsura ei, se târau pe pardoseală. Yohi se grăbi spre ea. O prinse de braţ. O clipă aproape c-o scoase afară, ca s-o întoarcă înapoi în cămăruţa ei, şi în clipa următoare se răzgândi, şi cu delicateţe, cu o faţă lipsită de expresie, o conduse la „Puritz". Acolo o aşeză. Îi aranjă îmbrăcămintea, o mângâie pe părul cărunt care începuse să se lungească puţin, a trecut de-acum destul de multă vreme de când Yohi nu-i mai dă voie mamei s-o tundă pe bunica, poate c-o să reuşească chiar să-i crească o coadă, şezi cu noi, bunicuţo, şopti în sinea ei, ca să amuţească în adâncul ei şoaptele maică-si, priveşte şi tu.

Mama înţelese imediat.

– Ţine-mă mai tare! mârâi către Aaron care neglijase o clipă dansul şi se cufundase în vis. Nu ca un neghiob! Nu ca un nătâng!

El se sperie de strigătul ei neaşteptat. O conduse ascultător, străduindu-se s-o mulţumească, dar ceva înăuntrul lui se împotrivea, protesta întruna. Uită-te pe tine însuţi, gândea, uită tot, fă-ţi pentru o clipă ţie însuţi concesii, fii iresponsabil, şi el îşi relaxa mădularele, umerii şi braţele şi muşchii picioarelor îl dureau, împietriţi, vezi că se poate, dacă vrei atunci poţi. Îşi lăsă pleoapele să coboare puţin, înmuie strânsoarea degetelor, acum e minunat, o tresărire sfioasă trecu prin el din creştet până-n tălpi, din vârfurile picioarelor şi până în moalele capului, ceva

se topise în el și curgea, ca o mângâiere de corzi de harfă, eu chiar dansez, și cu un fior de uimire și plăcere simți cum în fața lui maică-sa e luată ca de un val din mâinile lui într-o clipă și e înghițită și ea în dans ca un pește care alunecă în apă, și ochii îi clipiră des, și capul ei se aplecă spre spate ca și cum cineva ar fi apucat-o de păr cu un pumn de stăpân, și mâinile ei îi pipăiau brațele și se cățărau de-a lungul lor, până ce-i prinseră cu putere umerii, și ea râse cu râs furișat, parcă din somn, și-i ridică mâna în sus și se strecură pe sub ea, poalele rochiei ei se rotunjesc până când i se dezvelesc gambele și tivul combinezonului, și cele două felii ale subsuorilor ei se desfăcură și clipiră înspre el cu genele lor întoarse, el o privi cutremurat și neputincios, buzele ei se dezveliră încă mai mult, Aaron se grăbi și-i prinse mâinile, le trase, exageră, pierdu ritmul, se împiedică de picioarele ei... Ea se dezmetici încet și cu tristețe reveni la realitate, până când privirea pe care i-o știa îi inundă pupilele cu totul. Cu o înclinare obosită a capului îl privi:

– Tu pur și simplu nu știi să-ți permiți să te relaxezi, șopti ea, fără să întrerupă dansul stângaci pe care-l dansa cu el. El nu înțelese de ce vorbește ea în șoaptă.

– Asta e problema ta, că te frânezi și rămâi înghețat, și nici una n-o să se uite la tine dacă ești așa.

Exersat și instruit în privința gramaticii complexe a vocii ei și expresiilor feței ei, privi imediat peste umărul lui și o văzu acolo pe bunica privindu-i cu capul înclinat, și picioarele începură de-acum să i se încurce între pașii maică-si și s-o facă de rușine. Bunica își îndreptă puțin spatele în fotel și fața i se mișcă încet în urma lor, ca și cum ar fi vrut să audă mai bine. Ce noroc porcesc are mama, gândi Yohi, că bunica nu poate să deschidă gura.

– Dansează! Mișcă-ți picioarele! Nerodule! ardea maică-sa în șoaptă, ținându-l, zgâlțâindu-l. Și el își aminti firicelul de salivă care se întinsese între buzele bărbatului care o privise cândva pe Lili dansând, și iar se abătu de la ritm, și acum ăsta nu mai era dans: el se bâțâia, zăpăcit, tot numai linii frânte, și maică-sa îl răsucea tot timpul cu cele două mâini ale ei în așa fel încât să poată evita ochii bunicii; dar cu cât se ostenea mai mult

și cu cât încerca mai mult să fie șmecheră, cu atât mai des se întâlneau privirile lor, în fiecare clipă, ochii lui Lili și ochii lui Hinde și ochii lui Yohi. Trei spade zăngăniră. O scânteie zbură din ochiul văzător al bunicii: o sclipire a dublei ei batjocuri, căci râdea de Aaron cel stângaci, greoi, și de Hinde care născuse un asemenea fiu, și și-a compromis în felul ăsta viitorul.

– Și să știi de la mine, Aaron, mârâi deodată către el maică-sa cu amărăciune – el se crispa întotdeauna când începea așa – cine e sfios și retras la cincisprezece ani o să rămână singur toată viața lui. Să știi de la mine!

Yohi își mușcă obrazul pe dinăuntru: maică-sa îi prinse cu degetele mâna și-și apropie de fața lui chipul care se strânse deodată ca un pumn: începu din nou să semene cu ea însăși până la insuportabil. Exala dinăuntrul ei acea știință vicleană de a prețălui care făcea ca orice lucru pe care-și punea privirea să pară ieftin, ca marfa cu toptanul.

– Fiindcă petrecerile, Aaron, acolo e e-sen-ți-a-lul la vârsta voastră! Își apropie gura de fața lui și acea boare de negoț mărunt suflă înspre el, și el se umplu de amărăciune, ca și cum ar fi stat în pielea goală ca să fie vândut la o licitație oarecare.

– Fiindcă acolo e fete și e dansuri și îmbrățișări și giugiuleală! Așa să știi!

Oi, Dumnezeule mare, dacă ar putea numai să-l treacă peste râul ăsta cu puterea experienței ei și a inteligenței ei, să fie el însuși de-a lungul acestor ani *decisivi*:

– Și să știi de la mine că-n treburile astea nu există milă! Ori ești înăuntru, ori ești pe dinafară! Și când spun pe dinafară, exact asta și vreau să spun – pe dinafară!

Ce vrea de la el. Până unde o să-l prigonească. Mergea lângă Ghideon și Yaeli pe drumul de la școală. Azi e rândul lui Ghideon să-i care ghiozdanul. Mare noroc, fiindcă avusese oră de geografie și atlasul lui Brawer împreună cu cartea lui Paporish erau foarte grele pentru el. Ei pășeau de-o parte și de alta a lui în tăcere, și Aaron le povesti că hotărâse că atunci când va fi mare o să învețe esperanto și o să ajute să răspândească limba asta în lume, așa încât toți să vorbească o singură limbă și să se

înțeleagă unul pe altul imediat și fără nici o greutate, și atunci n-or să mai fie secrete în societate. Ei îl ascultau și dădeau amândoi din cap a încuviințare, și el se înveseli și se lăsă furat să le povestească încă o idee de-a lui, că a hotărât să scrie o scrisoare secretarului ONU, că limba esperanto să fie scrisă nu cu litere obișnuite, ci cu alfabetul Braille pentru orbi, așa ca toți să citească în exact același fel, și să nu fie nici o discriminare față de cei care nu pot citi scrisul obișnuit. Yaeli spuse că e o idee bună. Adică o idee cu adevărat trăsnet. Ghideon spuse da, da, Arik ăsta are întotdeauna idei cum altcineva nu mai are. Aaron roși și păși între ei umflându-se în pene, îmbătându-se cu moderație de lauda primită. Când e cu ei el știe în ce măsură vorbele maică-si despre Yaeli și Ghideon sunt curat prostii. În vremea din urmă cei doi de altfel încetaseră cu totul să discute în contradictoriu și să se certe. S-au liniștit. Se simte chiar că ei sunt acum puțin mai deschiși față de Aaron, sunt plini de bunăvoință față de el, îi zâmbesc, îl așază în centru. Și acum pășeau încet, îngândurați, în dreapta și în stânga lui, uitându-se fiecare în altă direcție, atingând în răstimpuri coaja copacilor. Aaron simți că încă puțin, dacă numai o să continue calmul în felul ăsta, o să poată începe să deznoade ghemul încâlcit dinlăuntrul lui, să tragă cumpănit un capăt al firului, și le spună tot, ca să știe în ce iad a trăit până nu de mult. E înfricoșător să te gândești cât e de puțin de-atunci, ce puțin îl desparte de perioada lui rea. Încă puțin. Când vor ajunge la chiparosul următor. Lângă automobilul Sussita. După-amiază.

Lângă casa ei se opriră. Frecară între degete niște frunze de caprifoi. Ghideon și Yaeli tăceau. Ghideon se uita lung la vârfurile pantofilor lui. Aaron spuse că dacă ar exista aici pedeapsa cu moartea sigur că l-ar fi spânzurat pe Menashe Anwar, trei familii a distrus, închipuiți-vă cum cineva se-apucă și-omoară deodată trei oameni, dar Ghideon și Yaeli tăceau, n-aveau despre asta nici o părere, și Aaron tăcu și el pentru o clipă, sunt de plâns victimele lui, au trăit în liniște toată viața și nu știau că undeva s-a născut unul ca ăsta, Menashe Anwar, și că el trăiește și crește și învață la școală și de fapt toate astea sunt pregătiri

pentru moartea lor, poate c-au trecut chiar pe lângă el pe stradă şi nu ştiau că el e destinul lor, dar nu vru să se cufunde în gânduri care strică buna dispoziţie, şi le povesti despre portcheiurile speciale pe care firma Delek le împarte în cinstea Zilei Independenţei, portcheiuri în formă de avion Mirage, tatăl lui se ocupă cu râvnă de o colecţie artistică mare de portcheiuri ale tuturor firmelor şi prăvăliilor Kolbo, şi în vremea din urmă, după Edna Blum, s-a devotat cu toată seriozitatea hobby-ului ăsta, a cumpărat cârlige roşii de plastic şi le-a fixat în perete în salon într-o mică expoziţie, mama chiar l-a încurajat foarte tare în privinţa asta, dintre toate nebuniile lui, a spus ea zâmbind, asta încă e cea mai reuşită, i-a permis chiar să-i strice puţin cu cârligele lui pereţii şi văruiala nouă, şi el se ocupa de ele în fiecare zi după lucru, şi făcea schimburi cu Peretz Atias şi Felix Botenero, dar Ghideon şi Yaeli continuau să tacă, ce-aveţi de tăceţi aşa, de ce arată ei atât de trişti, şi hotărî că dacă ei sunt aşa, atunci şi el o să tacă, de ce nu, el e excelent în materie de tăceri. Tăcerile sunt domeniul lui. Ha ha. Dar după o clipă nu mai putu îndura tăcerea, asta nu era pur şi simplu o tăcere, ci linişte mormântală, era de-acum mai bine când se ciondăneau, despre ce să vorbească, ce să spună acum, că ar vrea să ştie exact când o să moară, asta le-a mai spus deja odată şi ei au fost jenaţi, au râs puţin de el, dar nu-i pasă dacă ei râd o clipă de el, cel mai important e ca liniştea asta să înceteze şi ei să se întoarcă la el, „Când o să mor", începu cu glas surd, şi amândoi imediat îşi aţintiră ochii asupra lui, „vreau ca moartea mea să fie lungă, lungă şi prelungă". Se zgâiau la el fără să înţeleagă. „Da, da, serios, nu râdeţi", nici măcar nu zâmbeau, „m-am gândit mult la asta: vreau să-mi cunosc moartea bine bine. Să mor încet-încet. Asta e doar lucrul cel mai important în viaţă, nu-i aşa? Aşa e ori ba? Vorbesc serios", din nou priviră în lături. Acum taci. Fii atent. Aici se-ntâmplă ceva. „Fiindcă în general când ne vine timpul să murim atunci suntem ori prea bătrâni ori prea bolnavi, şi ratăm totul, nu glumesc, fiindcă întotdeauna în momentele cele mai importante în viaţă noi suntem prea cufundaţi în amănuntele mici şi neimportante ale evenimentului, şi nu înţelegem şi

nu observăm esențialul", începu să vorbească repede, în panică, cuvintele se încălecau unul pe altul, „și așa e când abia ne-am născut și suntem prea mici ca să-nțelegem ce înseamnă că ne-am născut și ce e viața noastră, și așa e și la vârsta noastră, că nu pricepem întotdeauna exact ce se-ntâmplă cu noi, și sigur că așa e atunci când suntem bătrâni și zăpăciți cu totul, și din cauza asta eu vreau ca în momentul morții să fiu în culmea simțurilor și a capacităților, și să-mi cunosc moartea ca pe o trăire deosebită, da, da, vorbesc serios: ca pe trăirea cea mai profundă care există!" Ajunge. Nu mai avu alte vorbe ca să umple tăcerea, limba îi scormoni în panică locul gol al măselei scoase, trădătorule, te vinzi pe tine însuți, ești dispus de fiecare dată să plătești un preț mai mare ca să obții un lucru mai ieftin, și el își cobori privirea și așteptă să vină ceea ce avea să vină. Ghideon lăsă deodată să-i scape, nerăbdător:

– Ascultă, Kleinfeld, tabăra asta, ei, doar trebuia să ieșim cu mișcarea la o tabără în munții Carmel înainte de Ziua Independenței...

Aaron ascultă imediat.

– Dar până la urmă, din cauza recesiunii, și a situației din economie, ei bine, se schimbă totul. Toate organizațiile ies împreună. Asta e hotărârea instanțelor superioare, nu a noastră. Înțelegi?

El nu înțelegea. Cu multă încetineală, îl rugă pe Ghideon să-i explice.

– A ieșit așa, că toți pleacă în Valea-Izrael, și o să fim împărțiți pe chibuțuri, să-i ajutăm pe agricultori. Ghideon își ridică o clipă privirea și și-o cobori din nou: Asta fiindcă e recesiune. Numai din cauza asta. Plecăm să muncim, nu să petrecem.

Aaron o privi pe Yaeli, dar ea studia atent floarea de caprifoi pe care-o ținea în mână. O sugea concentrată. Nu te speria, își spuse cumpănit, cu o voce coaptă, vădind experiență, o să-nțelegi, încet-încet o să-nțelegi. Înăuntru începuse deja o mare agitație: pretexte, explicații: pe ce motiv se putea contramanda o tabără ca asta; cum să-i convingă să nu plece acolo; cum să facă pentru ca toate astea să nu fie decât un vis. Cobori cumpănit la locul lui secret, atunci când se concentrează cu adevărat, el poate să se

ghemuiască acolo în întregime. Poate c-ar trebui să consolideze încă mai mult fortificațiile din jurul locului aceluia, gândi, căci e întru totul probabil că se apropia ora unui anumit examen. O fetiță mică în costum colant negru dansa acolo, și când Aaron veni și se așeză lângă ea, mohorât și istovit, ea îl privi și zâmbi. Piersici, gândi cu deplină seriozitate, cel puțin două piersici pe zi pentru obrajii ei. Și poate și o înghețată ciocolată-alune, cafeniu și verde, să păzească pentru el ochii ei. De data asta o să lupte. Pentru ea o să lupte din toate puterile lui. Până la moarte. Pe ea nici chiar Ghideon cel de dinafară n-o s-o poată lua. Fetița cea mică a făcut pentru el *pas de chat*. Îi zâmbi ostenit. Încă nu-i poate vorbi așa cum merită ea și el. Pentru asta e nevoie de cuvinte curate, iar ale lui nu sunt încă gata. Numai din privire o rugă ceva: ea se întoarse încet și din dulcea ei concentrare interioară urcă de dragul lui o unduire trandafirie pe o parte din gâtul ei.

– Ce vrea Ghideon să spună e că toate organizațiile de tineret pleacă împreună pentru o săptămână. Aproximativ. Asta-i tot. Dar am vrut să afli asta de la noi.

Am vrut. Întârzie cu privirea la ea, simțind că slăbește treptat. Ea se scutură de privirea lui cu un strop de supărare:

– I-am spus lui Ghideon că trebuie să vorbim despre asta și basta.

– Da? Încă nu înțelesese până la capăt. Când?

Yaeli îl privi:

– Când ce?

– Când ați vorbit?

– Ah, nu asta-i problema, își mișcă mâna cu nerăbdare, mustrătoare, problema e că tu o să rămâi aici și noi nu vrem să-ți faci tot felul de gânduri prostești.

– Eu rămân aici? Și unde... tu?

– N-ai auzit? Ce-i cu tine? Cercetașii și mișcarea și „taberele de nou-veniți în țară", toți pleacă împreună.

Își mută greoi fața de la Ghideon la Yaeli și înapoi. Ceva înăuntrul lui scrâșnea și gemea. Încet, ca un submarin inert, nenorocirea lui se întoarse și urcă din bezna.

– Și-am vrut numai să știi că între noi totul o să continue să fie așa cum a fost, spuse Yaeli, și în vocea ei era de-acum ușurare, și ea chicoti un pic: N-o să-ți vină să crezi, dar e deja o săptămână de când ne batem capul cum să-ți povestim asta?

Aaron se dădu înapoi până când piciorul îi atinse gardul scund de pietre, și apoi constată că stă pe el. Ce idiot a fost să se creadă fericit. Niciodată nu învață nimic.

– Duminică o să dormim la Caduri lângă muntele Tabor, și după aia o să ne împartă între chibuțuri, continuă Yaeli să sporovăiască și ochii îi străluceau.

–Ascultă, Arik, o întrerupse deodată Ghideon preocupat, mai expert decât ea în diferitele tăceri ale lui Aaron. Între noi trei trebuie să existe încredere deplină și lucrul cel mai important e să nu lăsăm nimic dinafară să intervină între noi, asta e după mine cel mai important, Arik.

Mă cumpără spunându-mi Arik. Tot ce spusese maică-sa se adeverea. Ceva, o rază palidă de lumină, se cufunda și se tot cufunda în el, la nesfârșit, ca și cum Aaron n-ar mai fi avut fund. Au împușcat pasărea, gândi. S-a isprăvit, gândi, și deasupra capului lui simți umbra plutindă a rețelei de fier rece a profețiilor maică-si, pogorând și zăngănind peste visul lui. Avea dreptate. Da, s-ar părea că ea a învins. Dar poate că încă mai dureros era că nu numai el era învins.

– Ascultă, Arik, vârfurile pantofilor ei mici lângă pantofii lui. Niciodată nu-i spusese Arik. Dacă o să te-ncăpățânezi pe chestia asta, eu sunt dispusă să rămân aici. Și despre asta am vorbit. Ghideon e obligat să plece, pentru că el e în conducere, dar eu pot să rămân.

El dădu din cap, înregistrând numai tonul de apropiere cu care își țesuseră amândoi planurile fără el.

– Nu, nu, spuse, adunându-și puterile, pleacă, plecați amândoi.

– El era intr-adevăr bătrânul muribund, care-și dă cu noblețe binecuvântarea perechii de păcătoși.

– Și tu ne promiți că n-o să te ronțăi aici? Că noi te cunoaștem de-acum un pic.

Zâmbi cu un zâmbet strâmb. Acum poate din nou să-și îndrepte gâtlejul deasupra ghemotocului dur care-l sufoca.

– Duceți-vă, duceți-vă. De ce faceți din asta o problemă? De altfel, pentru cât timp e povestea asta?

– O nimica toată, spuse Ghideon grăbit, cam opt zile. Poate un pic mai mult. Dinainte de Ziua Independenței și câteva zile după.

– Dar cum rămâne cu școala? întrebă deznădăjduit.

– A, prostii, ni se dă voie să lipsim de la ore, fiindcă e vorba de muncă. Ascultă, o să dăm în brânci acolo, crede-ne.

Și ea spusese o săptămână, gândi Aaron, și ei or să fie la Caduri, și ăsta e numele unui loc pe care mama ei îl pomenise de câteva ori, și acolo se organizează petreceri nocturne și focuri de tabără. Și acolo au furat găini. Și acolo se fac noaptea dușuri în comun.

– Duceți-vă, duceți-vă.

– Ți-am spus eu! îi spuse Yaeli lui Ghideon, bătându-l pe umăr, împingându-și înainte buza de jos, puțin umflată, excitată, ți-am spus eu că faci din țânțar armăsar!

Degetele lui pipăiră și se strecurară în golurile dintre pietrele gardului. Să vină un șarpe. Opt zile. Dacă Ghideon mă trădează, gândea și tăcea, și lăsă să-i scape cu glas înfundat: totul o să fie în regulă. Limba i se vâra tot timpul singură în locul gol al măselei aceleia. Tot timpul i se strângea inima. Ei învățaseră cândva o poveste despre o femeie care-și irosise anii și tinerețile ca să plătească prețul unui șirag de perle pe care-l pierduse, iar la urmă ieșea la iveală că perlele fuseseră false. Deodată simți palma ei cuibărindu-se în mâna lui. Ghideon privi în altă parte. Aaron strânse cu putere mâna ei mică, ca și cum ar fi spus o rugăciune. Dar ea se și eliberase din palma lui.

Și cum de știe ea atât de bine să vă manevreze pe-amândoi și să vă-nvârtă pe-amândoi pe degetul ei mic, gândi Aaron, și o iubi foarte tare, mai tare ca oricând.

– Ce-am devenit așa de triști? încercă să-i îmbuneze Yaeli prin inflexiunile vocii. Uitați-vă ce mutre plouate aveți! Oricum mai sunt câteva zile până la excursie.

– Până la tabără, o corectară Ghideon și Aaron în șoaptă, fiecare pentru sine.

Se despărțiră de ea și urcară pe curba străzii Hahalutz. Împrejur domnea liniștea și nici ei doi nu vorbeau. Ghideon se întoarse încă o clipă din drum și culese o ramură mare de caprifoi, jumătate de caprifoi smulse din tufă, și o mototoli în palmă, trecându-și-o peste față și peste ochi ca pe-un evantai enorm, și dintr-odată începu să vorbească, vorbi neîntrerupt și cuvântă cu o voce căznită, făcând vânt feței cu ramura cea mare, cu multe-multe frunze. Deodată se opri, își coborî evantaiul, se arătă ochilor lui Aaron, și spuse cu alt glas, cu prietenie, că speră că Aaron o să-i dea două-trei pilule pentru ochi, ca să le poată înghiți și acolo, în tabăra de muncă, și Aaron gândi – de fapt, ce rost are asta. De multă vreme bănuia că Ghideon aruncă pilulele astea, că el numai se preface că le înghite, poate că-i mai bine așa, și totuși știa c-o să-i dea, că n-are-ncotro. Ghideon reîncepu să cuvânteze, și spuse că după părerea lui tabăra asta comună a tuturor organizațiilor de tineret reprezintă concretizarea cea mai eficace a ideii de eficiență. Aaron rumegă o vreme propoziția asta cleioasă și nu izbuti să priceapă sensul cuvintelor. Tot timpul voia să se convingă pe sine însuși că se poate bizui pe Ghideon. Că pe Ghideon te poți bizui cu sufletul împăcat. Și că până la urmă o să se arate că maică-sa greșește. Că mersul lumii e greșit. Că, dovedindu-se această greșeală, se va spulbera o vrajă în puterea căreia se află întreaga lume, și, totodată, și el, Aaron, își va găsi atunci mântuirea. Idiot, capsoman, își bătu imediat joc de el însuși, ia rădeți de prostănac, și în același timp se supără pe sine însuși și se gândi intens, că și dacă o să piardă totul, încă mai e un lucru care de-acum nu-i mai poate fi luat, dragostea de care a avut parte în acele câteva săptămâni de-acum nu mai poate fi distrusă. Nu? Nu se poate? Copil. Copil. Pășea cu picioare de plumb, aproape că nu observă că Ghideon se despărțise de-acum de el. Păși spre scara lui și pașii i se făceau tot mai mici. Ea e precis acasă, gândi deprimat, m-așteaptă de-acum cu masa. Numai cât o să se uite la mine și-o să știe tot. Ieși calm prin ușa din dos a intrării spre fâșia de asfalt din spatele blocului.

Se așeză pe treptele strâmbe, acoperite de frunze uscate. Își lovi cu palma întinsă rotula și privi cum tresare piciorul. Buzele i se mișcau cu repeziciune. Își vorbea lui însuși, amănunțea planuri: prea mult timp a irosit în ultimele luni. Trebuie să ia totul de la capăt. Și e nevoie de mai multă îndrăzneală. De mai multă cruzime față de el însuși. Unde sunt toate ideile tale, dar unde o să găsească el putere să treacă de la o clipă la alta în cele două săptămâni următoare. Cum și-au râs de tine. Ajunge. Destul cu mila asta de tine însuți. Își strânse gura cu putere. Își notă în memorie să caute mucuri de țigară. Își șterse cu dosul palmei sudoarea de pe frunte. Mișcarea asta o are de la tata. Cel puțin atâta lucru a trecut totuși de la el la tine, își spuse în sinea lui batjocoritor. Își lovi din nou genunchiul. Piciorul tresări. Asta n-o face din voința mea. Asta e un reflex. Nu creierul vrea, ci Aaron care-și pune piciorul în mișcare cu mâna așa cum se pune în mișcare un aparat. Dădu cu palma lovituri ritmice în genunchi. Piciorul tresărea. Piciorul tresărea. Creierul precis că plesnește din cauză că n-are cum să-l împiedice să tresară. Lovi din nou. Chicoti cu glas tare. Cu tot disprețul din el. Ca ăla s-audă și să știe cât de tare râde de el Aaron. Armă de oameni slabi, dar cel puțin e ceva. O mică răzbunare pentru tot ce suferă din cauza lui. Dădu lovituri scurte. Exacte și pline de ură. Simți cum înlăuntrul lui, în măruntaiele lui, se umple de viață globul transparent, cum sânge cald trece prin vasele capilare ale cojii care-l îmbracă; o șoaptă și o mișcare sunt în interiorul ei, ca într-un comandament secret care pornește la luptă. Răzvrătire, răzvrătire, gemu Aaron în adâncul lui, lovind și silindu-se să se-aplece și să privească bine-bine, cu ochii larg deschiși: de-acum n-a mai rămas nici o umbră de sarcasm în tresărirea piciorului în sus și-n jos. Și iar lovi, și o greață ușoară, îndepărtată, începu să-l sâcâie, dar greața e arma interioară a ăluia împotriva lui, ca să-l sperie și să-l facă să dea înapoi, pe cât se pare, să nu-și vâre nasul într-un loc în care îi e interzis s-o facă, să nu descopere din greșeală vreo taină, și el lovi și lovi din nou, mișcându-și mâna în sus și în jos ca dirijorul unei orchestre, ca un comandant de oști, ca soldatul de plumb cel credincios în dragoste.

Sub pantalon piciorul lui tresărea iar și iar, aruncat nițel într-o parte, strâmb, abia acum aflä că el e-mpins așa, tresărea și tresărea și se retrăgea la loc în mișcarea lui, se retrage îndărăt, la distanță, la adâncime, la încețoșat, palmă, rotulă, tresărire, nu se lăsă, fiindcă piciorul lui, tresărind, în mișcarea lui de marionetă, în milităria de picior de lemn din el, începuse să trădeze ceva secret, să recunoască ce e el de fapt, el lovea și lovea, numai să nu se dea bătut acum din cauza greții, fiindcă e grețos, e puțin grețos să vadă piciorul lui așa, mâna lui se ridica și cădea, piciorul îi tresărea și sărea, așchii de gânduri ciudate, diforme se perindară prin el, ca și cum prin mișcarea piciorului lui el ar fi derulat o bobină de film de celuloid care a înnebunit, și în mijlocul albastrului luminat al zilei imagină umbre vagi, cu trăsăturile neclare, se putea ghici în ele ca în formele de nori, poate siluete de negri legați unul de altul în caravană, împleticindu-se greoi, și iată, acolo, un om biciuiește un sclav cu cnutul, ca în *Coliba unchiului Tom*, și văzu și-un om îmbrăcat în zdrențe, zăcând bolnav în stradă într-o țară străină, și o mulțime nepăsătoare se perindă pe lângă el și deodată se oprește și strigă ceva toți împreună și salută toți cu aceeași mișcare și continuă să se perinde, și când mulțimea a trecut se dezvăluie deodată, pe un câmp undeva departe, câțiva bărbați și câteva femei, toți foarte înalți și voinici, poate niște uriași, poate pur și simplu niște țărani sănătoși, sărbătorind ceva, amuzându-se de ceva, lovea și lovea, poate torturează pe cineva, pe cine, un animal necunoscut, mic și parcă lipsit de piele cu desăvârșire, și pe fețele lor se revarsă un râs tâmp și plin de cruzime, și urechile lor se lungesc și se lungesc din cauza plăcerii care nu-și mai găsea loc în trupurile lor, el se văită în mijlocul tăcerii, încetează, încetează acum, și totuși nu încetă, încă, să afle mai mult să știe mai mult, îl durea palma, genunchiul i se înroșise, el lovea și lovea, înverșunat tot de o frică neștiută, încetează, oprește-te, și doar tot timpul, tot timpul îndelungatei lui nenorociri, îl însoțise întotdeauna ca un nimb consolator o anumită speranță că se vor desface coridoare, nădejdea că se vor săpa tunele tainice, că el va ieși, va răsări de-acolo cu totul altul decât înainte, că poate undeva, în întuneric, în zăpăceală,

i se va întâmpla o minune, o mână nevăzută va schimba cu repeziciune valiza din mâna lui, îi va întinde alta, va schimba printr-o mâzgăleală rapidă mesajul secret al misiunii, și când Aaron va ajunge la lumină se va întâlni pe neașteptate cu sine însuși nou-nouț, da, da, Aaron lovea din toată inima în rotula genunchiului lui, poate că totul e vis, poate că el e numai închis pentru o noapte, pentru un tunel, și deodată, ca un orb căruia chirurgul vestit îi scoate pansamentul și îi întinde o oglindă, privește, asta e fața ta, o față de om, ca a tuturor, așa sperase întotdeauna că se va întâmpla, asta îl ținuse cu mintea întreagă, iar acum el lovea și izbea, acum cu limpezime și cu o părere de rău neputincioasă el începe să înțeleagă că asta nu e numai o prefață, că ziua lui e după cât se pare noaptea, și nu e nici o bunăvestire care să-l aștepte în sulul de pergament al verdictului care se desfășoară sub picioarele lui, și acel trup detestat, acea carne străină, cu ea va și ieși din tunel, el însuși, și nu acea felie de viață solidă și jubilatoare care a fost el odată, înăuntrul căreia sperase să se reîntoarcă și să fie și cu care să se contopească în întregime, până la a nu mai gândi, până când o să fie în sfârșit o singură carne; și în cursul tuturor acestor clipe nu încetă să dea lovituri, treizeci și patruzeci dădu, piciorul lui nu mai era decât o bucată de carne și os, lovi de cincizeci, de șaptezeci de ori, și de fiecare dată el tresărea, el era lipsit de voință proprie, piciorul nu era el, Aaron, asta îi deveni de la o clipă la alta tot mai limpede, el e un mădular proteză, tot corpul e o proteză, Aaron cel adevărat o să-l forțeze să recunoască, de-acum încolo o să-și pună tot sufletul în răzvrătirea asta, idei noi, născociri, cruzime pe viață și pe moarte, dispreț! plânse Aaron cel lăuntric și nu încetă să lovească, și dincolo de ochii orbiți de transpirație, dincolo de tremurul mușchilor feței lui care vibrau și se contraziceau, își închipui că vede cum se dezvăluie treptat din mișcarea piciorului lui un fel de nor trist, slab de tot, o suflare ușoară de înfrângere și singurătate, și de aceea lovi și mai tare cu cruzime și cu un țipăt lăuntric, chinuindu-l pe ostaticul luat unui dușman urât, pe un iubit care a trădat, și el se despuie treptat de toate ipocriziile lui, supunându-se încet, începu să recunoască ceva

înspăimântător – că el dintotdeauna, de când e lumea și pământul, și poate chiar de dinainte, nu a fost al lui, atunci al cui, el îl lovea fără să simtă nimic în palmă și în genunchi, frunze uscate și praf cenușiu se amestecau sub el, atunci al cui? Al altcuiva? El urca și cobora și-i răspundea, neavând încotro, prin a-i opune rezistență ca și când ar fi fost al altei făpturi? Spune-mi, spune-mi! Da, da, ca al altei ființe. Al cui, al cui. Nu țin minte exact. Și înainte de asta? Ce-ai fost înainte de asta? Înainte de asta, înainte de asta, ce-a fost el înainte de asta mai înainte, poate, pe cât se pare, da, probabil că a fost moartea acelei alte ființe. Gemu. Și înaintea aceluia? Ce-ai fost înaintea aceluia? Înaintea aceluia a încă unuia, și încă. Și încă. El vorbea găunos, îi azvârlea spasmodic răspunsurile lui monotone: și încă, și încă, și încă, moartea lui, moartea lui. Brusc, încetă. Dintr-odată. Un geamăt lung continuă dinlăuntrul lui. Trupul i se înmuie. Ce-i cu el. Cineva ar fi putut să-l vadă așa. Așa cum. Așa, dându-se de ceasul morții. Se uită prudent la piciorul lui destins, care cobora spre o treaptă mai joasă. Se ridică imediat, sprijinindu-se pe celălalt picior. Nu vru să rămână singur. Singur cu el. Din nou scoase un chicotit de uimire. Vru foarte tare să-l cheme cineva, să-i strige cineva vino la mine, și chiar să-l pedepsească dându-i o pedeapsă cumplită, ca acelea cu care se pedepsesc copiii ștrengari sau proști, și chiar cu o pedeapsă nedreaptă, din cauza căreia poți să te amărăști cu un plâns amar și obidit, și să te depărtezi așa, împleticindu-te și bocind, spre adâncurile somnului, până când ațipești în cele din urmă, înfășurat în dulceața unei împăcări cu tine însuți, cu un deget în gură, îmbrățișând un cățel de pluș, apărat astfel prin talismane ale copilăriei... Urcă istovit scările spre casă, încercând să-și netezească fața cu mâinile, maică-sa o să știe imediat că ei au plecat în tabără împreună, lucruri din astea ea le simte direct în oase. Se opri în fața ușii, tuși tusea lui obișnuită, pregătindu-se să dispară din ochii ei, din privirea ei care o să înțeleagă totul, imediat, fără milă.

31

Până la urmă i-a trebuit o săptămână întreagă ca să descopere ce se întâmplase. Nu-i stătea la ale lui capul, din cauza pregătirilor pentru petrecerea de Ziua Independenței. Aproape un an trecuse de când ea și tata încetaseră să joace rummy sâmbătă seara, dar anul ăsta era rândul lor să organizeze petrecerea, și ea nu voia ca prietenii lor să creadă că ea și cu tata i-au părăsit numai ca să nu fie anul ăsta gazde. Aaron explodă din cauza tuturor calculelor ăstora ale ei, ce fel de prieteni aveți voi, strigă el, când ea a spus că pune la cale o petrecere atât de grandioasă, c-o să le iasă ochii tuturor; ce prietenie e asta, că voi tot timpul numai ascundeți față de ei totul, și tot ce vreți e ca ei să vă invidieze, și nu le povestiți nimic din ce e cu adevărat important pentru voi, strigă și bătu din picior, și ea îl privea dintr-o parte, uimită să-l vadă așa, la vârsta ta nu e mare lucru să fii prieten bun și să gângurești într-una, îi explică, dar să te vedem cu prietenii tăi când o să fii de vârsta noastră, să vedem voi cum o să fiți, ce-o să le poți povesti și ce nu, și nici măcar nu zăbovi să se certe cu el sau să-și bată joc de el cu adevărat, atât era de ocupată cu pregătirile, cu gătit și cu copt și cu liste, și abia după aceea se clinti în ea ceva, două zile înainte ca ei să plece la tabăra de muncă, și chiar și atunci avu niște bănuieli și întrebă dintr-o parte, cum se face că tu nu ești cu ăla, azi n-am chef, sunt puțin obosit, am fugit o mie de metri la gimnastică, ea aținti asupra lui o privire stranie și pătrunzătoare, însă nu spuse nimic, și a doua zi intră în camera lui pe când ședea pe pervazul ferestrei și se uita afară și era concentrat cu totul, antrenându-se

din răsputeri la trucul de sumo, asta oprește și lacrimile, și izbucni împotriva lui supărată, ce înseamnă asta că tu ești aici singur ca un bolovan și nu mergi cu ăla, în ultima vreme nu puteați fi despărțiți nici cu cuțitul, și el lăsă să-i scape încă o minciună, dar știa de-acum că mintea ei lucrează, și în ziua următoare, când ei într-adevăr nu mai erau, plecaseră, îl părăsiseră, ei i-a căzut fisa imediat, Aaron era culcat în patul lui, privind tavanul, și ea intră pe neașteptate, începu să umble în jurul lui, tăcând așa cum știe ea să tacă, așa încât se aude tot ce arde în ea, iar el stătea culcat și aștepta cu răbdare, și poate-o să-mi spui te rog unde e ăla, prietenul ăsta al tău, întrebă în cele din urmă cu buzele țuguiate, să nu izbucnească din ea totul, că stăteați unul în curul ăluilalt tot timpul, și acum unde ești tu și unde e el, răspunde-mi, și Aaron respiră adânc și-i povesti cu glas liniștit ca și cum n-ar fi fost nimic, ca și cum n-ar fi fiert după-amiază jumătate de pahar de ulei în tigaie și n-ar fi băut tot până la ultima picătură, ars și împuțit, ca s-o simtă din nou pe Yaeli cea adevărată în punctul acela din pântecele lui. Dar pentru cât timp au plecat, șopti, și buzele i se făcură albe și fața i se lungi sub ochii lui, ca și cum cineva ar fi fost presărat peste ei un strat subțire de cenușă a înfrângerii și a doliului, pentru cinci-șase zile, răspunse fără voce, și văzu cum, ca rostogolirea unei avalanșe de stânci, ceva o curentă la inimă, totul din dragoste și de grijă, gândi el, și-și ridică mâna deasupra capului, dar ea nici măcar nu se gândea să-l lovească, se împletici numai și se frânse din spate și-l privi cu ochii mijiți, ca și cum ar fi văzut în el acum ceva ce până acum refuzase să creadă că există, că e posibil, și după aceea se închise în camera ei, și când tata se întoarse de la lucru îl chemă imediat înăuntru, și ei rămaseră acolo împreună încă un ceas întreg, când ieșiră, nu-l priviră, și de-atunci de două zile ea se învârte ca nebună, cu greu își face pregătirile ei pentru petrecere, și de-acum de două ori i s-a-ntâmplat c-a intrat în casă și deși a tușit tare în fața ușii i-a găsit pe ea și pe tata stând îmbrățișați într-un colț al bucătăriei, și imediat a simțit că asta e ceva diferit și nou, că nu e ceva așa pur și simplu, ei stăteau lipiți unul de altul și ținându-se cu toată puterea unul de celălalt, de

sus şi până jos, şi el ştiu de-acum că e mai bine pentru el să nu se afle sub ochii lor în zilele astea.

La ora cinci după-masă Aaron se juca cu Pele pe asfaltul îngust din spatele blocului şi în poarta selecţionatei Restului Lumii stătea de astă dată legendarul Gordon Banks, singurul obstacol între Aaron şi cupa strălucitoare de pe masa preşedintelui comitetului olimpic. Era o zi slabă a lui Pele: probabil că terenul îngust nu-i permitea să-şi arate toate capacităţile, în special în străpungeri rapide de-a lungul liniei, dar s-ar fi zis că Aaron era obişnuit să joace în afara gazonului verde de pe Wembley şi de la Rio. Şi totuşi, când a fost invitat să joace meciul secolului tocmai aici, pe terenul ăsta aparent modest, toate încasările în folosul Asociaţiei Israeliene pentru Copii Loviţi de Poliomielită, Aaron nu ezitase nici măcar o clipă, să se ducă toţi la toţi dracii. Se aşeză greoi pe trepte şi-şi strânse cu putere buzele, şi când asta nu ajută se apleacă şi îmbrăţişă tare mingea lipind-o de muşchii burţii, o băgă toată înăuntru. Aşa şezu câteva clipe, până când depăşi valul ăsta. O minge de fotbal după toate regulile. Făcută din piele, cu camera aproape nouă, şi pe dinafară semnături pe jumătate şterse al tuturor jucătorilor echipei Hapoel Ierusalim. Taică-su îi cunoştea personal pe jucători datorită muncii lui la Consiliul Muncitoresc. În fiecare sâmbătă îi aşteptau două bilete la casă. Şi Tzahi venea cu ei şi rămânea afară până la pauză, şi atunci intra gratis şi li se alătura. Cum zbierau toţi ca unul când Ben Rimoge marca un gol. Cum o înjurau pe mama arbitrului, şi totul era înecat în mirosuri de sudoare, iar sub tribune se înălţa un miros iute de urină, şi mulţimea cea mare de bărbaţi se înălţa şi se linişte rând pe rând, şi urla pe-mă-ta-de-arbitru, pe-mă-ta-de-arbitru, şi Aaron se ridica şi se aşeza şi el împreună cu ei, şi spunea în sinea lui prelata-de-arbitru, fiindcă ce vină are mama arbitrului, şi lângă Aaron tata, bronzat şi lac de sudoare, cu punga mare de seminţe între picioare, scuipa cojile, urla cât îl ţineau puterile şi imediat le făcea lui Aaron şi lui Tzahi cu ochiul, asta nu e chiar de-a serioaselea, golanilor, e numai pentru distracţie, a? ce? Şi acum e tăcere deplină aici. Linişte. Ca şi cum tot blocul ar fi

gol. Ca şi cum tot oraşul s-ar fi golit. Au plecat copiii. S-au dus. A venit cineva şi a cântat la un flaut pe care numai copiii de vârsta asta îl aud. Iarăşi lovi fără să-şi dea seama, nervos, în rotula piciorului. Ar fi interesant de ştiut ce face tata cu biletul al doilea de când Aaron nu mai merge cu el la meciuri. Nici despre asta nu se vorbeşte acasă. Totul în tăcere. Îşi lovi din nou genunchiul, şi dintr-odată se năpusti şi atacă de unul singur din stânga cu mingea, şi atrase după sine toată apărarea uluită a Restului Lumii, cu mingea lipită de picioarele lui, şi amândoi se topesc într-un singur elan, şi nu privi înapoi, fiindcă acolo ei îl urmăresc, ard să-l ajungă din urmă, numai feţe mânioase şi înfricoşate vede el acum împrejurul lui, toţi îl evită, până şi Yohi dispare toată ziua şi se întoarce seara târziu, când toţi sunt deja în pat, pe unde s-o fi-nvârtind, el doar ştie că n-are nici un prieten şi nici o prietenă pentru atât de multe ore, precis că bate străzile, numără minutele până la plecarea ei în armată care e peste jumătate de an, şi el ce-o să facă în seara Zilei Independenţei, unde-o să fie şi unde-o să se ducă, cândva se ducea în centrul oraşului cu Ghideon şi prietenii din clasă, pe urmă a-ncetat, nu putea să sufere înghesuiala şi zgomotul şi grosolănia oamenilor în seara aceea, rămânea cu Yohi acasă şi jucau scrabble şi se amărau, şi anul ăsta ei trei plănuiseră să meargă împreună, el şi Ghideon şi Yaeli, la scenele în aer liber unde se dau spectacole de estradă şi unde cântă orchestre ca lumea să danseze în pieţe, iar acum, din cauza petrecerii părinţilor nu poate să rămână nici acasă, trebuie să-şi pregătească dinainte un loc, o ascunzătoare, dacă ar fi putut ar fi făcut ceva împreună cu Yohi, dar unde-i Yohi acum şi unde e el, totul se destramă, şi ieri noaptea a avut visul ăsta, care mai bine nu – dintr-odată se răsuci înapoi, e un prost ăla care se lasă adormit de gânduri triste, şi sări cu uşurinţă peste picioarele întinse ca să i se pună piedică, şi se învârti în jurul lui însuşi ca un dansator, publicul urla şi se excita în tribune, şi Aaron îşi mişca trupul cu graţie, când era nevoie şi când nu era nevoie, să împodobească niţel plictiseala asta, să deseneze o mustăcioară lumii, ocoli grămada mare de cărămizi şi tencuială şi cioburi de faianţă care era

acolo de două luni, schimbă o pasă joasă cu butelia de gaz a familiei Atias, pierdu mingea, o recuperă, îi prosti pe înaintașii inamicului, tot timpul auzea în urma lui clănțănitul colților furibunzi, țopăi pe tot gazonul ca o rază de lumină, ajunse în poziție de șut și trimise mingea spre poartă cu piciorul stâng răsucit, dar puțin prea puternic și prea sus, poate pentru că e încălțat cu pantofii care-i slăbesc șuturile, pretexte, și între timp, pe când antrenorul Sir Alf Ramsey adună jucătorii pentru briefing, Aaron execută un voleu cu stângul lui renumit, se concentrează cu toată ființa lui asupra mișcărilor automate ale labei piciorului, tac-tac, frumos e cuvântul ăsta: voleu, vo-leu, și e un lucru, o problemă, ceva ce el nu-nțelege, dar nici în privința asta n-are pe cine întreba, și asta e chestiunea supărării, a supărării lor pe el, execută voleuri cu ușurință, cu precizie, e bun la asta, odată a deținut recordul școlii la voleuri consecutive, treizeci și șapte inclusiv voleuri cu umărul și cu capul, și acum la fel, asta îi reușește datorită cuvântului „voleu", care sare înlăuntrul lui ca o lăcustă mică, țup-țup, supărarea lor, pretențiile lor față de el și chiar, puțin, ura lor față de el; el are nevoie acum de o minge a lui, puternică, lipită de burtă cu toată puterea, să se ghemuiască în jurul ei, dar el n-o să se dea bătut și n-o să se lase zdrobit aici în văzul unui milion de spectatori, dar de ce supărarea asta pe el, asta e întrebarea interesantă, și pe cine ai vrea tu să fim supărați, deșteptule, pe cine ai vrea să-nvinuim, da, da, eu de fapt știu deja și singur: fiecare pentru el, ca pe-un vapor care se scufundă mereu, se scufundă totdeauna, dar voi mă iubiți, voi sunteți o familie iubitoare, nu ca ăia care vin din Nordul Africii sau goimii și arăbeii, cărora nu le pasă că odraslele lor se joacă pe străzi printre mașini și ajung sub roți, voi vegheați, tot timpul vegheați, îmbracă-te bine și încheie nasturele de sus, și mai mănâncă, și pe stradă să fii cu ochii-n patru, și să nu stai de vorbă cu străini, atunci cum se face că voi sunteți așa. Așa – cum? Așa: renunțați imediat. Nu vă luptați pentru mine. Și imediat, de spaimă, fiindcă vorbele astea veniseră și fuseseră rostite în el în chip limpede, porni la atac, străbătu terenul, driblă; și când reuși să bage mingea în plasa dușmanului, jubilă cu

o bucurie mare și exagerată, și chiar îngenunche și-și făcu pe ascuns o cruce adevărată, așa cum fac jucătorii creștini, de ce nu, ce, noi suntem mai buni decât creștinii, dar i se-ntâmpla tot mai des ca Pele să rateze poarta, și Aaron notă în sinea lui că are o zi proastă, ziua diamantului negru.

Și încet încet – el cunoaște de-acum procesul, când inima se strânge încă înainte ca mintea să realizeze ce și cum – se limpezi înlăuntrul lui un răspuns, că s-ar putea ca în creier să fie și ceva ca, să zicem, un centru al fotbalului, și s-ar putea ca și acest centru să-nceapă dintr-un motiv oarecare să slăbească și să se-nchidă la el, și el se controlă din nou, cu un sânge rece frematător, și ce-i drept notă că se constată parcă o diminuare oarecare în mecanismul centrului șuturilor, și mai făcu niște încercări de *double-pass* cu buteliile de gaz ale familiilor Atias și Kaminer, și descoperi că într-adevăr nu e întotdeauna exact în ghicitul unghiului în care o să se întoarcă la el mingea, și îl surprinse puțin că în mijlocul acestui război creierul lui încă mai găsește timp să-l sâcâie și cu prostii din astea, și se duse și se așeză pe trepte, ascunzând de ochii numeroșilor spectatori slăbiciunea temporară care-l pălise.

Șezu, încercă să se liniștească. Lovi nervos în rotulă. Pur și simplu o bucată de os tâmpită și nimic mai mult. Haide, scoală, mai joacă un joc, un joc pentru corectat greșeli, dar nu mai avea putere, sunt pe bancă în rezerve, în formația a doua. E de-acum cinci și jumătate. La ora asta, la ăia s-a terminat de-acum precis munca la câmp sau pe ogor. Sau la hambar. Sau la siloz. Sau la arat sau la cules sau la seceriș sau la culesul viei. Niciodată nu reușește să țină minte ce se face când. Acum ei se duc împreună să facă duș la dușurile comune, și Aaron e și el cu ei, se apropie de instructor și-i arată cu seriozitate rana adâncă de la picior, din cauza căreia n-are voie să-și ude trupul pe toată durata taberei, nu la dușurile comune, și nici măcar la bazin sau la turnul de apă. Și mai sunt căi, de exemplu pentru că suferă de-o alergie groaznică la clorul din apa de la dușuri, din cauza asta i se irită toată pielea, și-și poate și rupe din nou mâna, așa cum am făcut acum un an contra călătoriei la Tel

Aviv, şi iată Aaron se învârte pe aleile chibuţului cu mâna în ghips, în ciuda rănii lui grele n-a renunţat la expediţia în comun cu prietenii lui, desene colorate şi inscripţii îi acoperă ghipsul, exact ca rândul trecut când şi-a rupt mâna, linii verticale câte cinci câte cinci pentru numărătoarea zilelor care-au mai rămas până o să i se dea jos ghipsul, însemnări de încurajare, semnături pe jumătate şterse ale unor prieteni cărora e greu să li se descifreze numele, totul e scris şi desenat strâmb, nu e simplu să desenezi şi să scrii şi să semnezi cu mâna stângă pe mâna dreaptă, şi după duş noi mergem să mâncăm, n-aveţi idee ce ni se dă nouă aici, acasă nu mi-aţi da voie aşa, dar aici noi nu ne răsfăţăm, castraveţi cu coajă, cu toate vitaminele şi cu gust de pământ, şi nopţile furăm găini din coteţ, poate că prindem chiar un porumbel gras şi-i sucim gâtul, şi-njunghiem un şobolan, spintecăm un cotoşman, cu o singură mişcare îi sucim gâtul, ei sunt în stare, ei sunt de-acum în stare, lor nu le apare în vis un fluture legat şi sugrumat cu fire de păianjen lipicioase, mişcându-şi cu reproş antena înspre ei, işi lovea genunchiul fără încetare, sărmana carne sărea hop hop, şi dacă îndreptăm lumină direct în ochi, de exemplu, cu o lanternă, pupila se strânge imediat, trei secunde pe ceas, şi ăsta e un reflex, şi asta e ceva ce Aaron poate să facă fiindcă aşa vrea el împotriva trupului, pupilă, şi ăsta e un cuvânt, tatăl lui Ghideon are o lanternă ca asta de care se foloseşte pentru colecţia lui de monede, atinse în panică buzunarul din spate, moneda aia mai e încă acolo, monede sau monezi, cum se spune exact, de aproape doi ani e la el, nu reuşeşte să se descotorosească de ea, şi piciorul îi tot tresare, urcă şi coboară, ce-o să se întâmple când ăia or să se întoarcă din tabăra de muncă şi or să vadă obiceiul pe care şi l-a făcut să-şi dea lovituri reflex. Acum ei sunt deja precis în sala de mese, acolo e autoservire, e acolo un intendent, şi e şi-un paznic şi e şi-un grăjdar, şi sunt cizme ţărăneşti, şi mustăţi, şi dormit la comun, şi fumăm împreună pe întuneric ca instructorii să nu vadă, şi noaptea ne facem de cap şi ne vopsim unul pe altul, dar asta o să fie numai după focul de tabără, şi poate după ce-o să

facem baie în bazin în pielea goală, n-are voie să sară peste nici un punct în gândurile astea.

Fugi. Traversă Parcul WIZO, urcă pe Halutz, strada Bialik, casa ei mică înconjurată de copaci, trecu printre frânghiile de rufe încărcate de țoale și cearceafuri răcoroase, care i se lipiră de față, îl mângâiară pe obraji, vâsli și-și făcu drum printre ele, și ele și-l trecură unul altuia, îl conduseră delicat de la unul la altul, ca și cum ar fi încercat să-l îndepărteze de-acolo, ce-ți trebuie ție, băiete, du-te acasă, nu-i nimeni aici pentru tine. Traversă printre ele cu răsuflarea tăiată și istovit, până ce răzbătu afară și privi o clipă în panică înapoi spre armada de haine care se mișca cu toate mânecile umflate de vânturi. Își lipi fața fierbinte de fereastra ei. Aruncă o privire prin jaluzeaua trasă în camera ei mică. E întuneric acolo. Nu-i acolo Yaeli. Dar și cu ochii închiși el cunoaște camera asta. Acolo e patul și aici scrinul și dulapul și masa ei de scris. Acolo pe raft colecția ei de păpuși de pe vremea când era mică. Chicoti. Și sus cutia de carton în care-și păstrează colecția ei de lâneturi colorate, pufoase, Aaron însuși jumulise pentru ea cu abnegație lână din toate puloverele lui, din cel portocaliu cu stele, din cel maron cu pătrățele, din *abadaiat*-ul de la bar-mitzva; maică-sa observase când a schimbat bilele de naftalină că puloverele nu erau la locul lor exact până la milimetru, și l-a pândit și l-a prins asupra faptului, fâșii fâșii o să-l jupoaie de piele dacă-l prinde că mai scoate fie și numai un singur fir, fiindcă ea se folosește de aceeași lână de mai mulți ani, ea nu e Rotschild, ea nu-i decât o balabustă, desface și tricotează din nou an după an, și el, primejduindu-și viața, a ciupit și a jumulit încă, chiar și din cel verde, cel mai nou pe care-l avea, cu triunghiurile mari, a ciupit și i-a adus cadou lui Yaeli, să-l ascundă în cutia ei ca pe un puf verde, ca un cuib gingaș, cuprins de o amețeală de culori delicate; și cu ochii minții văzu, prin jaluzeaua trasă, masa ei în dezordine, cu pata de cerneală în formă de măr, cu bucata din revista *Maariv pentru tineret* pe care-o decupase și-o atârnase s-o aibă mereu în față, „Trebuie să iubești. Trebuie să iubești focul portocaliu numit iubire. Trebuie să iubești freamătul buzelor care spun: iubire.

Trebuie să privești lucrurile mărunte, ca un surâs pe buze tandre. Ca privirea visătoare a unor ochi. Ca o mică lacrimă care ascunde în ea o durere surdă și amară". Citi prin jaluzeaua trasă, cu buze tremurânde: „Trebuie să vrei să pășești pe acest pământ, să cauți tainele ascunse în enigma unei nopți. Să privești adânc adânc în ochii fetei. Să fii gata să simți căldura iubirii, chiar și atunci când ea usturǎ până la durere. Trebuie tot – o jertfă mare. Sânge puternic care urlă. Lacrimi care au fost stoarse din sentimente sfinte..." Lui întotdeauna i-a fost teamă de textul ăsta scris de o reporteriță pe probleme de tineret, Tziona Kapah din Askelon e numele ei, și gândul că un asemenea text e atârnat chiar sub ochii lui Yaeli a lui cea pură îi tulbura liniștea, poate că Yaeli încă nu e gata pentru o asemenea iubire, arzătoare, și riscă să se lase ispitită din cauza cuvintelor frumoase ale ăleia de ceva ieftin și neadevărat, și dragostea nu e pur și simplu un joc, e o chestiune de viață și de moarte, poți salva vieți întregi prin mijlocirea iubirii, și la Yaeli probabil că lucrurile sunt încă puțin mai ușoare, puțin superficiale, n-o obligă până la capăt așa cum îl obligă pe el, măcar dacă ar învăța și el puțin înțelepciunea asta a ușurătății. Se retrase din dreptul ferestrei, își simți capul mângâiat de ceva, se sperie și privi: iarăși lucrurile puse la uscat. Dar acum tăceau. Mâneci și gulere erau atârnate blegi. Cearceafuri ca niște pânze de corabie când nu suflă vântul. Trecu pe lângă ele cu ochii închiși, se rătăci dinadins printre ele, de unde știe Tziona Kapah asta să spună cuvinte atât de adevărate. Mototoli în mâini cămăși de noapte, prosoape, fețe albe de pernă, se învârti și rătăci prin pădurea de stafii, coborându-le la locul acela al lui pe *tainice* și pe *sacrificiu* și pe *lacrimi*, cuvinte ca astea el trebuie mai întâi să le purifice în el înainte să le spună cu voce tare, cu ușurătate; și până una alta gusta totodată în secret și numele fetei aceleia străine, Tziona Kapah, nume nu dintr-ale noastre, gândi el surprins, dar în general cine e de fapt de-al nostru, fiindcă poate nici eu nu mai sunt de-al nostru, și în el străfulgeră priveliștea unui bidonvil jalnic și copii desculți tăvălindu-se în noroi și un tată bețiv, și acolo, în colțul bidonvilului, la lumina unei lămpi

de gaz, stă o adolescentă subțirică, și fața ei e serioasă și fină, privește prin niște ochelari mari, își scrie în taină cugetările ascunse, și taică-su se repede la ea s-o bată, du-te să muncești să câștigi bani, și mama plânge pentru că Tziona nu știe să gătească, nici să coasă, are două mâini stângi, cine-o s-o ia de nevastă, o copilă stranie, o rușine pentru familie, și Tziona își ridică rugătoare privirea, cu deznădejde, de unde să-i vină ei ajutor, oare e cineva pe lumea asta care să-i înțeleagă inima în singurătatea ei. Măcar de-ar avea el curajul să-i trimită o scrisoare. Ea l-ar înțelege. El i-ar povesti totul, fără introduceri de prisos și fără ocolișuri. Ea i-ar citi scrisoarea noaptea, la lumina lămpii cu gaz, și i-ar veni în întâmpinare dinlăuntrul vieții ei. Ar rămâne cu el. Da. Ea n-ar pleca așa. Se sperie. Din cauza trădării. Se întoarse și șopti Yaeli, până când își simți din nou șoapta ca un jăratic răspândindu-se înlăuntrul lui în cercuri de căldură. Întinse mâna. Pipăi cu ochii închiși de-a lungul frânghiei de rufe. Cu o mișcare rapidă culese ceva. Îndesă obiectul în buzunar. Fugi de-acolo. Fugi cât îl țineau puterile. În colțul bulevardului se opri. Intră între tufișuri. Se aplecă. Scoase din buzunar: ciorapul ei. Un ciorap de lână subțire, verde cu roșu. Mirosi: miros plăcut de lucru proaspăt spălat. Își umplu plămânii. Bine. Bine. Totul o să fie bine. Pe urmă își înfășură ciorapul pe pumn și fu uimit: atât e de mică inima ei! Cum o să reziste o asemenea inimă celui care-o să-ncerce s-o cucerească? Să fugă, să cheme ajutor, să plece imediat la muntele Tabor, s-o salveze pe Yaeli de-acolo printr-o acțiune cutezătoare de noapte. Dar știa de-acum că el e prea slab, el de-acum nu mai e ce era, atunci ce e el acum, atunci cine e el, cine e geamănul lui adevărat și cine s-a înstăpânit prin viclenie, căci uneori, când se pișă, își pune un prosop pe cap și pe față, și prin el aude jetul de pișat cu alt sunet, mai profund, ca și cum n-ar fi al lui, ce să-nsemne asta, cine se pișă dinăuntrul lui. Îndesă ciorapul în buzunar, fugi fără să știe încotro, fugi încoace, fugi încolo, lac de sudoare, se trezi deodată azvârlit în mijlocul centrului comercial plin de tumult, se prefăcu liniștit, ca și cum n-ar fi fost decât un copil care merge după cumpărături. Dar imediat fu observat. Numai el era acolo

copil. El și Beniumin al frizerului care era rezemat de ușa frizeriei lui și-l privea cu interes. Și Aaron păși iute. Ca și cum ar fi avut încotro să pășească. Îndreaptă-ți spinarea să nu creadă că pe lângă toate celelalte mai ești și cocoșat. Acum Beniumin o să-l ia la bătaie. Acum, când e mai înalt decât Aaron cu un cap întreg, o să se răzbune pe el pentru bătaia de-atunci. Dar Beniumin nici nu se gândea să-l bată. Îl privea numai și îi făcu aluzie din ochi acolo, acolo, încotro? Acolo. Dar acolo nu-i nimic. Numai Morduch cel orb e acolo. Stă, se mișcă. Și Aaron își întoarse fața și se îndepărtă de-acolo cu capul sus. Calul lui Mosco vânzătorul de gheață își îndreptă spre el capul și îl privi în ochi. Aaron încercă să se stăpânească, să se împotrivească, dar degetele i se înfundară tot mai mult în buzunar, atinseră acolo foaia putredă de ceapă: în moșavul Aderet s-a născut un vițel cu două capete, îi strigă calul lui Mosco prin foaia de ceapă și-și arătă dinții într-un râs sălbatic. Aaron se dădu înapoi și se depărtă de el, pășind înainte fără să vadă. Cineva dădu drumul unui difuzor în piață, fluierături și șuierături umplură spațiul. Un fragment de cântec izbucni deodată și amuți. Amintește-ți veșnic numele noastre. Pregătiri pentru Ziua Amintirii. Și uite Morduh e acolo din nou. Exact în același loc. Mormăie deasupra cutiei lui de tablă ruginită. O cutie de conservă de carne a lui Richard Levy din acelea care se iau întotdeauna în excursiile anuale. Dar cum se face că el s-a oprit din nou în fața lui Morduch, el doar merge în altă direcție. Și se întoarse repede și păși cu o față preocupată după doi băieți înalți din clasa a șaptea, și unul dintre ei, care i se păru că e Moishe Zik, tipul lui Anat Fisch, spuse tare: „Deci pe scurt, animalele au văzut că n-au făcut nici o ispravă și au hotărât să-l trimită din nou pe iepuraș să-i explice leului cum trebuie făcută treaba", și Aaron se opri imediat în loc. E înghesuială aici. Mai făcu câțiva pași. Zăbovi în fața supermarketului nou. Tocmai acum nu intră nimeni. Și aia stă acolo cu o mutră nevinovată, ca și cum n-ar fi decât sticlă pur și simplu și nimic altceva. Îl provoacă să treacă pe la ea. Să intre prin ea. Să te vedem, bărbate, îi spune ea pe limba sticlei. Se uită împrejur. Nimeni n-avea de gând să intre în supermarket.

Nimeni nu vine să-l salveze de ea. Nu mai avea încotro. Păşi către ea cu paşi mărunţei, ştiind că toată piaţa se uită la el şi râde. Acuma trebuie tras de timp: se apleacă să-şi înnoade şiretul de la pantof. O bătrână se apropia încet. Slavă Domnului. O aşteptă aplecat, urmărind-o cu coada ochiului, şi la momentul potrivit se îndreptă şi urcă împreună cu ea pe covorul de cauciuc. Uşa automată se deschise, dar se deschise pentru amândoi odată, şi Aaron auzi limpede un zgomot otrăvit care ieşea din ea, sssi... Trecu repede printre rafturile încărcate. Trecu confuz pe lângă gondolele de fructe şi legume, atât de colorat şi de îmbelşugat e aici totul, şi acum trebuie cumva şi ieşit de aici. Trebuie ieşit prin ea. Şi nimeni în afară de el nu intenţiona să iasă. Stătu lângă standul de ziare, o urmări cu coada ochiului. Avocatul lui Menashe Anwar o să susţină că în momentul crimei clientul lui nu era în deplinătatea facultăţilor lui mintale. Ce ţară mai e şi asta: poţi să ucizi, să jefuieşti, poţi să fii spion, şi e suficient să spui că eşti nebun şi ţi se iartă totul. Fii atent, fugi! Îşi făcu vânt în momentul potrivit, când un băiat tânăr, încărcat cu coşuri, se îndrepta spre ieşire. Aaron păşi grăbit alături de el. Cu mâinile în buzunare. Ca şi cum ar fi un copil care iese din supermarketuri. Dar băiatul se opri. Atenţie! Băiatul s-a oprit! O casieriţă îl chema de la una din case, fluturând în mână o hârtie, şi el se opri, şi Aaron rămase singur în faţa uşii de sticlă, în faţa automatei care vede oameni, le desluşeşte trupul. Nu poate fi păcălită. E plină de cruzime şi exactă şi intransigentă aşa cum sunt cântarele de infirmerie, are raze ascunse şi ea le trece prin om, şi vede dacă e un trup adevărat sau nu. Se dădu înapoi. Se aplecă din nou şi-şi legă şiretul. Toată piaţa se lingea de-acum pe buze. Dumnezeule, fă să intre cineva de vizavi. Poate să vină chiar şi un câine. Nu vine nimeni. Aaron se ridică, îşi puse piciorul pe covorul de cauciuc. Simţi că pluteşte. Că nu izbuteşte deloc să prindă rădăcini. Să aibă greutate. Îşi trase capul între umeri. Păşi înainte.

Sigur că i s-a deschis. Ce-ai crezut, prostule, că n-o să se deschidă. Ce-i cu tine, spune-mi, ce se-ntâmplă cu tine. Obosit, fără putere să se împotrivească, îşi ridică ochii, întâlni imediat

privirea lui Beniumin. Beniumin care nu vorbea, care doar îl dirija pe Aaron într-acolo, ce vrea de la viața mea, într-acolo, și Aaron se duse într-acolo ascultător, și-și puse mâna în buzunar, ce-o să-i arunce cerșetorului să facă zgomot de metal, e o lamă de ras veche a tatei, ascunsă sub talpă în pantof, și are un ciob de fierăstrău pe care l-a șterpelit la ora de lucru manual, pe care-l ascunde in tivul cel mare, mama stă cu ace în gură, îi scurtează nădragii, trișează în folosul lui, să nu se simtă, și toate cuiele mici și cuiul negru de oțel care le ține întotdeauna ascunse asupra lui, tot echipamentul care e întotdeauna asupra lui, fiindcă dac-o să i se ivească întâmplător ocazia să dea un spectacol Houdini, e de-acum un an și jumătate de când nu i s-a ivit, dar încotro ne-am dus? Și Beniumin, da, da, am văzut, își întinse în fața lui piciorul cel scurt intr-un gest respingător care era o aluzie, într-acolo, într-acolo, Morduch cel orb a tăcut și el, și-a ridicat capul mare, ciolănos, pe care se împletesc vine șerpuite, căuta ceva în aer, pipăi, își căscă gura lui cea mare și dezvălui anume pentru Aaron dinții lui putrezi, măcinați; bineînțeles! În sfârșit Aaron a înțeles! ce cretin a fost că n-a realizat mai devreme, chiar că i se usucă-n cap creierul, și el extrase din buzunarul de la spate moneda aceea, cu fața ștearsă, a cărei răceală de gheață n-a dispărut nici măcar pentru o singură clipă în tot timpul care-a trecut de când a obținut-o Aaron, și greoi și împăcat o expedie dintre degetele lui direct în gura cutiei ruginite din mâinile cerșetorului.

O clipă i se păru că toată piața a înghețat. Inima îi bătu o bătaie mare, ca și cum cineva ar fi lovit într-un gong imens ca să anunțe intrarea regală a unui oaspete misterios, fără față și fără nume, pe care toți îl cunosc prea bine. Aaron închise ochii și se ținu ferm pe picioare. Când îi redeschise văzu că totul se liniștește din nou. Nimeni, pe cât se pare, n-a văzut ce s-a-ntâmplat. Se uită bănuitor prin părți: oamenii își vedeau acolo de-ale lor cu coșuri și sacoșe. Făceau cumpărături pentru sărbătoare, se grăbeau acasă. Mașini treceau și claxonau, și nu era nimic sistematic în claxoanele lor. Liniștește-te. Totul e numai în capul tău. Tu te-omori cu zile singur. Mai bine-ar fi să-ți pui în mișcare

dovleacul și să plănuiești ce-ai să faci cu tine mâine noapte, unde-ai să te-ascunzi, cum ai să-ți omori timpul, uite: totul e ca de-obicei. Numai cerșetorul îl privea pe Aaron cu ochii lui goi și dădea mereu din țeasta lui toată numai vine, și mâinile lui se mișcau acum repede, încoace și-ncoace, și Beniumin și el tot așa, se hâțâna în ușa frizeriei, ca și cum s-ar fi rugat. Ca și cum amândoi ar fi urzit împreună din cele două părți ale pieții o alianță tainică. Aaron fugi de-acolo. Cât mai avea în el puteri, fugi de ei, trecu printre copacii cu coroanele înclinate de pe bulevardul mic, acasă, acasă, urcă scările cu greu, lângă ușă zăbovi, lăsă să i se audă tusea, dar când deschise și intră ei iar stăteau îmbrățișați și uniți unul de altul, lipiți cu toată puterea, și de data asta el fu de-acum sigur că asta e ceva cu totul nou, nu e ceva întâmplător, nici măcar jumătate de surâs indecent nu se văzu pe fețele lor, o frântură de vis dintr-una din ultimele nopți urcă pentru o clipă din adâncul lui și ieși la suprafață, frânturi care nu se legau între ele, două animale care se urmăreau unul pe celălalt cu delicatețe și creau prin mișcările lor o anumită perfecțiune, o necontenită horă amețitoare, dar spre norocul lui el doarme foarte adânc, aruncă din somn priviri și vede spatele lui Yohi, se preface că doarme, și ea se teme, se întâmplă lucruri care niciodată nu s-au întâmplat aici, bine că el nu se trezește ușor, că în somn se strânge și se ghemuiește în jurul lui însuși într-o mișcare care nu se simte, și în somn se pot continua antrenamentele, în felul ăsta se poate totodată opri curentul de teamă care străbate trupul, și li se pot număra totodată respirațiile ca să se adune detalii științifice, fiindcă aici totul e fix, totul e un mecanism bine pus la punct, cineva urmărește, cineva e urmărit, se învârt unul în jurul celuilalt și gâfâie, într-o mișcare în cerc complet, și apoi, dintr-odată, totul o să se facă țăndări, dar în ultima clipă n-o să se facă țăndări, o mână rapidă o să se zărească și o să-i prindă în ultima clipă; și atunci în sfârșit ei simțiră că el e acolo, stă lângă ei în bucătărie, se despărțiră încet, se uitară la el cu dușmănie, dar de ce supărarea asta pe el, el se sufocă în sinea lui, și îl mai și învinuiesc pe el, ca și cum el ar fi fost răspunzător de asta, ca și cum în general

cineva ar fi fost vinovat de asta, și ea spune că el a depășit vârsta la care se crește, curată prostie, și totuși – cine știe, e specialistă în a-și bate joc, asta da, dacă cel puțin i-ar spune ce să facă, dar ea tace. Chiar și față de medic le e rușine să admită că la ei acasă s-a întâmplat un asemenea lucru. Îl urăsc de parcă i-ar fi trădat, a băgat în casă un fel de holeră cum nu se află pomenită în Tora, le-a stricat totul, toată viața liniștită și normală pe care o au toți oamenii, până și Yohi se îndepărtează. Fiindcă el simte că ea și el – asta de-acum nu mai e cum a fost. A dobândit simțuri ascuțite pentru cine se îndepărtează. Pentru cei a căror privire se schimbă. Fiindcă el știe exact ce gândește ea în sinea ei: că dacă vreodată o să aibă un mire, o să trebuiască să i-l ascundă pe Aaron ca acela să nu se teamă de ereditatea familiei. N-are nici o îndoială că asta e ce gândește ea. Chiar dacă ea încă-l mai iubește puțin, chiar dacă-i e rușine de gândul ăsta, asta e ce gândește. Așa au deprins-o să gândească. Dar ce poate face el singur față de toată biologia asta dracu s-o ia, o imploră pe aia de-acolo din creier, glanda lui, ajunge, te-ai delectat, te-ai amuzat nițel, trei ani te-ai jucat, ne-am prins care e principiul, acum fă ceva, dă ceva, nu te zgârci așa, doar o mică picătură trebuie să-mi picuri de aici și până aici, doar un pic trebuie să treacă dintr-un loc într-altul, o distanță de o jumătate de milimetru poate, și totul o să se schimbe, lumea întreagă o să se schimbe, și de mai bine de un an și jumătate se roagă el de ea, nu mai are sens să ascundă și nu mai are putere să ascundă, de un an și jumătate el își pune pe ascuns filactere noaptea sub plapumă, numai pentru ea, și-i cântă din partea lui din Tora, cea învățată pentru bar-mitzva, „Iată, atingându-se cărbunele acesta de buzele tale, nelegiuirea ta este îndepărtată și păcatul tău este ispășit!"; căci poate că într-adevăr a păcătuit și trebuie să ispășească. Dar cu ce-a păcătuit. Doar e atât de pur. Cel mai pur aici în casa asta. Nici măcar de căcat nu se cacă aici de ani de zile, ca Doamne ferește să nu tragă de lanț cu câtă putere se cere și să pricinuiască din nou o inundație. Nici măcar de frecat nu și-o freacă. Cine are chef de așa ceva când n-are putere să treacă de la o clipă la alta. Dar poate că totuși e vinovat cu ceva. Poate că

atunci când l-a pus la pământ cu lovituri pe Beniumin și a trecut pe deasupra lui și i-a spus „n-o să crești". Și poate c-a păcătuit cu fanteziile lui, când se gândește câteodată că el nu-i cu adevărat fiul lor, ci, să zicem, al unor nobili sau al unor regi. Al unor oameni din Anglia sau din Suedia. Lungi și subțiri, îmbrăcați frumos, și vorbind englezește cu glas scăzut, și au ochelari cu rame de aur și cântă la pian, fiindcă uneori are sentimentul că în altă casă asta nu i s-ar fi întâmplat, că asta e ceva ce ține de aici, de cum e la ei, că totul apasă pe suflet și sufocă, dar oricât ar implora-o și oricât i s-ar ruga, ea nu-i răspunde, aceea, oricât s-ar da cu capul de pardoseală ca să zguduie ceva înăuntru, ea nu răspunde, nu răspunde, murmură Aaron, se târăște pe străzi pline de lume, pline de zgomot și țipete, difuzoarele zbiară cântece, și un miros de ars stăruie în aer după ce focurile de artificii au luminat și s-au mistuit, cum s-a despicat deodată cerul negru în toate culorile, ce durere de dor a simțit el în clipa aceea pentru Yaeli, și oamenii se ciocnesc de el, ei, copile băiete, uită-te pe unde umbli, ritmul lui nu se potrivește, el le strică tuturor, cineva cântă fals la acordeon, cântarea șuvoiului pe țeavă, țevile sunt arterele deșertului Neghev, șuvoi, cuvânt frumos, dar dușuri comune, și există și șuvoi de sânge, și cu multă grijă el ia „șuvoi" din mijlocul amestecăturii de zgomote, îl curăță cu duioșie, își șoptește înăuntrul lui, iovuș, iovuș iovuș, de șapte ori cu intenție apăsată, de la sfârșit la început, cu gura închisă, pentru ca în clipa asta să nu pătrundă în el nici măcar un strop din scârnăvia de-afară, din sunetele și mirosul de fum și mulțimea de-afară, și astfel, cu neprihănire, dezbracă și despoaie învelișul de praf și de sudoare de pe șuvoi, coaja atinsă și uscată, toate sunetele care scrâșnesc, întâmplătoare și fără nici un rost, neintenționate, îl transcrie cifrat înlăuntrul lui, în centrul lui cel nou, le cercetează grăbit pe cele pe care în ultimele zile le-a strecurat de-acum acolo, suplu, singurătate, căprioară, tăinuite, jertfă, lacrimi, cuvinte asupra cărora el se repede și pe care le scoate la lumină din mijlocul curentului puternic, infinit, tot timpul gata să le primească, și acum șuvoi, șapte zile n-are voie să-l spună cu voce tare, până o să se purifice cu totul,

o să fie în întregime al lui. O să fie personal. Trece greoi printre oameni, se simte înghesuit, strivit, uitați-vă la ăsta umblă și vorbește singur, cineva ți-a dat coniac, băiete? Iovuș iovuș, îi e greu să se concentreze, îi e greu să învingă tămbălăul de-afară. Dac-ar tăcea pentru o clipă, ar putea să-și pună în ordine gândurile și atunci ar putea continua să umble pe străzi fără să fie atât de preocupat, ar putea să se bucure de muzica și bucuria petrecăreților, de-ar putea numai să-și smulgă din cap zumzetul ăsta monoton, plângerea permanentă care se face auzită istovitor înlăuntrul lui, că ea nu-i răspunde, nu-i răspunde, e indiferentă față de el, nu-i răspunde, și-i e greu să mențină constant ritmul mersului printre oameni, poate că e un loc unde se predă mersul-în-public, unde erai când se preda asta, când el oprește ei înaintează, când ei se opresc el dă peste ei, și e de-acum aproape o oră de când ei hotărăsc pentru el încotro să meargă, și el e împins și înghesuit fără voia lui ca în interiorul unui intestin, până când se trezi în cele din urmă lângă o scenă înaltă, în mijlocul unui tărăboi cumplit, neîncetat, și imediat publicul se strânse din nou în jurul lui, făcea zid în jurul lui din toate părțile. Se-ntoarse și-ncercă să fugă de-acolo, dar publicul parcă era turnat în jurul lui, un zid de carne, un zid de neînvins. Nu exista pentru el nici o fisură să treacă prin ea. O echipă de dansuri în costume multicolore dansa pe scenă hora, și în fața scenei câțiva tineri dansau fără nici o rușine twist în ritmul horei; băieți de salon, își săltă capul ostenit, se veselesc, o plăcere, băieți de viață, așa mormăi cu voce tare, ca să inducă în eroare pe cine trebuie, și între timp urmări cu un ochi mijit de expert pe călătorul secret aflat printre ei, el își identifică imediat adversarul, și numără mototolindu-se de încordare la față noduri ale lui Adam și perciuni și puf de mustață și sâni, nu era simplu, ei se mișcau tot timpul, ei se veseleau cu adevărat, se bucurau de jucăriile lor cele noi, dar astea nu-s ale voastre, proștilor! Vă lăsați cumpărați pe nimica toată! Dar poate astea sunt totuși ale lor, poate că numai el nu înțelege și nu-și permite nici măcar o clipă de iluzie, să uite de el pentru o clipă; și poate că astea se dezvoltă împreună, lucrurile și plăcerea de ele.

Dacă ar reuşi numai să se învingă pe sine însuşi, să se ocolească pe sine însuşi, să uite de el însuşi cinci minute, poate că asta e tot ce-i trebuie, cinci minute creierul lui să nu observe şi să-l lase în voia acestui lucru, cinci minute goale, am auzit, am auzit, şi ce-o să se-ntâmple atunci? Deodată o să fii ca ei. A? Ce? Stătea şi murmura din buze şi se bălăngănea de pe un picior pe altul, înghiţit de trupuri care se adunaseră în jurul lui şi îl abureau cu răsuflările lor, şi se holba ca vrăjit la încălţările băieţilor care dansau în faţa lui, mâna lui dreaptă apucă încheietura mâinii lui stângi şi începu s-o sugrume, şi în sinea lui începu de-acum să numere secundele în ritm moderat şi exact, atât de mari i se păreau încălţările lor. Magnifice. Încălţări destinate să conţină oase grele şi foarte dezvoltate, ca nişte maxilare de animale preistorice, şi un cuvânt trecu prin curentul tumultuos, în Aaron sau în afara lui, tinereţe, simţi cuvântul imediat, un cuvânt frumos, atunci sari şi pescuieşte-l, n-am puteri, sari imediat şi adu-l, îşi porunci sie însuşi, se scufundă fără chef, cu capul proptit în piept, îl pescui, tinereţe, clocotindă, exultândă, dansândă, râvnindă, înnoindă, vestindă, eţerenit eţerenit, murmură fără chef, pentru o clipă ceva înlăuntrul lui gemu amar, dar el jurase jurământul lui Hipocrat; da, dar el nu e-n stare să facă totul singur; da, dar el are o obligaţie: atât de multe cuvinte bat la porţile spitalului secret pe care-l intemeiase undeva pentru sine, într-un pământ humos, în junglă. Eţerenit. Tot timpul în faţa lui se revarsă cuvinte, de la oameni de la radio de la ziare de la firme de la cântece de la ceapă. Eţerenit. Trebuie să-l primească pentru tratament, hotărăşte Aaron, numără în sinea lui douăzeci şi cinci de secunde de-acum, de-obicei la treizeci procesul începe la el sub forma senzaţiilor de căldură şi frig în palma strangulată şi în vârfurile degetelor. Iarăşi încercă să evadeze din mijlocul inelului strâns de carne, se străduieşte din răsputeri şi nu izbuteşte să se clintească din loc, aici nici măcar Houdini nu i-ar fi de ajutor, îşi răsuceşte capul cu greutate şi-şi vede pentru o clipă faţa oglindindu-se într-o vitrină, o faţă mică, albă, ca o pată albă de vitiligo în mijlocul adunăturii, ca o absenţă, Yaeli, unde eşti tu, ce faci tu acum. Treizeci şi unu, treizeci şi doi, se

poate de-acum simţi cum sângele pulsează înspăimântat sub cătuşa degetelor care strâng încheietura, sânge sărman, sânge aiurit, Aaron îl înnebuneşte cu totul zilele astea, şi de-acum treizeci şi şapte, treizeci şi opt, treizeci şi nouă, şi ca de-obicei cel mai rău e că-l păleşte greaţa: în toate experienţele lui – trupul se slujeşte de ea ca de-o ultimă armă. Dar şi împotriva ei Aaron se antrenează tot timpul, îşi bagă un deget adânc în gâtlej pentru o secundă întreagă, şi după aceea aproape două, de ce nu, degetul nu e el, şi nici greaţa şi dezgustul şi vărsătura nu sunt el, el e în pofida lor, el e în ciuda tuturor, patruzeci şi trei acum, să nu cedezi, odată trebuie neapărat să nu se frângă din cauza greţii, trebuie să ajungă dincolo de ea, fiindcă e ceva acolo, dincolo de ea, n-o produce trupul fără nici un rost, acum ea se zvârcoleşte în el valuri-valuri, dar poate că dincolo de ea, poate sub ea, pe fundul mlaştinii e închis cineva ca într-o temniţă, prizonier într-o bulă, îşi înclină capul spre ea, îl imploră cu disperare, să nu înceteze, să fie matador şi partizan până la capăt, dar acuşi-acuşi o să verse, sau o să leşine, asta-i vine de-acum de jos, cincizeci şi unu, nu ceda, e trupul împotriva sufletului acum, nu ceda, dar el cedă. Cedă ca de obicei. Mâna lui îşi slăbi strânsoarea pe mâna cealaltă. Încă o clipă şi-ar fi vărsat aici peste toţi. Păcat, păcat. Simte ace în palmă. Păcat. Stătea pierit între trupurile voinice care-l susţineau, lac de sudoare rece în inima agitaţiei calde, învingându-şi încetul cu încetul ameţeala: totuşi a reuşit să-şi producă durere şi să se răzbune puţin. Dar când privirea i se limpezi, ce-i asta, ce se-ntâmplă aici, doar a fost aici tot timpul, şi abia acum descoperi în mijlocul grupului de dansatori câteva mutre cunoscute, cum de nu le-a observat înainte, cum e cu putinţă, doar a stat aici, şi aici ei dansau, şi acum el îi recunoaşte, şi înainte nu. Ciudat. Ca şi cum i s-ar fi făcut o farsă: doar exact aici stă el de peste un sfert de oră, şi fata asta frumoasă, cum de-a devenit deodată Anat Fisch? Dă din umeri, nu mai speră să înţeleagă: uite-o pe Anat Fisch cea frumoasă, dansează desculţă pe stradă. Îşi aţinti privirea asupra ei, se feri să-i privească pe ceilalţi din jurul ei, Anat Fisch, purtând pantaloni mulaţi negri pe care băieţii din clasă

îi numesc pantalonii reglează-mă, şi, dacă te uiţi bine la ea, vezi că într-adevăr ceva din ea s-a pierdut, a pălit, cine ştie ce-i asta, poate că e din cauza a ce se povesteşte despre ea şi despre gagiul ăla al ei cu care a fost la Eilat, da, da, am auzit, şi poate că s-a spulberat niţel farmecul ei de când Dudu Lifshitz nu mai e prin preajmă s-o adore aşa, şi iat-o şi pe Adina Ringel, şi Aliza Lieber, toţi ăia de salon care n-au plecat în tabăra de muncă, şi iată, Dumnezeule mare, Michael Karni, ce face el aici, el nu e de salon şi nu e în nici o organizaţie, nu e nici carne, nici peşte, şi dansează şi el, zău că dansează ca-ntr-un salon, pentru prima oară, dansează cu obrăznicie lângă Anat Fisch cea indiferentă, fură din dansul ei ca un cerşetor flămând, dar ăsta cel puţin a îndrăznit, priveşte şi învaţă cum ăsta produce deja în glanda lui substanţa aceea datorită căreia poţi fi o clipă în totală uitare de sine şi amăgire de sine şi iluzie, priveşte, Aaron se sili să privească direct la Michael Karni cel bleg, cel molâu, care-şi mişca membrele în toate părţile cu mişcări de vlăjgan stângaci, priveşte şi învaţă cum se-ntâmplă asta, şi el stătu şi privi, încruntându-se şi ofilindu-se înlăuntrul lui, şi lucrul îi apăru în faţa ochilor şi luă fiinţă, şi Michael Karni îşi expuse deodată trupul să-l privească toţi, scălâmbăindu-l, când cu bucurie speriată, când cu violenţă stranie, sfidându-l surd pe cel care i-a făcut pocinogul unui asemenea trup, dansând înainte şi înapoi ca şi cum el n-ar fi fost din creştet până-n tălpi decât un plâns reţinut care izbucneşte şi e înăbuşit, priveşte şi vezi şi-nvaţă cum din clipa în care s-a făcut declaraţia asta... Un moment! Findcă Michael s-a-ntors în cursul dansului lui poticnit înspre Aliza Lieber roşcovana şi i-a propus să danseze cu el, şi ea a refuzat, sigur că-l refuză, unde-i el şi unde-i ea, dar el nu disperă, cine ştie ca Aaron în ce măsură îi e interzis acum să dispere, nici măcar o clipă n-are voie să-şi domolească dansul, şi Michael s-a îndreptat precaut, ca un somnambul pe o margine de acoperiş, i s-a oferit Rinei Fichmann care stătea acolo cu câteva fete, Miri Tamari şi Esti Persitz şi Osnat Berlin şi Varda Kopler, ce-i asta, jumătate de clasă e aici, şi Rina poartă o fustă foarte scurtă şi strâmtă, o fustă de bucăţică bună, n-a văzut-o aşa niciodată,

dac-ar vedea-o pe stradă și dacă n-ar cunoaște-o, ar gândi – o bucățică faină, dacă mama ar vedea-o, i-ar da coate lui tata și i-ar spune ai văzut? ai văzut? și-ar fi zâmbit cu zâmbetul acela, și doar Rina și Michael Karni stau de-acum de câțiva ani unul lângă celălalt în clasă și întotdeauna schimbă bilețele... murmură Aaron ca și cum ar fi declamat o poveste care s-a-nvechit de mult, chicotesc ca două gâște... Ețerenit, ețerenit, și Michael se apropie de Rina Fichman cea dulce, pășește în pas ușor de dans, ca unul care poartă o lumânare subțire cu flacăra tremurândă în vijelie, îi atinse mâna cu teamă și-i spuse ceva, nu se putea auzi ce, totul împrejur era plin de urlete și voci cântând și jubilare, totul era gloată, și în mijlocul gloatei Rina Fichman înălță o privire surprinsă către Michael Karni, și-i zâmbi cu bucurie, și începu să-și miște în fața lui trupul mic, suplu, și suplu se află la Aaron în carantină cu scop de purificare, mâine o să-i vină rândul, șapte zile s-a ferit să-l spună cu voce tare, și mâine o să-l înapoieze în natură, mâine o să se poată folosi de el cu voce tare și în același timp cu puritate, în interiorul locului lui, în conversațiile lui tăcute cu Yaeli și Ghideon, și doctorul ostenit se opri o clipă din munca lui, își dădu jos pălăria de plută și-și șterse sudoarea de pe frunte, și imediat se-ntoarse la munca lui plină de devotament, fanatică, și nici măcar pentru o singură clipă nu-și luă ochii de pe fața lui Michael care iradia deodată, cuvinte ca dans, jubilare, plăcere, drăguță, și se sili să continue să privească în interiorul acestei taine, spre clipa erupției miraculoase, clipa fluturelui, clipa din fața ochilor lui, atât de aproape de el, se țesea încetișor un fir subțire de tot și lucitor între Michael și Rina, dar cum se face că jumătate de clasă e aici, când s-au înțeles, poate c-a fost pe tablă o înștiințare pe care el n-a citit-o, tot timpul s-a temut să nu se întâlnească deodată cu Yohi, avea senzația că e prin apropiere, că și ea rătăcește acum pe străzi ca și el, fugind de petrecerea părinților. Privi din nou, ca hipnotizat, încălțările care țopăiau în fața lui, încălțările mari ale băieților, pantofii lor înțesați de putere, ei au pe cât se vede lucrul acela care se numește masă, își explică sieși, și la ei ea e poate foarte densă, da, oasele lor sunt mai grele. Pline

de măduvă, e neîndoielnic foarte probabil, și el ghici prin pantofi labele picioarelor lor, oasele pământene, care au absorbit minereu de fier și pământ rodnic, dar oare asta înseamnă că ei, poate, și *există* mai mult decât el, cine știe, cine-o să poată compara, și totuși, da, așa ghicește el, pe cât se pare asta e soluția, gândi cu sânge rece, ei, după cât se pare, există mai mult, dar ce înseamnă lucrul ăsta, și ce simt ei ce el nu simte? Cum e la ei? Ca un mușchi încordat ca oțelul în centrul pântecelui? Și sângele înlăuntrul lor, oare el clocotește și face zgomot și aproape că țâșnește tot timpul afară din trup? Ca o sticlă de vin spumos care a fost agitată tare înainte de a fi deschisă? Poate, poate, probabil, el încearcă să se liniștească printr-un mormăit științific rece, dar se pune întrebarea ei la ce-au renunțat pentru asta? A? Ce? O întrebare excelentă! Al doilea Shmulik Rozen, omul concursurilor-ghicitoare! Continuă să întrebi! Și oare într-adevăr au renunțat? Da! Da! El aproape că geme cu voce tare, agățându-se plângăreț de o speranță consolatoare a inimii, surdă, obscură pentru el, că cine a acceptat legea asta misterioasă a materialității, regulamentul cărnii, a pornit deja pe drumul sclaviei și al plictiselii și al monotoniei, pas cu pas, fără ocolișuri și fără scurtături de drum, până la capătul lui. Care e moartea. Și imediat își rânji sieși dezgustat, și apăsă și stoarse din subsuori un râs slab al glandelor. Râzi tu râzi, deșteptule, cine ești tu să te înfumurezi așa, ce-ți închipui, că tu ai să te salvezi, pentru că tu ești altfel decât ei? Tu te scufunzi și te tot scufunzi. Te scufunzi mai mult decât ei. Uită-te cum arăți. Ca un mort viu. Uită-te cum te privesc toți. Îți trase capul încă mai mult între umeri. Murmură eterenit, ulpus, snad, el e doctorul Schweitzer în junglă, el e doctorul Doolittle care știe limba cuvintelor. Să plece de aici. Repede, să respire.

Scăpat de-acolo, vâslește prin mulțime ca printr-o mlaștină, e azvârlit deodată într-o stradă lăturalnică, pe care aproape că nu-i picior de om, trei copii mai mici decât el se năpustesc asupra lui câteva clipe, îl lovesc în frunte cu un ciocan de plastic și țipă după el roșcovanule, dar el nu se întoarce înapoi ca să nu se complice începând să se bată cu ei, rânjește în sinea lui cu

gândul la greşeala lor, au crezut că e de vârsta lor. Doi golănaşi slabi şi înalţi îl prind de braţ şi încearcă să-l momească să parieze pe nişte cărţi de joc întinse pe trotuar, pune o liră ia zece, la noi câştigă toţi. Fugi de ei, respirând scârbit mirosul de vin care venea din gura lor. Păşi repede, făcându-se că nu aude sunetele muzicii zgomotoase care se răsfrângeau printre clădirile înalte, respirând adânc mirosul de fum şi de friptură din aer, numai să nu-l infecteze pe dinăuntru, cât e ceasul, poate că ei sunt acum la focul de tabără, cartofi traşi pe sârmă, stingere ca la unităţile de atac Palmach, o mână atinge obrazul şi lasă o semnătură de funingine, mirosul de fum în părul ei, sunetul râsului ei înfundat, scoate-mi părul din gură, Ghideon, că mâinile mele sunt murdare de la jăratic. Un om în vârstă, subţirel şi înalt şi fără faţă se rupse din umbra uneia din case şi se apropie de Aaron, întinzându-şi mâna spre el şi văicărindu-se cu voce nazală mă gândeam de-acum că n-o să vii, Simo nu ţi-a spus să vii la zece. Aaron stătea, îl privea, fără să înţeleagă, încremenit în faţa lui, ca şi cum ar mai fi auzit o dată o voce ca asta, şi deodată simţi o mână lungă lăsându-se pe ceafa lui, rece, ca de caracatiţă, şi un chicotit amuzat lângă urechea lui, hai să mergem să ne plimbăm puţin, Simo mi-a spus că eşti nou. Într-o clipă se răsuci, işi înfipse dinţii în mâna aceea alunecoasă, muşcă acolo cu toată puterea, simţi în gură nişte degete lungi, simţi cum îi pătrund dinţii în piele şi carne, nu se opri, carne de om, muşcă ucigaş, ca să omoare, să nimicească pentru totdeauna, dar când simţi gustul sângelui scuipă înspăimântat, fugi de-acolo cât îl ţineau picioarele, tremurând din tot trupul, şi în urma lui un om uluit, fără faţă, îngenunche în mijlocul străzii gemând de durere, şi Aaron fuge fără să se oprească, scuipă orice picătură de salivă pe care o are în gură, poate că ăla avea vreo boală molipsitoare, în general cine ştie ce-a fost asta, poate c-a vrut să-l alăture unei bande de hoţi, şi de-acum nu mai ştia unde e, din toate ulicioarele îl urmăreau sunetele difuzoarelor prost reglate. Străzile n-aveau nume, nu erau numere pe case, el tremura până ce mâinile i se zbătură şi i se lăsară zvâcnind de-o parte şi de alta a trupului, bine-ar fi să se petreacă o minune şi

Yohi să-i apară în faţă pe ulicioară şi să-şi desfacă braţele în întâmpinarea lui: cine vine la mine.

În cele din urmă se pomeni pe o stradă zgomotoasă. Răsuflă uşurat şi se opri. Becuri colorate luminau în roşu şi galben feţele oamenilor care se mişcau şi mişunau şi se scurgeau din toate părţile. La lumină se uită la ceas. Mai are încă şase-şapte ceasuri până o să se poată-ntoarce acasă. Se aşeză sleit de puteri pe marginea trotuarului. Oamenii se împiedicau de el, îl călcau în picioare, îl înjurau furioşi. Îşi luă capul între mâini. Printre picioarele trecătorilor văzu o ceată de tineri, fete şi băieţi dansând şi jubilând. Cercetă amănunţit: de astă dată într-adevăr nu cunoştea pe nici unul dintre ei, dar ce importanţă avea asta. Când dansează sunt toţi o apă şi-un pământ. Cu câtă sălbăticie dansează. Cu ce forţă. Caută perechea cea mai frumoasă. Îi privi, îi înghiţi din ochi plin de dor. Minute în şir îi sorbi înlăuntrul lui. Respiraţia îi reveni. Se aşeză puţin mai în voie pe trotuar. Era istovit, şi totuşi n-o să se eschiveze de la a-i cerceta şi pe ei după toate regulile. Fără nici un rabat. Îşi drese din gâtlej glasul. Îşi îndreptă puţin spatele. Îşi mai alese câteva perechi. Jură să fie sincer faţă de sine însuşi. Să recunoască adevărul, chiar dacă acesta o să fie dureros. Dar, oricât încercă, nu văzu în ei bucurie adevărată. Doar spaima lor o simţi foarte tare, dincolo de jubilarea lor excitată, de a fi comparaţi unul cu altul până la capăt, de a se convinge de ceva ce Aaron – ca un surd care priveşte feţele oamenilor la un concert – doar putea ghici din mişcările lor, din bâţâiala lor, acel ceva căruia ei i se supuneau neîntârziat, i se devotau total, cu zbierete chipurile de bucurie, fără nici un gând, fără nici o cunoştinţă, încă înainte ca mugurii fricii să se spargă în inima lor care ar înţelege pentru o clipă şi s-ar îngrozi.

Astfel contemplă membrele trupurilor lor mlădioase, care n-aveau astâmpăr, faţa îi era despuiată şi secretele lui se aflau scrise pe ea cu un scris grosolan. Nişte copii care-l văzură şezând şi mormăind din buze îl arătară cu degetul. Cineva îi răsturnă pe cap o sticlă cu un rest de suc, picătură după picătură i se scurseră pe după guler. Se făcu că nu simte. Fără nici o greutate

se făcu că nu simte. Ce-i pasă lui că-l udă acolo. Iată, s-au lăsat păgubaşi şi s-au dus. Tocmai că simţise o uşurare în clipele acelea, ca şi cum deodată l-ar fi lăsat în pace o mână despotică şi răuvoitoare. Îşi întinse picioarele în faţă şi se sprijini în spate. Pentru o clipă durerea lui ieşi în pauză. Greutatea îngrozitoare de pe inima lui. Aşa pur şi simplu, fără nici o explicaţie, o scurtă vacanţă. Cine ştie cât o să plătească mai târziu pentru ea.

Şi iată, în pauza asta, în frântura aceea de clipă care e între lovitură şi durere, licări în el, din instinctul acut al unui bătrân de paisprezece ani şi jumătate, că şi ei, cei care dansau în faţa lui, toţi cei care dansau, erau nefericiţi ca şi el. Că acela care are un trup e un schilod. Că până şi plăcerea asta căreia ei i se dedică, şi bucuria acestui rut vor rămâne înlăuntrul lor infantile, de jucărie, lipsite de adâncime, nu cu adevărat ale lor, aşa simţi Aaron fără vorbe, într-o celulă de întuneric închisă a fătului din creierul lui: şi-or să aibă numai un fel de premiu de consolare minunat, şi totuşi străin, pe veci străin şi necopt, un premiu de care trebuie să te grăbeşti să te foloseşti, pe care să-l întrebuinţezi cu spaimă, din ruşinea lăcomiei, în întuneric, cu un strop de declaraţie anticipată de înfrângere; aşa, ca pe-o scrisoare nedesfăcută, îl vor trece semenului lor...

După aceea, la unsprezece sau douăsprezece noaptea, începu să meargă înapoi din centrul oraşului spre Cartierul Muncitoresc. Mergea încet făcând neîncetat micile lui experienţe, adăugându-le, n-avea încotro, şi bătătura care-i crescuse în talpă, măsurând junghiurile de durere, cât timp le trebuie ca să ajungă până la creier, oare ele se amestecă între ele ca nişte ecouri, şi uneori sărea într-un picior şi număra paşii până când muşchiul coapsei începea să tremure, şi-şi aţintea privirea drept în felinarele de stradă orbitoare, cercetând influenţa luminii asupra pupilelor, de fapt care e legătura, poate că totuşi există o legătură, poate c-o să tragă deodată o concluzie din asta spre asta, poate c-o să-i vină o idee strălucită de la pupilă la el însuşi. Îşi repetă iar şi iar toate datele, fiindcă toate trebuie să se lege laolaltă cu înţelepciune pentru a dezlega enigma, s-o desfacă în elementele ei componente şi să construiască ceva nou, sănătos,

viu, ar fi interesant de știut ce fac ei acum, poate că la douăsprezece noaptea s-a declarat acolo sărutat general, poate că sunt de mult după asta, poate că ei se sărută de-acum cu limba în gura celuilalt. Își smulse un fir de păr din breton. Trei secunde până trece durerea. Interesant: dimineața erau cinci.

Când ajunse în sfârșit acasă, auzi de-acolo zgomote de veselie mare și muzică. Se apropie prudent și spionă și îi văzu pe balcon pe Menahem și Aliza Bergman și pe Iosală și Hanna Stock, și ei râdeau, cu glasuri răgușite, de ceva sau poate de cineva, precis nu de el, sunt cuvinte ca „maron" sau „carton" care sună asemănător cu numele lui; dar în vocea lor era tonul acela, și Aaron se retrase în întuneric, avea antrenament la asta, și de-acolo observă că ei trecuseră deodată la limbaj cifrat, Iosală Stock își aprinse o țigară și pe buzele Alizei Bergman se văzu deodată ruj. Poate că totuși simțiseră ceva. Cine știe până când o să continue acolo petrecerea. Se preumblă puțin prin cartier. Și ce-ar fi dac-ar urca pe scări și-ar suna și-ar saluta pe toată lumea și-ar trece printre ei și s-ar duce în camera lui, societatea hotărâse să se despartă înainte de patru dimineața pentru-ca să vadă proaspeți răsăritul soarelui, și se întoarse de-acolo rușinat și se depărtă. Poate să se plimbe puțin în jurul cartierului. Poate să facă o faptă bună și să se ducă să facă o vizită la spitalul unde zăcuse cândva bunica. E gardă de noapte acum. S-ar putea oferi voluntar de exemplu la schimbatul cearceafurilor. Fiindcă petrecerea riscă să continue până dimineața, și când a ieșit din casă nici măcar nu l-au întrebat unde se duce. Ce tâmpit a fost că n-a luat cu el șperaclul. Ar fi putut liniștit să intre în adăpost și să moțăie puțin. Sau în casa Ednei Blum, se gândi surprins, se înfioră și fugi de-acolo, din pătratul pustiu care se căsca în bloc acolo unde fusese locuința ei, și-și iuți pașii, uitându-se în urma lui, ca și cum acolo ceva ar fi putut să se clintească din locul în care era, să se desprindă de-acolo, și să plutească după el prin aer și să aterizeze pe el și să-l închidă înăuntrul lui ca într-o cutie, și astfel păși, pe jumătate alergând, până când ieși cu totul din strada lui, și abia atunci îndrăzni să încetinească, și respirația i se cam terminase și începură împunsături într-o parte, și

el păşi fără scop, îmbrăţişându-se ca să nu-i fie frig, şi iar se gândi la Yaeli, dar era atât de obosit, încât gelozia şi durerea nu i se redeşteptară. Poate că ăsta e un moment potrivit să înceapă să se despartă de ea. Fii realist, ea nu e pentru tine. Şi chiar îi reveni în memorie o imagine nereuşită a ei, când a ieşit din cuptor umflată ca o gogoaşă, îndopată, şi pentru o clipă se putea vedea cum o să arate ea cândva. Ea nu e pentru tine. Ţie-ţi trebuie o fată cu alte însuşiri. O fată mai, mai ce, mai tristă, gândi. Precaut, spuse cu voce tare Yaeli, Yaeli, şi nimic. Doar o durere surdă, îndepărtată, trecu prin el, şi de aceea continuă în acelaşi fel, străduindu-se să rămână pe jumătate adormit în momentul operaţiei, şi încercă să hotărască în mod logic cine va fi iubita lui după Yaeli, şi pentru că simţea că acum e atât de cumpănit şi calculat, începu asta prin a şterge de pe listă toate femeile care niciodată nu vor putea să fie iubita lui, maică-sa, de pildă, şi Yohi, şi bunica Lili şi Gucea şi Rivcea şi Itka, şi după ce şterse toate rubedeniile trecu la femei care nu puteau să-i fie iubită din cauza vârstei, Golda Meir şi Beba Idelson şi Anda Amir-Finkerfeld şi Henrietta Szold, continuă, şi îşi aminti şi de toate femeile din spitale sau case de nebuni, ca Lealã a Rivcei, uite, vezi, sunt o mulţime de femei care n-or să poată fi iubita ta, şi una mai mult sau mai puţin, ca Yaeli, e de-acum totuna, şi ce-i cu toate milioanele de femei din China şi din Japonia pe care nu le cunoaşte deloc şi în veci n-o să le cunoască, şi ce-i cu arăboaicele pe care le-a şters de pe listă ca duşmance şi împuţite, şi-n cele din urmă ajunse la concluzia că iubita lui trebuie pe cât se pare să vină din mijlocul poporului evreu şi trebuie să fie în Israel, numai aşa o să se poată întâlni, şi el păşi pe jumătate adormit pe străzile întunecate, printre ramurile care se aplecau asupra lui, şi le elimină pe toate kurdele şi marocancele şi turcoaicele, oricum ea n-o să-l lase să bage în casă una ca asta, şi să se lupte pentru ea n-are acum puteri, şi după o meditaţie uşoară hotărî să excludă şi bulgăroaicele, şovăi puţin în privinţa româncelor, ea îl prevenise întotdeauna că românii sunt aproape de-ai noştri, dar nu chiar cu totul, şi că ei se străduiesc întotdeauna să se căsătorească suspus cu de-alde noi, avea ea o

asemenea distribuire complicată pe ligi de așkenazi și de nord-africani, și-n cele din urmă se apucă și împărți pe categorii fetele potrivite pe care le cunoaște, le examină și le respinse una câte una, iată, Rina Fichman ar fi putut fi – hotărât lucru – potrivită, dar acum ea e cuplată pe cât se pare, și Naomi Feingold poate că-ntr-adevăr e cea mai potrivită pentru el, dar ce-i cu fratele ăsta al ei, și în cele din urmă, în timp ce se împleticește și coboară înapoi pe strada îngustă care duce la bloc, ei precis c-au terminat și-au plecat de-acum, gândi că singura care ar fi potrivită să-i fie iubită e totuși numai Yaeli, și gândul ăsta îl trezi dintr-odată cu o durere ascuțită, ca și cum ar fi fost smuls un pansament de pe o rană deschisă și sângerândă, și acel murmur vechi reveni în el și-l tăie ca un fierăstrău, nu răspunde, ea nu răspunde, uitase de-acum cine e cea care nu răspunde, și iarăși stătu în fața blocului, în fața siluetei cenușii, dreptunghiulare, acolo petrecerea continua cu toată avântul și gălăgia, încotro acum, poate să coboare în vale, poate să îndrăznească să meargă pe întuneric până la peștera lui și a lui Ghideon și să se ascundă acolo până când o să se termine cheful. Păși încet pe o stradă lăturalnică care duce în vale, încordat și prelingându-se pe lângă garduri pe când faruri de automobil luminară o stradă învecinată, dar când ajunse la capătul străzii, în buza văii, văzu acolo bezna totală și fu cuprins de frică și nu-ndrăzni să continue. Se așeză pe-un bolovan, își sprijini capul în palme și începu să moțăie. În fiecare clipă se trezea în panică, unde sunt, se trata pe sine însuși cu cruzime, își lovea rotula, smulgea un fir de păr, murmura cu jumătate de voce că ăsta e război, război pe viață și pe moarte, și se cufunda din nou într-o scurtă moțăială, nu mai am puteri, și viața însăși, dacă în general o să aibă parte de ea, dacă nenorocirea lui nu-i ascunde înlăuntrul ei și o moarte foarte timpurie, încă necopt, viața asta îi va cere pe cât se pare să fie permanent încordat și să facă în permanență jonglerii, fără un strop de mândrie, fără un strop de noblețe, o asemenea viață nu merită să fie trăită. Dar ce alternativă ai, și el oftă cu amărăciune, liniștește-te, ești puțin isteric acum, exagerezi puțin, sunt mulți copii de vârsta ta care încă n-au

început să crească, asta poate să înceapă la tine în orice clipă. Poate că asta e chiar acum în drum spre tine. Dar cum rămâne cu măsurătorile, își obiectă lui însuși, fiindcă în fiecare dimineață el se măsoară, diminețile cartilajul dintre oasele șirei spinării încă nu s-a frecat și diferența e de aproximativ trei milimetri în favoarea lui, și după semnele pe care i le-a făcut cândva tata pe tocul ușii, Aaron știa, de fiecare dată când intra în odaia lui sau ieșea de-acolo, că el e exact de înălțimea de care era la zece ani și jumătate, nici măcar un singur centimetru sau un singur gram n-are în plus, atunci cum rămâne cu măsurătorile, și cât de prostească e disputa asta, el n-are nevoie de măsurători ca să știe ce i se întâmplă, el de-acum știe asta prea bine, după bătăile reci ale inimii, după gramatica lui cea mai interioară, a versiunii lui, a cifrului lui, că asta nu e numai pur și simplu o întârziere vremelnică, nu, asta e de-acum, Doamne ferește, faptul însuși, că după cum Aaron era întrucâtva un ales până când a-nceput necazul lui, așa e el un ales și acum, din același loc se trag lucrurile, și din punctul ăsta de vedere era în nenorocire o logică a întunecimilor întortocheată dar foarte limpede pentru Aaron: asta era nenorocirea *lui*, din care era plămădit, ca și cum cineva ar fi vopsit în negru – atât și nimic mai mult – literele din care era alcătuit numele lui.

O mașină venea într-acolo cu viteză mică și lumini scăzute, și opri foarte aproape de el, și doi care erau în mașină începură să se îmbrățișeze drăgăstos și să geamă, și Aaron nu se trezi, dormea înghețat din creștet până-n tălpi, semănând cu un pietroi, numărându-le respirațiile, asta se termină de-obicei la nouăzeci și unu, uneori la nouăzeci și cinci, nu mai mult, îi cunoaște de-acum, toți sunt la fel, capabili de schimbări pe cât se pare numai în lucruri mărunte. Un picior gol și lung de femeie ieși și se întinse deodată prin fereastra deschisă, dar în lucrurile importante n-au încotro, asta când vine – vine, îi prinde în gheare și nu-i lasă, și de-acum șaptezeci și cinci, și un spate greoi urcă și coboară, de ce întotdeauna gemetele astea, și poate că asta iese și revine acolo între ei de câteva ori până la luarea în primire, și imediat or să vină oftaturile, nouăzeci și unu, nouăzeci și doi,

ce-i asta, poate e vreo problemă, vreo tergiversare birocratică acolo, nouăzeci și nouă de-acum, o sută de-acum, el continuă să numere uluit, trezit cu totul de priveliștea piciorului gol, negricios, cu unghiile date cu lac roșu, care începu deodată să tresalte, o sută treizeci și șapte de-acum, și uite că vin și oftaturile, slavă Domnului, poate că totuși greșeala a fost a lui, poate că de prea mare oboseală a numărat mai repede decât acasă, unu doi și trei și patru, gemete amestecate, acum ea o să-i șoptească să iasă, și cinci și șase, ce-i asta, ea trebuie să-i strige să iasă, afară!, sunt de-acum câteva nopți că asta se repetă în felul ăsta, și trupul lui o să se lipească de ea cu toată puterea, n-o să vrea s-o lase, și ea o să-l împingă și-o să strige cu o șoaptă de aude toată casa afară! afară! ai grijă! ieși! afară afară, porcu' vrea, afară afară, dar aia din mașină nu-l împinge, nu strigă ieși, și amândoi respiră și gem, urcă și coboară ca un piston mare, și piciorul gol freamătă și tresare în fereastra mașinii, și degetele lungi de la picior se-ntind, se-ntind, îndată o s-ajungă pân-aici, poate că ea nu-l aude, dar toată lumea îl aude de-acum, Aaron numără năucit gemetele ăluia, șapte și opt și nouă, poate că odată o să se folosească și de amănuntele astea, poate că odată o să se rezolve întrebarea asta care-l sâcâie de multă vreme de-acum – de când a văzut un corpuscul gălbui misterios depus într-o batistă, în ce moment anume ei hotărăsc să-și pișe în afară sământa, și el își îndreaptă deodată spatele, agitat, dacă măcar ei hotărăsc! Dacă în general e aici ceva în privința căruia se poate lua o hotărâre! Ce idiot poți să fii! Și începu să lovească rotula genunchiului, cealaltă mână și-o vârî între dinți, mușcă cu putere, să nu se vaite, și întunericul se învârtea roată în fața ochilor lui, și un animal mare urmărea acolo un alt animal și fiecare din ele ținea în gură coada celuilalt, se învârteau repede repede, câtă precizie și ce coordonare sunt necesare aici, ce armonie deplină între ele, ca să nu se dezintegreze împreună în fărâme, căci ele aproape că explodează, iar în ultima clipă o să se întindă o mână rapidă, o să se ivească ascuțită și încordată, și întotdeauna plină de simț de răspundere, și întotdeauna lucidă, și o să prindă în aer, chiar în ultima clipă, dar ce-o să fie dacă o dată mâna n-o să pridideaseă

să prindă la timp, ce-o să fie dacă totul o să explodeze în mii de fărâme la pământ, și poate că asta s-a întâmplat de-acum.

Se ridică deodată cât era de înalt, uitând că ăia îl pot vedea, fugi repede, cu inima bătându-i, către Grădina 20 Octombrie, dar și-acolo erau șoapte și gemete și plescăit de buze, unde-o să fugă acum, unde-o să se poată odihni o clipă, să-nțeleagă frica asta care se încolăcește în jurul inimii lui, până când o să danseze ei acolo, se-mpletici din nou către bloc, lovi cu amândouă mâinile în tâmple, să facă acolo să tacă, liniște, asta n-are nici o noimă, asta nu e cu putință, totul e numai în capul tău, încă de departe auzi muzica, și maică-sa dansează, cu cine dansează, mâna cui o cuprinde, ce pumn de stăpân o cârmuiește spre ritm ca pe-un pește spre apă, alo-alo, îi șoptește din ascunzătoarea lui, ce faceți voi acolo, ce-ați făcut, doar aveți de-acum un fiu și o fiică, așa cum se cere după Tora și după bunul simț, nu-i așa? Dar ea nu răspunde, nu răspunde, își murmură Aaron lui însuși, se retrage de-acolo, flămând și amețit, străzi ostenite se închid în urma picioarelor lui, cât a încercat s-o influențeze și ea tot nu răspunde, și de ce supărarea asta pe el, de ce ura asta, doar el a-ncercat în acești trei ani totul, a stat ceasuri întregi în fața unui robinet deschis pe care-l reglase să picure o dată pe secundă, poate că asta o s-o influențeze, și a adunat pe străzi mucuri de țigară și a fumat în secret în adăpostul casei, trăgând în piept și scoțând afară pe nas, să intre fumul înlăuntrul ei, ca să strănute deodată un strănut interior grandios și să se cutremure, și s-a dus prin locuri în care se construiau case, și căsca gura și era deschis tot, din creștet până-n tălpi, atunci când muncitorii aruncau în aer stâncile cu strigăte energice, și din laboratorul de la școală a luat o dată magnetul cel mare, o noapte întreagă l-a ținut sub pernă, știa că-și face poate un rău groaznic, fiindcă tot ce-i bun riscă să se miște acolo împreună cu ce-i rău și să-i facă o harababură întreagă, ce alternativă avea, și nu s-a-ntâmplat nimic, poți să-nnebunești cum un lucru atât de apropiat poate fi atât de depărtat și de străin, un munte mic și gras cu un ochi mic la mijloc deschis pe jumătate, și două buze subțiri și strânse puternic, și cu bătături dure și uscate crescute pe ele, centrul memoriei

și centrul râsului și centrul cuvintelor și centrul sportului și poate și centrul iubirii și centrul fericirii, totul e lipit de ea, depinde numai de ea, să facem în așa fel încât să-l doară pe muntele ăsta, s-o doară pe glanda asta, glanda Hitler, înțepături de ace în vine la mână și la picior, gheață pe artera cea mare de la gât, n-ai să primești sânge, n-ai să primești aer, te supunem la blocadă deplină, își sugrumă cu amândouă mâinile gâtul timp de treizeci de secunde, patruzeci de secunde, patruzeci și cinci de secunde, cercuri negre se-nvârt în cap, păsări întunecate, trezește-te, ticăloaso, umblă prin casă minute lungi și pleoapa ochiului e răsucită în sus; grăunțe pătrund înăuntru. Inflamație. Puroi. Unge în interiorul nasului o picătură de acetonă din sticluța ei cu lac de unghii. Strigă în panică atunci când începe usturimea arzătoare. Nu renunță, cum ar putea să renunțe, asta e pe viață și pe moarte.

Și șapte zile au trecut de-acum după Ziua Independenței și ei încă nu s-au întors din tabără, unde sunt ei, își vâră în nasul rănit obiecte mici: o bucățică mică de tot de aluat de pâine și înăuntrul ei drojdie „Calul Troian", scrie numele deslușit pe un bilețel, ca Golem-ul rabinului Yehuda Levai Ben Betzalel, învățătorul nostru cel mare rabi Levai din Praga, și nimic. Te rog frumos. Scoală, trezește-te, dă un semn de viață, spune-mi că odată și-odată totul o să se îndrepte pentru mine. Chiar și peste zece ani, dar să-mi iasă bine până la urmă. Scrie cu degetul în nisip, în aer, nu-i pasă că lumea se uită la el, scrisori de implorare către ea, explică, se adresează simțului ei pentru logică, și ea ce, tace, nu-l ia în seamă. N-avea de ales, s-a așezat și i-a scris pentru prima oară o amenințare cumplită, a tăiat literele din anunțurile negre din ziar, *să nu fie nici al meu, nici al tău*, mâna îi tremura când a împăturit hârtia și-a făcut din ea un cocoloș minuscul, l-a băgat adânc înăuntru, l-a împins cu un chibrit, de cel puțin zece ori i-a aruncat asta înapoi cu un strănut, până când a fost el mai tare și a împins asta dincolo de punctul strănuturilor, și de trei zile de-acum ea se târăște în sus, scrisoarea, purtată de un mesager, sau nebuloasa unui mesager, sau un copil mesager, tot numai o albeață, alb ca laptele, mititel, ridicându-și

mâna spre înaltul cerului și în mâna lui e o scrisoare, își face loc și urcă prin peșterile întortocheate ale nasului, prin defileuri cotite, mai departe, mai departe, Aaron către Aaron, unde ești tu acum, recepție; Aaron către Aaron, încă departe de ea, recepție; și tot așa zile și nopți, când merge pe stradă, când doarme, la cină, la cufunding, și în măruntaiele lui jăratic arzător, acolo o fată dansează pentru plăcerea ei, și un băiat mic cu ochi verzi și urechi mici și ascuțite pline de seriozitate și de simț de răspundere și Aaron e și el cu ei, trei prieteni, trei care sunt unul singur, sfătuindu-se între ei în taină cum trebuie acționat acum ca să fie salvat acel unul singur, și între timp mesagerul nebulos traversează întinderea albă, făcută din carcasa oaselor frunții, își continuă drumul în sus, între schelele oaselor și țevi și fire, deodată se oprește înspăimântat: în fața lui, în inima unei mări negre-roșii de sânge rece ca gheața, pe jumătate închegat, plutește singuratic un ou mare, ca de marmură, sau un fel de coral gălbui palid, brăzdat tot și pustiu, înfășurat într-o blană de ger, Aaron către Aaron, cum o să traversez marea, recepție; Aaron către Aaron, lângă debarcader așteaptă un vapor făcut din hârtie și vaporul n-are nume, recepție; un copil nebulos navighează pe un vapor făcut din hârtie împăturită, vâslește în tăcere cu o singură vâslă, ca să nu se audă nici un sunet, ca să nu trezească un ochi mic de ciclop fixat în inima unui munte rotunjor grăsuliu pe înălțimile coralului, și marea e cleioasă, curenții lenți și leneși, și în fața vaporului e coralul care doarme, și atunci când vaporul se apropie de coral se poate vedea că el e gălbui, ca un aluat, aproape că nu se simte cum se mișcă respirând, și cei trei care sunt unul singur așteaptă o vestire, se îndeamnă în taină la vorbă cu vorbele cele mai frumoase și cele mai pure de pe lume, capetele lor sunt aproape unul de altul și se topesc pentru o clipă unul într-altul, în veci n-o să se mai despartă, au o singură limbă, cercuri de căldură se răspândesc spre pântecele lui, spre picioarele lui, și în interiorul unor cuiburi tapisate cu puf colorat zac cele bolnave, cele slabe, piuie cu guri roșii căscate spre Aaron mântuitorul, azi au sosit aici doruri și pribegii și cocor și diamant și cunună și toamnă și singurătate și șal violet și neprețuită

şi Ierusalim şi aur, toate astea sunt ce a pescuit din ascultatul cu jumătate de ureche al paradei şlagărelor, izvor minunat pentru cuvintele lui, la mijloc au fost ştiri, nasser kasser basser iasser, şi după masă va repune în libertate miel şi amurg şi tren şi miezdenoapte şi despărţire la ţărmul mării din cântecul cel frumos al lui Matti şi Fleta, şi de aceea el se grăbeşte să le înmâneze provizii la drum, trei cuburi de zahăr al prieteniei şi o lingură de lăptişor de matcă, şi deschide un capac de borcan cu smântână şi linge din el grăbit pieliţa grasă de dinăuntru, mama stă în spatele lui, dar nu spune un cuvânt, vede că el îi deschide frigiderul singur fără să ceară voie şi priveşte şi tace, numai să-ndrăznească să-i spună un cuvânt. Se duce la chiuvetă. Deschide robinetul cu putere. Mai învârte încă. Până la capăt. Ochii ei îi sfredelesc ceafa. Nu închide. Merge cu un pas ţeapăn, apa de la robinet curge, stropi de apă îl ating şi atunci când e lângă debara. Şi în baie e un robinet. Iar la closet e o niagară. De departe-departe ajunge apa la robinetele noastre, de la izvoare şi din abisuri din adâncurile pământului, şi electricitatea ajunge la casa noastră de la căderi de apă îndepărtate, vârtejuri şi valuri uriaşe, şi pentru gazul de gătit supa cu tăiţei se sfredeleşte adânc în pământ, şi la început pământul era pustiu si gol, îşi trece degetul peste robinetul de gaz, simte un burghiu gigantic străpungând fundul mării, pământul, aude un fluierat subţire, prelung, şi un miros iute îi urcă în nări, şi duhul lui Dumnezeu se mişcă peste faţa adâncului, iese încet din bucătărie, sub privirea ei holbată, şi şuvoiul de apă e formidabil, şi mesagerul care vâsleşte pe vaporul de hârtie a ajuns de-acum pe ascuns la ţărmul insulei de coral, cea ca aluatul, şi-a legat de-acum vaporul de un tufiş uscat, lovit de secetă, Aaron către Aaron, am ajuns la ţărm, sunt de-acum pe drum spre ea, recepţie; Aaron către Aaron, ce vezi tu acolo, recepţie; tăcere. Doar un şuierat de gâfâială uimită răzbate din aparatul de legătură. Aaron către Aaron, repet întrebarea: ce vezi acolo, cum e acolo, povesteşte, povesteşte, recepţie; şi tăcere, şi un copil nebulos şi delicat, alb tot, aproape dispărând, se mişcă prudent, se apleacă peste pământul rece pe care e presărat un strat subţire de cenuşă sau de ger

uscat și ridat, înaintează prudent pe pământul hârtopit, în cratere cenușii gălbui, lunare, Aaron către Aaron, n-o să crezi cât e de groaznic aici, recepție; Aaron către Aaron, ascult, recepție. Și un copil mic se târăște, trece prin falii, prin crăpături, în mâna lui ridicată e o scrisoare neagră, tufișuri uscate îi zgârie fața, se fărâmă imediat atunci când le atinge, totul era aici plin de viață, tufișurile inverzeau și înfloreau, patru râuri curgeau aici, albastre și limpezi, avea idei, avea fantezie, copiii îndeplineau întotdeauna ceea ce înmugurea aici, unde sunt eu și unde sunt copiii, gândește Aaron culcat în patul lui cu ochii în tavan, nu mai sunt copii, s-au dus copiii, orașul s-a golit de copii, de nouă zile nu mai sunt copii, au fost lăsați să umple rândurile lipsă la cules sau la seceriș sau la arat sau la culesul viilor, și nopțile sunt acolo focuri de tabără și cântece în cor acompaniate la acordeon, și nu e decât o singură întrebare importantă, tot restul de-acum zău că nu mai e important, și aceea e, dacă Ghideon totuși îi rămâne credincios, dacă încă îl mai așteaptă, și mesagerul înaintează în tăcere, cu ochii larg deschiși, atinge cu o mână îndoliată și uimită toate amintirile și priveliștile și gândurile și râsetele care au devenit cenușii și s-au ofilit, fructe uscate, tot acel Aaron care a fost blestemat și a împietrit acolo din cauza ei, care e tolănită așa pe viața lui să-l sufoce, deodată jăraticul din pântece începu să ardă, să lumineze, o lumină roșie se răspândește înlăuntrul lui, îi încălzește măruntaiele, se infiltrează și-i coboară în picioare, o idee, o idee, are o idee, pe cinstea mea, iată, ne-am salvat, în locul lui cel nou el produce de-acum idei noi, Aaron către Aaron, înștiințare urgentă: ia de-acolo tot ce-o să poți lua, oare ai primit mesajul, recepție? Aaron către Aaron, n-am înțeles, repetă, recepție; AAaron către Aaron, adună tot, tot ce-i acolo, tot ce-mi aparține mie, tot ce se poate, ia și scoate și adu imediat încoace fie și prin contrabandă și fără să pui întrebări, o să scoatem de-acolo totul, o să ieșim de-acolo, terminat; și el se ridică imediat din patul lui, zăpăcit și uimit, cum de nu i-a trecut asta prin minte mai înainte, și acum trebuie să se ajute singur, să-și mobilizeze imediat toate puterile, mobilizare generală declară el înlăuntrul lui, voluntarii și apărarea civilă și intendența

în stare de alarmă, pe geamuri sunt de-acum lipite în cruce benzi negre de hârtie adezivă, tata și mama au lucrat ieri la toate geamurile, iar el stătea culcat și vedea cum și cerul era tăiat pătrate pătrate, așa văd lumea deținuții, dar el o să evadeze, el o să dispară din celulă, o să spargă asediul, blocada marină, marmelada alpină, barbelada albină, se grăbește din nou la bucătărie, toate robinetele sunt de-acum închise, și mama stă în fața frigiderului deschis, se zgâiește înăuntru, ține în mâini două sticle pline cu lapte, le cântărește în mâini, deodată îl simte, se întoarce spre el, lasă să-i scape un țipăt de panică și vinovăție, o expresie necunoscută i se desenează pentru o clipă pe față, Aaron se holbează la ea, vede un fel de zbârcitură a unui strat străvechi, îngheață în fața ei zguduit, cine-i asta, cine-i asta, își vâră mâna-n buzunar, și maică-sa se dă înapoi, ca și cum el ar fi stat să scoată de-acolo un cuțit, o caută și n-o găsește, dar chiar și fără ceapă a înțeles de-acum, sclipise de-acum către el, în adâncimea acelui strat al ei de vinovăție care era ca vinovăția lui Cain, o fărâmă de protest și răzbunare împotriva lui, totul e din cauza ta, spunea prin ceapă, tu ai atras asupra noastră totul, numai pe tine să te învinuiești de ce ni s-a întâmplat mie și lui taică-tu, și el se dădu înapoi din fața privirii din ochii ei de fiară, se dădu înapoi încă și încă, fluturându-și mâinile la spate, numai să nu se lovească acolo de ceva, vreun vas ar putea să cadă, acum să vedem cât de rapidă e mâna care prinde ceea ce cade. Se lovește de perete, se oprește, pleacă de-aici, mugește cu o voce stranie și se apropie de ea, pleacă de-aici imediat, și ea se retrage din fața lui, dar nu-l privește, da, deodată a simțit asta: că ea nu se uită la el drept în ochi. Sau poate că da, acum s-a uitat, ce-nseamnă asta, dibuie un drum îndărăt, Aaron, Aaron, vino-ți în fire, murmură ea surd, vocea ei, acum îi e frică de el, să mai vorbească, Aaron, te rog frumos, se teme, dar îi și poartă de grijă, gândește-te și-ai să vezi ce-ai ajuns în vremea din urmă, dacă măcar ar continua să-l privească, dar ea se eschivează din nou, ăsta e un fapt, ce n-ar face ca să se uite la el, cum să facă în așa fel ca să înfigă în el o privire adâncă și lungă și atunci el o să se poată liniști pe deplin și o s-o poată ierta, cum s-o cutremure de-adevărat, if iu

uant tu bi a brazăr, îi urlă el în sinea lui, aproape cu voce tare, și nu îndrăznește, cum de nu ghicește singură de ce anume se teme el, cum odată, când era mic, înainte să-nceapă la el problemele, când inima ei încă mai era uriașă și fremăta pentru el, în zilele acelea el a visat într-o noapte un vis groaznic despre ea, și toată dimineața de după aceea el de căință și teamă n-a putut să-și ridice fața către ea, și ea a simțit, cum altfel, și l-a tras de mână și s-a așezat lângă el pe marginea căzii și i-a spus ai visat ceva, și el a dat din cap că da, ai visat ceva rău? Da, și ea i-a săltat bărbia cu mâna și a aruncat o privire înlăuntrul lui, prin ochii lui înăuntru, și ca o bilă mică s-a rostogolit pe sine înăuntrul lui, și ca o furtună a spălat în el, în peșteri, în văi înguste și adânci, și s-a întors și s-a urcat și s-a năpustit de-acolo înafară, și a stat în fața lui ca mai înainte, doar puțină gâfâială în ochii ei, ai visat că eu am murit, ptiu ptiu ptiu, și acum totul e în ordine și eu te iert, și el s-a agățat atunci de gâtul ei și a plâns până când s-au desfăcut toate nodurile din sufletul lui, cum știa să-l salveze, cât de ușor îi e să-l salveze, dar uite, și acum ea încearcă, cu ochii ațintiți asupra lui, cu buzele tremurând deodată, căutând în gură cuvintele care să-l salveze, or să te bage la balamuc dacă n-o să te întorci, Aaron, șoptește ea cu implorare, și el simte la ea în gâtlej, sau la el, vârful dureros care i s-a înțepenit acolo, capătul acelui bulgăre solid, stâlpul de sare al tuturor lacrimilor pe care le-a înghițit și pe care le-a uscat, băi de gheață or să-ți facă acolo; știa: asta e vorbire din dragoste; nu asculta decât vocea ei tremurândă pe coama unui val mare de plâns, electricitate or să-ți dea acolo, Aaron, doar el și ea înțeleg limba asta, și fără stâlpul de lacrimi împietrite care oprește și blochează și controlează, Aaron și cu ea s-ar fi înecat oricând într-o clipă, toată viața, într-un urlet neîntrerupt, cu țipătul unui prunc nou-născut condamnat, și eu îți propun să te-ntorci pe calea cea bună să-ți vii în fire cu binele, să te iei în stăpânire cât încă se mai poate, dar de ce acum ea nu-l privește, pe cine apără ea de el, și în zilele acelea din nou da, poți să-nnebunești, se uită drept înlăuntrul lui, și-și lipește de piept cele două sticle cu lapte, și poate că și eu am făcut greșeli, șoptește ea, și acum toți suntem acasă puțin tensionați și toată

povestea cu recrutarea lui Yohi și toată situația, și nici cu tine totuși nu e chiar atât de ușor, și poate că tu ești într-adevăr un copil deosebit cum spun toți, mintea ta și talentele tale, nu-ți fie de deochi, și poate că noi nu suntem destul de deștepți și învățați ca să înțelegem tot ce se petrece cu tine, Aaron, și n-am citit cărți și n-am învățat la universitate, ce-ți închipui tu că eu nu mă gândesc tot timpul la asta, și chiar și faptul că tatăl tău n-a avut tată și poate că nu știe ce-nseamnă să fii tată și câteodată face greșeli, și eu la fel, am crescut mai toată viața mea fără părinți, dar de străduit ne străduim, atunci de ce acum ea iarăși nu îl privește, și-a adus aminte și și-a întors capul de la el, și tu doar știi că numai binele tău îl vrem, chiar și atunci când suntem supărați, ce-avem noi pe lume în afară de tine și de Yohi, să spună asta din nou, să-i jure pe Tora, și pe bunul-simț, și acum cei doi ochi sunt cu adevărat asupra lui, mari și plini, înghițind înăuntru, atunci ce-i drept, care-i adevărul, să spună odată, să spună răspicat dacă ea da ori sau ea nu, și totul la el o să-nceteze și-o să se liniștească, și ea continuă să-l privească, îl absoarbe tot înăuntrul ei, și mâinile i se ridică spre el să-l îmbrățișeze, și ale lui la fel, în același timp, se prăbușește pe ea, totul în el se prăbușește și se sfărâmă, și doar într-o ultimă frântură de secundă, înainte să dispară în valul uriaș, mâinile lui zvâcnesc de lângă trup, zboară înainte singure, și el izbește din toate puterile în cele două sticle, știe că ea o să le prindă, trebuie să facă asta înainte de împăcarea deplină, fiindcă privirea ei făgăduise c-o se le prindă cu îndemânare, ce i-a trebuit lui asta, și el continuă să urle și o lovește cu mâinile desfăcute și cu ochi orbi de obidă și de mânie, pe ea, pe sine însuși și laptele curge șiroi de pe ea, curge din trupul ei, lapte și cioburi de sticlă, și el o împinge, o îmbrâncește, afară, pleacă de-aici, curvă, scuipă și urlă după ea, și se întoarce în bucătărie, înfulecă direct de la frigider brânză, smântână, amestecându-le cu halva, îndeasă în gură cu amândouă mâinile, e bine pentru fortificații, să apere locul cel nou, să-l lărgească, îl așteaptă o muncă uriașă, Aaron către Aaron, ce-ai găsit, recepție.

32

Un ochi rău de ciclop. Un ochi nemişcat de ciclop. Deschis numai pe jumătate. Şi un copil mic, alb, tăcut, sapă cu degetele mâinilor lui în pământul mort, sapă repede, priveşte speriat peste umăr spre ochiul mic, nemişcat, de ciclop, cine ştie dacă ochiul nu-l vede, cine ştie dacă nu-l înşeală, işi rupe unghiile în bulgării de pământ care s-au făcut ca piatra, şi un vânt singuratic se vaită undeva departe, jeleşte, şi un copil mic de tot, alb ca lepros, un copil de ceaţă, un copil dintr-un borcan cu formol, îşi loveşte capul vreme de trei-patru ani de pereţii de sticlă, vede în faţa lui ca prin ceaţă borcanul vecinului lui, poate doar oglindirea figurii lui însuşi, ca o pată luminoasă, ca o absenţă, ca un făt ceţos de om care şi el se fărâmiţează încet în edemele lui care pier, dar Aaron nu, Aaron o să lupte, o să-şi facă o viaţă nouă, un loc nou şi viu, o să iasă, o să evadeze din tărâmul surghiunului din creierul lui, dar pleoapele fătului vecin se mişcă, se mişcă pleoapele lui mari, lipite, de mormoloc, acoperă un surâs subţire, batjocoritor, Aaron către Aaron repede repede, pentru Dumnezeu, grăbeşte-te, recepţie; şi în camera cealaltă, dincolo de uşa închisă, maică-sa îşi suflă din răsputeri nasul. Se teme de el şi nu-ndrăzneşte să iasă. Nici acum n-o auzi vreodată plângând. Îşi aminti că a neglijat cu totul seria de experienţe cu lacrimi, ce influenţă are un grăunte de sare în colţul ochiului, la ce distanţă exact de măslinul din vale începe să-i lăcrimeze ochiul, Aaron către Aaron, am găsit ceva, recepţie; fiindcă ţărmurile coralului se închid deodată peste unghiile rupte: n-o să smulgi! Pentru o clipă sfera de jăratic din

măruntaiele lui arde. Borcane cu formol plutesc rătăcite în spațiul întunecos, radiază o lumină roșietică. Feți morți oftează dinlăuntrul morții lor. Cordoane ombilicale palide, dizolvate, se mișcă moi, cer ceva de care să se lege, de unde să sugă, Aaron către Aaron, ce-ai găsit, raportează odată, recepție; un copil lepros fuge printre crăpăturile canalelor, printre mormane care pulsează, supărate, printre țârâituri electrice care sar după el să-l prindă, în palmele lui fulgeră o lumină diamantină lentă, ca de far, memoria trează, cum se rătăcea el când era mic, de câte ori avea prilejul se pierdea de nu-l mai găseau, la piață și pe plajă și pur și simplu pe stradă, dădea drumul pentru o clipă mâinii ei calde și se oprea să se zgâiască la ceva, și deodată n-o mai vedea, o perdea de oameni străini între el și ea, ea fusese dusă de curent departe de el, imediat o auzea strigându-i cu disperare numele, cu implorare, stătea și asculta cum îi strigă numele cu tot simțământul matern care era în ea, ca dintr-o scoică lăuntrică, ascunsă înlăuntrul ei. Niciodată numele lui nu i-a fost atât de limpede ca fiind al lui ca în clipele acelea, nu-i era teamă, nu intra cu adevărat în panică, nici măcar în împrejurarea aceea faimoasă la Tel-Aviv, când i-a dispărut cu adevărat, și cineva l-a dus la un polițist, și polițistul l-a mângâiat pe cap și i-a cumpărat o sticlă de suc de portocale acidulat, și l-a dus la circa de poliție, și acolo toți polițiștii au avut grijă de el și l-au păzit și au râs împreună cu el, și exact în clipa cea mai potrivită mama a sosit împreună cu tata și amândoi au alergat spre el și l-au chemat pe nume cu o voce cu totul deosebită, un vaiet de animal, și l-au îmbrățișat cu tot trupul lor, și el râdea și plângea împreună cu ei, și în sinea lui știa de-acum c-o să se piardă iarăși cu cel dintâi prilej, dar începând de-atunci ei l-au păzit cu ochii în patru, nu l-au mai pierdut și nu l-au mai găsit, iar acum dacă s-ar pierde, dacă s-ar rătăci, ar putea auzi la radio „și aceasta e descrierea lui" și ar ști exact cum li se pare el lor privit dinafară, fiindcă „și aceasta e descrierea lui" e ceva științific, ceva intransigent, ceva ce te pune în cuvinte ca o ușă automată; Aaron către Aaron, încarcă-ți corabia și continuă să cauți, recepție; Aaron către Aaron, să iau de-aici totul? Și lucruri

rele? Recepție; se gândește o clipă. Șovăie. Pentru ce am nevoie de ele cu mine? De ce să-mi strice cheful și-n locul cel nou? Mi-e destul de rău și-așa. Dar Aaron către Aaron: ia tot. Tot ce-o să poți salva. Nu lăsa acolo nimic. Ieșire din Egipt generală de-acolo. Terminat.

Coboară în spatele casei. Încă puțin și se-ntunecă, și s-a făcut răcoare. Ar fi interesant de știut dacă ea și-a luat în tabără un pulover. Ce-o să se-ntâmple dac-o să-i spună lui Ghideon că-i e frig. Pășește atent, prin umbră, să nu fie văzut. Lunganul de Avigdor Kaminer coboară cu un tranzistor lipit de ureche să arunce gunoiul, ce program se transmite acum de nu e-n stare să se despartă de el nici măcar la gunoi. Hei, Aaron, îi spune Avigdor Kaminer căruia lui și nevestii-si li se spunea cândva O-para-jumate, dar jumatea a murit, tu ce spui c-o să fie cu toate chestiile astea, ce chestii, întreabă Aaron rezervat, n-are chef să intre acum în conversații pe-afară, ei, toată brambureala care are loc cu știrile, cu Tiran Titiran, strâmtoarea cu pricina, Aaron ridică spre el un ochi uimit, îi zâmbește prudent. Cine știe, poate Kaminer pricepe ceva datorită răposatei lui neveste. Îi răspunde cu încetineală, ca un spion care rostește parola pentru un complice într-o țară inamică: Tiran Titiran Șmiran Piran Liran? Dar Kaminer de-acum nu-l mai aude și se depărtează de el, clătinând uimit din cap. E necesară foarte multă prudență. Asta a fost o gravă eroare. Riscă să fie extrădat. Pășește pe lângă gard, strigă „Ghideon" cu jumătate de voce. Cine știe cu-adevărat de ce nu s-au întors de-acolo. Spre norocul lor ei nu pierd ore la școală, fiindcă oricum aproape că nu se-nvață. Toți profesorii bărbați lipsesc. Clasele au fost comasate. Clasele a șaptea distribuie prin muncă voluntară poșta. Clasele a șasea ajută la umplut saci cu nisip. Toți sunt foarte ocupați. Toată lumea pare ocupată și îngrijorată. Clasa lui s-a risipit și a dispărut cu totul. Câteodată, când se duce dimineața acolo, își aruncă o privire și vede că încăperea e goală. Scaunele sunt întoarse pe mese. Pe tablă au rămas câteva propoziții la gramatică, propoziții cu excepții. Încearcă diferite scaune. Să vadă cum vedeau clasa diferiți copii. Se așază aici. Se așază dincolo.

Verifică posibilităţi: Ghideon, bineînţeles, dar şi Michael Karni, şi Tzahi, şi Eli Ben-Zikri. Chiar şi Dudu Lifschitz. O hartă mare şi mototolită a Orientului Mijlociu e atârnată pe perete, şi Israelul aproape că nu se poate vedea acolo: e atât de mititel. Parcă s-a chircit şi mai mult, poate din cauza recesiunii, poate din cauza Egiptului şi a Siriei şi a Iordaniei şi a Libanului – toate astea la un loc, care se umflă acum în jurul lui. Numai să vezi harta asta şi începi te sufoci. Se dă puţin înapoi şi-o pipăie, plimbă degete uimite peste crăpăturile şi zbârciturile ei: ca o piele. Iese în fugă, să nu fie văzut şi să nu i se pună întrebări. Pe avizierul şcolii e agăţat un bilet de săptămâna trecută. Clasa a opta C, clasa lui, se întruneşte mâine lângă supermarket şi o să se ducă să sape tranşee. Minunat: pentru ce se sapă tranşee?

Auzi ţipete şi fugi în faţa casei, la intrarea lui, şi văzu câţiva dintre vecini adunaţi acolo lângă adăpostul deschis. Tata era printre ei, strigând cât îl ţinea gura: A coborât să controleze şi să vadă dacă adăpostul e pregătit, şi ce vede? Totul a fost furat de-acolo! Uitaţi-vă şi voi! Ţineam aici jumătate de casă! Scaune şi un bufet vechi şi saltele! Vecinii stăteau uimiţi şi aruncau priviri înăuntru, şi ei se folosiseră ani de zile de adăpost ca de un depozit. Malka Smitanka începu să plângă, avea acolo un pat pliant, avea acolo saltele. Toţi deveniră nervoşi. Peretz Atias descoperi că bicicleta fiului lui dispăruse, şi Pinkus divorţata ţipa, o plapumă de puf scumpă pe care am ambalat-o aici în nailon şi-am pus-o în ladă şi nu-i, era moştenire de la mama. Tata se făcuse roşu tot şi spuse că nu putea fi decât cineva din bloc, care avea cheie, şi începu să-i privească pe oameni, dacă aş putea să-l prind pe trădătorul ăsta, i-aş tăia mâinile şi picioarele. Şş şş, linişteşte-te, îi spuse mama care coborâse să vadă ce-i cu ţipetele, apucase de-acum să-şi schimbe rochia pătată cu lapte, şi Aaron văzu că avea ochii duşi în fundul capului şi faţa albă. Cu o mişcare furişată se ascunse în spatele lui Felix Botenero, şi Botenero stătea cu un tranzistor lipit de ureche, cine ştie ce li se transmite acolo. La ce-ţi folosesc ţipetele şi nervii, Moshe, spuse mama pe un ton ostenit şi lipsit de fără viaţă. Uită-te şi tu cum ne-au prădat, spuse tata, ne-au lăsat în curul gol. Mama îl văzu

pe Aaron. Ca și cum nu l-ar fi observat. La auzul țipetelor sosi Mira Strashnov, mama lui Ghideon, și Dedi subchiriașul era cu ea, privind-o cu ochi de câine triști, unde e Ghideon, de ce nu se-ntoarce, poate că ea a primit de la el vreo scrisoare, dacă Ghideon ar fi aici, totul ar fi altfel. Mira stătu o clipă și-i privi pe vecinii întărâtați, dar se vedea că e cufundată adânc în ea însăși, și după o clipă plecă de-acolo. Chiriașul ei se târî după ea. Mama și Zlata Botenero schimbau priviri. Malka Smilanka strigă deodată: Mira, cu o voce dulce și apropiată, și se grăbi să plece după ea.

Bărbații nu simțiră asta. Numai Aaron privi și văzu. Ca unul care se află în afara tabloului: femeile. Bărbații. Tata se liniști și se adânci într-o discuție cu Atias, o să vezi c-o să-i aranjăm în așa fel, c-o să afle de ce n-are ursul coadă. Posibil, spuse Atias, tare mi-ar plăcea să te cred. Cum adică tu nu crezi, începu să clocotească tata, ascultă-mă pe mine, Atias, ascultă-mă și ține minte bine-bine, că Moshe Kleinfeld speră să dea Dumnezeu ca și ăsta, piticul, Hussi, să se alăture, și atunci o să-i arătăm noi cine e aici bărbat. Sigur, sigur, mormăi Atias, și mustața lui subțire părea cenușie, și parcă se și chircise puțin, dar lucruri ca astea, domnu' Moshe, se știe cum încep și niciodată cum se termină; și faptul că ne-au închis strâmtoarea, spuse Botero surd, iar Atias și Pinkus dădură tăcuți din cap, Aaron văzu cât de tare se tem cu toții, și în gâtlejul lui simți și el o sufocare, ca și cum cineva l-ar fi prins de gât și ar fi început să strângă; numai Sophie Atias cu aia mică a ei în brațe părea plină de spirit belicos, și cât timp vorbi tata dădu din cap și-l privi cu ochi strălucitori. N-aveți grijă, tata îl bătu cu putere pe umăr pe Atias, pentru asta avem o armată puternică și pentru asta îl avem pe Moshe Dayan, și-o să vezi cum o să-i facem chiftele exact ca în cântecul ăla de la radio, „de două ori ne-a ataca-a-at", cântă tata cu voce groasă, „și noi ți l-am aranja-a-at", îi răspunse Atias cu buze moi, Aaron văzu că și mucosul lui Atias, care stătea și-și jelea bicicleta furată, încă n-ajunsese nici măcar la pedalele ei, și el declamă din buze împreună cu ei, de unde știu asta cu toții, „tararam și tarabum, doar așa, că altfel cum", urcă acasă și se culcă pe patul lui, îngrijorat, simțindu-se în impas și

dregându-și întruna glasul, e greu de respirat în țara asta, privind patul gol al lui Yohi, sunt de-acum cinci zile de când ea nu mai e acasă, Aaron către Aaron, ce vezi, recepție; Aaron către Aaron, am primele zile ale lui Yaeli, dar poate că acum n-ai putere pentru asta, recepție; Aaron către Aaron, totul. Totul. Răul împreună cu binele. Ochii ei și buzele ei, zâmbetul ei, și cum a dansat pentru mine la prima oră de balet, și mirosul de sudoare de la subsuoara ei după ce-am fugit în vale și ea și-a ridicat mâinile, și interstițiul dintre degetele ei, și cum, când a venit cu adevărat vara, ea a început să se îmbrace după moda cea nouă a fustelor mini, mi s-a părut că e îngrozitor de scurt, ea aproape c-a arătat totul, dar pe de altă parte e bine ca ea să fie la modă ca toate fetele, acum e vremea ei, și el se ghemuiește, se chircește în sumo, să oprească puțin durerea care-i inundă ca un val tot trupul, mută de-acolo totul, scoate de-acolo prin contrabandă, răul împreună cu binele, ca aerul pentru respirație, tot ce-o să poți salva, o să ne facem un loc cu totul nou, o să vezi c-o să reușim, un loc proaspăt și pur și firesc, care să nu-mi fie vrăjmaș, și care să știe să facă ce trebuie, uite c-a trecut, valul ăsta.

Rămase așa culcat până se lăsă seara. Nici măcar la cină nu se ridică. Oricum tot ce-i trebuie se găsește în camera lui, în ascunzișuri. Un borcan mic de lăptișor de matcă, și ciocolată, câteva felii de pâine de Șabat, o sticlă de vin pentru sfințit, o piersică neatinsă, fără pic de putregai. Mâine o să șterpelească din cămară și câțiva cartofi pentru amidonul tenacității. Încercă să se liniștească. O auzi pe mama culcând-o pe bunica și învelind-o cu pledul ecosez. După aceea se așternu liniște. Cine știe unde e Yohi acum. În seara de dinaintea plecării l-a sărutat de despărțire, și atunci i-a șoptit deodată la ureche că părul i-a devenit de-acum șaten până la ultimul fir. Ce-ți veni cu șaten, eu sunt blond, i-a spus el moale, și ea i-a adus o oglindă să se vadă. N-a știut dacă să se bucure sau să se întristeze: șaten. Poate că e chiar bine. Poate că-i un semn bun. Poate c-o să înceteze să fie atât de deosebit. Din balcon venea miros de țigară. Tata a reînceput să fumeze ca o locomotivă. Mama strigă la el să nu mai împută casa. Zilele astea nu-i dă voie să-și aprindă lângă ea nici

măcar o singură țigară. Se păzește deodată. Ce are ea de păzit. Totul nu-i decât în capul tău. Stăpânește-te. Și după țigară el o să se ducă să facă duș, și după aceea ea o să-i povestească ce s-a-ntâmplat azi în bucătărie cu laptele. N-o să-i povestească. O să-i fie teamă fie și numai să spună lucrurile astea cu voce tare. Stă culcat și-și sugrumă una după alta încheieturile mâinilor și ale picioarelor, numără în sinea lui, învață pe de rost rezultatele. După aceea își pune perna pe față și cu amândouă mâinile își sugrumă artera mare de la gât. În ultima clipă se salvează. Respiră adânc. Controlează după ceas. Și aici rezultatele corespund cu ce știe de pe-acum. Totul e previzibil și atât de imobil. Se putea spera că el o să știe de-acum să acționeze totul din afară. Toată mașinăria imbecilă. Și totuși întotdeauna mai rămâne puțină enigmă. Fapt e că el nu reușește. Și dacă soluția nici nu se află în trup. Poate în altceva. În, să zicem, suflet. Dar ce e el exact, sufletul ăsta. Poate că așa cum e scris în Tora, că Dumnezeu a suflat în țărână, e posibil; și să zicem că Dumnezeu și-a pierdut pentru o clipă suflul? Aaron reușește să râdă cu un râs adevărat; își trece prin fața ochilor câțiva oameni care poate c-au fost creați într-o asemenea clipă. Râde. Nu râde bine. Poruncește degetelor să se ascundă la subsuori. Apasă acolo pe glandele râsului. Râdeți, ticăloaselor. Da, dar poate că i s-au întâmplat lui Dumnezeu și accidente contrare, și a suflat o dată prea tare, și totul împrejur a început să zboare prin aer, carne și oase și țărână, și de-atunci ele nu mai reușesc să se încleieze la loc, doar o parte a reușit cu greu să se întoarcă și să se lipească și a rămas mai ales un suflet mare, despuiat, care se zvârcolește, strigă după ajutor, ca o broască țestoasă lăuntrică trandafirie fără carapace. Atunci își aminti de tabloul cel mare care era atârnat în dormitorul Ednei: toate trupurile sfâșiate, schimonosite, și dintre ele își taie drum cu toată puterea un suflet mare și misterios. Aaron se întoarse pe cealaltă parte și oftă. Dar sufletul e el. E el. Și e locul lui lăuntric. Esența lui. Acum îl simte de minune: după pișcăturile dinăuntru se poate simți că o flacără mică arde acolo și răspândește lumină și căldură, pântecele și picioarele lui sunt de-a dreptul calde și pline de viață, și acolo, în adânc, e Yaeli a

lui, și acolo e Ghideon cel mic, și Aaron, da, la el sufletul e ce-a fost el odată, el e copilăria lui, și către ziuă, când o să se trezească înghețat și sfâșiat și totul o să se scurgă și o să fugă dinăuntrul lui, o să ia imediat din tainița de sub salteaua lui câteva cuburi de zahăr al prieteniei și albumine de curaj și o să-nvingă în ultima clipă, dar cine înțelege cu adevărat chestia asta cu trupul și sufletul, se întreabă el disperat, se înțeapă ritmic în burta dezgolită cu ajutorul unei clame scoase dintr-un ziar, cercetează ușoara iritație a pielii, punctele roșietice, pielea care se sfâșie încet până la picătura de sânge, și doar astea nu sunt forțe egale, asta nu e *fair*, fiindcă la el sufletul depinde întotdeauna mult mai mult de trup, pur și simplu imploră și i se gudură pe lângă el să-i răspundă, să-l ia în seamă, și trupul nici nu se sinchisește de suflet. Și poate că trupul are dreptate. Poate că nu există deloc suflet? gândește Aaron deodată, și ceva în el se stinge pentru o clipă: poate că el greșește de la început și până la sfârșit? Fiindcă în general cine a văzut vreodată un suflet? Poate că Winston Churchill și Albert Schweitzer și Ben-Gurion au suflet. Bine, ei sunt într-adevăr giganți ai spiritului, dar cum rămâne cu ceilalți? Tata are suflet? Și mama? Și cum e cu bunica Lili care-i un cadavru viu? Și dacă o să li se deschidă lor și lui trupul și o să li se caute în inimă și în creier și peste tot, o să fie găsit ceva? Poate că nimic? Poate că nici măcar câteva zgârieturi disperate dinăuntru? Dar suflet trebuie neapărat să existe. Trebuie neapărat. Da? Cine ți-a spus? Nu mi-a spus nimeni, eu sper numai, trebuie neapărat să sper. Și dacă da, atunci poate c-o să-mi explici, geniu al generației tale, în general cum se leagă sufletul de trup? Și cum se desparte el de trup? Și cum e el închis în învelișul vieții – așa se spune în rugăciunea pentru morți, și cum se mântuie el de suferințe? A? Ce? Haide, tu, Kleinfeld și filosofiile tale, dormi, dormi.

Cât e de urâtă gura celor mari, gândește Aaron, se apropie de ei pe furiș, se oprește și privește: ei dorm. Un somn cocoșat, cu bătături, somn cârcotaș de adult, somn ca o muncă grea. Dorm departe unul de celălalt, și piciorul umflat al mamei iese afară de sub pătură. Buzele ei se mișcă uneori, ca și cum ar vorbi cu cineva. Afirmă ceva. Ce visează? Poate că în visurile ei

are alți copii? Poate că acolo are de-acum un altul? Între ea și tata e în pat o depărtare destul de mare. Aaron se simte atras și se apropie, stă chiar în dreptul feței ei. Cu toată puterea și cu toată frica lui se împlântă acolo. Ca să-l vadă în somn. Ca să intre în visele ei. În sângele ei. Ca un blestem.

Dar când ea deodată oftează, se sperie și fuge. Stă o clipă în pe coridor. Privește din nou. Se întoarce. Mica lumină portocalie de la boiler aruncă pe ei umbre stranii. Gura tatei e deschisă și căzută. Sforăituri puternice se revarsă din ea ca niște hârâieli de fierăstrău. Gura asta, băloasă, roșie, care se strâmbă încoace și încolo când e înconjurată de cremă de ras, ca un animal mic care sângerează în zăpadă, ca o momeală pusă în capcană pentru alte animale. Acum i se văd toate plombele. Aaron n-are nici o plombă. Neprihăniting. Se apropie mai mult. O spaimă subțire de moarte se strecoară în el la vederea trupurilor lor dorminde. Poate c-ar trebui să strige. Să-i trezească imediat. Dar tata o să-i rupă oasele pentru asta. Și gura lui. Cum se mișcă tot timpul cu încetineală. Cu o stranie suplețe, ca și cum i s-ar adresa lui Aaron fără voce, vino la mine, băiete, vino, dragule, intră înăuntru, intră și să terminăm odată cu toate astea, o să doară numai o clipă și basta... Aaron se dă înapoi cuprins de panică: dacă n-ar fi fost mirosul rău care se degajă de-acolo ar fi uitat de sine cu adevărat și-ar fi fost înghițit din creștet până-n tălpi. Se depărtează un pas. De la picioarele patului fețele lor par și mai străine. Ridurile lor, negul mare de sub bărbia mamei, obrazul tatei strivit de pernă. Un fir subțire de salivă se prelinge acolo, pomeții îi ies acum în evidență din carnea lor. El se apleacă foarte prudent și adulmecă: întotdeauna după baie picioarele tatei au un miros deosebit. Un miros curat, un miros primordial. Aaron către Aaron: Acum! repede! recepție; își apropie fața încă mai mult și aspiră. Un miros cald și bun. Exact asta căuta aici fără să știe! Numai pentru asta, pe cât se pare, s-a trezit și-a venit până aici! Și iată, și tata își schimbă de dragul lui poziția. Acum e culcat pe spate, și labele picioarelor sunt depărtate una de alta, și ele sunt lungi și rotunjite la capete, ca două pâini mari rotunde. Aaron adulmecă temător. Trage adânc în

piept. Degetele de la picioare sunt proaspete și fragede, ca niște chifle mici. Mirosul ăsta Aaron îl ține minte încă de pe vremea când era foarte mic. Adică – foarte tânăr. Dar un ochi de ciclop închis și adormit. El miroase cu patimă. Cade în genunchi la picioarele patului lor. Și un vânt rece, tăios, negru bântuie peste stepe pustii, un vânt pribeag sau un spirit pribeag? Și un copil distrus de dinăuntrul lui, deznădăjduit, se furișează prin pustiu, și un ochi rău de ciclop și un ochi răuvoitor de ciclop se rostogolește încet sub pleoapa uriașă de grăsime, atenție! Taică-su geme puțin în somn. Pătura alunecă puțin la o parte. Iese la iveală cicatricea aceea, palidă, un fel de epuizare subită a puterii corporalității lui, poate că-n timpul nopții ea se deschide, se cască, vino, la mine, băiete, și un copil mic de tot îngenunchează cu spaimă, sapă bulgări de țărână, fire de țesut sângeriu, bucăți de carne adormită, fuge printre crăpăturile canalelor, printre mormane care pulsează. În palme îi fulgeră o lumină diamantină lentă, ca de far, un ochi de ciclop se mișcă. Vulcanul stins s-a căscat cât o fisură îngustă. Poate un zâmbet răuvoitor. Și copilul se suie într-o corabie de hârtie, o corabie care n-are nume, repede, în artere, în vene, Aaron către Aaron, fac inima să bată pentru tine mai repede, recepție; și inima bate, și corabia și în ea copilul cu memoria, cu amintirea mirosului picioarelor tatei, plutește și trece prin camere, și inima se lărgește și se chircește, bate și pulsează, în felul ăsta o să mai aibă cândva un atac de inimă, și respirații grăbite și delicate mângâie labele picioarelor tatei, mirosul picioarelor lui se face acum puțin iute, mai limpede. Miros de copilărie. Și poate că tatăl adevărat, ascuns, începe de la picioare și coboară în jos? Poate că cine a crescut în sus e un alt om, străin, care numai câteodată îi e prieten, și de cele mai multe ori dușman; care de-acum nu se mai uită deloc la Aaron. Care de-acum nu mai are nici o nădejde în privința lui Aaron. Ajunge fără respirație la locul secret, la creierul cel nou pe care și l-a făcut jos, cade în pragul lui, își desface mâna și oferă mirosul ăsta. Acum întoarce-te sus să mai aduci lucruri. Nu e timp. Timpul e foarte scurt, și ne închid strâmtoarea,

ne sugrumă, fugi, mai adu, pentru respirat mai adu, e pe viață și pe moarte acum. O clipă. Să te odihnești.

Și cu toată ființa lui Aaron se alintă cu mirosul vechi și bun. Dacă din mirosul ăsta s-ar fi putut crea din nou totul. Tata oftează puțin și se mișcă voluptuos pe spate, ca un motan uriaș, și Aaron miroase și inhalează din toate puterile în dreptul labelor goale ale picioarelor, și în mijlocul păturii începe să se înalțe o ridicătură stranie, și Aaron absoarbe înlăuntrul lui, depozitează înlăuntrul lui mirosul tatei, mirosul rădăcinilor tatei. Dar deodată, fugi, ești pierdut, ca o lună vulcanică și roșie, capul tatei se vede înălțându-se pe deasupra picioarelor.

33

Într-una din ultimele zile ale lunii Ghideon se întoarse din tabăra lui, aproape două săptămâni fusese acolo și, în seara de dinaintea întoarcerii lui, Aaron știu că a doua zi el urmează să se înapoieze, avea el o presimțire, avea el un simț pentru asta, și făcu o baie lungă și se spălă pe cap și încercă să-și pieptene sprâncenele în așa fel încât să se unească deasupra rădăcinii nasului, se uită în oglindă drept în ochi să vadă cum arată, și puse fără voce singura întrebare importantă, dacă Ghideon i-a rămas credincios sau nu, fiindcă în afară de asta nu rămânea nimic să ceară răspuns, chiar și Yaeli cea de dinafară se întunecase puțin, și Aaron își mărturisi sie însuși, fără prea mare durere, că nu mai e important dacă Yaeli i-a rămas credincioasă sau nu, principalul e Ghideon, și dacă Ghideon totuși l-a așteptat, asta-i tot, și de mai mult nu-i nevoie.

Se duse devreme la culcare și dormi un somn liniștit și adânc pentru prima oară de mai multe săptămâni, și a doua zi dimineața își puse haine curate și plecă la școală, dar se duse în spatele casei, și printre blocuri îl văzu pe Ghideon pășind drept, și observă cât e de bronzat, cât de ferm i-a devenit mersul, care a devenit chiar mai trufaș, dar ce înseamnă asta, asta încă nu înseamnă nimic.

În Parcul 20 Octombrie i se alăturară lui Ghideon și Meirke Blutreich și Hanan și Avi Sasson, Ghideon pășea la mijloc și vorbea și-și mișca mâinile și toți îl ascultau, Aaron își zgârie fruntea printre crengile copacilor, și de departe știu că Ghideon le ține o cuvântare despre război, numai asta îi interesează acum,

să li se întâmple odată războiul ăsta și să terminăm, și ghici și ce spunea Ghideon, cum trebuie aranjați arabii ăștia odată pentru totdeauna, el doar îl cunoaște, și știu și că Ghideon o să se ofere încă de azi voluntar pentru vreo activitate, la Maghen David Roșu sau la umplut saci cu nisip, dar principalul e că nici măcar în tabăra asta îndelungată Ghideon nu se schimbase mult ca înfățișare, numai puful acela de mustață pare de departe mai întunecat și mai des, și sprâncenele lui aproape că se unesc cu totul, și totuși nu cu totul, și poate că el totuși a luat în fiecare zi câte o pilulă, inima lui Aaron se strânse vinovată.

Îl urmări pe Ghideon până în poarta școlii, șovăind dacă să i se arate în față și să se apropie și să stea de vorbă cu el ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, de fapt ce anume s-a întâmplat, și dacă Doamne ferește s-a întâmplat ceva, doar nu el, Aaron, trebuie să se simtă vinovat, și atunci o să fie un singur răspuns clar la un milion de întrebări, și de-acum n-o să mai fie nevoie să întrebe nimic și nici să spere, și totuși nu se apropie de el și nu i se arătă în față, fugi numai după el pe ascuns de la un copac la altul, de la un stâlp la altul, și simțea că poate ceva în Ghideon totuși se schimbase, greu de spus ce, părea mai solid, mai sigur de el, chiar puțin arogant, greu de spus ce. În poarta școlii Ghideon se opri și se întoarse înapoi, o clipă fu în ochii lui o privire preocupată, ca și cum ar fi căutat pe cineva, da, cineva îi lipsea, și o strună încordată întinsă până la durere plesni în Aaron cu un țipăt, aproape că se repezi din ascunzătoarea lui și i se arătă, dacă Ghideon într-adevăr îl așteaptă, el o să fie acolo. Dar în ultima clipă trecu prin el o șoaptă veninoasă, poate că nu pe tine te așteaptă, și imediat îngheță pe loc așteptând până ce Ghideon dispăru în clădirea școlii, și după aceea, cu pași rușinați, scoase din buzunar un pumn de cuburi de zahăr al prieteniei și și le aruncă în gură unul după altul, dracu' să-i ia de dinți, se răsuci și se întoarse acasă, și culese din ficusul cel mare de lângă aleea care duce la scara lui Ghideon cele trei frunze de jos din partea dreaptă, iartă-mă iartă-mă iartă-mă, credeau că e pur și simplu încă o zi obișnuită și erau inconștiente și bucuroase și verzi în soare, și deodată a venit cineva dinafară și fără să dea

nici o explicaţie le-a tăiat, de ce, uite-aşa, şi după aceea urcă acasă la el, la patul lui, şi lucră puţin cu glandele lui de râs, numai pentru procesul verbal, să fie trecut acolo că şi-a păstrat tot timpul buna dispoziţie, şi apoi îşi înveli degetul mijlociu de la fiecare mână într-o pungă mică de nailon, şi compară mecanismul transpiraţiei. Aşa pur si simplu, pentru ce, n-are rost, el se învârte în cercuri în jurul lui însuşi şi atât, descompune în părţi componente şi atât, şi-acum trebuie ceva nou, proaspăt, care să ardă în lăuntrul lui, şi pentru asta n-are putere, singur nu poate, şi e interesant de ştiut dacă Ghideon a ajuns acasă şi a văzut de-acum. La ora patru după amiază, nici măcar o singură secundă mai devreme, cobori la stânca lor din vale şi aşteptă acolo până la şapte, umblând în cercuri largi împrejurul stâncii, dar Ghideon nu cobori acolo, poate c-a intrat în casă prin intrarea din spate şi n-a văzut frunzele, prima încercare.

Şi a doua zi dimineaţa Aaron mişcă, ajutându-se cu două pietre, maneta care reglează robinetul mic din spatele blocului, şi-l potrivi să picure puţin, dar să scoată un şuierat strident care se poate auzi de departe, şi la ora patru după-amiază cobori din nou la stâncă, şi iarăşi umblă încolo şi-ncoace, ajunse până la maidanul cu vechituri, dar nimeni nu veni, poate că vreun vecin se enervase din cauza zgomotului şi închisese robinetul înainte ca Ghideon să se întoarcă acasă, a doua încercare.

Şi în ziua a treia Aaron aduse puţin nisip din Parcul WIZO şi umplu adânciturile la toate trei capacele gurilor de canalizare din spatele blocului, şi turnă peste nisip apă până ce se făcu un terci gros de noroi, şi după aceea îşi şterse mâinile una de alta şi fu mulţumit. Tot timpul simţea un pic de miros ciudat plutind în jurul lui, îşi controlă tălpile încălţărilor şi văzu că nu călcase pe nimic, dar mirosul nu dispăru, poate că e de la canalizare. Stătu pe capacul rotund de beton, şi râse pentru sine însuşi un râs adevărat, câte ore jucaseră aici „agio", câte mii de sâmburi de caisă nu-şi trecuseră aici unul altuia el şi Ghideon şi Tzahi, e interesant de ştiut dacă de data asta Ghideon o să simtă, poate c-atunci când am hotărât să las semne ar fi trebuit să fac semne mai mari, fiindcă atunci când suntem copii vedem lucruri

din astea imediat, iar când creştem apar alte preocupări şi nu mai umblăm cu capul în jos, să căutăm; şi de fapt, dacă Ghideon n-o să le vadă, ăsta o să fie de-acum un răspuns, n-o să trebuiască să-mi spună mai mult. Şi exact la ora patru după-amiază Aaron coborî în vale, moţăi puţin în soarele căldicel pe raftul lui din stâncă, simţind cum la căldura soarelui vibrează înlăuntrul lui Yaeli şi Ghideon, fără fizionomie, dar având fiecare din ei fiinţă, şi de la amândoi împreună urcă un freamăt limpede ca din două strune, şi el încercă să cânte pe ele în aşa fel încât ele să se unească înlăuntrul lui, îi simţi împletindu-se, şi când îşi deschise gura făcu să se audă vocile lor în vocea lui. Când se trezi era de-acum cinci şi jumătate, ce capacitate de somn s-a dezvoltat în el în ultimele luni, cel puţin lucrul ăsta, şi se duse la maidanul cu vechituri şi controlă acolo şi făcu calcule, şi deschise şi închise de cel puţin douăzeci de ori, şi stabili că problema e că limba încuietorii intră prea adânc în lăcaşul mânerului, şi o să fie destul de greu să despartă dinăuntru limba asta de ştiftul care se închide peste ea, şi se mai pune şi problema luminii, fiindcă dacă o să-i cadă un cui sau o balama subţire de fier din degetele transpirate pe fundul frigiderului, du-te de le caută pe întuneric, nici să aprindă un chibrit n-o să poată, fiindcă pentru amândoi împreună n-o să fie destul oxigen, poate că trebuie pusă înăuntru dinainte o lanternă mică, lipită cu un plasture de fundul cutiei frizerului, şi între timp se făcu de-acum ora şapte şi Aaron urcă la el acasă, nu era cu adevărat deznădăjduit, chiar deloc, doar o tristeţe uşoară începu să roadă în el, de despărţire, dar poate că Ghideon n-a trecut prin spatele casei şi n-a văzut noroiul care astupă găurile.

A doua zi dimineaţa luă o bucată de cretă şi merse după săgeţile care fuseseră desenate cu creta pe trotuar, la început crezu că o să trebuiască să deseneze tot el şi săgeţile, dar uitase că generaţie de generaţie toţi se joacă de-a indicatoarele de drum, şi trebuia doar să adauge în coada fiecărei săgeţi două linii verticale, asta îi făcu plăcere ca şi cum ar fi luat parte la joc, o clipă se gândi chiar să urmărească săgeţile şi dincolo de teritoriul blocului, dar curiozitatea lui se epuizase, şi de fapt ce-i pasă

lui unde e comoara lor. După amiază se așeză înăuntrul frigiderului cel mic, și văzu că despărțitura congelatorului îl silește să lucreze cu capul aplecat până-n piept, ăsta era un necaz neprevăzut. Ieși și închise ușa, și încercă să-și vâre o mână între cele două cauciucuri care etanșeizau cutia pe tot perimetrul ușiței, dar cauciucul se desfăcea cu greu, și se închidea la loc peste degetele lui cu un fâșâit umed, de vierme, și Aaron gândi c-o să fie nevoie să-l ungă cu ceva, să-l greseze, și imediat îi veni o idee mai bună, să aducă deschizătorul cel mare de conserve, cu rotiță dințată, să-l învârtă și să-l împingă dinăuntru de-a lungul cauciucurilor de etanșeizare așa cum se deschide un capac de cutie de conserve, dar dinăuntrul cutiei. Și se bătu singur pe umăr și spuse că asta e o idee trăznet, ideile lui Kleinfeld, dar în continuare rămâne problema limbii încuietorii: încercă să-i vâre în lăcaș pe yemenitul cel negru, mezinul șurubelnițelor tatei, și văzu că nici măcar el, cel subțire, nu izbutește să se strecoare între limba încuietorii și lăcaș. Ce-i de făcut. Șezu acolo o clipă, frământându-și creierii, cu picioarele atârnate fără să atingă pământul, în autobuz e antrenat să găsească dintr-o privire băncile de deasupra roților, cele care sunt instalate mai sus decât celelalte, și apoi se sperie când o sirenă puternică spintecă deodată văzduhul, poate c-a-nceput de-acum războiul ăla al lor, și sirena încetă imediat, și începu din nou și din nou încetă, verificarea sirenelor pe cât se pare, dar sunetul ascuțit, pătrunzător și jeluitor îl enervă, sări mânios din frigider și-i trânti ușa cu toată puterea; frigiderul pitic se legănă o clipă, ca și cum ar fi mistuit pe cineva în măruntaiele lui.

În timpul cinei domni o tăcere absolută. Toți erau adânciți în farfuriile lor. Lângă ușă era gata împachetat rucsacul pentru concentrări, și Aaron se gândi ce-o să se întâmple dacă și tata o să plece, și el o să rămână singur cu mama. Bunica tuși și scuipă pe masă puțină pastă de pui, și mama o bătu cu putere pe umăr, cu prea multă putere. O clipă se opriră toți din mestecat, bunica se sufoca, și Aaron se gândi că gata asta e. Dar ea își reveni. Încă nu i-a venit sorocul. Cine mai vrea pireu, întrebă mama cu o voce ostenită. Tata vru, ea se ridică să-i aducă, și Aaron văzu că

are un umblet straniu, cu picioarele puțin crăcănate, greoi, încetează, umblă exact ca întotdeauna, și imediat ceru un supliment, încă niște piure, mult piure, spuse cu o voce prea tare. Ea își strâmbă puțin nasul, ce-i pasă lui de ea, nici nu-l privi drept în față, adică îl privi, dar dintr-o parte. Înfulecă grăbit amidonul-tenacității și ceru un al doilea supliment. Scaunul lui Yohi era gol, și fiecare dintre ei, chiar și bunica, îl privea din când în când. Cu câteva zile în urmă, exact în momentul ăsta, în mijlocul cinei, Yohi a deschis gura deodată și i-a înștiințat că eforturile și insistențele ei din ultimele două luni fuseseră în sfârșit încununate de succes, ofițerul răspunzător de mobilizările din oraș a acceptat să-i anticipeze recrutarea, și cu un zâmbet de victorie și de răzbunare le-a povestit că zi de zi stătuse în semn de protest în ușa biroului lui, de dimineața și până seara, trei săptămâni întregi, până când el s-a declarat învins și a aprobat ca ea să-și înceapă stagiul militar cu șase luni înainte de termen, și Aaron, pentru care mâncarea își pierduse gustul și se făcuse ca o cocă în gură, i-a spus în sinea lui ceea ce mama a spus imediat cu voce tare, atât de rău ți-e ție aici că fugi la armată, și Yohi n-a răspuns, a tăcut, și toți au tăcut împreună cu ea, înmuiau lingurile în supă și înghițeau, înmuiau și înghițeau, și mama ofta adânc, era atât de aproape de plâns acolo lângă Yohi, dar s-a stăpânit, poate că-i părea și rău de studiile superioare pe care le voise atât de mult pentru Yohi acuma imediat, și el a aruncat o privire și a văzut cum Yohi își ridica privirea și scruta priveliștea toată cu ascuțime și curaj, ca și cum ar fi pus pe ea o ștampilă mare, își grava în memorie pe veci ca pe-o rușine bucătăria mică cu masa îngustă furniruită cu formica și faianța cu etichete cu trandafiri pe care mama atârnă hârtia de pergament și nailoanele la uscat, și pe mama însăși și pe tata și pe bunica și pe el, prin puterea privirii ei ea transforma totul în timp trecut, în amintiri, și apoi au mai fost două zile de depresie atât de grea, că până și Aaron a sperat ca Yohi să plece odată, și în dimineața zilei a treia tata a dus-o la centrul de recrutare și ea a dispărut, ca și cum s-ar fi despărțit de casă tăind cu cuțitul, și abia ieri târziu noaptea a telefonat, l-au trezit pe Aaron și l-au gonit

în pijama să vorbească cu ea, el era adormit, a auzit o voce exultândă și proaspătă și n-a știut cine e. Yohi i-a povestit că din cauza situației bituației lituației rituației a fost transferată la o unitate de campanie. Vorbea repede. Nu i-a rostit numele, nu i-a spus frățiormaimic, și când l-a întrebat ce mai face, el a simțit că de fapt ea nu vrea să știe.

Stătea culcat în pat și-și plănuia ziua următoare, încerca să ghicească ce gândește acum Ghideon, să zicem că semnele care-au fost până acum nu le-a văzut, e posibil, poate că e prea concentrat asupra pregătirilor lui, dar de ce n-a venit la Aaron acasă după tabără, de ce anume se teme, ce are de ascuns, tot ce trebuie el să facă e doar să spună un singur cuvânt, credincios sau nu, și totul o să fie limpede și răspicat, doar Aaron n-o să-i facă nimic, numai de răspunsul ăsta mic are nevoie, și după aceea Ghideon e eliberat de el, Aaron, pentru totdeauna, fiindcă dacă e da, dacă Ghideon a rămas credincios și așteaptă, Aaron o să fie imediat mântuit. În privința asta n-are nici o îndoială. Ca frumoasa adormită care aștepta numai o sărutare; ca în ceremonialul de Ziua Independenței când prim-ministrul e invitat să dea ordinul de deschidere a paradei. Și la el totul e de-acum pregătit. Un singur cuvânt și totul o să-nceapă cu un avânt formidabil.

Dinspre balcon venea miros de fum de la țigara tatei. De zece ori pe zi tata telefonează la unitatea lui de la poliția militară, și i se spune că încă nu e nevoie de el iat tata de-acum plesnește de atâta așteptat. Din salon se aud murmure. Mama. Era ceva în sunetul vocii, un dublu sens de secret și de ascunziș, și Aaron se sculă imediat, gata întotdeauna, păși în vârful picioarelor pe coridor și-și aruncă o privire. Dar pe câte se pare de data asta s-a-nșelat: nu era acolo nimic nou. Mama o așeză pe bunica pe „Puritz", fotoliul cu brațele înalte, întinse înainte mâna dreaptă a bunicii, o îndreptă puțin până ajunse în unghiul pe care-l voia ea, și mâna stângă, cea paralizată, o așeză pe un mic reazem, pe care i-l construise din două volume ale scrierilor lui Churchill. Se uită la ele, încercă să-și aducă aminte ce-l stârnise așa de tare. În balcon se vedea silueta spatelui lat al tatei, și un mic nor de fum deasupra ei. Mama potrivi sculul de lână pe mâinile întinse ale

bunicii Lili, acum încearcă să-ţi aduci aminte, mamaie, îi şopti ea până când fu greu să nu fie auzită, ăla, fratele tău Leibălă, despre care-ai povestit c-a murit la nemţi, mai ţii minte? Dă din cap dacă da sau nu, care ai zis că era ceva în neregulă cu el, îţi aduci aminte ce avea? Ce era cu el? Dă din cap, poate că era mut? Nu vorbea? Cădea din picioare? Dacă da – dă din cap, a avut paralizie infantilă? Era pitic? Şi zicând toate astea începu să facă ghem firul care era pus în chip de colac dublu pe mâinile bunicii, gura ei continua să murmure cu febrilitate întretăiată întrebări pe care Aaron aproape că nu le mai auzea de-acum, avea toate cinci degetele de la mâini şi de la picioare, era asta, cum îi zice, alb, albinos? Era cretin? Ochii lui erau aţintiţi asupra firului de lână pe care ea-l trăgea şi-l făcea ghem, şi mama lucra cu repeziciune, întrebările ei deveniră un murmur monoton, după aceea doar buzele i se mai mişcau, şi în cele din urmă tăcu, o tăcere stranie, şi se părea că ea tot mai întreabă, dar de-acum nu cu cuvinte, mâinile ei se agitau la dreapta şi la stânga, trăgând adunând înfăşurând, faţa ei mică devenea tot mai nepătrunsă pe măsură ce se lăsa furată de mişcarea ritmică, monotonă, şi Aaron privi firul verde care era tras şi făcut ghem, era tras şi făcut ghem, el cunoştea culoarea asta, e puloverul lui, hei! e puloverul verde cu triunghiurile mari pe care ea i-l tricotase în ultima iarnă, care încă îi mai era bun, ce face ea, ochii i se făcură cu repeziciune sticloşi, străluceau cu o fulgerare ciudată, metalică, Aaron făcu un pas înainte, chiar dac-o să vină şi-o să stea în faţa ei, ea n-o să-l observe, ea ieşise treptat din ea însăşi, şi numai trupul ei făcea treaba, acum, acum el trebuie să vină în faţa ei şi să-i strige, de ce, cum se poate aşa ceva, puloverul mi-e încă bun, dar nu spuse nimic, doar privi lung şi-i văzu ochii îngheţaţi deasupra firului verde de lână, limba i se întrezărea între buze, mică, ascuţită, foarte trandafirie; respiraţia ei deveni rapidă şi şuierătoare. Mâinile i se mişcau neîntrerupt, ca părţile unui furci de tors. I se păru că, dacă cineva dinafară n-o s-o oprească, mama o să se mişte aşa la nesfârşit. Bunica şedea în faţa ei fără s-o vadă, poate că ea o să rămână încă mulţi ani în starea în care e, poate că moartea a uitat-o, poate c-a murit

de-acum, poate că aici e moartea, și când o să se termine firul de lână o să înceapă bunica însăși să se destrame, și după ea „Puritz", și covorul „Wichtig" și fotelul „Matusalem" și „Bordo" și bufetul și tapetele și pereții, totul o să se destrame în întregime, n-o să moară, o să se destrame, într-un singur fir lung. Dar în clipa asta capătul firului verde trecu printre degetele mamei. Câteva secunde încă degetele ei frecară aerul gol. După aceea îi căzură umerii. Fața îi căzu și se stinse. Ea oftă.

A doua zi Aaron plecă la școală cu ghiozdan și sandviș și măr, și se ascunse puțin în Parcul WIZO până când o văzu pe mama ieșind din casă după cumpărături și imediat se întoarse acasă. Controlă dacă bunica respiră sub pledul ecosez bine întins pe ea, se duse să se pișe și mirosi un miros de vomă, cineva aici a borât, poate că pur și simplu cineva a avut dureri de burtă, poate că heringul de ieri era stricat, totul e numai în capul tău cel sucit, ei sunt de-acum bătrâni, la vârsta lor de-acum nu mai pot, dar cum rămâne cu femeia aceea din Egipt, despre care a povestit Yohi. Și se urcă repede pe un scaun și începu să scormonească în rafturile de sus ale șifonierului lui. Imediat uită pentru ce se suise acolo și ce anume caută, începu să pipăie cu mâinile și să desfacă pentru a se uita la ea fiecare haină de-a lui care era împăturită acolo, pantaloni scurți și lungi, cămăși de flanelă în carouri și cămăși de tricou și pijamale, de acum un an și de acum zece ani, și chiar haine de-ale lui din vremea când era doar un prunc, la noi nu se aruncă nimic, cu pantalonii ăștia a câștigat campionatul de voleuri la vârsta de zece ani, pe pantalonii ăștia e o pată de sânge care nu iese, îi purta atunci când a vrut să știe cum simte un orb când merge cu bicicleta, și asta e cămașa Trumpeldor cu mâneca tăiată din cauza ghipsului, și uite pijamaua lui de când avea cinci ani și a dormit pentru prima oară la Ghideon, și iată și ce căuta, cămașa roșie de la tabăra de vară a școlii, atunci a fost cearta lui cea mare cu Ghideon, Aaron era atunci comandantul selecționatei de volei și alesese jucători pentru echipă și pe Ghideon Aaron îl lăsase ultimul, asta nu din rea intenție, nu pentru că Ghideon ar fi fost jucător prost, asta ca să-l bucure pe Ghideon în ultima clipă, ca atunci

când arabii au cucerit Ierusalimul și colonelul Shams, apreciindu-l din punct de vedere profesional pe Aaron, i-a permis să-i aleagă pe cei cinci dragi inimii lui ca aceia să rămână în viață, și Aaron trecuse prin fața rândurilor celor care-l implorau să-i aleagă, și a vrut să-l țină pe Ghideon puțin în tensiune, ca să-i sporească apoi bucuria de a simți o mare ușurare și fericire, ca Iosif care și-a dezvăluit în ultima clipă existența în fața lui Beniamin și a celorlalți frați ai lui, și așa a început supărarea lor cea mare, o lună de zile, luna cea mai rea din viața amândurora, și atunci Aaron a stabilit metoda semnelor, și așa amândoi or să fie siguri și nici o ceartă de-a lor n-o să țină mai mult de-o săptămână, și el încercă din toate puterile lui să facă ordine în harababura pe care-o făcuse în dulapul de sus, e interesant de știut de câte minute o să aibă ea nevoie pân-o să simtă, și după aceea spălă în apă cămașa și se duse și-o atârnă în așa fel încât să sară în ochi pe frânghiile de rufe ale blocului, în spatele casei, numai un orb n-o să le vadă acolo, și se intoarse acasă.

Se așeză la masa de scris, căută puțin prin sertare, începu să-i scrie o scrisoare lui Yohi, că el speră că ea se simte bine și se păzește, și acasă totu-i în ordine, nimic nou, patul ei o așteaptă, și cugetă ce-i cu toți corespondenții ei, sigur că sunt toți mobilizați, și cu o mișcare ușoară, ca și cum n-ar fi fost el, deschise sertarul ei, și cântări în mână cutia în care erau încuiate toate scrisorile ei, cheia o luase cu ea la armată, și când închise sertarul văzu o foaie ieșind din cutie, jumătate din ea era pe-afară, și nu se stăpâni și-o trase cu delicatețe afară și citi acolo o listă stranie, numele lor, ale corespondenților și în dreptul fiecărui nume erau notate cu un scris mărunt de tot indicații obscure, îndrăgostită de un prieten care a fost omorât, poetesă, tată cu picioare lungi, cufundată întotdeauna în fantezii, sportivă, fiică adoptivă, în vârstă de douăzeci și cinci de ani, încercare de sinucidere, romantică bolnavă de cancer; și numai în dreptul unui singur nume, băiatul acela din Australia, infirm, era scris cu un scris limpede: adevărul. Aaron studie hârtia și-o studie, și nu înțelese nimic, și nu avea puteri să pună întrebări.

Mâzgăli repede încă câteva rânduri pentru Yohi, ne păzim moralul, tot poporul e o oaste.

Se duse la stâncă la ora patru fix, și stătu acolo și așteptă cu răbdare, nimeni nu coborî pe cărare în vale, dar poate că Ghideon se pregătește acasă pentru întâlnirea asta, ce pregătiri are el de făcut, trebuie numai să spună dacă el încă mai da sau de-acum nu, nici măcar nu trebuie să vorbească, să dea numai din cap și totul o să fie clar. Și el verifică în gând toate semnele pe care le făcuse până azi, poate c-a sărit din greșeală peste vreunul și din cauza asta Ghideon s-a zăpăcit, dar nu, toate au fost făcute în ordine. De la frunzele de jos ale ficusului și până la cămașa roșie. E interesant de știut cum de-a avut el atunci minte să pregătească toate semnele astea, că atunci doar nu avea deloc de ce să se teamă, dimpotrivă.

Se ridică de pe stâncă și se întinse ca și cum s-ar fi plictisit, merse încoace, merse încolo, gândindu-se la lista aceea a lui Yohi. Cândva, când totul o să se termine, o să aibă timp să înceapă să se gândească la toate, și la Yohi, și la lucruri istorice precum fenicienii, și la inovații științifice precum zborurile în spațiul cosmic, și la invenții și la animale, și la viața lui Thomas Edison și Abraham Lincoln care întotdeauna l-au interesat, dar în ultimii ani n-a avut timp, și la Louis Pasteur, și la descoperirea de țări, și la călătoria cu Kon-Tiki, și la țigani, și la azteci, și la baloane și zepeline, lumea e plină de știință, și iar se trezi în fața frigiderului lui și se așeză în el, și observă că atunci când e înăuntru simte mai puțin mirosul rău care vine din el, de la răsuflarea lui, și încercă o simulare incompletă, fără să-l închidă de-adevărat, și după aceea căută și găsi un carton ca să pună pe el tot echipamentul lui de salvare, și-l fixă pe unul dintre rafturi, și cu yemenitul negru deșurubă afară, un șurub se desface la stânga, cele două mici rafturi laterale în care se pun ouă și margarină și borcane cu smântână și borcanul cu hrean și cel cu maioneză, ca să nu-i incomodeze coatele, oricum o să poată să miște acolo numai mâna stângă, și cu ea o să trebuiască să desfacă șiretul de la pantoful drept, să scoată de dedesubtul branțului pila de unghii a mamei, care, pe cât se pare, e scula cea mai

subţire pe care o s-o poată băga de dinăuntru între limba şi ştiftul de fier. O lăsă intenţionat să cadă dintre degete ca şi cum ar fi fost transpirate şi o căută pe pipăite, cu ochii închişi, pe fundul frigiderului, cu cel puţin zece secunde prea mult i-a trebuit ca s-o găsească, o să aibă acolo cel mult şaizeci de secunde până ce-o să-nceteze să acţioneze logic. Încercă încă o dată şi încă o dată, instruindu-se pe sine însuşi să-şi păstreze sângele rece ca să audă zgomotul căderii ei, ca după zgomot să dibuie imediat locul unde-a căzut. După aceea se întoarse la stâncă şi aşteptă acolo până la şapte exact şi gândi că mâine o să se împlinească trei săptămâni din ajunul Zilei Independenţei, de când s-a despărţit de Ghideon, o aşteptare în toată regula, gaşteptare maşteptare taşteptare, poate că în general Ghideon l-a uitat cu desăvârşire, are acum alte treburi de care să se ocupe, e o vreme uşoară pentru uitat un copil, nici la şcoală nimeni nu se emoţionează în mod special din cauza faptului că Aaron lipseşte de-acum de două săptămâni, nici măcar acasă n-au observat. Dintr-odată pogorî asupra lui seara şi i se făcu frig, şi el zbură acasă, dând năvală în mijlocul cinei lor, nu l-au aşteptat, au început fără el. Se aşeză pe scaunul lui şi mestecă fără poftă. Tata povesti că şi azi i s-a spus la unitate să aştepte cu răbdare, că mai întâi sunt luaţi cei mai tineri, ca şi când eu aş fi bătrân, era furios, când eu aş putea încă să-i învăţ acolo pe toţi cum se fac copiii, şi înghiţi dintr-o muşcătură o felie imensă de pâine, ascultă o chestie nostimă pe care am auzit-o la lucru, mămico, cică la Vocea Tunetului de la Cairo crainicul a spus că ei or să ne lichideze toţi chiloţii, şi izbucni într-un râs cu stropi de salivă şi pâine, buza lui de jos, puţin despicată, ieşea în afară, mama îl privi fără nici o expresie, sunteţi toţi la fel, spuse, arabi, evrei, toţi sunteţi la fel. Din aceeaşi plămadă.

Se ridică oftând şi o duse pe bunica la pat, târându-şi greoi picioarele. După câteva clipe se întoarse, îl privi pe furiş pe Aaron care rămăsese şezând singur la masă, nici măcar nu încercă să-i ascundă petele violete şi albastre de pe încheieturile mâinilor. Strânse masa. Rămase să pregătească o prăjitură ca să i-o trimită lui Yohi. Lucra lângă el în tăcere. Cu mişcări mai ostenite

ca oricând. Când nu putu să mai suporte tăcerea, dădu drumul la tranzistor. Direcțiunea Pronosport anunță că din cauza plecării a numeroși jucători ca voluntari în Serviciul Național jocurile seriei curente și tragerea săptămânală la sorți se contramandează. Participanții își vor putea primi banii înapoi la centrul la care au depus... Închise supărată aparatul. Aaron ședea stupefiat. Ce-i asta că se contramandează așa o serie întreagă, cum de-ndrăznesc să contramandeze o serie întreagă. Capul i se clătina supărat dintr-o parte într-alta: asta nu-i în regulă. Ei nu sunt în regulă.

Când sparse primul ou, lăsă mama să-i scape un geamăt ușor și fața îi păli foarte tare. Aaron o privea și nu se mișcă. Ea își puse o mână speriată pe pântece. Își scoase încet șorțul „Cangur" și-l agăță în cârlig. Aaron nu se ridică și nu întrebă ce i s-a-ntâmplat. Văzu numai că ea se-ndrepta legănându-se, cu pași mărunți de tot, spre patul ei. Rămase singur în bucătărie. Își puse mâna pe gură și pe nas, și mirosi mirosul cel rău, și știu că asta e dinăuntru, de la creierul lui care e de-acum pe jumătate mucegai, în curând gândurile și vorbele care or să treacă pe-acolo or să-i iasă bolnave, cu pete albe la mijloc, strâmbe la capăt ca o țigară strivită. Deschise nervos tranzistorul, auzi că firma Helena Rubinstein anunță femeile din Israel că face totul ca să-și continue producția. Chiar și în zilele acestea de alarmă datoria noastră și datoria ta e să ne păstrăm sângele rece și o înfățișare frumoasă și atrăgătoare. Fardează-te. Arată frumoasă de dragul lui, care pleacă voluntar să-și slujească patria. Chibuțul Or-Haner anunță că nunta membrilor săi care urma să aibă loc în ziua... Închise tranzistorul. Încă puțin și-o să se ducă la culcare. O să adune forțe pentru mâine. Căută un pahar curat să bea apă. Nu găsi. Bău dintr-un pahar murdar. În chiuvetă văzu oul cu pata mare de sânge la mijloc. Îl cuprinse iarăși o mare oboseală și se înapoie și se așeză. I se păru că-l vede pe tata îngenuncheat lângă patul mamei și îmbrățișând-o, cu capul lipit de trupul ei. Iar și iar murmură mânios în sinea lui, ce-i asta, cum se poate contramanda o serie întreagă, ce-o să se-ntâmple dacă jucătorii voștri or să se învoiască pentru o

zi, pentru câteva ore, de la voluntariatul vostru pentru slujitul patriei în loc să petreacă acolo cu alea ale Helenei Rubinstein. Se bătu cu toată puterea cu pumnul în palmă.

Şi ce înseamnă asta, duhoarea asta care iese din tine, îi spuse deodată mama, cu o voce nouă, înaltă şi surdă, când veni să-l trezească a doua zi, deschise furioasă jaluzeaua, cu brutalitate, şi imediat se întoarse la el, să-l controleze la lumina zilei, de câteva zile deja simt că asta vine dinspre tine, îi spuse. Observă că ea te priveşte drept, că de-acum nu se mai teme de tine. Imediat se ghemui şi-şi înfundă faţa în pernă, ce i s-a-ntâmplat, ce s-a schimbat în ea. Ea se aplecă peste el şi începu să-l adulmece bănuitoare, de la picioare şi până sus, aşa cum o adulmecă pe bunica la spate, şi deodată miji uluită ochii, Aaron către Aaron, fugi, recepţie, pericol mare, recepţie; o dată văzuse în ochii ei o asemenea privire, un asemenea fulger de groază a tuturor simţurilor, când el s-a scăpat în bucătărie după curăţenia mare. Îl răsuci cu forţa pe spate, îi îndepărtă mâinile care încercau să apere, mirosi tare în dreptul feţei lui, după aceea se năpusti asupra nasului lui. Nebunule, ce ţi-ai făcut acolo în nas, nebunule, nu-ţi ajunge că şi-aşa eşti ce eşti, că ţi-ai mai adăugat şi bâlciul ăsta, că cine e orb şi nu vede ce eşti, să poată măcar mirosi? Şi doctorul de la primul ajutor spuse că nu e nici un motiv de îngrijorare, un asemenea miros apare întotdeauna când ceva pătrunde din greşeală în cavităţile nasului, poate că Aaron îşi aminteşte dacă din întâmplare nu i-a intrat acolo vreo fărâmitură de ceva. Aaron dădu numai din cap şi tăcu, Aaron către Aaron, fugi, fugi, fugi şi salvează-ţi zilele, terminat. Împrejur, în toate camerele era tămbălău mare. Pregăteau tărgi, încărcau pansamente, făceau un inventar al doctoriilor. Cu coada ochiului Aaron văzu acolo doi băieţi din clasa a şaptea, pe care-i cunoştea, păşind în halate albe plini de importanţă. Toţi păreau ocupaţi, ca şi când s-ar fi grăbit la o întâlnire importantă, chiar şi copiii aveau pe faţă expresia asta. Acum e o chestiune de o zi sau două până când o să-nceapă toată afacerea, murmură doctorul, ţinând în mână un cleşte subţire pe care-l vârî în nasul lui Aaron, scormoni ici şi colo, aaa, iată am prins asta, oho, ţi-a

intrat adânc, dar iată iese, noi o să-l silim să iasă, acum să nu-ţi mişti capul, poate c-o să doară o clipă, şi cu grijă extrase de-acolo pasta puturoasă, o flutură în aer, şi atunci surâsul lui victorios dispăru, el privi de-aproape cocoloşul mare, negru de la cerneala de tipar a literelor, să-ţi bagi în nas lucruri de-astea la vârsta ta, se minuna doctorul, privindu-l pe Aaron cu capul într-o parte, nţ nţ nţ, asta se potriveşte cu copii de trei ani, nu cu un flăcău de zece. Se făcu linişte. Mama îngheţă pe locul ei. Acum, acum să-i spună, acum să-i dezvăluie doctorului tot, şi doctorul să spună ce trebuie făcut. Acum e ultima clipă. Şi poate că soluţia e foarte simplă. Un şoc electric sau ceva. O clipă de suferinţă şi terminăm cu toate. Acum, încă înainte de război, fiindcă după aceea cine-o să-l mai ia în seamă. Are doisprezece ani, murmură maică-sa, ruşinată. Aaron o privi uluit. Nu-l corectase cu adevărat pe doctor. Şi în faţa lui, în cleşte, scrisoarea care n-o s-ajungă la destinaţie. Aaron către Aaron ce-o să se-ntâmple acum, recepţie. Se chirceşte în el. În general, ce drept are el să se plângă de ea. Doar şi el însuşi stă aiei şi tace. Exact aşa cum a tăcut când i-a adus încălţările pentru bar-mitzva, cele înălţate special. A tăcut şi s-a urât pe sine pentru tăcerea lui şi pentru faptul că se trăda pe sine însuşi. Doisprezece şi jumătate, murmură moale mama, trăgându-şi capul tot mai mult între umeri, ruşinea o făcea neagră la faţă.

Iar a doua zi a fost ultima zi. La ora patru Aaron coborî în vale, îmbrăcat cu pantaloni curaţi şi o cămaşă proaspăt călcată şi cu părul pieptănat ud. Ieşi din casă fără să spună la revedere nimănui, ca vederea lor să nu-l oprească sau să trezească în el ceva. Tot echipamentul era asupra lui. Chiar şi deschizătorul mare de conserve ţinu minte să-l ia, îl ascunse în pantaloni. Când ajunse la stâncă se căţără şi se urcă până la punctul ei cel mai înalt, şi cu ajutorul oglinzii roşii rotunde dirijă razele soarelui înspre fereastra deschisă a lui Ghideon şi semnaliză trei semnalizări scurte şi trei lungi, şi iarăşi trei scurte. Aşa, de trei ori, îi tremurau puţin mâinile, dar respectă întocmai ritmul şi intervalele, şi apoi se aşeză pe stâncă şi simţi o slăbiciune, se ghemui pe raftul lui Ghideon, încercând să stăvilească ce simţea, starea

lui de epuizare, şi pe cât se pare aţipi, sperând foarte tare că cineva o să-l atingă pe umăr şi o să spună m-ai chemat, dar la ora cinci exact se trezi singur, şi se ridică greoi şi îndreptă din nou oglinda, şi semnaliză de trei ori spre tavanul odăii lui Ghideon, poate că prima oară Ghideon dormea şi n-a văzut, şi imediat după aceea picioarele i se îndoiră sub el şi el căzu de pe stâncă şi rămase culcat la poalele ei, o dată avusese de-acum un asemenea sentiment de uluire şi de vid, exact în loc ăsta, când şi-a rupt aici mâna, era atunci nebun de disperare, mult mai mult decât e acum, acum e parcă nimic, acum aproape că totul e deja în urma lui. Atunci a sărit în sus şi în jos poate o jumătate de oră. Poate o oră. Aşteptând un moment în care creierul pus pe făcut în ciudă să nu observe. Să uite să dea ordin să-ndoaie mâna la momentul potrivit. A trecut atunci prin faţa lui toate necazurile pe care le avusese, pe Ghiora care încercase să-l înece ca să se salveze, şi hainele cele mari ale lui Ghiora, şi privirile aţintite pretutindeni asupra lui, şi jignirile pe faţă şi camuflate, şi toate astea nu i-au fost de ajutor, până ce l-a adus pe unchiul Lunio cel mic, cel sferic, care stătea în faţa lui la bar-mitzva şi i-a spus o şcoală a forţei o şcoală a forţei, şi atunci s-a întâmplat, deodată s-a auzit trosnitura uşoară, surdă, şi o durere cum Aaron nu mai simţise niciodată s-a răspândit în el, şi o dată cu durerea s-a răspândit în el şi gândul că el a făcut asta, că el a făcut un asemenea lucru, şi că n-o să mai fie trimis la Tel-Aviv, şi atunci i se făcu frică.

Se uită din nou la ceas şi văzu că trecuse aproape o oră. E straniu cum goneşte acum timpul, şi trebuie de-acum să semnalizeze pentru ultima oară. Cu puterile care-i mai rămăseseră se cocoţă în vârful stâncii şi se strădui să stea drept, acum îi tremurau şi picioarele, şi semnaliză S.O.S. pentru ultima oară, poate că rândul trecut Ghideon era culcat pe burtă şi n-a văzut apelul luminos de sus, fiindcă dac-ar fi văzut ar fi venit de-acum, doar el însuşi spusese, nu demult, că ăsta e un apel la care nu se poate să nu răspunzi, e interzis să nu răspunzi la un asemenea apel. Chiar dacă e trimis în mijlocul certei celei mai dure. Chiar şi când vom fi mari, chiar dac-o să plecăm în ţări depărtate şi-o

să ne uităm țara și patria, și-ntr-o bună zi o să fim culcați într-o casă nouă a noastră, într-un palat chiar, și deodată o s-apară în fața ochilor noștri pe tavan sclipirile astea, trei puncte, trei linii, trei puncte, noi o să ne sculăm imediat, fără să zăbovim nici măcar o singură clipă, fără să ne luăm rămas bun de la nimeni, o să ne impachetăm lucrurile și-o să călătorim chiar și două săptămâni cu vaporul sau cu avionul, și-o să ne-ntoarcem la timp, chiar în ultima clipă, să-l salvăm pe celălalt. Așa am jurat.

Se reazemă moale de poalele stâncii, încearcă să rămână ferm, să-și compună o fizionomie plăcută. De ce să arate slab și respingător. Încearcă să se umple de viață de la razele soarelui care a început să apună. Să zicem că el e în Komi, cufundat în gheață până la genunchi, simțind că-i e dor de clipa asta lângă stâncă, dar nu mai avea putere pentru Komi, ca și cum pentru el Komi și taigaua s-ar fi decolorat de-acum puțin, s-ar fi chircit, Aaron către Aaron, am mai găsit un lucru, recepție; Aaron către Aaron, aproape c-am uitat că mai ești acolo, recepție; eu de-acum aproape că nu mai sunt acolo, de-acum aproape că nu mai sunt, ăsta e de-acum sfârșitul, nu-i așa? recepție; Aaron către Aaron, ce-ai găsit, recepție; am găsit, am găsit adânc adânc, sub praf, sub țărână, încă ceva, poate c-o să vrei să iei cu tine, cadou, poate c-o să ajute, poate c-o să-ți ajungă acolo ca un ulcior de ulei, iată, cum a adus ea odată un crap de Șabat, întotdeauna ea aducea crap de Șabat, dar acela era un crap deosebit, tu îl făceai crap deosebit, până la tine el pur și simplu înota în baie, deschizându-și și închizându-și gura, gras și obtuz și lucind din solzi, tu ședeai lângă marginea băii și îl priveai, ți se părea puțin nătâng cu trupul lui musculos și gras și cu gura care se deschidea și se închidea neîntrerupt ca o jucărie, înota dintr-o parte a căzii în partea cealaltă și se răsucea și înota înapoi, și deodată tu te-ai ridicat, da, acum îmi amintesc, ai fugit la dulapul ei, te-ai cățărat pe un scaun și-ai deschis cutia ei cu bijuterii, erau acolo șiraguri și brățări și inele și broșe, până ai găsit ce căutai, o mărgea strălucitoare, roșie care căzuse dintr-un colier vechi al ei, o mărgea strălucitoare, eram sigur că e un diamant, și ai fugit cu ea la baie, țineai mâna sus ca și cum ai fi

purtat o făclie, un diamant strălucitor ascuns în mâna ta, și ai prins crapul cu toată puterea, el încerca să lunece și să scape de tine, l-ai prins cu toată puterea, cum se zbătea și lovea cu coada și se lupta cu tine, și i-ai vârât diamantul în gură, cu degetul l-ai împins înăuntru, el te privea uluit și supărat, dar diamantul era de-acum în burta lui, și o zi întreagă ai umblat umflat de mândrie și de secretul tău regal, am un pește cu un diamant înăuntrul lui, și ai așteptat ca mama să-l deschidă vineri și să găsească diamantul și să spună ce-și dorește, și tot ce-o să ceară o să se-ndeplinească imediat, bine, la urmă nu s-a terminat așa cum gândeai tu, niciodată nimic nu se termină așa cum credem noi, da, niciodată, mai ales atunci când ești copil, cel mai bine e să nu crezi în miracole, atunci nu suferi dezamăgiri, dar iată, totuși, pe aleea dinspre bloc spre vale îl văd pe Ghideon coborând spre mine, exact la timp, chiar în ultima clipă, vine și coboară cu mersul lui, cu picioarele ușor crăcănate, poate că visez, Aaron către Aaron, poate că visez, da, poate că visez.

Salut, Kleinfeld, cum stau lucrurile.

Bună ziua, Ghideon.

Ce stai așa, ghemuit.

Ce, ai văzut semnalul meu?

Nu. Mișcă-te puțin. Lasă-mă să stau pe locul meu.

34

Şi aceasta va fi o poveste despre un copil obişnuit, ca noi, un copil de vârsta noastră, de multă vreme plănuiesc asta, îmi notez idei pentru asta, da, în caiet, da, mi-am cumpărat unul special, şaptezeci de file, tot timpul pun pe hârtie idei, şi poate c-o să-mi iasă din asta un film, şi va fi într-adevăr despre un copil ca noi, aproximativ de vârsta noastră, nu pot să dezvălui totul, deocamdată e încă secret, şi sigur va fi şi cu spionaj, şi poate ceva cu circ şi cu Houdini, pentru divertisment, încă n-am scris tot, merge încet să plănuieşti un asemenea lucru, dar adevărul e că minciuni răsăreau pe limba lui ca nişte bube care ard, că pe copilul ăsta îl cheamă din întâmplare tot Ghideon, şi că toată povestea va fi legată de avioane, el va fi nebun după avioane, Ghideon ăsta, şi poate că va vrea să fie în aviaţia de război, încă n-am scris toate astea, şi n-am izbutit exact să plănuiesc cum să fac ca un copil să zboare, fiindcă dacă vreodată o să vrea, să zicem, să facă din asta un film adevărat, nu râde, atunci el va trebui să zboare pe un avion adevărat, nu, dragule, la mine nu vor fi în film cascadori, nici vorbă nu poate fi de aşa ceva, la mine nu-i ca la James Bond al tău, la mine totul e adevărat de la începutul filmului şi până când avionul lui cade, şi când el e rănit la picior, piciorul, piciorul; Aaron îşi linse buzele pe furiş, şi-şi aruncă din nou privirea spre piciorul dezvelit al lui Ghideon care se tolănise pe spate în faţa lui pe raftul lor din stâncă, pentru o clipă îşi pierdu şirul vorbelor. Trase aer în gura căscată, în general cum de s-a-ncurcat într-o minciună ca asta, doar intenţionase să-i pună lui Ghideon numai o singură întrebare,

întrebarea unică, chiar fără să pomenească numele *ei*, fiindcă nu ea e principalul, ci Ghideon și fidelitatea lui, asta e ceea ce poate salva, dar deodată totul s-a încâlcit cu desăvârșire, și când Ghideon s-a apropiat de el și i-a întins o mână devotată și l-a ajutat să se ridice, Aaron a gândit – asta da, asta a așteptat el, și inima aproape că i s-a topit de fericire și ușurare, Ghideon l-a bătut chiar cu simpatie pe umăr, și Aaron l-a întrebat cu o voce înecată, ce mai faci și care-i situația, aducându-și aminte târziu să-și încordeze mușchii umărului lui firav, și Ghideon a spus, ascultă, azi sau mâine începe treaba, și Aaron a întrebat mirat, ce începe, și Ghideon nici măcar n-a luat în seamă întrebarea, și cu voce liniștită și solemnă i-a povestit că frați-su Meni i-a dezvăluit în mare secret parola care o să dea forțelor noastre armate semnalul, și s-a uitat în dreapta și în stânga de teamă că cineva trage cu urechea, dacă juri c-o să taci ca un mormânt, sunt gata să-ți dezvălui și ție, Aaron a gemut în sinea lui, piatră de bazalt, cândva Ghideon nu trebuia să ceară un asemenea lucru, și ce-i veni să-mi povestească despre parolă, ce mă interesează asta acum, ce mă cumpără cu secrete fără importanță, să spună numai dacă el da sau el nu, și Ghideon a spus cu o față concentrată și plină de importanță – cearceaf roșu. Ce cearceaf roșu, a întrebat Aaron moale, năruindu-se, pierdut, atunci e nu. El nu, cearceaf roșu, asta înseamnă nu. Și Ghideon a rânjit, parola, ce-ai crezut, tontule, și după părerea mea asta e o parolă trăsnet, „cearceaf roșu", așa cum i se arată un cearceaf roșu taurului, și crede-mă c-o să-i facem să sfârșească exact ca taurul în arenă. Aaron a dat din cap că nu, nu înțelege despre ce vorbește Ghideon. Care e concluzia tuturor cuvintelor lui: tu da sau tu nu? Și Ghideon a spus, ce-am înțepenit așa în picioare, și s-a săltat pe raftul lui de pe stâncă, încercând în zadar să-și îndoaie în nișa lui picioarele lui lungi, până când a renunțat, le-a coborât puțin în afară, și s-a întins pe spate, și Aaron a răsuflat ușurat, Ghideon vorbise despre altceva, numai despre război. Și exact în clipa aceea, când Aaron credea că are o șansă, el a zărit pentru o clipă o umbră întunecată, cârlionțată, nouă, pe coapsa lui Ghideon. Aici, pe picior în sus, ce te-ai speriat, eu îți arăt numai

unde-o să fie rana, cine te atinge, gândește-te numai că asta o să fie o rană serioasă, de la o așchie de antiaeriană, și jumătate de film – piciorul lui o să fie bandajat, poate chiar în ghips, dar de fapt cum o să aibă el ghips în deșert, ce cretin sunt, vezi tu, imediat schimb asta, și Aaron scoase un pix din buzunarul cămășii, și notă cu degete tremurânde și cu o expresie gravă a feței o mâzgăleală mică in palmă. Ghideon îl privea fără nici o expresie pe față. Nu se putea ști ce gândește. Poate că-și adusese aminte cum odată demult Aaron avea idei mari și nebune care s-au realizat. Trebuia numai să crezi în ele. Nu: nu în ele. În Aaron. În înflăcărarea lui. Ghideon tăcea numai și nu arăta nimic. În privința asta era de-acum cu adevărat adult, și Aaron iarăși nu știu să citească expresiile feței lui, și spera doar într-un singur lucru, nici măcar într-un răspuns în cuvinte dacă e da sau nu, și doar acum ar fi fost de ajuns ca Ghideon să-i arate în chip limpede, nu numai pe furiș, dacă la el e de-acum da sau încă nu, numai asta îi cere, ca Ghideon să-i fie acum prieten adevărat, până la capăt, și chiar în clipa asta când stăm aici îmi vine o idee trăsnet, că poate tu o să fii actorul ăsta principal, da, tu, de ce nu, da, chiar în film, dar pentru asta o să trebuiască poate să-ți pună bandaje și ghips și toate mizeriile până sus, până aici, unde te duci, rămâi, așteaptă o clipă, omule; omule, eu vorbesc de-acum ca ei, însel ca ei și vorbesc ca ei; acordă-mi o secundă să-ți explic asta, unde eram? Da, și asta merge așa, că el pleacă într-o misiune de salvare în Neghev, și deodată trage asupra lui antiaeriana egiptenilor, sau și mai bine – ascultă – ăsta e prietenul lui cel mai bun, sau de fapt să-l facem pe ăsta numai frate al lui, și el e aviator, și fratele ăsta se prăbușește cu avionul pe teritoriul Egiptului, și fratele lui mai mic, Ghideon ăsta, se duce să-l salveze, fiindcă nici un alt aviator nu e dispus să se expună în felul ăsta primejdiei, ei cum ți se pare.

Gâfâi și cercetă cu înfrigurare fața impenetrabilă a lui Ghideon, și se sperie că Ghideon hotărâse să-l lase să se încurce până la capăt în minciunile lui, și totuși căută în sinea lui cuvinte noi pe care să i le ofere, doar nu cuvintele sunt principalul, dar Ghideon stătea în fața lui cu buzele strânse și aștepta să

vadă ce-o să se-ntâmple. Acum de ce nu vorbește, de ce nu ține un discurs. De ce e acum liniște deplină. Și el o să tacă, o să tacă așa cum tace un bărbat, dar iată că acest copil, Ghideon ăsta, are într-adevăr talent din naștere pentru aviație, și el întotdeauna construia aeromodele și era în batalionul paramilitar de tineret al aviației, și când comandantul corpului de armă întreabă dacă este cineva gata să intre voluntar în teritoriul egiptean păzit de antiaeriană ca să-l salveze pe aviatorul căzut în teritoriul inamicului, și doar ar fi fost de ajuns ca Ghideon să spună sau să facă o aluzie printr-o mișcare ușoară că s-a săturat de minciuna asta străvezie, jalnică, și totul s-ar fi terminat într-o clipă, și Aaron ar fi râs cu o voce exagerată și ar fi declarat că totul n-a fost decât o năzdrăvănie, pur și simplu o prostie ca să descarce tensiunea asta a pregătirilor, el și-a păstrat tot timpul o posibilitate de retragere, el toți anii ăștia a reușit destul de bine să-și păzească onoarea, ca străinii să nu simtă cât e el de mâncat pe dinăuntru, dar Ghideon nu vorbea, nu-i ușura situația, îl silea să se depărteze tot mai mult, până în locul din care devenea aproape imposibil să se retragă râzând, cu o glumă, ședea numai în fața lui cu picioarele lipite și-l privea cu ochi reci, științifici, și atunci e în film scena asta când el își găsește fratele aviator într-o oază, și amândoi se scaldă în pielea goală, sigur că-n pielea goală, altfel cum să se scalde? Cu hainele pe ei? Ce copil ești. Numai din spate. Sigur. Vrei poate ca și operatorul să-și închidă ochii? Ce, ți-e rușine să-ți dai jos pantalonii pentru un sfert de minut? Copiii din clasă? Fii atent, îi trecu prin cap un gând, Ghideon îți pune întrebări fără nici un rost. Ghideon se preface c-ar coopera cu tine, dar el nu. El e de-acum străin. Cu totul de-al lor. Și Aaron îl privi pe Ghideon cu o față care voia să pară calmă, inocentă, să nu tremuri, știa că el continuă să cadă tot mai mult în capcana întinsă de Ghideon, și știa și că n-are încotro, că acum e pe viață și pe moarte așa cum nu mai fusese înainte niciodată, și numai din cauza șansei egale cu zero ca încă să mai fi rămas pe undeva o fărâmă din Ghideon cel adevărat, care să accepte să fie în clipa asta împreună cu el, în general ce-ți pasă de cei din clasă, tu-ți închipui cum o să te

invidieze ei că ai un rol în film. Ghideon parcă ar asculta. Se vede pe el că se gândește cum o să povestească mâine tuturor că Aaron a înnebunit complet, ca și cum în general vorbind un asemenea lucru se poate întâmpla în familia noastră, dar dacă tu te încăpățânezi în contra dezbrăcatului, atunci se poate limita asta numai de la șaisprezece ani în sus, numai să știi c-atunci nici nouă n-o să ne permită să vedem filmul, sau poate numai la scena asta or să ne spună să-nchidem ochii, la proiecția festivă cu primul-ministru și președintele și comandantul aviației, ce râzi, de ce-mi râzi așa, sigur că toți ăștia or să fie acolo. Acum Ghideon râde până la lacrimi. Își șterge ochii și geme, și se bate cu mâna pe coapsă. Acum ar fi momentul să se retragă. Să spună că totul e labă, dinadins te-am înnebunit de cap. Bună dimineața! Dar n-are putere să vorbească așa. N-are putere să se retragă. Trebuie neapărat să vadă încă o dată. În plină lumină și cu ochii lui. Să vadă cum se-ntâmplă un asemenea lucru într-un trup pe care-l cunoaște atât de bine, aproape ca pe propriul lui trup. Și cum a crezut toți anii ăștia că Ghideon îl așteaptă. Că-i e prieten până la capăt. Și acum, ce-a rămas din acel Ghideon, acum Ghideon merge și se mișcă și vorbește de parcă nu s-ar mai teme de nimic pe lume; chiar dac-ar fi azvârlit în China el ar ști imediat cum să se poarte acolo cu oamenii. Își înclină capul spre pământ: într-adevăr, ce-a mai rămas din Ghideon al lui. Chiar și înlăuntrul lui Aaron Ghideon cel lăuntric, cel vechi, cel credincios, aproape că s-a terminat de-acum. Un pachet întreg de ciocolată trebuie să lichideze zilnic, douăzeci și patru de cuburi de zahăr al prieteniei, ca să-i păstreze amintirea în adâncul lui. Și de-aproape e limpede că Ghideon a-ncetat să înghită pilulele: de-aproape se vede că el într-adevăr a trântit dintr-odată un salt uriaș spre maturizarea lui, ce mușchi are el acum la brațe, vene puternice ies în evidență pe dosul mâinilor, și cum i s-a-ngroșat glasul, și cum ii iese în relief mărul lui Adam, de parcă numai valiumul cinci miligrame de două ori pe săptămână ar fi fost ceea ce l-a oprit tot timpul ăsta să se arate, și tu încă te mai cerți cu mine fiindcă o să ți se vadă puțin curul, când eu vorbesc cu tine despre proiecția

festivă și premii și fotografii la ziar, mă faci să râd, Ghideon, doar tu nu crezi că eu am să hotărăsc în privința unui actor fără să verific dacă se potrivește cu rolul. Deodată urechile lui Ghideon se ciuliră nițel. Asta nu era un semn bun. Urechile lui Ghideon, pline de simț de răspundere, sincere, urechile lui de familie. E-adevărat că ți-am văzut, ce râzi ca un copil, dar asta a fost de-acum cu mult timp în urmă. Iarăși râde! Ce mi te râzi. Eu nu vorbesc acum deloc în calitate de prieten. Uită că suntem prieteni: eu vorbesc profesional. Știi ce? Nu arăta. Nu-mi face nici o favoare. Nu face nimic. Uită tot. Hai să mergem acasă. De fapt, du-te singur. Eu mai vreau să rămân puțin aici. Să pregătesc filmarea. În general, pe cine interesează curul tău.

Și Ghideon nu se ridică și nu se mișcă. Rămase șezând și privindu-l pe Aaron cu o curiozitate ascuțită. Ca unul care așteaptă continuarea unui spectacol care i-a fost promis, și totuși era și puțin încordat și neliniștit și totodată plin de cruzime. Aaron se chirci sub privirea asta, în care pentru o clipă ieșiră în evidență și toate trăsăturile răutăcioase, pline de rea intenție ale tatălui lui Ghideon: da, Ghideon se slujea de toate mijloacele care-i stăteau la dispoziție. Le stăpânea de minune. Era copt. Aaron tăcu supus. De sus dinspre bloc se auzi sunetul răgușit al claxonului. Sosise Lambretta. Tzahi Smitanka, gândește Aaron fără chef, Tzahi Smitanka. Cândva am fost prieteni. Bucăți întregi din viața mea au devenit mucegai alb. Deci ce spuneai? Nu spuneai nimic? Atunci ești de acord sau nu ești de acord? Tu da ori tu nu? Doar să vedem pentru o clipă dacă te potrivești, da sau nu. Sigur că sunt serios. Ți se pare că glumesc sau ce.

Și iată, în clipa aceea, Ghideon se învoi. Sau se prefăcu numai că se învoiește. Cum se putea ști în clipa aceea. În general cine se gândea. Cine plănuia. Totul s-a petrecut de la sine. Mulțumescu-ți ție, Doamne, spuse Aaron, c-am apucat și clipa asta. Du-te în spatele stâncii și dezbracă-te, și eu mă uit doar o clipă. Nimeni nu trece pe-aici. Încă puțin și se-ntunecă. Pe cuvântul meu, Ghideon, că te porți ca un copil.

Ghideon coborî încet de pe stâncă, stătu lângă Aaron și-l privi dintr-o parte. Se gândi o clipă și apoi își îndreptă spatele,

se răsuci liniştit şi se duse în spatele stâncii. Te rog, te rog, îl imploră Aaron în sinea lui. Ce-ţi pasă de ruşine, ce-ţi pasă de buna-cuviinţă. Principalul e să vedem dacă asta a fost sau nu cu adevărat. Şi după asta – să piară lumea. Să piară întreaga lume.

Ghideon ieşi din spatele stâncii şi-l privi pe Aaron cu o privire nouă, necunoscută: provocatoare şi dispreţuitoare. După aceea, cu simplitate, se răsuci să plece. Era îmbrăcat. Nu-şi dăduse jos pantalonii. În sinea lui râsese tot timpul de Aaron. O clipă Aaron îngheţă pe loc aşa cum stătea. Şi pe urmă se repezi asupra lui. Ghideon începu să fugă, fugea cu uşurinţă, fără efort. Distanţa dintre ei se menţinea aceeaşi tot timpul, măcar că Aaron îşi dădea sufletul.

Fugi după el de-a lungul coastei văii şi fu uimit să vadă că Ghideon îl conduce după el, ca şi cum urmărirea asta i-ar fi făcut plăcere şi nu voia decât să-l istovească pe Aaron şi să-i arate pentru cât de puţin timp o să-i ajungă puterea şi picioarele scurte. Timp de câteva clipe alergară astfel în tăcere, şi distanţa dintre ei nu se micşora deloc, alergară în jurul terenului lor de fotbal, şi prin faţa peşterii, şi pe lângă maidanul cu vechituri, şi se întoarseră după un ocol larg la stâncă, şi deodată Ghideon se opri din fugă, se răsuci către Aaron, şi Aaron se opri şi el, gâfâind şi roşu şi clipind des. Pe faţa lui Ghideon apăru atunci o expresie complicată: nu era câtuşi de puţin viril în clipa aceea, dar nici feminin nu era. S-ar fi zis că nu se grăbea să decidă între cele două, şi se desfăta sub ochii lui Aaron cu dreptul de a alege, cu răgazul şi gândul în interiorul cărora el ia formă şi se cristalizează în chiar acele clipe. Atunci, cu o mişcare lentă şi străină, îşi coborî de sus pantalonii scurţi. Dezvălui rapid în ochii lui Aaron acea concentrare de umbră cârlionţată, care rupea inima. De două ori, în plină lumină, gândi Aaron. În ochii lui Ghideon erau răutate şi bucurie de necazul altuia şi uşurare a celui care era deja mântuit, şi pentru o clipă se putea bănui că în adâncul inimii lui îşi dorise din capul locului tot acel spectacol, că simţise o nevoie impură să se înfăşoare în ceea ce secretase creierul lui Aaron. Se întoarse din nou ca să se îndepărteze

de-acolo, acum nici măcar nu fugea, dar Aaron se năpusti asupra lui cu un strigăt amar şi-l înşfăcă.

Se luptară îndelung, gâfâind şi grohăind şi mârâind şi fără să scoată un cuvânt, şi nu stătea în puterea lor să se oprească. Ghideon era mai voinic, dar strigătele şi scuipăturile de pisică pe care le emitea Aaron îl paralizau şi nu era în stare să-i ţină piept. Nu mai recunoştea micul animal, unghii şi dinţi şi spume la gură, care săpa şi-i sfâşia din carne şi-i întorcea în faţă o răsuflare de cadavru, şi parcă încerca să pătrundă în el străpungându-i pielea şi să se contopească acolo cu ceva dinlăuntrul lui. Cu toată fiinţa lui se ţinea Ghideon de pantalonii lui scurţi, către care Aaron se lupta să-şi facă drum. Puterea i se epuiza şi o resemnare moale, aproape somnambulică, se infiltra încet-încet în membrele lui. Privi neputincios creatura transpirată, în ochii sticloşi ai căreia se citea nebunie şi care săpa în el şi scurma cu degete deformate într-un spasm, şi râcâia în faţa lui, şi scormonea în trupul lui, şi părea că se luptă pentru viaţa lui, şi deodată răzbătu din Ghideon un plâns de copil, speriat, şi el îl chemă cu implorare şi cu voce subţirică pe un diminutiv vechi de tot al lui Aaron, nu pe numele lui de familie, şi nu „Arik", ci cu acea poreclă dulce dată lui de educatoarele de la grădiniţă, „sufleţel", dar Aaron nu-i răspunse, poate că de-acum nici nu mai auzea, şi fără milă îl dezbrăcă cu labele pe adolescentul care se văita, îi trase în jos cu forţa pantalonii şi chiloţii până la genunchi. Privi. Cercetă. Capul începu să încuviinţeze greoi. Ochii i se umbriră încet-încet. Ghideon era culcat pe pământ, rănit şi profanat sub privirea lui. Aaron se ridică şi-i întoarse spatele, şi stătu cu spatele la el şi cu capul în jos. Cu vaiete subţirele Ghideon se îmbrăcă, aruncându-i priviri speriate. Apoi începu să se retragă cu paşi mici, şi în cele din urmă îşi luă picioarele la spinare şi dispăru în direcţia blocului.

Aaron rămase aşa, chircit în el însuşi, câteva clipe încă. După aceea, cu paşi şovăitori, bolnavi, începu să meargă înapoi spre valea întunecată, îndreptându-şi privirea spre o pată palidă, vitiligo pe pielea beznei, luminând uşor de tot. Se îndepărtă încet de bloc, de zgomotul străzii, de zăngănitul oalelor, de strigatul

după copii, până când ajunse și ateriză pe pământ, rezemându-se de o latură a frigiderului. Încet, ca și cum ar fi încercat să-și aducă aminte de ceva, își petrecu un deget peste tot trupul, de la labele picioarelor și până la umeri și gât. Despărțit și golit de orice sentiment, își examină curios, fără dușmănie, carnea, studiind ca pentru prima oară geografia peticului ăsta de infern. Apoi se ridică și stătu, trase de mânerul rece al ușii frigiderului, îl deschise și trase în el duhoarea. Se așeză pe raftul de jos, cu picioarele bălăbănindu-se în aer. Privi cerul înstelat. Împrejur era liniște absolută. Nici măcar dinspre bloc nu se mai auzeau zgomote. Avea sentimentul că acolo, în întuneric, dincolo de cercul de lumină al clădirilor, toată țara e încordată, își pleacă în jos capul în așteptarea unei împușcături, pentru un mare salt înainte. Cine știe cine va învinge și cine va pierde. Și mulți oameni vor muri. Încercă să se gândească cine sunt oamenii pe care el îi cunoaște și care riscă să fie loviți. Tatăl lui, de exemplu, și Yohi care se află undeva acolo, și perindă prin fața lui și restul neamurilor apropiate și depărtate, și alți oameni pe care-i cunoștea, profesori și vecini, și frați mai mari ai prietenilor lui, și jucători de fotbal care au fost mobilizați. Era puțin îngrijorat pentru Meni aviatorul. Regretă că ideea lui de-atunci, să imprime mutrele în stâncă, nu dăduse roade. Fiindcă dacă i se va întâmpla cuiva ceva, Doamne ferește, cel puțin să rămână o amintire. Încet-încet începu să se curețe de tulbureala care stăruia în sufletul lui ca apa unei mlaștini. Luciditatea minții îi reveni ca înțepăturile sângelui atunci când se întoarce într-un mădular amorțit.

Atunci aranjă lângă el pe carton toate instrumentele lui de lucru: din talpa crăpată a pantofului scoase pila de unghii și lama de ras ruginită, răsuci cureaua pantalonilor și pescui de-acolo cuiul cel mare. După aceea extrase din tivul pantalonului ferăstrăul rupt și cutia plată cu chibrituri care-i fusese dată lui Shimek în avion, dar după o scurtă meditare o aruncă afară. Să aibă indicatoare de drum către el. Își trecu mâna peste josul spatelui, smulse de-acolo plasturele permanent, fals, și prinse acolo cu degetele cuiul de oțel cel ascuțit, care sclipea negru. Închise ochii și-și trecu degetele cu delicatețe peste toate obiectele, ca

să cunoască locul lor și pe întuneric. Tot timpul era în el un glas care întreba neîntrerupt, ca un copil, dacă asta e de-acum asta. Nu credea că o va face.

Când totul fu gata își trase picioarele sus și, cu mișcări lente și calculate, ca într-un adevărat spectacol, le îndoi sub el, mai întâi stângul și apoi dreptul, și-și puse mâna dreaptă pe coapsă. Îi trecu prin cap un gând că dacă va reuși, sigur că va reuși, asta va fi acțiunea Houdini cea mai cutezătoare a lui, și tocmai acum n-are spectatori, și el n-are nevoie de spectatori: va face numărul pentru el însuși. Și dacă va reuși, sigur că va reuși, și dacă va ieși, sigur că va ieși, nu va povesti despre asta nimănui, nimănui pe lume. Nici măcar lui Yohi. Poate că după douăzeci de ani va hotărî dacă de-acum se poate. Dar douăzeci de ani va tăcea. Oamenii cei mai apropiați de el nu vor ști: douăzeci de ani începând de-acum.

Și când gândi vorbele astea, douăzeci de ani începând de-acum, simți deodată o durere mare în cap, ca un curent electric, ca și cum ceva ar fi fost conectat acolo nu așa cum trebuie, și își apăsă ochii cu putere, până când durerea slăbi, și continuă să-și apese pupilele, și văzu cum țâșnesc în ele scântei, și se lărgesc încet într-o pată mare de lumină, tot capul i se umplu deodată de lumină, și el se aplecă asupra lui însuși cu uimire, și-și apăsă globurile ochilor cu încheieturile degetelor lui, și văzu sclipiri pe care le cunoștea de-acum, și trecu de ele, și continuă să apese până când văzu și îngerașii mici de lumină și trecu și de ei, și fu plin de cruzime față de sine însuși încă mai mult căci simți că imediat va apărea ceva nou, și într-adevăr ochii începură să i se umple dinăuntru de ceva, ceva esențial și măreț, strălucitor, se limpezi și urcă în el, ca o explozie îndepărtată foarte cumpănită și binevoitoare, ca înainte de răsăritul soarelui, și sub pumnii lui strânși se rotunji zâmbetul lui uimit, un film ca la cinema în ochii lui, și în ciuda durerii, și în ciuda lacrimilor care începură să încețoșeze priveliștea și să-i curgă de-a lungul brațelor, nu se opri, și gândi cum se face că de fiecare dată, în toate experiențele lui, nu încercase să capete în dar de la trupul lui o clipă ca asta.

După aceea, când de-acum nu mai putu să suporte, slăbi apăsarea pe ochi, îndurând în tăcere durerea trezirii, își șterse lacrimile, văzu cum lumea pe care o cunoștea revine încet-încet și se recompune. Atunci auzi că e chemat pe nume. Maică-sa ieșise în balcon și-l chema. Taică-su ieși și-l chemă și el. Ce le veni să-l cheme amândoi. Poate că într-adevăr simțiseră ceva. Poate că Ghideon s-a dus să le dea alarma. Numele lui aspru plutea în spațiul văii și parcă nu izbutea să ajungă până la el. Putea fi simțit, ca o manta întunecată, grea, fluturând încet în fața lui, lovind în aer numele lui, pe care nu-l iubea, numele lui mohorât, apăsat de-o povară.

Vocile tatei și a mamei se înălțau ostenite și cu părere de rău. Încurcându-se printre cețurile moi, diluându-se în ele, golite de sânge ca s-ajungă de-acolo și până la el în toată puritatea lor. Un geamăt de jale curată. Un bocet. Își potrivi picioarele pe raft. Capul și-l plecă până-n piept sub micul compartiment al congelatorului. Toate cele cinci degete ale mâinii stângi și le puse pe instrumentele lui de Houdini.

octombrie, 1990

Cartea de gramatică interioară este despre un copil, Aaron, care nu vrea să crească mare. *Cartea de gramatică interioară* este despre un copil, Aaron, care își dorește cu disperare să crească mare. Romanul lui David Grossman este despre un copil de zece ani care are mintea unui om de o sută de ani. Romanul este despre un copil care are mintea inocentă ca a unui bebeluș.
Cartea aceasta este despre un copil hiperinteligent și hipersensibil, care privește cu milă nesfârșită un fluture aruncat în plasa unui păianjen. Cartea aceasta este despre copilul care aruncă fluturele în plasa păianjenului.
Este despre un băiat în creștere care nu crește, închis timp de trei ani și jumătate în același corp de copil, în aceleași haine care nu-i rămân mici, în aceiași pantofi cu un număr mai mare. *Cartea de gramatică interioară* este despre loialitatea nemărginită în prietenie și despre trădarea prieteniei. Este un roman despre înspăimântătoarea inocență a unui copil și despre obscenitatea la fel de terifiantă care-i tulbură gândurile.
Este cartea unei adolescente în conflict cu o mamă care o umilește tot timpul și îi dezvăluie răsunător toate defectele și slăbiciunile.
Este cartea unei mame puternice și dure ca o stâncă, șovăitoare și chinuită de grija copiilor ei.
Este cartea unei bătrâne cu chipul neted ca al unei păpuși de porțelan, care se încăpățânează să nu moară, deși familia ei a obosit să o îngrijească.
Este cartea unui tată uriaș și vesel, ocrotitor, blând și drept ca Dumnezeu din ceruri. Este cartea unui tată nepăsător, nedrept și răzbunător.
Este o carte despre tine, Cititorule, oriunde ai fi.

UNIV